إدريس آدم إسماعيل
إسحاق يونس
يعقوب محمد الياس
يوسف لوط نوح اليسع
شعيب عيسى موسى أيوب
قصص الأنبياء
هارون صالح هود زكريا
عزير سليمان داود يحيى
الخضر إبراهيم لقمان
أرميا يوشع
شمويل ذو الكفل حزقيل

Hafiz Ibn Kesir

KAZIVANJA O VJEROVJESNICIMA

Naziv na arapskom:

قصص الأنبياء

Kasasu-l-enbija'

Redaktura:
hfz. Hasan Popara
Stručni konsultant:
Muharem Omerdić
Urednik:
Fahrudin Sijamhodžić
Lektor:
Aida Krzić
Korektura:
Abdulmedžid Nezo
Abdulvaris Ribo
DTP:
Semir Šišić
Izdavač:
Ilum d.o.o. - Bužim
Prodaja i distribucija:
ilum.d.o.o@gmail.com

tel: 062 157 180

قصص الأنبياء

Hafiz Ibn Kesir

KAZIVANJA O VJEROVJESNICIMA

Izvore priredio:
Muhammed Ahmed Abdulaziz

Preveo:
Ahmed Adilović

Bužim 1428.-2007. god.

RIJEČ IZDAVAČA

Hvala Allahu ﷻ Koji je objavio knjigu (Kur'an) u kojoj su vijesti o onima prije nas i onima koji će doći poslije nas, i Koji ga je učinio Knjigom sačuvanom od svih izmjena i devijacija. Allah ﷻ je direktno na Sebe preuzeo obavezu zaštite i čuvanja Kur'ana, pa kaže: *Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti.* (El-Hidžr, 9.)

Neka je salavat i selam na Muhammeda ﷺ nakon kojeg nema poslanika, koji kaže: "Mi, vjerovjesnici smo jedne vjere." Kazivanja o vjerovjesnicima su riječi prijatne i zanimljive dok su u isto vrijeme tužne, zbog toga što se u njima govori o prošlim narodima od kojih je Allah ﷻ neke uništio a neke spasio.

U kazivanjima o vjerovjesnicima i njihovim narodima su velike pouke i upute. Allah ﷻ kaže: *U kazivanjima o njima je pouka za one koji su razumom obdareni. Kur'an nije izmišljena besjeda, on priznaje da su istinite knjige prije njega objavljene, i objašnjava sve, i putokaz je i milost naroda koji vjeruje.* (Jūsuf, 111.)

Allahovi ﷻ vjerovjesnici su Njegovi odabrani robovi koje je On odabrao da budu posrednici između Njega i Njegovih stvorenja i ukazao im posebnu počast time što im je poslao objavu. Oni su i pored toga što su ljudska bića, bili sa najvećim znanjem o Allahu ﷻ, ibadetima i najvećom bogobojaznošću, i zbog toga su zaslužili da ponesu emanet prenošenja vjere. Allah ﷻ nije ostavio nijedan narod a da im nije poslao poslanika ili nekog ko će im prenijeti poslanicu, od dobrih ljudi koji su slijedili njihov put. Allah ﷻ kaže: *Tvoje je da opominješ, a svaki narod je imao onoga ko ga je na Pravi put upućivao.* (Er-Rad, 7.) i *...a nije bilo naroda kome nije došao onaj koji ga je opominjao.* (Fatir, 24.)

Allah ﷻ je počastio našeg poslanika Muhammeda ﷺ time što ga je učinio imamom (vođom) svih vjerovjesnika, a nas je počastio time što nas je učinio njegovim sljedbenicima (Ummetom), neka je Allahov salavat i selam na njega i na sve vjerovjesnike i poslanike. Knjiga je nazvana KAZIVANJA O VJEROVJESNICIMA a ne kazivanja o poslanicima zbog toga što je u akidi (vjerovanju) poznato da je svaki poslanik vjerovjesnik, ali svaki vjerovjesnik nije poslanik, pa prema tome ona obuhvaća kazivanja i o vjerovjesnicima i o poslanicima.

Ovdje želimo ukazati da Allah ﷻ u Kur'anu nije spomenuo sve poslanike i vjerovjesnike. U vezi toga Uzvišeni veli: *I poslanicima o kojima smo prije kazivali i poslanicima o kojima ti nismo kazivali...* (En-Nisā', 164.)

Također treba da znamo zbog koje svrhe su slati poslanici, a one su mnogobrojne:

a) očuvanje Allahove ﷻ vjere,

b) da ljudi upoznaju svoga Gospodara i Njemu jedinom čine ispravan ibadet,

c) da ih upozore na svrhu zbog koje su stvoreni, i na kraju da iznesu dokaz protiv Allahovih ﷻ stvorenja, ako ne budu vjerovali.

Allah ﷻ kaže: *O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali - a Allah je silan i mudar.* (En-Nisā', 165.)

Također je bitno spomenuti da su vjerovjesnici imali najveća iskušenja zbog prenošenja Allahove ﷻ vjere. Neki od njih su mučeni, drugi su ubijani i to sve zbog toga da ostane najskuplja stvar a to je Islam, Allahova ﷻ vjera, i da se ljudi upute na Pravi put.

Bilježe Buharija i Muslim da je Poslanik ﷺ u Bici na Uhudu kada je ranjen rekao: "Neće se spasiti narod koji okrvavi lice svoga vjerovjesnika", pa je tom prilikom objavljen ajet: *od tebe ne zavisi da li će On pokajanje njihovo primiti ili će ih na muke staviti, jer oni su zaista nasilnici.* (Ali 'Imrān, 128.)

Allahova ﷻ volja je bila da im oprosti i da uđu u Allahovu ﷻ vjeru u skupinama.

Čast nam je da bošnjačkom narodu predstavimo knjigu KAZIVANJA O VJEROVJESNICIMA autora Hafiza Ibn Kesira u izdanju na kome su izvršene korekture i ispravke. Nastojali smo da stil knjige bude lagan i jednostavan za sve kategorije čitalaca.

U samom prevođenju, recenziji i korekturi učestvovala je grupa istaknutih profesora i stručnjaka iz ove oblasti. Na kraju molimo Allaha ﷻ da primi od nas ovo djelo, da se smiluje njegovom autoru, da nagradi svakog ko je učestvovao u izdavanju ove knjige, i da bude od koristi svakom čitaocu.

Zahvaljujemo Allahu ﷻ na kraju kao što smo Mu zahvalili i na početku.

PREDGOVOR PREVODIOCA

Neka je neizmjerna hvala Allahu ﷻ, Stvoritelju svega, Svemogućem, Sveznajućem, Onome Kome će se sve vratiti. Neka je salavat i selam na najodabranijeg od svih ljudi i vjerovjesnika, posljednjeg Božijeg poslanika, Muhammeda ﷺ.

Ebu el-Fida' Ismail ibn Kesir je jedno od najpoznatijih imena u nekoliko disciplina islamskih znanosti. Rođen je 700. god. po Hidžri, odnosno 1301. godine po Isau ﷺ, u Busri kod Damaska. U šestoj godini života seli u Damask, gdje živi i radi sve do svoje smrti, 774. god. po Hidžri, odnosno 1373. god. po Isau ﷺ.

Potiče iz ugledne ulemanske porodice, tako da se vrlo rano počeo baviti izučavanjem islamskih znanosti. U jedanaestoj godini svoga života naučio je Kur'an napamet, a poslije je savladao i učenje Kur'ana na priznatim kiraetima.

Allah ga je obdario izuzetnim moralnim kvalitetima, pobožnošću i snagom pamćenja i razlučivanja. Znanje je stjecao pred najvećim autoritetima tadašnjeg islamskog svijeta, tako da je u svoje vrijeme postao najveći stručnjak u više naučnih disciplina, posebno u tefsiru, hadisu i historiji.

Napisao je izuzetno velik broj djela iz raznih znanosti, od kojih ćemo ovdje navesti samo tri:

1. TEFSIRU-L-KUR'ANI-L-AZIM (TEFSIR VELIČANSTVENOG KUR'ANA). Ovo djelo je jedan od najpoznatijih i najpopularnijih tefsira uopće, a i dan-danas je možda najčitaniji tefsir. Doživio je veliki broj izdanja, što u punom što u skraćenom obliku. Obično je štampan u četiri toma. Tipičan je primjer tradicionalnog tefsira.

2. ŠERHU SAHIHI-L-BUHARI (KOMENTAR BUHARIJINOG SAHIHA). Ovo djelo je iz oblasti hadisa, ali ga autor nije uspio dovršiti.

3. EL-BIDAJE VE-N-NIHAJE (POČETAK I KRAJ). Ovo je jedno od najvećih historijskih djela uopće, posebno iz oblasti historije Islama. U njemu autor ima jedinstven pristup toj tematici. On je tu obradio period od stvaranja svijeta i Adema ﷺ preko historijskih događaja sve do 768. god. po Hidžri (kada je djelo dovršeno), pa do predznaka Smaka svijeta, proživljenja i ulaska u Džennet i Džehennem. Zato i jeste nazvano: POČETAK I KRAJ. Štampano je više puta, uglavnom u četrnaest velikih tomova.

Djelo KAZIVANJA O VJEROVJESNICIMA je samo jedan dio tog ogromnog djela POČETAK I KRAJ. Autor u njemu obrađuje period od Adema ﷺ do Isaa ﷺ. Kao poznati islamski tradicionalist, koristio se sljedećim izvorima: Kur'anom, Hadisom, predajama od islamskih učenjaka i ponekad predajama od kršćana i jevreja.

Pri tome je bio krajnje precizan. Npr. kod citiranja bilo kojeg hadisa on navodi ko ga prenosi, kao i stepen njegove vjerodostojnosti, ako je to potrebno. Kao vjerodostojan registrator naučnog nasljeđa on vjerno navodi različite predaje, čak i suprotne, da bi se onda nakon toga opredjelio za onu koja je najutemeljenija. Obično bi nakon toga rekao: A Allah, najbolje, zna.

To čitaoca ne treba iznenaditi i zbuniti, jer su djela klasičnih autora islamskih znanosti obično na taj način pisana. Naime, na bosanskom jeziku do sada smo se iz ove oblasti uglavnom susretali sa djelima gdje je već odabrana najvjerodostojnija predaja i samo ona se navodi. Međutim, ovo je i na arapskom jeziku jedno od najopširnijih djela iz ove oblasti, pa smo smatrali da ga treba prevesti u cijelosti, bez skraćenja.

BISMILLAHI-R-RAHMANI-R-RAHIM

Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi ti o najljepšim događajima kazujemo, iako prije njega, zaista, nisi ništa znao. (Jūsuf, 3.)

Mi smo slali poslanike i prije tebe. O nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima nismo... (El-Mu'min, 78.)

Mi ćemo ti ispričati njihov događaj istinito... (El-Kehf, 13.)

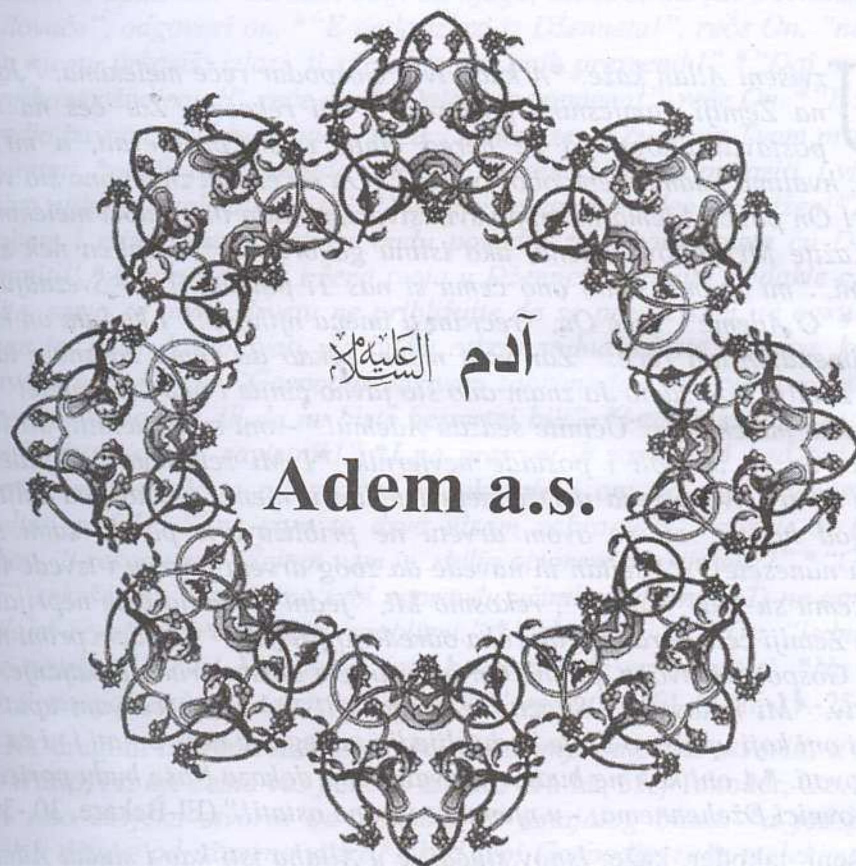
A sa svim ovim događajima koje ti kazujemo o poslanicima Mi učvršćujemo tvoje srce. I u ovima ti je došla istina, pouka i opomena vjernicima. (Hūd, 120.)

U kazivanjima o njima zaista ima pouke za razumom obdarene. Kur'an nije izmišljen govor, nego potvrda onog što je prije objavljeno, objašnjenje svih stvari i uputa i milost narodu koji vjeruje. (Jūsuf, 111.)

... Zato kazuj o tim događajima, da bi oni razmišljali. (El-A'rāf, 176.)

*To je Naš dokaz koji smo dali Ibrahimu protiv njegova naroda. Mi dižemo na visoke stepene onoga koga Mi hoćemo. Tvoj Gospodar je zaista mudar i sveznajući. *I poklonismo mu Ishaka i Ja'kuba, i svakog uputismo - a Nuha smo još prije uputili - i od njegovih potomaka Dawuda, i Sulejmana, i Ejjuba, i Jusufa, i Musaa i Haruna - tako mi nagrađujemo one koji dobra djela čine - i Zekerijjaa, i Jahjaa, i Isaa, i Il'jasa - svi su oni bili dobri - *i Ismaila, i El-Jese'a, i Junusa, i Luta - svima njima smo prednost nad ostalim ljudima dali.* (El-En'ām, 83.-86.)

Te poslanike smo jedne nad drugim odabrali. S nekima od njih Allah je razgovarao, a neke je na visoke stepene uzdigao. A Isau, sinu Merjeminu, Mi smo očite dokaze dali i Džibrilom ga podržali. Da je Allah htio, ne bi se oni poslije njih međusobno ubijali, kada su im već došli jasni dokazi, ali, oni su se razišli, pa ima onih koji vjeruju i onih koji ne vjeruju. Da je Allah htio, oni se ne bi međusobno ubijali, ali Allah radi ono što On hoće. (El-Bekare, 253.)

ادم عليه السلام

Adem a.s.

STVARANJE ADEMA ﷺ

Uzvišeni Allah kaže: **A kada tvoj Gospodar reče melekima: "Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!", oni rekoše: "Zar ćeš na njoj postaviti onoga ko će nered činiti i krv prolijevati, a mi Te veličamo, hvalimo i samo Tebe obožavamo?" On reče: "Ja znam ono što vi ne znate." *I On pouči Adema imenima svih stvari, a onda ih predoči melekima i reče: "Kažite Mi njihova imena, ako istinu govorite!" *"Hvaljen nek si!", rekoše oni, "mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri." *"O Ademe", reče On, "reci im ti imena njihova!" I kad im on kaza njihova imena, Allah reče: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono što javno činite i ono što krijete!" *A kad rekosmo melekima: "Učinite sedždu Ademu!" - oni su je učinili, ali Iblis ne htjede, on se uzoholi i postade nevjernik. *I Mi rekosmo: "O Ademe, nastanite se ti i tvoja žena u Džennetu i jedite u njemu koliko god želite, i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približavajte pa da sami sebi nepravdu nanesete!" *I šejtan ih navede da zbog drveta posrnu i izvede ih iz onog u čemu su bili. "Siđite!", rekosmo Mi, "jedni drugima ćete neprijatelji biti, a na Zemlji ćete boraviti i do roka određenog živjeti!" *I Adem primi neke riječi od Gospodara svoga, pa mu On oprosti. On doista prima pokajanje, On je milostiv. *Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili, ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. *A oni koji ne budu vjerovali i koji dokaze Naše budu poricali - biće stanovnici Džehennema; - u njemu će vječno ostati!"* (El-Bekare, 30.-39.)

Uzvišeni, također, kaže: *Isaov slučaj je u Allaha isti kao i slučaj Adema, od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: "Budi!" i on bi.* (Ali 'Imrān, 59.) Uzvišeni, zatim, kaže: *O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas je od jednog čovjeka stvorio, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte - s čijim imenom jedni druge molite - i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, doista, stalno nad vama bdi.* (En-Nisā',1.)

Uzvišeni, također, veli: *O ljudi, Mi vas od muška i ženska stvaramo, i na narode i plemena vas dijelimo, da biste se raspoznavali.*

Kod Allaha je najpriznatiji onaj ko Ga se najviše boji. Allah, uistinu, sve zna i nije Mu ništa skriveno. (El-Hudžurāt, 13.)

Zatim, Allah ﷻ kaže: *On je taj koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je drugu njegovu stvorio, da se uz nju smiri. I kada je on nju obljubio, ona je zanijela lahko breme i nosila ga; a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka, bit ćemo, doista, zahvalni!"* (El-A'rāf, 189.)

Na drugom mjestu Uzvišeni veli: **Mi smo Adema stvorili i onda mu oblik dali, a poslije melekima rekli: "Učinite sedždu Ademu!", pa su je, osim Iblisa, učinili; - on je nije htio učiniti. *"Šta te je spriječilo da učiniš sedždu kada sam ti naredio?", upita On. "Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače", odgovori on. *"E onda izlazi iz Dženneta!", reče On, "ne priliči ti da u njemu prkosiš; izlazi, ti si, zaista, od onih prezrenih!" *"Daj mi vremena do njihova oživljenja!", reče on. *"Daje ti se vremena!", reče On. *"E zato što si odredio pa sam u zabludu pao", reče, "kunem se da ću ih na Tvom pravom putu presretati, *pa ću im i sprijeda i straga, i zdesna i slijeva prilaziti, i vidjećeš da većina njih neće zahvalna biti!" *"Izlazi iz njega pokuđen i ponižen!", reče On. "Tobom i svima onima koji se budu povodili za tobom doista ću Džehennem napuniti!! *A ti, o Ademe, i žena tvoja u Džennetu stanujte i odakle god hoćete jedite, samo se ovom drvetu ne približujte da se prema sebi ne ogriješite!" *I šejtan im poče došaptavati, da bi im otkrio stidna mjesta njihova, koja su im skrivena bila, i reče: "Gospodar vaš vam zabranjuje ovo drvo samo zato da ne biste meleki postali, ili da ne biste besmrtni bili", *i zaklinjaše im se: "Ja sam vam, doista, iskreni savjetnik!" *I na prevaru ih zavede. A kad oni ono drvo okusiše, stidna mjesta njihova im se ukazaše i oni po sebi džennetsko lišće stavljati počeše. "Zar vam to drvo nisam zabranio?!", zovnu ih Gospodar njihov, "i rekao vam: 'Šejtan vam je, zbilja otvoreni neprijatelj?!" *"Gospodaru naš", rekoše oni, "sami smo sebi nepravdu učinili, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ se, sigurno ćemo biti izgubljeni." *"Izlazite!", reče On, "jedni drugima ćete neprijatelji biti! Na Zemlji ćete boraviti i do smrti ostati. *Na njoj ćete živjeti, na njoj umirati, i iz nje oživljeni biti", reče On.* (El-A'rāf, 11.-25.)

Na drugom mjestu Allah ﷻ kaže: *Od zemlje smo vas stvorili, u nju ćemo vas vratiti, i iz nje ćemo vas ponovo izvesti.* (Tā-hā, 55.) Također, Uzvišeni veli: **Mi smo čovjeka stvorili od ilovače, od ustajalog blata. *a još prije smo stvorili džinne od užarene vatre.*I kad tvoj Gospodar reče melekima: "Ja ću stvoriti čovjeka od ilovače, od blata ustajalog, *i kad ga oblikujem i u njega udahnem dušu, vi mu učinite sedždu!" *Svi meleki su učinili sedždu, *osim Iblisa, on je odbio učiniti sedždu sa njima. *"O Iblise", reče On, "zašto nisi učinio sedždu?" *"Nije moje", reče, "da činim sedždu čovjeku koga si stvorio od ilovače, od ustajalog blata." *"Onda izlazi iz Dženneta", reče On, "neka si proklet!, *i neka se prokletstvo zadrži na tebi do Sudnjeg dana! *"Gospodaru moj", reče on, "daj mi vremena do dana kada će oni biti oživljeni!" *"Daje ti se rok", reče On, *"do Dana već određenog". *"Gospodaru moj", reče, "zato što si me u zabludu doveo, ja ću im na Zemlji poroke lijepim prikazivati i sigurno ću ih sve zavesti, *osim Tvojih iskrenih robova." *"Ovo je pravi put koga ću se Ja držati", reče On, *"nad Mojim robovima ti nećeš imati nikakve*

*vlasti, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih." *Za sve njih mjesto sastanka Džehennem će biti. *On će sedam kapija imati i kroz svaku će određen broj njih proći.* (El-Hidžr, 26.-44.)

Uzvišeni, zatim kaže: **I kada rekosmo melekima: "Učinite Ademu sedždu!", oni su je svi, osim Iblisa učinili. "Zar da učinim sedždu onome koga si Ti od ilovače stvorio?", reče. *"Reci mi", reče onda, "evo ovoga koga si iznad mene uzdigao, ako me ostaviš do Smaka svijeta sigurno ću, osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim zagospodariti." *"Odlazi!", reče On. "Onima koji se za tobom budu povodili i tebi, Džehennem će kazna biti. *I zavodi glasom svojim koga možeš, i potjeraj na njih svoju konjicu i svoju pješadiju, i budi im ortak u imecima i u djeci, i daji im obećanja - a šejtan ih samo obmanjuje - *ali ti, doista, nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim!" A Gospodar tvoj je dovoljan zaštitnik.* (El-Isrā', 61.-65.)

Uzvišeni, također, veli: *A kad smo melekima rekli: "Učinite sedždu Ademu!", svi su je oni osim Iblisa učinili. On je bio od džinna, pa se ogriješio o naređenje Gospodara svoga. Pa zar ćete njega i njegovo potomstvo pored Mene kao prijatelje prihvatiti, kad su vam oni neprijatelji?! Kako je to loša zamjena silnicima!* (El-Kehf, 50.) Zatim, Allah ﷻ kaže: **A Ademu smo u početku naredili; ali on je zaboravio, i nije odlučan bio. *A kad smo melekima rekli: "Učinite sedždu Ademu" - svi su je oni, osim Iblisa, učinili, on nije htio. *"O Ademe", rekli smo, "ovaj je doista neprijatelj tebi i tvojoj ženi, zato mu nikako ne dozvoli da vas izvede iz Dženneta, pa da onda budeš nesretan. *U njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti, *u njemu nećeš ni ožednjeti ni žegu osjetiti." *Ali šejtan mu poče došaptavati i govoriti: "O Ademe, hoćeš li da ti pokažem drvo vječnosti i carstvo koje neće nestati?" *I njih dvoje pojedoše s njega i ukazaše im se stidna mjesta njihova, pa počeše po njima džennetsko lišće stavljati - tako Adem nije Gospodara svoga poslušao i s puta je skrenuo. *Poslije ga je njegov Gospodar odabranim učinio, pa mu oprostio i na pravi put ga uputio. *"Izlazite iz njega svi", reče On, "jedni drugima ćete neprijatelji biti! Od Mene će vam uputa dolaziti, i onaj ko bude slijedio Moju uputu, neće zalutati i neće nesretan biti. *A onaj ko okrene glavu od Moje Knjige, taj će teškim životom živjeti, i na Sudnjem danu ćemo ga slijepa oživjeti!" *"Gospodaru moj", reći će, "zašto si me slijepa oživio, kad sam vid imao?" *On će reći: "Tako su i tebi dolazili Naši dokazi ali si ih ti zaboravio, pa ćeš danas ti isto tako biti zaboravljen!"* (Tā-hā, 115.-126.)

Uzvišeni, dalje, veli: **Reci: "Ovo je vijest velika, *a vi od nje glave okrećete. *Ja nisam ništa znao o odabranim melekima kada su se prepirali - *meni se objavljuje samo da jasno opominjem." *Kad je melekima Gospodar tvoj rekao: "Stvorit ću čovjeka od ilovače, *pa kad mu oblik dam i udahnem dušu, učinite mu sedždu!" *Meleki su, svi do posljednjeg, sedždu učinili, *osim Iblisa - on se uzoholio i postao nevjernik. *"O Iblisu!", rekao je On, "šta te navelo da ne učiniš sedždu onome koga sam Ja svojom rukom stvorio? Jesi li se uzoholio, ili misliš da si uzvišen?" *"Ja sam bolji od njega", rekao je on, "mene si stvorio od vatre, a njega od ilovače." *"E izlazi onda iz Dženneta!", reče On, "proklet da*

*si! *Moje prokletstvo će te do Sudnjeg dana pratiti!" *"Gospodaru moj", reče on, "daj mi vremena do dana kada će oni oživljeni biti." *"Dajem ti", reče On, *"do dana već određenog." *"Tako mi Tvoje veličine", reče, "sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, *osim Tvojih među njima iskrenih robova." *"Istinom se kunem i istinu govorim", reče Allah, *"sigurno ću sa svima, tobom i onima koji te budu slijedili, Džehennem napuniti!" *Reci: "Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen. *Kur'an je doista cijelom svijetu opomena! *I vi ćete uskoro saznati njegovu poruku!"* (Sād, 67.-88.)

To je ono što se na različitim mjestima u Kur'anu navodi o ovom događaju, a sve to smo već protumačili u našem *Tefsiru*.

Ovdje ćemo sada navesti tok samog događaja, u skladu sa ovim časnim ajetima i hadisima Božijeg Poslanika ﷺ. Od Allaha tražimo pomoć u tome.

Uzvišeni nas obavještava da se On obratio melekima riječima: *Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti.* (El-Bekare, 30.) Zatim nas obavještava o Svojoj želji da stvori Adema i njegovo potomstvo, koji će smjenjivati jedni druge: *On čini da jedni druge na Zemlji smjenjujete* (El-En'ām, 165.), kao i riječima: *I koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja.* (En-Neml, 62.) On je time o tome obavijestio meleke da bi istakao važnost stvaranja Adema i njegovog potomstva, kao što se obično važna stvar zna najaviti prije nego se ona dogodi. Meleki su, da bi saznali i otkrili mudrost toga, a ne da bi se suprotstavili ili umanjivali vrijednost ljudskom rodu ili iz zavisti, kao što se čini nekim mufessirima-neznalicama, upitali: *"Zar ćeš postaviti onoga ko će na njoj nered činiti i krv prolijevati?"* (El-Bekare, 30.)

Stav Katadea je da su meleki znali da će tako biti, jer su to vidjeli od džinna koji su na Zemlji bili prije Adema.

Abdullah ibn Omer je rekao: "Džinni su bili prije Adema na dvije hiljade godina, pa su prolijevali krv. Zato je Allah protiv njih poslao vojsku meleka, koji su ih protjerali na morska ostrva."

Od Ibn Abbasa se prenosi slično mišljenje, a od El-Hasana da su u tome bili nadahnuti.

Drugi učenjaci smatraju da su to saznali iz Lewhu-l-mahfūza. Po njima, to su im prenijeli Harut i Marut, a ovi opet saznali od Sidžilla, meleka iznad njih. Ovakvog je mišljenja Ibn Ebi Hatim od Ebu Dža'fera el-Bekira.

O ovome postoji još jedno mišljenje da su meleki znali da sve što je stvoreno od zemlje mora imati i njene osobine.

"A mi Te veličamo, hvalimo i samo Tebe obožavamo." (El-Bekare, 30.), tj. mi Te neprestano obožavamo i niko Ti od nas ne odbija poslušnost. Ako ljude stvaraš da bi Te obožavali, pa evo nas, mi Te neprestano, i danju i noću obožavamo.

On im reče: "Ja znam ono što vi ne znate!" (El-Bekare, 30.), tj. Ja po pitanju njihovog stvaranja znam razlog, koji vi ne znate. Među njima će biti poslanika, vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih ljudi.

Zatim im iznosi Ademovu prednost nad njima u pogledu znanja, pa kaže: *I On poući Adema imenima svih stvari.* (El-Bekare, 31.) Ibn Abbas kaže da su to imena pomoću kojih ljudi raspoznaju: ljude, životinje, Zemlju, doline, mora, brda, deve, magarce, narode i dr.

Mudžahid kaže: "Poučio ga je imenima posuda i ćupova, lonaca i sl."

Mudžahid, također, kaže: "Poučio ga je imenu svake životinje, ptice i svih stvari." Ovakvog su mišljenja Se'id ibn Džubejr, Katade i drugi.

Er-Rebi' kaže: "Poučio ga je imenima meleka", a Abdurrahman ibn Zejd: "Poučio ga je imenima svojih potomaka."

Najispravniji stav je onaj koji kaže da je Allah ﷻ Adema poučio imenima Svojih stvorenja i njegovih djela, od najmanjih do najvećih, na šta je ukazao i Ibn Abbas, r.a.

Buharija u tom smislu navodi hadis kojeg pored njega navodi i Muslim od Se'ida i Hišama, oni od Katadea, on od Enesa ibn Malika, a on od Muhammeda ﷺ da je rekao: "Vjernici će se na Sudnjem danu okupiti i reći: - Kada bismo nekoga mogli naći ko će se za nas kod našeg Gospodara zauzeti, pa će otići Ademu i reći: - Ti si otac ljudskog roda. Allah te je stvorio Svojom rukom. Melekima je naredio da ti učine sedždu. Poučio te je imenima svih stvari..."[1] citirajući hadis do kraja.

...a onda ih predoči melekima i reče: "Kažite Mi njihova imena, ako istinu govorite!" (El-Bekare, 31.) Hasan el-Basri kaže: "Kada je Allah htio da stvori Adema, meleki su rekli: - Naš Gospodar neće stvoriti ni jedno drugo stvorenje, a da od njega nećemo biti znaniji, pa su zbog toga stavljeni na kušnju." To su riječi Uzvišenog: *ako istinu govorite!* (El-Bekare, 31.)

Po ovom pitanju ima i drugačijih mišljenja koja smo naveli u našem *Tefsiru.*

"Hvaljen neka si!", rekoše oni, "mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri." (El-Bekare, 32.) tj. Ti si visoko iznad toga da bi iko znao bilo šta od Tvoga znanja, a da ga Ti nisi poučio.

U tom smislu Uzvišeni kaže: *A od onoga što On zna - drugi znaju samo onoliko koliko On želi.* (El-Bekare, 255.)

"Ademe", reče On, "reci im ti imena njihova!" I kad im on kaza njihova imena, Allah reče: "Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono što javno činite i ono što krijete?" (El-Bekare, 33.) To jeste, znam ono što je tajno, kao i ono što je javno.

Po nekim učenjacima, pod riječima Uzvišenog: *znam ono što javno činite,* misli se na riječi meleka: *"Zar ćeš postaviti onoga ko će na njoj nered činiti?"*, a pod riječima: *i ono što krijete* na riječi Iblisa koji je prikrio oholost i zavidnost prema Ademu عليه السلام. Ovo mišljenje zastupaju Se'id ibn Džubejr, Mudžahid, Sudejj, Dahhak i Sewri. Za ovakvo mišljenje opredijelio se i Ibn Džerir.

---

[1] Buharija 97/19/7410 /*Fethu-l-Bari*; Muslim 1/84/322; Tirmizija 38/10/2434.

Ebu el-Alije, Rebi', Hasan i Katade kažu da se riječi Uzvišenog: *i ono što krijete* - odnose na riječi meleka: "Naš Gospodar neće stvoriti ni jedno drugo stvorenje a da od njega nećemo biti znaniji i odabraniji."

Riječi Uzvišenog: *A kad rekosmo melekima: "Učinite sedždu Ademu!"- oni su je učinili, ali Iblis ne htjede, on odbi i uzoholi se.* (El-Bekare, 34.) su velika Allahova počast Ademu kada ga je Svojom rukom stvorio, i u njega od Svoga duha, udahnuo. U kom smislu Uzvišeni na drugom mjestu kaže: *I kad ga oblikujem i u njega udahnem dušu, vi mu učinite sedždu!* (El-Hidžr, 29.)

Dakle, Allah ﷻ je Adema odlikovao sa četiri stvari: stvorio ga je Svojom plemenitom rukom, u njega je udahnuo od Svog duha, naredio melekima da mu učine sedždu i poučio ga imenima svih stvari.

Zato je Musa, s kojim je Allah ﷻ direktno razgovarao, kad se s Ademom u uzvišenom društvu raspravljao, o čemu će kasnije biti govora, rekao: "Ti si Ademe otac čovječanstva, Allah te je Svojom rukom stvorio, u tebe je od Svoga duha udahnuo, melekima je naredio da ti učine sedždu, i naučio te je imenima svih stvari." Ovako će mu reći i ostali ljudi na Sudnjem danu. Ovo samo napominjemo, o tome će, ako Bog da, kasnije biti više govora.

Allah ﷻ u drugom ajetu kaže: **Mi smo Adema stvorili i onda mu oblik dali, a poslije melekima rekli: "Učinite Ademu sedždu!", pa su je osim Iblisa učinili; on je nije htio učiniti. *"Šta te je spriječilo da učiniš sedždu kad sam ti naredio?", upita On. "Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače", odgovori on.* (El-A'rāf, 11.-12.)

Hasan el-Basri kaže: "Ovdje je Iblis pribjegao analogiji, i on je prvi koji je to učinio." Muhammed ibn Sirin kaže: "Prvi koji je pribjegao analogiji je Iblis. Sunce i Mjesec su se počeli obožavati samo tim." Oba ova mišljenja navodi Ibn Džerir.

To znači da je Iblis usporedivši sebe i Adema, zaključio da je on vredniji od Adema pa je odbio da mu učini sedždu, iako mu je to zajedno sa melekima bilo naređeno. Ukoliko se analogija kosi sa tekstovima (Kur'ana i Sunneta), ona je pogrešna i kao takva se ne može prihvatiti. U navedenom slučaju analogija nije bila valjana, jer je zemlja bolja i korisnija od vatre. Zemlja je mirna, dobroćudna, naklona i blagorodna, a vatra nepostojana, hirovita, nepredvidljiva i sklona da pred sobom sve pali i žari.

Pored toga, Allah ﷻ je počastio Adema time što ga je Svojom rukom stvorio i što je u njega udahnuo od Svoga duha. Zato je melekima i naredio da mu učine sedždu. O tome Uzvišeni kaže: **I kad tvoj Gospodar reče melekima: "Ja ću stvoriti čovjeka od ilovače, od blata ustajalog, *i kad ga oblikujem i u njega udahnem dušu, vi mu učinite sedždu!" *Svi meleki su učinili sedždu, *osim Iblisa, on je odbio da učini sedždu sa njima. *"O Iblise", reče On, "zašto nisi učinio sedždu?" *"Nije moje da činim sedždu čovjeku koga si stvorio od ilovače, od blata ustajalog." *"Onda izlazi iz Dženneta", reče On, "neka si proklet! *i neka se prokletstvo zadrži na tebi do Sudnjega dana!"* (El-Hidžr, 28.-35.) Šejtan je ovo od Uzvišenog Allaha i zaslužio jer je uporno

omalovažavao i potcjenjivao Adema nastojeći da se uzdigne iznad njega, istovremeno se suprotstavljajući Božijem naređenju i prkoseći Njegovim riječima koje su se odnosile na Adema ﷺ.

Prvo se počeo pravdati ali mu ono ništa nije pomoglo. Zapravo, njegovo pravdanje je bilo gore od samoga grijeha koji je već počinio. O tome Uzvišeni veli: **I kada rekosmo melekima: "Učinite Ademu sedždu" - oni je svi, osim Iblisa, učiniše. "Zar da učinim sedždu onome koga si od ilovače stvorio?", reče. * "Reci mi", reče onda, "evo ovoga koga si iznad mene uzdigao: ako me ostaviš do Smaka svijeta sigurno ću, osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim zagospodariti." * "Odlazi!", reče On, "onima koji se za tobom budu poveli i tebi - kazna džehennemska bit će vam prava kazna! *I zavodi glasom svojim koga možeš i potjeraj na njih svoju konjicu i svoju pješadiju, i budi im ortak u imecima i u djeci, i daji im obećanja - a šejtan ih samo obmanjuje - *ali ti, doista, nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim!" A Gospodar tvoj je dovoljan zaštitnik.* (El-Isrā', 61.-65.)

U suri Kehf Uzvišeni kaže: *A kad smo rekli melekima: "Učinite sedždu Ademu" - svi su je, osim Iblisa učinili, on je bio od džinna, pa se ogriješio o naređenje svoga Gospodara, pa zar ćete njega i njegovo potomstvo pored Mene kao prijatelje prihvatiti?!* (El-Kehf, 50.) tj. on je namjerno, iz svoga prkosa i nadmenosti, izašao iz pokornosti Allahu i odbio da izvrši Njegovo naređenje. To se desilo samo zbog njegove pokvarene ćudi i niske sklonosti, koja ga je iznevjerila kad se najmanje nadao. On je, kao što je i sam priznao, stvoren od vatre.

U tom smislu, u hadisu koga bilježi Muslim u svom *Sahihu*, od Aiše se prenosi da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Meleki su stvoreni od svjetlosti, džinni od plamena i vatre, a Adem kako vam je opisano."[1]

Hasan el-Basri kaže: "Iblis nikada ni jednog trenutka nije bio melek." Šehr ibn Hušib kaže: "Bio je jedan od džinna, pa je Allah kada su napravili nered na Zemlji, protiv njih poslao vojsku meleka, pa su ih pobili i protjerali na morska ostrva. Iblis je bio među zarobljenima, pa su ga meleki sa sobom poveli na nebo, gdje je boravio neko vrijeme. Kada je melekima naređeno da učine sedždu, on je odbio da je učini."

Ibn Mes'ud, Ibn Abbas i neki ashabi, među kojima je i Se'id ibn el-Musejjeb i drugi, kažu: "Iblis je bio poglavar meleka na nama najbližem nebu." Ibn Abbas kaže: "Ime mu je bilo Azazil."

U jednoj drugoj verziji od Ibn Abbasa se kaže da mu je bilo ime El-Haris. En-Nakkaš kaže da mu je nadimak bio Ebu Kurdus. Ibn Abbas dodaje: "Da je bio u jednoj grupi meleka koji su se zvali džinni. Njihov zadatak je bio da čuvaju džennetske bašče. On je među njima bio jedan od najuglednijih, najznanijih i najpobožnijih. Imao je četiri para krila, kasnije ga je Allah pretvorio u prokletog šejtana."

[1] Muslim 53/10/2996; Ahmed u svom *Musnedu* 6/168/Haleb i ostali.

Allah ﷻ u suri Sād kaže: **Kad je melekima tvoj Gospodar rekao: "Stvorit ću čovjeka od ilovače, *pa kad mu oblik dam i udahnem dušu, učinite mu sedždu!", *meleki su svi do posljednjeg sedždu učinili, *osim Iblisa; on se uzoholio i postao nevjernik. *"O Iblisu", rekao je On, "šta te je navelo da ne učiniš sedždu onome koga sam Ja Svojom rukom stvorio? Jesi li se uzoholio, ili misliš da si uzvišen?" *"Ja sam bolji od njega", rekao je on, "mene si stvorio od vatre, a njega od ilovače." *"E, izlazi onda iz Dženneta!", reče On, "proklet da si! *Moje prokletstvo će te do Sudnjeg dana pratiti!" *"Gospodaru moj", reče on, "daj mi vremena do dana kada će oni oživljeni biti!" *"Dajem ti", reče On, *"do dana već određenog" *"Tako mi Tvoje veličine", reče, "sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, *osim Tvojih među njima iskrenih robova." *"Istinom se kunem i istinu govorim", reče Allah, *"sigurno ću sa svima, tobom i onima koji se budu poveli za tobom, Džehennem napuniti."* (Sād, 71.- 85.)

A u suri El-A'rāf Allah ﷻ veli: **"E zato što si odredio pa sam u zabludu pao", reče, "kunem se da ću ih na Tvom Pravom putu presretati; *pa ću im i sprijeda i straga, i zdesna i slijeva prilaziti, i vidjećeš da većina njih neće zahvalna biti!"* (El-A'rāf, 16.-17.) Tj., zato što si me u zabludu doveo, sigurno ću im postavljati sve moguće zamke i sa svih strana prilaziti. Sretan će biti onaj ko ga ne posluša, a nesretan onaj ko ga bude slijedio.

Imami Ahmed kaže: "Pričao nam je Hašim ibn el-Kasim, da je čuo od Ebu Ukajla (tj. Abdullah ibn Ukajl es-Sekafi), da je prenio Musa ibn el-Musejjeb, od Salima ibn Ebi el-Džada, da je čuo od Sebreta ibn Ebi Fakiha da je rekao: - Čuo sam Božijeg Poslanika ﷺ da je rekao: "Zaista šejtan presreće čovjeka na putevima..." i dalje citira hadis do kraja kao što smo spominjali prilikom opisivanja Iblisa.

Mufessiri se razilaze po pitanju, kojim je melekima naređeno da učine sedždu Ademu. Većina ih smatra da se to odnosilo na sve meleke, jer se tako razumije iz općeg značenja ajeta koji govore o tome.

Drugi smatraju da se to odnosilo samo na meleke na Zemlji. Ibn Džerir preko Dahhaka, ovakav stav prenosi od Ibn Abbasa. Iako su ovakvo mišljenje prihvatili i neki mufessiri iz kasnijih generacija, treba napomenuti da je lanac prenosilaca ove predaje prekinut (munkati'i) i da joj je kontekst nepouzdan (fihi nekaretun).

Prvi stav je ispravniji jer na njega ukazuje i tekst hadisa: ...i On naredi Svojim melekima da mu učine sedždu. Iako je i ovo uopćeno značenje... Allah najbolje zna šta je tačno!

Allahove riječi Iblisu: *"E onda izlazi iz Dženneta!"* (El-A'rāf, 13.) *i "Izlazi iz njega"* (El-A'rāf, 18.) su dokaz da je on bio na nebu, pa mu je naređeno da izađe iz njega. Time je sišao i sa stepena i položaja kojeg je stekao ibadetom i povođenjem za melekima u pokornosti i robovanju. To mu je oduzeto zato što se uzoholio, bio zavidan i što se suprotstavio svome Gospodaru, pa je na Zemlju ponižen i pokuđen bio protjeran.

Allah ﷻ je naredio Ademu da se nastani u Džennetu sa svojom ženom, riječima: *I Mi rekosmo: "O Ademe, nastanite se ti i tvoja žena u Džennetu, i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete ali se ovom drvetu ne približujte, pa da sami sebi nepravdu nanesete!"* (El-Bekare, 35.)

Uzvišeni u suri El-A'rāf kaže: *"Izlazi iz njega pokuđen i ponižen", reče On. "Tobom i svima onima koji se budu povodili za tobom doista ću Džehennem napuniti! *A ti, o Ademe, i žena tvoja u Džennetu stanujte i odakle god hoćete jedite, samo se ovom drvetu ne približujte, da se prema sebi ne ogriješite!"* (El-A'rāf, 18.-19.)

Allah ﷻ, također, kaže: *A kada smo melekima rekli: "Učinite sedždu Ademu!" - svi su je oni, osim Iblisa, učinili. *On je odbio. "O Ademe", rekli smo, "ovaj je doista neprijatelj tebi i tvojoj ženi, zato mu nikako ne dozvoli da vas izvede iz Dženneta, pa da onda budeš nesretan. *U njemu nećeš ni ogladnjeti ni go biti, *u njemu nećeš ni ožednjeti ni žegu osjetiti."* (Tā-hā, 116.-119.)

Iz konteksta ovih ajeta se razumije da je Hawa stvorena prije Ademovog ulaska u Džennet, jer Allah ﷻ kaže: *"A ti, o Ademe, i žena tvoja u Džennetu stanujte!"* (El-A'rāf, 19.) Ovog je mišljenja Ishak ibn Bišr, kako se i razumije iz ovih ajeta.

Međutim, Sudejj od Ebu Saliha i Ebu Malika, a oni od Ibn Abbasa i Murrea Ibn Mes'uda i drugih ashaba prenose da su rekli: "Iblis je protjeran iz Dženneta, a Adem se nastanio u njemu. Ademu je dodijalo samom lutanje po Džennetu bez žene uz koju bi se smirio. Tako je jednom zaspao, i kada se probudio ugledao je pored svoje glave ženu kako sjedi. Allah ju je stvorio od Ademovog rebra. "Ko si ti?", upitao ju je. "Žena", odgovorila je. "A zašto si stvorena?", upitao je ponovo. Ona odgovori: "Da bi se uz mene smirio." Meleki su ga, želeći da provjere njegovo znanje, upitali: "Ademe, kako je njeno ime?" On je odgovorio: "Hawa." "A zašto joj je ime Hawa?", upitali su. "Zato što je stvorena od nečeg što je živo", odgovorio je.

Muhammed ibn Ishak od Ibn Abbasa prenosi da je ona stvorena od njegovog najkraćeg rebra na lijevoj strani. To se desilo dok je spavao, a umjesto tog rebra, praznina mu je popunjena mesom.

Potvrdu za ovo imamo u riječima Uzvišenog: *O ljudi, bojte se svoga Gospodara koji vas je od jednog čovjeka stvorio, a od njega je i drugu njegovu stvorio i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao.* (En-Nisā', 1.) Potvrdu za to imamo i u sljedećim riječima Uzvišenog: *On je taj koji vas od jednog čovjeka stvara - a od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri. I kad je on nju obljubio ona je zanijela lahko breme i nosila ga; a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha...* (El-A'rāf, 189.) O ovom ajetu ćemo, ako Bog da, kasnije opširnije govoriti.

Buharija i Muslim u svojim *Sahihima* navode hadis koji prenosi Za'ide od Mejsere el-Ešdža'ia on od Ebu Hazima a ovaj od Ebu Hurejre u kome stoji da je Muhammed ﷺ rekao: "Prema ženama lijepo postupajte. Žena je stvorena od

rebra, a rebro je najzakrivljenije pri vrhu. Ako pokušaš da ga ispraviš slomit ćeš ga, a ako ga ostaviš, ostat će krivo. Zato lijepo prema ženama postupajte."[1] Ovo je Buharijin citat.

Mufessiri se razilaze u tumačenju riječi Uzvišenog: *...ali se ovom drvetu ne približujte.* (El-Bekare, 35.) Jedni kažu da se pod ovim misli na lozu. Od Ibn Abbasa, Se'ida ibn Džubejra, Ša'bije, Dža'da ibn Hubejra, Muhammeda ibn Kajsa i Sudejja u verziji od Ibn Abbasa, Ibn Mes'uda i nekih drugih ashaba stoji: "Jevreji smatraju da je to pšenica." Ovako se prenosi od Ibn Abbasa, Hasana el-Basrija, Wehba ibn Munebbiha, Atijje el-Awfija, Ebu Malika, Muharriba ibn Dessara i Abdurrahmana ibn Ebi Lejla.

Wehb još dodaje: "Zrno od te vrste pšenice je mekše od putera i slađe od meda." Sewri od Ebu Husejna, a on od Ebu Malika prenosi da se pod ajetom: *...ali se ovom drvetu ne približavajte* misli na palmu. Ibn Džurejdž, međutim, prenosi da Mudžahid misli da je to bila smokva. Ovo mišljenje zastupaju Katade i Ibn Džurejdž, a Ebu-Alije kaže: "To je bilo takvo drvo da bi onaj ko jede njegov plod morao vršiti nuždu, a u Džennetu se ne vrši nužda."

Ova neslaganja nisu velika. Allah ﷻ nije spomenuo koje je to drvo bilo. Da je to važno i potrebno da znamo, Allah ﷻ bi to rekao. Isti slučaj je i sa ostalim stvarima u Kur'anu koje nisu navedene.

Međutim, kada se radi o razilaženju mufessira u pogledu Dženneta u kome se Adem nastanio, da li je on bio na nebu ili Zemlji, potrebno je sva mišljenja dobro razmotriti i zauzeti stav po tom pitanju.

Većina učenjaka smatra da je on na nebu, tj. Džennetu-l-Me'wa, jer se to da razumjeti iz više ajeta i hadisa kao što su riječi Uzvišenog: *I Mi rekosmo: "O Ademe, nastanite se ti i tvoja žena u Džennetu...* (El-Bekare, 35.) Lam i elif (određeni član u riječi el-Džennete) podrazumijevaju da to nije bilo koji Džennet, nego onaj koji je već poznat, a po Islamu to je boravište u "Džennetu-l-Me'wa". Isti slučaj imamo u riječima Musaa ﷺ: "Zbog čega si i nas i sebe izveo iz Dženneta (el-Dženneti)...?" Ovo je dio jednog hadisa, a o kome ćemo još govoriti.

Muslim u svom *Sahihu* navodi hadis od Ebu Malika el-Ešdžei'ja - čije je ime Sa'd ibn Tarik - on od Ebu Hazima Seleme ibn Dinara, on od Ebu Hurejre i Ebu Malika, on od Rebi'a, a on od Huzejfe da je Muhammed ﷺ rekao: "Allah će sakupiti sav svijet, pa će vjernici kad im se približi Džennet, otići do Adema i reći: "Oče, ...zamoli da nam se otvore dželnnetska vrata!" A on će reći: "A šta vas je drugo istjeralo iz Dženneta do grijeh vašeg oca?"[2] On, zatim, dalje citira hadis do kraja.

U ovom hadisu je jak dokaz da se radi o Džennetu-l-Me'wa, iako i u njemu ima nekih spornih momenata.

---

[1] Buharija 60/1/3331, 5184, 5186/*Fethu-l-Bari*; Muslim 17/18/1468.

[2] Hadis bilježi Muslim 1/84195.

Drugi mufessiri kažu da Džennet u kome se Adem nastanio nije bio vječni Džennet, jer mu je u njemu bilo zabranjeno da jede sa jednog drveta, jer je u njemu spavao, prišao mu Iblis i iz njega bio izveden. Sve ovo je nespojivo sa pravim Džennetom.

Ovaj stav zastupaju i Ubejj ibn Ka'b, Abdullah ibn Abbas, Wehb ibn Munebbih i Sufjan ibn Ujejne. Ibn Kutejbe ga zastupa u svom djelu *el-Me'arif*, kao i kadija Munzir ibn Se'id el-Beluti u svom *Tefsiru*. Ovaj posljednji o tome je napisao i posebno djelo. Takav stav on prenosi i od Imama Ebu Hanife i njegovih učenika, neka im se Allah smiluje. Isti stav Ebu Abdullah Muhammed ibn Omer er-Razi ibn Hatib er-Rejj u svom *Tefsiru* prenosi od Ebu el-Kasima el-Belhije i Ebu Muslima el-Asbehanija, dok ga Kurtubi u svom *Tefsiru* prenosi od mu'tezilija i kaderija.

U prilog ovom stavu govore i citati iz Tewrata (Tore), svete knjige jevreja i kršćana.

O neslaganju po ovom pitanju pisali su i: Ebu Muhammed ibn Hazm u djelu *el-Milelu we-n-Nihalu*, Ebu Muhammed ibn Atijje u svom *Tefsiru*, Ebu Isa er-Rummani u svom *Tefsiru* (s posebnim osvrtom na većinu koja zauzima prvi stav), Ebu el-Kasim er-Ragib, i kadija El-Mewerdi u svom *Tefsiru*. On kaže: "U pogledu Dženneta u kojem su njih dvoje (Adem i Hawa) bili nastanjeni, učenjaci se opredjeljuju za jedan od dva stava; da je to bio pravi, vječni Džennet, i da je to džennet koji je Allah samo za njih dvoje stvorio. Po drugom stavu, džennet koji je Allah njima dvoma bio pripremio bio je džennet iskušenja, a ne pravi, vječni Džennet, koji se dobija kao nagrada."

Oni koji zastupaju drugi stav razilaze se u dva pravca. Jedni kažu da je taj Džennet bio na nebu, jer im je naređeno da siđu iz njega. To je mišljenje Hasana. Drugi pak kažu da je on bio na Zemlji, jer je Allah ﷻ njih dvoje iskušao grijehom u tom Džennetu, zabranjujući im samo jedno drvo, a ne i ostale plodove. To mišljenje zastupa Ibn Jahja. Sve navedeno se desilo nakon što je Iblisu naređeno da učini sedždu Ademu. Allah, opet, najbolje zna koji je od ovih stavova najispravniji. Dakle, Ibn Jahja govori o tri stava s tim što se iz njegovih riječi ne da razumjeti za koji se on lično opredijelio. Ebu Abdullah er-Razi u svom *Tefsiru* po ovom pitanju navodi četiri stava: tri koja navodi i Mewerdi i četvrti: neizjašnjavanje. On još navodi i stav Ebu Ali el-Džebaije da je to bio Džennet na nebu, ali nije Džennetu-l-Me'wa.

Zastupnici drugog stava postavljaju pitanje na koje treba odgovoriti. Oni kažu da nema sumnje da je Allah, nakon što je Iblis odbio da učini sedždu Ademu, protjerao Iblisa i naredio mu da izađe iz Dženneta. To naređenje je bilo definitivno i nije se moglo odbiti, ni osporiti. Zato je Allah ﷻ rekao: *Izlazi iz njega pokuđen i ponižen!* (El-A'rāf, 18.) Uzvišeni je, također, rekao: *E, onda izlazi iz Dženneta, ne priliči ti da u njemu prkosiš!* (El-A'rāf, 13.) Na drugom mjestu je rekao: *E, izlazi onda iz Dženneta, proklet da si!* (Sād, 77.) Pod skraćenim oblikom zamjenice "mu" u ovim ajetima misli se na Džennet, nebo

ili položaj. Na koju god od ove tri stvari da se odnosi, jasno je da Iblisov boravak na mjestu s kojeg je protjeran i udaljen, nije bio sudbinski, tj. nije mu bilo određeno da bude tamo, niti da svraća i prolazi tuda.

Navedeni učenjaci dalje kažu da se iz kur'anskih citata jasno vidi da je Iblis došaptavao Ademu i obraćao mu se riječima: *"Hoćeš li da ti pokažem drvo vječnosti i carstvo koje neće nestati?"* (Tā-hā, 120.) ili: **"Gospodar vaš vam zabranjuje ovo drvo samo zato da ne biste meleki postali, ili da ne biste besmrtni bili", *i zaklinjaše im se: "Ja sam vam, doista, savjetnik iskreni!" *I na prevaru ih zavede...* (El-A'rāf, 20.-22.)

Dakle, očito je da se on s njima u Džennetu sastajao.

Na ovo pitanje im je odgovoreno da se on mogao sa njima sastati u Džennetu kada je bio u prolazu, ali da tamo nije stalno boravio. Ili, da im je mogao došaptavati sa džennetskih vrata, ili ispod neba. Međutim, ovaj treći odgovor je sporan. Allah najbolje zna.

Oni koji zastupaju ovaj stav kao dokaz navode hadis koji Abdullah, sin Imami Ahmeda u djelu *ez-Zijadat* navodi od Hudbe ibn Halida, on od Hammada ibn Seleme, on od Humejda, on od Hasana el-Basrija, on od Jahjaa ibn Damrea es-Sa'dija, a on od Ubejja ibn Ka'ba da je rekao: "Kada je Adem bio na samrtnoj postelji, poželio je grozd džennetskog grožđa, pa su sinovi krenuli da mu ga potraže. Međutim, naišli su na meleke koji su ih upitali: "O sinovi Ademovi, gdje ste krenuli?" "Otac nam je poželio džennetskog grožđa", odgovorili su. Na to su im meleki rekli: "Vratite se, dovoljno ste uradili." Zatim su mu meleki došli, uzeli mu dušu, ogasulili ga i opremili u kefine; Džibril mu je klanjao dženazu, a ostali meleki su klanjali iza njega. Kada su ga ukopali, rekli su: "Ovako ćete postupati sa umrlim osobama."

Ovaj hadis sa senedom i cijelim tekstom će biti citiran kada budemo govorili o Ademovoj ﷺ smrti.

Oni dalje kažu: "Da nije bilo moguće ući u Džennet u kojem je Adem boravio i iz kojeg je poželio grožđa, njegovi sinovi ne bi ni išli da ga traže. Ovo ukazuje da je Džennet, o kome se govori, bio na Zemlji, a ne na nebu." Allah najbolje zna!

Oni dodaju: "Činjenica da elifu i lamu u ajetu: *A ti, o Ademe, i žena tvoja, u Džennetu stanujte!* (El-Džennete) nije prethodilo ništa na što bi se oni odnosili, može se uzeti kao ispravno mišljenje da je to bilo nešto što je općepoznato i u svijesti prisutno. Međutim, iz konteksta ovih ajeta se razumije da je Adem stvoren od zemlje i nema nikakvih sigurnih dokaza da je podignut na nebo. Ovome ide u prilog tvrdnja da je Adem stvoren da bude na Zemlji. U tom smislu Allah saopćava melekima: *Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti.* (El-Bekare, 30.)

Oni tvrde da u tom smislu treba razumijevati i riječi Uzvišenog: *Mi smo ih na kušnju stavili kao što smo vlasnike jedne bašče na kušnju stavili...* (El-Kalem, 17.) Elif i lam se ne upotrebljavaju za opće pojmove, a u ovom

tekstu im nije prethodilo ništa na što bi se mogli odnositi, pa se odnose na poznatu stvar u svijesti ljudi, koja se može zaključiti iz konteksta. Dakle, radi se o bašči (El-Džennet).

To što se ovdje govori o silaženju, kažu oni, ne mora značiti da je silaženje bilo s neba, jer Allah ﷻ kaže: *"O Nuhu", bi mu rečeno,* (glagol: hebeta) *"iskrcaj se s pozdravom Našim i blagoslovima tebi i narodima koji će se izroditi od ovih koji su s tobom!..."* (Hūd, 48.) Nuh se nalazio na lađi kada je pristala na brdo Džudijj, nakon što se voda povukla sa Zemljine površine. Njemu je tada naređeno da siđe (hebeta) sa svojim saputnicima na zemlju, sa blagoslovom na njega i na njih. Allah ﷻ, zatim, kaže: *Idite u grad, imat ćete ono što tražite!* (El-Bekare, 61.) Također, Uzvišeni veli: *a ima ga, doista,* (kamenja) *koje se od straha pred Allahom ruši...* (El-Bekare, 74.) Ovo su primjeri iz Kur'ana. U hadisima i arapskom jeziku, općenito, sličnih primjera ima mnogo.

Oni dalje kažu da ništa ne opovrgava stav da je Džennet u kojem je boravio Adem bio viši od ostalih predjela na Zemlji. U njemu je bilo različitog drveća, plodova, hladova, naslada, ljepota i zadovoljstava, kao što kaže Allah ﷻ: *U njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti...* (Tā-hā, 118.); tj. tvoja unutrina neće biti paćena glađu ni vanjština nezaodjevenošću, zatim: *I u njemu nećeš ni ožednjeti, niti žegu osjetiti.* (Tā-hā, 119.); tj. unutrina ti neće patiti od žeđi, ni vanjština od vrelog sunca. Dakle, u oba ova slučaja, jedno uz drugo je navedeno zbog sličnosti.

Kada je Adem okusio plod zabranjenog drveta, bio je protjeran na Zemlju, gdje se suočio sa nedaćama, naporom, teškoćama, žalošću, brigom, iskušenjima i sl. Na njoj će se pojaviti ljudi sa različitim vjerovanjem, moralom, djelima, prohtjevima, namjerama i riječima. Uzvišeni dalje kaže: *Na Zemlji ćete boraviti i do roka određenog živjeti.* (El-Bekare, 36.)

Iz ovoga se nužno ne podrazumijeva da su do tada bili na nebu. Evo sličnog primjera u riječima Uzvišenog: *I poslije toga rekosmo sinovima Israilovim: "Nastanite se na Zemlji, pa kad Smak svijeta dođe, dovest ćemo vas izmiješane."* (El-Isrā', 104.), a poznato je da su prije toga bili na Zemlji, a ne na nebu.

Oni dalje kažu da ovaj stav nije iznjedrio stav onih koji danas niječu postojanje Dženneta i Džehennema. Ova dva stava ne uvjetuju jedan drugi, jer, svi iz prvih i većina iz potonjih generacija vjeruju u postojanje Dženneta i Džehennema, na osnovu ajeta i sahih hadisa koji o njima govore. Allah ﷻ, opet, najbolje zna šta je tačno.

Allahove ﷻ riječi: *I šejtan ih navede da zbog drveta posrnu i izvede ih iz onoga u čemu su bili.* (El-Bekare, 36.) se odnose na Džennet. *I izvede ih iz onoga u čemu su bili.* (El-Bekare, 36.); tj. izvede ih iz blagostanja, uživanja i zadovoljstava i ostavi na ovom svijetu gdje će se mučiti, patiti i žalostiti. Iblis je to učinio tako što im je došaptavao i u njihovim srcima uljepšao svoja lažna obećanja. U tom smislu Uzvišeni kaže: *I šejtan im poče došaptavati, da bi im otkrio stidna mjesta njihova, koja su im skrivena bila, i reče: "Gospodar vaš*

vam zabranjuje ovo drvo samo zato da ne biste meleki postali, ili da ne biste besmrtni bili." (El-A'rāf, 20.); tj. šejtan im je govorio da im je drvo zabranjeno samo zato da ne bi meleki ili besmrtni postali. Drugim riječima, htio im je reći: ukoliko ga okusite, postaćete takvi.

I zaklinjaše im se. (El-A'rāf, 21.); tj. kleo im se da istinu govori. *"Ja sam vam doista savjetnik iskreni."* (El-A'rāf, 21.) Uzvišeni u drugom ajetu veli: *Ali šejtan mu poče došaptavati i govoriti: "O Ademe, hoćeš li da ti pokažem drvo vječnosti i carstvo koje neće nestati?"* (Tā-hā, 120.); tj. hoćeš li da ti pokažem drvo, pa da vječno u blagostanju ostaneš u carstvu koje neće prestati, pod uvjetom da ga probaš i sa njega okusiš. Međutim, ovo ubjeđivanje i zavođenje bilo je lažno obećanje koje se u stvarnosti nije moglo obistiniti.

Šejtan je pod izrazom *drvo vječnosti*, mislio na ono, sa kojeg je obećavao da će, ako ga okusi, Adem vječan postati. Možda bi to moglo biti ono drvo o kojem Imami Ahmed prenosi sljedeći hadis: "Abdurrahman ibn Mehdi nam je pričao da je čuo od Šu'bea, on od Ebi Dahhaka, a on od Ebu Hurejre da je Muhammed ﷺ rekao: "U Džennetu ima jedno drvo, kroz čiji hlad konjanik može ići sto godina, i da opet ne dođe do kraja. To je drvo vječnosti."[1]

Isti hadis Ahmed citira i sa drugim senedom koji ide preko Gundera, Hadždžadža i Šu'bea. Ovaj hadis, također od Šu'bea, navodi Ebu Dawud i Et-Tajalisi u svom *Musnedu*.

Gunder kaže da je pitao Šu'bea da li u hadisu stoji: "To je drvo vječnosti", pa mu je odgovorio da u hadisu nema riječi: "To je".

Ovaj zadnji navod citira samo Imami Ahmed.

Uzvišeni dalje kaže: *I na prevaru ih zavede. A kad oni ono drvo okusiše, stidna mjesta njihova im se ukazaše i oni po sebi džennetsko lišće stavljati počeše.* (El-A'rāf, 22.)

U poglavlju Tā-hā Uzvišeni slično kaže: *I njih dvoje pojedoše s njega i ukazaše im se stidna mjesta njihova, pa počeše po njima lišće džennetsko stavljati.* (Tā-hā, 121.) Hawa je okusila plod toga drveta prije Adema, pa je i njega na to navela. Allah najbolje zna!

Na to ukazuje i hadis koji navodi Buharija: "Pričao nam je Bišr ibn Muhammed da je čuo od Abdullaha, on od Ma'mera, on od Hamama ibn Munebbiha, a on od Ebu Hurejre da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Da nije sinova Israilovih meso se ne bi kvarilo, i da nije bilo Hawe ni jedna žena ne bi prevarila svoga muža."[2]

Sa ovim lancem prenosilaca jedino Buharija citira ovaj hadis. Buharija i Muslim ga u svojim *Sahihima* bilježe i preko Abdurrezzaka koji ga je čuo od Ma'mera, on od Hemama, a on od Ebu Hurejre. Ovaj hadis Ahmed i Muslim navode sa sasvim drugim senedom, koji ide preko Haruna ibn Ma'rufa - Ebu Wehba - Amra ibn Harisa - Ebu Junusa i Ebu Hurejre.

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 2/455/Haleb, Buharija u svom *Sahihu* 59/8/3251/*Fethu-l-bari*, Muslim u svom *Sahihu* 51/1/2826 i drugi.

[2] Buharija 60/1/330/*Fethu-l-bari*, Muslim 17/19/1470 i drugi.

**U Tewratu - knjizi jevreja i kršćana - stoji da je zmija navela Hawu da okusi plod drveta, predočivši joj da je stablo dobro za jelo i za mudrost poželjno. Kada je Hawa, po nagovoru zmije, okusila plod drveta, navela je i Adema da ga i on okusi. Ovdje se Iblis uopće ne spominje. U tom momentu njihove oči su se otvorile, pa su vidjeli da su goli, te su počeli skupljati lišće od smokve i njime se pokrivati. Dakle, u Tewratu stoji da su bili goli i prije toga. Wehb ibn Munebbih kaže: "Njihova odjeća je do tada bilo svjetlo na njihovim stidnim mjestima."

Citirani navod iz Tewrata, kakvog oni danas imaju, je iskrivljen vjerovatno prilikom prevođenja, jer ne može svako prevoditi sa jednog jezika na drugi, pogotovo onaj ko ne poznaje arapski jezik, i nedovoljno razumije djelo koje prevodi. Zato kod njih u prijevodu Tewrata na arapski ima mnogo grešaka, i u riječima, i u značenju. Časni Kur'an, nasuprot ovom, ukazuje da su Adem i Hawa imali odjeću: *O sinovi Ademovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz Dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću njihovu da bi im stidna mjesta pokazao njihova!* (El-A'rāf, 27.) Ove kur'anske navode ne mogu pobiti ničije druge riječi. Allah najbolje zna!

Ibn Ebi Hatim kaže da je čuo od Alijje ibn el-Hasana ibn Eskaba, on od Alije ibn Asima, on od Se'ida ibn Ebi 'Arube, on od Katadea, on od Hasana, a on od Ubejja ibn Ka'ba da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Allah ﷻ je stvorio Adema visokog rasta i duge kose, poput palme. Kada je okusio plod drveta, spala je sa njega odjeća i prvo što mu se pokazalo bilo je stidno mjesto. Kada je ugledao svoje stidno mjesto, počeo je trčati kroz Džennet, ali mu se kosa zakačila za jedno drvo, pa ga je iščupao. Tada ga je Milostivi zovnuo: "Ademe... je li to od Mene bježiš?" Čuvši dozivanje Milostivog, Adem je rekao: "Gospodaru... ne, nego od stida."[1]

Sewri od Ibn Ebi Lejle, on od El-Minhala ibn Amra, on od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa u pogledu riječi Uzvišenog: *I oni po sebi džennetsko lišće stavljati počeše.* (El-A'rāf, 22.) kaže da je to bilo lišće smokve. Sened (lanac prenosilaca) je ovdje ispravan, ali bi moglo biti da je ovo mišljenje preuzeto od ehli-kitabija, jer su riječi u navedenom ajetu općenitijeg značenja. Allah najbolje zna!

Hafiz Ibn Asakir preko Muhammeda ibn Ishaka prenosi od Hasana ibn Zekwana, on od Hasana el-Basrija, a on od Ubejja ibn Ka'ba da je Muhammed ﷺ rekao: "Vaš otac Adem je bio visok poput palme - šezdeset lakata. Imao je bujnu kosu i pokrivena stidna mjesta. Kada je počinio grešku u Džennetu ukazala su mu se stidna mjesta, pa je izašao iz njega, gdje mu je naišavši pored jednog drveta zapala kosa. Tu ga je Gospodar zovnuo: "Zar bježiš od Mene, Ademe?" "Gospodaru, ne od Tebe", odgovorio je, "nego me je stid zbog onoga što sam uradio."[2]

---

[1] Bilježi ga Sad u *et-Tabekatu-l-kubra* 1/1/9 (da'if).

[2] Et-Taberi u svom *Tarihu* 1/160/ Mearif, Ibn Asakir 2/351/*Tehzib* (da'if).

Ibn Asakir ovaj hadis citira i sa drugim senedom koji ide preko Se'ida ibn Ebi 'Arube - Katadea - El-Hasana - Jahjaa ibn Damrea - Ubejja ibn Ka'ba i Muhammeda ﷺ.

Ovaj sened je ispravniji, jer Hasan el-Basri nije živio kada i Ubejj ibn Ka'b.

Ovaj hadis se prenosi i sa trećim senedom koji ide preko Hajseme ibn Sulejmana el-Atrabulsija, Muhammeda ibn Abdulwehhaba, Ebu Mirsafea el-Askalanija, Adema ibn Ebi Ijasa, Sinana, Katadea, Enesa i konačno do Božijeg Poslanika ﷺ.

**"Zar vam to drvo nisam zabranio?!", zovnu ih Gospodar njihov, "i rekao vam: 'Šejtan vam je zbilja otvoreni neprijatelj?!" * "Gospodaru naš", rekoše, "sami smo sebi nepravdu učinili, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ se, sigurno ćemo biti izgubljeni."* (El-A'rāf, 22.-23.)

Ovo je priznanje grijeha, vraćanje pokornosti, poniznosti, skrušenosti, skromnosti i traženje pomoći od Uzvišenog u teškom momentu. Tko god je ovu tajnu od Ademovih potomaka kasnije primjenjivao, okončao je uspješno i na ovom i na onom svijetu.

"Izlazite", reče On, "jedni drugima ćete neprijatelji biti. Na Zemlji ćete boraviti i do smrti ostati." (El-A'rāf, 24.)

Ove riječi su upućene Ademu ﷺ, Hawi i Iblisu, a po nekima, i zmiji. Naređeno im je da izađu iz Dženneta u momentu kada su jedni drugima postali zakleti neprijatelji.

Mišljenju da je i zmija bila s njima, ide u prilog vjerodostojni hadis u kome Muhammed ﷺ naređuje da se ubijaju zmije, riječima: "Mi se sa njima nismo pomirili od kako smo protiv njih objavili rat."[1]

Riječi Uzvišenog: *"Izlazite iz njega svi", reče On, "jedni drugima ćete neprijatelji biti!"* (Tā-hā, 123.) su upućene Ademu i Iblisu, pri čemu se Hawa priklanja Ademu, a zmija šejtanu.

Po drugima, ovo se odnosi na sve njih, iako je zapovijed data u obliku dvojine. Sličan primjer nalazimo i u riječima Uzvišenog: *I Dawudu i Sulejmanu, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle - i Mi smo bili svjedoci suđenju njihovom.* (El-Enbijā', 78.)

Ovako je rečeno iako se zna da kada sudija sudi, sudi između dvije strane: okrivljenog i onog koji ga je okrivio. Međutim, ovdje je rečeno: *i Mi smo bili svjedoci suđenju njihovu* (množina - više od dva).

Što se tiče spominjanja izlaska dva puta u riječima Uzvišenog: **"Siđite", rekosmo Mi , "jedni drugima ćete neprijatelji biti, a na Zemlji ćete boraviti i do roka određenog živjeti!" *I Adem primi neke riječi od svog Gospodara, pa mu On oprosti; On doista, prima pokajanje, i On je Milostiv. *Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. *A oni koji*

[1] Buharija u svom *Sahihu* 59/14/3257/*Fethu-l-bari*, Muslim 39/36/2233 i drugi.

ne budu vjerovali i dokaze naše budu poricali - bit će stanovnici Džehennema; u njemu će vječno ostati!" (El-Bekare, 36.-39.), neki mufessiri vele da se pod prvim naređenjem da siđu misli na silazak iz Dženneta na nama najniže (dunjalučko) nebo, a pod drugim na silazak s neba na Zemlju.

Međutim, ovakvo shvaćanje nema podloge, jer se u riječima Uzvišenog kaže: *"Siđite", rekosmo Mi, "jedni drugima ćete neprijatelji biti, a na Zemlji ćete boraviti i do roka određenog živjeti!"* što ukazuje na to da se pod prvom zapovijedi misli na silazak na Zemlju. Allah najbolje zna.

Ispravno shvaćanje je da je Allah u Kur'anu zapovijed ponovio dva puta, iako se radi zapravo o jednom.

Međutim, oba ova slučaja zrače mudrošću. Tako je uz prvo naređenje spomenuo međusobno neprijateljstvo, a uz drugo uvjetovo: da ko hoće da bude sretan, mora slijediti uputu koju će im slati, a ko to ne bude htio poslušati, nesrećnik će biti. Za ovakav način izlaganja u Časnom Kur'anu ima još mnogo primjera.

Hafiz Ibn Asakir od Mudžahida prenosi da je rekao: "Allah ﷻ je dvojici meleka naredio da Adema i Hawu udalje iz Njegove blizine, pa je Džibril Ademu skinuo krunu s glave, a Mikail raspleo vijenac, pri čemu je Adema zakačila jedna grančica. Adem je pomislio da će se na njega smjesta sručiti kazna, pa je pogeo glavu i zamolio: "Oprost, oprost!" Tada mu je Allah rekao: "Zar bježiš od Mene?" "Ne, nego te se stidim, Gospodaru", odgovorio je Adem.[1]

El-Ewza'i prenosi od Hasana tj. ibn Atijje da je Adem boravio u Džennetu sto, a u drugom rivajetu šezdeset godina, te da je za Džennetom plakao sedamdeset godina, zbog grijeha koji je učinio, a zbog ubijenog sina četrdeset godina. Ovo navodi Ibn Asakir.

Ibn Ebi Hatim kaže: "Pričao nam je Ebu Zer'a da je čuo od Osmana ibn Ebi Šejbe, on od Džerira, a on od Se'ida da je Ibn Abbas rekao: "Adem ﷺ je spušten u mjestu Dihna, između Mekke i Taifa.[2]

Od Hasana se prenosi da je pričao da je Adem spušten u Indiji, Hawa u Džiddi, Iblis u Destemjanu - nekoliko milja od Basre, a zmija u Asbehanu[3] Ovo također navodi i Ibn Ebi Hatim. Es-Sudejj kaže da je Adem spušten u Indiji, a sa njim i Hadžeru-l-eswed (Crni kamen). Pored toga, Adem je u ruci snio i džennetskog lišća koje je zasadio u Indiji, pa su tamo narasla mirisna drva.[4]

Od Ibn Omera se prenosi da je Adem spušten na Saffi, a Hawa na Merwi. Ovo, također, prenosi Ibn Ebi Hatim.

---

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/352/Tehzib.

[2] Ibn Sad u *et-Tabekatu-l-kubra* 1/11,12/Tahrir

[3] Prethodni izvor.

[4] Prethodni izvor.

Abdurrezzak prenosi da je čuo od Ma'mera, on od Awfa, on od Kasame Ibn Zuhejra, a on od Ebu Muse el-Eš'arija, da je rekao: "Kada je Allah ﷻ spustio Adema na Zemlju naučio ga je da pravi sve i opskrbio ga plodovima iz Dženneta. Dakle, ovi vaši plodovi su iz Dženneta, samo se ovi kvare, a džennetski ne kvare."

El-Hakim u svom djelu *el-Mustedrek* kaže: "Pričao nam je Ebu Bekr ibn Belwih da je čuo od Muhammeda ibn Ahmeda ibn en-Nadra, on od Mu'awije ibn Amra, on od Za'ida, on od Ammara ibn Ebi Mu'awije el-Bedžlija, a on od Se'ida ibn Džubejra da je Ibn Abbas rekao: "Adem je nastanjen u Džennetu između ikindije i zalaska Sunca, a ne u neko drugo vrijeme."[1]

El-Hakim dalje kaže: "Ovaj riwajet je sahih po uvjetima Buharije i Muslima, s tim što ga oni ne navode." Muslim u svom *Sahihu* prenosi od Zuhrije, on od A'redža, a on od Ebu Hurejre da je Muhammed ﷺ rekao: "Najbolji dan u kome Sunce izlazi je petak: toga dana je Adem stvoren, toga dana je uveden u Džennet i toga dana je istjeran iz njega."[2]

U istom *Sahihu* u drugoj predaji stoji: "Toga dana će biti Smak svijeta." Ahmed navodi da je čuo od Muhammeda ibn Mus'aba, on od Ewzaije, on od Ebu Ammara, on od Abdullaha ibn Feruha, a on od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Najbolji dan u kome Sunce izlazi je petak: toga dana je Adem stvoren, toga dana je uveden u Džennet, toga dana je istjeran iz njega i toga dana će biti Smak svijeta." Ovaj riwajet zadovoljava uvjete Muslima.

Ibn Asakir od Ebu el-Kasima el-Begawije navodi da mu je pričao da je čuo od Muhammeda ibn Dža'fera el-Wirkanija, on od Se'ida ibn Mejsere, a on od Enesa da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Adem i Hawa su spušteni na Zemlju goli. Bili su zaodjenuti samo u džennetsko lišće. Adema je opeklo Sunce pa je počeo plakati i govoriti Hawi: "O Hawa, Sunce me je opeklo." Zatim je Džibril donio pamuk i naredio Hawi da ga prede, pokazavši joj prethodno kako se to radi, a Ademu da tka i plete, pokazavši i njemu kako se to radi." On dalje dodaje: "Adem u Džennetu sa svojom ženom nije imao odnos. Učinio je to tek onda kada su zbog učinjenog grijeha i kušanja zabranjenog drveta protjerani iz Dženneta." Zatim kaže: "Njih dvoje su spavali odvojeno; jedno bi spavalo u nekoj uvali, a drugo pored nje. Tako su radili dok nije Džibril došao Ademu i naredio mu da se sastane sa Hawom i podučio ga kako će s njom imati intimni odnos. Kada se sa njom kao muž i žena sastao, došao mu je Džibril i upitao: "Kakva ti je bila žena?" "Lijepa", odgovorio je."[3] Ovo međutim nije bio pouzdan hadis i ni u kom slučaju ne može se pripisati Božijem Poslaniku. Vjerovatno su to riječi nekog od kasnijih učenjaka, možda Se'ida ibn Mejsere, tj. Ebu Imrana el-Bekrija el-Basrija, za koga Buharija kaže da se od njega ne mogu s vjerodostojnošću prihvatiti. Ibn Hibban za njega kaže da prenosi lažne hadise, a Ibn Adijj da je nanio štetu hadiskoj nauci.

[1] Ibn Sad u *et-Tabekatu-l-kubra*, 1/1/12/ Tahrir.

[2] Muslim u svom *Sahihu* 7/5/854, Ahmed u *Musnedu* 1/512/ Haleb i drugi.

[3] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/353/Tehzib.

Što se tiče riječi Uzvišenog: *I Adem primi neke riječi od Gospodara svoga, pa mu On oprosti. On, doista prima pokajanje, On je Milostiv.* (El-Bekare, 37.), neki smatraju da se to odnosi na riječi: *"Gospodaru naš", rekoše oni, "sami smo sebi nepravdu učinili, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se sigurno ćemo biti izgubljeni."* (El-A'rāf, 23.) Ovaj stav se prenosi od Mudžahida, Se'ida ibn Džubejra, Ebu el-Alija, Er-Rebi'a Ibn Enesa, Hasana, Katadea, Muhammeda ibn Ka'ba, Halida ibn Mi'dana, Ata'a el-Hurasanija i Abdurrahmana ibn Zejda ibn Eslema. Ibn Ebi Hatim navodi da je čuo od Ali ibn el-Hasana ibn Eskaba, on od Alijja ibn Asima, on od Se'ida ibn Ebi 'Arube, on od Katadea, on od Hasana, a on od Ubejja ibn Ka'ba, da je Muhammed ﷺ rekao: "Adem ﷺ je rekao: "Gospodaru moj, ako se pokajem, hoćeš li me vratiti u Džennet?" "Hoću", odgovorio je Gospodar. Na to se misli pod riječima Uzvišenog: *I Adem primi neke riječi od Gospodara svoga, pa mu On oprosti.* (El-Bekare, 37.) Međutim, ovaj hadis je garib, a ima i prekid u lancu prenosilaca.

Ibn Ebi Nudžejh od Mudžahida prenosi da je rekao: "To su bile riječi: "Bože, nema boga osim Tebe, slava i hvala pripada samo Tebi. Gospodaru moj, sam sam sebi nepravdu učinio pa mi oprosti, jer Ti si od milostivih najmilostiviji. Bože, nema boga osim Tebe, slava i hvala pripadaju samo Tebi. Gospodaru moj, sâm sam sebi nepravdu učinio, pa primi moje pokajanje, jer Ti si Onaj Koji prima pokajanje i Ti si Milostiv."

Hakim u svome *Mustedreku* preko Se'ida ibn Džubejra prenosi da je Ibn Abbas u pogledu riječi: *I Adem primi neke riječi od Gospodara svoga, pa mu On oprosti,* rekao: "Adem je pitao: "Gospodaru moj, zar me nisi Ti stvorio Svojom rukom?" "Jesam", odgovorio je. Onda je upitao: "Zar nisi udahnuo u mene od Svoga duha?" "Jesam", odgovorio je. "Zar mi, kad sam kihnuo nisi rekao: - Allah ti se smilovao! - Zar nije Tvoja milost iznad Tvoje srdžbe?" "Jeste", odgovorio je. "Zar mi nisi propisao da ću ja ovo uraditi?" "Jesam", rekao je. "Hoćeš li me onda ponovo vratiti u Džennet ako se pokajem?" "Hoću", odgovorio mu je Allah."[1]

Hakim zatim dodaje: "Sened ovog hadisa je tačan, ali ga Buharija i Muslim ne navode." Hakim, Bejheki i Ibn Asakir preko Abdurrahmana ibn Zejda ibn Eslema prenose da je čuo od svog oca, a on od svog djeda, on od Omera ibn el-Hattaba da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Adem učinio grijeh, rekao je: "Gospodaru moj! Tako ti Muhammeda, molim Te da mi oprostiš." Allah ga je na to upitao: "Otkud ti znaš za Muhammeda, a još ga nisam ni stvorio?" Adem je odgovorio: "Gospodaru moj, kad si me Svojom rukom stvorio i u mene od Svoga duha udahnuo, ja sam podigao glavu i na stubovima Arša ugledao natpis: "Nema boga osim Allaha, Muhammed je Allahov poslanik." Znao sam da ćeš Ti uz Svoje ime spomenuti samo onoga

[1] Navodi Ahmed Šakir u *Umadetu-t-tefasir* skraćeni Ibn Kesirov *Tefsir* 1/136/ Mearif i El-Hakim u *el-Mustedreku* 2/545/ Hajdarabad.

ko Ti je najdraži od svih stvorenja." Allah ﷻ je na to rekao: "U pravu si, Ademe. On Mi je najdraže stvorenje, pa pošto si Me njime zamolio, već sam ti oprostio. Da nije Muhammeda, ne bih ni tebe stvarao."[1]

Bejheki kaže: "Hadis u ovoj verziji prenosi samo Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem. Međutim, ovaj hadis je da'if (slab)." Allah, opet, najbolje zna.

U smislu ovog ajeta Uzvišeni na drugom mjestu kaže: *Tako Adem nije svoga Gospodara poslušao i s puta je skrenuo. Poslije ga je njegov Gospodar odabranim učinio, pa mu je oprostio i na pravi put ga uputio.* (Tā-hā, 121.-122.)

Dijalog između Adema i Musaa ﷺ

Buharija kaže: "Pričao nam je Kutejbe da je čuo od Ejjuba ibn en-Nedždžara, on od Jahjaa ibn Ebi Kesira, on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre da je Muhammed ﷺ rekao: "Musa ﷺ je jednom prilikom prigovorio Ademu ﷺ: "Ti si onaj zbog čijeg su grijeha ljudi istjerani iz Dženneta, i ti si ih unesrećio". Adem je na to odgovorio: "O Musa, ti si onaj koga je Allah odabrao Svojom objavom i sa kim je direktno govorio. Zar mi prigovaraš zbog nečega što je Allah zapisao prije nego što me je i stvorio" - ili je rekao: "... što mi je Allah odredio prije nego što me je i stvorio?" Zatim je Muhammed ﷺ rekao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa."[2]

Ovaj hadis navodi i Muslim od Amra en-Nakida. Navodi ga i en-Nesaija preko Muhammeda ibn Abdullaha ibn Jezida, a ovaj od Ejjuba ibn en-Nedždžara. Ebu Mes'ud ed-Dimiški kaže: "O ovome Buharija i Muslim, osim ovog, ne navode drugi hadis."

Ovaj hadis navodi Ahmed od Abdurrezzaka, on od Ma'mera, a on od Hemama a on od Ebu Hurejre. Prenosi ga i Muslim od Muhammeda ibn Rafi'a, a on od Abdurrezaka.

Imami Ahmed navodeći ovaj hadis kaže da je čuo od Ebu Kamila, on od Ibrahima, on od Ebu Šihaba, on od Humejda ibn Abdurrahmana, a on od Ebu Hurejre, da je Muhammed ﷺ rekao: "Adem i Musa su se prepirali, pa je Musa Ademu rekao: "Jesi li ti onaj Adem kojeg je njegov grijeh istjerao iz Dženneta?", pa mu je Adem odgovorio: "A jesi li ti onaj Musa kojeg je Allah odabrao Svojom objavom i Svojim govorom, i koji mi sada prigovara zbog nečega što je bilo određeno prije nego što sam stvoren?" Božiji Poslanik ﷺ je rekao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa." Ovo je ponovio dva puta.[3]

Ja dodajem da ovaj hadis Buharija i Muslim navode i preko Zuhrije, on od Humejda ibn Abdurrahmana, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ u sličnoj verziji.

---

[1] Hadis da'if, bilježi ga Et-Taberani u *el-Mudžemu-l-sagir*, 2/82,82/T. Misr.; Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/259/Tehzib.

[2] Buharija u svom *Sahihu* 65/3/4738/*Fethu-l-bari*; Muslim u svom *Sahihu* 64/2/2652 i drugi.

[3] Ahmed u svom *Musnedu* 1/264/Haleb, Buharija u svom *Sahihu* 60/31/3409/*Fethu-l-bari*, Muslim u svom *Sahihu* 46/2/2652.

Navodeći ovaj hadis Imam Ahmed kaže da je čuo od Muawije ibn Amra, on od Za'ide, on od El-A'meša, on od Ebu Saliha, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ da je rekao: "Adem i Musa su se prepirali, pa je Musa rekao: "Ademe, ti si onaj koga je Allah Svojom rukom stvorio i u tebe od Svoga duha udahnuo. Ti si zaveo ljude i izveo ih iz Dženneta!" Adem je na to odgovorio: "A ti si, o Musa, onaj koga je Allah odabrao Svojim govorom. Prigovaraš mi za nešto što sam uradio, iako mi je to Allah odredio prije nego što je nebesa i Zemlju stvorio!" Poslanik ﷺ je tada rekao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa."[1]

Ovaj hadis prenose i Tirmizija i Nesaija od Jahjaa ibn Habiba ibn Adijja, on od Ma'mera ibn Sulejmana, on od njegovog oca, a on od A'meša i dalje istim senedom. Tirmizija kaže da je ovaj hadis garib zbog Sulejmana et-Tajmija koji ga prenosi od A'meša. On dalje kaže: "Neki ovaj hadis prenose od A'meša od Ebu Saliha od Ebu Se'ida."

Ja na to dodajem: "Tako ga prenosi Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar u svom *Musnedu*, od Muhammeda ibn Musenne, on od Mu'aza ibn Eseda, on od Fadla ibn Musaa, on od A'meša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Se'ida.

Pored toga, prenosi ga i El-Bezzar sa senedom koji ide preko Amra ibn Ali el-Felasa - Ebu Muawije - A'meša - Ebu Saliha - Ebu Hurejre ili Ebu Se'ida do Muhammeda ﷺ.

Ahmed kaže da je ovaj hadis čuo od Sufjana, on od Amra, on od Tawusa, a on od Ebu Hurejre da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Adem i Musa su se prepirali, pa je Musa rekao: "Ademe, ti si naš otac; unesrećio si nas i izveo iz Dženneta." Adem mu je na to odgovorio: "O Musa, ti si onaj koga je Allah odabrao Svojim govorom", a Murre kaže: "Svojom objavom - i Svojom ti rukom pisao. Zar me ukoravaš za nešto što je Allah četrdeset godina prije nego je mene stvorio, odredio da će mi se desiti?" Poslanik je dodao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa. Tako je Adem nadgovorio Musaa. Tako je Adem nadgovorio Musaa."[2]

Ovaj hadis, također, prenosi i Buharija od Alijja ibn el-Medinija, on od Sufjana, on od Amra, on od Tawusa, on od Ebu Hurejre da je Muhammed ﷺ rekao: "Adem i Musa su se prepirali, pa je Musa rekao: "Ademe, ti si naš otac; unesrećio si nas i izveo iz Dženneta." A Adem mu je na to odgovorio: "O Musa, Allah te je odabrao sa Svojim govorom i Svojom rukom ti pisao. Zar me ukoravaš za nešto što je Allah, četrdeset godina prije nego je mene stvorio, odredio da će mi se desiti?" Poslanik je rekao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa," ponovivši to tri puta.

Sufjan navodi hadis sličan ovom, sa lancem prenosilaca koji ide preko Ebu ez-Zinada - El-A'redža - Ebu Hurejre do Božijeg Poslanika ﷺ.

Ovaj hadis sa desetak seneda prenose svi sastavljači najpriznatijih hadiskih zbirki, osim Ibn Madžea. Sened ovog hadisa ide preko Sufjana ibn Ujejne, Amra ibn Dinara, Abdullaha ibn Tawusa, njegova oca i Ebu Hurejre do Božijeg Poslanika ﷺ.

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 2/398/Halep.

[2] Ahmed u svom *Musnedu* 7381/Mearif; Buharija u svom *Sahihu* 11/441/*Fethu-l-bari* i drugi.

Ahmed navodeći ovaj hadis, kaže da ga je čuo od Abdurrahmana, on od Hammada, on od Ammara, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ da je rekao: "Musa se jednom prilikom sreo sa Ademom i upitao ga: "Jesi li ti onaj Adem kojeg je Allah stvorio Svojom rukom, naredio melekima da mu učine sedždu i nastanio ga u Džennetu, pa si opet učinio ono što si učinio?"

Adem je na to rekao: "Jesi li ti onaj Musa sa kojim je Allah direktno govorio, kojeg je odabrao Svojom objavom i dao mu Tewrat? Jesam li ja stariji ili Božije određenje? Ne, nego Božije određenje", odgovorio je Adem i tako nadgovorio Musaa.[1]

Ahmed kaže da je ovaj hadis čuo od Affana, on od Hammada, on od Ammara ibn Ebi Ammara, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ. Po drugoj predaji, on ga je čuo preko Humejda, on od Hasana, a on od jednog čovjeka, za koga Hammad kaže da pretpostavlja da je to Džundub ibn Abdullah el-Bedžli - da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Musa je sreo Adema", i onda navodi hadis do kraja.

Hadis sa ovim senedom prenosi jedino Ahmed.

Pored toga, Ahmed navodi da je čuo od Husejna, on od Džerira - tj. Ibn Hazima, on od Muhammeda - tj. Ibn Sirina, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ da je rekao: "Musa je sreo Adema, pa ga je pitao: "Jesi li ti onaj Adem kojeg je Allah stvorio Svojom rukom, nastanio ga u Džennetu i naredio melekima da mu učine sedždu, pa si opet učinio ono što si učinio?" Adem mu je na to odgovorio: "Jesi li ti onaj s kim je Allah govorio i objavio mu Tewrat?" "Jesam", rekao je. "Smatraš li da je to meni bilo propisano prije nego što sam stvoren?", upitao je Adem. "Da", odgovorio je. Poslanik je rekao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa. Tako je Adem nadgovorio Musaa."[2]

Ovaj hadis tako prenosi i Hammad ibn Zejd od Ejjuba i Hišama, oni od Muhammeda ibn Sirina, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika. Tako ga prenosi i Alijj ibn Asim od Halida i Hišama, a oni od Muhammeda ibn Sirina. Oba ova lanca prenosilaca zadovoljavaju uvjete Buharije i Muslima.

Ibn Ebi Hatim navodi da je čuo od Junusa ibn Abdula'laa, on od Ibn Wehba, on od Enesa ibn Ijada, on od Harisa ibn Ebi Dijaba, on od Jezida ibn Hurmuza, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ da je rekao: "Adem i Musa su se prepirali kod svoga Gospodara, pa je Adem nadgovorio Musaa. Musa mu je rekao: "Jesi li ti onaj koga je Allah Svojom rukom stvorio, udahnuo u njega od Svoga duha, naredio melekima da mu učine sedždu i nastanio ga u Džennetu, i zbog čijeg je grijeha svijet iz Dženneta protjeran na Zemlju?"

Na to mu je Adem rekao: "Jesi li ti onaj Musa kojeg je Allah odabrao Svojom objavom i Svojim govorom, i dao ti ploče na kojima je objašnjenje za svaku stvar, i koga je On Sebi približio da bi s njim razgovarao? "Za koliko

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 2/464/Haleb.

[2] Ahmed u svom *Musnedu* 2/392/Haleb.

vremena je Allah ispisao Tewrat?" "Za četrdeset godina", odgovorio je Musa. Na to je Adem upitao: "A jesi li naišao u Tewratu na ove riječi: *I tako Adem nije Gospodara svoga poslušao i s puta je skrenuo.* (Tā-hā, 121.) "Jesam", odgovorio je. Na to je Adem rekao: "Zar me ukoravaš za nešto što sam uradio, kad mi je Allah, četrdeset godina prije rođenja, propisao da ću to uraditi?" Zatim je Poslanik rekao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa."

El-Haris kaže da je ovaj hadis čuo od Abdurrahmana ibn Hurmuza, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ.[1]

Muslim ovaj hadis navodi od Ishaka ibn Musaa el-Ensarije, on od Enesa ibn Ijada, on od El-Harisa ibn Abdurrahmana ibn Ebi Zebaba, on od Jazida ibn Hurmuza i El-A'redža, oni od Ebu Hurejre, a on od Muhammeda ﷺ.

Ahmed ga navodi od Abdurrezaka, on od Ma'mera, on od Zuhrije, on od Ebu Seleme, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ da je rekao: "Adem i Musa su se sporili, pa je Musa rekao: "Ademe, ti si onaj koji je svoje potomstvo u vatru uveo." Na to je Adem rekao: "Allah te je odabrao Svojom objavom i Svojim govorom i objavio ti Tewrat. Jesi li našao u Tewratu da sam ja izveden iz Dženneta?" "Jesam", odgovorio je. Tako ga je Adem nadgovorio."

Ovaj navod zadovoljava uvjete Buharije i Muslima, ali ga oni ne navode. U riječima: "Ti si onaj koji je svoje potomstvo u vatru uveo", postoji nekaret (kontradikcija sa drugim hadisima).

To što smo naveli, sve su to rivajeti hadisa kojeg prenosi Ebu Hurejre. Dakle, od njega ga prenose: Humejd ibn Abdurrahman, Zekvan, Ebu Salih, Es-Simen, Tawus ibn Kejsan, Abdurrahman ibn Hurmuz, El-A'redž, Ammar ibn Ebi Ammar, Muhammed ibn Sirin, Hemam ibn Munebbih, Jezid ibn Hurmuz i Ebu Seleme ibn Abdurrahman.

Ovaj hadis prenosi i Hafiz Ebu Ja'la el-Musili u svom *Musnedu* od halife Omera ibn el-Hattaba, neka mu se Allah smiluje. On kaže da ga je čuo od El-Harisa ibn Miskina el-Misrija, on od Abdullaha ibn Wehba, on od Hišama ibn Sa'da, on od Zejda ibn Esleme, on od svoga oca, on od Omera ibn el-Hattaba, a on da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Musa ﷺ je rekao: "Gospodaru moj, pokaži nam Adema koji je i nas i sebe izveo iz Dženneta." Kada mu je Allah pokazao Adema, Musa mu je rekao: "Jesi li ti Adem?" "Jesam!", odgovorio je. Musa je upitao: "Jesi li ti onaj u koga je Allah ﷻ udahnuo Svetog duha, naredio melekima da mu učine sedždu i podučio ga imenima svih stvari?" "Jesam", odgovorio je. "Šta te je onda navelo da izvedeš iz Dženneta i nas, a i sebe?", upitao je. Adem je na to upitao: "Ko si ti?" "Ja sam Musa", rekao je. "Jesi li ti onaj Musa, što je poslan sinovima Israilovim? Jesi li ti onaj sa kim je Allah govorio iza zastora, bez ijednog posrednika od Njegovih stvorenja?" "Jesam", odgovorio je. Na to je Adem rekao: "Zar mi prigovaraš za nešto što je Allah već bio odredio da bude?" Poslanik je zatim dodao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa. Tako je Adem nadgovorio Musaa."[2]

---

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/346/ Tehzib.

[2] Ebu Dawud u svom *Sunenu* 2/528/Haleb.

Ovaj hadis navodi i Ebu Dawud od Ahmeda ibn Saliha el-Misrija, a on od Ibn Wehba.

Ebu Ja'la kaže da je ovaj hadis čuo od Muhammeda ibn el-Musenne, on od Abdulmelika ibn es-Sabah el-Mesme'ija, on od 'Imrana, on od er-Rudejnija, on od Ebu Mudžliza, on od Jahjaa ibn Ja'mera, on od Ibn Omera, a on od Omera. Ebu Muhammed kaže: "Gotovo sam siguran da on prenosi od Poslanika ﷺ da je rekao: "Adem i Musa su se sreli, pa je Musa rekao Ademu: "Ti si otac čovječanstva, Allah te je nastanio u Džennetu i melekima naredio da ti sedždu učine." Adem je na to rekao: "O Musa, zar ne shvaćaš da je to meni bilo propisano?" Poslanik je na kraju rekao: "Tako je Adem nadgovorio Musaa. Tako je Adem nadgovorio Musaa."

I ovaj lanac prenosilaca je dobar, Allah najbolje zna.

Ranije smo naveli verzije ovog hadisa koje idu preko Fadla ibn Musaa, A'meša, Ebu Saliha, Ebu Se'ida, te preko Imami Ahmeda, Affana, Hammada ibn Seleme, Humejda, Hasana, i od nekog čovjeka. Hammad kaže: "Mislim da je to bio Džundub ibn Abdullah el-Bedžli", do Poslanika ﷺ: "Adema je sreo Musa..." i dalje se navodi kompletan hadis.

Što se tiče ovog hadisa, ljudi su ga različito shvatili: Tako ga neke kaderije odbacuju zato što se u njemu krivica baca na sudbinu.

Međutim, neke džebrije ga uzimaju kao dokaz, jer im očito ide u prilog, pošto u njemu stoji: "Tako Adem nadgovori Musaa", a on ga je nadgovorio pravdajući se sudbinom. O tome ćemo, kasnije, opširnije govoriti.

Drugi kažu da ga je nadgovorio zato što mu je Musa prebacio grijeh za koji se već bio pokajao, a onaj ko se pokaje za učinjeni grijeh, računa se kao da ga nije ni učinio.

Neki kažu da je Adem nadgovorio Musaa, zato što je stariji od njega. Drugi kažu da je to zato što mu je on otac (predak). Ima i onih koji kažu da je to zbog toga što su oni imali različite vjerozakone. I konačno, neki smatraju da se to desilo zato što su njih dvojica u svijetu Berzeha i što su im prestale sve obaveze.

Nepobitno je, dakle, da je ovaj hadis prenesen u različitim verzijama. Ponekad se navodi samo po značenju. U tom slučaju njegova vjerodostojnost je sporna.

Suština predaja, koje navode Buharija, Muslim i ostali, je da mu je prigovoreno što je i sebe i svoje potomstvo izveo iz Dženneta. Na to je Adem odgovorio: "Nisam vas ja istjerao, nego Onaj ko je odredio da izađete iz Dženneta, tako što sam okusio ploda drveta. Onaj koji je to odredio i propisao prije nego što sam i stvoren, a to je Allah ﷻ, a ti mi prigovaraš za nešto s čim ja nemam ništa više od toga nego da mi je drvo s kojeg sam okusio bilo zabranjeno. To što je izvođenje iz Dženneta povezano sa tim, nisam ja kriv. Ja ni sebe ni vas nisam izveo iz Dženneta, nego Allahovo određenje i jedino On zna kakva je mudrost u tome." Zato je Adem nadgovorio Musaa.

Ko odbacuje ovaj hadis, nastran je, jer ga je od Ebu Hurejre prenio ogroman broj prenosilaca (mutewatir), a da ne govorimo o Ebu Hurejri i njegovoj pravednosti, dobrom pamćenju i preciznosti.

I pored toga, ovaj hadis prenose i drugi ashabi o čemu smo već govorili.

Ko ga tumači nastrano kao što smo gore vidjeli, taj ne razumije ni riječi ni značenje. U tome nema niko pristrasniji od džebrija.

Njihove tvrdnje su sporne iz više razloga:

Prvo: Musa ﷺ nije mogao prigovarati za djela za koja se njegov počinilac već bio pokajao.

Drugo: Sam Musa je ubio nedužna čovjeka, pa se zbog toga pokajao i zamolio Allaha ﷻ: *"Gospodaru moj, ja sam sâm sebi zlo nanio, pa mi oprosti." I On mu oprosti.* (El-Kasas, 16.)

Treće: Kada bi odgovor na ukor zbog grijeha bio da je to sudbina koja je čovjeku propisana prije nego je stvoren, onda bi se, svaki onaj kome bude prigovoreno za grijeh, pozvao na određenje koje je prethodilo, pa bi kisas i hudud (šerijatske kazne) bile izlišne. I kada bi se sudbina uzela za krivca, onda bi se svako time pravdao za grijehe koje učini, od sitnih do velikih, što bi onda rezultiralo užasnim posljedicama.

Zato je jedan učenjak rekao da je Ademov odgovor bio pravdanje sudbinom nevolje (silaska iz Dženneta), a ne grijeha kojeg je počinio. Uzvišeni Allah najbolje zna.

Hadisi koji govore o stvaranju Adema ﷺ

Imami Ahmed navodi da je čuo od Jahjaa i Muhammeda ibn Dža'fera, oni od Awfa, on od Kasame ibn Zuhejra, a on od Ebu Musaa, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Allah ﷻ je stvorio Adema od pregršti zemlje koju je uzeo od svih vrsta zemlje. Zato su Ademovi potomci, kao i zemlja: ima ih bijelih, crvenih, crnih i boja između tih."[1]

On ovaj hadis prenosi i od Huzae, on od Awfa, on od Kasame ibn Zuhejra, a on od Eš'arije, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Allah ﷻ je stvorio Adema od pregršti zemlje koju je uzeo od svih vrsta zemlje. Zato su Ademovi potomci kao i zemlja: ima ih bijelih, crvenih, crnih i boja između tih. Ima ih veselih, tužnih naravi i između toga. Ima ih dobrih i zlih i između toga."

Ovakav hadis prenose i Ebu Dawud i Tirmizija. Ibn Hibban u svom *Sahihu* navodi od Awfa ibn Ebi Džemile A'rabija, on od Kasama ibn Zuhejra Mazinija Basarija, a on od Ebu Musaa Abdullaha ibn Kajsa Eš'arije, da je Poslanik ﷺ rekao, i navodi tekst hadisa.

Tirmizija kaže: "Ovaj hadis je hasen-sahih."

Sudejj navodi od Ebu Malika i Ebu Saliha, oni od Ibn Abbasa, a u drugoj verziji od Murrea, on od Ibn Mes'uda, a on od nekih drugova Poslanikovih ﷺ da su rekli: "Uzvišeni Allah je poslao Džibrila na Zemlju, da Mu donese sa nje

[1] El-Bejheki u svom *Sunenu* 9/3/Hajdarabad i drugi.

ilovače, pa je Zemlja rekla: "Utječem se Allahu od tebe i toga da me okrnjiš i unakaziš." On se tada vratio neobavljenog posla i rekao: "Gospodaru moj, Zemlja je zatražila kod Tebe utočište, pa nisam ništa uzeo."

Allah je onda poslao Mikaila, pa je ona ponovo od Allaha zatražila utočište, te se i on vratio neobavljenog posla, rekavši kad se vratio isto što i Džibril. Onda je Allah ﷻ poslao Meleka smrti, pa je Zemlja ponovo zatražila utočište, ali joj je on rekao: "Ja tražim utočište kod Allaha da se ne vratim neizvršenog naređenja." On je zgrabio sa površine, sa raznih mjesta, bijele, crvene i crne i izmiješao ih. Zato su ljudi različitih boja.

On je zemlju uzeo i nakvasio je, pa je postala ljepljiva ilovača; tj. prijanjali su joj dijelovi jedan na drugi. Zatim je Uzvišeni rekao melekima: *Stvorit ću čovjeka od ilovače, pa kad mu oblik dam i udahnem dušu, učinite mu sedždu!* (Sād, 71.-72.)

Allah ﷻ je Adema stvorio Svojom rukom, da se Iblis ne bi nad njim uzoholio. Stvorio ga je kao čovjeka. On je bio tijelo od ilovače četrdeset godina, računajući godinu da je duga kao sedmica. Meleki su jednom prilikom naišli na njega i uplašili se od onoga što su vidjeli. A Iblis se bio najviše uplašio. Kad je kasnije pored njega nailazio udario bi ga, pa je tijelo zvečalo, kao što odzvanja grnčarija od suhe ilovače. U tom su značenju riječi Uzvišenog: *...od sasušene ilovače, kao što je grnčarija.* (Er-Rahman, 14.) Zatim bi Iblis rekao: "Zašto si stvoren?" Onda bi ušao u tijelo kroz usta, i izašavši na zadnjicu, rekao bi melekima: "Nemojte se ovoga bojati. Vaš Gospodar je postojan, a ovo je šuplje. Da imam vlast nad ovim, ja bih ga razbio."

Kada je došao čas u kome je Allah ﷻ htio da u njega udahne dušu, rekao je melekima: "Kada u njega udahnem dušu, učinite mu sedždu." Kada je u njega udahnuo dušu i duša došla u glavu, kihnuo je i meleki su rekli: "Reci: *el-hamdu lillahi*!" Kada je rekao *el-hamdu lillahi*, Allah mu je rekao: "Smilovao ti se tvoj Gospodar!" Kada mu je duša ušla u oči, ugledao je džennetske plodove, a kada mu je ušla u stomak, poželio je da jede i skočio prije nego što mu je duh ušao u noge, žureći prema džennetskim plodovima.

Na to se ukazuje u riječima Uzvišenog: *Čovjek je stvoren od žurbe.* (El-Enbijā', 37.) *Svi meleki su učinili sedždu, osim Iblisa; on je odbio da učini sedždu.* (El-Hidžr, 30.-31.) Dalje se navodi kompletan događaj.[1] Za neke navedene stvari postoji potvrda u hadisima, iako je većina toga preuzeta iz israilijjata.

Tako Imami Ahmed navodi da je čuo od Abdussameda, on od Hammada, on od Sabita, a on od Enesa, da je Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Allah stvorio Adema, ostavio ga je koliko je htio, pa je Iblis počeo oko njega obilaziti. Kada je vidio da je šupalj, shvatio je da je to stvorenje, pa se više nije od njega bojao."[2]

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/341,342/Tehzib; Et-Taberi u svom *Tarihu* 1/94/Mearif.

[2] Ahmed u svom *Musnedu* 3/152,229,240,254/Haleb; Muslim u svom *Sahihu* 45/31/2611.

Ibn Hibban u svom *Sahihu* navodi da je čuo od Hasana ibn Sufjana, on od Hudbea ibn Halida, on od Hammada ibn Seleme, on od Sabita, a on od Enesa ibn Malika, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Kada je u Adema udahnuta duša i kad mu je došla do glave, kihnuo je i rekao: "Neka je hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova!", na šta je Uzvišeni rekao: "Allah ti se smilovao!"[1]

Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar navodi da je čuo od Jahjaa ibn Muhammeda ibn es-Sekena, on od Hibbana ibn Hilala, on od Mubareka ibn Fudale, on od Ubejdullaha, on od Habiba, on od Hafsa ibn Asima ibn Ubejdullaha ibn Omera ibn el-Hattaba, a on od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Allah stvorio Adema, Adem je kihnuo i rekao: "Hvala Allahu", a Allah mu je uzvratio: "Smilovao ti se tvoj Gospodar, Ademe!"[2]

Ovaj lanac prenosilaca je dobar, ali ga oni ipak ne navode.

Omer Ibn Abdulaziz kaže: "Kada je melekima naređeno da učine sedždu, Israfil je to prvi uradio, pa mu je Allah dao da mu Kur'an bude zapisan na čelu." Ovo prenosi Ibn Asakir.

Hafiz Ebu Ja'la navodi da mu je pričao Ukbe ibn Mukrim, a njemu Amr ibn Muhammed, a on je čuo od Ismaila ibn Rafi'a el-Makberija, a on od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Allah ﷻ je Adema stvorio od zemlje. Prvo ga je učinio ilovačom, a onda ga ostavio dok se ilovača nije ustajala i osušila. Zatim ga je oblikovao, a onda ga ostavio dok nije ilovača postala poput grnčarije. Iblis je prolazio pored njega i govorio: "Ti si sigurno radi nečeg važnog stvoren."

Zatim je Allah ﷻ u njega udahnuo dušu. Prvo u što je duša ušla bile su oči i vid. Tada je Adem kihnuo, pa mu je Allah ukazao Svoju milost i rekao: "Smilovao ti se tvoj Gospodar!" Zatim mu je Allah rekao: "Ademe, idi do one skupine pa im se obrati i zapamti šta će ti reći." Kad im je prišao, nazvao im je selam, a oni su odgovorili: *"We alejke-s-selamu we rahmetullahi we berekatuhu* (neka je i na tebe Allahov mir, milost i bereket)." Allah ﷻ mu je tada rekao: "Ademe, ovo je tvoj pozdrav, i pozdrav tvojih potomaka." "A šta su to moji potomci, Gospodaru?", upitao je Adem, pa mu je Allah rekao: "Izaberi jednu moju ruku, Ademe." "Odabirem desnu, a obje ruke moga Gospodara su desne", rekao je. Tada je Allah otvorio Svoju šaku, pa su se u njoj pojavili potomci Ademovi. Nekima od njih usta su sijala od nura, Ademu je posebno zapalo za oko svjetlo jednog čovjeka, pa je upitao: "Gospodaru, ko je ovo?" "To je tvoj potomak Dawud", odgovorio je. "Gospodaru, koliko si mu odredio da živi?", upitao je. "Šezdeset godina", odgovorio je Allah. "Gospodaru", reče on, "dodaj mu od mog života, pa neka napuni sto godina." Allah je tako i odredio i zato uzeo svjedoka.

Kada je Ademu istekao život, Allah mu je poslao Meleka smrti, pa mu je Adem rekao: "Zar mi nije ostalo još četrdeset godina života?" "Zar ih nisi poklonio svom potomku Dawudu?", odgovorio je melek. Adem je to porekao, pa zato poriče i njegovo potomstvo. Zaboravio je, pa zaboravlja i njegovo potomstvo."[3]

---

[1] Ibn Sad u *et-Tabekatu-l-kubra* preko Ibn Abbasa 1/1/9/Tahrir.

[2] Prethodni izvor.

[3] Hadis da'if, bilježi ga Ibn Sad u *et-Tabekatu-l-kubra* 1/1/9/Tahrir; Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/346/Tehzib.

Ovaj hadis prenose i Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar, Tirmizija i Nesaija u djelu *Dan i noć* (el-Jewm we-l-lejle) preko Safwana ibn Isaa, on od Harisa ibn Abdurrahmana ibn Ebu Zijaba, on od Se'ida el-Makberije, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ. Tirmizija mu daje ocjenu hasen-garib, sa ovim lancem prenosilaca.

Nesaija kaže da je on munker (odbačen). Ovaj hadis prenosi i Muhammed ibn 'Adžlan od svog oca, on od Ebu Se'ida el-Makberije a on od Abdullaha ibn Selama.

Tirmizija navodi da ga je čuo od Abda ibn Humejda, on od Ebu Ne'ima, on od Hišama ibn Sa'da, on od Zejda ibn Eslema, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Allah stvorio Adema, potrao ga je po leđima, pa mu je iz kičme izašlo svo potomstvo koje će Allah kao Ademove potomke, stvarati do Sudnjeg dana. Allah je dao da je svaki od njih imao nur (svjetlo) pred očima.

Zatim ih je On pokazao Ademu, pa je Adem upitao: "Gospodaru, ko su ovi?" "Ovo su tvoji potomci", odgovorio je Allah. Tada je ugledao jednog čovjeka čije mu se svjetlo posebno dopalo, pa je upitao: "Gospodaru, a ko je ovo?" Allah mu je rekao: "Ovo je čovjek koji će biti među posljednjim generacijama tvoga potomstva, po imenu Dawud." "Gospodaru", upitao je Adem ponovo, "a koliko si mu odredio da živi?" "Šezdeset godina", odgovorio je Allah. "Gospodaru", rekao je Adem, "podaj mu od moga života još četrdeset godina."

Kada je Ademu istekao život i došao Melek smrti, upitao je: "A zar mi nije ostalo još četrdeset godina?", a melek je rekao: "Zar to nisi poklonio svom potomku, Dawudu?" On je to porekao, pa zato poriče i njegovo potomstvo. Zaboravio je, pa zato zaboravlja i njegovo potomstvo. Pogriješio je, pa griješi i njegovo potomstvo."[1]

Tirmizija ovom hadisu daje ocjenu kao hasen-sahih (dobar-vjerodostojan). Ovaj hadis se u više predaja prenosi i preko Ebu Hurejre, od Božijeg Poslanika ﷺ. Hakim ga citira u svom *Mustedreku* preko Ebu Ne'ima el-Fadla ibn Dekina i daje mu ocjenu kao sahih po uvjetima Muslima, ali ga ne navode ni Muslim ni Buharija.

Ibn Ebi Hatim ovaj hadis prenosi od Abdurrahmana ibn Zejda ibn Eslema, on od svoga oca, on od Ataa ibn Jesara, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ, s tim što u njemu stoji: "Zatim ih je pokazao Ademu i rekao: "Ademe, to su tvoji potomci."

Vidjevši da među njima ima sakatih, grbavih, slijepih i sa drugim nedostacima, Adem je upitao: "Gospodaru, zašto si ovo uradio sa mojim potomcima?" "Da bi bio zahvalan na Mojim blagodatima", odgovorio je.[2]

On, zatim, citira slučaj sa Dawudom, što će biti navedeno u predaji od Ibn Abbasa.

---

[1] Tirmizija u svom *Sunenu* 48/8/3076; Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/346,347/ Tehzib.

[2] Ibn Ebi Hatim u *Helu-l-hadis* 2/88/Es-Selefije.

Imami Ahmed u svom *Musnedu* navodi da je čuo od Hejsama ibn Haridžea, on od Ebu er-Rebia', on od Junusa ibn Mejsere, on od Ebu Idrisa, on od Ebu ed-Derdaa, a on od Poslanika ﷺ da je rekao: "Kada je Allah stvorio Adema, dodirnuo mu je desnu plećku, i izveo njegove potomke, bijele poput bisera. Zatim mu je dodirnuo lijevu plećku i izveo njegove potomke crne, poput uglja. Onda je rekao onima na desnoj strani: "Ovi će u Džennet i to je gotovo." Zatim je rekao onima na lijevoj strani: "Ovi će u vatru i to je gotovo."[1]

Ibn Ebi ed-Dunja navodi da je čuo od Halefa ibn Hišama, on od Hakema ibn Sinana, on od Hušiba, a on od Hasana, da je rekao: "Kada je Allah stvorio Adema, iz njegove desne strane je izveo stanovnike Dženneta, a iz lijeve stanovnike Džehennema. Zatim su razasuti po Zemlji. Neki od njih su bili slijepi, neki gluhi, a neki sa nekim drugim nedostacima, pa je Adem upitao: "Gospodaru, zar nisi moje potomke jednakim stvorio?", pa mu je odgovorio: "Ademe, htio sam da Mi se zahvaljuju."

Sličan citat navodi i Abdurrezzak od Ma'mera, on od Katadea, a on od el-Hasana.

Ovaj hadis prenosi i Ebu Hatim. Ibn Hibban u svom *Sahihu,* navodi da je čuo od Muhammeda ibn Ishaka ibn Huzejme, on od Muhammeda ibn Bešara, on od Safwana ibn Isaa, on od Harisa ibn Abdurrahmana ibn Ebi Zubaba, on od Se'ida el-Makberija, on od Ebu Hurejre, a on Božijeg Poslanika ﷺ da je rekao: "Kada je Allah stvorio Adema i u njega udahnuo dušu, Adem je kihnuo i rekao: "Hvala Allahu." Na to mu je Allah uzvratio: "Smilovao ti se tvoj Gospodar! Ademe idi do onih meleka, pa im nazovi selam."

Na to je Adem došao i nazvao im: *"Es-selamu alejkum"*, odgovorili su: *"we alejke-s-selamu we rahmetullahi."* (neka je i na tebe Božiji spas i milost).

Kada se Adem vratio, Gospodar mu je rekao: "Ovo je tvoj pozdrav i pozdrav tvojih potomaka."

Zatim mu je Allah, držeći zatvorene šake, rekao: "Odaberi koju hoćeš." "Odabirem desnu ruku svoga Gospodara, a obje ruke moga Gospodara su desne i blagoslovljene." Allah ih je tada otvorio, kad u njima bijahu Adem i njegovi potomci. "Gospodaru, ko su ovi ljudi?", upitao je Adem. "To su tvoji potomci", odgovorio je Allah.

Svakoj osobi među očima je pisalo koliko će živjeti. Među njima je bio jedan čovjek, svijetla lica - ili među najsvijetlijim, kome je bilo propisano da živi samo četrdeset godina. "Gospodaru, ko je ovo?", upitao je Adem. "Ovo je tvoj potomak Dawud", odgovorio je. Allah mu je propisao četrdeset godina života. "Gospodaru, produži mu život", zamolio je Adem. "Toliko mu je propisano", odgovorio je, a Adem je dodao: "Ja mu od sebe dajem šezdeset godina." "Evo tebe, evo njega!", rekao je Allah, "a sada, ulazi u Džennet."

Adem je boravio u Džennetu koliko je Allah htio, a onda je bio izveden. Za to vrijeme Adem je brojao svoje godine. Kada je došao Melek smrti, Adem mu je rekao: "Požurio si, jer mi je propisano da živim hiljadu godina." "Jeste, ali si

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 6/441/Haleb; Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/347,348/ Tehzib.

ti od toga svom potomku Dawudu dao šezdeset godina", odgovorio je. Adem je to porekao, pa poriče i njegovo potomstvo. Zaboravio je, pa zaboravlja i njegovo potomstvo. Od tada je naređeno da se zapisuje i da se uzimaju svjedoci."[1]

Buharija navodi da je čuo od Abdullaha ibn Muhammeda, a on od Abdurrezaka, on od Ma'mera, on od Hemmama ibn Munebbiha, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Allah je stvorio Adema visokog šezdeset aršina i rekao mu: "Idi i nazovi selam onoj grupi meleka i slušaj šta će ti odgovoriti, jer će to biti tvoj pozdrav, i pozdrav tvojih potomaka." Kada im je prišao i nazvao: *"Es-selamu alejkum!"*, oni su uzvratili: *"We alejke-s-selamu we rahmetullah!"*

Svi koji uđu u Džennet bit će u liku Adema. Ljudi su od tada sve do danas po rastu sve manji i manji.[2]

Ovako ga Buharija navodi u poglavlju pod naslovom "Isti'zan" od Jahjaa ibn Dža'fera, a Muslim od Muhammeda ibn Raifa. Njih dvojica ga prenose od Abdurrezaka.

Imami Ahmed navodi da je čuo od Ruha, on od Hammada ibn Seleme, on od Alijja ibn Zejda, on od Se'ida ibn el-Musejjeba, a on od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Adem je bio šezdeset aršina visok, a sedam aršina širok."[3] Ovaj hadis navodi samo Ahmed.

Imami Ahmed, također, navodi da je čuo od Affana, on od Hammada ibn Seleme, on od Alijja ibn Zejda, on od Jusufa ibn Mehrana, a on od Ibn Abbasa, da je rekao: "Kada je objavljen ajet o dugu, Božiji Poslanik ﷺ je rekao: "Adem je bio prvi koji je porekao, Adem je bio prvi koji je porekao."

Kada je Allah stvorio Adema, potrao ga je po leđima i iz njega izveo sve potomke koji će biti stvoreni do Sudnjeg dana, a onda mu ih je pokazao. Pogledavši, Adem je ugledao jednog čovjeka blagoslovljena lica, pa je upitao: "Gospodaru, ko je ovo?" "Ovo je tvoj potomak, Dawud", odgovorio je. "A koliko će živjeti, Gospodaru?", upitao je Adem. "Šezdeset godina", odgovorio je. "Gospodaru", rekao je Adem, "produži mu život." "Hoću, ako ću mu dati od tvoga života", odgovorio je. Ademu je bilo propisano hiljadu godina života, pa mu je dao od sebe četrdeset godina. Allah je to zapisao i uzeo meleke za svjedoke.

Kada je istekao Ademov život, došli su meleki da mu uzmu dušu, pa je Adem rekao: "Ostalo mi je još četrdeset godina života." Na to mu je bilo rečeno: "Ali ti si to poklonio svom potomku Dawudu." "Ne, nisam to učinio", odgovorio je Adem. Na to mu je Allah pokazao ono što je zapisano, a meleki su posvjedočili protiv Adema."[4]

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 1/252,299,371/Haleb.

[2] Buharija u svom *Sahihu* 79/1/6227/*Fethu-l-bari*; Muslim u svom *Sahihu* 51/ 11/284 i drugi.

[3] Hadis da'if, bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* 2/535/Haleb.

[4] Hadis da'if, bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* 1/252, 299, 371/Haleb i drugi.

Ahmed također navodi da je čuo od Esveda ibn Amira, a on od Hammada ibn Seleme, on od Alijja ibn Zejda, on od Jusufa ibn Mehrana, a on od Ibn Abbasa, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Prvi ko je porekao bio je Adem", to je rekao tri puta. "Kada ga je Allah stvorio, potrao ga je po leđima, izveo njegove potomke i pokazao mu ih. Adem je ugledao jednog čovjeka blistavog lica i rekao: "Gospodaru, produži mu život." "Hoću, ako ćeš mu ti dati od svoga života", odgovorio je Allah. Adem mu je dao četrdeset godina od svoga života. Allah je to zapisao i pozvao meleke da budu svjedoci.

Kada mu je Allah htio primiti dušu, Adem je rekao: "Ostalo mi je još četrdeset godina života", ali mu je bilo rečeno: "To si ti poklonio svom potomku Dawudu." Međutim, on je to porekao, pa je Allah pokazao ono što je zapisano i donio dokaz protiv njega. Ipak, Allah je dao Dawudu sto godina života, a Ademu hiljadu."[1]

Ovaj navod citira samo Ahmed. Alijj ibn Zejd nije povjerljiv i kada je on u pitanju treba biti oprezan.

Taberanija navodi od Alijja ibn Abdulaziza, on od Hadždžadža ibn Minhala, on od Hammada ibn Seleme, on od Alijja ibn Zejda, on od Jusufa ibn Mehrana, on od Ibn Abbasa i još nekih, da je Hasan rekao: "Kada je objavljen ajet o dugu, Muhammed ﷺ je rekao: "Prvi ko je zanijekao bio je Adem" i ponovio to tri puta." On zatim citira hadis do kraja.

Imami Malik ibn Enes u svom *Muvettau* navodi od Zejda ibn Ebu Enisea da je čuo od Abdulhamida ibn Abdurrahmana ibn Zejda ibn el-Hattaba, a on od Muslima ibn Jesara el-Džehnija da je Omer ibn el-Hattab upitan o ajetu: *I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" Oni su odgovorili: "Jesi, mi svjedočimo."* (El-A'rāf, 172.), rekao: "Čuo sam Božijeg Poslanika ﷺ da je upitan o ovom ajetu, pa je rekao: "Kada je Allah stvorio Adema potrao mu je leđa Svojom desnicom, iz njega izveo njegovo potomstvo i rekao: "Ove sam stvorio za Džennet i oni će činiti djela džennetlija." Tada je ponovo potrao Adema po leđima, opet iz njega izveo potomstvo i rekao: "Ove sam stvorio za Džehennem i oni će činiti djela džehennemlija."

Na to je jedan čovjek rekao: "Božiji Poslaniče, čemu onda rad?", pa mu je Poslanik ﷺ odgovorio: "Kada Allah nekoga stvori za Džennet, uputi ga da čini djela džennetlija, tako da umre kao džennetlija, a kada Allah nekoga stvori za Džehennema, uputi ga da čini djela džehennemlija, tako da umre kao džehennemlija."[2]

Ovako hadis prenose: Imami Ahmed, Ebu Dawud, Tirmizija, Nesaija, Ibn Džerir, Ibn Ebi Hatim i Ebu Hatim. Ibn Hibban ga u svom *Sahihu* u nekoliko verzija navodi od Imami Malika.

---

[1] Prethodni izvor.

[2] Ebu Dawud 2/529/Haleb; Tirmizija u svom *Sunenu* 48/8/3075 i drugi.

Tirmizija za ovaj hadis kaže da je hasen, ali ga Muslim ibn Jesar nije mogao čuti od Omera. Tako kažu i Ebu Hatim i Ebu Zur'a, s tim što Ebu Hatim dodaje: "Između njih je Ne'im ibn Rebi'a."

Ovaj hadis Ebu Dawud navodi od Muhammeda ibn Musaffe, on od Bekijje, on od Omera ibn Džes'ama, on od Zejda ibn Ebu Enisea, on od Abdulhamida ibn Abdurrahmana ibn Zejda ibn el-Hattaba, on od Muslima ibn Jesara, a ovaj od Ne'ima ibn Rebi'a, da je rekao: "Bio sam kod Omera ibn el-Hattaba kada je upitan za ovaj ajet..." i zatim navodi hadis.

Hafiz Darekutni kaže: "Omer ibn Dža'sem Ebu Ferwe ibn Jezid ibn Sinan er-Rehawi se slaže sa Zejdom ibn Ebu Eniseom i vjerovatno su njihove riječi vjerodostojnije od Malikovih, neka mu se Allah smiluje."

Sve u svemu, svi ovi hadisi ukazuju na to da je Uzvišeni izveo Ademovo potomstvo iz Ademove kičme, podijelio ih na desne i lijeve, a zatim rekao: "Ovi će u Džennet i gotovo, a ovi će u Džehennem i gotovo!"

Što se tiče pozivanja ljudi da sami protiv sebe posvjedoče priznajući jedinstvo Božije, o tome se u vjerodostojnim hadisima ne govori, pa je otuda povezivanje tumačenja 172. ajeta iz sure El-A'rāf sa ovim sporno, o čemu smo opširnije govorili u našem *Tefsiru*.

U njemu smo o ovome detaljno naveli sve hadise, predaje i senede, pa ko želi da se s tim bolje upozna neka tamo pogleda! Allah, opet, najbolje zna!

Imami Ahmed navodi još jedan hadis koji je čuo od Husejna ibn Muhammeda, on od Džerira, tj. Ibn Hazima, on od Kulsuma ibn Džebra, on od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ rekao: "Allah je uzeo obećanje iz Ademove عليه السلام kičme na Dan Arefata.

On je tada iz nje izveo njegove potomke, postavio ih ispred Sebe i upitao: *"Zar Ja nisam vaš Gospodar?" "Jesi, mi svjedočimo", odgovorili su. "Ovo zato da ne biste na Sudnjem danu rekli: 'Mi o ovome nismo znali ništa.' Ili, da ne biste rekli: 'Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenja poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?"* (El-A'rāf, 172.-173.)

Ovo je hadis sa dobrim i jakim lancem prenosilaca, koji zadovoljava uvjete Muslima. Prenosi ga Nesaija i Ibn Džerir. El-Hakim ga bilježi u svom *Mustedreku* od Husejna ibn Muhammeda el-Merwezija. Hakim kaže da mu je sened sahih, ali ga Buharija i Muslim ne navode. Razlika postoji samo oko Kulsuma ibn Džebra, jer se od njega prenosi i kao Poslanikove i kao njegove riječi.

Također postoji i predaja od Se'ida ibn Džubejra da su to riječi Ibn Abbasa. Awfi, Valibi, Dahhak i Ebu Džemre također ga prenose kao Ibn Abbasove riječi. Ovakvih predaja ima više i one su potvrđenije. Allah najbolje zna. Tako se i od Abdullaha ibn Omera prenosi i da su to i Ibn Abbasove riječi, i Poslanikove ﷺ. Prva verzija je vjerodostojnija.

Većina onih koji se opredjeljuju za mišljenje da je obećanje uzeto od ljudi, rukovode se riječima Imami Ahmeda koji kaže da je čuo od Hadždžadža, on od Šu'bea, on od Ebu 'Imrana Džunija, a on od Enesa ibn Malika, da je Poslanik ﷺ rekao:"Džehennemliji će na Sudnjem danu biti rečeno: "Da je tvoje sve što je na Zemlji, da li bi to sve dao da se iskupiš od ovoga?" "Bih", odgovorit će. Na to će mu Allah odgovoriti: "Od tebe sam tražio šta je lakše od toga. Dok si još bio u Ademovoj kičmi od tebe sam uzeo obećanje, da Mi nećeš nikoga ravnim smatrati. Ti si to ipak porekao, pa Mi pripisuješ druga."[1]

Buharija i Muslim ovaj hadis prenose od Šu'bea.

U pogledu riječi Uzvišenog: *I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo.* (El-A'rāf, 172.) i onih iz sljedećih ajeta, Ebu Dža'fer er-Razi prenosi od Rebi'a ibn Enesa, on od Ebu el-Alijje, a on od Ubejja ibn Ka'ba da je rekao: "Toga dana su se svi ljudi koji će se roditi do Sudnjeg dana pred Njim skupili; pa ih je stvorio, dao im lik, od njih uzeo obavezu i posvjedočio: "Zar Ja nisam vaš Gospodar?" "Jesi", odgovorili su.

On im je tada rekao: "Pozivam za svjedoke sedam nebesa, sedam zemalja, i vašeg oca Adema, da na Sudnjem danu ne bi rekli da za ovo niste znali. Znajte da nema boga i gospodara mimo Mene. Nemojte Mi smatrati nikog ravnim. Slat ću vam poslanike koji će vas upozoravati na obećanje i ugovor koji ste Mi dali; slat ću vam Svoju knjigu."

"Svjedočimo da si Ti jedini Gospodar i Bog i da nema drugog gospodara ni boga", odgovorili su i tako pokazali pokornost.

On je podigao njihova oca Adema, pa ih je pogledao i među njima vidio bogate, siromašne, lijepe i ružne. "Gospodaru, kada bi ih učinio jednakim!", zamolio je Adem, a Allah je odgovorio: "Volim da Mi se bude zahvalno."

Među njima je vidio i poslanike kako svijetle poput svjetiljki. Oni su dali posebno obećanje o poslanstvu i vjerovjesništvu. O tome Allah ﷻ kaže: *Mi smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima i od Musaa i od Isaa, sina Merjemina. Mi smo od njih čvrst zavjet uzeli.* (El-Ahzāb, 7.) Zatim: *Ti okreni svoje lice Islamu, kao pravi vjernik, vjeri, prema kojoj je On ljude stvorio. Ne treba da se mijenja Allahova vjera, jer je to prava vjera.* (Er-Rum, 30.) Zatim: *Ovaj Kur'an je opomena, kao i prijašnje opomene.* (En-Nedžm, 56.) I također riječima: *Mi smo znali da se većina njih neće zavjeta držati i znali smo da će većinom, doista, griješnici biti.* (El-A'rāf, 102.)

Ovu predaju u svojim *Tefsirima* preko Ebu Dža'fera navode: Abdullah ibn Ahmed, Ibn Ebu Hatim, Ibn Džerir i Ibn Mirdewejh. Pored ovoga, od Mudžahida, Ikrime, Se'ida ibn Džubejra, Hasana el-Basrije, Katadea, Sudejja i više učenjaka iz prvih generacija prenose se i više predaja po sadržaju sličnih ovim hadisima.

[1] Buharija 60/1/3334/*Fethu-l-bari*; Muslim 50/10/52 i drugi.

Ranije smo naveli da su meleki kada im je Allah ﷻ naredio da učine sedždu Ademu, svi izvršili Božije naređenje, samo je Iblis odbio da to uradi iz zavisti i neprijateljstva prema Ademu. Zato ga je Allah protjerao iz Svoje Milosti i učinio mu je nepristupačnom, usljed čega je kao omražen i proklet spušten na Zemlju.

Imami Ahmed navodi da je čuo od Weki'a, Ja'laa i Muhammeda, Ubejdovih sinova; oni od el-A'meša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Kada čovjek prouči ajet sa sedždom pa učini sedždu, šejtan se povuče i kroz plač govori: "Teško meni! Čovjeku je naređeno da učini sedždu pa je učini, i ući će u Džennet, a meni je naređena, pa sam odbio da je učinim, pa ću zato u vatru."[1] Muslim ovaj hadis citira preko Weki'a i Ebu Muawije, a on od el-A'meša.

Kada se Adem nastanio u Džennetu, ne ulazeći u to je li on bio na nebu ili Zemlji, o čemu smo ranije govorili, sa svojom ženom Hawom je jeo koliko god i odakle god su htjeli. Kada su okusili plod zabranjena drveta, sa njih je spala odjeća koju su imali, i spušteni su na Zemlju. O tome koje je to mjesto na Zemlji bilo, ranije smo opširno govorili.

Postoji više mišljenja o tome koliko je Adem boravio u Džennetu. Jedni kažu da je to trajalo samo jedan dio dana kako ga mi danas računamo. U tom smislu citirali smo hadis koji navodi Muslim od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Adem je stvoren u zadnjim momentima na isteku petka." Također smo naveli hadis u kome stoji da je: "Adem stvoren u petak i iz njega protjeran u petak." Ukoliko se radi o istom danu, ispada da je i stvoren i istjeran iz Dženneta u petak. Ranije smo rekli da su šest dana kao i ovi naši dani. Dakle, on je u Džennetu boravio samo dio ovog našeg dana.

Međutim, ovakvo shvaćanje je sporno. Ukoliko je, pak, njegovo protjerivanje bilo u nekom drugom danu, a ne u onom u kojem je stvoren, ili, ukoliko uzmemo da su ti dani dugi šest hiljada godina kao što navodi Ibn Abbas, Mudžahid i Dahhak, za što se opredjeljuje i Ibn Džerir, onda je on u Džennetu proveo dugo vremena.

Ibn Džerir kaže: "Poznato je da je on stvoren u zadnjem sahatu petka, a da jedan sahat od toga dana iznosi osamdeset tri godine i četiri mjeseca. On je kao tijelo od ilovače, prije nego je u njega udahnuta duša, proveo četrdeset godina. U Džennetu je, prije nego što je iz njega istjeran, proveo četrdeset tri godine i četiri mjeseca." Allah, opet, najbolje zna.

Abdurrezak prenosi od Hišama ibn Hasana, on od Ata'a ibn Ebi Rebbaha, da je rekao: "Kada je Adem spušten, noge su mu bile na Zemlji, a glava u nebesima, pa ga je Allah smanjio na šezdeset aršina." Sličan riwajet se prenosi i od Ibn Abbasa.

Ova tvrdnja je sporna zbog hadisa koji smo već naveli, a o kome učenjaci kažu da je sahih. Naime, Ebu Hurejre od Božijeg Poslanika ﷺ prenosi da je rekao: "Allah je stvorio Adema šezdeset aršina visokog, i od tada pa sve do danas ljudi se smanjuju." Prema ovom hadisu, on nije stvoren višim od šezdeset lakata. Njegovi potomci se sve do sada smanjuju rastom.[2]

---

[1] Muslim u svom *Sahihu* 1/35/133; Ibn Madže u svom *Sunenu* 5/70/1052 i drugi.

[2] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/345/Tehzib.

Ibn Džerir od Ibn Abbasa navodi da je Allah ﷻ rekao: "Ademe, Ja imam sveto mjesto ispod Arša. Otiđi do njega i tu Mi napravi hram, a zatim oko njega učini tawaf, kao što meleki čine tawaf oko Moga Arša." Allah mu je poslao meleka koji mu je pokazao mjesto i podučio ga obredima. On dalje navodi da je svaki korak koji je Adem tada načinio, postao nakon toga obred.

Od njega se također prenosi da je rekao: "Prvo što je Adem pojeo na Zemlji bilo je sedam zrna pšenice koje mu je donio Džibril. Adem je upitao: "Šta je to?", pa mu je odgovorio: "Ovo je sa zabranjenog drveta koje si okusio." "Šta ću s njima?", upitao je Adem. "Posij ih u zemlju", odgovoreno mu je. Adem je tako i uradio, pa je iz svakog zrna niklo po sto hiljada klasova. Kada je žito naraslo i sazrelo, Adem ga je: požeo i ovrhao, samlio, zamijesio i napravio hljeb, ulažući veliki trud i napor u poslu. O tome je Uzvišeni rekao: *Zato nikako ne dozvoli da vas izvede iz Dženneta, pa da se onda mučiš.* (Tā-hā, 117.)

Prva odjeća im je bila od ovčije vune. Adem ju je ostrigao, a onda su je zajedno izaprali, pa je Adem sebi satkao ogrtač, a Hawi dugu košulju i veo. Učenjaci se ne slažu oko toga je li se Ademu i Hawi rodilo koje dijete u Džennetu ili nije. Jedni kažu da su prvu djecu dobili na Zemlji. Drugi pak smatraju da su im se djeca počela rađati u Džennetu, te da su se u Džennetu rodili Kabil i njegova sestra. Allah najbolje zna.

Oni zatim navode da je Hawa uvijek rađala blizance muško i žensko i da je muškarcima naređeno da žene sestre iz drugog poroda, a ne bliznakinje, tako da niko od njih nije mogao oženiti svoju sestru bliznakinju.

Kazivanje o Ademovim sinovima Kabilu i Habilu

Allah ﷻ kaže: **Ispričaj im priču o dvojici Ademovih sinova onako kako je bilo, kada su njih dvojica žrtvu prinijeli, pa kad je od jednog bila primljena, a od drugog nije, ovaj je rekao: "Sigurno ću te ubiti!" "Allah prima samo od onih koji su bogobojazni", reče onaj. *"I kad bi ti pružio ruku svoju prema meni da me ubiješ, ja ne bih pružio svoju ruku prema tebi da te ubijem, jer ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova. *Ja želim da ti poneseš i moj i svoj grijeh pa da budeš stanovnik u vatri. A ona je kazna sa sve nasilnike." *I strast njegova ga navede da ubije brata svoga, pa ga on ubi i postade jedan od izgubljenih. *Allah onda posla jednog gavrana da kopa po zemlji, da bi mu pokazao kako da zakopa mrtvo tijelo svoga brata. "Teško meni!", povika on, "zar i ja ne mogu, kao ovaj gavran, da zakopam mrtvo tijelo brata svoga!" I pokaja se.* (El-Mā'ide, 27.-31.)

O ovom događaju smo opširno uz Božiju pomoć i zahvalu govorili u našem *Tefsiru* o poglavlju El-Mā'ide.

Ovdje ćemo ukratko navesti samo dio onoga što se o ovome prenosi od učenjaka iz ranijih generacija.

Es-Sudejj navodi od Ebu Malika i Ebu Saliha, a oni od Ibn Abbasa, a po drugom senedu od Murrea, a on od Ibn Mes'uda i više ashaba da je Adem muške potomke iz jednog poroda ženio sa ženskima iz drugog poroda. Tako je Habil htio oženiti Kabilovu bliznakinju, koja je bila starija i ljepša. Međutim, Kabil je htio da uzme onu koja je bila namijenjena Habilu, pa mu je Adem naredio da oženi Habilovu blizankinju. Kad je to Kabil odbio, Adem im je naredio da prinesu žrtvu, a on sam se uputio u Mekku da obavi hadždž. Prije nego je pošao, Adem je od nebesa tražio da mu čuvaju djecu, ali su to ona odbila. Zatim je to tražio od zemalja i brda, ali su to i oni odbili, pa se Kabil prihvatio tog emaneta.

Kada je Adem otišao, njih dvojica su prinijela žrtvu; Habil je imao stoku pa je zaklao jednu dobru mladu ovcu, a Kabil je prinio žrtvu u svežnju najslabijeg žita. Kada je vatra sišla, progutala je Habilov kurban, a Kabilovu žrtvu nije ni dotakla. Na to se Kabil naljutio i rekao da će ubiti Habila, kako ne bi oženio njegovu sestru! Na to je Habil odgovorio da Allah prima žrtvu od bogobojaznih.

Ovo se sa više seneda prenosi i od Ibn Abbasa i od Abdullaha ibn Amra, koji još dodaje: "Tako mi Allaha, ubijeni je bio jači, ali ga je uzdržanost spriječila da digne ruku na svoga brata!"

Ebu Dža'fer el-Bakir navodi da je Adem bio prisutan kad su primili žrtvu i kad je od Habila bila primljena, a od Kabila odbijena. Tada je Kabil rekao: "Od Habila je žrtva primljena zato što si za njega učio dovu, a za mene nisi." Kabil je Habilu zaprijetio da će ga ubiti u Ademovu odsustvu.

Kada je pala noć i Habil zakasnio sa stadom koje je čuvao, Adem je poslao Kabila da vidi šta je sa njim i što ga nema. Kada ga je pronašao, rekao mu je: "Od tebe je žrtva primljena, a od mene nije!" "Allah prima od bogobojaznih", odgovorio je Habil, pa se Kabil naljutio i udario ga komadom željeza što mu je bio u ruci i usmrtio ga.

Po drugom mišljenju, zatekao ga je kako spava i kamenom mu razbio glavu i tako ga ubio. Po trećem mišljenju, on ga je udavio i grizao ga kao što to životinje rade, pa je od toga umro. Allah najbolje zna!

Nakon što mu je brat zaprijetio da će ga ubiti, Habil je rekao: *"I kad bi ti pružio ruku svoju prema meni da me ubiješ, ja ne bih pružio svoju prema tebi da te ubijem, jer ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova."* (El-Mā'ide, 28.)

Ove njegove riječi ukazuju da je bio lijepo odgojen i da se bojao Uzvišenog Allaha s jedne strane i da svome bratu nije htio nanijeti nikakvo zlo kao on njemu, s druge strane.

U tom smislu, Buharija i Muslim navode da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Kada se dva muslimana sa isukanim sabljama sukobe, i ubica i ubijeni će u vatru." Ashabi su upitali: "Božiji Poslaniče, jasno nam je za ubicu, ali zašto ubijeni?" "Zato što je i on imao namjeru da ubije onog drugog", odgovorio je.[1]

---

[1] Buharija u svom *Sahihu* 87/2/6875/*Fethu-l-bari*; Muslim u svom *Sahihu* 28/32, 33 i drugi.

"Ja želim da ti poneseš i moj i svoj grijeh, i da budeš stanovnik u vatri. A ona je kazna za sve nasilnike." (El-Mā'ide, 29.), tj. ja ne želim da tebe ubijem, iako sam jači i snažniji od tebe. Ti si naumio da protiv mene uradiš ono što ja nikad ne bih protiv tebe: da poneseš i moj i svoj grijeh. Tj. da preuzmeš na sebe grijeh zbog mog ubistva i pored grijeha koje si imao prije toga. Ovo su riječi Mudžahida, Sudejja, Ibn Džerira i još nekih.

Nije tačno da se grijesi ubijenog, samim činom ubistva, prenose na ubicu, kao što to neki pogrešno zaključuju. Ibn Džerir navodi jednoglasnost islamskih učenjaka da to nije tačno.

Što se tiče hadisa kojeg navode oni koji dovoljno ne poznaju Poslanika ﷺ: "Ubica na ubijenom ne ostavlja ni jednog grijeha."[1], može se reći da takvi ništa ne znaju o djelima u kojima su sabrani sahih, hasen ili da'if hadisi.

Međutim, na Sudnjem danu će biti slučajeva da će ubijeni tražiti svoj hakk od ubice, pa dobra djela ubice to neće moći podmiriti, pa će se onda dio grijeha ubijenog stavljati na teret ubice. To se potvrđuje u sahih hadisu koji govori općenito o nasilju, a ubistvo je jedan od najgorih vidova toga. Allah, opet, najbolje zna.

Mi smo ovo, hvala Allahu, detaljno izložili u našem *Tefsiru*.

Imami Ahmed, Ebu Dawud i Tirmizija navode od Sa'da ibn Ebi Vekkasa, da je prilikom ubistva Osmana ibn Affana rekao: "Svjedočim da je Božiji Poslanik rekao: "Zaista će se desiti smutnja pri kojoj će onaj ko sjedi biti bolji od onog ko stoji, onaj ko stoji bolji od onoga ko ide, a onaj ko ide bolji od onoga ko trči."[2]

Neko je upitao: "A šta ako mi uđe u kuću i digne ruku na mene da me ubije?" "Budi kao Ademov sin", odgovorio je.

Ovaj hadis navodi i Ibn Mirdewejh od Huzejfe ibn el-Jemana, a on od Poslanika ﷺ, s tim što u ovoj verziji stoji: "Budi kao bolji Ademov sin." Sličnu predaju od Ebu Zerra prenose: Muslim, Ebu Dawud, Tirmizija i Ibn Madže.

Imami Ahmed kaže da je ovaj hadis u nešto drugačijoj verziji čuo od Ebu Muawije i Weki'a, oni od el-A'meša, on od Abdullaha ibn Murrea, on od Mesruka, a on od Ibn Mes'uda, da je Poslanik ﷺ rekao: "Niko nikoga ni kriva ni dužna neće ubiti, a da dio krivice neće snositi Ademov stariji sin, jer je on prvi koji je uveo u praksu ubistvo."[3]

Ovaj hadis navode autori svih šest najvjerodostojnijih zbirki, osim Ebu Dawuda. Svi ga prenose preko el-A'meša. Pored toga, od Abdullaha ibn 'Amra ibn el-'Asa i Ibrahima Nah'ija se prenosi identična verzija ovog hadisa.

---

[1] Hadis da'if, bilježi ga Es-Sehawi u *el-Mekasidu-l-hasene* 365/950.

[2] Buharija 61/25, 92/9; Muslim 52/10/13 i drugi.

[3] Buharija 23/32, 60/1, 96/15; Muslim 28/27 i drugi.

Sjeverno od Damaska, na brdu Kasijun, nalazi se pećina koja se zove "Pećina krvi". Ona je poznata po tome što se vjeruje da je Kabil kod nje ubio Habila. Međutim, to je preneseno od ehli-kitabija, i Allah najbolje zna da li je to tačno ili nije.

Hafiz Ibn Asakir u životopisu Ahmeda ibn Kesira, za koga kaže da je dobri, navodi da je u snu vidio Poslanika ﷺ, Ebu Bekra, Omera i Habila. On je od Habila zatražio da se zakune da je to njegova krv, pa se zakleo. Zato je molio Allaha da kod tog mjesta dova bude kabul (primljena), pa mu je to Allah udovoljio. U tome ga je podržao i Božiji Poslanik ﷺ, tako što on, Ebu Bekr i Omer, posjećuju ovo mjesto svakog četvrtka.[1]

Ovo je ipak samo san. Ako je i prenesen ispravno od Ahmeda ibn Kesira, ne može se na osnovu njega donositi šerijatski propis. Allah najbolje zna.

Allah onda posla jednog gavrana da kopa po zemlji, da bi mu pokazao kako da zakopa mrtva brata. "Teško meni!", povika on, "zar i ja ne mogu, kao ovaj gavran, da zakopam mrtvo tijelo svoga brata?" I pokaja se. (El-Mā'ide, 31.)

Neki kažu da je Kabil, nakon što je ubio svoga brata, njegovo mrtvo tijelo nosio na leđima godinu dana. Drugi kažu da ga je nosio čak sto godina! Tako je bilo sve dok mu Allah nije poslao dva gavrana. Sudejj, pozivajući se na ashabe, prenosi da su gavrani bili braća, da su se posvađali i da je jedan drugog ubio. Preživjeli je iskopao rupu u zemlji, uvukao u nju tijelo ubijenog i zagrnuo ga. Kada je to Kabil vidio, pomislio je: *"Teško meni, zar i ja ne mogu, kao ovaj gavran, da zakopam mrtvo tijelo svoga brata?"* Zatim je učinio ono što i gavran, i pokopao tijelo svoga brata.

Neki historičari i životopisci navode da se Adem zbog ovog jako ražalostio i da je spjevao stihove, koje Ibn Džerir prenosi od Ibn Humejda:

Zemlja i sve što je na njoj se promijeni,
Pa njeno lice posta prljavo i ružno.
Sve što ima boju i okus se promijeni,
I malo šta na Zemlji osta lijepo.

Adem je tada čuo glas:

"Oče Kabilov, oni su obadvojica ubijeni,
Onaj živi je kao i onaj mrtvi, ubijen,
Jer on je počinio zlo kojeg se bojao, pa dođe plačući."

Međutim, sporno je jesu li ovo Ademove riječi. Moguće je da je Adem u žalosti nešto slično svojim jezikom rekao, pa su to neki kasnije prepjevali. Ipak, o ovome su podijeljena mišljenja. Allah najbolje zna šta je tačno od svega ovoga.

---

[1] *Tehzib* Ibn Asakira 1/441.

Mudžahid dalje navodi da je Kabil kažnjen istog dana tako što mu je potkoljenica srasla s bedrom i što je licem uvijek morao pratiti Sunce. To mu je bilo kao kazna još na ovome svijetu, zbog počinjenog grijeha, nanesene nepravde i zavidnosti prema svome bratu.

U jednom hadisu Božiji Poslanik ﷺ kaže: "Nema ni jednog grijeha zbog kog Allah brže kažnjava još i na ovome svijetu, kao što je nasilje i kidanje rodbinskih veza."[1]

**U svetoj knjizi Ehli kitabija, za koju tvrde da je Tewrat, našao sam da stoji: "Allah ﷻ je Kabilu odgodio kaznu.

On se nakon ubistva nastanio u mjestu zvanom Nud, istočno od Adena, kojeg nazivaju Kanin. Dobio je sina Enoha, a on sina Ircada, ovaj sina Mawijeala, on sina Matuzeala, a on sina Lameha. Lameh se oženio sa dvije žene: Adom i Selom. Ada mu je rodila Jabela.

On je prvi koji je stanovao pod šatorima i koji je zarađivao imetak. Ona mu je rodila i Jubala. On je prvi koristio gudačke i duhačke instrumente. Sela mu je rodila Tubalkina. On je prvi obrađivao olovo i željezo. Ona mu je također rodila i kćerku, po imenu Neoma.

Adem se zatim sastao sa svojom ženom, pa mu je rodila sina i dala mu ime Šit. Allah mu ga je dao umjesto Habila kojeg je ubio Kabil. Šitu se rodio sin Enos."

Tamo se još navodi: "Kada je Šit rođen, Adem je imao sto trideset godina i poslije toga je živio još osam stotina godina. Kada se rodio Enos, Šit je tada imao šezdeset pet godina. Poslije toga je živio još osam stotina i sedam godina. Pored Enosa on je imao još sinova i kćeri.

Kada je Enos dobio sina Kainana, imao je devedeset godina. Poslije toga je živio još osam stotina i petnaest godina, rađajući sinove i kćeri.

Kada je Kainan imao sedamdeset godina rodio mu se sin Melajil. Poslije toga je živio još osam stotina i četrdeset godina, rađajući sinove i kćeri. Kada je Melajil imao šezdeset pet godina rodio mu se Jared. Nakon toga je živio još osamsto trideset godina, rađajući sinove i kćeri.

Kada je Jared imao sto šezdeset dvije godine rodi mu se Henoh. Nakon toga je živio još osam stotina godina, rađajući sinove i kćeri.

Kada je Henoh imao šezdeset pet godina rodi mu se Metuzala. Nakon toga je živio još osam stotina godina, rađajući sinove i kćeri. Kada je Metuzala imao sto osamdeset sedam godina, rodio mu se Lameh. Poslije toga je živio još sedam stotina osamdeset dvije godine, rađajući sinove i kćeri.

Kada je Lameh imao sto osamdeset dvije godine, rodi mu se Noje (Nuh ﷺ). Poslije toga je živio još pet stotina dvadeset pet godina, rađajući sinove i kćeri. Kada je Noje imao pet stotina godina, rodili su mu se: Sem, Ham i Jafet." Upravo ovako stoji u njihovoj knjizi.

[1] Hadis sahih, bilježi ga Ebu Dawud 2/574; Tirmizija 38/57/2511 i drugi.

Međutim, više učenjaka sumnja u tačnost ovih navoda, naročito kada su u pitanju godine. Očito je da tu ima dosta ubačenih stvari, koje su neki navodili kao svoj dodatak ili komentar. Zatim, tu ima mnogo grešaka, koje ćemo kada za to dođe vrijeme, ako Bog da, navesti.

Imam Ebu Dža'fer ibn Džerir u svojoj *Historiji* navodi da je Hawa Ademu izrodila četrdesetoro djece, u dvadeset poroda.[1]

To navodi i Ibn Ishak i poimenice ih nabraja. Allah, opet, najbolje zna. Drugi, pak, kažu da je rodila sto dvadeset puta i svaki put žensko i muško. Prvi su bili Kabil i sestra mu Kulejma, a posljednji Abdulmugis i sestra mu Ummulmugis.

Kasnije se svijet namnožio i raširio po Zemlji. U tom smislu Allah ﷻ kaže: *O ljudi, bojte se svoga Gospodara koji vas je od jednog čovjeka stvorio, a od njega je i drugu njegovu stvorio i od njih dvoje mnoge muškarce i žene.* (En-Nisā', 1.)

Neki historičari navode da je Adem ﷺ umro tek kad je doživio da vidi stotine hiljada potomaka: svoje djece i unučadi. Allah najbolje zna.

On je taj koji vas od jednog čovjeka stvara - od njega je drugu njegovu stvorio da se uz nju smiri. I kada je on nju obljubio, ona je zanijela lahko breme i nosila ga; a kad joj je ono otežalo, njih dvoje su zamolili Allaha, Gospodara svoga: "Ako nam daruješ zdrava potomka, bit ćemo, doista, zahvalni!" I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim, u onome što im On daje - a Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu ravnim smatraju! (El-A'rāf, 189.-190.)

U ovim ajetima Allah ﷻ prvo govori o Ademu, a onda o ljudskom rodu uopće. Pod daljim tekstom se ne misli samo na Adema i Hawu, nego na cijeli ljudski rod.

Isti je slučaj i sa riječima Uzvišenog: *Mi smo, zaista, čovjeka od biti Zemlje stvorili, a zatim ga, kao kap sjemena, na sigurno mjesto stavili.* (El-Mu'minūn, 12.-13.)

Takav je slučaj i sa riječima Uzvišenog: *Mi smo vama najniže nebo sjajnim zvijezdama ukrasili i učinili da vatra iz njih pogađa šejtane.* (El-Mulk, 5.), a zna se da svaka zvijezda ne pogađa šejtane, nego se i ovdje pod konkretnim stvarima misli na općenite.

Imami Ahmed navodi da je čuo od Abdussameda, on od Omera ibn Ibrahima, on od Katadea ibn el-Hasana, a on od Semreta, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Hawi su u početku umirala djeca, pa joj je prišao Iblis i rekao: "Daj mu ime Abdulharis, pa će živjeti." Ona mu je tako dala ime pa je ostalo živo. To je doista bila šejtanska rabota i došaptavanje.[2]

[1] Et-Taberi u svom *Tarihu* 1/145/Mearif .

[2] Hadis da'if, bilježi ga Tirmizija 48/8/3077 i drugi.

To navode i Tirmizija, Ibn Džerir, Ibn Ebu Hatim i Ibn Mirdewejh u svojim *Tefsirima*, kada tumače ovaj ajet. Hakim ovo navodi u svom *Mustedreku*. Svi ovu predaju prenose od Abdussameda ibn Abdulwarisa. Hakim za ovu predaju kaže da je lanac prenosilaca ispravan, ali je ni Buharija ni Muslim ne navode. Tirmizija kaže da je ova predaja hasen-garib, i da se kao takva prenosi samo od Omera ibn Ibrahima. Neki ovu predaju prenose kao Abdussamedove riječi, a ne riječi Poslanika ﷺ.

Vjerovatnije je da ova predaja predstavlja riječi nekog od ashaba, pa se zato ne može prihvatiti kao hadis. Očito je da ju je neko preuzeo od jevreja (israilijjat). Postoji i druga verzija ove predaje, koja se pripisuje Ibn Abbasu, iako je jasno da je to preuzeto od Ka'bu-l-Ahbara. Allah najbolje zna.

Hasan el-Basri je drugačije protumačio navedene ajete. Da je spomenuta predaja zaista od Poslanika, kako se prenosi od Semre, Hasan se sigurno ne bi opredijelio za drugačije mišljenje. Allah, opet, najbolje zna.

Allah ﷻ je stvorio Adema i Hawu da bi bili praroditelji ljudskog roda, da bi od njih razmnožio muškarce i žene, pa kako onda može biti da djeca koju je rađala Hawa nisu ostajala u životu, kako se kaže u navedenoj predaji!?

Prema tome, gotovo je zasigurno pogrešno ove riječi pripisivati Poslaniku ﷺ. Bit će da su to riječi nekog od ashaba. Allah najbolje zna. Ovo smo, hvala Allahu, do u detalje razradili u našem *Tefsiru*.

Pored toga, Adem i Hawa su bili mnogo bogobojazniji nego što se o njima navodi u ovoj predaji. Adem je otac čovječanstva, koga je Allah Svojom rukom stvorio, u njega dušu udahnuo, naredio melekima da mu učine sedždu, podučio ga imenima svih stvari i nastanio ga u Džennetu.

Ibn Hibban u svom *Sahihu* navodi od Ebu Zerra da je jednom prilikom upitao: "Božiji Poslaniče, koliko je bilo vjerovjesnika (nebijja)?", pa je odgovorio: "Sto dvadeset četiri hiljade." Zatim ga je upitao: "Božiji Poslaniče, a koliko ih je poslanika (resula)?", pa je odgovorio: "Dosta, tri stotine trinaest." "Božiji Poslaniče, ko je bio prvi od njih?", upitao je. "Adem", odgovorio je. "Božiji Poslaniče, je li on i poslanik i vjerovjesnik?", upitao je. "Allah ga je Svojom rukom stvorio i u njega dušu udahnuo, nakon što ga je oblikovao", odgovorio je.

Taberanija navodi da je čuo od Ibrahima ibn Naile Asbehanija, on od Šejbana ibn Feruha, on od Nafi'a ibn Hurmuza, on od Ata'a ibn Rebbaha, a on od Ibn Abbasa, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Hoćete li da vam kažem ko je od meleka najodabraniji? To je Džibril. Od poslanika je najodabraniji Adem, najvredniji dan je petak, najbolji mjesec je ramazan, najbolja noć je Lejletu-l-kadr, a najodabranija žena je Merjema, 'Imranova kćer."[1]

[1] Es-Sujuti u *el-Fethu-l-kebir* 1/474.

Ovaj sened je da'if, jer za Nafi'a ibn Hurmuza Ibn Mu'ina kaže da je lažac. Ahmed, Ebu Zer'a, Ebu Hatim, Ibn Hibban i drugi kažu da nije pouzdan. Allah najbolje zna.

Ka'bu-l-Ahbar je rekao: "Niko u Džennetu neće imati bradu osim Adema. On će imati do pasa crnu bradu. U Džennetu niko neće imati nadimak, osim Adema. Na ovom svijetu nadimak mu je Ebu el-Bešer (otac čovječanstva), a u Džennetu će mu nadimak biti Ebu Muhammed (otac Muhammedov)."

Ibn Adijj preko šejha Ibn Ebi Halida prenosi od Hammada ibn Seleme, on od Amra ibn Dinara, a on od Džabira ibn Abdullaha, da je Poslanik ﷺ rekao: "Stanovnici Dženneta će se zvati po svojim imenima, osim Adema, koga će zvati Ebu Muhammed."

Ovo prenosi i Ibn Adijj od Alije ibn Ebi Taliba, ali je to slaba predaja iz svih aspekata gledano. A Allah, opet, najbolje zna.

U hadisu o Israu, koga navode Buharija i Muslim, stoji: "Kada je Božiji Poslanik ﷺ došao do Adema na prvom nebu, rekao mu je: "Dobrodošao, dobri sine i dobri poslaniče!" Sa njegove desne strane je bilo puno ljudi, a isto i sa lijeve. Međutim, kada bi pogledao na desnu stranu nasmijao bi se, a kada bi pogledao na lijevu zaplakao bi. Ja sam upitao: "Džibrile, ko je ovo?" On mi je odgovorio: "Ovo je Adem, a ono su duše njegovih potomaka. Kada pogleda na desnu stranu - gdje su džennetlije - nasmije se, a kada pogleda na lijevu stranu - gdje su džehennemlije - zaplače."[1] Ovdje smo prenijeli značenje hadisa.

Ebu Bekr el-Bezzar navodi da je čuo od Muhammeda ibn el-Musenne, on od Jezida ibn Haruna, a on od Hišama ibn Hasana, da je Hasan rekao: "Ademova pamet je bila kao pamet sve njegove djece."

U pogledu riječi Poslanika ﷺ: "Pa sam prošao pored Jusufa i vidio da mu je dato pola ljepote", neki učenjaci vele da to znači da je imao samo pola ljepote od Adema ﷺ. Ovo se uklapa, jer je Allah stvorio i oblikovao Adema Svojom plemenitom rukom i u njega dušu udahnuo, a On stvara najljepše.

Mi smo naveli preko Abdullaha od Omera i Ibn Omera riječi za koje se smatra da su riječi ashaba, a po drugima riječi Poslanika: "Kada je Allah stvorio Džennet, meleki su rekli: "Gospodaru naš, podari nama ovo, a ljudima si stvorio Zemlju da na njoj jedu i piju." "Tako Mi Moje veličine i slave, Ja neću staviti u istu ravan onoga koga sam Svojom rukom stvorio i onoga kome sam rekao da bude, i on bi", odgovorio je Allah.

Postoji i hadis koga prenose Buharija, Muslim i još neki sa nekoliko lanaca prenosilaca, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Allah je Adema stvorio prema Svome liku."

Učenjaci govore o ovom hadisu i zauzimaju brojne stavove, ali ovo nije mjesto da ih iznosimo. Allah najbolje zna.

---

[1] Muslim u svom *Sahihu* 1/74/263; Buharija 60/5/3342/*Fethu-l-bari*.

Ademova ﷺ smrt i njegova oporuka sinu Šitu ﷺ

Riječ "šit" znači Allahov dar. Adem i Hawa su ga tako nazvali zato što su ga dobili nakon ubistva Habila.

Ebu Zerr prenosi od Božijeg Poslanika ﷺ: "Allah je objavio sto četiri suhufa, a samom Šitu je objavio pedeset suhufa."

Muhammed ibn Ishak kaže: "Kada se Ademu približila smrt, oporučio je sinu Šitu, podučio ga računanju vremena, danju i noću, podučio ga obredima u toku dana i noći i upoznao ga o potopu koji će se poslije desiti."

On zatim kaže: "Kaže se da porijeklo svih živih ljudi danas vodi od Šita, a potomci druge Ademove djece su izumrli i nestali." Allah najbolje zna.

Kada je Adem ﷺ umro - a to se desilo u petak - iz Dženneta su mu od Allaha došli meleki i donijeli ćefine i opremu. Adem ﷺ je ostavio oporuku svome sinu, a oni su mu izrazili ta'zijet (saučešće). Ibn Ishak dodaje: "Tada se desilo pomračenje Sunca i Mjeseca, punih sedam dana i noći."

Abdullah ibn el-Imam Ahmed navodi da je čuo od Hudejja ibn Halida, on od Hammada ibn Seleme, on od Humejda, on od Hasana, a on od Jahjaa - tj. ibn Damre Sa'dija - da je rekao: "U Medini sam vidio jednog šejha kako drži predavanje. Pitao sam ko je, pa su mi rekli da je to Ubejj ibn Ka'b. On je rekao: "Kada se Ademu približila smrt, rekao je sinovima: "Sinovi moji, ja sam se zaželio džennetskih plodova."

Oni su krenuli u potragu za džennetskim plodovima, pa su ih sreli meleki koji su nosili za Adema opremu i ćefine. Sa sobom su nosili motike, lopate i korpe. Meleki su ih upitali: "Ademovi sinovi, šta hoćete i šta tražite?" Oni su odgovorili: "Otac nam je bolestan, pa je poželio džennetskog voća." "Vratite se, jer je vaš otac završio svoj život", odgovorili su.

Kada su došli, Hawa ih prepozna, pa se pribila uz Adema, ali joj je on rekao: "Skloni se od mene, ja sam prije tebe došao na red. Ostavi me, neka meleki izvrše zapovijed Uzvišenog Gospodara."

Na to su mu meleki uzeli dušu, okupali ga, umotali u ćefine, balzamovali, iskopali mu mezar, klanjali dženazu i nakon toga spustili u kabur. Zatim su ga zatrpali i rekli: "O sinovi Ademovi, ovako ćete postupati."[1] (lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan)

Ibn Asakir od Šejbana ibn Feruha navodi da je čuo od Muhammeda ibn Zijada, on od Mejmuna ibn Mehrana, a on od Ibn Abbasa, da je Muhammed ﷺ rekao: "Meleki su donijeli četiri tekbira na Ademovoj dženazi, Ebu Bekr će

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 5/136/Haleb.

donijeti četiri tekbira na Fatiminoj dženazi. Omer će donijeti četiri tekbira na Ebu Bekrovoj dženazi, a i Suhejb će donijeti četiri tekbira na Omerovoj dženazi."[1]

Ibn Asakir zatim kaže: "Ovaj riwajet od Mejmuna prenose i drugi, samo što ga Mejmun prenosi od Ibn Omera."

Različita su mišljenja o tome gdje je Adem ﷺ ukopan. Najpoznatije mišljenje je ono da je ukopan na brdu na kome je spušten, u Indiji. Drugi stav je da je to brdo Ebu Kubejsa u blizini Mekke. Po trećem mišljenju, Nuh ﷺ je za vrijeme potopa njega i Hawu ponio na tabutu i ukopao u Jerusalimu. Ovo navodi Ibn Džerir.

Ibn Asakir navodi da je Ademova ﷺ glava ukopana kod Ibrahimove džamije, a noge kod stijene u Jerusalimu i da je Hawa umrla godinu dana nakon njega.

O tome koliko je Adem ﷺ živio postoji nekoliko različitih mišljenja. Mi smo ranije naveli hadis koga prenose Ibn Abbas i Ebu Hurejre, u kome Poslanik ﷺ kaže da je u Lewhu-l-mahfuzu zapisano da će on živjeti hiljadu godina.

**U Tewratu stoji da je živio devetsto trideset godina. Međutim, ovo ništa ne umanjuje vrijednost hadisa, jer ovo nije sigurno i odbacuje se, zato što se kosi sa vjerodostojnim predajama nepogrješivog (Poslanika).

Pored toga, njihove riječi se mogu uskladiti sa riječima hadisa, jer, ono što se navodi u Tewratu - ako je vjerodostojno - odnosi se na njegov boravak na Zemlji, nakon silaska iz Dženneta.

To je devet stotina trideset sunčevih godina, što odgovara devet stotina pedeset sedam mjesečevih godina. Kada tome dodamo četrdeset tri godine koje je proveo u Džennetu prije protjerivanja, kao što to navode Ibn Džerir i još neki, dobijamo hiljadu godina.

Ata' Hurasani kaže: "Kada je Adem umro, sva živa bića su za njim plakala sedam dana." To navodi i Ibn Asakir.

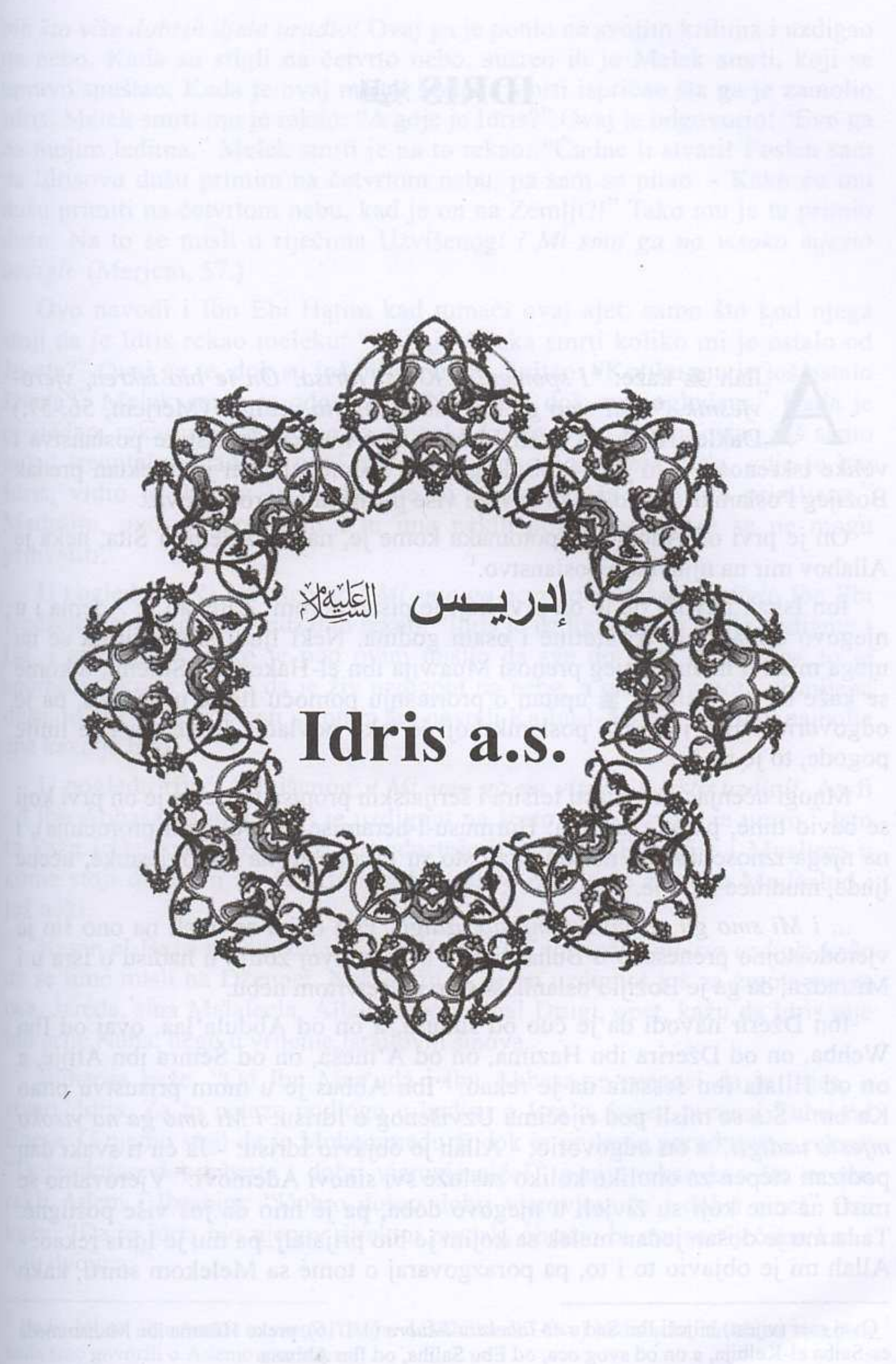
Kada je Adem ﷺ umro, obaveze poslanstva je preuzeo njegov sin Šit ﷺ. I on je bio poslanik, kako se navodi u hadisu kojeg prenosi Ibn Hibban u svom *Sahihu* od Ebu Zerra, on od Poslanika ﷺ u kome se kaže da je njemu objavljeno pedeset suhufa.

Kada mu se približila smrt, on je oporučio svome sinu Enosu, pa je on preuzeo vođstvo, a nakon njega njegov sin Kainan. Nakon njega vođstvo je preuzeo njegov sin Melajil. To je onaj za koga Perzijanci tvrde da je vladao sa sedam carstava, da je on prvi sjekao drva i pravio velike gradove i utvrde, da je izgradio grad Babilon i grad Es-susu-l-Aksa. Također tvrde da je on pobijedio Iblisa i njegovu vojsku, da ih je protjerao na krajeve Zemlje i na planinske gudure, kao i da je pobio veliki broj džinna i šejtana. Zatim kažu da je imao veliku krunu, da je volio držati govore ljudima i da je njegova država trajala četrdeset godina.

[1] Es-Sujuti u *el-Fethu-l-kebir* 2/316.

Kada je umro, vođstvo je preuzeo njegov sin Jared, a kada se i njemu približila smrt, oporučio je sinu Henohu, a to je Idris ﷺ prema onom što je poznato.

إدريس عليه السلام

Idris a.s.

IDRIS ﷺ

Allah ﷻ kaže: **I spomeni u Knjizi Idrisa! On je bio iskren, vjerovjesnik, *i Mi smo ga na visoko mjesto uzdigli.* (Merjem, 56.-57.) Dakle, Allah ﷻ hvali Idrisa i daje mu karakteristike poslanstva i velike iskrenosti, a to je Henoh, koga smo spomenuli. On je direktan predak Božijeg Poslanika ﷺ kao što to navodi više poznavalaca rodoslova.

On je prvi od Ademovih potomaka kome je, nakon Adema i Šita, neka je Allahov mir na njih, dato poslanstvo.[1]

Ibn Ishak navodi da je on prvi koji je pisao perom. Zatekao je Adema i u njegovo doba živio tri stotine i osam godina. Neki ljudi smatraju da se na njega misli u hadisu kojeg prenosi Muawija ibn el-Hakem es-Sulemi, u kome se kaže da je Poslanik ﷺ upitan o proricanju pomoću linija u pijesku, pa je odgovorio: "Bio je jedan poslanik koji je tako povlačio linije, pa čije linije pogode, to je to."

Mnogi učenjaci iz oblasti tefsira i šerijatskih propisa tvrde da je on prvi koji se bavio time, pa ga nazivaju: Hurmusu-l-heramise (Prorok nad prorocima), i na njega iznose mnoge neistine kao što su ih iznosili na vjerovjesnike, učene ljude, mudrace i evlije.

... i Mi smo ga na visoko mjesto uzdigli. Pod ovim se misli na ono što je vjerodostojno preneseno u Buharijinoj i Muslimovoj zbirci u hadisu o Isra'u i Mi'radžu, da ga je Božiji Poslanik ﷺ sreo na četvrtom nebu.

Ibn Džerir navodi da je čuo od Junusa, a on od Abdula'laa, ovaj od Ibn Wehba, on od Džerira ibn Hazima, on od A'meša, on od Šemra ibn Atijje, a on od Hilala ibn Jessafa da je rekao: "Ibn Abbas je u mom prisustvu pitao Ka'ba: - Šta se misli pod riječima Uzvišenog o Idrisu: *i Mi smo ga na visoko mjesto uzdigli?* a on odgovorio: - Allah je objavio Idrisu: - Ja ću ti svaki dan podizati stepen za onoliko koliko zaslože svi sinovi Ademovi." Vjerovatno se misli na one koji su živjeli u njegovo doba, pa je htio da još više postigne. Tada mu je došao jedan melek sa kojim je bio prijatelj, pa mu je Idris rekao: - Allah mi je objavio to i to, pa porazgovaraj o tome sa Melekom smrti, kako

[1] Ovaj eser (vijest) bilježi Ibn Sad u *et-Tabekatu-l-kubra* (1/1/16), preko Hišama ibn Muhammeda es-Saiba el-Kelbija, a on od svog oca, od Ebu Saliha, od Ibn Abbasa.

bih *što više dobrih djela uradio!* Ovaj ga je ponio na svojim krilima i uzdigao na nebo. Kada su stigli na četvrto nebo, susreo ih je Melek smrti, koji se upravo spuštao. Kada je ovaj melek Meleku smrti ispričao šta ga je zamolio Idris, Melek smrti mu je rekao: "A gdje je Idris?" Ovaj je odgovorio: "Evo ga na mojim leđima." Melek smrti je na to rekao: "Čudne li stvari! Poslan sam da Idrisovu dušu primim na četvrtom nebu, pa sam se pitao: - Kako ću mu dušu primiti na četvrtom nebu, kad je on na Zemlji?!" Tako mu je tu primio dušu. Na to se misli u riječima Uzvišenog: *i Mi smo ga na visoko mjesto uzdigli.* (Merjem, 57.)

Ovo navodi i Ibn Ebi Hatim kad tumači ovaj ajet, samo što kod njega stoji da je Idris rekao meleku: "Upitaj Meleka smrti koliko mi je ostalo od života?" Ovaj ga je, dok su još bili zajedno, upitao: "Koliko mu je još ostalo života?" Melek smrti je odgovorio:"Ne znam dok ne pogledam." Kada je pogledao, rekao je: "Pitaš me za čovjeka kome je od života ostao još samo jedan trenutak." Kada je ovaj melek pogledao pod svoja krila, gdje je bio Idris, vidio je da mu je, a da nije ni osjetio, duša već bila primljena." Međutim, ovo su israilijjati i tu ima nekih pojedinosti koje se ne mogu prihvatiti.

U pogledu riječi Uzvišenog: *i Mi smo ga na visoko mjesto uzdigli.* Ibn Ebi Nudžejh navodi da je Mudžahid rekao: "Idris je uzdignut, kao što je uzdignut i Isa, i nije umro." Ako je pod ovim mislio da sve do sada nije umro, to je sporno, a ako je mislio da je živ uzdignut na nebo, a onda mu gore primljena duša, to nije u suprotnosti sa onim što navodi Ka'bu-l-Ahbar. A Allah najbolje zna kako je bilo!

U pogledu riječi Uzvišenog: *i Mi smo ga na visoko mjesto uzdigli.* Awfi od Ibn Abbasa navodi: "On je uzdignut na šesto nebo i tamo je umro." Isto to kaže i Dahhak. Međutim, vjerodostojniji je hadis Buharije i Muslima u kome stoji da je on na četvrtom nebu; takvo mišljenje zastupa Mudžahid i još neki.

Hasan el-Basri u pogledu riječi: *i Mi smo ga na visoko mjesto uzdigli,* kaže da se time misli na Džennet. Neki kažu da je on uzdignut još za života svoga oca, Jareda, sina Malaleela. Allah najbolje zna! Drugi, opet, kažu da Idris nije bio prije Nuha, nego u vrijeme Israilovih sinova.

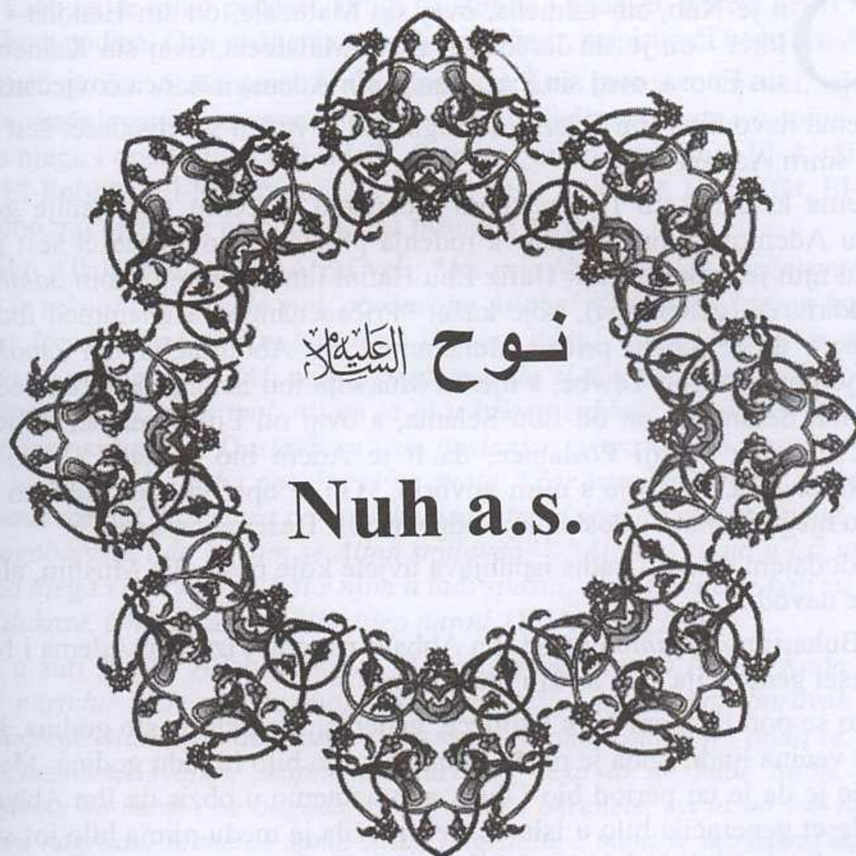
Buharija kaže: "Od Ibn Mes'uda i Ibn Abbasa se prenosi da je Ilijas, u stvari, Idris. Za to nalaze podlogu u hadisu o Isra'u, kojeg prenosi Zuhri od Enesa. U njemu stoji da je Muhammedu ﷺ dok je prolazio pored njega, rekao: "Dobrodošao dobri brate i dobri vjerovjesniče!", a nije rekao kao što su mu rekli Adem i Ibrahim: "Dobro došao dobri vjerovjesniče i dobri sine!" Oni kažu: "Da je Idris bio njegov direktni predak, obratio bi mu se riječima kao i njih dvojica."[1]

---

[1] Hadis bilježi Ibn Asakir u svome *Tarihu* 1/382/Tehzib. Ovaj hadis smo naveli sa senedom kada smo govorili o Ademovom sinu.

Međutim, ovo nije dokaz i ne mora tako biti, jer, možda, prenosilac nije najbolje zapamtio tekst hadisa. Možda mu se Idris ﷺ tako obratio zbog skromnosti i poniznosti, i nije mu se nužno moralo spomenuti zvanje očinstva kao ni Ademu, ocu čovječanstva. S druge strane, Ibrahim je nazvan Allahovim prijateljem jer je najpriznatiji i najodabraniji poslanik, *ulu-l-azm*, nakon Muhammeda ﷺ. Neka je Allahov blagoslov na sve njih.

نوح عليه السلام

Nuh a.s.

NUH ﷺ

On je Nuh, sin Lameha, ovaj sin Matuzale, on sin Henoha - a to je Idris - on je sin Jareda, ovaj sin Malaleela, ovaj sin Kainana, ovaj sin Enosa, ovaj sin Šita, a on je sin Adema ﷺ, oca čovječanstva.

Prema navodima Ibn Džerira i drugih, on je rođen sto dvadeset šest godina nakon smrti Adema ﷺ.

Prema kršćanskom i jevrejskom računanju, o čemu smo ranije govorili, između Ademove smrti i Nuhova rođenja prošlo je sto četrdeset šest godina. Između njih je, kako navodi Hafiz Ebu Hatim ibn Hibban u svom *Sahihu*, bilo deset karnova (generacija), gdje kaže: "Pričao nam je Muhammed ibn Omer ibn Jusuf, da je njemu pričao Muhammed ibn Abdulmelik ibn Zindžewejh, kome je govorio Ebu Tewbe, a njemu Muawija ibn Selam, da je čuo od brata, Zejda ibn Selama, a on od Ebu Selama, a ovaj od Ebu Umame, da je jedan čovjek upitao: "Božiji Poslaniče, da li je Adem bio poslanik?" On mu je odgovorio: "Da, Allah je s njim govorio." On je opet upitao: "Koliko je bilo između njega i Nuha?" Poslanik je odgovorio: "Deset generacija."

Ja dodajem da ovaj hadis ispunjava uvjete koje postavlja Muslim, ali ga on ipak ne navodi.

U Buharijinom *Sahihu* se od Ibn Abbasa navodi: "Između Adema i Nuha je bilo deset generacija i svi su bili muslimani."

Ako se pod izrazom *karn* (stoljeće, generacija) misli na sto godina, kao što smatra većina ljudi, onda je među njima sigurno bilo hiljadu godina. Međutim, moguće je da je taj period bio i duži, ako uzmemo u obzir da Ibn Abbas kaže da je deset generacija bilo u Islamu. Jer, možda je među njima bilo još stoljeća kada ljudi nisu bili u Islamu. Međutim, hadis koga prenosi Ebu Umame to ograničava na "deset generacija", a Ibn Abbas dodaje da su bili u Islamu.

Ovo dakle, pobija tvrdnju nekih kršćanskih, jevrejskih i drugih historičara koji kažu da su Kabil i njegovi potomci obožavali vatru. A Allah, opet, najbolje zna!

Ako se, pak, pod izrazom *karn* misli na ljudsku generaciju, kao što je u riječima Uzvišenog: *A koliko smo generacija nakon Nuha uništili!* (El-Isrā', 17.), ili: *Zatim smo nakon njih stvorili generaciju drugih.* (El-Mu'minūn, 31.), ili: *I mnogim generacijama između njih* (El-Furkān, 38.), ili: *A koliko smo samo generacija prije njih uništili!* (Merjem, 74. i 98.) Poslanik ﷺ je rekao: "Najbolja generacija

je moja generacija." (tj. oni koji žive sa mnom) Generacije prije Nuha ﷺ živjele su veoma dugo. Prema ovome, između Adema i Nuha je proteklo hiljade godina. A Allah najbolje zna.

Ukratko, Allah ﷻ je poslao Nuha ﷺ nakon što su se počeli obožavati kipovi i taguti, a ljudi skrenuli u zabludu i nevjerstvo. Allah ga je poslao iz milosti prema Svojim robovima i on je prvi resul (poslanik) poslan stanovnicima Zemlje, što će potvrditi i oni koji budu stajali pred Allahom ﷻ na Sudnjem danu.

Ibn Džerir i drugi kažu da se njegov narod zvao "benu-Rasib" (sinovi Rasiba).

Historičari se razilaze o tome koliko je imao godina kada je postao poslanik. Jedni kažu da je imao pedeset, drugi tri stotine i pedeset, a treći četiri stotine i osamdeset godina. Ova mišljenja navodi Ibn Džerir, pripisujući treće Ibn Abbasu.

Allah ﷻ na više mjesta u Časnom Kur'anu kazuje o njemu, njegovom narodu, kažnjavanju potopom onih koji nisu htjeli vjerovati i o tome kako je spasio njega i one koji su bili u lađi. O tome govori u surama: El-A'rāf, Jūnus, Hūd, El-Enbijā', El-Mu'minūn, Eš-Šu'arā', El-'Ankebūt, Es-Sāffāt, El-Iktirāb. Konačno, po njemu je nazvana jedna posebna sura.

Tako Allah ﷻ u suri El-A'rāf veli: **Mi smo Nuha poslali njegovom narodu, pa im je rekao: "O narode moj, obožavajte Allaha! Vi nemate drugog boga osim Njega! Ja se za vas plašim kazne na Velikom danu!" *A glavešine iz njegovog naroda su odgovorile: "Mi zaista smatramo da si ti u očitoj zabludi." Na to je on rekao: *"O narode moj, nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam poslanik od Gospodara svjetova. *Dostavljam vam poslanice svoga Gospodara i savjetujem vas, i ja znam od Allaha ono što vi ne znate. *Zar vam je čudno što vam dolazi opomena vašeg Gospodara po čovjeku, jednom od vas, da vas opomene, da biste bili bogobojazni i da bi vam se Allah smilovao?" *Ali, oni su ga u laž utjerivali, pa smo njega i one koji su bili s njim u lađi spasili, a potopili one koji su poricali Naše dokaze. Oni su, zaista, bili slijep narod.* (El-A'rāf, 59.-64.)

A u suri Jūnus, Allah ﷻ kaže: **I ispričaj im vijest o Nuhu! Kada on reče svom narodu: "O narode moj, ako vam teško pada moj boravak i moje opominjanje Allahovim dokazima - a ja se na Allaha oslanjam - onda se, zajedno sa božanstvima svojim, skupite i odlučite, i neka to ne bude tajno, a zatim primijenite na meni i ne odgađajte! *A ako se okrenete, pa ja od vas ne tražim nikakvu nagradu. Mene će samo Allah nagraditi, i meni je naređeno da budem musliman." *Ali, oni su ga u laž utjerivali, pa smo Mi spasili njega i one koji su bili s njim u lađi i učinili ih namjesnicima, a potopili one koji su Naše dokaze poricali! Pogledaj kako su završili oni koji su bili opominjani!* (Jūnus, 71.-73.)

Zatim, u suri Hūd, Allah ﷻ veli: **I Mi poslasmo Nuha njegovu narodu. "Ja vas, zaista, jasno opominjem", govorio je on, *"da ne obožavate nikog osim Allaha. Bojim se za vas kazne Bolnoga dana." *Glavešine njegovog naroda koje nisu vjerovale, su rekle: "Koliko mi vidimo ti si samo čovjek kao i mi, a vidimo i da te bez ikakvog razmišljanja slijede samo oni koji su niko i ništa među nama; ne vidimo da ste i u čemu bolji od nas. Naprotiv, mi vas smatramo lašcima." *"O narode moj", govorio je on, "šta mislite ako sam ja na pravom*

*putu svoga Gospodara i ako mi je On od Sebe dao poslanstvo, a vi ste slijepi za to, zar ćemo vas mi prisiljavati da to, protiv vaše volje, priznate? *O narode moj! Ja od vas za to ne tražim nikakvo blago, moja nagrada je samo kod Allaha. I ja neću otjerati one koji vjeruju, oni će se sresti sa svojim Gospodarom; ali ja vidim da ste vi narod koji ne zna. *O narode moj! Ko bi me od Allaha odbranio kad bih ih ja otjerao? Zar ne shvatate? *Ja vam ne kažem: 'Kod mene su Allahove riznice' - niti: 'Ja znam gajb (nepoznato)' - niti kažem: 'Ja sam melek', a ne kažem ni za one koje vaše oči s prezirom gledaju: 'Allah im neće dati nikakvo dobro.' - Allah najbolje zna šta je u njihovim dušama - jer, bih tada bio nepravedan." *Oni mu rekoše: "O Nuhu, s nama si raspravljao, pa si oduljio raspravu. Daj neka nam se desi to čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!" *"Ako Allah htjedne", reče on, "On će vam to dati, i vi mu nećete moći umaći! *Moj savjet vam neće koristiti ni kada bih želio da vas savjetujem, ako Allah hoće da vas ostavi u zabludi. On je vaš Gospodar i Njemu ćete se vratiti." *Zar oni da govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Ako ga ja izmišljam, moj je grijeh, a ja nemam ništa s tim što vi griješite!" *I Nuhu se objavi: "Od tvog naroda neće više niko vjerovati, osim onih koji već vjeruju, pa se ne žalosti zbog onog što oni rade! *I pravi lađu po Našem nadzoru i Našem nadahnuću, i ne obraćaj mi se više zbog nevjernika, - oni će biti potopljeni! *I on je pravio lađu, i kad god bi pored njega prolazile glavešine njegovog naroda, izrugivali bi mu se. "Ako se vi rugate nama", govorio je on, "i mi ćemo se rugati vama, kao što se i vi rugate. *I saznat ćete kome će doći ponižavajuća kazna i ko će u vječitoj patnji biti." *A kada je došla Naša odredba i provrila voda, Mi smo rekli: "Ukrcaj u nju od svake vrste po jedan par, svoju porodicu - osim onih za koje je već rečeno - i one koji vjeruju", a malo je bilo onih koji su s njim vjerovali! *I on reče: "Ukrcajte se u nju, u ime Allaha, neka plovi i neka pristane! Moj Gospodar, zaista prašta i milostiv je." *I ona je zaplovila s njima na valovima velikim poput brda, a Nuh je zovnuo svoga sina, koji je bio podaleko: "Sinko moj, ukrcaj se s nama i ne budi s nevjernicima!" *"Sklonit ću se ja na kakvo brdo", rekao je, "koje će me zaštititi od vode." A Nuh je rekao: "Nema danas nikoga ko će Allahove odredbe biti pošteđen osim onoga kome se On smiluje!" I val ih je razdvojio, i on bi potopljen. *I bi rečeno: "Zemljo, gutaj svoju vodu, a ti, nebo, prestani!" I voda se povuče i ispuni se odredba, a lađa pristade na El-Džudijju, i bi rečeno: "Daleko bio narod nevjernički!" *A Nuh je bio zamolio svoga Gospodara i rekao: "Gospodaru moj, sin moj je od moje porodice, a Tvoje obećanje je istinito i Ti si od mudrih najmudriji!" *"O Nuhu", reče On, "on nije od tvoje porodice, on radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono o čemu ne znaš! Savjetujem te da ne budeš neznalica." *"Gospodaru moj", reče on, "utječem Ti se da tražim ono o čemu ne znam, i ako mi Ti ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen". *I bi rečeno: "O Nuhu, pristani sa selamom Našim i blagoslovima tebi i narodima koji će se izroditi od ovih koji su sa tobom! A bit će i naroda kojima ćemo dati da uživaju, a zatim će ih Naša bolna kazna stići." *To su vijesti gajba, koje ti Mi objavljujemo. Ni ti ni tvoj narod prije ovoga o njima ništa niste znali. Zato budi strpljiv! Kraj će, zaista, biti u korist bogobojaznih.* (Hūd, 25.-49.)

U suri El-Enbijā', Allah ﷻ kaže: **I Nuha, kada još prije zamoli, pa mu se odazvasmo i spasismo njega i njegovu porodicu od velike nevolje, *i pomogosmo ga protiv naroda koji je poricao Naše dokaze. Oni su bili opaki ljudi, pa smo ih sve potopili.* (El-Enbijā', 76.-77.)

A u suri El-Mu'minūn, Allah ﷻ kaže: **Mi smo Nuha poslali njegovu narodu pa im je rekao: "O narode moj, samo Allaha obožavajte! Vi nemate drugog boga osim Njega. Zar nećete biti bogobojazni?" *Ali glavešine iz njegovog naroda, koje nisu vjerovale, rekoše: "Ovo je samo čovjek kao i vi, koji hoće da je od vas bolji. Da je Allah htio, poslao bi meleke! Ovako nešto nismo čuli od naših predaka davnih. *On je samo lud čovjek, pa pustite ga neko vrijeme!" *"Gospodaru moj", reče on, "pomozi mi, jer me u laž utjeruju!" *I Mi mu objavismo: "Pravi lađu po Našem nadzoru i Našem nadahnuću, pa kada dođe Naša naredba i voda provri, ti u nju ukrcaj od svake vrste po jedan par i svoju porodicu, osim onih o kojima je već rečeno. I ne obraćaj Mi se za one koji ne vjeruju! Oni će zaista biti potopljeni! *Pa kada se smjestiš - ti i oni koji su sa tobom u lađi, reci: "Hvala Allahu, koji nas je spasio od naroda nasilničkog!" *I reci: "Gospodaru moj, iskrcaj me na blagoslovljeno mjesto, Ti to najbolje umiješ." *U tome su, doista, pouke, i Mi, doista, stavljamo na kušnju.* (El-Mu'minūn, 23.-30.)

U suri Eš-Šu'arā', Uzvišeni kaže: **Nuhov narod je poslanike smatrao lažnim. *Kada im njihov brat Nuh reče: "Zar se Allaha ne bojite? *Ja sam vam, sigurno, pouzdan poslanik. *Zato se bojte Allaha i meni se pokoravajte! *Ja od vas za to ne tražim nikakve nagrade. Moja nagrada je samo kod Gospodara svjetova. *Zato se bojte Allaha i meni se pokoravajte!" *Oni mu rekoše: "Zar da tebi vjerujemo, a slijede te oni koji su niko i ništa?" *"Ne znam ja", reče on, "šta su oni radili. *Oni će samo pred mojim Gospodarom, da znate, polagati račun, *a ja neću tjerati vjernike! *Ja samo jasno opominjem!" *Oni rekoše: "O Nuhu, ako ne prestaneš, sigurno ćeš biti kamenovan!" *"Gospodaru moj", reče on, "moj narod me u laž utjeruje, *pa presudi između mene i njih, i spasi mene i vjernike koji su sa mnom!" *Pa smo spasili njega i one koji su bili s njim na prepunoj lađi, *a zatim ostale potopili. *Zaista u tome ima pouke, ali većina njih nisu vjernici. *A tvoj Gospodar je, zaista, Silan i Milostiv.* (Eš-Šu'arā', 105.-122.)

U suri El-'Ankebūt, Allah ﷻ kaže: **I Mi smo poslali Nuha njegovu narodu, pa je među njima ostao hiljadu, manje pedeset godina, pa ih je zadesio potop, dok su činili nasilje. *Pa smo spasili njega i one koji su bili u lađi, i učinili je poukom svjetovima!* (El-'Ankebūt, 14.-15.)

U suri Es-Sāffāt, Allah ﷻ kaže: **I kad Nas je Nuh zovnuo, Mi smo se lijepo odazvali *i spasili njega i njegovu porodicu od velike nevolje, *i u životu njegove potomke ostavili, *i u kasnijim generacijama spomen na njega sačuvali: *"Selam Nuhu među svim svjetovima!" *Tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine. *On je, doista, od Naših robova vjernika. *Zatim smo ostale potopili.* (Es-Sāffāt, 75.-82.)

U suri El-Iktirāb, Allah ﷻ veli: **Prije njih Nuhov narod nije vjerovao i roba Našeg su u laž utjerivali i govorili: "Luđak", pa je bio onemogućen. *I on je svoga Gospodara zamolio: "Ja sam pobijeđen, pa pomozi!" *Pa smo nebeska vrata otvorili vodi koja je obilno lila, *i učinili da iz zemlje provru izvori, pa su se vode sastale, kako je bilo određeno. *A njega smo nosili na lađi, od dasaka i klinaca, *koja je plovila pod Našim nadzorom. To je bila nagrada za onog ko je bio odbačen. *I Mi smo je kao pouku ostavili, - pa ima li ikoga ko će je primiti? I kakve su bile Moja kazna i Moje opomene!? *I Mi smo Kur'an olakšali za shvaćanje, pa ima li ikoga ko će shvatiti?* (El-Kamer, 9.-17.)

Uzvišeni, također, kaže: *U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog! *Mi smo Nuha poslali njegovu narodu: "Opominji svoj narod prije nego što im dođe bolna kazna!" *"O narode moj", govorio je on, "ja vas jasno opominjem: *Obožavajte Allaha, Njega se bojte i meni pokorni budite! *On će vam oprostiti vaše grijehe i do određenog časa vas poživiti. A kada Allahov određen čas dođe, on se ne može odgoditi! Kada bi to vi znali!" *"Gospodaru moj", reče on, "ja sam svoj narod pozivao i danju i noću, *ali ih je moje pozivanje još više udaljilo. *I kada god sam ih pozivao da im oprostiš, prste su svoje u uši stavljali i haljinama se svojim pokrivali i u tome su bili uporni i pretjerano oholi. *Zatim, sam ih otvoreno pozivao, *pa im i javno i tajno govorio: *"Tražite oprost od svoga Gospodara, jer On, doista, mnogo prašta. *On će vam obilnu kišu slati, *pomoći vas imecima i sinovima, i dati vam bašče i rijeke! *Šta vam je pa se Allahove veličine ne bojite, *a On vas u fazama stvara!? Zar ne vidite kako je Allah sedam nebesa, jedno iznad drugog, stvorio, *i Mjesec na njima svijetlim učinio, a Sunce svjetiljkom dao? *Allah vas je od zemlje, poput bilja stvorio, *zatim će vas u nju vratiti i iz nje ponovo izvesti. *Allah vam je Zemlju učinio prostirkom *da biste po njoj prostranim putevima išli." *"Gospodaru moj", reče Nuh, "oni me nisu poslušali pa slijede one čiji im imeci i djeca samo propast uvećavaju. *Oni velike spletke prave *i govore: "Nemojte nipošto svoje bogove napuštati! Nipošto ne ostavljajte ni Vedda, ni Suwa'a, ni Jegusa, ni Je'uka, a ni Nesra! *I tako su mnoge u zabludu doveli; pa ti nasilnicima još veću zabludu daj!" *I oni su zbog svojih grijeha potopljeni, pa će biti u vatru uvedeni, i mimo Allaha drugog pomagača neće naći. *"Gospodaru moj", reče Nuh, "ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika, *jer ako ih ostaviš, u zabludu će Tvoje robove dovoditi, i samo će griješnike i nevjernike rađati! *Gospodaru moj, oprosti meni, mojim roditeljima, onome, ko kao vjernik, uđe u moju kuću i svim vjernicima i vjernicama, a nasilnicima samo propast povećaj!"* (Nuh, 1.-28.)

Mi smo u našem *Tefsiru*, o svakom od ovih citata, već govorili, a sada ćemo iznijeti sadržaj kompletne priče prema ovim citatima, hadisima i predajama.

Allah ﷻ na više mjesta u Kur'anu spominje i hvali Nuha ﷺ, a kudi one koji su mu se suprotstavljali. Tako Uzvišeni u suri En-Nisā', kaže: **Mi objavljujemo tebi, kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima nakon njega, a objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Ja'kubu i potomcima, i Isau, i Ejjubu, i Junusu, i Harunu, i Sulejmanu, a Dawudu smo dali Zebur. *I poslanicima o kojima smo ti prije kazivali, i poslanicima o*

*kojima ti još nismo kazivali, - a Allah je sigurno sa Musaom razgovarao,-*o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, tako da ljudi nakon poslanika nikakva opravdanja pred Allahom ne bi imali. A Allah je Silan i Mudar.* (En-Nisā', 163.-165.)

U Suri El-En'ām, Uzvišeni veli: **To je Naš dokaz koji smo dali Ibrahimu protiv njegova naroda. Mi uzdižemo na više stepene koga Mi hoćemo. Tvoj Gospodar je doista Mudar i Znan. *I Mi mu poklonismo Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo - a Nuha smo još prije uputili - i od njegovih potomaka Dawuda, Sulejmana, Ejjuba, Jusufa, Musaa i Haruna - i tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine *i Zekerijjaa i Jahjaa i Isaa i Il'jasa - svi oni su bili dobri, *i Ismaila i El-Jese'a i Junusa i Luta - svima njima smo dali prednost nad drugima *i neke od njihovih predaka i potomaka i braće - Mi smo ih odabrali i uputili na pravi put...* (El-En'ām, 83.-87.)

Kazivanje o njemu u suri El-A'rāf je već ranije navedeno.

U suri Et-Tewbe, Uzvišeni kaže: *Zar im nije došla vijest o onima prije njih: Nuhovu narodu, Adu, Semudu i Ibrahimovom narodu, zatim stanovnicima Medjena i onima čija su naselja izvrnuta? Njihovi poslanici su im donosili jasne dokaze i Allah im nije nepravdu činio, nego su je sami sebi činili.* (Et-Tewbe, 70.)

Kazivanje o Nuhu u surama Junus i Hud već je ranije navedeno.

U suri Ibrahim, Uzvišeni veli: *Zar vam nije došla vijest o onima prije vas: o narodu Nuhovu, Adu, Semudu i o onima poslije njih, koje samo Allah zna? Njihovi poslanici su im donosili jasne dokaze, ali su oni svoje ruke na usta stavljali i govorili: "Mi ne vjerujemo u ono što vi donosite i mi mnogo sumnjamo u ono na što nas vi pozivate!"* (Ibrahim, 9.)

U suri El-Isrā', Uzvišeni veli: *O potomci onih koje smo sa Nuhom nosili, on je doista bio zahvalni rob.* (El-Isrā', 3.)

U istoj suri Allah ﷻ, također, veli: *A koliko smo generacija nakon Nuha uništili! A dovoljno je to što Gospodar tvoj zna i vidi grijehe Svojih robova.* (El-Isrā', 17.)

Kazivanje o Nuhu u surama El-Enbijā', El-Mu'minūn, Eš-Šu'arā' i El-'Ankebūt već je ranije navedeno.

U suri El-Ahzāb, Uzvišeni veli: *I kada smo od vjerovjesnika uzeli zavjet, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa sina Merjemina, i Mi smo od njih čvrst zavjet uzeli.* (El-Ahzāb, 7.)

U suri Sād, Uzvišeni veli: **I prije su poricali Nuhov narod, i Ad i faraon, - vlasnik velikih građevina - *i Semud, i Lutov narod i stanovnici Ejke. To su saveznici. *Svi su oni poslanike u laž utjerivali, pa Moju kaznu zaslužili.* (Sād, 12.-14.)

U suri Mu'min, Uzvišeni veli: **Prije njih je Nuhov narod poricao, a i skupine nakon njih. Svaki narod je nastojao da se domogne svoga poslanika, i trudio se da neistinom pobije istinu, pa sam ih Ja kaznio, a kakva je bila Moja kazna! *I tako se obistinila riječ tvoga Gospodara na onima koji nisu htjeli vjerovati, da će stanovnici vatre biti!* (Mu'min, 5.-6.)

U suri Eš-Šūrā, Uzvišeni veli: *On vam propisuje u vjeri ono što je propisao Nuhu, i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo propisali Ibrahimu, Musau i Isau: "Pravu vjeru provodite i u njoj se ne razilazite!" Idolopoklonicima je teško to na šta ih ti pozivaš. Allah odabire Sebi onoga koga On hoće i upućuje Sebi onoga ko Mu se iskreno obrati.* (Eš-Šūrā, 13.)

U suri Kāf, Uzvišeni kaže: **Prije njih su poricali: Nuhov narod, stanovnici Ressa, Semud, *Ad, faraonov narod, Lutov narod, *stanovnici Ejke i narod Tubbe'a. Svi su oni poslanike u laž utjerivali, pa su kaznu Moju zaslužili.* (Kāf, 12.-14.)

U suri Ez-Zārijāt, Uzvišeni veli: *I Nuhov narod još prije. Oni su, doista, bili griješan narod.* (Ez-Zārijāt, 46.)

U suri En-Nedžm, Uzvišeni veli: *I Nuhov narod još prije, koji je bio najokrutniji i najobjesniji.* (En-Nedžm, 52.)

Kazivanje o Nuhu iz sure El-Iktirāb (El-Kamer) je već navedeno, a u suri El-Hadid Uzvišeni kaže: *Mi smo poslali Nuha i Ibrahima, i njihovim potomcima dali vjerovjesništvo i Knjigu. Neki od njih su na pravom putu, a mnogi od njih su griješnici.* (El-Hadid, 26.)

U suri Et-Tahrim, Uzvišeni kaže: *Onima koji ne vjeruju Allah navodi primjer Nuhove žene i Lutove žene. One su bile udate za Naša dva dobra roba, pa su ih iznevjerile. Zato im njih dvojica neće moći kod Allaha ništa pomoći, i bit će rečeno: "Uđite vas dvije u vatru, sa onima koji ulaze!"* (Et-Tahrim, 10.)

Što se tiče sadržaja događaja koji su se desili Nuhu i njegovu narodu, na osnovu Kur'ana, hadisa i predaja, već smo naveli riječi Ibn Abbasa da je između Adema i Nuha bilo deset generacija i da su sve bile u Islamu. To prenosi Buharija. Također smo naveli da se pod izrazom *karn* misli ili na generaciju, ili na stoljeće. Zatim su se, nakon tih čestitih generacija, desile neke stvari koje su ljude tog vremena navele na obožavanje kipova.

Povod za to u jednoj predaji navodi Buharija. U njoj Ibn Džurejdž kaže da je čuo od Ataa, da je, tumačeći riječi Uzvišenog: *I govore: "Nemojte nipošto svoje bogove napuštati! Nipošto ne ostavljajte ni Vedda, ni Suva'a, ni Jegusa, ni Je'uka, a ni Nesra!",* Ibn Abbas rekao: "Ovo su imena dobrih ljudi Nuhovog naroda. Kada su pomrli, šejtan je došaptavao njihovim potomcima da podignu kipove na mjestima gdje su oni odsjedali i da ih nazovu njihovim imenima. Ovi su to i uradili, ali ih još nisu obožavali. Međutim, kada je ta generacija pomrla i nestalo znanje, ti kipovi su se počeli obožavati."[1]

Ibn Abbas dalje kaže: "Ovi kipovi koji su podignuti u doba Nuhovog naroda, poslije su obožavani i kod Arapa."

To isto prenose Ikrime, Dahhak, Katade i Muhammed ibn Ishak.

Ibn Džerir u svom *Tefsiru* kaže: "Pričao nam je Ibn Humejd da je njemu pričao Mehran, da je čuo od Sufjana, ovaj od Musaa, a on od Muhammeda ibn Kajsa, da je rekao: "To su bili dobri ljudi u vremenu između Adema i Nuha,

[1] Ovu predaju bilježi Buharija u svome *Sahihu* 2/381.

imali su svoje sljedbenike koji su ih oponašali. Kada su oni pomrli, ovi koji su se za njima povodili, su rekli: "Kada bi ih naslikali, bolje bismo obavljali ibadet kada ih se sjetimo!?" I tako su ih oni naslikali. Ali, nakon što su i ovi pomrli, i iza njih došli drugi prišao im je Iblis i rekao: "Oni su ih obožavali i u njihovo ime im je padala kiša." Tako su ih ljudi počeli obožavati.

Ibn Ebi Hatim prenosi da je Urve ibn ez-Zubejr rekao: "Vedd, Jegus, Je'uk, Suva' i Nesr su bili Ademovi sinovi. Vedd je bio najstariji i najviše je činio dobra Ademu."

Ibn Ebi Hatim također navodi: "Pričao nam je Ahmed ibn Mensur, da je njemu pričao El-Hasan ibn Musa, a ovom Ja'kub, da je čuo od Ebu el-Mutahhera, da je kod Ebu Dža'fera el-Bakira, dok je bio u namazu, spomenut Jezid ibn el-Muhlib. Kada je završio namaz, rekao je: "Spomenuli ste Jezida ibn el-Muhliba. On je ubijen u području u kome je prvi put, mimo Uzvišenog Allaha, obožavan neko drugi." Zatim je spomenuo Vedda i rekao: "On je bio dobar[1] čovjek, i u svom narodu omiljen. Kada je umro, okupili su se oko njegovog kabura u Babilonu i žalili za njim. Kada je Iblis vidio koliko žale za njim, pretvorio se u ljudski lik i rekao im: "Vidim koliko žalite za ovim čovjekom. Hoćete li da vam ga naslikam i da se slika postavi tu gdje se sastajete, pa da ga se tako prisjećate?" Odgovorili su da hoće, pa im ga je naslikao. Tu sliku su stavili na mjesto gdje su se okupljali i počeli ga spominjati.

Kada je Iblis vidio da ga spominju, rekao im je: "Hoćete li da u kući svakog od vas napravim njegov kip, pa da ga se i tako sjećate?" Rekli su: "Hoćemo." Tako je za svaku kuću napravio njegov kip, pa su ga se i tako počeli sjećati. Njihovi potomci su to doživjeli, pa su gledali kako to oni rade. I kako su se novi potomci rađali, Iblis ih je podučavao kako će ga se sjećati, dok nije djecu njihove djece naveo da ga uzmu za boga i počnu ga obožavati, mimo Allaha ﷻ.

Tako je kip koga su nazvali "Vedd", bio prva stvar koja se počela obožavati mimo Allaha ﷻ."

Iz ovog konteksta se vidi da je svakog od ovih kipova, obožavala jedna grupa ljudi. Kako je vrijeme prolazilo, oni su sa slika prelazili na oblikovane figure, kako bi djelovalo jače, a zatim su ih mimo Allaha ﷻ počeli obožavati.

Bilo je mnogo načina obožavanja tih kipova, a mi smo ih na odgovarajućim mjestima u našem *Tefsiru* i navodili. Hvala Allahu ﷻ.

U Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* je potvrđeno da je Božiji Poslanik ﷺ, kada su pred njim Ummu Seleme i Ummu Habiba spomenule crkvu po imenu "Marija" koju su vidjele u Abesiniji, i počele opisivati njenu ljepotu i slike, rekao: "To su ljudi koji bi na kaburu dobrog čovjeka, kada umre, pravili bogomolju, a onda u njoj slikali te slike. To su kod Allaha ﷻ najgori ljudi!"[2]

---

[1] Bio je musliman.

[2] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 8/48/427, 434/*Fethu-l-Bari*; Muslim u svom *Sahihu* 5,3/16; Nasaija u svome *Sunenu* 8/13/Et-Tidžarije; Ahmed u svome *Musnedu* 6/51/Halebi.

Time se želi reći da je Allah ﷻ, kada se nered raširio na Zemlji i nevolje namnožile obožavanjem kipova, poslao Svoga roba i poslanika Nuha ﵇ da poziva obožavanju samo Allaha, koji nema sudruga, i da odvraća od obožavanja bilo čega sem Njega.

On je bio prvi poslanik (resul) kojeg je Allah poslao na Zemlju, kako stoji u Buharijinom i Muslimovom *Sahihu*. Oni bilježe od Ebu Hajjana, da je čuo od Ebu Zur'e ibn Amra ibn Džerira, a ovaj od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ u hadisu o šefa'atu rekao: "I oni će doći Ademu i reći: - Ademe, ti si otac čovječanstva. Allah te je Svojom rukom stvorio, u tebe udahnuo od Svoga duha, melekima naredio pa su ti učinili sedždu i nastanio te u Džennetu, pa zar se nećeš za nas zauzeti kod svoga Gospodara? Zar ne vidiš u kakvoj smo situaciji i šta nas je snašlo? - On će im na to reći: - Moj Gospodar se žestoko naljutio, kako nije ni prije, niti će poslije toga. Zabranio mi je jedno drvo, pa Ga nisam poslušao! Šta ću sa sobom, šta ću sa sobom? Idite nekom drugom, idite Nuhu! - Tada će otići Nuhu i reći: - O Nuh, ti si prvi poslanik ljudima na Zemlji i Allah te je nazvao zahvalnim robom. Zar ne vidiš u kakvoj smo situaciji i šta nas je snašlo? Zar se nećeš za nas zauzeti kod svoga Uzvišenog Gospodara?- On će im odgovoriti: - Moj Gospodar se danas naljutio kako se nikada prije nije naljutio, a niti će poslije. Šta ću sa sobom, šta ću sa sobom?"[1] Dalje se navodi kompletan hadis, kako ga navodi Buharija u kazivanju o Nuhu.

Kada je Allah poslao Nuha ﵇, pozvao ih je da obožavaju samo Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, i da pored Njega ne obožavaju nikakve kipove, idole ni tagute,[2] te da priznaju da je On jedan i da nema boga ni gospodara sem Njega. Allah ﷻ je to isto naredio i poslanicima nakon njega, a svi oni su bili njegovi potomci, kako kaže Uzvišeni: *A njegove potomke smo ostavili u životu.* (Es-Sāffāt, 77.).

Na drugom mjestu o njemu i Ibrahimu, Allah kaže: *A Mi smo njihovim potomcima dali vjerovjesništvo i Knjigu.* (El-Hadid, 26.) Dakle, svi vjerovjesnici nakon Nuha su njegovi potomci, pa tako i Ibrahim.

Allah ﷻ kaže: *Mi smo svakom narodu poslali poslanika: "Obožavajte Allaha, a klonite se taguta!"* (En-Nahl, 36.) Allah ﷻ, također, veli: *Upitaj Naše poslanike koje smo prije tebe slali, da li smo naredili da se mimo Milostivog, druga božanstva obožavaju!* (Ez-Zuhruf, 45.). Uzvišeni zatim, veli: *Mi prije tebe nismo ni jednog poslanika poslali, a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, pa Mene obožavajte!"* (El-Enbijā', 25.)

Zato je Nuh govorio svome narodu: *"Obožavajte Allaha! Vi nemate drugog boga osim Njega! Ja se za vas plašim kazne na Velikom danu!"* (El-A'rāf, 59.) Također im je govorio: *"Nemojte obožavati nikoga sem Allaha. Ja se, doista, za vas plašim kazne na Nesnosnom danu!"* (Hūd, 26.)

---

[1] Hadis bilježe Muslim u svom *Sahihu* 1/84/322; Buharija 60/3, 65/17,5; Ebu Dawud 39/16; Tirmizija u svome *Sunenu* 30/2 i 35/10; Ahmed u svome *Musnedu* 2/398, 435, 436/ Halebi.

[2] Riječ tagut dolazi u različitim značenjima u Kur'anu: kip, šejtan, sihirbaz, sudac koji ne sudi po onome što je Allah ﷻ objavio i onaj koji mijenja Allahov ﷻ zakon. (op.p.)

Zatim im je govorio: *"O narode moj, obožavajte Allaha, vi nemate drugog boga osim Njega. Zar nećete biti bogobojazni?"* (El-Mu'minūn, 23.) Zatim im je govorio: *"O narode moj, ja vas jasno opominjem: "Obožavajte Allaha, Njega se bojte i meni pokorni budite!"* (Nuh, 2.-3.) *"A On vas u fazama stvara."* (Nuh, 14.)

Sve su ovo časni ajeti u kojima se govori da je Nuh na najrazličitije načine - noću i danju, tajno i javno - svoj narod pozivao Allahu, čas budeći u njima želju, čas ih zastrašujući. Međutim, ništa od ovoga nije na njih djelovalo i većina njih je ustrajavala u zabludi, krivom putu i obožavanju kipova i kumira, pa su Nuhu ﷺ, u svakoj prilici, iskazivali neprijateljstvo i grdili i njega i one koji su sa njim vjerovali. Prijetili su im kamenovanjem i protjerivanjem. To su s nekima i učinili i tako prevršili svaku mjeru.

Glavešine iz njegovog naroda (tj. njihove vođe i uglednici) *su odgovarale: "Mi, doista, smatramo da si ti u otvorenoj zabludi"* (El-A'rāf, 60.)

Na to je on rekao: "O narode moj, nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam ja poslanik Gospodara svjetova!" (El-A'rāf, 61.) tj, ja nisam zalutao kao što tvrdite, već sam ja na pravom putu, poslanik Gospodara svih svjetova, koji kad kaže nečemu da bude, onda to i bude. *"Dostavljam vam poslanice svoga Gospodara i savjetujem vas, i znam od Allaha ono što vi ne znate."* (El-A'rāf, 62.)

Ovo je jedna od osobina poslanika; da bude rječit, tj. da lijepo savjetuje i da od svih ljudi o Allahu ﷻ najviše zna.

Između ostalog, oni su mu govorili: *"Koliko mi vidimo, ti si samo čovjek kao i mi, a vidimo i da te bez ikakva razmišljanja slijede samo oni koji su među nama niko i ništa; ne vidimo da ste i u čemu bolji od nas. Naprotiv mi vas smatramo lašcima."* (Hūd, 27.)

Njima je bilo čudno da poslanik bude čovjek, pa su korili one koji su ga slijedili i smatrali su ih najgorim među sobom. Govorili su da je to najniži sloj ljudi, kao što je govorio Heraklije: "To su oni koji slijede poslanike." A to je samo zato što ih niko nije mogao spriječiti da slijede Istinu.

Riječima: *bez ikakva razmišljanja,* oni su htjeli kazati: "Čim si ih ti pozvao, oni su ti se odazvali, bez ikakva razmišljanja i razmatranja." Međutim, baš to što im prigovaraju je, u stvari, vrlina, zbog koje se pohvaljuju - neka je Allah s njima zadovoljan! - jer za očitu istinu nije potrebno puno razmišljanja, razmatranja i premišljanja, nego je treba odmah slijediti i predati joj se čim se pojavi.

Zato je Allahov Poslanik ﷺ, hvaleći Ebu Bekra, rekao: "Koga god sam pozvao u Islam nije odmah, bez razmišljanja prihvatio, osim Ebu Bekra. On nije ni jednog trenutka oklijevao." Zato je i njegova prisega pod drvetom bila tako brza, bez ikakva razmišljanja i kolebanja, a njegova prednost nad ostalim ashabima, neka im se Allah smiluje, tako jasno izražena.

I zato je Allahov Poslanik ﷺ, kada je htio napisati oporuku u kojoj je namjeravao njega odrediti za halifu, a to ipak nije učinio, rekao: "Allah i vjernici odbijaju da to bude iko drugi do Ebu Bekr",[1] neka mu se Allah smiluje.

Što se tiče riječi nevjernika Nuhovog naroda upućenih njemu i onima koji su uz njega vjerovali: *"...ne vidimo da ste i u čemu bolji od nas"* one znače: *Mi ni nakon što ste se izjasnili da vjerujete, kod vas ne vidimo nikakvu odliku niti vrlinu po kojoj bi bili bolji od nas. * "Naprotiv, mi vas smatramo lašcima." * "O narode moj", reče on, "šta mislite ako sam ja na pravom putu svoga Gospodara i ako mi je On od Sebe dao vjerovjesništvo, a vi ste slijepi za to, zar ćemo vas mi prisiljavati da to, protiv vaše volje, priznate?"* (Hūd, 27.-28.)

Ovo je primjer kako se blago i lijepo postupalo sa njima prilikom pozivanja na Istinu. Tako što Uzvišeni kaže: *pa mu se blagim riječima obratite, ne bi li se dozvao ili pobojao!* (Tā-hā, 44.), ili: *Na putu svoga Gospodara mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj!* (En-Nahl, 125.)

On im je govorio: *"Šta mislite ako sam ja na pravom putu svoga Gospodara i ako mi je On dao Svoju milost"* (tj. vjerovjesništvo i poslanstvo), *"a vi ste slijepi za to"* (tj. a vi to ne razumijete i niste upućeni na to), *zar ćemo vas mi prisiljavati da to,* (tj. da ćemo na vas vršiti pritisak i prisilu zbog toga?) *protiv vaše volje, priznate?"* (Hūd, 28.) (tj. dok ste u tom stanju, ja vam ne vidim nikakva izlaza). *"O narode moj! Ja od vas za to ne tražim nikakvo blago, moja nagrada je samo kod Allaha."* (Hūd, 29.) (tj. ja od vas ne želim nikakvu naknadu za to što vam prenosim i što će vam koristiti i na ovom a i na onom svijetu. Ja to tražim samo od Allaha, čija je nagrada za mene bolja i trajnija od onoga što mi vi dajete.)

Iz njegovih riječi: *"I ja neću otjerati one koji vjeruju, oni će se sresti sa svojim Gospodarom, nego ja vidim da ste vi narod koji ne zna."* (Hūd, 29.) se vidi da su oni, izgleda, tražili da on vjernike udalji od sebe, i da su mu obećali da će se oni oko njega okupiti ako to uradi. Međutim, on je to odbio rekavši im: *"Oni će se sresti sa svojim Gospodarom",* (tj. bojim se ako ih otjeram, zar ne shvaćate?).

I zato je Allah ﷻ Božijem Poslaniku ﷺ, kada su kurejšijski nevjernici tražili od njega da otjera od sebe siromašne i nemoćne vjernike, kao što su Ammar, Suhejb, Bilal, Habbab i njima slični, to zabranio, o čemu smo opširnije govorili u surama El-En'ām i El-Kehf.

"Ja vam ne kažem: 'Kod mene su Allahove riznice', niti: 'Ja znam neviđeno', niti kažem: 'Ja sam melek." (Hūd, 31.), tj. ja sam samo rob i poslanik, i kao takav od Allahovog znanja znam samo ono što me je On poučio, mogu samo ono za šta mi je On dao snagu, i ja ni za sebe ne posjedujem ni koristi ni štete, osim onoliko koliko Allah hoće. *"A ja vam ne kažem ni za one koje vaše oči s prezirom gledaju:* (tj. za svoje sljedbenike) *'Allah im neće dati nikakvo dobro' Allah*

[1] Hadis bilježi Muslim u svom *Sahihu* 44/1/11. Tekst hadisa glasi: "Od Aiše, r.a., se prenosi da je rekla: - Rekao je Poslanik ﷺ, za vrijeme svoje bolesti: - Pozovi mi Ebu Bekra i svoga brata da napišem oporuku, jer bojim se da neko ne zaželi pa kaže: - Ja sam preči - Allah ﷻ i vjernici odbijaju da to bude iko drugi do Ebu Bekr." Bilježi Ebu Dawud u svom *Sunenu* 16/11 - Haleb; Ahmed u svome *Musnedu* 4/322, 6/34, 47, 106, 144 - Haleb.

najbolje zna šta je u njihovim dušama - jer, bih tada bio nepravedan." (Hūd, 31.), tj. ja ne mogu za njih reći da oni kod Allaha na Sudnjem danu neće imati nikakva dobra. Allah najbolje zna kakvi su oni, i On će ih nagraditi prema onom što je u njihovim dušama - ako je dobro, dobrim, a ako je loše, lošim. Slično su rekli i na drugim mjestima: **"Zar da tebi vjerujemo, a slijede te oni koji su niko i ništa?" *"Ne znam ja", reče on, "šta su oni radili. *Oni će samo pred mojim Gospodarom, da znate, račun polagati, *a ja neću tjerati vjernike! *Ja samo jasno opominjem!"* (Eš-Šu'arā', 111.-115.)

Mnogo je vremena prošlo u raspravljanju između njega i njih, kako Allah ﷻ kaže: *Pa je među njima ostao hiljadu, manje pedeset godina, pa ih je zadesio potop, dok su činili nasilje.* (El-'Ankebūt, 14.), tj. i pored toliko dugog perioda, samo je mali broj njih njemu povjerovao.

I kada god bi jedna generacija izumrla, oporučivali bi onima iza sebe da mu ne vjeruju, da se protiv njega bore i suprotstavljaju mu se. Tako bi otac, kada mu sin poraste i mogne razumjeti, nasamo ga savjetovao da ne vjeruje Nuhu, koliko god živio i koliko god postojao.

I njihova pokvarena priroda je odbijala vjeru i slijeđenje Istine. Zato je Nuh rekao: *"i samo će griješnike i nevjernike rađati."* (Nuh, 27.)

I zato: *Oni mu rekoše: "O Nuhu, s nama si raspravljao pa si raspravu oduljio. Daj neka nam se desi to čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!" "Ako Allah htjedne", reče on, "On će vam to dati, i vi mu nećete moći umaći!"* (Hūd, 32.-33.), tj. Allah ﷻ je Taj Koji određuje, i Njemu ništa ne može umaći niti Ga odvratiti. Nego, kad On nečemu kaže: *Budi!*, ono i bude. *"Moj savjet vam neće koristiti ni kada bih želio da vas posavjetujem, ako Allah hoće da vas ostavi u zabludi. On je vaš Gospodar i Njemu ćete se vratiti."* (Hūd, 34.), tj. koga Allah želi ostaviti u zabludi, niko ga neće moći uputiti. On je Onaj Koji upućuje koga On hoće, a dovodi u zabludu koga On hoće. On radi ono što On hoće. On je Silni i Mudri. On najbolje zna ko zaslužuje uputu, a ko zabludu. Njemu pripada neizmjerna mudrost i neoborivi dokaz.

I Nuhu se objavi: "Od tvog naroda neće više niko vjerovati, osim onih koji već vjeruju", ovo mu je bila utjeha za sve što su mu učinili, *"pa se ne žalosti zbog onoga što oni rade!"* (Hūd, 36.) I ovo je utjeha Nuhu عليه السلام zbog njegovog naroda, jer niko više neće vjerovati, osim onih koji su već povjerovali. Tj. neka te ne žalosti to što se desilo, jer je pobjeda blizu, a njena nagovijest neobično čudna.

"I pravi lađu po Našem nadzoru i Našem nadahnuću i ne obraćaj Mi se zbog nevjernika - oni će biti potopljeni!" (Hūd, 37.)

Zato je, kada je izgubio svaku nadu da se situacija mogla popraviti i spasiti i kada je vidio da u njima nema nikakva dobra, te da ga na sve načine, djelima i riječima, vrijeđaju, suprotstavljaju mu se, i utjeruju u laž, Nuh عليه السلام zamolio Allaha ﷻ da na njih izlije svoju srdžbu, pa se Allah odazvao njegovom pozivu i udovoljio njegovoj molbi. Uzvišeni o tome kaže: *I kada Nas je Nuh zovnuo, Mi smo se lijepo odazvali i spasili njega i njegovu porodicu od velike nevolje.* (Es-Sāffāt, 75.-76.) On, također, kaže: *I Nuha, kada još prije zamoli, pa mu se*

odazvasmo i spasismo njega i njegovu porodicu od velike nevolje. (El-Enbijā', 76.) Allah ﷻ, također, veli: *"Gospodaru moj", reče on, "moj narod me u laž utjeruje, pa presudi između mene i njih, i spasi mene i vjernike koji su sa mnom!"* (Eš-Šu'arā', 117.-118.) Allah ﷻ, također, kaže: *I on je Gospodara svoga zamolio: "Ja sam pobijeđen, pa pomozi!"* (El-Kamer, 10.)

On, također, veli: *"Gospodaru moj", reče on, "pomozi mi, jer me u laž utjeruju!"* (El-Mu'minūn, 26.).

On, također, kaže: **I oni su zbog svojih grijeha potopljeni, pa će biti u vatru uvedeni, i mimo Allaha drugog pomagača neće naći. *"Gospodaru moj", reče Nuh, "ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika! *Jer ako ih ostaviš, u zabludu će Tvoje robove dovoditi, i samo će grješnike i nevjernike rađati!"* (Nuh, 25.-27.).

Tako se protiv njih nagomilalo njihovo nevjerstvo, grijesi, nemoral i dova od strane njihova poslanika.

Tada je Allah ﷻ naredio Nuhu ﷺ da pravi ogromnu lađu, tako veliku da joj nije bilo slične ni prije ni poslije.

Allah ﷻ tada Nuha upozorava da se, kada se ispuni Njegova odredba i zadesi ih Njegova kazna, koja zlikovce ne može mimoići, kod Njega ponovo ne zalaže za njih, jer Allah ﷻ je znao da bi se on, možda, mogao sažaliti kada vidi kako ih patnja obuzima. Znajući da nije isto slušati i gledati, Uzvišeni kaže: *a ne obraćaj Mi se više zbog nevjernika, oni će biti potopljeni!* (Hūd, 37.)

I on je pravio lađu, i kad god bi pored njega prolazile glavešine njegovog naroda izrugivale bi mu se. (Hūd, 38.), tj. rugale su mu se, vjerujući da se neće desiti ono čime im je zaprijetio. *"Ako se vi rugate nama", govorio je on, "i mi ćemo se rugati vama, kao što se i vi rugate."* (Hūd, 38.), tj. mi ćemo se vama rugati i čuditi zbog vaše ustrajnosti u nevjerovanju i tolikom inatu, zbog kojeg će vas i zadesiti kazna. *"I saznat ćete kome će doći ponižavajuća kazna i ko će u vječnoj patnji biti."* (Hūd, 39.)

Oni su na ovom svijetu bili poznati po otvorenom nevjerovanju i pretjeranoj tvrdoglavosti, a takvi će biti i na budućem svijetu, jer će i tada poricati da im je poslanik uopće došao.

U tom smislu, Buharija navodi: "Pričao nam je Musa ibn Ismail, da je njemu pričao Abdulwahid ibn Zijad, a njemu A'meš, da je čuo od Ebu Saliha, a on od Ebu Se'ida, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Nuh ﷺ i njegov narod će doći, pa će mu Allah ﷻ reći: "Jesi li im prenio?" "Jesam, Gospodaru moj!", odgovorit će on. Zatim će Allah ﷻ pitati njegov narod: "Je li vam prenio?", oni će reći: "Ne, nama nikakav vjerovjesnik nije dolazio!" Zatim će Allah ﷻ pitati Nuha: "Koga imaš za svjedoka?", a on će odgovoriti: "Muhammeda i njegove sljedbenike", pa ćemo mi tada posvjedočiti da je on prenio."[1]

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 60/3/3339/*Fethu-l-Bari*; Ahmed u svom *Musnedu* 3/32/ Haleb; Es-Sujuti u *el-Fethu-l-kebir* 3/415 i kaže da ga bilježe Ahmed, Buharija, Tirmizija i Nesaija.

O tome govore riječi Uzvišenog: *I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu, da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da bi Poslanik bio protiv vas svjedok.* (El-Bekare, 143.)

Izraz *weset* u ovom ajetu znači pravednost. Dakle, ova zajednica će, pored potvrde svoga istinitog i potvrđenog Poslanika, potvrditi da je Allah ﷻ uistinu poslao Nuha, da je i njemu objavio Istinu, da ga je s njom zadužio, da ju je on prenio svom narodu kako najljepše i najpotpunije može biti, te da nije ništa propustio da im naredi što će im u vjeri koristiti, kao što ništa nije propustio što bi im moglo štetiti, a da im nije zabranio i na to ih upozorio.

Tako su radili i svi drugi poslanici. Štaviše, on je svoj narod upozorio i na Mesiha-Dedždžala, iako nije bilo nagovještaja da će se pojaviti u njihovo vrijeme, iz sažaljenja i samilosti prema njima.

Buharija tako navodi: "Pričao nam je Abdan da je njemu pričao Abdullah, a on je čuo od Junusa, ovaj od Zuhrije, a on od Salima, da je Ibn Omer rekao: "Božiji Poslanik ﷺ je jednom prilikom stao pred svijet, zahvalio se Allahu kao što treba, a zatim spomenuo Dedždžala i rekao: - Ja vas, doista, upozoravam na njega. A nema ni jednog vjerovjesnika da svoj narod nije upozorio na njega. Nuh je svoj narod upozorio na njega. Ali, ja ću vam reći nešto o njemu, što ni jedan vjerovjesnik nije rekao svome narodu: vi znate da je on ćorav, a znate i da Allah nije ćorav."[1]

Ovaj hadis Buharija i Muslim prenose i sa drugim senedom: "Prenosi ga Šejban ibn Abdurrahman, od Jahjaa ibn Ebi Kesira, ovaj od Ebu Selemea ibn Abdurrahmana, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Hoćete li da vam kažem o Dedždžalu ono što ni jedan vjerovjesnik nije rekao svom narodu? Ćorav je i sa sobom će imati primjer Dženneta i Džehennema. Ono za šta kaže da je Džennet, biće u stvari Džehennem. Upozoravam vas na njega kao što je Nuh upozoravao svoj narod."[2] (citat Buharije)

Neki učenjaci prednašnjih generacija kažu: "Kada mu se Allah odazvao, naredio mu je da zasadi drvo, od kojeg će kasnije napraviti lađu. Posadio ga je i čekao stotinu godina da naraste, a onda je narednih stotinu godina obrađivao to drvo." Drugi kažu da ga je obrađivao četrdeset godina. Allah najbolje zna!

Muhammed ibn Ishak prenosi riječi Sewrije: "To je bilo tikovo drvo. Drugi pak smatraju da je to bio bor, kako stoji i u Tewratu."

Zatim Sewri dodaje: "Allah mu je naredio da lađu napravi osamdeset aršina dugu, da je zalije katranom spolja i iznutra, i da joj pramac napravi tako da bude kos, kako bi mogao sjeći talase."

A Katade veli: "Ta lađa je bila duga tri stotine, a široka pedeset aršina. Ovako stoji i u Tewratu, kako sam ja pročitao." Hasan el-Basri kaže: "Ona je bila duga šest stotina, a široka tri stotine aršina."

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 92/26/7127 Fethu-l-Bari; Es-Sujuti u *el-Fethu-l-kebir* 1/458 i kaže da ga bilježe Buharija, Muslim, Ebu Dawud i Tirmizija od Ibn Omera.

[2] Hadis bilježi Muslim u svom *Sahihu* 52/20/109 i njegov je citat; Es-Sujuti u *el-Fethu-l-kebir* 1/473 i kaže da ga bilježe Buharija i Muslim od Ebu Hurejre.

Međutim, to se ne slaže sa onim što se razumije iz riječi Uzvišenog, u našoj istinitoj Knjizi: *po jedan par,* ukoliko je to direktni objekat u ovoj rečenici. Ali, ako uzmemo da je to apozicija za riječ *zewdžejni,* a da je objekat ispušten u rečenici, onda se iskazi slažu. Allah, opet, najbolje zna!

Neki kažu, a prenosi se i od Ibn Abbasa da je rekao: "Prva ptica koja je ušla bio je papagaj. Zadnja životinja koja je ušla bio je magarac, a Iblis je ušao držeći se za njegov rep."

Ibn Ebi Hatim kaže: "Pričao nam je moj otac, da je čuo od Abdullaha ibn Saliha, a on od Lejsa, kome je pričao Hišam ibn Sa'd, da je čuo od Zejda ibn Eslema, a on od svoga oca, da je Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Nuh ukrcao u lađu od svake vrste po jedan par, ljudi u lađi su mu rekli: - Kako ćemo biti sigurni? - ili su rekli: - Kako će stoka biti sigurna, kada imamo lava? Tada je Allah za njega stvorio ogradu, i to je bila prva ograda na Zemlji. Zatim su se ljudi požalili na miša: Ta mala štetočina će nam uništiti hranu i stvari! Tada je Allah nadahnuo lava da kihne, pa je iz njega izašla mačka, pa se miš sakrio od nje."

Ova predaja je mursel (predaja koja nije sasvim pouzdana, zato što se u lancu prenosilaca ne navodi ashab).

... svoju porodicu - osim onih za koje je već rečeno - tj. osim onih protiv kojih je dova uslišana, koji nisu vjerovali. Jedan od njih je bio i njegov sin Jam, koji je također potopljen, o čemu će još biti govora.

... i one koji vjeruju, tj. ukrcaj u nju iz tvog naroda one koji vjeruju, *a malo je onih koji su s njim vjerovali!* (Hūd, 40.). Tako je bilo, iako je on među njima dugo boravio i uporno ih pozivao, i danju i noću, koristeći različite metode, čas ih zastrašujući i prijeteći, a čas pobuđujući u njima želju i obećavajući lijepe stvari.

Učenjaci se ne slažu po pitanju broja onih koji su sa njim bili u lađi. Tako Ibn Abbas kaže: "Bilo je osamdeset muškaraca, sa svojim ženama", a Ka'bu-l-Ahbar: "Bilo je ukupno sedamdeset dvije osobe." Po trećem mišljenju, bilo ih je ukupno desetoro.

Ima mišljenja, da su to bili samo Nuh, njegova tri sina, i četiri snahe, uključujući i ženu njegova sina Jama, koji se izdvojio i udaljio, i nije kao ostali, pošao putem spasa. Međutim, ovo mišljenje je u suprotnosti sa tekstom ajeta, u kome stoji da se u nju pored njegove porodice, ukrcala i grupa vjernika koji su sa njim vjerovali: *"... i spasi mene i vjernike koji su sa mnom!"* (Eš-Šu'arā', 118.) Postoji još jedno mišljenje, po kome ih je bilo samo sedmoro. Što se tiče Nuhove žene, ona mu je rodila sve sinove: Hama, Sama, Jafeta, Jama - kojeg ehli-kitabije nazivaju Kenan i koji je potopljen - i Abira. Nuhova žena je umrla prije potopa, a jedni kažu da je i ona potopljena sa ostalima, jer je, zbog svog nevjerstva, bila od onih kojima je kazna već bila propisana.

**A kod ehli-kitabija stoji da je i ona bila u lađi. U tom slučaju, moguće je da je postala nevjernica nakon toga, ili da joj je kazna odgođena do Sudnjeg dana. Međutim, ispravniji je prvi stav, zbog Nuhovih riječi: *"ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika!"* (Nuh, 26)

Allah ﷻ veli: **Pa kada se smjestiš ti i oni koji su sa tobom u lađu, reci: "Hvala Allahu, Koji nas je spasio od naroda nasilničkog!" *I reci: "Gospodaru moj, iskrcaj me na blagoslovljeno mjesto, Ti si Onaj Koji to najbolje umije."* (El-Mu'minūn, 28.-29.)

Dakle, naredio mu je da zahvali svom Gospodaru na lađi koju mu je dao, pa ga pomoću nje spasio i presudio između njega i njegovog naroda i tako ga zadovoljnim učinio, za razliku od onih koji su mu se suprotstavljali i u laž ga utjerivali.

Tako Allah ﷻ kaže: **Onaj koji je sva stvorenja stvorio i Koji vam je lađe i deve dao, da na njima putujete, *da se koristite njihovim leđima, i da se sjetite blagodati svoga Gospodara, kada se popnete na njih i kažete: "Slavljen neka je Onaj Koji je dao da nam ovo služi, mi to sami ne bi mogli postići. *I mi ćemo se sigurno svome Gospodaru vratiti."* (Ez-Zuhruf, 12.-14.)

Ovim je naređeno da se sa dovom počinju svi poslovi - kako bi bili hairli i sa Božijim blagoslovom se pohvalno završili. Tako je Allah ﷻ Svom Poslaniku ﷺ, kada je Hidžru činio, rekao: *I reci: "Gospodaru moj, uvedi me kao iskrenog i izvedi me kao iskrenog, i podari mi od Sebe snagu koja će mi pomoći."* (El-Isrā', 80.)

Nuh عليه السلام je poslušao ovo naređenje, i rekao: *"Ukrcajte se u nju, u ime Allaha, neka plovi i neka pristane! Moj Gospodar, doista, prašta i milostiv je."* (Hūd, 41.), tj. neka ona sa Allahovim imenom i počne, a i završi plovidbu. *"Moj Gospodar, doista, prašta i milostiv je"*, ali pored toga što On prašta i što je Milostiv, On i žestoko kažnjava. Njegova kazna se ne može otkloniti od zlikovaca, kao što je pogodila stanovnike Zemlje koji nisu u Njega vjerovali i koji su drugog obožavali.

Uzvišeni Allah, zatim, kaže: *I ona je zaplovila s njima na valovima velikim poput brda.* (Hūd, 42.) Zato što je Allah s neba spustio takvu kišu kakva na Zemlju nikada nije pala, niti će više ikada pasti. Lila je kao iz mješina. Pored toga, On je naredio Zemlji, pa je voda kuljala sa svih strana, kako Allah ﷻ veli: **I on je Gospodara svoga zamolio: "Ja sam pobijeđen, pa pomozi!" *Pa smo nebeska vrata otvorili vodi koja je obilno lila, *i učinili da iz Zemlje provru izvori, pa su se vode sastale, kako je bilo i određeno. *A njega smo nosili na lađi, od dasaka i klinaca."* (El-Kamer, 10.-13.)

Riječ *dusur* u ovom ajetu znači: klinci, ekseri, *a koja je plovila pod Našim nadzorom,* znači Mi smo je čuvali, pazili, motrili i nadgledali. *To je bila nagrada za onog ko je bio odbačen.* (El-Kamer, 14.)

Ibn Džerir i još neki kažu da se potop dogodio trinaestog augusta, po koptskom računanju vremena.[1]

Allah ﷻ, također, kaže: *I Mi smo vas, kada je voda sve preplavila, na plovilu nosili,* (El-Hākka, 11.), tj. na lađi, *da bismo vam to učinili poukom i da bi to zapamtilo uho koje pamti.* (El-Hākka, 12.)

[1] Bilježi et-Taberi u svom *Tarihu* 1/189/Mearif.

Jedan broj mufessira kaže: "Voda se tada podigla petnaest aršina iznad najvisočije planine na Zemlji." Tako stoji i kod ehli-kitabija. Drugi kažu da se podigla osamdeset aršina i da je poplavila cijelu Zemlju, uzduž i poprijeko, doline i nizine, brda, pustinje i pijesak, tako da na Zemlji nije ostalo žive duše, ni staro ni mlado.

Imami Malik navodi mišljenje Zejda ibn Eslema: "Ljudi su u to doba nastanjivali sve doline i brda." Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem[1] kaže: "Svaki djelić Zemlje u to doba imao je svoga vlasnika." Obadvije ove predaje navodi Ibn Ebi Hatim.

*...a Nuh je zovnuo svoga sina, koji je bio podaleko: "Sinko moj, ukrcaj se s nama i nemoj biti s nevjernicima!" * "Skloniću se ja na kakvo brdo", rekao je on, "koje će me zaštititi od vode." A Nuh je rekao: "Nema danas nikoga ko će Allahove odredbe biti pošteđen, osim onoga kome se On smiluje!" Talas ih je razdvojio i on bi potopljen.* (Hūd, 42.-43.)

Ovdje se radi o Jamu, Semovom, Hamovom i Jafetovom bratu. Po drugom mišljenju, ime mu je bilo Kenan. Bio je nevjernik, radio loša djela i nije ispovijedao vjeru svoga oca, pa je propao sa ostalim koji su propali.

Tako je to bilo, a sa njegovim ocem su se spasili ljudi koji mu nisu bili ništa u rodu, ali su bili iste vjere i slijedili njegova oca.

I bi rečeno: "Zemljo, gutaj svoju vodu, a ti, nebo, prestani!" I povuče se voda i ispuni odredba, a lađa pristade na El-Džudijju, i bi rečeno: "Daleko bio narod nevjernički!" (Hūd, 44.)

Dakle, kada je sa stanovnicima Zemlje bilo završeno, i kada na njoj nije ostao niko ko bi obožavao nekog mimo Allaha ﷻ, Allah je Zemlji naredio da proguta svoju vodu, a nebu da stane, tj. da prestane liti kišu. *I povuče se voda,* tj. smanji se u odnosu na ono kakva je bila. *I ispuni odredba,* tj. snašlo ih je ono što je Allah još prije znao i odredio, a to je da će ih zadesiti kazna koja ih je zadesila.

I bi rečeno: "Daleko bio narod nevjernički!" tj. oni su prokleti jezikom sudbine; neka su daleko od Allahove milosti i oprosta!

O tome Allah ﷻ, također, kaže: *Ali, oni su ga u laž utjerivali, pa smo njega i one koji su bili s njim u lađi spasili, a potopili one koji su poricali Naše dokaze. Oni su, doista, bili slijepi.* (El-A'rāf, 64.)

Allah ﷻ, također, kaže: *Ali, oni su ga u laž utjerivali, pa smo Mi spasili njega i one koji su bili s njim u lađi i učinili ih namjesnicima, a potopili one koji su Naše dokaze poricali! Pogledaj kako su završili oni koji su bili opominjani!* (Jūnus, 73.)

Allah ﷻ, također, veli: *... i pomogosmo ga protiv naroda koji je poricao Naše dokaze - oni su bili opaki ljudi, pa smo ih sve potopili.* (El-Enbijā', 77.)

[1] Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem el-Adewi umro 82. h.g. Vidjeti *Takribu-t-Tehzib* 1/480, 941.

Allah ﷻ, također, veli: **Pa smo spasili njega i one koji su bili sa njim na prepunoj lađi, *a zatim potopili ostale. *Doista u tome ima pouke, ali većina njih nisu vjernici. *A tvoj Gospodar je, doista, Silan i Milostiv.* (Eš-Šu'arā', 119.-122.)

Allah ﷻ, također, kaže: *Pa smo spasili njega i one koji su bili u lađi i učinili je poukom svjetovima.* (El-'Ankebūt, 15.)

Allah ﷻ, također, veli: *...a zatim potopili ostale.* (Es-Sāffāt, 82.)

Allah ﷻ, također, veli: **I Mi smo je kao pouku ostavili, pa ima li ikoga ko će je primiti? *I kakve su bile Moja kazna i Moje opomene!? *I Mi smo Kur'an olakšali za shvaćanje, pa ima li ikoga ko će shvatiti?* (El-Kamer, 15.-17.)

Allah ﷻ, također, veli: **I oni su zbog svojih grijeha potopljeni, pa će biti u vatru uvedeni, i mimo Allaha drugog pomagača neće naći. * "Gospodaru moj", reče Nuh, "ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika, jer ako ih ostaviš, u zabludu će Tvoje robove dovoditi i samo će griješnike i nevjernike rađati!"* (Nuh, 25.-27.)

Allah ﷻ, kome pripada svaka hvala i svako dobro, je uslišao njegovu dovu, pa od nevjernika nije ostalo ni jedno oko koje će treptati.

Ebu Dža'fer ibn Džerir i Muhammed ibn Ebu Hatim u svojim *Tefsirima* navode od Ja'kuba ibn Muhammeda Zuhrije, a on od Kada Mewlaa Abdullaha ibn Ebi Rafi'a da je on čuo od Ibrahima ibn Abdurrahmana ibn Ebi Rebi'a, a on od Aiše - majke pravovjernih, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Da se Allah smilovao ikom od Nuhovog naroda, smilovao bi se majci jednog djeteta!"

Tekst hadisa u cjelosti glasi: "Nuh ﷺ je ostao među svojim narodom hiljadu godina - manje pedeset. On je posadio drvo koje je raslo sto godina, pa je naraslo veliko i razgranalo se. Zatim ga je posjekao i počeo od njega praviti lađu. Neki ljudi su prolazili pored njega i ismijavali mu se, govoreći: - Ti praviš lađu na kopnu, pa kako će ona ploviti?, a on bi im odgovarao: - Znaćete vi to.

Kada ju je dovršio i voda počela naokolo plaviti, mati jednog djeteta se uplašila za dijete koje je jako voljela, pa ga je ponijela na jedno brdo, i popela se do njegove trećine. Kada je voda došla do nje, sa djetetom se popela na vrh brda. Kada joj je voda dospjela do vrata, podigla je djete uvis, ali su se ipak obadvoje utopili. Da se Allah ikom od Nuhova naroda smilovao, smilovao bi se majci tog djeteta!"[1]

Međutim, ovaj hadis je garib. Ipak Ka'bu-l-Ahbar, Mudžahid i još neki prenose sličnu priču. Bojim se da ovo nisu riječi Poslanika ﷺ nego nekog ashaba (mewkuf), preuzete od nekog sličnog Ka'bu el-Ahbaru. Allah najbolje zna.

Uglavnom, Allah ﷻ nije ni jednog nevjernika ostavio u životu.

Pa kako onda neki mufessiri mogu tvrditi da je Awdž ibn Ink - ili Ibn Inak - živio prije Nuha, pa sve do vremena Musaa? Oni govore da je bio okorjeli nevjernik, silnik i inadžija. Zatim kažu da nije iz zakonitog braka, nego da ga je

[1] Bilježi Et-Taberi u svome *Tarihu* 1/180/Mearif.

njegova majka, Ademova kćerka, rodila kao vanbračno dijete. Zatim kažu da je bio toliko visok, da je lovio ribu u morskim dubinama, a zatim je pekao na sunčevoj ploči! Zatim kažu da je ismijavao Nuha u lađi, govoreći mu: "Šta se ovo dešava s tobom?" Zatim, da je bio visok tri hiljade tri stotine trideset i tri aršina, i druge gluposti, koje zbog njihove neistinitosti i neispravnosti ne bismo ni navodili, da nisu navedene u mnogim tefsirskim djelima, historijama i ljetopisima. Pored toga, one su u suprotnosti sa zdravim razumom, a i sa izvorima Islama.

Ako se ovo posmatra sa stanovišta zdrava razuma postavlja se pitanje: Kako se može prihvatiti da je Allah ﷻ uništio Nuhovog sina zato što nije vjerovao, iako mu je otac bio poslanik čitavom narodu i vođa svih vjernika, a nije uništio Awdža ibn Inka - ili Inaka, koji je bio još gori i pokvareniji od njega, kako i sami navode?!

I kako to da se Allah nije smilovao nikom od Nuhovog naroda, čak ni majci onog djeteta, pa ni samom djetetu, a smilovao se kopiletu, silniku, inadžiji, zločincu, okorjelom nevjerniku i velikom šejtanu, kako sami navode?!

Ako se to, pak, posmatra sa stanovišta izvora Islama, vidjet ćemo da Allah ﷻ veli: *A zatim potopili ostale.* (Eš-Šu'arā', 119.) Također, On kaže: *"Gospodaru moj", reče Nuh, "ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika!"* (Nuh, 26.)

Zatim je njegova visina, koju oni navode, u suprotnosti s hadisom kojeg prenose Buharija i Muslim, a u kome stoji da je Poslanik ﷺ rekao: "Allah je stvorio Adema šezdeset aršina visokog, i od tada se ljudi sve do sada smanjuju."

Ovo su riječi Istinitog, za koga je dokazano da samo istinu govori, i da je nepogrješiv, jer ne govori po svom hiru: *to su samo riječi koje mu se objavljuju.* (En-Nedžm, 4.), i koji kaže da se ljudi sve do sada smanjuju. Tj. ljudi su se neprestano smanjivali u visini od vremena Adema do dana kada je to Poslanik ﷺ rekao, pa sve do Sudnjeg dana. Prema tome, niko od Ademovih potomaka nije bio višlji od njega.

Kako se preko ovog može preći, a uzeti riječi lažljivih nevjernika od ehli-kitabija, koji su od Allaha objavljene knjige mijenjali, krivotvorili, tumačili po svom nahođenju (*te'vil*), izbacivali i ubacivali kako im je odgovaralo. A šta tek misliš o onome što oni sami prenose ili što im je povjereno, kad su takvi vjerolomnici i lašci, neka je na njih Allahovo prokletstvo sve do Sudnjeg dana! Ja mislim da je ova priča o Awdžu ibn Inaku samo jedna od izmišljotina njihovih otpadnika i zlikovaca, koji su bili neprijatelji poslanicima. A Allah ﷻ najbolje zna!

Zatim, Uzvišeni Allah navodi Nuhovo zauzimanje kod Gospodara za svoga sina i njegovo raspitivanje u želji da od Gospodara sazna i otkrije zbog čega mu je potopljen sin.

Pitanje je ovako formulirano: "Obećao si mi da ćeš sa mnom spasiti i moju porodicu, a on je iz moje porodice, pa zašto je potopljen?"

Pa mu je odgovoreno: *On nije iz tvoje porodice,* tj. on nije od onih koje sam obećao spasiti jer, Mi smo ti rekli: *i tvoju porodicu, osim onih o kojima je sud već donesen.* (El-Mu'minūn, 27.) On je jedan od onih kojima je već bilo suđeno da će zbog svoga nevjerstva biti potopljeni. I zato je bilo suđeno da se on izdvoji iz kruga vjernika, pa je potopljen sa svojim istomišljenicima - nevjernicima i nasilnicima.

Zatim Allah ﷻ kaže: *I bi rečeno: "O Nuhu, pristani, sa selamom Našim i blagoslovima tebi i narodima koji će se izroditi od ovih koji su sa tobom! A biće i naroda kojima ćemo dati da uživaju, a zatim će ih Naša bolna kazna stići."* (Hūd, 48.)

Kada se voda povukla sa Zemljine površine i kada je bilo ponovo moguće hodati po Zemlji i nastaniti se na njoj, Nuhu ﷺ je došlo naređenje da siđe sa lađe, koja je, nakon duge plovidbe, pristala na vrh brda El-Džudijj, a to je poznato brdo na Arabijskom poluotoku, *sa selamom Našim i blagoslovima,* dakle, siđi i neka si spašen i blagoslovljen i ti, i narodi koji će se poslije rađati.

Ovdje se misli na one koji će biti njegovi direktni potomci, jer Allah je samo Nuhu ﷺ dao poroda i nasljednika i nikom više od vjernika koji su bili sa njim. Allah ﷻ kaže: *I u životu ostavismo njegove potomke.* (Es-Sāffāt, 77.)

Tako svi ljudi koji danas žive na Zemlji, bez obzira na rase, vode porijeklo od tri Nuhova sina: Sema, Hama i Jafeta.

Imami Ahmed navodi: "Pričao nam je Abdulwehhab, da je čuo od Se'ida, a ovaj od Katadea, kome je pričao Hasan, a on je čuo od Semre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Sem je predak Arapa, Ham Abesinaca a Jafet Bizantinaca."[1]

Hadis sličan ovom prenosi i Tirmizi od Bišra ibn'Muaza el-Akdija, a on od Jezida ibn Zurej'a, ovaj od Se'ida ibn Ebi 'Arube, on od Katadea, on od Hasana, on od Semreta, a on od Poslanika ﷺ.

Šejh Ebu Omer ibn Abdulberr kaže da se sličan hadis prenosi od Poslanika ﷺ preko 'Imrana ibn Husejna, i dodaje: "Pod izrazom "Bizantinci", ovdje se misli na prve Bizantince, a to su Grci (Junan), koji vode porijeklo od Rumija ibn Lubtija ibn Junana ibn Jafeta ibn Nuha ﷺ."

Zatim se prenosi od Ismaila ibn Ajaša, da je čuo od Jahjaa ibn Se'ida, a on od Se'ida ibn el-Musejjeba, da je on rekao: "Nuh je rodio trojicu: Sema, Jafeta i Hama, a svaki od njih je opet rodio troje. Tako je Sem rodio Arape, Perzijance i Bizantince, Jafet Turke, Slovene i Je'džudž i Me'džudž, a Ham Kopte, crnce i Berbere."[2]

Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar u svom *Musnedu* navodi: "Pričali su nam Ibrahim ibn Hani' i Ahmed ibn Husejn ibn Abbad Ebu Abbas, da je njima pričao Muhammed ibn Jezid ibn Sinan Rehawi, a njemu njegov otac, da je čuo

[1] Hadis bilježi Ahmed u svome *Musnedu* 5/8/Haleb; Et-Taberi u svome *Tarihu* 1/209/Mearif; Es-Sujuti u *el-Fethu-l-kebiru* 2/150 i kaže bilježi ga Hakim u *el-Mustedreku;* Hakim u *Musnedu* i Tirmizija od Semure. Bilježi ga Ibn Sad u *et-Tabekatu-l-kubra* 1/1/18/Et-Tahrir.

[2] Hadis bilježi Ibn Sad u *et-Tabekatu-l-kubra* 1/1/18/Et-Tahrir; Et-Taberi u svome *Tarihu* 1/210 /Mearif; Es-Sujuti u *el-Fethu-l-kebiru* 3/303.

od Jahjaa ibn Se'ida, a ovaj od Se'ida ibn el-Musejjeba, a on od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Nuh je rodio: Sema, Hama i Jafeta. Od Sema su nastali Arapi, Perzijanci i Bizantinci, i u njima je dobro. Jafetovi potomci su Je'džudž i Me'džudž, Turci i Sloveni, i u njima nema dobra. Hamovi potomci su Kopti, Berberi i crnci."[1]

On, zatim, kaže: "Koliko je nama poznato, ove riječi se vezuju za Poslanika ﷺ samo u ovoj predaji. Ona se prenosi samo od Muhammeda ibn Jezida ibn Sinana, a on od svog oca." Međutim, stručnjaci iz oblasti hadisa imaju prigovora na njega, i njegove riječi ne smatraju pouzdanim.

Ova predaja se prenosi i sa drugim senedom - od Jahjaa ibn Se'ida (mursel), ali se ne vezuje za Vjerovjesnika ﷺ nego ispada da su to riječi Se'ida.

Ja na to dodajem da su od Se'ida sigurno prenesene riječi koje navodi Ebu Omer: "Od Wehba ibn Munebbiha se prenosi slična predaja." Allah najbolje zna! Jezid ibn Sinan Ebu Feruh Rehawi nije pouzdan, tako da se na njegove riječi ne možemo osloniti.

Neki kažu da su ta tri Nuhova ﷺ sina rođena tek nakon potopa, a da su mu prije toga rođeni Kenan, koji je potopljen i Abir, koji je umro prije potopa.

Međutim, ispravno je da su ta tri sina bila s njim na lađi, zajedno sa svojim ženama i majkom. Tako stoji u Tewratu. Neki navode da je Ham imao odnos sa svojom ženom na lađi, pa ga je Nuh prokleo, rekavši da mu plod sjemena bude ružan. I tako mu se rodi sin, crnac, po imenu Kenan ibn Ham, predak crnaca. Drugi pak kažu da je Ham vidio oca kako spava, dok mu je sramotni dio tijela bio otkriven. On ga nije htio pokriti, nego su to učinila njegova braća. Zato ga je Nuh prokleo, rekavši da mu se promijeni njegovo sjeme i da njegova djeca budu robovi potomcima njegove braće.

Imami Ebu Dža'fer ibn Džerir prenosi od Alijja ibn Zejda ibn Džed'ana, a on od Jusufa ibn Mehrana, da je od Ibn Abbasa čuo, da je rekao: "Isaa, sina Merjeminog, su njegovi učenici upitali: "Da li bi nam mogao proživjeti nekoga ko je bio u Nuhovoj lađi, pa da nam kaže nešto o njoj?" Nato je on sa njima otišao do jedne humke, uzeo šaku zemlje i upitao ih: "Znate li šta je ovo?" Oni su odgovorili: "Allah i Njegov poslanik to najbolje znaju." On im je rekao: "Ovo je peta Hama, sina Nuhovog." Zatim je štapom udario zemlju i rekao: "Ustani, sa Allahovom dozvolom!" i jedan čovjek je ustao otresajući prašinu sa glave na kojoj je bila sijeda kosa. Isa ﷺ ga je upitao: "Jesi li takav umro?" "Ne", odgovorio je on, "umro sam mlad, nego sam mislio da je ovo Sudnji dan, pa sam zato osijedio."

Isa ﷺ mu je, zatim, rekao: "Pričaj nam o Nuhovoj lađi!" Rekao je: "Bila je hiljadu i dvije stotine aršina duga, a šest stotina široka. Imala je tri sprata: jedan za životinje i zvijeri, drugi za ljude i treći za ptice. Kada se namnožio izmet od životinja, Allah ﷻ je nadahnuo Nuha ﷺ da dodirne rep od slona. Kada je to

[1] Prethodni izvori.

uradio, iz njega su se pojavili krmak i krmača, koji su počeli jesti izmet. A kada je miš svojim zubima počeo bušiti lađu, Allah ﷻ je nadahnuo Nuha ﷺ da dotakne lava između očiju. Kad je to uradio, iz njegove nozdrve izašli su mačak i mačka, pa potjerali miša." Isa ﷺ ga je zatim upitao: "Kako je Nuh ﷺ znao da je sve potopljeno?" a on mu odgovorio: "Poslao je gavrana da ga o tome obavijesti, pa je gavran našao jedan leš i spustio se na njega, pa ga je on prokleo strahom. Zato gavran ne živi u blizini kuća. Zatim je poslao goluba, koji se vratio noseći maslinovo lišće u kljunu i blato na nozi. Tako je on saznao da je sve potopljeno, pa mu je stavio zelenu ogrlicu, koja se vidi na njegovom vratu, i učinio mu dovu da bude druželjubiv i u sigurnosti. Zato golubovi žive u blizini kuća." Zatim su upitali: "Božiji poslaniče, zar ga nećemo odvesti našim kućama, pa da sjedi sa nama i da nam priča?" On im je odgovorio: "Kako će ići sa vama neko ko više nema nafake?" Zatim mu je rekao: "Vrati se, sa Allahovom dozvolom!", pa je ponovo postao zemlja."[1] Ovo je vrlo slaba predaja (garib džidden).

Alba' ibn Ahmer prenosi od Ikrime, da je Ibn Abbas, rekao: "Sa Nuhom u lađi je bilo osamdeset ljudi sa svojim porodicama. U lađi su proveli sto pedeset dana. Allah ﷻ je usmjerio lađu prema Mekki, pa je ona kružila oko Ka'be četrdeset dana, a zatim ju je usmjerio prema El-Džudijju, gdje je pristala. Tada je Nuh ﷺ poslao gavrana da ga obavijesti šta se dešava na Zemlji pa je našao jedan leš na kome se zadržao. Zatim je poslao goluba, koji mu je donio maslinovo lišće, i došao sa nogama uprljanim zemljom. Tako je Nuh shvatio da se voda povukla, pa se iskrcao u podnožju El-Džudijja, izgradio jedno selo i nazvao ga Semanin (Osamdeset). Jednog dana su osvanuli govoreći osamdeset jezika, među kojima je bio i arapski. Pošto jedni druge međusobno nisu razumijevali, Nuh ﷺ im je prevodio."

Katade i još neki kažu: "Oni su se ukrcali u lađu desetog redžeba. Plovili su sto pedeset dana, i u njoj ostali mjesec dana, kada je pristala na El-Džudijj. Iz lađe su izašli desetog dana mjeseca muharrema."

Ibn Džerir navodi riječi Poslanika ﷺ koje ovo potvrđuju, i u kojima stoji da su oni taj dan postili (merfu').

Imami Ahmed navodi: "Pričao nam je Ebu Dža'fer, a njemu Abdussamed ibn Habib el-Ezdi da je čuo od svoga oca Habiba ibn Abdullaha, a on od Šibla da je Ebu Hurejre rekao: "Poslanik ﷺ je jednom prilikom prošao pored nekih jevreja, koji su postili Jevmi 'ašuru (deseti dan muharrema), pa ih je upitao: "Zašto danas postite?" Oni su odgovorili: "Na današnji dan je Allah spasio Musaa i sinove Israilove od potopa, a potopio faraona. Na današnji dan lađa je pristala na El-Džudijj. Nuh ﷺ i Musa ﷺ su postili ovaj dan iz zahvalnosti Allahu." Na to je Poslanik ﷺ rekao: "Ja sam bliži Musau od vas, pa mi je i preče postiti ovaj dan, nego vama." Zatim je naredio ashabima da poste,[2] pa

---

[1] Ovu predaju bilježi Et-Taberi u svome *Tarihu* 1/181, 182/Mearif .

[2] Hadis bilježi Ahmed u svome *Musnedu* 2/359, 360.

kaže: "Ko je od vas jutros zapostio neka post dovrši, a ko nije, neka posti ostatak dana!"[1] Ovaj hadis ima potvrdu i u Buharijinom *Sahihu* u nešto drugačijoj verziji, u kojoj se ne spominje Nuh ﷵ. A Allah najbolje zna!

Mnoge neznalice tvrde da su oni tada pojeli ostatke hrane, da su skupili sve žitarice koje su im ostale, toga dana ih istucali, te da su svoje oči podvukli surmom da bi ojačali vid koji im je oslabio kada su ugledali svjetlost dana nakon boravka u tami lađe. Međutim, ništa od ovog nije pouzdano. Tačno je da o tome govore pojedine jevrejske predaje, ali se na to ne može osloniti, niti za tim povoditi. Allah, opet, najbolje zna!

Muhammed ibn Ishak kaže: "Kada je Allah ﷻ htio prekinuti taj potop, poslao je vjetar na površinu Zemlje, pa se voda umirila, i presahli su njeni izvori na Zemlji. Voda se počela smanjivati, povlačiti i uranjati u Zemlju. Lađa je prema tvrdnji sljedbenika Tewrata pristala na El-Džudijj desete noći sedmog mjeseca, a vrhovi brda su se ukazali prvog dana desetog mjeseca. Kada je nakon toga, prošlo četrdeset dana, Nuh je otvorio okno na lađi koje je sam napravio, i kroz njega pustio gavrana da mu izvidi situaciju sa vodom, ali se on nije vratio. Zatim je poslao goluba, koji nije mogao pronaći suho mjesta gdje bi se spustio, pa se vratio.

Nuh je ispružio ruku prema golubu, uhvatio ga i unio unutra. Kada je prošlo još sedam dana, ponovo je poslao goluba, koji se nije vratio odmah, nego tek naveče. U kljunu je nosio maslinovo lišće, pa je Nuh tako shvatio da se voda smanjila.

Nakon sljedećih sedam dana, on je ponovo pustio goluba koji se nikako nije vratio. Tako je Nuh ﷵ saznao da se površina Zemlje ukazala. Kada se napunila godina dana otkako je Allah naredio potop do dana kada je Nuh pustio goluba i nastupio prvi dan druge godine, ukazala se površina Zemlje, pojavilo kopno i Nuh ﷵ uklonio prekrivač s lađe.

Ovo što navodi Ibn Ishak je po sadržaju potpuno isto kao i tekst Tewrata, koji je kod ehli-kitabija.

Ibn Ishak zatim kaže: "Dvadeset šeste noći drugog mjeseca druge godine, bi rečeno: *"O Nuhu, pristani, sa selamom Našim i blagoslovima tebi i narodima koji će se izroditi od ovih koji su sa tobom! A biće i naroda kojima ćemo dati da uživaju, a zatim će ih Naša bolna kazna stići."* (Hūd, 48.)

**Ehli-kitabije navode da je Allah rekao Nuhu ﷵ: "Izađi iz lađe sa svojom ženom, sinovima, snahama, i sa svim životinjama koje su na lađi - neka rastu i neka se množe na Zemlji!"

Kada su izašli, Nuh ﷵ je žrtvenik Allahu ﷻ uzeo od svih dozvoljenih životinja i od svih dozvoljenih ptica i zaklao ih kao kurban Allahu ﷻ. Allah mu je tada obećao da više nikada neće dati potop stanovnicima na Zemlji i kao znak sjećanja

[1] Ovo je dio hadisa čiji je sened izbrisan i on nema nikakve veze sa prethodnim hadisom koji se, također, prenosi od Ebu Hurejre, a njegov početak je: "Poslanik ﷺ je postio Jevmi ašuru...pa do kraja hadisa." Bilježi Ahmed u svome *Musnedu* 5/359/Haleb; navodi se u *Šerhu meani-l-asari* od Tahawije 2/75/Egipt.

na to obećanje, dao dugu u oblacima. Od Ibn Abbasa se prenosi da je za dugu rekao da je ona zaštita od potopa. Neki kažu: "U tome ima simbolike jer je to luk bez tetive", tj. da ovi oblaci neće napraviti potop poput onog prvog.

Neke neznalice iz Perzije i Indije negiraju da se potop uopće dogodio, dok neki od njih kažu: "Potop se desio u Babilonu, ali do nas nije stigao. Mi nasljeđujemo vlast s oca na sina sve od Komursa - misle na Adema - do današnjeg vremena." To govore manihejci, vatropoklonici i šejtanovi sljedbenici. Ovo su njihove mudrolije, otvoreno nevjerstvo, totalno neznanje, oholost i nijekanje Gospodara Zemlje i nebesa.

Pripadnici vjera koji prihvaćaju objavu preko Božijih poslanika i naslijeđeno znanje iz minulih vremena, jednoglasno vjeruju da se potop zaista dogodio, da je zahvatio čitavu Zemlju i da Allah nije ni jednog nevjernika tada ostavio.u životu, uslišavajući dovu Svoga bezgriješnog i čvrstog poslanika i izvršavajući već ranije propisanu sudbinu.

Nešto o samom Nuhu ﷵ

Uzvišeni Allah kaže: *On je, doista, bio zahvalni rob.* (El-Isrā', 3.) Kaže se da je on zahvaljivao Allahu na jelu, piću, odjeći i uopće na svim stvarima.

Imam Ahmed kaže: "Pričao nam je Ebu Usame, da je njemu pričao Zekerijja ibn Ebi Za'ide, da je čuo od Se'ida ibn Ebi Burde, a on od Enesa ibn Malika, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Doista je Allah zadovoljan sa robom koji pojede zalogaj pa Mu na njemu zahvali, ili nešto popije pa Mu na tome zahvali."[1]

Ovaj hadis preko Ebu Usame navode i Muslim, Tirmizija i Nesaija. U svakom slučaju, jasno je da je zahvalan onaj ko izvršava sve obaveze: srcem, riječima i djelima, jer zahvalnost podrazumijeva to sve, kako pjesnik kaže:

Tri vam moje blagodati koriste.
Ruka, jezik i srce skriveno.

Post Nuha ﷵ

Ibn Madže u "Poglavlju o postu Nuha ﷵ" kaže: "Pričao nam je Sehl ibn Ebi Sehl, da je njemu pričao Se'id ibn Ebi Merjem, da je on čuo od Ibn Luhej'a a on od Dža'fera ibn Rebi'e, ovaj od Ebu Firasa, a on od Abdullaha ibn Amra da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Nuh je postio cijelo vrijeme, osim na dane Ramazanskog i Kurbanskog bajrama."[2]

Ibn Madže ovaj hadis prenosi i preko Abdullaha ibn Luhej'a, sa istim senedom i istim tekstom.

[1] Hadis bilježi Muslim u svome *Sahihu* 48/89; Tirmizija u svome *Sunenu* 23/18 i Ahmed u svome *Musnedu* 3/100, 117/Haleb.

[2] Bilježi ga Ibn Madže u svome *Sunenu* 1/524. Kaže el-Busajri u *Ez-Zewaid*: "Ovaj sened je da'if zbog slabosti Ebu Luhej'a" - također ga bilježi Albani u *Silsiletu-l-ehadisi-d-da'ife* 4/459 /El-mektebu-l-Islamijj.

A Taberanija navodi: "Pričao nam je Ebu Zinb Ruh ibn Ferdž, da je njemu pričao Omer ibn Halid el-Harani, a njemu Ibn Luhej', da je čuo od Ebu Katade, a on od Jezida ibn Rebbaha Ebu Firasa, a on od Abdullaha ibn Amra koji kaže da je čuo Božijeg Poslanika ﷺ da kaže: "Nuh je postio cijelo vrijeme, osim na dane Ramazanskog i Kurbanskog bajrama. Dawud je dan postio a dan mrsio. Ibrahim je postio tri dana u svakom mjesecu, pored toga neko vrijeme bi postio a neko mrsio."

Nuhov عليه السلام hadždž

Hafiz Ebu Ja'la kaže: "Pričao nam je Sufjan ibn Weki' da mu je pričao njegov otac, a on čuo od Zem'ata - tj. Ibn Ebi Saliha - a ovaj od Seleme ibn Wehrama, da je Ikrime čuo da je Ibn Abbas rekao: "Božiji Poslanik ﷺ je obavljajući hadždž, kada je došao u dolinu Usfan, upitao: - Ebu Bekre, koja je ovo dolina? On mu je odgovorio: - Ovo je dolina Usfan, a Poslanik ﷺ je na to rekao: - Ovuda su prolazili Nuh, Hud i Ibrahim na mladim devama koje su imale ulare izrađene od vlakana, a na njima su i gornji i donji ogrtači bili od sukna. Tako su oni hodočastili Ka'bu." Ovaj hadis je garib.[1]

Nuhova عليه السلام oporuka sinu

Imami Ahmed kaže: "Pričao nam je Sulejman ibn Harb, da je njemu pričao Hammad ibn Zejd, a on čuo od Sak'aba ibn Zuhejra, ovaj od Zejda ibn Eslema - Hammad kaže da misli da je Zejd čuo od Ata'a ibn Jesara, a on da je Abdullah ibn Amr rekao: "Bili smo sa Božijim Poslanikom ﷺ, kada se pojavio neki beduin koji je na sebi imao putničko džubbe, zakopčano brokatom, pa je Poslanik ﷺ rekao: - Ovaj čovjek je ponizio ugledne ljude - ili je rekao: - Želi poniziti ugledne ljude, a uzvisio neugledne. Božiji Poslanik ﷺ je zatim prikupio uzase svoje džubbe i rekao mu: - Zar takvu odjeću ne nosi onaj ko ne razmišlja?! Poslanik ﷺ je zatim rekao: - Kada je Božijem poslaniku Nuhu عليه السلام došao smrtni čas, rekao je svome sinu: - Oporučujem ti sljedeće: Naređujem ti dvije stvari, a zabranjujem ti druge dvije. Naređujem ti La ilahe illellah, jer kada bi se sedam nebesa i sedam zemalja stavili na jednu stranu, a La ilahe illellah na drugu, druga strana sa La ilahe illellah bi prevagnula, i kad bi sedam nebesa i sedam zemalja bile karike raskinutog lanca riječi: La ilahe illellah i subhanallahi we bi hamdihi (nema boga sem Allaha i neka je Allah slavljen i hvaljen) bi ih povezale, jer one povezuju sve stvari i zahvaljujući njima sva stvorenja dobijaju nafaku. A zabranjujem ti širk (obožavanje bilo koga sem Allaha) i oholost!

Abdullah zatim nastavlja: "Ja ili neko drugi je upitao: - Božiji Poslaniče, širk nam je poznat, ali šta je oholost? Je li to kada neko od nas ima lijepu obuću, sa lijepim remenovima? - Nije, odgovorio je. Ovaj je ponovo upitao: -

---

[1] Bilježi Ibn el-Džewzi u svojoj knjizi *Mesiru-l-garamu-s-sakin ila ešrefi-l-emakin*, od Urwe ibn Zubejra da je Nuh عليه السلام obavio hadždž prije potopa. Vidi: *Subulu-l-huda ve-r-rešad* od Saliha 1/243 sa korekturom dr. Mustafe Abdulwahida. U vezi s ovim postoje i druge predaje.

Je li to kada neko ima lijep ogrtač, pa ga nosi? - Nije, odgovorio je. Ovaj je opet upitao: - Je li to kada neko ima jahaću životinju, pa je jaše? - Nije, odgovorio je on. Ovaj je opet upitao: - Je li to kada neko ima dosta prijatelja, pa se oni druže sa njim? - Nije, odgovorio je on. Zatim sam ja, ili je neko drugi, upitao: "Božiji Poslaniče, pa šta je oholost?", a on odgovorio: - Odbijati istinu i omalovažavati ljude." Ovo je sahih hadis, ali ga oni ne navode.[1]

Ebu-l-Kasim Taberani ga navodi od Abdurrahima ibn Sulejmana, a on od Muhammeda ibn Ishaka, on od Amra ibn Dinara, a on od Abdullaha ibn Amra, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Nuh je oporučio svome sinu: - Oporučujem ti dva svojstva i zabranjujem ti druga dva..." i zatim citira hadis do kraja.

I Ebu Bekr el-Bezzar navodi ovaj hadis od Ibrahima ibn Se'ida, on od Ebu Muawije Darira, a ovaj od Muhammeda ibn Ishaka, da ga je čuo od Amra ibn Dinara, a on od Abdullaha ibn Omera ibn el-Hattaba, a on od Poslanika ﷺ. Međutim, čitao je da ovaj hadis od Poslanika ﷺ prenosi i Abdullah ibn Amr ibn el-'As, kako navode Ahmed i Taberanija. Allah, opet, najbolje zna!

**Ehli-kitabije tvrde da je Nuh ﷺ imao šest stotina godina kada se ukrcao u lađu.

Ibn Abbas ima slično mišljenje, koje smo već naveli. On još dodaje: "On je nakon toga živio još tri stotine i pedeset godina." Međutim, to je diskutabilno, jer, ukoliko se to ne slaže sa kur'anskim tekstom, onda je sigurno pogrešno. Iz Kur'ana se razumije da je Nuh ﷺ u svom narodu, od primanja poslanstva do potopa, boravio hiljadu manje pedeset godina i da ih je zadesio potop dok su nepravdu činili. Koliko je živio nakon toga, to samo Allah zna.

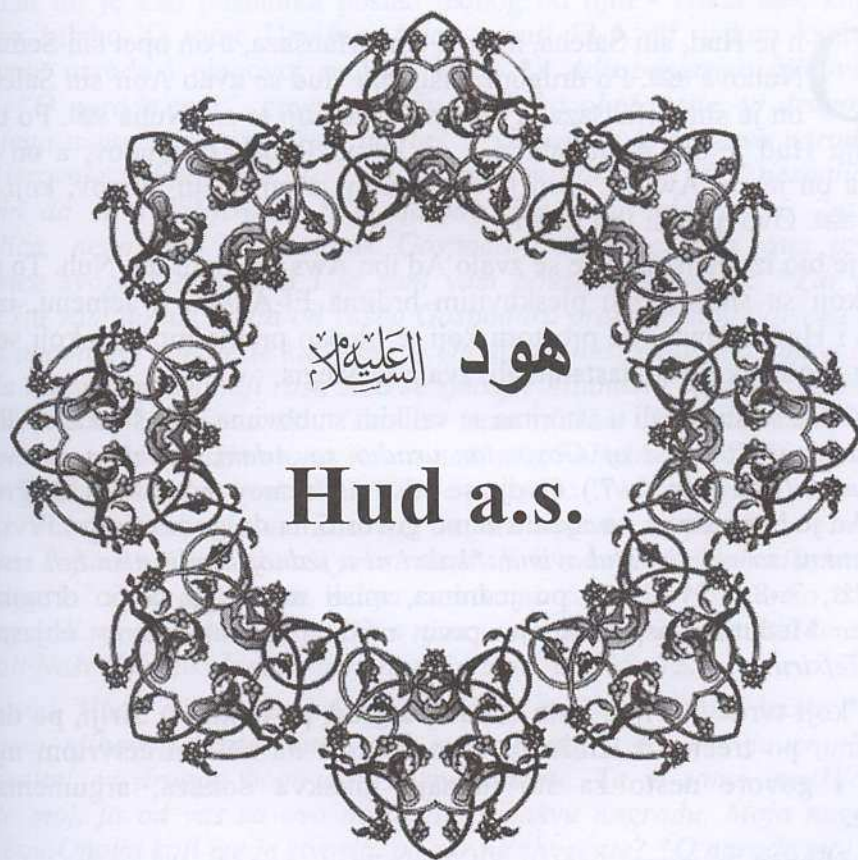
Ako je vjerodostojno to što se prenosi od Ibn Abbasa - da je postao poslanik kada je imao četiri stotine i osamdeset godina i da je nakon potopa živio tri stotine i pedeset godina, u tom slučaju ispada da je živio hiljadu sedam stotina osamdeset godina.

Što se tiče Nuhovog ﷺ mezara, Ibn Džerir i Erzeki od Abdurrahmana ibn Sabita, ili nekog drugog tabi'ina navode mursel predaju, po kojoj je njegov mezar kod Ka'be.

Taj stav je jači i vjerodostojniji od onog kojeg zastupaju mnogi učenjaci kasnijih generacija, po kojem je njegov mezar u mjestu El-Bika', koje se danas zove Kereku Nuh. Kako oni navode, tu je i džamija izgrađena radi toga. Allah najbolje zna!

[1] Hadis sahih, bilježi ga Ahmed u svome *Musnedu* 2/196/170, 225/Haleb; El-Bejheki u *El-Esma'* 79; El-Hejsemi u *Medžmeu-z-Zewaid* 4/220 i kaže: "Slično bilježe Ahmed i Taberanija." Hejsemi dodaje u svojoj predaji: "Oporučujem ti "tesbih" (slavljenje) jer je to ibadet svih stvorenja i "tekbir" (veličanje)." Bilježi ga El-Bezzar u hadisu od Ibn Omera, i prenosioci kod Ahmeda su pouzdani (sikat). Bilježi ga Buharija 2/251/548.

هود عليه السلام

Hud a.s.

KAZIVANJE O HUDU ﷺ

On je Hud, sin Šaleha, a on je sin Arfahšaza, a on opet sin Sema, sina Nuhova ﷺ. Po drugom mišljenju Hud se zvao Abir sin Šalehov, a on je sin Arfahšaza, a on sin Sema, koji je sin Nuha ﷺ. Po trećem mišljenju Hud je sin Abdullahov, a on je sin Rebah Džarudov, a on je sin Adov, a on je sin Awsov, a on je sin Iremov, a on je sin Semov, koji je sin Nuhov ﷺ. Ovo navodi Ibn Džerir.

On je bio iz plemena koje se zvalo Ad ibn Aws ibn Sem ibn Nuh. To su bili Arapi koji su stanovali u pjeskovitim brdima El-Ahkāf, u Jemenu, između Omana i Hadremewta, na prostoru koji je gledao prema moru, a koji se zove Eš-Šihr. Dolina koju su nastanjivali, zvala se Megis.

Najčešće su stanovali u šatorima sa velikim stubovima, kao što kaže Allah ﷻ: **Zar ne znaš šta je tvoj Gospodar uradio sa Adom, *Iremom, sa velikim stubovima?* (El-Fedžr, 6.-7.). Ovdje se misli na Iremov Ad, takozvani Prvi Ad. Drugi Ad je bio kasnije i o njemu ćemo govoriti na drugom mjestu. Prvi Ad je Ad **Iremov, sa velikim stubovima, *kakvi ni u jednoj zemlji nisu bili stvoreni.* (El-Fedžr, 7.-8.) Ovdje se, po jednima, misli na narod, a po drugima na stubove. Međutim, ispravno je prvo mišljenje, kako smo objasnili u našem *Tefsiru*.

Oni koji tvrde da riječ Irem označava grad, po nekim u Siriji, po drugim u Jemenu, po trećim u Hidžazu, a po nekima na nekom četvrtom mjestu, griješe i govore nešto za što nemaju nikakva dokaza, argumenta niti potvrde.

Ibn Hibban u svom *Sahihu* od Ebu Zerra navodi jedan dugi hadis o vjerovjesnicima i poslanicima, u kome stoji: "Od njih su četvorica Arapi: Hud, Salih, Šuajb i tvoj Poslanik, Ebu Zerre."

Po jednom mišljenju Hud ﷺ je prvi koji je govorio arapskim jezikom. Wehb ibn Munebbih, pak, smatra da je to bio njegov otac. Neki drugi kažu da je to bio Nuh. Ima mišljenja da je to bio Adem ﷺ, što je i najvjerovatnije. Pored ovoga, postoje i druga mišljenja. Allah najbolje zna šta je tačno.

Za Arape koji su bili prije Ismaila ﷺ se kaže da su čistokrvni Arapi. To su mnoga plemena u koja spadaju i Ad, Semud, Džurhum, Tasm, Džedis, Emim, Medjen, Imlak, Džasim, Kahtan, Benu Jaktan i druga.

Što se tiče arabiziranih Arapa, to su potomci Ismaila, sina Ibrahima el-Halila ﷺ. Ismail, sin Ibrahimov - neka je na obadvojicu mir i spas - je bio prvi koji je govorio čisti, književni arapski jezik. Naučio ga je od plemena Džurhum, koje se nastanilo u blizini Ka'be, gdje je već bila njegova majka. O tome će, ako Bog da, biti više govora na drugom mjestu, a ovdje ćemo samo napomenuti da ga je Allah tome podučio kako bi mogao razumljivim jezikom objašnjavati. Muhammed ﷺ je, također, govorio tim jezikom.

U svakom slučaju, Ad - tj. Prvi Ad - je bio prvi narod koji je nakon potopa počeo obožavati kipove. Imali su tri kipa: Samda, Samuda i Hirra.

Allah im je kao poslanika poslao jednog od njih - Huda ﷺ, koji ih je pozivao Allahu. O tome Uzvišeni Allah u suri El-A'rāf, nakon kazivanja o Nuhovom narodu i njegovoj sudbini, kaže: **A Adu poslasmo njihova brata Huda. "O narode moj", govorio je on, "Allaha obožavajte, vi drugog boga sem njega nemate, pa zar se ne bojite?" *Glavešine iz njegova naroda, koje nisu vjerovale, odgovarale su: "Mi, zaista smatramo da si ti neznalica i mi mislimo da si ti lažljivac." *"O narode moj", govorio je on, "nisam ja neznalica, nego sam ja poslanik Gospodara svjetova. *Ja vam prenosim poslanice svoga Gospodara i ja sam vam pouzdan savjetnik. *Zar vam je čudno što vam dolazi uputa od vašeg Gospodara preko jednog čovjeka od vas, da vas opominje? Sjetite se kada vas je On učinio nasljednicima nakon Nuhova naroda i dao vam krupniji rast, zato se sjećajte Allahovih blagodati, kako biste uspjeli!" *Oni su govorili: "Zar si nam došao zato da samo Allaha obožavamo, a da ostavimo ono što su naši preci obožavali? Daj nam to čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!" *On je govorio: "Na vas je već pala kazna i srdžba vašeg Gospodara. Zar se vi sa mnom prepirete o nekakvim imenima kojima ste ih vi i vaši preci nazivali, a o kojima Allah nikakav dokaz nije objavio? Zato pričekajte, a i ja ću s vama čekati!" *I Mi smo iz milosti Naše spasili njega i one koji su bili s njim, a do posljednjeg uništili one koji su poricali Naše dokaze i koji nisu vjerovali.* (El-A'rāf, 65.-72.)

U suri Hūd, Allah ﷻ, nakon kazivanja priče o Nuhu, kaže: **A Adu poslasmo njihovog brata Huda. "O narode moj", govorio je on, "Allaha obožavajte!, vi drugog boga sem Njega nemate. Ta vi samo izmišljate. *O narode moj, ja od vas za ovo ne tražim nikakvu nagradu. Moja nagrada je samo kod Onoga koji me je stvorio, pa zar ne shvaćate? *O narode moj, tražite oprost od svoga Gospodara i pokajte Mu se, pa će vam On slati obilnu kišu i daće vam da budete još snažniji nego što ste sada, i ne odlazite kao zlikovci!" *"O Hude", govorili su oni, "nisi nam donio nikakav dokaz, i mi nećemo napustiti naše bogove na tvoju riječ i mi ti ne vjerujemo. *Mi samo kažemo da te je neki naš bog zlom pogodio." "Ja uzimam Allaha za svjedoka", reče on, "a i vi posvjedočite da ja nemam ništa s tim što vi druge obožavate *mimo Njega; i zato svi zajedno protiv mene kakvu varku smislite i nimalo mi vremena ne dajte! *Ja se oslanjam na Allaha, moga i vašeg Gospodara! Nema ni jednog živog bića a da nije u Njegovoj vlasti. Moj Gospodar zaista pravedno postupa. *A ako se vi okrenete, pa ja sam vam već prenio ono što vam je po meni*

*poslano. Moj Gospodar će neki drugi narod umjesto vas dovesti, i vi Mu nimalo nećete moći nauditi. Doista moj Gospodar nad svakom stvari bdije." *I kada je došla Naša odredba, Mi smo, milošću Našom, Huda i one koji su s njim vjerovali spasili i kazne ih žestoke poštedjeli. *Eto, to je Ad, oni su dokaze svoga Gospodara poricali, bili neposlušni Njegovim poslanicima i slijedili svakog silnika, inadžiju. *Na ovom svijetu ih je pratilo prokletstvo, a i na Sudnjem danu će ih pratiti. Doista Ad nije vjerovao u svoga Gospodara. Daleko neka je Ad, narod Hudov!* (Hūd, 50.-60.)

U suri El-Mu'minūn, Allah ﷻ, nakon kazivanja o Nuhovom narodu, veli: **Zatim smo nakon njih stvorili generaciju drugih. *i poslali im jednog od njih kao poslanika: "Allaha obožavajte, vi nemate drugog boga sem Njega, zar se ne bojite?" *Ali su glavešine iz njegovog naroda, koje nisu vjerovale i koje su poricale susret na onom svijetu i kojima smo dali raskoš na ovom svijetu, govorile: "Ovo je samo jedan čovjek kao i vi; jede ono što i vi jedete i pije ono što i vi pijete; *i ako se pokorite čovjeku koji je kao i vi, sigurno ćete biti gubitnici. *Zar vama on da prijeti da ćete, pošto pomrete i zemlja i kosti postanete, doista biti proživljeni? *Daleko je, daleko to čime vam se prijeti! *Postoji samo život na ovom svijetu, mi umiremo i živimo, i proživljeni nećemo biti. *On je samo jedan čovjek koji o Allahu iznosi laži, i mi mu ne vjerujemo." *"Gospodaru moj", reče on, "pomozi mi, jer me u laž utjeruju!" *"Uskoro će se oni pokajati!", odgovori On. *I njih je s pravom pogodio strašan glas, pa smo ih kao nanos riječni učinili. Daleko bio narod nasilnički!* (El-Mu'minūn, 31.-41.)

U suri Eš-Šu'arā', Allah ﷻ, nakon kazivanja o Nuhovom narodu, veli: **Ad je poricao poslanike. *Kada im je njihov brat Hud rekao: "Zar se ne bojite? *Ja sam vam poslanik pouzdani, *pa se bojte Allaha i pokorni mi budite! *Ja od vas za to nikakvu nagradu ne tražim, moja nagrada je samo kod Gospodara svjetova. *Zar na svakoj uzvišici palate zidate, da biste druge ismijavali, *i podižete utvrde kao da ćete vječno živjeti, *a kada silu provodite, provodite je kao silnici? *Pa bojte se Allaha i budite mi poslušni! *Bojte se Onoga koji vam je dao ono što znate: *dao vam je stoku, i sinove, *i bašče i izvore. *Ja se, doista, za vas bojim patnje Velikog dana!" *Oni rekoše: "Nama je svejedno, savjetovao ti ili ne savjetovao, *ovako su vjerovali i drevni narodi *i mi nećemo biti kažnjeni!" *Tako su ga u laž utjerivali, pa smo ih uništili. U tome, doista, ima pouke, ali većina ih nisu bili vjernici, *a tvoj Gospodar je, doista, Silan i Milostiv.* (Eš-Šu'arā', 123.-140.)

U suri Fussilet, Allah ﷻ veli: **Što se tiče Ada, oni su se na Zemlji, bez ikakva osnova bili uzoholili i govorili: "Ko je od nas jači?" Zar nisu uvidjeli da je Allah, koji ih je stvorio, jači od njih? Oni su Naše dokaze poricali, *pa smo protiv njih, u danima nesretnim, poslali žestok vjetar, da bi još na ovom svijetu iskusili ponižavajuću kaznu - a kazna na onom svijetu je još teža - i niko im neće pomoći.* (Fussilet, 15.-16.)

U suri El-Ahkāf, Allah ﷻ veli: **I spomeni Adovog brata kada je svoj narod u Ahkafu opominjao - a opominjača je bilo i prije i poslije njega: "Nemojte obožavati nikoga osim Allaha, ja se, doista, za vas bojim kazne Velikog dana!"*

**Oni su odgovarali: "Zar si došao da nas od naših bogova odvratiš? Daj nam to čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!"* *"Samo Allah zna kad će to biti", govorio bi on, "a ja vam samo prenosim ono s čime sam poslan, ali vidim da ste vi narod koji ne zna." *Kad su ugledali jedan oblak koji se prema njihovim dolinama kretao, rekli su: "Ovo je oblak koji nam donosi kišu!" "Ne! To je ono što ste požurivali: vjetar koji vam nosi bolnu kaznu, *koji, po naređenju svoga Gospodara, sve ruši." I tako su se ujutro samo njihova boravišta vidjela! Tako Mi kažnjavamo zločinački narod.* (El-Ahkāf, 21.-25.)

U suri Ez-Zārijāt, Allah ﷻ veli: **I o Adu, kada na njih poslasmo žestok vjetar, *koji ništa, do čega je došao, nije ostavio, a da ga u trulež nije pretvorio.* (Ez-Zārijāt, 41.-42.)

U suri En-Nedžm, Allah ﷻ kaže: **I da je On drevni Ad uništio, *i Semud, pa nikoga nije poštedio, *i Nuhov narod još prije, koji je bio najokrutniji i najobjesniji, *i prevrnuta naselja On je prevrnuo, *pa ih je snašlo ono što ih je snašlo? *Pa u koju blagodat svoga Gospodara ti još sumnjaš?* (En-Nedžm, 50.-55.)

U suri El-Iktirāb (El-Kamer), Allah ﷻ veli: **Ad je poricao, pa kakve su bile Moja kazna i Moje opomene! *Mi smo na njih, jednog nesretnog dana poslali žestok vjetar, koji je neprestano puhao *i dizao ljude, kao da su iščupana palmina stabla. *Pa kakve su bile Moja kazna i Moje opomene! *Mi smo Kur'an olakšali za shvaćanje, pa ima li ikoga ko će shvatiti?* (El-Kamer, 18.-22.)

U suri El-Hākka, Allah ﷻ veli: **A što se tiče Ada, oni su uništeni žestokim, silovitim vjetrom, *kome je On vlast nad njima sedam noći i osam dana uzastopno bio prepustio, pa si u njima povaljane ljude, kao da su šuplja palmina debla vidio. *Pa vidiš li da je iko od njih ostao?* (El-Hākka, 6.-8.)

U suri El-Fedžr, Allah ﷻ veli: **Zar ne znaš šta je tvoj Gospodar sa Adom uradio *Iremom, sa velikim stubovima, *kakvi ni u jednoj zemlji nisu bili stvoreni *i Semudom, koji je u dolini stijene klesao, *i faraonom, koji je šatore imao, *koji su na zemlji nasilje činili *i nered na njoj umnožili, *pa je tvoj Gospodar bič kazne na njih spustio. *Tvoj Gospodar, doista, stalno prati.* (El-Fedžr, 6.-14.)

Mi smo, hvala Allahu, u našem *Tefsiru* na svim mjestima gdje se ova kazivanja spominju, o njima već govorili.

O Adu se još govori i u sljedećim surama Et-Tewbe, Ibrahim, El-Furkān, El-'Ankebūt, Sād i Kāf.

A sada ćemo navesti to kazivanje prema ovim kur'anskim citatima i predajama.

Već smo rekli da su oni prvi narod koji je obožavao kipove, nakon potopa. Allah ﷻ im kaže: *Sjetite se kada vas je On učinio nasljednicima Nuhovog naroda i dao vam krupniji rast.* (El-A'rāf, 69.) Tj. učinio ih po rastu, snazi i odvažnosti najistaknutijim narodom u njihovo vrijeme.

U suri El-Mu'minūn, Allah ﷻ kaže: *Zatim smo nakon njih stvorili generaciju drugih.* (El-Mu'minūn, 31.), tj. Hudov narod.

Drugi kažu da se ovo odnosi na Semud, zbog riječi Uzvišenog: *I njih je s pravom pogodio strašan glas, pa smo ih kao nanos riječni učinili.* (El-Mu'minūn, 41.) Oni kažu: "Salihov narod su oni koji su uništeni glasom, *a što se tiče Ada, oni su uništeni žestokim silovitim vjetrom.* (El-Hākka, 6.) Međutim, to što oni kažu ne isključuje mogućnost da je protiv njih bio poslan i glas, i siloviti vjetar, kao što će biti navedeno u kazivanju o stanovnicima Medjena i Ejke na koje se sručilo više različitih kazni. Pored toga, nema nikakve sumnje da je Ad bio prije Semuda.

Hoće se reći da su pripadnici Ada bili okorjeli nevjernici, drski i oholi u obožavanju kipova, pa im je Allah poslao jednog od njih da ih pozove Allahu, i obožavanju i vjerovanju samo u Njega. Međutim, oni su ga u laž utjerivali, prkosili mu i ružno govorili o njemu, pa ih je Allah kaznio onako kako kažnjava Silni i Moćni.

Nakon što im je naredio da Allaha obožavaju, podstrekavao ih na pokornost Njemu, traženje oprosta od Njega, obećao im za to dobra i ovog i onog svijeta, i nakon što im je zaprijetio kaznom i na ovom i na onom svijetu ukoliko ne budu tako radili, *Glavešine iz njegovog naroda koje nisu vjerovale, odgovarale bi: "Mi, doista, smatramo da si ti neznalica."* (El-A'rāf, 66.), tj. to čemu nas ti pozivaš je neznanje u odnosu na naše obožavanje kipova od kojih se nadamo pomoći i nafaci. Pored toga, smatramo da ti lažeš kada tvrdiš da te je Allah poslao.

"O narode moj", govorio je on, "nisam ja neznalica, nego sam ja poslanik Gospodara svjetova." (El-A'rāf, 67.), tj. nije onako kako vi mislite i vjerujete. *"Ja vam prenosim poslanice svoga Gospodara i ja sam vam pouzdani savjetnik."* (El-A'rāf, 68.) Prenošenje nečeg podrazumijeva da se ne laže o onom što se prenosi, ništa ne dodaje i ne umanjuje od toga. Zatim, to podrazumijeva da se sve prenese razgovijetnim i jezgrovitim riječima, te da u njima nema nikakvih nejasnoća, proturječnosti i isključivosti.

Pored prenošenja na ovaj način, a u cilju savjetovanja svog naroda, iz samilosti prema njima i želje da budu upućeni, on ne traži od njih nikakvu nagradu niti protuuslugu, nego, poziva Allahu i samo u Njegovo ime savjetuje Njegova stvorenja.

Zato on i nagradu traži samo od Onog ko ga je poslao, i u čijoj su ruci sva dobra i ovog i onog svijeta. Zato on kaže: *"O narode moj, ja od vas za ovo ne tražim nikakvu nagradu. Moja nagrada je samo kod Onoga koji me je stvorio, pa zar ne shvaćate?"* (Hūd, 51.), tj. zar nemate razuma, pa da njime shvatite i razumijete da vas ja pozivam jasnoj Istini, koju svjedoči i vaša priroda prema kojoj ste stvoreni? To je istinska vjera koju je Allah ﷻ objavio Nuhu. On je uništio ljude koji su mu se protivili. A evo i mene, pozivam vas toj istoj vjeri ne tražeći od vas za to nikakve nagrade. Ja tu nagradu očekujem od Allaha, koji vlada svakom štetom i svakom koristi. Zato onaj vjernik u suri Jā-sin kaže: **"Slijedite one koji od vas nikakvu nagradu ne traže, a na pravom su putu! *Zašto ja ne bih obožavao Onoga koji me je stvorio, a Njemu ćete se vratiti?"* (Jā-sin, 21.-22.)

Između ostalog, Hudu je njegov narod govorio: *"O Hude, nisi nam donio nikakav dokaz, i mi nećemo napustiti naše bogove na tvoju riječ, i mi ti ne vjerujemo. *Mi samo kažemo da te je neki naš bog zlom pogodio."* (Hūd, 53.-54.)

Dakle, oni kažu: Nisi nam donio nikakvo čudo koje bi potvrdilo da je istina to što govoriš, a mi nismo takvi da ćemo napustiti obožavanje naših kipova samo na tvoju riječ, a da nam ne doneseš nikakav dokaz ni argumenat. Mi smo ubijeđeni da si ti lud pa tako govoriš. Mi mislimo da te to zadesilo zato što se neki naš bog na tebe rasrdio, pa ti je razum poremetio, i zbog toga te snašlo ludilo. To je kada oni kažu: *"Mi samo kažemo da te je neki naš bog zlom pogodio." *"Ja uzimam Allaha za svjedoka", reče on, "a i vi posvjedočite da ja nemam ništa s tim što vi druge obožavate *mimo Njega; i zato svi zajedno protiv mene kakvu varku smislite i nimalo mi vremena ne dajte."* (Hūd, 54.-55.)

Ovo je primjer kako im se suprotstavljao, napadao njihove bogove i od njih se odricao, objašnjavajući da oni ništa ne koriste, niti štete, da ne predstavljaju ništa više od mrtve, nepomične tvari, te da koliko može učiniti mrtva tvar, toliko mogu i oni. Govorio im je: Ako oni doista mogu pomoći, koristiti i štetiti, kao što tvrdite, pa evo mene - odričem ih se, proklinjem ih, pa učinite mi kakvo lukavstvo i ne dajte mi nimalo vremena, svi vi zajedno sa svim onim što možete skupiti i uraditi, nemojte mi dati ni jedan čas vremena, čak ni koliko treptaj oka. Ja neću uopće obraćati pažnju na vas, neću razmišljati o vama, niti se na vas osvrtati. *"Ja se oslanjam na Allaha, moga i vašeg Gospodara. Nema ni jednog živog bića a da nije u Njegovoj vlasti. Moj Gospodar zaista pravedno postupa."* (Hūd, 56.)

Tj. ja se oslanjam samo na Allaha, u Njega se uzdam i priklanjam se Njegovoj veličini, koja sigurno neće dozvoliti da zaluta onaj ko tu potraži utočišta i tu se skloni. Ja samo na Njega obraćam pažnju, samo se na Njega oslanjam i samo Njega obožavam.

Samo ovo je nepobitan dokaz da je Hud Allahov rob i poslanik, a da su oni, zbog svog obožavanja nekog drugog mimo Allaha, u neznanju i zabludi. To što mu oni nikakvo zlo i nevolju nisu uspjeli nanijeti, ukazuje na istinitost onoga što im je govorio, i na neispravnost i izopačenost njihovog shvaćanja i vjerovanja.

Potpuno isti ovakav dokaz prije njega je koristio i Nuh ﷺ u svojim riječima: *"O narode moj, ako vam teško pada moj boravak i moje opominjanje Allahovim dokazima - a ja se na Allaha oslanjam, onda se, zajedno sa svojim božanstvima, skupite i odlučite, i neka to ne bude tajno, a zatim na meni primijenite, i ne odgađajte!"* (Jūnus, 71.)

Tako je govorio i Ibrahim ﷺ: *"Ja se ne bojim onih koje vi Njemu ravnim smatrate, osim onoga što moj Gospodar hoće da bude. Moj Gospodar Svojim znanjem sve obuhvaća, pa zar se nećete dozvati? *A kako bih se bojao onih koje s Njim izjednačujete, kada se ni vi ne bojite što Allahu druge ravnim smatrate, iako vam On za to nikakav dokaz nije dao? Pa koja je od ove dvije skupine preča da bude sigurna, ako znate? *Oni koji vjeruju i svoje vjerovanje*

*sa zulumom ne miješaju, oni će biti sigurni i oni su na pravom putu." *To je Naš dokaz koji smo Mi dali Ibrahimu protiv njegova naroda. Mi uzdižemo na više stepene koga Mi hoćemo. Tvoj Gospodar je, doista, mudar i znan.* (El-En'ām, 80.-83.)

Uzvišeni u suri El-Mu'minūn, kaže: **Ali su glavešine iz njegovog naroda, koje nisu vjerovale i koje su poricale susret na onom svijetu i kojima smo dali raskoš na ovom svijetu, govorile: "Ovo je samo jedan čovjek kao i vi; jede ono što i vi jedete i pije ono što i vi pijete. *I ako se pokorite čovjeku koji je kao i vi, sigurno ćete biti gubitnici. *Zar on da vam prijeti da ćete, pošto pomrete i zemlja i kosti postanete, doista biti proživljeni?"* (El-Mu'minūn, 33.-35.)

Oni su smatrali da je nemoguće da Allah pošalje čovjeka kao poslanika. Ovu sumnju su iznosile mnoge neznalice nevjernici prije a i sada, kao što kaže Allah ﷻ: *Zar je ljudima čudno što smo jednom čovjeku od njih objavili: "Opominji ljude!"* (Jūnus, 2.) Allah ﷻ također veli: **Ljude je, kada im je dolazila objava, odvraćalo od vjerovanja samo to što su govorili: "Zar je Allah čovjeka kao poslanika poslao?" *Reci: "Kad bi na Zemlji meleki smireno hodali, Mi bismo im s neba meleka kao poslanika poslali."* (El-Isrā', 94.-95.)

Zato im je Hūd ﷺ govorio: *"Zar vam je čudno što vam dolazi uputa od vašeg Gospodara preko jednog čovjeka od vas, da vas opominje?"* (El-A'rāf, 63.) tj. nije to čudno, jer Allah najbolje zna kome će povjeriti poslanstvo.

**"Zar on da vam prijeti da ćete, pošto pomrete i zemlja i kosti postanete, doista biti proživljeni? *Daleko je, daleko to čime vam se prijeti! *Postoji samo život na ovom svijetu; mi umiremo i živimo, a proživljeni nećemo biti. *On je samo jedan čovjek koji o Allahu iznosi laži, i mi mu ne vjerujemo." *"Gospodaru moj", reče on, "pomozi mi, jer me u laž utjeruju!"* (El-Mu'minūn, 35.-39.)

Oni nisu vjerovali u Sudnji dan i nijekali su proživljenje tijela nakon što postanu zemlja i kosti, i govorili: *"Daleko je, daleko ta prijetnja! Postoji samo život na ovom svijetu; mi umiremo i živimo, a proživljeni nećemo biti."* Tj. jedni ljudi umiru, a drugi se rađaju. Ovo je vjerovanje onih koji vjeruju u beskonačnost ovog svijeta, kako tvrde neke neznalice bezbožnici: "Materice rađaju, a zemlja guta."

Što se tiče dewrija, to su oni koji vjeruju da se oni vraćaju na ovaj svijet nakon svakih trideset šest hiljada godina.

Međutim, sve je to laž, nevjerstvo, neznanje, zabluda, prazno blebetanje i pokvarena mašta, bez ikakvih dokaza i argumenata, čemu je sklon razum razvratnih nevjernika od one vrste ljudi koji ne razmišljaju i koji nisu na pravom putu, kao što kaže Allah ﷻ: *I da bi srca onih koji ne vjeruju u budući svijet bila sklona tome, i zadovoljna time, i da bi počinili grijehe koje su počinili.* (El-En'ām, 113.)

On im je, savjetujući ih, govorio: **"Zar na svakoj uzvišici palate zidate, da biste druge ismijavali, *i pravite utvrde kao da ćete vječno živjeti?"* (Eš-Šu'arā', 128.-129.) On im kaže: Zar na svakoj uzvišici pravite velike i ogromne građevine poput nepotrebnih palača i slično, i tako ih praveći prkosite

drugima. To je zato što su oni stanovali u šatorima, kao što kaže Allah ﷻ: **Zar ne znaš šta je tvoj Gospodar uradio sa Adom *Iremom, sa velikim stubovima, *kakvi ni u jednoj zemlji nisu bili stvoreni?* (El-Fedžr, 6.-8.).

Ad Irema je Prvi Ad, narod koji je stanovao u šatorima koji su bili postavljeni na stubovima.

Oni koji tvrde da je Irem grad od zlata i srebra i da se može prenositi iz jedne zemlje u drugu, grdno se varaju i griješe, i tvrde nešto za što nema nikakva dokaza.

**I pravite utvrde* - jedni kažu da su to dvorci, drugi golubinjaci, a treći čatrnje za vodu - *kao da ćete vječno živjeti,* tj. vi se nadate da ćete dugo živjeti na ovom svijetu.

*"A kada silu provodite, provodite je kao silnici? *Pa bojte se Allaha i budite mi poslušni! *Bojte se Onoga koji vam je dao ono što znate: *dao vam je stoku, i sinove, *i bašče i izvore. *Ja se, doista, za vas bojim patnje Velikog dana!"* (Eš-Šūrā', 130.-135.)

Oni su mu, između ostalog, govorili: *"Zar si nam došao zato da samo Allaha obožavamo, a da ostavimo ono što su naši preci obožavali? Daj nam to čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!"* (El-A'rāf, 70.) Tj. Zar si došao zato da samo Allaha obožavamo, a da mijenjamo vjeru naših očeva i predaka? Pa ako je istina to što objavljuješ, daj nam patnju i kaznu kojom nam prijetiš. Mi ti, doista, ne vjerujemo, nećemo te slijediti i nećemo te priznavati.

Oni su također govorili: *"Nama je svejedno, savjetovao ti ili ne savjetovao, *ovako su vjerovali i drevni narodi, *i mi nećemo biti kažnjeni."* (Eš-Šu'arā', 136.-138.) Ukoliko jednu riječ u ovom ajetu pročitamo kao *halk,* kako je po jednom kiraetu, onda se time misli na krivotvorenje vjere drevnih naroda, tj.: Ovo što ti objavljuješ je falsifikat, to si ti prepisao iz knjiga drevnih naroda. Tako ovu riječ tumači nekoliko ashaba i tabi'ina. Ukoliko, pak, tu riječ pročitamo kao *huluk,* kako je po drugom kiraetu, onda se misli na vjeru, tj.: Ova naša vjera je vjera naroda drevnih - naših očeva i djedova, i mi je nećemo promijeniti niti preinačiti, nego ćemo se stalno nje držati. A obadva kiraeta odgovaraju njihovim riječima: *i mi nećemo biti kažnjeni!*

On im je govorio: *"Na vas je već pala kazna i srdžba vašeg Gospodara. Zar se vi sa mnom prepirete o nekakvim imenima kojima ste ih vi i vaši preci nazvali, a o kojima Allah nikakav dokaz nije objavio? Zato pričekajte, i ja ću sa vama čekati!"* (El-A'rāf, 71.), tj. sa tim riječima vi ste već zaslužili Allahovu kaznu i srdžbu. Zar obožavanje samo Allaha, koji nema sudruga, poredite sa obožavanjem kipova, koje ste vi isklesali i sami ih od sebe nazvali bogovima? Vi i vaši preci ste im dali imena, i o tome Allah nikakva dokaza nije objavio. Tj. za ono što ste radili, On vam nije dao uputu ni argument, a pošto vi odbijate prihvatiti istinu i uporno ostajete u zabludi, te vam je svejedno da li vam ja zabranjujem to što radite ili nije, sačekajte Allahovu kaznu koja će vas zadesiti, Njegovu silu koja se ne može odvratiti i Njegovu patnju koja se ne može spriječiti.

Allah ﷻ kaže: *"*Gospodaru moj", reče on, "pomozi mi, jer me u laž utjeruju!" *"Uskoro će se oni pokajati", odgovori On. *I njih je s pravom pogodio strašan glas, pa smo ih kao nanos riječni učinili. Daleko bio narod nasilnički!* (El-Mu'minūn, 39.-41.)

Allah ﷻ također kaže: **Oni su odgovarali: "Zar si došao da nas od naših bogova odvratiš? Daj nam to čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!" *"Samo Allah zna kad će to biti", govorio bi on, "a ja vam samo prenosim ono s čim sam poslan, ali vidim da ste vi narod koji ne zna." *I kada su ugledali jedan oblak koji se prema njihovim dolinama kretao, rekli su: "Ovo je oblak koji nam donosi kišu!" - "Ne, to je ono što ste požurivali; vjetar koji vam nosi bolnu kaznu, *koji, po naređenju svoga Gospodara, sve ruši." I tako su se ujutro samo njihova boravišta vidjela! Tako Mi kažnjavamo zločinački narod.* (El-Ahkāf, 22.-25.)

Allah ﷻ govori o njihovoj propasti, kao što smo već na više mjesta naveli sažeto i opširno.

Npr.: *I Mi smo iz milosti Naše spasili njega i one koji su bili sa njim, a do posljednjeg uništili one koji su poricali Naše dokaze i koji nisu vjerovali.* (El-A'rāf, 72.) ili **I kada je došla Naša odredba, Mi smo, Našom milošću, Huda i one koji su s njim vjerovali spasili i surove ih kazne poštedjeli. *Eto, to je bio Ad, oni su dokaze svog Gospodara poricali, bili neposlušni Njegovim poslanicima, i slijedili svakog silnika, inadžiju. *Na ovom svijetu ih je pratilo prokletstvo, a i na Sudnjem danu će ih pratiti. Doista Ad nije vjerovao u svoga Gospodara. Daleko neka je Ad, narod Hudov!* (Hūd, 58.-60.). Ili npr.: *I njih je s pravom pogodio strašan glas, pa smo ih kao nanos riječni učinili. Daleko bio narod nasilnički!* (El-Mu'minūn, 41.) Ili: **Tako su ga u laž utjerivali, pa smo ih uništili. U tome, doista, ima pouke, ali većina ih nisu bili vjernici, *a tvoj Gospodar je, doista, Silan i Milostiv.* (Eš-Šu'arā', 139.-140.)

Što se tiče detaljnijeg opisivanja njihove propasti, o tome Allah ﷻ veli: *I kada su ugledali jedan oblak koji se prema njihovim dolinama kretao, rekli su: "Ovo je oblak koji nam donosi kišu!" - "Ne, to je ono što ste požurivali: vjetar koji vam nosi bolnu kaznu."* (El-Ahkāf, 24.). Ovo je bio početak njihove kazne. Njih je prije toga bila zadesila suša i neplodnost, pa su tražili kišu. Kada su ugledali taj oblak na nebu mislili su da je to plodna kiša, ali to je bila kiša kazne. Zato Allah ﷻ kaže: *"Ne! to je ono što ste požurivali"*, tj. kazna koju su požurivali govoreći: *"Daj nam to čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!"* (El-Ahkāf, 22.). Slično se navodi i u suri El-A'rāf.

Jedan broj mufessira, i još neki, ovdje navode predaju, koju navodi Imam Muhammed ibn Ishak ibn Jesar, u kojoj on kaže: "Nakon što su bili uporni u svome nevjerovanju u Allaha ﷻ, On im je uskratio kišu tri godine, što ih je do kraja iscrpilo. U to vrijeme kada bi ljude snašla kakva nevolja, tražili bi pomoć od Allaha sa svetošću Ka'be. Ona je tada bila poznata kod ljudi, a oko nje su stanovali Amalićani. Oni su potomci Amelika, sina Lauzovog, koji je bio Semov sin, a on je sin Nuha ﷺ. Poglavar im je tada bio čovjek po imenu

Muawija ibn Bekr, a majka mu je bila iz naroda Ad i zvala se Dželheza bint Hajberi. Tako je Ad poslao delegaciju od blizu sedamdeset ljudi da bi im kod Ka'be molili za kišu. Kad su stigli do Muawije ibn Bekra, u predgrađu Mekke, svratili su kod njega i tu ostali mjesec dana pijući vino, uz zabavu koju su im priređivale dvije Muawijine robinje-pjevačice. Put do Muawije je također trajao mjesec dana. Kada se njihov boravak kod njega oduljio i kad se počeo sažaljavati na svoj narod, ispjevao je stihove u kojima je, stideći se da im direktno naredi da odu, to od njih zatražio. Naredio je svojim pjevačicama da im te stihove otpjevaju.

Evo tih stihova:

Teško tebi Kajle, ustaj
Da nam Allah dâ oblake
I da natopi Adovu zemlju. Jer Ad
Već ne može da govori,
Od velike žeđi, koju ne želimo
Ni oronulom starcu, a ni djetetu.
Žene su im bile dobro,
Ali sada ostaše bez muževa.
Zvijer im dolazi usred dana,
Ne bojeći se Adovih strijela.
A vi ovdje imate šta želite,
Tokom cijelog dana i noći
Sram vas bilo, vi njihova delegacija,
A oni ne osjetiše ni sigurnosti ni spasa!

Oni se tada sjetiše zbog čega su došli, pa odoše do Ka'be da mole za svoj narod. Ispred njih je molio Kajl ibn Anz, pa Allah stvori tri oblaka: bijeli, crveni i crni. Zatim ga zovnu jedan glas sa neba i reče mu: "Odaberi sebi - ili svom narodu - jedan od ovih oblaka." On na to odgovori: "Odabirem crni oblak, jer u njemu ima najviše kiše." Na to mu onaj glas reče: "Odabrao si mnogo pepela, koji od Ada neće ostaviti nikoga - ni roditelja ni dijete. Sve će on dokrajčiti osim Benu Luzijja." To je bio Adov ogranak, a stanovali su u Mekki, pa ih nije zadesilo ono što je zadesilo Ad. Njihovi potomci i nasljednici su Drugi Ad.

On dalje kaže: "Allah je dao da taj crni oblak, kojeg je Kajl ibn Anz odabrao, zajedno sa kaznom koju je nosio u sebi, ode prema Adu. Došao im je dolinom koja se zvala El-Mugis. Kada su ga ugledali, obradovali su se i rekli: *"Ovo je oblak koji nam donosi kišu!"*, pa je Uzvišeni rekao: *"Ne! To je ono što ste požurivali: vjetar koji vam nosi bolnu kaznu, *koji, po naređenju svoga Gospodara, sve ruši."* (El-Ahkāf, 24.-25.), tj. ruši sve ono što mu je naređeno.

Prvi ko je vidio šta je u njemu i ko je shvatio da je to vjetar, bila je jedna žena, kako kažu, iz Ada, a zvala se Mehd. Kada je ona shvatila šta je u njemu, vrisnula je i onesvijestila se. I kada je došla sebi, upitali su je: "Šta si vidjela,

Mehd?", ona je odgovorila: "Vidjela sam vjetar u kojem je nešto slično vatri, a ispred nje su ljudi, koji je vode." Allah je taj vjetar okrenuo protiv njih sedam noći i osam dana uzastopno, pa je on sve iz Ada uništio, i nikoga nije poštedio.

On dalje kaže: "Hud ﷺ i vjernici koji su bili sa njim su se, prema onom što mi je rečeno, sklonuli na sigurno mjesto, tako da njih nije zadesilo ništa od čega bi se koža ježila ili što nije uživanje. Vjetar je bijesnio nad Adom, između neba i Zemlje, bacajući na njih kamenje..." Zatim on navodi događaj do kraja. Imam Ahmed u svom *Musnedu*[1] navodi hadis sličan ovoj predaji.

On glasi: "Pričao nam je Zejd ibn el-Habbab, da je njemu pričao Ebu el-Munzir Selam ibn Sulejman Nahwi, a njemu Asim ibn Ebu Nudžud, da je čuo od Ebu Waila, a on od Harisa ibn Hasana - a kaže se i ibn Jezida Bekrija, da je rekao: "Krenuo sam da se požalim Božijem Poslaniku ﷺ na Ala'a ibn Hadremija. Idući tako prošao sam pored nekoga, pa sam prepoznao da je to jedna starica iz plemena Benu Temim, koja je bila iznemogla. Rekla mi je: - Allahov robe, ja trebam otići do Božijeg Poslanika ﷺ, pa hoćeš li me povesti do njega?"

On dalje kaže: "Poveo sam je, pa kad sam došao u Medinu, ugledao sam džamiju prepunu ljudi. Vidio sam crnu zastavu kako leprša i Bilala sa opasanom sabljom pred Božijim Poslanikom ﷺ, pa sam upitao: - Šta ovo ljudi rade? Odgovorili su: - Poslanik hoće da pošalje Amra ibn 'Asa u vojni pohod."

On dalje kaže: "Ja sam sjeo, a on je ušao Poslaniku (ili je rekao: "u njegovu sobu.") Zatražio sam da uđem, pa mi je to dozvolio. Ušao sam i nazvao mu selam, a on me upitao: "Je li se desilo nešto između vas i plemena Benu Temim?" "Da", rekao sam, "mi smo u prednosti nad njima. Idući ovamo, naišao sam na jednu staricu iz tog plemena. Bila je iznemogla, pa me zamolila da je povedem do tebe. Evo je sada kod vrata." On joj je dozvolio te je ona ušla, i rekla: "Božiji Poslaniče, ako bi htio da napraviš granicu između nas i Benu Temima, učini da to bude pustinja Dehna, jer je ona bila naša." Zatim se starica uzrujala i planula pa nastavila: "Božiji Poslaniče, kome će se požaliti tvoj nevoljnik?", a ja na to rekoh: "Ja sam poput onog što je rekao: - Sam sebe sam ukopao! Jer poveo sam ovu ženu ne znajući da mi je ona protivnik. Utječem se Allahu i Njegovom Poslaniku od toga da budem poput Adove delegacije! Na to mi on reče: "A šta se desilo sa njom?" To je znao bolje od mene, ali je htio da to čuje od drugog. Ja sam tada ispričao sljedeće: "Narod Ada je pogodila suša, pa su oni poslali svoga izaslanika po imenu Kajl. On je svratio kod Muawije ibn Bekra i ostao kod njega mjesec dana. Muawija ga je za to vrijeme gostio vinom, a zabavljale su ga njegove dvije robinje-pjevačice. Kada je napunio mjesec dana, otišao je u brda Tihema i zamolio: "Bože, ti znaš da ja nisam došao radi bolesnika da ga izliječim, niti radi zarobljenika da ga otkupim. Bože, podaj kišu Adu, kao što si to i prije radio." Tada pored njega počeše prolaziti crni oblaci, i iz njih mu se reče: "Odaberi!" On pokaza na

---

[1] Hadis u *Musnedu* 3/482/Haleb; također ga bilježi i Tirmizija 4/52/3273, 3274.

jedan crni oblak, pa mu se iz njega reče: "Uzmi ga, eto ti mnogo pepela, koji od Ada neće ostaviti nikoga!" On dalje kaže: "Kako sam ja obaviješten, na njih nije poslan vjetar ništa veći od onog što može proći kroz ovaj moj prsten, dok nisu svi uništeni."

Ebu Wail zatim kaže: "Istinu je rekao. Običaj je, kada se ljudi i žene šalju kao delegacija, da im se kaže: - Nemojte biti kao delegacija Ada!"

Ovaj hadis navodi i Tirmizija od Abda ibn Humejda, a on od Zejda ibn el-Habbaba. Navodi ga i Nesaija, od Selama Ebu el-Munzira, a on od Asima ibn Behdele. Od njega ga navodi i Ibn Madže. Uglavnom, ovaj hadis prilikom tumačenja ovog događaja, navodi više mufessira, kao npr. Ibn Džerir i drugi.

Moglo bi biti da se kontekst ovog hadisa odnosi na propast Drugog Ada. Jer, kako navode Ibn Ishak i drugi, u njemu se spominje Mekka, a ona je nastala tek nakon Ibrahima ﷺ, kada je on tu nastanio Hadžeru i sina Ismaila, pa se kod njih nastanilo pleme Džurhum, o čemu će poslije biti govora, a Prvi Ad je bio prije Ibrahima ﷺ. Zatim, u njemu se navodi Muawija ibn Bekr i njegova poezija, a ona je iz vremena nakon Prvog Ada i ne liči na pređašnju poeziju. Pored toga, u njemu se navodi da je u tom oblaku bila vatra, a Prvi Ad je uništen žestokim vjetrom. Ibn Mes'ud, Ibn Abbas i neki ugledni tabi'ini kažu da je to bio ledeni, žestok vjetar, koji je bjesnio.

... kome je On vlast nad njima sedam noći i osam dana uzastopno bio prepustio, (El-Hākka, 7.), tj. uzastopno, cijele dane i noći. Jedni kažu da je prvi od tih dana bio petak, a drugi da je to bila srijeda.

... pa si u njima povaljane ljude, kao da su šuplja palmina debla vidio. (El-Hākka, 7.) On ih u ovom ajetu poredi sa palminim deblima, koja nemaju krošnje, zato što bi vjetar podigao nekog od njih uvis, okrenuo ga naglavačke, a zatim mu razbio glavu, pa bi tako ostalo tijelo bez glave. Kao što Allah ﷻ kaže: *Mi smo na njih jednog nesretnog dana poslali žestok vjetar...* (El-Kamer, 19.), tj. za njih nesretnog dana, čija je kazna nad njima bila neprekidna.

... koji je neprestano puhao i dizao ljude, kao da su iščupana palmova stabla. (El-Kamer, 20.) Ko kaže da je srijeda bila dan te velike nesreće i zbog tog srijedu smatra nesretnom, on griješi i suprotstavlja se Kur'anu, jer se u drugom ajetu kaže: *Pa smo protiv njih u danima nesretnim poslali žestok vjetar.* (Fussilet, 16.), a poznato je da je to bilo osam uzastopnih dana, pa kada bi zbog toga oni sami po sebi bili nesretni, onda bi svi dani u sedmici bili nesretni, a to niko ne kaže. Naprotiv, ovdje se pod pojmom "nesretni dani" misli da su za njih nesretni.

Allah ﷻ, također, kaže: *I o Adu, kada na njih poslasmo žestok vjetar,* (Ez-Zārijāt, 41.), tj. vjetar koji nikakva dobra ne donosi. Jer, jedan izoliran vjetar ne donosi oblake niti oplođava drveće, nego je on neplodan i od njega nema nikakvih dobrih rezultata. Zato Allah ﷻ kaže: *... koji ništa do čega je došao, nije ostavio, a da ga u trulež nije pretvorio.* (Ez-Zārijāt, 42.), tj. u nešto bezvrijedno i prolazno, što se uopće ne može iskoristiti.

Buharija i Muslim u svojim *Sahihima* navode od Šu'bea, on od Hakema, a ovaj od Mudžahida, da je Ibn Abbas pričao, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Ja sam potpomognut istočnim, a Ad je uništen zapadnim vjetrom."[1]

Allah ﷻ kaže: *I spomeni Adovog brata kad je svoj narod u Ahkafu opominjao, - a opominjača je bilo i prije i poslije njega: "Nemojte obožavati nikoga mimo Allaha, ja se, doista, bojim za vas kazne Velikog dana."* (El-Ahkāf, 21.). Što se tiče ovog ajeta, očito je da se ovdje radi o Prvom Adu, jer je kontekst sličan kontekstu Hudovog naroda, a oni su Prvi Ad. Ipak, moguće je da se ovdje misli i na Drugi Ad, na što upućuje ono što smo već naveli, kao i hadis kojeg ćemo navesti, a prenosi ga Aiša, r.a.

Što se tiče riječi Uzvišenog: *I kada su ugledali jedan oblak koji se prema njihovim dolinama kretao, rekli su: "Ovo je oblak koji nam donosi kišu!"* (El-Ahkāf, 24.) Kada je Ad ugledao da se u zraku formira nešto poput oblaka, oni su pomislili da je to oblak koji donosi kišu, ali je to bio oblak koji donosi kaznu.

Vjerovali su da je to milost, a bila je kazna. Od njega su očekivali dobro, a dobili su zlo. Allah ﷻ zatim kaže: *"Ne, to je ono što ste požurivali!"* (El-Ahkāf, 24.), tj. kazna koju ste požurivali. A zatim to Allah ﷻ objašnjava: *vjetar koji vam nosi bolnu kaznu.* (El-Ahkāf, 24.). Moguće je da je ta kazna bila žestoki, silni, ledeni vjetar koji je neprekidno puhao, sedam noći i osam dana, pa nikoga od njih nije u životu ostavio, nego ih stalno pratio, tako da je za njima ulazio čak i u pećine i planinska skrovišta gdje ih je obuzimao, izbacivao napolje i uništavao. On je na njih rušio čvrste kuće i utvrđene palače. Kako god su rasli i odgajali se u znaku svoje sile i moći, i govorili: "Ko je od nas jači?", tako je Allah protiv njih poslao nešto što je još jače i snažnije od njih; žestoki vjetar.

Moguće je da je taj vjetar na kraju i formirao oblak, za koji su oni, koji su još bili pošteđeni, mislili da se u njemu nalazi milost i kiša za njih, a Allah im je u njemu poslao vatru kako navodi više učenjaka. U tom slučaju njihova kazna bi bila poput one koja je zadesila stanovnike Medjena koje su uništili zajedno ledeni vjetar i užarena vatra, a najgora kazna je ona koja se sastoji od međusobno suprotstavljenih oblika (vruće-hladno) popraćena uz to još zastrašujućim glasom koga Allah ﷻ spominje u suri El-Mu'minūn. Allah, opet, najbolje zna.

Ibn Ebu Hatim navodi: "Pričao nam je moj otac, da je njemu pričao Muhammed ibn Jahja ibn Durejs, a njemu Ibn Fudajl koji je čuo od Muslima, a on od Mudžahida, a ovaj od Ibn Omera, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Allah nije otvorio izlaz vjetru kojim je Ad uništen ništa više od halke na prstenu. On je, naišavši pored beduina, dizao njih, njihovu stoku i imetak između neba i Zemlje. Kada je dio Ada koji je bio u naselju, ugledao taj vjetar, *...rekli su: "Ovo je oblak koji nam donosi kišu!"* (El-Ahkāf, 24.) Međutim, taj vjetar je beduine i njihovu stoku bacio na one u naselju."

---

[1] Hadis bilježi Buharija 15/26/1035/*Fethu-l-Bari*; 59/5/3205/*Fethu-l-Bari*; 60/6/ 3343/ *Fethu-l-Bari*; Muslim 9/4/17; Ahmed u svom *Musnedu* 1/232,282, 324, 341, 355, 373.

Ovaj hadis navodi i Taberani od Abdana ibn Ahmeda, a on od Ismaila ibn Zekerijjaa Kufija, a on od Ebu Malika, a on od Muslima Melaije, a on od Mudžahida i Sei'da ibn Džubejra, a oni od Ibn Abbasa, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Allah nije vjetru, koji je poslao na Ad, otvorio izlaz ništa više od halke na prstenu. Ovaj vjetar je beduine iz pustinje uznio prema onima u naselju. Kada su stanovnici naselja ugledali taj vjetar, rekli su: - Ovo je oblak koji nam donosi kišu, jer ide prema našim dolinama. U njemu su bili stanovnici pustinje, pa su bačeni na stanovnike naselja, i tako uništeni."

On dalje kaže: "Vjetar se oteo kontroli čuvara, pa je izašao kroz vrata.," a ja dodajem: "Neki drugi su rekli: - Izašao je bez mjere."

Uglavnom, diskutabilno je da li su ovo riječi Poslanika ﷺ. Pored toga, o Muslimu Melaiji, postoje razna mišljenja a u hadisu postoji i jedna vrsta kontradikcije. Allah, opet, najbolje zna!

Prema navedenom ajetu, oni su ugledali *arida*, što jezički znači oblak, kao što na to ukazuje i hadis koji prenosi Haris ibn Hasan Bekri, ako njega uzmemo za pojašnjenje ovog događaja.

Još je to očitije u hadisu kojeg prenosi Muslim u svom *Sahihu* gdje on kaže: "Pričao nam je Ebu Bekr Tahir, da je njemu pričao Ibn Vehb, a on je čuo od Ibn Džurejdža, da je njemu pričao Ata' ibn Ebi Rebbah, da je Aiša r.a. rekla: "Kada bi vjetar počeo žestoko puhati, Božiji Poslanik ﷺ bi govorio: - Bože, ja Te molim za dobro od ovog vjetra, dobro od onoga što je u njemu i dobro od onoga što Ti s njim šalješ, a utječem Ti se od zla ovog vjetra, zla onog što je u njemu i zla onog što Ti s njim šalješ.- Kada bi oblaci prekrili nebo, promijenio bi mu se izgled lica, izlazio bi i ulazio i hodao tamo-ovamo. Tek kada bi počela padati kiša, smirio bi se. Aiša je to primijetila i upitala ga o tome, a on joj odgovorio: - Aiša, možda da bude kao što je rekao narod Ad: *I kada su ugledali jedan oblak koji se prema njihovim dolinama kretao, rekli su: "Ovo je oblak koji nam donosi kišu!"* (El-Ahkāf, 24.)[1]

Ovaj hadis navode i Tirmizija, Nesaija i Ibn Madže, od Džurejdža. Drugu predaju ovog hadisa navodi Imam Ahmed: "Pričao nam je Harun ibn Ma'ruf, da je njemu pričao Abdullah ibn Wehb, da je njemu pričao Amr - tj. Ibn el-Haris - da je njemu pričao Ebu en-Nadr, da je on čuo od Sulejmana ibn Jesara, a on od Aiše, da je rekla: "Nikada nisam vidjela Božijeg Poslanika ﷺ da se grohotom smijao, pa da su mu se mogli vidjeti kutnjaci. On bi se samo osmjehivao." Zatim ona kaže: "Kada bi on ugledao oblake ili vjetar, to bi mu se vidjelo na licu." Rekla je: "Božiji Poslaniče, kada svijet ugleda oblake oni se obraduju, nadajući se da je u njima kiša, a kada ti vidiš oblake, ja sam primijetila na tvom licu zabrinutost?" On joj je odgovorio: "Aiša, ko mi garantira da u njima nije kazna? Hudov narod je kažnjen vjetrom. Kada su ga oni ugledali, rekli su: - Ovo je oblak koji nam donosi kišu!"[2] Iz ovog hadisa je

---

[1] Bilježi ga Muslim 9/3/15.

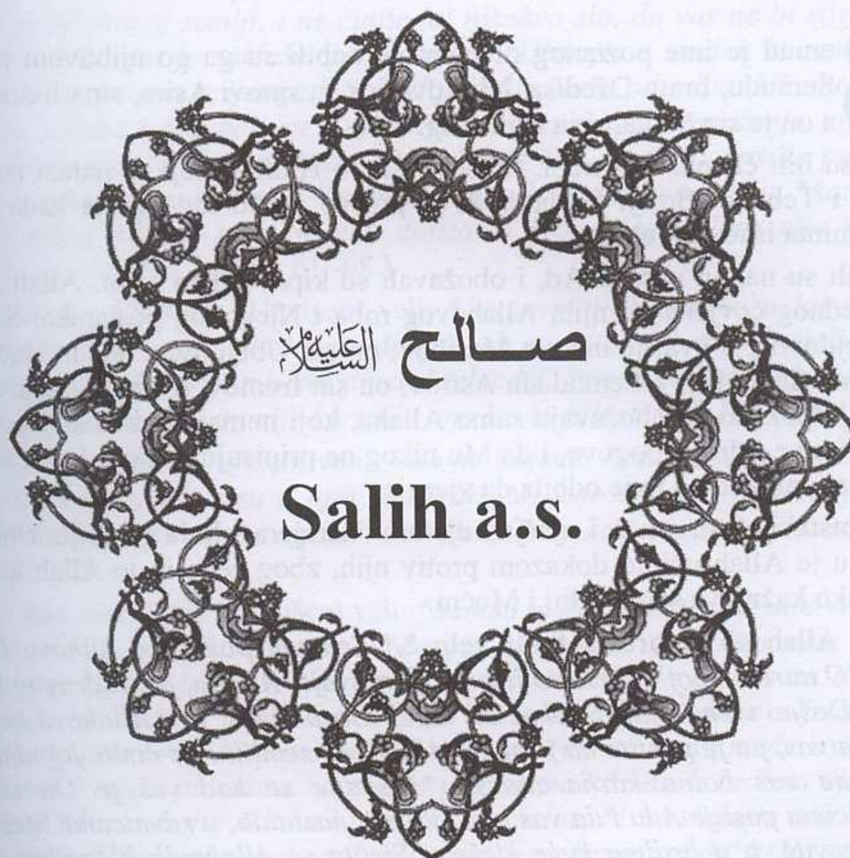
[2] Hadis bilježi Muslim 9/3/16; Es-Sujuti u *el-Fethu-l-kebiru*.

jasno da su se zbila dva događaja, kao što smo to prije naveli. Prema tome, kazivanje koje je navedeno u suri El-Ahkāf se odnosi na Drugi Ad, a ostali kur'anski ajeti govore o Prvom Adu. A Allah ﷻ, opet, najbolje zna šta je tačno.

Ovaj hadis Muslim navodi od Haruna ibn Ma'rufa, a Buharija i Ebu Dawud od Ibn Wehba.

Kada smo govorili o hadždžu Nuha ﷺ, naveli smo da je i Hud ﷺ obavio hadždž. Od vladara pravovjernih, Alije ibn Ebi Taliba, se prenosi da je kabur Huda ﷺ u Jemenu. Drugi pak navode da je u Damasku. Neki ljudi tvrde da mu je kabur jedno mjesto u zidu džamije u Damasku koji je okrenut prema Kibli. Allah ﷻ najbolje zna.

صالح عليه السلام
Salih a.s.

KAZIVANJE O SALIHU ﷺ, SEMUDOVOM VJEROVJESNIKU

Semud je ime poznatog plemena, a dobili su ga po njihovom pretku Semudu, bratu Džedisa. Njih dvojica su sinovi Asira, sina Iremovog, a on je sin Sema, sina Nuhovog.

Oni su bili čistokrvni Arapi. Stanovali su u Hidžru, koji se nalazi između Hidžaza i Tebuka. Božiji Poslanik ﷺ je prošao pored tog mjesta kada je sa muslimanima išao na Tebuk.

Živjeli su nakon naroda Ad, i obožavali su kipove, kao i oni. Allah im je poslao jednog čovjeka od njih, Allahovog roba i Njegovog poslanika: Saliha, sina Ubejdovog, a ovaj je bio sin Masihov, on sin Ubejdov, a on sin Hadirov, on opet sin Semudov, a Semud sin Asirov, on sin Iremov, a on sin Nuhov ﷺ. Salih ih je pozvao da obožavaju samo Allaha, koji nema nikakva sudruga, da odbace kipove i druge bogove, i da Mu nikog ne pripisuju. Neki od njih su mu povjerovali, ali većina ih je odbila da vjeruje.

Suprotstavljali su mu se i riječju i djelom i namjeravali da ga ubiju. Ubili su devu koju je Allah učinio dokazom protiv njih, zbog čega ih je Allah kaznio onako kako kažnjava samo Silni i Moćni.

Tako Allah ﷻ u suri El-A'rāf veli: **A Semudu poslasmo njihova brata Saliha. "O narode moj", govorio je on, "obožavajte Allaha, jer vi drugog boga nemate! Došao vam je jasni dokaz od vašeg Gospodara: ova Allahova kamila je znak za vas, pa je pustite da pase po Allahovoj zemlji, i ne činite joj nikakvo zlo, pa da vas bolna kazna zadesi! *I sjetite se kad vas je On učinio nasljednicima poslije Ada i da vas je na Zemlji nastanio; u ravnicama njezinim palate pravite, a u brdima kuće klešete. Sjetite se Allahovih blagodati, i ne činite zlo, po Zemlji nered praveći!" *A glavešine njegova naroda, koje su se bile uzoholile, upitaše potlačene među njima, koji su vjerovali: "Znate li vi sigurno da je Salih poslan od svoga Gospodara?" Oni odgovoriše: "Mi, doista, vjerujemo u ono što je po njemu objavljeno." *Oni koji su bili oholi, rekoše: "Mi, doista, ne vjerujemo u ono što vi vjerujete!" *I zaklaše onu kamilu, ne poslušaše naređenje svoga Gospodara, i rekoše: "O Salih, daj nam to čime nam prijetiš, ako si Poslanik!" *I zadesi ih strašan potres, pa u svojim kućama osvanuše mrtvi i nepomični. *On se okrenu od njih i reče: "O narode moj, prenio sam vam poslanicu svoga Gospodara i savjetovao vas, ali vi ne volite one koji vas savjetuju."* (El-A'rāf, 73.-79.)

A u suri Hūd, Uzvišeni veli: **A Semudu poslasmo njihova brata Saliha. On im je govorio: "Narode moj, Allaha obožavajte, jer vi drugog boga osim Njega nemate! On vas je stvorio od zemlje i dao vam da živite na njoj. Pa od Njega oprost tražite i pokajte Mu se, jer, je moj Gospodar blizu i odaziva se. *Oni mu rekoše: "O Salih, ti si među nama prije ovoga bio omiljen. Zašto nam braniš da obožavamo ono što su i naši preci obožavali? Mi, doista, sumnjamo u ono čemu nas ti pozivaš." *"O narode moj", govorio je on, "šta mislite, ako sam ja potpuno siguran ko mi je Gospodar i ako mi je On od Sebe milost dao, ko će me odbraniti od Allaha ako Mu budem neposlušan? Vi biste samo uvećali moju propast. *O narode moj, ova Allahova kamila vam je dokaz, pa je pustite neka pase po Allahovoj zemlji, i ne činite joj nikakvo zlo, da vas ne bi stigla skora kazna." *Ali, oni je zaklaše, pa on reče: "Uživajte u svojim kućama još tri dana! To je istinita prijetnja." *I kad je došla Naša odredba, Mi smo milošću Našom, Saliha i one koji su s njim vjerovali spasili od poniženja toga dana. Tvoj Gospodar je, doista, Jaki i Silni. *One koji su činili nasilje pogodio je strašan glas, pa su u svojim kućama osvanuli mrtvi i nepomični, *kao da ih u njima nikad nije ni bilo. Semud, doista, u svoga Gospodara nije vjerovao. Daleko bio Semud!"* (Hūd, 61.-68.)

A u suri El-Hidžr, Uzvišeni veli: **Stanovnici Hidžra su u laž utjerivali Poslanike. *Mi smo im dali Naše dokaze, ali su se oni od njih okretali. *Oni su u brdima klesali kuće, misleći da su bezbjedni, *pa ih je jednog jutra zadesio strašan glas, *i ništa im nije koristilo ono što su bili stekli."* (El-Hidžr, 80.-84.)

U suri El-Isrā', Uzvišeni veli: *A da ne šaljemo čuda sprječava nas samo to što prijašnji narodi nisu u njih vjerovali. Mi smo Semudu kao vidljivo čudo kamilu dali, ali su se oni ogriješili o nju. A čuda šaljemo samo da zastrašimo.* (El-Isrā', 59.)

U suri Eš-Šu'arā', Uzvišeni veli: **Semud je Poslanike u laž utjerivao. *Kad im je njihov brat Salih rekao: "Zar se ne bojite? *Ja sam vam Poslanik pouzdani, *pa se bojte Allaha i pokorni mi budite! *Ja od vas za to nikakvu nagradu ne tražim, moja nagrada je samo kod Gospodara svjetova. *Zar mislite da ćete ovdje biti ostavljeni bezbjedni, *u vrtovima i među izvorima, *u usjevima i među palmama sa zrelim plodovima? *i da u brdima vješto kuće klešete? *Pa se bojte Allaha i pokorni mi budite, *i ne slušajte one koji u zlu pretjeruju, *one koji nered na Zemlji čine, a ne zavode red." *Oni rekoše: "Ti si, doista, opčinjen! *Ti nisi ništa drugo do čovjek kao i mi. Ako istinu govoriš, daj nam neki dokaz!" *On reče: "Evo deve koja će piti određenim danom, a vi drugim, vama poznatim. *I ne činite joj nikakvo zlo, pa da vas zadesi kazna Velikog dana!" *Ali, oni je zaklaše, i potom se pokajaše, *i zadesi ih kazna. U tome, doista, ima pouke, ali većina ovih neće da vjeruje! *A tvoj Gospodar je, doista, Silan i Milostiv.* (Eš-Šu'arā', 141.-159.)

U suri En-Neml, Uzvišeni veli: **Mi smo Semudu poslali njihova brata Saliha, da bi Allaha obožavali, a oni se podijeliše na dvije grupe koje su se međusobno svađale. *"O narode moj", govorio im je on, "zašto požurujete zlo, prije dobra? Zašto od Allaha ne tražite oprosta, da bi vam se ukazala milost?"*

**Oni rekoše: "Mi tebe i one koji su s tobom, smatramo lošim predznakom!" On odgovori: "Vaša zla slutnja je kod Allaha. Uistinu, vi ste narod koji je stavljen na kušnju." *A u gradu je bilo devet osoba koje su ne red, nego nered po Zemlji činile. *One rekoše: "Zakunite se bogom da ćemo njega i njegovu porodicu noću ubiti, a onda, svakako, njegovom zaštitniku reći: "Mi nismo prisustvovali pogibiji njegove porodice, i mi, doista, istinu govorimo." *I smišljali su spletke, ali Mi smo ih preduhitrili kada se nisu ni nadali. *Pa pogledaj kakva je bila posljedica njihovog spletkarenja - sve smo uništili, i njih i narod njihov. *Eno njihovih kuća, praznih, zbog nepravde koju su činili. U tome, doista, ima pouke narodu koji zna. *A spasili smo one koji su vjerovali i koji su se Allaha bojali.* (En-Neml, 45.-53.)

U suri Fussilet, Uzvišeni veli: **A što se tiče Semuda, Mi smo im ukazivali na pravi put, ali su oni više voljeli sljepilo nego pravi put, pa ih je zadesila ponižavajuća kazna od munje, prema onome kako su zaslužili, *a spasili smo one koji su vjerovali i koji su se Allaha bojali.* (Fussilet, 17.-18.)

U suri Iktirāb (El-Kamer), Uzvišeni veli: **Semud je poricao opomene, *pa su govorili: "Zar da čovjeka, jednog od nas slijedimo? Tada bismo sigurno bili u zabludi i ludi. *Zar baš njemu, između nas, da bude poslana Objava? Ne, on je lažljivac oholi!" *Sutra će oni saznati ko je lažljivac oholi! *Mi ćemo poslati kamilu, da bismo ih iskušali, pa pričekaj i budi strpljiv. *I obavijesti ih da će se voda između njih i nje dijeliti, svakom obroku pristupiće onaj čiji je red! *Ali, oni pozvaše jednog od svojih, pa je on uze i zakla. *Pa kakve su bile Moja kazna i Moje opomene: *Mi smo poslali na njih jedan jedini krik, i oni su postali poput sasušenog i izlomljenog šiblja. *A Mi smo Kur'an olakšali za shvaćanje, pa ima li ikoga ko će shvatiti?* (El-Kamer, 23.-32.)

Uzvišeni, također, veli: **Semud je iz obijesti svoje poricao. *Kada se najnesretniji između njih podigao, *Allahov Poslanik im je rekao: "Pustite Allahovu kamilu, neka pije!" *Ali, oni su ga u laž utjerivali i zaklali je, pa ih je njihov Gospodar zbog njihovih grijeha kaznio i sravnio sa zemljom, *i ne boji se posljedica toga.* (Eš-Šems, 11.-15.)

Allah ﷻ u Kur'anu na više mjesta govori o Adu i Semudu zajedno, kao što je u surama: Tewba, Ibrahim, El-Furkān, Sād, Kāf, En-Nedžm i El-Fedžr.

Kaže se da ehli-kitabije ne znaju za ta dva naroda, i da se oni ne spominju u njihovoj knjizi-Tewratu. Međutim, u Kur'anu stoji da ih je Musa obavijestio o ta dva naroda. Tako Uzvišeni u suri Ibrahim veli: **I Musa reče: "Ako vi i svi drugi na Zemlji ne budete vjerovali pa, Allah je, doista, neovisan i dostojan hvale. *Zar vam nije došla vijest o onima prije vas, o Nuhovom narodu, Adu i Semudu i o onima poslije njih koje samo Allah zna? Njihovi poslanici su im donosili jasne dokaze."* (Ibrahim, 8.-9.) Jasno je, dakle, da su ovo tačno Musaove riječi njegovom narodu. Međutim, budući da su ta dva naroda Arapi, oni nisu posvetili dovoljnu pažnju kazivanju o njima i to zapamtili, iako je kazivanje o njima bilo poznato za vrijeme Musaa عليه السلام. O ovome smo opširno govorili u našem *Tefsiru*. Neka je hvala Allahu za to.

A sada ćemo iznijeti tok događaja: šta je sa njima bilo, kako je Allah spasio Saliha ﷺ i one koji su s njim vjerovali, i kako je do posljednjeg uništio narod koji je činio nepravdu svojim nevjerovanjem, ohološću i suprotstavljanjem svome Poslaniku ﷺ.

Već smo rekli da su oni bili Arapi, da su živjeli nakon Ada, i da i pored toga nisu uzeli pouku iz onoga što se njima desilo. Zato im je njihov Poslanik ﷺ govorio: *"O narode moj, obožavajte Allaha, jer vi drugog Boga nemate! Došao vam je jasni dokaz od vašeg Gospodara: ova Allahova kamila je znak za vas, pa je pustite da pase po Allahovoj zemlji, i ne činite joj nikakvo zlo, pa da vas bolna kazna zadesi! *I sjetite se kad vas je On učinio nasljednicima poslije Ada i da vas je na Zemlji nastanio: u ravnicama njezinim palate pravite, a u brdima kuće klešete. Sjetite se Allahovih blagodati, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći.* (El-A'rāf, 73.-74.), tj. On vas je učinio nasljednicima njihovim da biste uzeli pouku iz onog što se njima desilo i da biste radili drukčije nego oni. I On vam je dozvolio ovu zemlju, da u njenim ravnicama pravite palate, *I da u brdima vješto kuće klešete.* (Eš-Šu'arā', 149.), tj. da ih spretno, lijepo i dobro pravite. Zato, odgovorite onda na Allahovu blagodat zahvalom, dobrim djelima i obožavanjem samo Njega, koji nema sudruga, a čuvajte se suprotstavljanja i nepokornosti Njemu, jer je posljedica toga kobna.

Zato ih je ovako savjetovao: **Zar mislite da ćete ovdje biti ostavljeni bezbjedni, *u vrtovima i među izvorima, *u usjevima i među palmama sa zrelim plodovima?* (Eš-Šu'arā', 146.-148.), tj. plodovima koji su obilni, mnogobrojni, lijepi i zreli. **I da u brdima vješto kuće klešete. *Pa se bojte Allaha i meni pokorni budite, *i ne slušajte one koji u zlu pretjeruju, *one koji nered na Zemlji čine, a ne zavode red.* (Eš-Šu'arā', 149.-152.)

On im je, također, govorio: *"Narode moj, Allaha obožavajte, jer vi drugog boga osim Njega nemate! On vas je stvorio od zemlje i dao vam da živite na njoj!"* (Hūd, 61.) Tj. On je Onaj Koji vas je stvorio i oblikovao od zemlje i dao vam da živite na njoj - dao vam ju je, sa svim usjevima i plodovima.

Dakle, On je onaj koji stvara i opskrbljuje, koji zaslužuje da bude samo On obožavan, a niko drugi. *"pa od Njega oprost tražite i pokajte Mu se!"* Tj. napustite to u što sada vjerujete i posvetite se obožavanju samo Njega, pa će vam On to primiti i oprostiti vam. *"Jer je moj Gospodar blizu i odaziva se."* (Hūd, 61.)

Oni mu rekoše: "O Salih, ti si među nama, prije ovoga, bio omiljen", tj. mi bismo voljeli da si dobro razmislio prije ovih riječi, odnosno prije nego što si nas pozvao da obožavamo samo jednog Boga, da ostavimo bogove koje smo do sada obožavali i da se odreknemo vjere naših očeva i djedova. Zato su mu rekli: *"Zašto nam braniš da obožavamo ono što su i naši preci obožavali? Mi, doista, sumnjamo u ono čemu nas ti pozivaš."* (Hūd, 62.)

"O narode moj", reče on, *"šta mislite, ako sam ja potpuno siguran ko mi je Gospodar i ako mi je On od Sebe milost dao, pa ko će me odbraniti od Allaha ako Mu ne budem poslušan. Vi biste samo uvećali moju propast."* (Hūd, 63.)

Ovo je primjer njegovog obraćanja, blagog postupanja i uctivog odnosa prema njima u pozivanju na dobro, to jest šta mislite ako bude onako kako vam ja govorim i čemu vas ja pozivam? Kako ćete se opravdati kod Allaha i šta će vas spasiti od Njega, kad tražite da vas prekinem pozivati da Mu budete pokorni? Ja to ne mogu, jer mi je to obaveza (wadžib), a i kad bih to uradio, ni vi, ni bilo ko drugi ne bi me mogao od Njega spasiti, niti mi pomoći. Zato ću vas ja pozivati samo Allahu Jedinom, koji nema sudruga, sve dok On ne presudi između mene i vas.

Oni su mu također govorili *"Ti si doista opčinjen!"* (Eš-Šu'arā', 153.), tj. opčaran. Ovim su htjeli reći: Nisi svjestan šta govoriš kada nas pozivaš da obožavamo samo Allaha i da se odreknemo drugih bogova. Većina učenjaka riječ *musehharin* u ovom ajetu tumači u značenju "opčinjeni." Po drugom mišljenju, riječ *musehharin* znači: "ko uza se ima džinna." U tom slučaju, oni su htjeli reći: Ti si čovjek koji je opsjednut džinnima.

Međutim, prvi stav je ispravniji, što se vidi i iz njihovih riječi nakon toga: *"Nisi ti ništa drugo do čovjek kao i mi"*, i iz riječi: *"Ako istinu govoriš, daj nam neki dokaz."* (Eš-Šu'arā', 154.).

Ovim od njega traže da im pokaže kakvo čudo, koje bi potvrdilo da je tačno to što objavljuje. **On reče: "Evo deve koja će piti određenim danom, a vi drugim, vama poznatim. *I ne činite joj nikakvo zlo, pa da vas zadesi kazna Velikog dana."* (Eš-Šu'arā', 155.-156.).

On im je također rekao: *"Došao vam je jasni dokaz od vašeg Gospodara: ova Allahova kamila je znak za vas, pa je pustite da pase po Allahovoj zemlji. i ne činite joj nikakvo zlo pa da vas bolna kazna zadesi!"* (El-A'rāf, 73.).

Pored toga, Uzvišeni veli: *Mi smo Semudu kao vidljivo čudo kamilu dali, ali su se oni ogriješili o nju.* (El-Isrā', 59.)

Mufessiri navode da se narod Semud jednog dana okupio na uobičajenom mjestu, pa im je došao Božiji poslanik Salih da ih pozove Allahu, opomene, upozori, savjetuje i naredi im.

Oni su mu na to rekli: "Bi li ti mogao učiniti da nam iz ove stijene - pokazavši na jednu stijenu - izađe deva, takvih i takvih osobina?" Zatim su počeli opisivati njene osobine i karakteristike, među kojima je bilo i to da bude krupna i steona u desetom mjesecu.

Poslanik Salih ﷺ im je rekao: "Šta mislite, ako vam učinim ono što ste tražili, potpuno onako kako ste rekli, hoćete li povjerovati u ono što vam objavljujem i potvrditi moje poslanstvo?" Rekli su da hoće, pa je od njih uzeo zakletvu i obećanja za to.

Zatim je otišao do mjesta za klanjanje, i klanjao Allahu ﷻ koliko je bilo određeno, a zatim zamolio svoga Gospodara da udovolji njihovoj molbi. Tada je Allah ﷻ naredio stijeni da se rascijepi i da iz nje izađe velika, u desetom mjesecu steona deva, sa svim osobinama i karakteristikama koje su oni tražili.

Kada su je, baš takvu, ugledali, i svojim očima vidjeli veliko čudo, zastrašujući prizor, zapanjujuću moć i nepobitni dokaz, mnogi od njih su počeli vjerovati, ali je većina i dalje bila ustrajna u svome nevjerstvu, zabludi i prkosu. Zato Uzvišeni kaže: *ali su se oni ogriješili o nju,* tj. zanijekali su je i većina ni na ovaj dokaz nije počela slijediti istinu.

Glavni među onima koji su povjerovali, je bio Džundu' ibn Amr ibn Mehallat ibn Lebid ibn Dževas. On je bio jedan od plemenskih poglavica. Kada su i ostali uglednici htjeli da prihvate Islam, od toga su ih odvratili: Zuab ibn Amr ibn Lebid, Habbab - koji se brinuo o kipovima - i Rebab ibn Sa'r ibn Dželmes. Tako je Džundu' pozvao svoga amidžića Šihaba ibn Halifu koji je bio ugledan među njima, i kad je htio da primi Islam, ovi su ga spriječili pa je on stao na njihovu stranu. Tim povodom, jedan od muslimana po imenu Mehreš ibn Ganeme ibn ez-Zemil, neka mu se Allah smiluje, u stihovima je rekao:

Amrovi ljudi bili su pozvali
Šihaba u vjeru Poslanika
Semudova poglavicu i sve druge
Pa je namjeravao da se odazove
A da se odazvao Salihu bi ugled porastao
Ali ga je odvratio drug mu Zuab
Tako su se zalutali ljudi iz Hidžra
Nakon upute zlu okrenuli.

Zato im je Salih ﷺ rekao: *"Ova Allahova kamila..."*, tj. dodao ju je uz Allahovo ime da bi joj dao počast i važnost. Tako se npr. kaže: Allahova kuća (Ka'ba) i Allahov rob (čovjek). *"... vama je dokaz"*, tj. potvrda da je istina ono što vam objavljujem. *"... pa je pustite neka pase po Allahovoj zemlji, i ne činite joj nikakvo zlo da vas ne bi stigla skora kazna."* (Hūd, 64.)

Tako je dogovoreno da deva bude kod njih, da pase odakle hoće i da pije vodu svaki drugi dan. Kad bi došao dan u kome je red da pije vodu sa bunara, oni bi svoje potrebe vode, dan ranije, odnosili kućama. Drugi kažu da su pili njeno mlijeko, koliko god su mogli. Zato im je rekao: *"koja će piti određenim danom, a vi drugim, vama poznatim."* (Eš-Šu'arā', 155.)

Zato je i Uzvišeni rekao: *Mi ćemo poslati kamilu, da bismo ih iskušali,* tj. da ih ispitamo da li će vjerovati ili neće. Allah je najbolje znao kako će oni postupiti. ... *pričekaj ih,* tj. sačekaj da vidiš šta će uraditi ...*i budi strpljiv,* (El-Kamer, 27.) na njihovim neugodnostima, dok ti ne dođe jasan znak. *I obavijesti ih da će se voda između njih i nje dijeliti, svakom obroku pristupiće onaj čiji je red.* (El-Kamer, 28.)

Međutim, kada im se ovo oduljilo, njihovi pametnjakovići su se sastali i dogovorili da zakolju devu, i tako je se riješe, kako bi imali vode u izobilju. Sve to usput je uljepšavao šejtan. Allah ﷻ veli: *I zaklaše kamilu, ne poslušaše naređenje svoga Gospodara, i rekoše: "O Salih, daj nam to čime nam prijetiš, ako si Poslanik."* (El-A'rāf, 77.)

Onaj ko je preuzeo na sebe da je zakolje bio je njihov poglavar Kadar ibn Salif ibn Džundu', čovjek crvenkastobijele boje, plavih očiju i riđe kose. Za njega se pričalo da je dijete bludnice i da je rođen na Salifovoj postelji, čiji se otac zvao Sajban. Devu je zaklao uz odobravanje svih, pa se grijeh pripisuje svima njima.

Ibn Džerir i drugi mufessiri govore o dvije žene iz Semuda. Jedna se zvala Saduk bintu-l-Mahja ibn Zuhejr ibn el-Muhtar. Poticala je iz ugledne i bogate porodice. Bila je udata za jednog čovjeka koji je primio Islam, pa ga je napustila. Ona je pozvala svoga amidžića Masrea ibn Mehredža ibn el-Mahjaa i ponudila mu se, ako zakolje devu. Druga se zvala Unejza bint Ganim ibn Mudžliz, a nadimak joj je bio Ummu Ganeme. Bila je starica, nevjernica i imala je kćerke od svog muža Zuaba ibn Amra, jednog od plemenskih poglavara. I ona je ponudila sve četiri kćerke Kadaru ibn Salifu ako zakolje devu, da od njih četiri izabere koju hoće. Ova dvojica mladića su se spremila da je zakolju, i o tome upoznali svoj narod. Njima su se pridružila još sedmorica, tako da ih je ukupno bilo devet.

O njima se govori u riječima Uzvišenog: *A u gradu je bilo devet osoba koje su po Zemlji, ne red, nego nered činile.* (En-Neml, 48.) Oni su i drugima u plemenu govorili da se deva treba zaklati, pa su i ostali uz njih pristali i odobrili im. Nakon toga su otišli da traže devu. Kada se ona pojavila sa pojilišta, Masre' joj se prišuljao, odapeo strijelu na nju i ranio je u nogu. Žene su došle i počele bodriti ljude iz tog plemena da je ubiju. Čak su i svoja lica otkrile, kako bi ih potakle na to. Najbrži je bio Kadar ibn Salif koji je na nju krenuo sa sabljom i posjekao joj noge, pa je pala na zemlju, riknuvši jako, da bi upozorila svoje mladunče. On joj je proboo vrat i zaklao je. Njeno devče - koje je upravo odbijeno - popelo se na nepristupačno brdo i riknulo tri puta.

Abdurrezzak od Ma'mera, prenosi od nekog ko je čuo da je Hasan rekao: "Devče je upitalo: - Gospodaru moj, gdje mi je majka?" Zatim je ušlo u jednu stijenu i nestalo u njoj. Po drugom mišljenju oni su ga stigli pa i njega zaklali.

Uzvišeni, kaže: **Ali, oni pozvaše jednog od svojih, *pa je on uze i zakla i kakve su bile Moja kazna i Moje opomene!?* (El-Kamer, 29.-30.) Uzvišeni, također, veli: **Kada se najnesretniji među njima podigao, *Allahov Poslanik im je rekao: "Pustite Allahovu kamilu, neka pije!"* (Eš-Šems, 12.-13.), tj. pazite je. **Ali oni su ga u laž utjerivali i zaklali je, pa ih je njihov Gospodar zbog njihovih grijeha kaznio i sravnio sa zemljom, *i ne boji se posljedica toga.* (Eš-Šems, 14.-15.)

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Abdullah ibn Numejr, da mu je pričao Hišam - Ebu 'Urve - a on je čuo od svoga oca, da je Abdullah ibn Zem'e rekao: "Božiji Poslanik ﷺ je jednom prilikom držao hutbu, pa je kada je spomenuo devu i onog ko ju je zaklao, rekao: *Kada se najnesretniji među njima podigao:* - Taj čovjek je bio energičan, ugledan i moćan u svom plemenu kao Ebu Zem'a."[1] Ovaj hadis od Hišama prenose Buharija i Muslim.

[1] Hadis sahih, bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* 4/17/263/Haleb; Muslim u svom *Sahihu* 51/13/49; Buharija u svom *Sahihu* 65/91/4942.

Muhammed ibn Ishak navodi: "Pričao mi je Jezid ibn Muhammed ibn Hasim, da je on čuo od Muhammeda ibn Ka'ba, a on od Muhammeda ibn Hasima ibn Jezida, a ovaj od Ammara ibn Jasira, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao Aliji: "Hoćeš li da ti kažem ko su najnesretniji ljudi?" "Hoću", odgovorio je. Poslanik je rekao: "To su dva čovjeka, jedan od njih je opaki čovjek iz Semuda, koji je zaklao devu, a drugi je, Alija, onaj koji će te udariti ovuda - tj. po tjemenu - od koga će ti se krvlju natopiti ovo - tj. brada." Ovaj hadis prenosi Ibn Ebi Hatim.

Zatim, Uzvišeni veli: *I zaklaše onu kamilu, i ne poslušaše naređenje svoga Gospodara, i rekoše: "O Salih, daj nam to čime nam prijetiš, ako si poslanik"* (El-A'rāf, 77.) Ovim riječima, oni su pokazali otvoreno nevjerovanje po više pitanja:

- Nisu poslušali Allaha i Njegovog Poslanika, počinivši ono što im je bilo strogo zabranjeno, tj. zaklavši devu koju im je Allah dao kao dokaz.
- Požurivali su kaznu protiv sebe, pa su je i zaslužili iz dva razloga: Prvo što se ispunio postavljeni uvjet: *I ne činite joj nikakvo zlo da vas ne bi stigla brza kazna.* (Hūd, 64.) U drugom ajetu stoji: *velika* (Eš-Šu'arā', 156.), a u trećem *bolna* (El-A'rāf, 73.), što je sve istinito. Drugo što su požurivali kaznu.
- Što su u laž utjerivali Poslanika koji im je dao nepobitan dokaz za svoje poslanstvo i istinitost. Oni su to sigurno znali, ali su ih njihovo nevjerstvo, zabluda i inat naveli na to da odbiju istinu i mogućnost da ih zadesi kazna. Allah ﷻ veli: *Ali, oni je zaklaše, pa on reče: "Uživajte u svojim kućama još tri dana! To je istinita prijetnja."* (Hūd, 65.)

Navodi se da je prilikom klanja deve, prvi na nju ruku digao Kadar ibn Salif, prokleo ga Allah. On joj je posjekao noge pa je pala na zemlju, a za njim su potrčali i ostali da je sabljama raskomadaju. Kada je to ugledalo njeno devče pobjeglo je od njih, popelo se na najviše brdo i riknulo tri puta.

Zato im je Salih rekao: *"Uživajte u svojim kućama još tri dana"*, tj. od danas. Međutim, oni nisu vjerovali ni u ovu sigurnu prijetnju, nego su, kada je pala noć, htjeli ubiti i njega i, - prema njihovim tvrdnjama - poslati ga kuda i devu. *Oni rekoše: "Zakunite se bogom da ćemo njega i njegovu porodicu noću ubiti"*, tj. sakupiti ih u njegovoj kući i pobiti ih, a zatim zanijekati i poreći ukoliko njegovi zaštitnici budu tražili krvarinu. Zato su rekli: *"...a onda ćemo svakako njegovom zaštitniku reći: 'Mi nismo prisustvovali pogibiji njegove porodice, i mi, doista, istinu govorimo."* (En-Neml, 49.)

Allah ﷻ veli: **I smišljali su spletke, ali Mi smo ih preduhitrili kada se nisu ni nadali. *Pa pogledaj kakva je bila posljedica njihovog spletkarenja; sve smo uništili, i njih i njihov narod. *Eno njihovih kuća, praznih, zbog nepravde koju su činili. U tome doista ima pouke narodu koji zna. *A spasili smo one koji su vjerovali i koji su se Allaha bojali.* (En-Neml, 50.-53.)

Tako što je Uzvišeni na one koji su htjeli ubiti Saliha poslao kamenje koje ih je pogađalo, i uništilo prije ostalog naroda. U četvrtak - prvi dan čekanja - ljudi iz Semuda su osvanuli požutjelih lica, kako im je rekao i Salih ﷺ. Kada je pao mrak dozivali su se: "Prošao je jedan dan određenog roka."

Drugog dana najavljenog roka - u petak - osvanuli su pocrvenjelih lica, a kad su omrkli, rekli su: "Prošla su dva dana određenog roka."

Trećeg dana određenog roka - u subotu - osvanuli su crnih lica, a kada su omrkli, rekli su: "Eto, prošao je određeni rok." Kada je osvanula nedjelja obukli su se, spremili i sjeli, iščekujući kakva će ih kazna, muka i nesreća zadesiti, ne znajući šta će sa njima biti, niti sa koje će strane kazna doći. Kada je izašlo Sunce, došao im je glas odozgo, s neba, a ispod njih se zemlja zatresla, pa su duše izdahnule, životi se ugasili, pokreti se ukočili, glasovi umukli i istina se obistinila. Tako su u svojim kućama osvanuli nepomični, tijela bez duša i bez pokreta.

Kaže se da od njih ovo niko nije preživio, osim jedne žene koja je od ranije bila nepokretna. Zvala se Kelbe bintu-s-Silk - sa nadimkom Zurej'a. Bila je okorjela nevjernica i protivnica Saliha ﷺ. Kada je ugledala kaznu, prohodala je i pobjegla što je brže mogla. Tako je došla do jednog naselja gdje su živjeli Arapi i ispričala im šta je vidjela i šta je zadesilo njen narod. Bila je iznurena žeđu, pa je zatražila vode. Kada se napila, umrla je.

Uzvišeni veli: *...kao da ih u njima nikad nije ni bilo,* tj. kao da u njima nisu živjeli udobno, svak sa svojom nafakom i bogatstvom. *Semud, doista, u Gospodara svoga nije vjerovao; daleko neka je Semud!* (Hūd, 68.), tj. on ih je ovim prokleo i prizvao zov sudbine.

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Abdurrezzak da je njemu pričao Ma'mer, da je čuo od Abdullaha ibn Usmana ibn Hašima, a on od Ebu ez-Zubejra, da je Džabir rekao: "Kada je Božiji Poslanik ﷺ prolazio pored Hidžra, rekao je: - Nemojte tražiti čuda! Tražio ih je Salihov narod, pa su im pokazana - znači deva - koja je ovuda dolazila, a ovuda odlazila. Prekršili su naređenje svoga Gospodara i zaklali je. Pila je njihovu vodu jedan dan, a oni njeno mlijeko drugi dan. Ali, oni su je zaklali, pa ih je snašao jedan krik, kojim je Allah usmrtio sve, koji su bili pod nebeskim svodom, osim jednog čovjeka koji se zatekao u haremu Allahove Ka'be. "Ko je to bio, Božiji Poslaniče?", upitali su ashabi, pa je on odgovorio: - Bio je to Ebu Regal, ali kada je izašao iz harema i njega je pogodilo ono što i njegov narod."[1]

Ovaj hadis zadovoljava uvjete Muslima, ali nije naveden ni u jednoj od šest vjerodostojnih zbirki. Allah najbolje zna.

Abdurrezzak kaže: "Ma'mer kaže da ga je obavijestio Ismail ibn Umejje, da je Poslanik ﷺ jednom prilikom prošao pored kabura Ebu Regala i rekao: "Znate li ko je ovdje?" Ashabi su odgovorili: "To Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." On je rekao: "Ovo je grob Ebu Regala, jednog od Semudovih ljudi. Bio je u Allahovom haremu, pa ga je to sačuvalo od Allahove kazne. Ali, kada je iz njega izašao, zadesilo ga je ono što je zadesilo i njegov narod, pa je ukopan ovdje, zajedno sa zlatnom grančicom. Poslije su ga ljudi tražili s mačevima u rukama, i kada su ga našli, izvadili su tu grančicu."

[1] Ovaj hadis bilježi jedino Ahmed u svome *Musnedu* 3/296 /Haleb.

Abdurrezzak zatim kaže da je Ma'mer čuo od Zuhrije da je Ebu Regal, ustvari, Ebu Sekif. Ovaj hadis u ovoj verziji je mursel.

Muhammed ibn Ishak u *Životopisu Poslanika* navodi ovaj hadis u nešto drugačijoj verziji, bez prekidanja seneda, od Ismaila ibn Umejje, koji ga je čuo od Budžejra ibn Ebi Budžejra, a on od Abdullaha ibn Omera koji kaže: "Kada smo sa Božijim Poslanikom ﷺ putovali za Taif i prolazili pored jednog kabura, čuo sam da je rekao: "Ovo je kabur Ebu Regala, a to je Ebu Sekif. Bio je iz naroda Semuda. On se zadesio u ovom haremu, pa ga je to spasilo, ali, kada je izašao iz njega, ovdje ga je zadesila kazna, koja je zadesila i njegov narod, pa je tu i ukopan. Znak da je to tako jeste zlatna grančica, koja je zakopana sa njim. Kad bi ga otkopali, našli bi je uz njega." Na to je svijet požurio i iskopao grančicu iz tog mezara." Hadis ovako navodi i Ebu Dawud od Muhammeda ibn Ishaka.

Naš učitelj, Hafiz Ebu el-Hadždžadž Mizzi, neka mu se Allah smiluje, kaže da je ovaj hadis vjerodostojan (hasen-aziz).

Ja na to dodajem da ga, u tom obliku, prenosi samo Budžejr ibn Ebi Budžejr, čije se ime spominje samo u ovom hadisu. Pored toga, od njega ga prenosi samo Ismail ibn Umejje. Naš učitelj kaže: "Moguće je da je on pogrešno shvatio kada je rekao da su to riječi Poslanika (merfu'), pa bi u tom slučaju ovo mogle biti riječi Abdullaha ibn Amra, a da je to on našao u jevrejskim knjigama." Allah, opet, najbolje zna!

Ja, opet, na ovo kažem da u spomenutoj mursel predaji kao i u hadisu kojeg prenosi Džabir, postoji potvrda za to. Allah, opet, najbolje zna!

On se okrenu od njih i reče: *"O narode moj, prenio sam vam poslanicu svoga Gospodara i savjetovao vas, ali vi ne volite one koji vas savjetuju"* (El-A'rāf, 79.) Ovim riječima Uzvišeni nas upoznaje da se Salih ﷺ ovako obratio svom narodu, nakon njihove propasti. Dakle, napuštajući njihovo prebivalište prema nekom drugom, narodu je rekao: *"O narode moj, prenio sam vam poslanicu moga Gospodara i savjetovao vas"*, tj. ja sam se na sve načine: svojim riječima, djelima i namjerom trudio da vas uputim *...ali vi ne volite one koji vas savjetuju,* tj. vi po svojoj pokvarenoj naravi niste bili spremni prihvatiti istinu, niti ste je željeli. Zato ste dopali bolne kazne u kojoj ćete zauvijek ostati, i ja nemam nikakva načina da vam pomognem, niti sam to dužan. Ja sam svoju obavezu prema vama ispunio; dostavio sam vam Objavu i savjetovao vas, a Allah čini ono što On hoće.

Tako se Poslanik ﷺ obratio poginulim mušricima na Bedru, nakon tri noći. Stao je kod njih, a onda uzjahao devu, naredio pokret pred kraj noći i rekao: "O poginuli, jeste li se uvjerili da je istina ono što vam je vaš Gospodar obećao? Ja sam se uvjerio da je istina ono što mi je moj Gospodar obećao."

Zatim im je između ostalog rekao: "Vi ste bili loše društvo svom Poslaniku: poricali ste me, a drugi svijet mi je povjerovao; istjerali ste me, a drugi su mi pružili utočište; borili ste se protiv mene, a drugi su me pomagali. Loše li ste društvo bili svome Poslaniku!"

Omer mu je na to rekao: "Božiji Poslaniče, govoriš ljudima čija se tijela raspadaju." Poslanik je na to rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, vi ništa bolje od njih ne čujete ono što im govorim, samo što oni ne odgovaraju." Kaže se da se Salih ﷺ nakon toga preselio u harem Ka'be i tu ostao sve do svoje smrti.

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Ve'ki da je njemu pričao Zem'a ibn Salih, da je čuo od Seleme ibn Wehrama, a on od Ikrime, da je Ibn Abbas rekao: "Kada je Poslanik ﷺ prolazio kroz dolinu Usfan, na putu za hadždž, upitao je: - Ebu Bekre, koja je ovo dolina? On mu je odgovorio: - Dolina Usfan. Tada je Poslanik rekao: - Ovuda su prolazili Hud i Salih ﷺ na mladim devama koje su imale ulare izrađene od vlakana, a na njima su i gornji i donji ogrtači bili od vunenog platna. Tako su oni izgovarali telbijju i hodočastili Ka'bu."[1]

Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar (hasen). Već je naveden u kazivanju o Nuhu ﷺ, a prenosi ga Taberanija s tim što se tamo govori o Nuhu, Hudu i Ibrahimu.

Poslanikov ﷺ prolazak dolinom Hidžr - teritorijom Semuda - u godini pohoda na Tebuk

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Abdussamed da je njemu pričao Sahr ibn Džuwejrijje, da je on čuo od Nafi'a, da je Ibn Omer pričao: "Kada je Božiji Poslanik ﷺ krenuo sa ashabima prema Tebuku, sa njima se zaustavio u Hidžru, kod Semudovih naselja, pa su nasuli vodu iz bunareva iz kojih je pio narod Semudov, te su njome zamijesili hljeb i napunili posude. Međutim, Poslanik im je naredio, pa su prosuli vodu i tim hljebom nahranili deve, a onda ih odveo do bunara iz kojeg je pila deva. Zabranio im je ulazak u isklesane kuće gdje je živio kažnjeni narod rekavši: "Bojim se da vas ne zadesi ono što je zadesilo i njih, pa ne ulazite tamo gdje su oni živjeli!"[2]

Ahmed, također, navodi: "Pričao nam je Affan, da je njemu pričao Abdulaziz ibn Muslim, a njemu Abdullah ibn Dinar, da je čuo od Abdullaha ibn Omera, da je Božiji Poslanik ﷺ, dok je bio u Hidžru, rekao: "Ne ulazite ovim kažnjenicima, osim plačući, a ako ne možete plakati, nemojte im ni ulaziti, da vas ne bi zadesilo ono što i njih."[3]

Buharija i Muslim ovaj hadis u svojim *Sahihima* navode u više verzija.

U nekim verzijama ovog hadisa stoji da je on, kada je prolazio pored njihovih staništa, oborio glavu i potjerao svoju jahalicu, a ashabima je zabranio ulazak u njih, osim plačući. U jednoj verziji ovog hadisa stoji da je Poslanik ﷺ rekao: "Pa ako ne možete plakati, onda se pravite da plačete, iz bojazni da vas ne zadesi ono što je i njih zadesilo!"

---

[1] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 1/232 /Haleb.

[2] Hadis bilježi Buharija 65/15 - 2/4702/*Fethu-l-Bari*; Ahmed u svome *Musnedu* 2/72, 91/Haleb; El-Humejdi u svom *Musnedu* 2/290/653; Ibn Hišam u *Siri* 327/Egipat; El-Wakidi u *El-Megazi* 397/Egipat; Muslim u svom *Sahihu* 53/1/2981.

[3] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 2/66 /Haleb.

Imam Ahmed, također, navodi: "Pričao nam je Jezid ibn Harun, da je čuo od Mes'udija, a on od Ismaila ibn Ewseta, da mu je pričao Muhammed ibn Ebi Kebša Ensarija, a njemu njegov otac - kome je bilo ime Amr ibn Sa'd, a po drugima Amir ibn Sa'd, neka Allah bude zadovoljan sa njim: "Kada je bio pohod na Tebuk, ljudi su požurili prema Hidžru da dođu do ostataka naselja tog naroda. To je čuo Božiji Poslanik ﷺ pa je svijet pozvao i rekao: "Skupite se radi namaza!" Ja sam došao do Poslanika ﷺ a on, pridržavajući se za nekog, reče: "Nemojte ulaziti narodu na kojeg se Allah rasrdio!" Na to mu je jedan čovjek rekao: "Božiji Poslaniče, mi im se čudimo", a on je na to rekao: "Hoćete li da vam kažem šta je čudnije od toga? Čovjek između vas, koji vam priča o onom što je bilo prije vas i o onom što će biti poslije vas. Zato budite ustrajni na pravom putu pa vas Allah nikada neće kazniti. Doći će jedan narod koji se nikako neće moći od toga odbraniti."

Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar (hasen), ali ga ne navode u šest vjerodostojnih zbirki. Govori se da su ljudi Salihovog naroda dugo živjeli. U početku su pravili kuće od ilovače, pa bi im se srušile prije nego što umru, pa su onda počeli klesati kuće u kamenim brdima.

Također se navodi da im je Salih عليه السلام, nakon što su od njega tražili čudo i nakon što im je Allah dao kamilu iz stijene, rekao da paze na nju i njeno mlado koje joj je bilo u utrobi, upozorivši ih da će ih, ukoliko joj učine bilo kakvo zlo, stići Allahova kazna. On im je također rekao da će je zaklati i da će to biti uzrok njihove propasti. Čak im je opisao čovjeka koji će je zaklati, rekavši da će on biti rumene boje lica, plavih očiju i riđe kose. Oni su onda po čitavom kraju poslali uhode, sa zadatkom da ubiju dijete koje bude tako izgledalo. Tako je dugo vremena prošlo; jedna generacija je prošla, a druga je došla.

Jednog dana, jedan od njihovih poglavara je zaručio sina sa kćerkom drugog njihovog poglavara, i oženio ga njome. Iz tog braka se rodio onaj ko će zaklati devu tj. Kadar ibn Salif, pa uhode nisu mogle da ga ubiju zbog ugleda njihovih očeva i djedova u narodu. On je rastao brzo, tako da bi za sedmicu narastao koliko drugi za mjesec dana. On je vremenom postao njihov poglavar, kome su bili pokorni. Njegove strasti su ga navele da zakolje devu, a u tome su mu pomogli osmorica najuglednijih. To su ona devetorica koja su htjela ubiti Saliha عليه السلام.

Kada su zaklali devu i za to čuo Salih عليه السلام, došao im je, plačući zbog nje. Oni su ga primili, izvinjavajući mu se i govoreći: "Ovo nisu uradili naši ugledni ljudi nego mladići." Dalje se kaže da im je naredio da poprave tu grešku lijepo postupajući prema devčetu. Oni su ga pratili, a ono se popelo na jednu planinu. Kada su se popeli za njim, ono se popelo na vrh planine, tako da je bilo visoko toliko da ga ptice nisu mogle dohvatiti. Tu je plakalo lijući suze, a zatim se okrenulo prema Salihu عليه السلام i riknulo tri puta. Na to im je Salih rekao: *"Uživajte u svojim kućama još tri dana! To je istinita prijetnja."* (Hūd, 65.). Zatim im je rekao da će sutra osvanuti požutjelih lica, drugi dan crvenih lica, a treći dan crnih lica.

Četvrti dan im je došao jedan krik, jači od svih gromova, koji ih je obuzeo, pa su osvanuli u svojim kućama mrtvi.

Međutim, neki dijelovi ove predaje su sporni i suprotstavljaju se onom što se može razumjeti iz Kur'ana u pogledu kazivanja o njima, o čemu smo ranije govorili. Allah ﷻ, opet, najbolje zna šta je tačno!

إبراهيم عليه السلام
Ibrahim a.s

KAZIVANJE O IBRAHIMU HALILU ﷺ

Ibrahim je sin Tara (250), sina Nahora (148), a on sin Saruga (230), sina Reva (239), a on sin Falega (439), sina Hebera (464), a on sin Sala (433), sina Arfaksada (438), a on sin Sema (600), sina Nuhova ﷺ.

Ovo je tekst ehli-kitabija iz za njih Svete knjige, a ja sam iza svakog imena brojkom označio koliko su živjeli, prema onom što oni navode. Već je bilo govora o dužini života Nuha ﷺ, pa nema potrebe to ponavljati.

Hafiz ibn Asakir, u svojoj *Historiji*, govoreći o životu Ibrahima Halila (Allahovog prijatelja), prenoseći od Ishaka Ibn Bišra Kahilije, iz njegovog djela *el-Mubtede*, navodi da je Ibrahimovoj majci bilo ime Emila. Zatim od njega prenosi dugu priču o tome kako ga je rodila. Kelbi kaže da joj je bilo ime Buna bint Kribta ibn Kersi i da je porijeklom od Arfaksada, Semovog sina, a Sem je Nuhov sin.

Ibn Asakir u više predaja navodi da je Ikrime rekao: "Ibrahimov ﷺ nadimak je bio Ebu ed-Dajfan."[1]

**Ehli-kitabije zatim kažu da su se Taru, kada je imao sedamdeset pet godina, rodili Ibrahim ﷺ, Nahor i Haran. Haran je kasnije dobio sina Luta. Oni kažu da je Ibrahim ﷺ bio srednji i da je Haran umro još za očeva života u mjestu gdje je i rođen, tj. u području Haldejaca. Time misle na Babilon. Taj stav je ispravan i poznat kod onih koji istražuju životopise, historiju i događaje.

Hafiz Ibn Asakir također kaže da je taj stav ispravan. On navodi od Hišama ibn Ammara da je on čuo od Welida, on od Se'ida ibn Abdulaziza, a on od Mekhula, da je Ibn Abbas rekao: "Ibrahim je rođen u Guti kod Damaska, u selu po imenu Berza, a na brdu koje se zove Kasijun." Nakon toga, Hafiz kaže: "Ispravno je ipak, da je on rođen u Babilonu, a ovo mu se mjesto pripisuje zato što je na njemu klanjao kad je došao pomoći Lutu ﷺ."[2]

Oni zatim navode da je Ibrahim oženio Saru, a Nahor Melhu, kćerku Harana, tj. bratičnu.

Zatim navode da je Sara bila nerotkinja, da nije mogla rađati.

---

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/141/Et-Tehzib.

[2] Ibn Asakir 2/13/Et-Tehzib.

**Zatim ehli-kitabije kažu: "Tara je, sa svojim sinom Ibrahimom, njegovom ženom Sarom, i njegovim bratićem Lutom, izišao iz zemlje Haldejaca i otišao u zemlju Kenanaca. Nastanili su se u Haranu, gdje je Tara i umro, u svojoj dvjesta pedesetoj godini." Ovo potvrđuje da on nije rođen u Haranu, nego u zemlji Haldejaca, tj. u Babilonu.

Dakle, oni su krenuli sa namjerom da dođu u zemlju Kenanaca, područje Jerusalima, pa su se nastanili u Haranu. Haran je u to doba, zajedno sa Arapskim poluostrvom i Šamom, pripadao Haldejcima koji su obožavali sedam zvijezda. Graditelji Damaska također su bili ove vjere. Okretali su se prema Sjevernjači. Raznim riječima i postupcima su pokazivali da obožavaju sedam zvijezda. Zato je na svih sedam kapija starog Damaska, za svaku zvijezdu, bio po jedan hram u kojima su, u njihovu čast, priređivane svetkovine i prinošene žrtve. U to doba, dok su stanovnici Harana obožavali zvijezde i kipove, svi ljudi na Zemlji su bili nevjernici, osim Ibrahima-Halila, njegove žene i bratića mu Luta ﷺ.

Ibrahim ﷺ je bio taj preko koga je Allah ﷻ uklonio ta zla i dokinuo tu zabludu. Njemu je Allah ﷻ, još u mladosti, dao zdrav razum, a kad je porastao odabrao ga za Svoga Poslanika i uzeo Sebi za prijatelja (Halila). Allah ﷻ kaže: *Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro ga poznavali,* (El-Enbijā', 51.), tj. on je bio dostojan za to.

Uzvišeni, također, veli: **I Ibrahima, kad je govorio svome narodu: "Obožavajte Allaha i Njega se bojte! To vam je bolje, ako znate. *Vi mimo Allaha obožavate kumire i laži izmišljate. Oni, koje vi mimo Allaha obožavate, ne mogu vas nikakvom hranom nahraniti, pa kod Allaha tražite opskrbu, Njega obožavajte i Njemu zahvaljujte; jer ćete se Njemu vratiti! *A ako vi budete poricali, pa i narodi prije vas su poricali, a Poslanik je dužan samo da jasno prenese. *Zar oni ne vide kako Allah stvara stvorenja? On će to ponovo učiniti. Allahu je to, doista, lahko." *Reci: "Putujte po Zemlji i gledajte kako je On prvi put stvorio. Allah će to i drugi put stvoriti. Allah, doista, sve može. *On kažnjava koga On hoće i milost daje kome On hoće, i Njemu ćete se vratiti. *Vi Njegovoj kazni ne možete umaći ni na Zemlji ni na nebu, i vi mimo Allaha nemate ni zaštitnika ni pomagača. *A oni koji ne vjeruju u Allahove dokaze i susret s Njime, ti su izgubili nadu u Moju milost, i njih čeka bolna kazna." *Odgovor njegovog naroda bijaše samo: "Ubijte ga ili ga spalite!" - ali, Allah ga je spasio od vatre. U tome, doista, ima dokaza za narod koji vjeruje. *I on reče: "Vi ste mimo Allaha kumire prihvatili, da biste u životu na ovom svijetu međusobne prijateljske odnose održavali, a poslije, na Sudnjem danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge proklinjati. Vaše prebivalište će biti vatra i nećete imati pomagača." *I Lut mu povjerova! A Ibrahim reče: "Ja selim svome Gospodaru, On je, doista, Silni i Mudri." *I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonuli i njegovim potomcima vjerovjesništvo i Knjigu dali, a njemu na ovom svijetu nagradu dali, a na onom će, doista, jedan od dobrih biti.* (El-'Ankebūt, 16.-27.)

Zatim Uzvišeni navodi Ibrahimovu raspravu sa svojim ocem i narodom, o čemu ćemo, ako Bog da, dalje govoriti.

Njegov otac je bio prvi koga je pozvao na Pravi put. Otac mu je bio jedan od onih koji su obožavali kipove i bilo je najpreče da se iskrenim savjetom obrati svome ocu.

O tome Uzvišeni veli: **I spomeni u Knjizi Ibrahima. On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik. *Kada je rekao svome ocu: "Oče, zašto obožavaš ono što niti čuje, niti vidi, niti ti može išta koristiti? *Oče, meni je došlo znanje koje tebi nije došlo, pa me slijedi i ja ću te na pravi put uputiti. *Oče, ne obožavaj šejtana! Šejtan je Milostivom neposlušan. *Oče, bojim se da te od Milostivog ne stigne kakva kazna, pa da budeš šejtanu drug." *On je rekao: "Zar ti, Ibrahime, mrziš moje bogove? Ako ne prestaneš, sigurno ću te kamenovati. Zato me ostavi na miru!" *"Neka je mir na tebe", reče on, "Ja ću moliti svoga Gospodara da ti oprosti, jer je On dobar prema meni. *I ja napuštam i vas i ono čemu se vi mimo Allaha molite, a ja ću moliti svoga Gospodara, nadam se da mi moj Gospodar neće odbiti moju dovu."* (Merjem, 41.-48.)

Uzvišeni ovdje navodi kako je tekla rasprava i dijalog između Ibrahima i njegovog oca, kako ga je na pravi put pozvao najblažim riječima i na najljepši način. Objasnio mu je ništavnost njegovog obožavanja kumira, koji, niti čuju molbu obožavaoca, niti vide gdje se on nalazi, pa kako će mu onda išta koristiti, dati bilo kakvo dobro, nafaku ili pomoć?

Zatim ga je podsjetio da mu je Allah dao uputu i korisno znanje, iako je mlađi od oca: *"Oče, meni je došlo znanje koje tebi nije došlo, pa me slijedi, i ja ću te na pravi put uputiti"*, tj. put koji je ispravan, jasan, lahak, istinit i kojim ćeš postići dobro i ovog i onog svijeta.

Kada mu je Ibrahim pokazao pravi put i uputio savjet, on ga nije poslušao i primio od njega, nego mu je zaprijetio i pokušao da ga zaplaši riječima: *"Zar ti, Ibrahime, mrziš moje bogove? Ako ne prestaneš, sigurno ću te kamenovati!"* Po jednima, time je mislio samo na riječi, a po drugima na stvarno djelo. *"Zato me ostavi na miru!"*, tj. idi od mene i zadugo se ne vraćaj!

Na to mu je Ibrahim rekao: *"Neka je mir na tebe"* (Merjem, 47.), tj. od mene te neće snaći ništa loše i od mene nećeš doživjeti nikakvo uznemiravanje, ti si od mene miran. Čak mu želi dobro riječima: *"Ja ću moliti svoga Gospodara da ti oprosti, jer je on dobar prema meni."* (Merjem, 47.)

Ibn Abbas i drugi kažu: "Tj. blag, jer me je On uputio da Njega obožavam i samo Njega vjerujem." Zato on kaže: *"I ja napuštam i vas i ono čemu se vi mimo Allaha molite a ja ću moliti svoga Gospodara, nadam se da mi moj Gospodar neće odbiti dovu."* (Merjem, 48.)

Ibrahim je doista, kao što je i obećao, za njega molio u svojim dovama. Međutim, kada mu je postalo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao, kako kaže Uzvišeni: *Ibrahimovo traženje oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je, doista, bio pun sažaljenja i milostiv.* (Et-Tewbe, 114.)

Buharija navodi: "Pričao nam je Ismail ibn Abdullah, da je njemu pričao njegov brat Abdulhamid, a on je čuo od Ibn Ebi Zi'ba, ovaj od Se'ida Makberije, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ibrahim će na

Sudnjem danu sresti svog oca Azera a na njegovom licu će biti prašina i zemlja, pa će mu Ibrahim reći: - Zar ti nisam rekao da mi se ne suprotstavljaš? Na to će mu otac reći: - Danas ti se neću suprotstavljati." Ibrahim će tada reći: "Gospodaru moj, obećao si mi da me na Sudnjem danu nećeš poniziti, a zar ima većeg poniženja od toga da mi otac bude u vatri?" Allah će odgovoriti: "Ja sam nevjernicima zabranio Džennet." Zatim će mu se reći: "Ibrahime, šta je to ispod tvojih nogu?" On će pogledati i vidjeti uprljanu zaklanu životinju, koja će biti uzeta za noge i bačena u vatru."[1] Jedino on navodi ovako u kazivanju o Ibrahimu.

U svom *Tefsiru* on kaže: "Tako prenosi Ibrahim ibn Tahman od Ebu Zi'ba, on od Se'ida Makberije, a on od Ebu Hurejre."

Ovako ga prenosi i Nesaija: od Ahmeda ibn Hafsa ibn Abdullaha, on od svog oca, a ovaj od Ibrahima ibn Tahmana i dalje redom. Bezzar ga u sličnoj verziji navodi od Hammada ibn Seleme, on od Ejjuba, on od Muhammeda ibn Sirina, on od Ebu Hurejre, a on od Božijeg Poslanika ﷺ, mada u toj verziji ima nečeg neobičnog (garib). On ga navodi i u drugoj verziji: od Katadea, on od Ukbea ibn Abdulgafira, on od Ebu Se'ida, a on od Poslanika ﷺ.

Allah ﷻ kaže: *I kada Ibrahim reče svom ocu Azeru: "Zar kipove uzimaš za bogove?! Ja, doista, vidim da ste i ti i tvoj narod u očitoj zabludi."* (El-En'ām, 74.) Iz ovoga se razumije da je Ibrahimovom ocu bilo ime Azer. Međutim, većina poznavalaca rodoslova, među kojima je i Ibn Abbas, kažu da mu je bilo ime Tareh, a ehli-kitabije kažu: Tara. Tako se kaže da mu je nadimak dat po kipu koga je Azer obožavao.

Ibn Džerir kaže: "Ispravno je da mu je ime bilo Azer, a moguće je da je imao dva imena, ili da mu je jedno bilo ime a drugo nadimak."

Moguće je da je ovo što on kaže tačno. Allah, opet, najbolje zna!

Zatim, Uzvišeni veli: **I tako mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje, da bi čvrsto vjerovao. *Kada nastupi noć, on ugleda zvijezdu i reče: "Ovo je moj Gospodar!" A pošto zađe, reče: "Ne volim one koji zalaze!" *A kada ugleda Mjesec kako izlazi, reče: "Ovo je moj Gospodar!" A pošto zađe, reče: "Ako me moj Gospodar ne uputi, doista ću biti jedan od onih koji su zalutali." *A kad ugleda Sunce kako izlazi, reče: "Ovo je moj Gospodar, ovo je najveće!" A pošto zađe, on reče: "O narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge ravnim smatrate! *Ja okrećem svoje lice, kao pravi vjernik, Onom koji je nebesa i Zemlju stvorio, i ja nisam idolopoklonik." *I njegov narod se s njim raspravljao. On je rekao: "Zar da se sa mnom o Allahu raspravljate, a On me je uputio? Ja se ne bojim onih koje vi Njemu pripisujete, osim onoga šta moj Gospodar hoće da bude. Moj Gospodar svojim znanjem obuhvaća sve, zašto se ne urazumite? *A kako bih se bojao onih koje Njemu pripisujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge ravnim smatrate, iako vam On za to nikakav dokaz nije dao? I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran? *Oni*

---

[1] Bilježi ga Buharija u svom *Sahihu* 60/8/2350/*Fethu-l-Bari*; Ibn Asakir u svom *Tarihu* u istoj verziji kao i Buharija 2/137.

*koji vjeruju i svoje vjerovanje sa zulumom ne miješaju, oni će biti sigurni i oni su na pravom putu." *To je Naš dokaz koji smo Mi dali Ibrahimu protiv njegova naroda. Mi uzdižemo na više stepene one koje Mi hoćemo. Tvoj Gospodar je, doista, mudar i znan.* (El-En'ām, 75.-83.)

Ovo je bio predmet njegove rasprave sa svojim narodom kroz koju im je objasnio da ova, nama vidljiva tijela, kao što su svjetleće zvijezde, nisu nikakva božanstva koja pored Allaha ﷻ treba obožavati, nego stvorena, podređena i potčinjena Allahova stvorenja koja se čas pojavljuju, a čas nestaju iz našeg vida. Nasuprot njima, Uzvišenom Gospodaru ništa ne promiče, ništa Mu nije skriveno. On je Stalni, Vječni i bez prestanka. Nema boga niti gospodara pored Njega.

Prvo im je objasnio da to zvijezda ne može biti. Kaže se da se pod spomenutom zvijezdom mislilo na Veneru. Zatim je sa nje prešao na Mjesec, jer je on sjajniji i ljepši od nje, a onda na Sunce kao najsjajnije, najblistavije i najljepše nama vidljivo nebesko tijelo. I za njega je rekao da je potčinjeno, vođeno, predodređeno i podređeno, kako kaže Uzvišeni: *Od Njegovih znakova su i noć i dan, Sunce i Mjesec. Ne činite sedždu Suncu ni Mjesecu, već je činite Allahu koji ih je stvorio, ako samo Njega obožavate.* (Fussilet, 37.)

Zato je on rekao: **A kada ugleda Sunce kako izlazi, reče: "Ovo je moj Gospodar, ovo je najveće!" A pošto zađe, on reče: "O narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge ravnim smatrate! *Ja okrećem svoje lice, kao pravi vjernik, prema Onome koji je nebesa i Zemlju stvorio i ja nisam idolopoklonik!" *I njegov narod se s njime raspravljao. On je rekao: "Zar da se sa mnom o Allahu raspravljate, a On me je uputio? Ja se ne bojim onih koje vi Njemu pripisujete, osim onoga što moj Gospodar hoće da bude."* (El-En'ām, 78.-80.), tj. ja ne obraćam pažnju na ova božanstva koja vi pored Allaha obožavate, jer ona ništa ne koriste, ne čuju i ne shvaćaju. Ona su podređena i potčinjena, kao što su zvijezde i sl., ili napravljena, isklesana i istesana, kao što su kumiri.

Očito je, dakle, da su ove njegove riječi o zvijezdama bile upućene stanovnicima Harana, jer su ih oni obožavali. Ovo pobija tvrdnje onih koji kažu da je to rekao dok je još bio mlad, kada je otišao od porodice, kako npr. kaže Ibn Ishak i još neki. Takva mišljenja temelje se na israilijjatima, a njima se ne može vjerovati, posebno onda kada se kose sa istinom.

Stanovnici Babilona obožavali su kipove, i oni su ti s kojima je Ibrahim ﷺ raspravljao o obožavanju kipova, polupao im ih, ponizio i dokazao njihovu ništavost, kako Allah ﷻ kaže: **I on reče: "Vi ste mimo Allaha kumire prihvatili, da biste u životu na ovom svijetu međusobne prijateljske odnose održavali, a poslije, na Sudnjem danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge proklinjati. Vaše boravište će biti vatra i nećete imati pomagača."* (El-'Ankebūt, 25.)

U suri El-Enbijā', Uzvišeni veli: **Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali, i dobro smo ga poznavali. *Kada on svome ocu i svome narodu reče: "Kakvi su ovo kumiri kojima ste odani?" *Oni odgovoriše: "Mi smo naše*

*očeve zatekli da ih obožavaju." *"I vi i vaši očevi ste bili u očitoj zabludi", reče on. *"Jesi li nam donio Istinu, ili se šališ?", upitaše oni. *On reče: "Ne, nego vaš Gospodar je Gospodar nebesa i Zemlje, koji ih je stvorio, a ja sam od onih koji vam to svjedoče. *I tako mi Allaha, čim se udaljite, ja ću vam kumire udesiti!" *I on ih sve u komade porazbija, osim onog najvećeg, da bi se njemu obratili. *"Ko uradi ovo sa našim bogovima", povikaše oni, "doista je nasilnik!" *"Čuli smo jednog momka kako ih spominje", rekoše, "ime mu je Ibrahim." *"Dovedite ga da ga ljudi vide", rekoše, "da posvjedoče." *"Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrahime?", upitaše. *"Ne", reče on, "nego to je uradio ovaj najveći među njima, pa upitajte ih, ako mogu govoriti." *I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: "Doista ste nepravedni!" *Zatim oboriše glave i rekoše: "Ta ti znaš da ovi ne govore." *"Pa zar pored Allaha obožavate nešto što vam ne može ni koristiti ni kakvu štetu nanijeti?", upita on. *"Teško vama i onima koje, mimo Allaha, obožavate! Zašto se ne opametite?" Oni rekoše: *"Spalite ga i vaše bogove osvetite, ako ćete šta činiti!" *Mi rekosmo: "Vatro, budi hladna i spasonosna Ibrahimu!" *I oni htjedoše da mu postave zamku, ali ih Mi učinismo najvećim gubitnicima.* (El-Enbijā', 51.-70.)

U suri Eš-Šu'arā', Uzvišeni veli: **I ispričaj im vijest o Ibrahimu. *kada je svoga oca i svoj narod upitao: "Šta to vi obožavate?" *a oni odgovorili: "Obožavamo kumire, i stalno smo im odani." *"Da li vas čuju kada ih molite?", upita on, *"i da li vam koriste ili vam štetu nanose?" *"Ne", odgovoriše oni, "nego smo naše očeve zatekli da tako rade." *"Znate li vi", upita on, "da su to, što obožavate *vi i vaši davni preci, *doista, neprijatelji moji? A nije Gospodar svjetova, *koji me je stvorio i na pravi put uputio, *koji me hrani i poji, *koji me, kad se razbolim liječi, *koji će me usmrtiti i zatim oživjeti, *i koji će mi, nadam se, pogreške na Sudnjem danu oprostiti! *Gospodaru moj, podari mi mudrost i udruži me s dobrima."* (Eš-Šu'arā', 69.-83.)

A u suri Es-Sāffāt, Uzvišeni veli: **Iste vjere kao i on, doista je bio i Ibrahim. Kad je svome Gospodaru čista srca došao, *kad je svoga oca i svoj narod upitao: "Šta to vi obožavate? *Zar lažne bogove, mimo Allaha, želite? *A šta o Gospodaru svjetova mislite?" *I on baci pogled na zvijezde, *pa reče: "Ja ću se, evo, razboljeti!", *pa ga napustiše uzmičući, *a on se prikrade njihovim božanstvima i reče: "Zašto ne jedete? *Šta vam je pa ne govorite?" *Pa im priđe krišom, udarajući ih desnicom, *i narod mu poče trkom prilaziti. *On upita: "Zar obožavate ono što sami klešete, *kad Allah stvara i vas i ono što pravite?" *Oni rekoše: "Napravite za njega lomaču, pa ga u vatru bacite!" *I htjedoše da ga na muke stave, ali Mi njih učinismo poniženim.* (Es-Sāffāt, 83.-98.)

Allah ﷻ nas obavještava o tome kako je Ibrahim ﷺ, Njegov prijatelj, zanijekao svom narodu obožavanje kipova, kako ih je pred njima ponizio i omalovažio a njih ukorio riječima: *"Kakvi su ovo kumiri kojima ste odani?"*, tj. kod kojih ostajete i kojima se pokoravate. Oni su odgovorili: *"Mi smo naše očeve zatekli da ih obožavaju."* (El-Enbijā', 53.) Tj. njihov jedini izgovor je bio što su tako radili njihovi očevi i djedovi, koje su zatekli da obožavaju kumire. *"I vi i vaši očevi ste bili u očitoj zabludi", reče on.* (El-Enbijā', 54.)

Na drugom mjestu Uzvišeni kaže: **kad je svoga oca i svoj narod upitao: "Šta to vi obožavate? *Zar lažne bogove, mimo Allaha, želite? *I šta o Gospodaru svjetova mislite?"* (Es-Sāffāt, 85.-87.).

Katade kaže da se ovim htjelo reći: "Pa šta mislite da će On s vama uraditi kada Ga sretnete, a obožavali ste druge, mimo Njega?"

On im je, također, govorio: **"Da li vas oni čuju kada ih molite", upita on, *"i da li vam koriste ili vam štetu nanose?" *"Ne", odgovoriše, "nego smo mi naše očeve zatekli da tako rade."* (Eš-Šu'arā', 72.-74.). Oni su mu priznali da kipovi ne čuju onog ko ih moli i da ne mogu ni koristiti ni štetiti, nego ih je povođenje za njihovim precima i očevima, koji su bili neznalice kao i oni, navelo da ih obožavaju. Zato im je on rekao: **"Znate li vi", upita on, "da su to što obožavate *vi i vaši davni preci, *doista, neprijatelji moji? A nije Gospodar svjetova."* (Eš-Šu'arā', 75.-77.)

Ovo je nepobitan dokaz o ništavnosti njihove tvrdnje da su njihovi kumiri imali osobinu Boga jer ih se on odrekao i izgrdio ih. Da su mogli kakvu štetu nanijeti, sigurno bi je njemu nanijeli ili da su mogli šta učiniti, učinili bi mu.

"Jesi li nam donio Istinu, ili se šališ", upitaše oni. (El-Enbijā', 55.). Oni su htjeli reći: To što nam govoriš, što nam naše bogove vrijeđaš, a time i naše očeve, je li to, doista, ozbiljno govoriš ili se šališ?

On reče: "Ne, nego vaš Gospodar je Gospodar nebesa i Zemlje, koji ih je stvorio, a ja sam od onih koji vam to svjedoče." (El-Enbijā', 56.) Tj. ja vam to govorim, doista, ozbiljno. Vaš Bog je Allah, pored Kojeg drugog boga nema. On je vaš Gospodar, a i Gospodar svih stvari. On je Stvoritelj nebesa i Zemlje, Koji ih je stvorio bez prethodnog uzorka. Samo je On Jedini dostojan obožavanja i Njemu nema ravnog, a ja sam jedan od onih koji to svjedoče.

"I tako mi Allaha, čim se udaljite, ja ću vaše kipove udesiti." (El-Enbijā', 57.) On im se, dakle, zakleo da će sigurno udesiti njihove kipove, kada se oni udalje zbog praznovanja.

Jedni kažu da je on ovo rekao tiho, u sebi, a Ibn Mes'ud kaže da su ga samo neki od njih čuli.

Oni su imali jedan praznik kojeg su svake godine praznovali van grada, pa ga je njegov otac pozvao da i on tome prisustvuje, ali je on rekao da je bolestan. O tome Uzvišeni kaže: **I on baci pogled na zvijezde, *pa reče: "Ja ću se, evo, razboljeti!"* (Es-Sāffāt, 88.-89.) To im je rekao da bi mogao uraditi ono što je naumio: da izvrgne ruglu njihove kipove, a pomogne Allahovu istinitu vjeru, i da im pokaže ništavost njihovog obožavanja kipova, koji zaslužuju samo da budu porazbijani i potpuno obezvrijeđeni.

I kada su oni izišli da praznuju, a on ostao u gradu, *on se prikrade njihovim božanstvima* (Es-Sāffāt, 91.), tj. on im priđe žurno, prikrivajući se. Našao ih je u prostranoj odaji. Pred njima su bile postavljene različite vrste jela, koja su im bila prinešena kao žrtve. On ih je upitao ironično i podsmjehujući im se: **"Zašto ne jedete? *Šta vam je pa ne govorite?" *Pa im priđe krišom, udarajući ih desnicom,* (Es-Sāffāt, 91.-93.), zato što je ona jača, snažnija, brža i

okretnija. Porazbijao ih je sjekiricom koja mu je bila u ruci: *I on ih sve u komade porazbija,* tj. potpuno, do kraja, *osim onog najvećeg, da bi se njemu obratili.* (El-Enbijā', 58.).

Kaže se da je on zatim okačio tu sjekiricu o ruku najvećeg kipa, što bi trebalo da znači da on ne želi da se pored njega obožavaju ti mali kipovi!

I kada su se vratili sa praznovanja, ugledali su šta se desilo sa onima koje su obožavali. *"Ko uradi ovo sa našim bogovima?", upitaše oni, "doista je nasilnik!"* (El-Enbijā', 59.).

U ovome su imali očiti dokaz, da su išta razumjeli. Njihovim bogovima koje su obožavali desilo se to što se desilo. Da su oni doista bili bogovi, sigurno bi se odbranili od onog ko im je želio nanijeti zlo! Međutim, zbog svog neznanja, pomanjkanja razuma, velikih zabluda i bezumlja, oni su rekli: *"Ko uradi ovo sa našim bogovima doista je nasilnik!"*

"Čuli smo jednog momka kako ih spominje", rekoše, "ime mu je Ibrahim." (El-Enbijā', 60.), tj. da ih pogrdno spominje, grdi i ismijava, pa je on sigurno taj koji je ustao protiv njih i porazbijao ih. Ibn Mes'ud kaže: tj. on je o njima govorio: *"I tako mi Allaha, čim se udaljite, ja ću vaše kumire udesiti!"* (El-Enbijā', 57.).

"Dovedite ga, da ga ljudi vide", rekoše, "da posvjedoče." (El-Enbijā', 61.) Tj. dovedite ga pred veliki skup, pred svjedoke, pa da čuju šta priča i govori i da svojim očima vide kakva će ga kazna zbog toga stići.

Upravo je to bila Ibrahimova ﷺ najveća želja: da se svi ljudi skupe, pa da svim idolopoklonicima donese nepobitan dokaz o ništavnosti njihovog vjerovanja. Tako je i Musa ﷺ rekao Faraonu: *"Neka vaš sastanak bude na dan svečanosti", reče Musa, "i nek se svijet sakupi izjutra."* (Tā-hā, 59.).

Kada su se skupili i doveli ga, kako kažu, upitali su: * *"Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrahime?"* * *"Ne", reče on, "nego je to uradio ovaj najveći među njima",* (El-Enbijā', 62.-63.).

Neki kažu da je time htio reći: On me je naveo da ih porazbijam, a zatim im rekao: *"pa upitajte ih, ako mogu govoriti."* (El-Enbijā', 63.).

On je ovim htio da ih navede da kažu da kipovi ne mogu govoriti i tako priznaju da su kipovi isto što i ostale nežive tvari.

I oni se zamisliše, pa sami sebi rekoše: "Vi ste, doista, nepravedni!" (El-Enbijā', 64.). tj. sami su sebe ukorili, rekavši: Vi ste sami krivi, jer, niste ostavili nikakva čuvara ili stražara kod kipova.

"Zatim oboriše glave" (El-Enbijā', 65.). Sudejj kaže: - Tj. posumnjali su u svoje krivo vjerovanje. Prema tome, riječi: *"Vi ste, doista, nepravedni!"*, bi se odnosile na obožavanje kipova.

Katade kaže: - Oni su se zbunili, oborili glave i rekli: *"Ta ti znaš da ovi ne govore."* (El-Enbijā', 65.). Tj. ti Ibrahime znaš da oni ne mogu govoriti, pa kako od nas možeš tražiti da ih pitamo?!

Tada im je Ibrahim ﷺ rekao: **"Pa zar pored Allaha obožavate nešto što vam ne može ni koristiti ni kakvu štetu nanijeti? *Teško vama i onima koje mimo Allaha obožavate! Zašto se ne opametite?"* (El-Enbijā', 66.-67.).

Uzvišeni, također, veli: *"...i narod mu poče trkom dolaziti."* (Es-Sāffāt, 94.). Mudžahid ovdje kaže: - Žureći. *"Zar obožavate ono što sami klešete?"* (Es-Sāffāt, 95.) Tj. kako ćete obožavati kipove koje vi sami pravite od drveta i kamena i koje vi formirate i oblikujete kako vi hoćete? *"... kad Allah stvara i vas i ono što pravite?"* (Es-Sāffāt, 96.).

Bez obzira na to da li se pod riječi *ma* u ovom ajetu misli na "što" ili "koga", time se želi reći: - I vi a i ovi kipovi su stvoreni, pa kako može jedno stvorenje obožavati nešto što je također stvoreno? Dakle, oni ništa nisu preči da vi njih obožavate, od toga da oni vas obožavaju, a to je zabluda. Po logici zdravog razuma zabluda je da i oni vas obožavaju, jer je ispravno i obavezno obožavati samo Stvoritelja, koji nema nikakva sudruga. **Oni rekoše: "Napravite za njega lomaču, pa ga u vatru bacite!" *I htjedoše da ga na muke stave, ali Mi njih učinismo poniženim.* (Es-Sāffāt, 97.-98.).

Kad su ušutkani i poraženi odustali od dalje rasprave i prepiranja, nije im preostalo ništa drugo, nego da upotrijebe svoju silu i moć u odbrani svojih zabluda i bezbožnosti. Međutim, u tome ih je spriječio Allah ﷻ, uzdižući Svoju riječ, vjeru i dokaz.

O tome Uzvišeni kaže: **I oni rekoše: "Spalite ga i vaše bogove osvetite, ako ćete šta činiti!" *Mi rekosmo: "Vatro, budi hladna i spasonosna Ibrahimu!" *I oni htjedoše da mu postave zamku, ali ih Mi učinismo najvećim gubitnicima.* (El-Enbijā', 68.-70.).

Ovako se kaže jer su počeli sa svih strana sakupljati i donositi drva tako uporno da bi se u to vrijeme čak i žena, koja bi se razboljela, zaklinjala da će i ona, ako ozdravi, prikupljati drva za Ibrahimovu lomaču! Zatim su ta drva stavili u jednu ogromnu ograđenu rupu koja je služila za sakupljanje vode i tu potpalili vatru. Ona se rasplamsala, razbuktala, razgorila, i bacala je iskre tako visoko da se tako nešto nikada do tada nije vidjelo.

Zatim su Ibrahima ﷺ stavili na tas katapulta, koji im je napravio jedan Kurd po imenu Hejzen. On je izumitelj katapulta, pa je Allah dao da on propadne u zemlju i da dole pati do Sudnjeg dana. Zatim su počeli da mu vežu ruke i noge, a on je izgovarao: "Nema boga osim Tebe, slava Tebi, Gospodaru svjetova. Tebi pripada sva zahvala i vlast, i Ti nemaš sudruga." Kada je Ibrahim ﷺ stavljen na tas katapulta svezanih ruku i nogu, i iz njega bio izbačen prema vatri, izgovorio je: "Dovoljan nam je Allah i divan je On zaštitnik!"

Buharija od Ibn Abbasa prenosi da je te riječi Ibrahim ﷺ izgovorio kada je bačen u vatru, a da ih je izgovorio i Muhammed ﷺ kada mu je rečeno: **One kojima je, kad su im ljudi rekli: "Neprijatelj se skupio zbog vas, pa ih se pričuvajte!" - to povećalo vjerovanje, pa su rekli: "Dovoljan nam je Allah i divan je On zaštitnik!" *I oni su se vratili sa Allahovim blagodatima i obiljem, i nikakvo ih zlo nije zadesilo.* (Ali 'Imrān, 173.-174.).

Ebu Ja'la navodi: "Pričao nam je Ebu Hišam Rifai, da je njemu pričao Ishak ibn Sulejman, da je on čuo od Ebu Dža'fera Razije, on od Asima ibn Ebi en-Nudžuda, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Ibrahim ﷷ bačen u vatru, on je rekao: - Bože, Ti si na nebu Jedini, a ja sam na Zemlji jedini koji Te obožava!"[1] Neki od ranijih učenjaka navode da se Džibril pokazao Ibrahimu u zraku, i upitao: "Ibrahime, imaš li neku potrebu?", a on mu odgovorio: "Od tebe ne!"

Od Ibn Abbasa i Se'ida ibn Džubejra se prenosi da su rekli: - Melek koji je zadužen za kišu počeo je govoriti: "Kad će mi biti naređeno pa da spustim kišu?" Ali, Allahovo naređenje je bilo brže: *Mi rekosmo: "Vatro, budi hladna i spasonosna Ibrahimu!"* (El-Enbijā', 69.) Alija ibn Ebi Talib je rekao: "Tj. nemoj mu nauditi."

Ibn Abbas i Ebu el-Alija kažu: "Da Allah nije rekao: *i spasonosna Ibrahimu,* smrzao bi se od njene hladnoće."

Ka'b el-Ahbar kaže: "Toga dana svijet se nije mogao koristiti vatrom. Od Ibrahima ﷷ ona je spalila samo poveze kojima je bio svezan."

Dahhak kaže: "Prenosi se da je Džibril ﷷ bio sa njim i da mu je brisao znoj sa čela. To je bilo jedino što je od vatre osjetio."

Sudejj kaže: "Sa njim je bio i melek zadužen da pravi hlad. Ibrahim ﷷ je tako bio na kosom zidu rupe oko koje je bila vatra, a on u zelenoj bašči. Svijet ga je gledao, ali mu nisu mogli prići, a on im nije izlazio."

Od Ebu Hurejre se prenosi da je rekao: "Najljepše riječi koje je Ibrahimov otac izgovorio je ono što je rekao kada je vidio sina u tom stanju: - Divan li je tvoj Gospodar, Ibrahime!"

Ibn Asakir od Ikrime[2] prenosi, da je Ibrahimova u majka, vidjevši ga, rekla: "Sine, ja bih željela doći do tebe, pa zamoli Allaha da me zaštiti od vatre oko tebe." On je odgovorio: "Hoću", pa mu je prišla, a da joj vrelina vatre nije ništa naškodila. Kada mu je prišla, zagrlila ga je i poljubila, a zatim se vratila.

Od Minhala ibn Amra se prenosi da je rekao: "Čuo sam da je Ibrahim ﷷ četrdeset ili pedeset dana bio u vatri, i da je rekao: - Nisam doživio ljepše dane i noći od onih u vatri. Da mi je, da mi čitav život bude onakav!"

Oni su željeli da pobijede, pa su izgubili, željeli su da se uzvise, pa su pali, i željeli su da nadvladaju, pa su nadvladani.

Uzvišeni kaže: *I oni htjedoše da mu postave zamku, ali ih Mi učinismo najvećim gubitnicima.* (El-Enbijā', 70.), a u drugom ajetu: *poniženim* (Es-Sāffāt, 98.).

Tako su oni izgubili i propali na ovom svijetu, a na onom svijetu vatra im neće biti hladna ni spasonosna, i u njoj neće biti pozdravljani, niti će im selam biti nazivan. Naprotiv, kao što Uzvišeni kaže: *Doista je ona ružno boravište i prebivalište!* (El-Furkān, 66.).

---

[1] Bilježi ga Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/147/Et-Tehzib.

[2] Ovu predaju spominje Ibn Asakir u svome *Tarihu* 2/45/Et-Tehzib.

Buharija navodi: "Pričao nam je Ubejdullah ibn Musa, ili je Ibn Selam čuo od njega, da mu je pričao Ibn Džurejdž, a on čuo od Abdulhamida ibn Džubejra, on od Se'ida ibn el-Musejjeba, a ovaj od Ummi Šerik, da je Božiji Poslanik ﷺ naredio da se ubija geko (vrsta guštera) i rekao: - On je Ibrahimu puhao u vatru."

Ovaj hadis prenosi i Muslim od Ibn Džurejdža, a navode ga i Nesaija i Ibn Madže od Sufjana ibn Ujejna, a njih dvojica ga prenose od Abdulhamida ibn Džubejra ibn Šejbe, a on od Džurejdža.

Ahmed kaže: "Pričao nam je Muhammed ibn Bekr, da je njemu pričao Ibn Džurejdž, da je on čuo od Abdullaha ibn Abdurrahmana ibn Ebi Umejje, on od Nafi'a, oslobođenog roba Ibn Omera, da mu je Aiša ispričala da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Ubijajte geka, jer je on puhao vatru na Ibrahima." On zatim dodaje: "Aiša ih je ubijala."

Ahmed navodi i ovu verziju: "Pričao nam je Ismail a njemu Ejjub od Nafi'a, da je jedna žena ušla Aiši i ugledala uspravljeno koplje, pa je upitala: "Kakvo je ovo koplje?" a Aiša joj odgovorila: "Njim ubijamo gekove." Zatim joj je ispričala hadis Božijeg Poslanika ﷺ: "Kada je Ibrahim bačen u vatru, sve životinje su gasile vatru, osim geka, koji je u nju puhao."[1] Ove dvije verzije navodi samo Ahmed.

Ahmed zatim navodi: "Pričao nam je Affan, da je njemu pričao Džerir, a njemu Nafi', da je njemu pričala Semmama, oslobođena robinja Fakiha ibn el-Mugire: "Ušla sam u Aišinu kuću i ugledala spremljeno koplje, pa sam je upitala: "Majko pravovjernih, za šta ti služi ovo koplje?" Ona mi je rekla: "Njime ubijam ove gekove, jer nam je Božiji Poslanik ﷺ rekao: - Kada je Ibrahim bačen u vatru, sve životinje na Zemlji su je gasile, osim geka, koji ju je puhao na njega. Zato nam je Božiji Poslanik ﷺ naredio da ih ubijamo."[2]

Ovaj hadis navodi i Ibn Madže od Ebu Bekra ibn Ebi Šejbe, on od Junusa ibn Muhammeda, a on od Džerira ibn Hazima.

Ibrahimova ﷺ polemika sa onim koji je oholo i prkosno htio da proturječi Uzvišenom, pa se proglasio gospodarom, a bio je jedan slabašni rob

Uzvišeni kaže: *Zar nisi čuo za onoga koji se s Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao, zato što mu je Allah dao vlast? Kad Ibrahim reče: "Moj Gospodar je Onaj Koji daje život i smrt", on odgovori: "Ja dajem život i smrt!" "Allah daje da Sunce izlazi sa istoka", reče Ibrahim, "pa učini ti da izađe sa zapada!" I nevjernik se zbuni. - A Allah neće uputiti silnike na pravi put.* (El-Bekare, 258.)

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 60/8/3359/ *Fethu-l-Bari*; Muslim u svom *Sahihu* 7/41 /Istanbul; Ebu Dawud u svom *Sunenu* u Poglavlju o ponašanju (adabu) 2/155/Haleb; Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/146 /Et-Tehzib.

[2] Bilježi Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/146 /Et-Tehzib.

Uzvišeni ovdje navodi polemiku Svoga prijatelja sa oholim i buntovnim vladarom koji je za sebe tvrdio da je bog. Ibrahim je pobio njegov dokaz, dokazao mu da je veliki neznalica, da je ograničenog razuma, ušutkao ga svojim dokazima i pokazao mu kako se vodi rasprava.

Neki mufessiri i poznavaoci rodoslova i historije kažu: "To je bio vladar Babilona, a ime mu je bilo Nemrud. On je bio sin Kenana, a on sin Kuša, on sin Sema, koji je bio sin Nuhov عليه السلام." To navodi Mudžahid, dok neki drugi kažu: "Nemrud je sin Falehov, a on je sin Abirov, a on je sin Salihov, on je sin Arfaksadov, a on sin Semov, a on je Nuhov sin."

Mudžahid i još neki kažu: "On je bio jedan od vladara tada poznatog svijeta. Do tada poznatim svijetom su vladali, kako se navodi, četvorica: dva vjernika i dva nevjernika. Vjernici su bili Zulkarnejn i Sulejman, a nevjernici Nemrud i Nabukodonosor." Zatim se kaže da je taj Nemrud vladao četiri stotine godina, da je bio nepravedan, tiranin, silnik, ohol i da je više volio ovaj svijet.

Kada ga je Ibrahim عليه السلام pozvao da obožava samo Allaha ﷻ, Koji nema sudruga, njegovo neznanje, zabluda i velike nade su ga navele da zaniječe Tvorca, pa se sa Ibrahimom عليه السلام upustio u raspravljanje, tvrdeći za sebe da je on bog. I kada mu je Ibrahim rekao: *"Moj Gospodar je Onaj Koji daje život i smrt", on odgovori: "Ja dajem život i smrt!"* (El-Bekare, 258.)

Katade, Sudejj i Muhammed ibn Ishak kažu: "On time misli na slučaj kada su mu dovedena dva čovjeka kojima je izrečena smrtna presuda, pa je jednom potvrdio kaznu, a drugog oslobodio. Zato je tvrdio da je jednom dao život, a drugom smrt."

Međutim, ove riječi nisu bile odgovor na Ibrahimovo عليه السلام traženje, nego su bile van okvira polemike. One zapravo ništa nisu ni pobijale ni dokazivale, nego su govorile o sasvim drugoj temi, i tu je rasprava prekinuta. Ibrahim je kao dokaz za postojanje Tvorca uzeo pojave koje su svakom vidljive, kao što je rađanje i umiranje životinja. Time je htio dokazati da mora postojati neko ko to radi, da postoji neko ko to stvara, jer se te pojave ne mogu dešavati same od sebe. Dakle, mora postojati neko ko te svima vidljive pojave daje, ko njima vlada, ko pokreće zvijezde, vjetrove, oblake, kišu, i stvara životinje koje vidimo, a zatim ih usmrćuje. Zato je Ibrahim rekao: *Moj Gospodar je Onaj Koji daje život i smrt.* (El-Bekare, 258.)

Ako je ovaj vladar neznalica pod riječima *"Ja dajem život i smrt!"* mislio na to da on stvara te pojave, onda je ohol i inadžija, a ako je mislio na ono što kažu Katade, Sudejj i Muhammed ibn Ishak, u tom slučaju nije ništa rekao što ima veze sa Ibrahimovim riječima, jer nije pobio njegove riječi, niti donio valjan protudokaz.

Pošto su razlozi za prekid polemike sa ovim vladarom, za mnoge tu prisutne i druge ljude, ostali nepoznati, Ibrahim navodi drugi dokaz postojanja Tvorca, lažnosti Nemrudove tvrdnje i njegovog javnog odustajanja od daljnje rasprave:

"Allah daje da Sunce izlazi sa istoka", reče Ibrahim, "pa učini ti da izađe sa zapada!" (El-Bekare, 258.), tj. Sunce ima određenu putanju svakog dana. Ono se pojavljuje na istoku, kao što mu je odredio njegov Tvorac, Upravitelj i Vladar, pored kojeg drugog boga nema, i koji sve stvara. Pa ako ti doista, kao što tvrdiš, daješ život i smrt, učini onda da se Sunce pojavi sa zapada. Jer, Onaj ko daje život i smrt čini šta On hoće, i Njega niko ne može spriječiti niti nadvladati, nego On vlada svim i Njemu je sve potčinjeno. Pa ako si ono što tvrdiš, onda to učini, a ako to ne učiniš, onda nisi ono što tvrdiš da jesi. Ti kao i sav svijet dobro znate da ti to ne možeš učiniti. Štaviše, nisi u stanju ni običnu mušicu stvoriti, ili je nadvladati.

Tako mu je dokazao da je u zabludi, da je neznalica, da iznosi lažne tvrdnje, i da je lažno njegovo hvalisanje pred neukim svijetom. On nije mogao naći riječi kojima bi pobio Ibrahima ﷺ, pa je prekinuo polemiku i ušutio, kao što Allah ﷻ kaže: *I nevjernik se zbuni. - A Allah neće uputiti silnike na Pravi put.* (El-Bekare, 258.)

Sudejj navodi da se ova polemika između Ibrahima i Nemruda vodila na dan kada je on izišao iz vatre. Međutim, tada nije bilo nikakva skupa, nego se rasprava vodila samo između njih dvojice.

Abdurrezzak prenosi od Ma'mera, a on od Zejda ibn Eslema, da je kod Nemruda bilo puno zaliha hrane, pa su ljudi slali svoje predstavnike da im da iz tih zaliha. Među tim predstavnicima je bio i Ibrahim. Upravo toga dana su se oni sakupili kod njega, pa se među njima povela ova polemika. Zato Ibrahim nije dobio hranu kao ostali, nego je odatle izišao praznih ruku.

Kada se približio porodici, prišao je do jednog brežuljka zemlje, tom zemljom napunio svoje dvije torbe, i rekao: "Ovim ću zabaviti porodicu kada im dođem", a kada je došao, ostavio je torbe, legao i zaspao. Kad je njegova žena Sara ustala, našla je te dvije torbe pune ukusnih namirnica, pa je od njih napravila jelo. Nakon što se Ibrahim probudio, ugledavši pripremljeno jelo, upitao je: "Odakle vam ovo?" Ona mu je odgovorila: "Od onoga što si ti donio." Tada je shvatio da je to nafaka kojom ih je Allah ﷻ opskrbio.

Zejd ibn Eslem kaže: "Allah je jednom prilikom tom oholom vladaru poslao meleka koji ga je pozvao da povjeruje u Allaha, ali je on to odbio. Kada mu je to ponovio drugi i treći put, ovaj je to svaki put odbio i na kraju rekao: "Sakupi ti svoju vojsku, a ja ću svoju!"

Nemrud je svoju vojsku sakupio u vrijeme izlaska Sunca, pa je Allah na njih poslao komarce i mušice, od kojih nisu mogli vidjeti ni Sunčevu loptu. Allah je ovim komarcima i mušicama omogućio da pojedu meso i popiju krv Nemrudovoj vojsci, ostavivši samo njihove kosti. Jedna od tih mušica ušla je u Nemrudovu nozdrvu, i tu se zadržala četiri stotine godina. Sve to vrijeme Allah ga je njome kažnjavao, a on se zbog nje stalno morao udarati željeznom šipkom po glavi, dok ga Allah ﷻ njom nije i uništio.

Hidžra Ibrahima ﷺ u Siriju (Šam), odlazak u Egipat i nastanjivanje u Svetoj zemlji

Allah ﷻ kaže: **I Lut mu povjerova! A Ibrahim reče: "Ja se selim svome Gospodaru, jer je On, doista, Silni i Mudri." *I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonili i njegovim potomcima vjerovjesništvo i Knjigu dali; a njemu na ovom svijetu nagradu dali, a na onom će, doista, jedan od dobrih biti.* (El-'Ankebūt, 26.-27.)

Uzvišeni, također, veli: **I spasismo i njega i Luta u zemlju koju smo za ljude blagoslovili, *i poklonismo mu Ishaka i unuka Jakuba, i sve učinismo dobrim, *i učinismo ih vođama koji upućuju po Našem naređenju, i objavismo im da čine dobra djela, da klanjaju i zekat daju. I samo Nas su obožavali.* (El-Enbijā', 71.-73.)

On je u ime Allaha, napustio svoj narod i otišao od njih. Njegova žena je bila nerotkinja, pa nije imao ni jedno dijete, nego je sa njim bio samo njegov bratić Lut ibn Haran ibn Azer. Nakon toga Uzvišeni Allah mu je darovao čestitu djecu, a nekim njegovim potomcima vjerovjesništvo i Knjigu. Svi poslanici nakon njega su od njegovog potomstva, i svaka knjiga koja je s neba objavljena nekom od poslanika nakon njega, objavljena je njegovom potomku i nasljedniku. To je bila Allahova nagrada i počast za njega, zato što je napustio svoju zemlju, svoju porodicu i rodbinu, i otišao u drugu zemlju, gdje je slobodno mogao obožavati svoga Uzvišenog Gospodara i Njemu pozivati ljude.

Zemlja u koju je on učinio hidžru je Šam, za koju Allah ﷻ kaže: ... *u zemlju koju smo za ljude blagoslovili.*

Tako kažu Ubejj ibn Ka'b, Ebu el-Alije, Katade i drugi.

Awfi od Ibn Abbasa prenosi, da se pod riječima Uzvišenog: ... *u zemlju koju smo za ljude blagoslovili,* misli na Mekku. I dodaje "Zar nisi čuo za riječi Uzvišenog: *Prvi hram sagrađen za ljude je onaj u Mekki, blagoslovljen je on i putokaz svjetovima.* (Ali 'Imrān, 96.) Ka'b el-Ahbar pak tvrdi da je to "Haran".

**Ranije smo rekli šta o tome kažu ehli-kitabije: Da je iz Babilona otišao sa bratićem Lutom, bratom Nahorom, svojom ženom Sarom i ženom svoga brata, Melhom i nastanili su se u Haranu, gdje je umro Ibrahimov otac, Tara.

Sudejj kaže: "Ibrahim i Lut su krenuli u pravcu Šama gdje je Ibrahim sreo Saru, kćerku vladara Harana, koja je poricala vjeru svog naroda, pa ju je oženio s tim da je ne mijenja."

Ovu predaju navodi Ibn Džerir, ali je ona garib.

Općepoznato je, da je ona kćerka njegovog amidže Harana, od kojeg vodi porijeklo Haran.

Oni koji tvrde da je ona kćerka njegovog brata Harana, ili Lutova sestra, kao što Suhejli prenosi od Kutejbija i Nakkaša, su otišli predaleko i tvrde nešto za što nemaju nikakva dokaza.

Oni koji tvrde da je tada bilo dozvoljeno oženiti bratičnu, nemaju za to nikakva dokaza. Čak i ako pretpostavimo da je to nekada bilo dozvoljeno - kao što se prenosi od jevrejskih rabina - poslanici to nisu prakticirali. Allah, opet, najbolje zna!

Pored toga, poznato je da je Ibrahim ﷺ, čineći hidžru iz Babilona, sa sobom poveo i Saru, kao što smo već naveli. Allah, opet, najbolje zna!

**Ehli-kitabije navode da mu je Allah ﷻ, po dolasku u Siriju, objavio: "Ovu zemlju sam odredio za tvoje nasljednike nakon tebe." Iz zahvalnosti na toj blagodati Ibrahim sagradi hram Allahu, čije je kubbe bilo istočno od Jerusalima.

On se zatim preselio u Tejmen, ali je tamo harala glad, suša, neplodnost i skupoća, pa su se odatle uputili za Egipat.

Oni zatim navode slučaj sa Sarom i vladarom Egipta: "Ibrahim joj je rekao da kaže da mu je ona sestra. Zatim navode da joj je vladar kao sluškinju dao Hadžeru, da ih je protjerao iz Egipta, te da su se ponovo vratili u Tejmen, tj. Jerusalim i njegovu okolicu sa dosta stoke, robova i imetka."

Buharija navodi: "Pričao nam je Muhammed ibn Mahbub, da je njemu pričao Hammad ibn Zejd, da je on čuo od Ejjuba, a on od Muhammeda, da je Ebu Hurejre rekao: "Ibrahim je samo tri puta slagao: Dva puta radi Allaha ﷻ: *"Ja ću se, evo, razboljeti."* (Es-Sāffāt, 89.), i: *"Ne, nego je to uradio ovaj najveći među njima."* (El-Enbijā', 63.)

A treći slučaj je ovaj: Dok je on jednog dana bio sa Sarom, jednom silniku je rečeno da se u blizini nalazi čovjek sa izuzetno lijepom ženom. On pošalje po njega, i upita ga za nju: "Ko ti je ona?" a on odgovori da mu je sestra. Zatim dođe Sari i reče joj: "Saro, na čitavoj Zemlji nema vjernika osim mene i tebe. Ovaj me je pitao, a ja sam mu rekao da si mi sestra, pa to nemoj poreći."

Silnik pošalje po nju. Kada je ona došla kod njega, on pruži ruku prema njoj, ali se paralisa, pa joj reče: "Zamoli Allaha da mi ovo otkloni, pa ti neću ništa učiniti." Ona zamoli Allaha, pa on ozdravi. Međutim, on odmah pođe prema njoj kao i prvi put, ili još požudnije, pa se desi isto. On opet reče: "Zamoli Allaha da mi ovo otkloni, pa ti neću ništa učiniti." Ona uputi Allahu dovu, pa on ponovo ozdravi. On zatim pozva svoje sluge i reče im: "Niste mi doveli insana, nego šejtana!" I on joj pokloni Hadžeru za sluškinju.

Kada se ona vratila Ibrahimu, zatekla ga je u namazu, na kijamu, pa je išaretom ruke upita: "Šta se desilo?" Ona odgovori: "Allah je odbio spletku nevjernikovu", ili je rekla: "grješnikovu", pa mi je poklonio Hadžeru za sluškinju." Ebu Hurejre zatim reče: "To vam je mati, o sinovi nebeske kiše."[1]

Ovu predaju, kao riječi ashaba, navodi samo Buharija (mewkuf).

Hafiz Ebu Bekr Bezzar je navodi ovako: "Čuo sam od Amra ibn Ali Felasa, on od Abdulwehhaba Sekafija, on od Hišama ibn Hasana, on od Muhammeda ibn Sirina, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ibrahim je slagao samo tri puta, i to sve radi Allaha.

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 60/8/3358/ Fethu-l-Bari; Muslim u svom *Sahihu* 43/154; Ebu Dawud u svom *Sunenu* 13/15; Tirmizija u svom *Sunenu* 44/17/9; Ahmed u svom *Musnedu* 1/281, 295 - 2/403 - 3/244; Ebu Dawud et-Tajalisi u svom *Musnedu* 2711.

To su njegove riječi: *"Ja ću se, evo, razboljeti,"* zatim, *"Ne, nego je to uradio ovaj najveći među njima"*, i kada je došao u zemlju jednog silnika i odsjeo na jednom mjestu. Tom silniku je rečeno: "Ovdje je došao čovjek sa jednom ženom, koja je jedna od najljepših žena." On posla po njega pa ga upita za nju, a on reče: "Ona je moja sestra." I kada joj se vrati, reče joj: "Ovaj me je pitao o tebi, pa sam ja rekao da si mi sestra. A danas nema vjernika osim mene i tebe, zato si mi sestra, pa to nemoj poreći kod njega."

I on je odvede. Silnik htjede da joj se približi, ali se paralisa, pa joj reče: "Zamoli Allaha da mi ovo otkloni, pa ti ništa neću učiniti." Ona to i uradi, pa on ozdravi. Međutim, on joj ponovo pokuša prići, pa se paralisa kao i prvi put, ili još gore, pa joj ponovo reče: "Zamoli Allaha da mi ovo otkloni, pa ti ništa neću učiniti." Ona to opet uradi, pa on opet ozdravi. Nakon trećeg pokušaja, on zovnu najbližeg slugu i reče mu: "Nisi mi doveo insana, nego šejtana! Odvedi je i daj joj Hadžeru."

Kada se ona vratila, Ibrahim je bio u namazu, na kijamu. Pošto osjeti da je došla, završi namaz i upita je: "Šta se desilo?" a ona odgovori: "Allah je odbio spletku nasilnika, pa mi je poklonio Hadžeru za sluškinju."[1]

Njih dvojica ovu predaju također navode od Hišama, a Bezzar zatim kaže da nije poznato da je od Muhammeda i Ebu Hurejre prenosi iko drugi osim Hišama. A drugi je prenose kao riječi ashaba (mewkuf).

Imam Ahmed kaže: "Pričao nam je Alijj ibn Hafs, da je čuo od Werkaa - Ebu Omera el-Ješkerija - on od Ebu ez-Zinada, on od A'redža, a on od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Ibrahim je samo tri puta slagao: Kada je pozvan njihovim božanstvima, rekao je: "Ja sam bolestan", drugi put je rekao: "Ne, to je učinio ovaj najveći među njima", i treći put, kada je za Saru rekao da mu je sestra."

Ibrahim je došao u jedno naselje u kojem je bio jedan vladar, ili jedan nasilnik, kome je dojavljeno: "Noćas je Ibrahim došao sa jednom od najljepših žena." Taj nasilnik ili vladar posla po njega i upita ga: "Šta ti je ona?" On odgovori: "Moja sestra." a on reče: "Pošalji mi je." On mu je posla, a njoj reče: "Nemoj poreći moje riječi, jer sam mu ja rekao da si mi sestra, jer na Zemlji osim mene i tebe nema drugih vjernika."

Kada ona uđe kod njega, on pođe prema njoj. Međutim, ona uze abdest i klanja, a zatim zamoli: "Bože, Ti znaš da ja vjerujem u Tebe i Tvog Poslanika i da nisam imala odnos ni sa kim osim sa svojim mužem, pa me sačuvaj od ovog nevjernika." I on poče da se guši, tako da je nogom o zemlju udarao.

Ebu ez-Zinad kaže da je čuo od Ebu Seleme ibn Abdurrahmana, a on od Ebu Hurejre da je ona tada rekla: "Bože, ako umre, reći će se da sam ga ja ubila!" I on ozdravi.

On dalje priča: "On opet krenu prema njoj, pa ona uze abdest, klanja i zamoli: "Bože, Ti znaš da ja vjerujem u Tebe i Tvog Poslanika i da nisam imala odnos ni sa kim osim sa svojim mužem, pa me sačuvaj od ovog nevjernika." I on ponovo poče da se guši, tako da je nogom o zemlju udarao.

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/143.

Ebu ez-Zinad kaže da je čuo od Seleme ibn Abdurrahmana, a on od Ebu Hurejre da je ona tada ponovo rekla: "Bože, ako umre, reći će se da sam ga ja ubila!" I on opet ozdravi. I nakon trećeg ili četvrtog pokušaja, on reče: "Vi ste mi samog šejtana poslali! Vratite je Ibrahimu i dajte joj Hadžeru!" Ona se zatim vrati Ibrahimu i reče: "Uvjerena sam da je Allah otklonio varku nevjernika i dao mi djevojku za sluškinju!"

Samo Ahmed navodi ovu verziju, a ona ispunjava uvjete Buharije.

Buharija je u skraćenoj verziji prenio od Ebu el-Jemana, on od Šuajba ibn Ebi Hamze, on od Ebu ez-Zinada, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ.

Ibn Ebi Hatim kaže: "Pričao nam je moj otac, a njemu Sufjan, da je čuo od Alije ibn Zejda ibn Džedžana, on od Ebu Nadra, a on od Ebu Se'ida, da je Allahov Poslanik ﷺ o trima Ibrahimovim izjavama, rekao: "U njima nema ni jedne riječi koja nije dozvoljena Allahovom vjerom." On je rekao "Ja sam bolestan", zatim: "Ne, nego je to uradio ovaj najveći među njima" i kada je vladar htio napastvovati njegovu ženu: "Ona mi je sestra".

Pod riječima "Ona mi je sestra", on je mislio sestra po vjeri, a pod riječima "Na Zemlji i nema vjernika i vjernice do mene i tebe", on je mislio da nema bračnog para vjernika osim njega i nje. Ovo se može samo ovako shvatiti jer je sa njima bio i Lut koji je bio Poslanik.

Njegovo pitanje njoj *mihim* kada se ona vratila znači "šta se desilo?" Ona je odgovorila: "Allah je odbio spletku nevjernika (u drugoj verziji nasilnika) a to je vladar - i dao mi djevojku za sluškinju."

Ibrahim ﷺ je, kada ju je poslao tom vladaru, počeo klanjati namaz Allahu ﷻ i moliti Ga da mu sačuva ženu, i da je zaštiti od onog koji joj je želio nanijeti zlo. Ona je to isto učinila, jer kada je Allahov neprijatelj htio da je napastvuje, ona je uzela abdest, klanjala, i molila Allaha velikom dovom, koja je već navedena.

Zato Uzvišeni kaže: *Tražite pomoć u saburu i namazu.* (El-Bekare, 45.) Tako ju je Allah sačuvao i zaštitio, zbog neporočnosti Njegovog roba, poslanika, miljenika i prijatelja, Ibrahima ﷺ.

Neki alimi smatraju da su tri žene bile poslanici: Sara, Musaova mati i Merjem, neka je na njih mir i spas. Međutim, većina islamskih učenjaka smatra da su one bile samo iskrene vjernice (siddikat), neka je Allah sa njima zadovoljan a i one sa Njim.

U nekim predajama (eser) sam našao da je Allah ﷻ otklonio zastor između Ibrahima ﷺ i njegove žene. On je nije vidio dok je išla i vraćala se, ali ju je vidio kad je bila kod vladara, i vidio je kako ju je Allah od njega sačuvao. To se desilo zato da bi mu srce bilo mirno, i da bi bio zadovoljniji i smireniji, jer je on nju puno volio zbog njene vjere, bliskosti i blistave ljepote. Kaže se da nije bilo ljepše žene od nje, od Hawe pa sve do njenog vremena, neka je Allah zadovoljan sa njom. Samo Allahu pripada zahvala.

Neki historičari navode da je ovaj faraon Egipta bio brat Dahhaku, vladaru poznatom po nasilju, i da mu je bio namjesnik u Egiptu. Kaže se da mu je bilo ime Sinan ibn Ulwan ibn Uwejdž ibn Amlak ibn Lauz ibn Sem ibn Nuh.

Suhejli prenosi da je Ibn Hišam u *Tidžanu* naveo da je ime onom koji je nju poželio bilo Amr ibn Imru'u-l-Kajs ibn Majlun ibn Sebe', i da je on bio namjesnik Egipta. Allah najbolje zna!

Zatim se Ibrahim ﷺ iz Egipta vratio u Tejmen, Svetu zemlju u kojoj je već bio, goneći sa sobom mnogo stoke, robova i imetka. U njegovoj pratnji bila je i egipatska Koptkinja, Hadžera.

Po Ibrahimovom naređenju Lut ﷺ je sa obilnim imetkom, otišao u područje Gaur, poznato kao Gaur Zegar, i nastanio se u gradu Sodomi, u to vrijeme u najpoznatijem mjestu u cijelom kraju, čiji su stanovnici bili ogrezli nevjernici i pokvarenjaci.

Tu je Uzvišeni Allah objavio Ibrahimu ﷺ i naredio mu da razgleda na sve strane oko sebe, sjeverno, južno, istočno i zapadno i obradovao ga riječima: "Svu ovu zemlju ću dati tebi i tvojim nasljednicima do Kijametskog dana, i tvoje potomstvo namnožiti, tako da će ih biti koliko i zrna zemaljske prašine."

Ova radosna vijest se odnosi i na naš Ummet. Štaviše, ona se nigdje više i potpunije nije obistinila, nego u Ummetu Muhammeda ﷺ.

To potvrđuju i riječi Božijeg Poslanika ﷺ: "Allah mi je pokazao cijelu Zemlju, pa sam vidio njen istok i zapad. Moj Ummet će vladati svim što mi je tada pokazano."

Oni zatim navode da je jedna grupa razbojnika napala i zarobila Luta ﷺ, opljačkala njegov imetak a stoku otjerala. Kada je to čuo Ibrahim ﷺ, zaputio se prema njima sa tri stotine osamnaest ljudi, pa je oslobodio Luta ﷺ, povratio njegov imetak, i pobio veliki broj Allahovih i Poslanikovih neprijatelja. Pobijedivši ih, on je preostale tjerao sve do sjeverne strane Damaska, gdje se, na otvorenom prostoru, ulogorio. Mislim da se tamošnji Mekami Ibrahim naziva tako zato što se tu zaustavila vojska Ibrahima ﷺ. Allah najbolje zna!

On se zatim pobjedonosno vratio u svoj kraj gdje su ga s poštovanjem i ponizno, dočekali namjesnici područja Jerusalima. Tu se nastanio i živio neko vrijeme, neka je Allahov blagoslov i mir na njega.

Rođenje Ismaila ﷺ od Hadžere

**Ehli-kitabije kažu da je Ibrahim ﷺ molio Allaha ﷻ da mu da čestito potomstvo i da ga je Allah ﷻ obradovao obećanjem da će mu to ispuniti.

Nakon što je Ibrahim u Jerusalimu proveo dvadeset godina, Sara mu je rekla: "Gospodar mi je uskratio djecu, pa živi i sa ovom mojom robinjom, ne bi li mi Allah od nje podario dijete!"

Kada mu ju je poklonila, Ibrahim ﷺ je i sa njom počeo živjeti pa je s njim zatrudnila. Zatim navode: "Kada je zatrudnila, ona se umislila i osilila prema Sari. Zbog toga je Sara postala ljubomorna pa se požalila Ibrahimu. On joj je rekao: "Radi sa njom šta hoćeš."

Hadžera se nakon toga pobojala, pa je pobjegla i sjela kod jednog izvora, gdje joj je jedan melek rekao: "Nemoj se bojati, jer će Allah od ovog djeteta koje si zanijela dati veliki hajr!" Zatim joj je naredio da se vrati obradovavši je

da će roditi sina kome će dati ime Ismail i koji će biti pomoć i podrška ljudima, vredniji od svih, svi će se sakupljati oko njega, i vladat će cijelom zemljom svoje braće. Zatim se zahvalila Allahu ﷻ na tome.

Međutim, ovo predskazanje se odnosi na njegovog potomka Muhammeda ﷺ jer je on taj zahvaljujući kome su se proslavili Arapi i zavladali tolikim zemljama na istoku i zapadu.

Oni su narod kome je Allah dao korisno znanje i dobra djela kakva nije dao ni jednom narodu prije njih. Zahvaljujući isključivo odabranosti njihovog Poslanika nad ostalim poslanicima, blagoslovu njegove misije koja nije bila namijenjena samo Arapima, nego svim ljudima na Zemlji i potpunom uspjehu u dostavi svega što je sa sobom donio.

Kada se Hadžera vratila, rodila je Ismaila عليه السلام. Zatim kažu: "Kada ga je rodila, Ibrahimu je bilo osamdeset šest godina, tj. trinaest godina prije rođenja Ishaka.

Kada se rodio Ismail, Allah je Ibrahimu objavio radosnu vijest da će mu Sara roditi Ishaka, pa je iz zahvalnosti pao Allahu na sedždu. Allah mu je objavio: "Udovoljio sam tvojoj dovi za Ismaila, blagoslovio sam ga, dat ću mu brojno potomstvo, rodiće mu se dvanaest velikana, a njega ću učiniti vođom jednog velikog naroda."

I ovo je nagovještaj o našem Ummetu, a ova dvanaestorica su dvanaest pravednih halifa, koji su najavljeni u hadisu kojeg prenosi Abdulmelik ibn Umejr od Džabira ibn Semure, a on od Poslanika ﷺ: "Biće dvanaest vladara (emira)", a zatim je nešto rekao što nisam dobro razumio, pa sam upitao oca šta je rekao, a on mi odgovori: "i svi će biti iz plemena Kurejš."[1]

Ovaj hadis navode i Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*.

U drugoj verziji, on glasi: "Ova vjera će postojati stalno", a u jednoj predaji: "snažna", sve dok bude dvanaest halifa, svi iz plemena Kurejš."

Od tih dvanaest četvorica su: Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija, peti je Omer ibn Abdulaziz, i još su neki od Abbasija. Ovdje se ne misli da će oni biti jedan iza drugog, nego da će ih, sigurno, toliko biti.

Također se pod ovim ne misli na dvanaest imama u koje vjeruju rafidije (šiije), koji kažu da je Alija ibn Ebi Talib prvi imam, a zadnji onaj kojeg očekuju da će se pojaviti iz podzemlja Samare, tj. Muhammed ibn el-Hasan el-Askeri, kako oni tvrde.

Među ovih dvanaest najviše su dobra učinili: Alija i njegov sin Hasan ibn Alijj, kad je odustao od borbe i predao vlast Muawiji i tako ugasio vatru smutnje (fitne) i tako okončali ratne sukobe među muslimanima.

Što se tiče ostalih, oni su bili obični podanici kao i svi drugi i nisu imali vlasti nad muslimanskom zajednicom (Ummetom), ni u kom pogledu. A što se tiče njihovog vjerovanja vezanog za podzemlje Samare, to su puste želje i buncanje, koje nemaju nikakve veze sa istinom, niti bilo kakve podloge u vjerodostojnim izvorima.

---

[1] Hadis bilježi Muslim 6/3; Ebu Dawud 2/207; Ahmed 5/93, 98, 101 sa sličnim rivajetima; billježi ga Albani u *Silsiletu-l-ehadisi-s-sahiha* 396 /El-Mektebu-l-Islamijj, navodi ga u više rivajeta.

Uglavnom, kada je Hadžera rodila Ismaila ﷺ, Sarina ljubomora se još više povećala, pa je zatražila od Ibrahima da je udalji od nje.

Zbog toga je Ibrahim odveo Hadžeru i njeno dijete i ostavio ih u pustoj i nenaseljenoj dolini današnje Mekke. Kaže se da joj je dijete tada još bilo dojenče.

Kada ih je tu ostavio i htio krenuti nazad, ona mu je prišla, uzela ga za odjeću i upitala: "Ibrahime, kuda ideš, a nas ovdje ostavljaš bez igdje ičega?" On joj ništa nije odgovorio. Pošto ga je više puta upitala, a on joj ništa nije odgovarao, ona je rekla: "Je li ti to Allah naredio?" "Da", rekao je. Ona je na to rekla: "U tom slučaju, nećemo biti izgubljeni!"

Šejh Ebu Muhammed ibn Ebi Zejd, Allah mu se smilovao, u svom djelu *en-Newadir* (rijetkosti), navodi da se Sara naljutila na Hadžeru i da se zaklela da će joj odsjeći tri dijela tijela. Zato joj je Ibrahim naredio da joj probuši uši i da joj izvrši obrezivanje, pa da tako ispuni svoju zakletvu.

A Suhejli dodaje: "I tako je ona prva žena koja je obrezana, prva kojoj su uši probušene i prva koja je produžila skut na haljini."

Hidžra Ibrahima, Ismaila i Hadžere u brda Faran - predio Mekke - i gradnja Ka'be

Buharija navodi: "Pričao mi je Abdullah ibn Muhammed - tj. Ebu Bekr ibn Ebi Šejbe - da je njemu pričao Abdurrezzak, a njemu Mu'amer, prenoseći od Ejjuba Sahtijanija i Kesira ibn Kesira ibn el-Muttaliba ibn Ebi Weddaa, koji ponekad jedan od drugog prenose opširnije, a obadvojica prenose od Se'ida ibn Džubejra, da je Ibn Abbas rekao: "Prva žena koja je upotrijebila pregaču je Ismailova majka. Ona ju je uzela da bi njome od Sare prikrila trudnoću. Zatim je Ibrahim poveo nju i Ismaila, koga je još dojila, i ostavio ih kod današnje Ka'be, pod jednim velikim drvetom, iznad Zemzema, u visini današnje Ka'be. Tada Mekka nije bila nastanjena i tu nije bilo vode. On ih je tu ostavio, a pored njih je stavio torbu sa datulama i mješinu u kojoj je bila voda.

Ibrahim se zatim okrenuo i pošao nazad, a Ismailova majka je pošla za njim i upitala ga: "Ibrahime, kuda ideš, i ostavljaš nas u ovoj dolini u kojoj nema žive duše, niti ičeg drugog?" Upitala ga je to više puta, ali se on nije okretao prema njoj, pa mu je rekla: "Je li ti to Allah naredio?" "Da", rekao je. Ona je na to rekla: "U tom slučaju, nećemo biti izgubljeni!" i vratila se nazad.

Ibrahim se udaljavao sve dok nije došao do jednog prevoja gdje ga nisu mogli vidjeti. Tu se okrenuo prema Ka'bi, podigao ruke i zamolio ovim riječima: *"Gospodaru naš, neke svoje potomke sam naselio u dolini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, obavljali namaz. Zato daj da srca ljudi teže njima i opskrbi ih plodovima, da bi bili zahvalni."* (Ibrahim, 37.)

Ismailova majka je dojila Ismaila i pila tu vodu. Kada je u mješini nestalo vode ožednjeli su i ona i njen sin. Kada je vidjela kako se on previja od žeđi - ili je rekao: "prevrće", nije ga mogla više gledati, nego se okrenula prema Safi, najbližem brežuljku, pa se popela na njega. S njega se okrenula prema dolini ne bi li koga ugledala, ali nije vidjela nikoga.

Zatim se spustila sa Safe, i, kada je stigla na sredinu doline, zadigla je rub svoje haljine i potrčala kako čovjek u nevolji trči, dok nije prešla dolinu i došla do Merwe, pa se popela i na nju.

I odatle je pogledala ne bi li koga vidjela, ali nije vidjela nikoga. I to je sve ponovila sedam puta.

Ibn Abbas kaže da je Poslanik ﷺ rekao: "Zato ljudi trče između Safe i Merwe (čine sa'j)."

Kad se zadnji put popela na Merwu, čula je neki glas, pa sama sebi rekla: "Šuti!" Zatim je osluhnula i ponovo čula neki glas, pa rekla: "Čula sam te, pa možeš li mi pomoći?" U tom momentu ugledala je meleka na mjestu gdje je Zemzem, kako kopa svojom nogom - ili je rekao: "krilom", dok se nije pojavila voda. Ona je počela zagrađivati vodu, pokazavši rukom: "ovako" i grabiti vodu u mješinu. Svaki put kada bi zahvatila, voda bi šiknula.

Ibn Abbas kaže da je Poslanik ﷺ rekao: "Neka se Allah smiluje Ismailovoj majci, da je ostavila Zemzem! - ili je rekao: - da nije zahvaćala vodu, Zemzem bi bio jak izvor." Ibn Abbas dalje kaže: "Kada se napila vode i podojila dijete, melek joj je rekao: - Nemoj se bojati da ćete biti izgubljeni! Na ovom mjestu biće Allahov hram -Ka'ba, koji će sagraditi ovaj dječak i njegov otac. Allah neće dozvoliti da se izgube oni koji ga slijede."

Prostor Ka'be je bio jedno uzvišenje od zemlje, poput brežuljka, na koji su nalijetale bujice i krnjile ga sa desne i lijeve strane.

Tako je bilo sve dok pored njih nije naišla jedna grupa iz plemena Džurhum, ili jedna porodica iz Džurhuma, dolazeći iz pravca Keda'a.

Oni su odsjeli u podnožju Mekke, i ugledali jednu pticu kako kruži, pa rekli: "Ova ptica sigurno kruži iznad vode. Mi odavno poznajemo ovu dolinu i u njoj nema vode."

Zato su poslali jednog ili dva izaslanika, koji su našli vodu. Kada su se vratili ispričali su im o tome, pa su se svi uputili tamo.

Zatim on dalje kaže: "Ismailovu majku zatekli su pored vode, pa su je upitali: "Hoćeš li nam dozvoliti da se kod tebe nastanimo?" "Hoću", rekla je, ali nemate prava na vodu." Oni su rekli: "Dobro."

Abdullah Ibn Abbas kaže da je Poslanik ﷺ rekao: "To je Ismailovoj majci dobro došlo jer nije voljela samoću." Oni su se tu nastanili i poslali po svoje porodice, koje su se smjestile s njima, tako da su neki od njih tu počeli podizati kuće.

Dječak je odrastao, naučio od njih arapski jezik i kad je stasao svidio im se, pa su mu jednu od svojih djevojaka dali za ženu.

Ismailova majka je potom umrla. Nakon što se Ismail oženio, Ibrahim je došao da ih obiđe, ali Ismaila nije našao. Upitao je njegovu ženu za njega, pa mu je rekla: "Otišao je da nam traži hranu." Zatim ju je upitao kako žive i deveraju, pa mu je rekla: "Slabo; u tjeskobi smo i nevolji." Kada mu se tako požalila, on joj je rekao: "Kada ti se vrati muž, poselami ga i reci mu da promijeni kućni prag!" Kada se Ismail vratio, kao da je nešto osjetio, upitao je: "Je li nam neko dolazio?" Odgovorila je: "Jeste, dolazio nam je takav i takav starac. Pitao je za tebe, pa sam mu rekla gdje si. Pitao me kako živimo, pa sam mu rekla da smo u muci i nevolji." Na to je Ismail upitao: "A je li ti nešto oporučio?" "Jeste", rekla je, "rekao mi je da ti prenesem selam, i da ti kažem da ti je poručio da promijeniš kućni prag." "To je bio moj otac", rekao je Ismail, "naredio mi je da te razvjenčam, pa se vrati svojima!" Tako ju je pustio, i nakon toga se ponovo od njih oženio.

Ibrahim ponovo neko vrijeme, koliko je Allah htio, nije navraćao, a onda je opet došao, ali ponovo nije našao Ismaila. Ušavši kod njegove žene, upitao je za njega, a ona mu je odgovorila: "Otišao je da nam traži hranu." Upitao je kako su, kako žive i deveraju, a ona je odgovorila: "Mi smo u dobru i blagostanju", zatim je zahvalila Allahu, a on je upitao: "Čime se hranite?" "Mesom", odgovorila je. "A šta pijete?", upitao je. "Vodu", rekla je. Zatim je zamolio: "Bože, daj im bereket u mesu i vodi!"

Poslanik ﷺ je rekao: "Oni tada nisu imali žita. Da su ga imali, sigurno bi i njega u dovi spomenuo." Rekao je: "Ne bi se niko izvan Mekke mogao osloniti samo na to dvoje, pa da mu to bude dovoljno."

Na kraju joj je rekao: "Kada ti dođe muž, poselami ga i reci mu da učvrsti kućni prag." Kada je Ismail došao upitao je: "Je li nam neko dolazio?" "Jeste", odgovorila je, "dolazio nam je jedan starac lijepog izgleda." Pohvalivši ga ona je rekla: "Pitao je za tebe pa sam mu rekla gdje si. Zatim me je pitao kako živimo, pa sam mu rekla da smo dobro." "A da li ti je nešto oporučio?", upitao je. "Jeste", rekla je, "poselamio te je i naredio ti je da učvrstiš kućni prag." "To mi je bio otac", rekao je, a ti si prag, pa mi je naredio da te zadržim."

Zatim ponovo neko vrijeme, koliko je Allah htio, nije dolazio. Kada je, nakon toga došao, našao je Ismaila kako sebi zarezuje strijele ispod onog velikog drveta, u blizini Zemzema. Kada ga je ugledao, ustao je pred njim, pa su se pozdravili onako kako dolikuje da učine otac i sin.

Ibrahim mu je rekao: "Ismaile, Allah mi je nešto naredio." Ismail je rekao: "Pa uradi to što ti je Gospodar naredio!" "A hoćeš li mi pomoći?" upitao je, a ovaj odgovorio: "Pomoći ću ti." "Allah mi je naredio da ovdje sagradim hram", rekao je, i pokazao na brežuljak, koji se uzdizao iznad svoje okoline."

Prenosilac dalje kaže: "Zatim su oni sazidali temelje Ka'be. Ismail je donosio kamenje, a Ibrahim zidao, sve dok građevina nije poodmakla u visinu. Tada mu je Ismail donio ovaj kamen (hadžer) i postavio ga, pa je stao na njega i nastavio zidati, a Ismail mu je dodavao kamenje. Pri tome, oni su govorili: *"Gospodaru naš, primi ovo od nas, jer Ti, doista, sve čuješ i sve znaš."* (El-Bekare, 127.)

Prenosilac zatim nastavlja: "Oni su tako zidajući obišli oko Ka'be i govorili: "Gospodaru naš, primi ovo od nas, jer Ti, doista, sve čuješ i sve znaš.""

Buharija zatim kaže: "Pričao nam je Abdullah ibn Muhammed, njemu Ebu Amir Abdulmelik ibn Amr, a njemu Ibrahim ibn Nafi', da je čuo od Kesira ibn Kesira, a on od Se'ida ibn Džubejra, da je Ibn Abbas rekao: "Kada se desilo sa Ibrahimom i njegovom porodicom to što se desilo, on je otišao sa Ismailom i njegovom majkom. Imali su mješinu sa vodom..." navodeći predaju do kraja. Ova predaja je vrlo slična prethodnoj.

Ova predaja su Ibn Abbasove riječi, iako neki smatraju da su to riječi Poslanika ﷺ (merfu').

Međutim, u njoj na pojedinim mjestima ima ponešto neobično (garib), i izgleda da ju je Ibn Abbas preuzeo kao israilijjat. U njoj se navodi da je Ismail tada bio dojenče.

**Kod sljedbenika Tewrata stoji da je Allah naredio Ibrahimu da izvrši obrezivanje sina Ismaila, svih robova koje je imao i ostalih, pa je to i učinio. To se desilo kada je on imao devedeset devet godina. Dakle, Ismail je tada imao trinaest godina. Ovo je primjer kako je on izvršavao Allahova naređenja u pogledu svoje porodice, što ukazuje na to da je to bilo u formi naređenja (wadžib). Zato je ispravno mišljenje alima koji kažu da je obrezivanje muškaraca obaveza, kako je i potvrđeno na mjestu koje o tome govori.

U hadisu kojeg navodi Buharija, potvrđeno je sljedeće: "Pričao nam je Kutejbe ibn Se'id, njemu Mugire ibn Abdurrahman Kureši, da je čuo od Ebu ez-Zinada, on od A'redža, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ibrahim ﷺ se obrezao (osunetio) sjekiricom, kada je imao osamdeset godina.""

Sličan hadis navode Abdurrahman ibn Ishak od Ebu ez-Zinada i Adžlan od Ebu Hurejre. Navodi ga i Muhammed ibn Amr od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre. U istom obliku ga navodi i Muslim od Kutejbe.

U nekim od tih predaja stoji: "Ibrahim je sam sebe obrezao sjekiricom, nakon što mu je prošlo osamdeset godina života." Ovdje upotrijebljeni izraz "kadum" znači halatka, iako neki kažu da je to ime jednog mjesta.

Ovaj citat ne negira da je to moglo biti i preko osamdeset godina, a Allah, opet, najbolje zna. Kada budemo govorili o njegovoj smrti, bit će naveden hadis koga prenosi Ebu Hurejre, u kome se kaže da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Ibrahim se obrezao kada je imao sto dvadeset godina, a nakon toga je živio još osamdeset godina" Ovaj hadis navodi Ibn Hibban u svom *Sahihu*.

U ovom kontekstu se ne navodi priča o tome ko je trebao biti žrtvovan, niti da je to Ismail. Navodi se da im je Ibrahim dolazio samo tri puta, i to prvi put tek nakon što se Ismail oženio, i nakon Hadžerine smrti. Kako može biti da ih je ostavio od vremena kada je Ismail bio još dojenče - kao što se navodi - pa sve do vremena kada se oženio, te da nije imao uvida u njihove prilike, kada se

navodi da se zemlja pod njim svijala, ili da im je dolazio na Buraku? Kako to da nije bio upoznat sa njihovim prilikama, kada su bili u teškoj nevolji i kada im je sigurno bila potrebna pomoć?!

Izgleda da su dijelovi ovih navoda preuzeti kao israilijjati, a onda isprepleteni sa riječima Poslanika ﷺ, pa se zato ne navodi priča o tome ko je trebao biti žrtvovan. Već smo ukazali na to da je ispravan stav da je Ismail taj koji je trebao biti žrtvovan, o čemu se govori u suri Es-Sāffāt.

Kazivanje o žrtvi - kurbanu

Allah ﷻ kaže: **I on reče: "Ja idem svome Gospodaru; On će mene uputiti. *Gospodaru moj, podari mi porod čestit!" *I Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi. *I kada on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, on reče: "Sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?" "Oče", reče on, "uradi onako kako ti se naređuje, vidjećeš, ako Bog da, da ću biti strpljiv." *I pošto se njih dvojica prepustiše i on ga čelom prema zemlji položi, *Mi ga zovnusmo: "Ibrahime, *ispunio si san! Mi, doista, tako nagrađujemo one koji dobra djela čine. *To je, doista, bilo pravo iskušenje!" *I kurbanom velikim ga iskupismo, *i u kasnijim naraštajima mu spomen sačuvasmo: *"Mir i spas Ibrahimu!" *Tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine. *A on je, doista, bio Naš rob, vjernik. *I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i dobrim čovjekom. *I blagoslovili smo i njega i Ishaka, a* među njihovim potomcima ima i vjernika i očitih nevjernika. (Es-Sāffāt, 99.-113.)

Uzvišeni ovdje navodi da je Njegov prijatelj, Ibrahim, kada je otišao od svog naroda, zamolio svoga Gospodara da mu daruje čestitog dječaka. On ga je obradovao dječakom blage naravi, tj. Ismailom ﷺ jer je on prvo dijete u dotadašnjih osamdeset šest godina Ibrahimovog života. O ovom se slažu pripadnici svih nebeskih vjera, jer mu je on bio prvo dijete - prvijenac.

I kada on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, tj. kada je narastao i kada je počeo privređivati kao i on. Mudžahid ove riječi tumači ovako: "Kada je narastao, sazrio i kada je mogao raditi i privređivati kao i otac."

Kada se to desilo, Ibrahim ﷺ je u snu vidio da mu se naređuje da tog svog sina zakolje. Ibn Abbas prenosi hadis (merfu') u kome Poslanik ﷺ kaže: "Snovi Poslanika su objava."[1] Ovaj hadis prenosi i Ubejd ibn Umejr.

To je Allahovo stavljanje Svoga prijatelja na kušnju; da zakolje voljeno dijete koje mu se rodilo u poodmaklim godinama života, nakon što mu je prije toga bilo naređeno da ga sa njegovom majkom nastani u siromašnom kraju, u dolini bez žive duše i prijatelja, bez bilo kakvih usjeva i stoke. On se povinovao Allahovom naređenju i ostavio ih tamo, uzdajući se i oslanjajući na Allaha ﷻ, pa im je Allah dao utjehu i izlaz, i opskrbio ih odakle se nisu ni nadali.

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 4/5/138/*Fethu-l-Bari*, 10/161/859/*Fethu-l-Bari*.

Zatim, kada mu je nakon svega toga naređeno da zakolje svoga sina, kojeg je po Allahovom naređenju od sebe odvojio i koji mu je bio prvo i tada jedino dijete, on se odazvao svome Gospodaru, povinovao se Njegovom naređenju i požurio je da Mu iskaže pokornost.

On je to zatim saopćio sinu, kako bi mu bilo lakše i srce smirenije, umjesto da ga je na silu uzeo i zaklao. On reče: *"Sinko moj, u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš?"* (Es-Sāffāt, 102.)

Taj blagi dječak odmah je olakšao posao svome ocu Ibrahimu rekavši mu: *"Oče, uradi onako kako ti se naređuje, vidjećeš, ako Bog da, da ću biti strpljiv."* (Es-Sāffāt, 103.) Ovakav odgovor je bio krajnje razborit i mudar jer je istovremeno značio pokornost i svome ocu i Gospodaru ljudi.

I pošto se njih dvojica prepustiše i on ga čelom prema zemlji položi, (Es-Sāffāt, 103.) Jedni kažu da riječi *I pošto se njih dvojica prepustiše* znače: Pošto se povinovaše Allahovom naređenju i odlučiše da to urade, a drugi kažu: "To je najvažnije." *On ga čelom prema zemlji položi,* tj. lice mu je okrenuo prema zemlji.

Ibn Abbas, Mudžahid, Se'id ibn Džubejr, Katade i Dahhak kažu: "Htio je da ga zakolje iza vrata, kako mu ne bi gledao lice dok ga bude klao."

Neki kažu: "Ne, nego ga je povalio kako se i kurban povaljuje, samo što mu je dio čela priljubio uz zemlju. *I pošto se njih dvojica prepustiše,* tj. Ibrahim je proučio Bismillu i tekbir, a dječak je pred smrt izgovorio kelimei-šehadet.

Sudejj i još neki kažu: "Postavio je nož na njegov grkljan, ali nož nije sjekao." Neki na to dodaju: "Između noža i vrata je bila bakrena pločica." Allah najbolje zna!

Tada ga je Allah ﷻ zovnuo: **Ibrahime, *ispunio si san!* (Es-Sāffāt, 104.-105.) Tj. postignut je cilj: provjerena je tvoja pokornost i tvoje izvršavanje Allahovog naređenja. Žrtvovao si svoje dijete za kurban, kao što si svoje tijelo prepustio vatri i kao što si sve što imaš ponudio gostima!

Zato Uzvišeni kaže: *To je, doista, bilo pravo iskušenje!* (Es-Sāffāt, 106.), tj. očito i jasno iskušenje. *I kurbanom velikim ga iskupismo* (Es-Sāffāt, 107.), tj. Mi smo mu za kurban umjesto sina, dali zamjenu, čime ga je Uzvišeni Allah obradovao.

Većina učenjaka smatra da je to bio ovan, bijele dlake, crnih očiju i velikih rogova. Vidio ga je svezanog za jedno drvo na brdu Sebir.

Es-Sewri od Abdullaha ibn Osmana ibn Husejma, on od Se'ida ibn Džubejra, prenosi da je Ibn Abbas rekao: "To je bio ovan koji je četrdeset godina čuvan u Džennetu."[1]

Se'id ibn Džubejr kaže: "Pasao je u Džennetu dok se od njega nije raspuklo brdo Sebir. Vuna mu je bila obojena u crveno". Ibn Abbas kaže: "Sa Sebira mu je blejeći sišao ovan crnih očiju i velikih rogova, pa ga je zaklao. To je ovan kojeg je zaklao Ademov sin, i bio primljen od njega."[2] To prenosi Ibn Ebi Hatim.

---

[1] Bilježi ga Et-Taberi u svom *Tarihu* 1/277/Mearif.

[2] Prethodni izvor.

Mudžahid kaže da ga je zaklao na Mini, a Ubejd ibn Umejr kaže da se to desilo kod Mekami - Ibrahima (kod Ka'be).

Što se tiče riječi koje se pripisuju Ibn Abbasu da je to bio kozorog i Hasanu da je to bio jarac po imenu Džerir, nije sigurno da su to njihove riječi.

Pored toga, većina predaja o ovome su israilijjati. Kur'an dovoljno govori o tom velikom događaju i veličanstvenom iskušenju, te o iskupljenju velikim kurbanom. U hadisu stoji da je to bio ovan.

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Sufjan, da je njemu pričao Mensur, da je čuo od svog daidže Mesafih'a, da je Safija bint Šejbe rekla: "Jedna žena iz plemena Benu Selim, koja je pomagala pri porodu većine naših ukućana, jednom prilikom mi je rekla da ju je Božiji Poslanik ﷺ jednom poslao po Osmana ibn Talhu, pa ga je ona upitala: "Zašto te je tražio Božiji Poslanik?" On joj je odgovorio: "Božiji Poslanik ﷺ mi je rekao: - Kada sam ušao u Ka'bu vidio sam rogove od ovna, ali sam ti zaboravio narediti da ih prekriješ. Uradi to, jer u kući ne treba biti ništa što klanjaču skreće pažnju."'[1]

Sufjan na to dodaje: "Ti rogovi su ostali obješeni u Ka'bi, sve dok nije izgorila i Ka'ba i rogovi."

Tako se od Ibn Abbasa prenosi da je glava Ibrahimovog kurbana bila obješena o žljeb Ka'be, sve dok se nije sasušila. Samo ovo je dokaz da je žrtvovani bio Ismail, jer je on boravio u Mekki, a nije nam poznato da je Ishak u nju dolazio još dok je bio malehan. Allah najbolje zna!

To se razumije i iz Kur'ana. Štaviše, kao da se u Kur'anu otvoreno kaže da je žrtvovani bio Ismail, jer se, nakon kazivanja o žrtvovanom, kaže: *I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i dobrim čovjekom.* (Es-Sāffāt, 112.) Onaj ko kaže da je žrtvovani bio Ishak, to čini na svoju odgovornost, jer je to israilijjat.

**U Bibliji ima iskrivljavanja, pogotovu o ovom pitanju, u šta nema nikakve sumnje. Na jednom mjestu tamo stoji da je Bog naredio Ibrahimu da zakolje svoga sina jedinka, a na drugom mjestu, u prijevodu na arapski, se kaže da zakolje svoga prvijenca Ishaka. Riječ Ishak na ovom mjestu je ubačena, lažna i izmišljena, jer on nije bio Ibrahimov ni jedinak, a ni prvijenac, nego je to bio Ismail.

Na to ih je navela zavidnost prema Arapima, jer je Ismail predak Arapa koji žive u Hidžazu i od kojih je Božiji Poslanik ﷺ, a Ishak je otac Jakuba - tj. Israila - od kojeg oni vode porijeklo. Oni su htjeli tu čast pripisati sebi, pa su zato iskrivili Allahov govor i u njega ubacili svoj. Oni su narod od laži i ne priznaju da je sva blagodat u Allahovoj ruci i da je daje kome On hoće.

Veliki broj ranijih učenjaka (selef), a i ostalih, smatraju da je Ishak žrtvovani. Oni su to preuzeli - Allah, opet, najbolje zna - od Ka'bu-l-Ahbara, ili iz knjiga ehli-kitabija.

[1] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 4/68 /Haleb; 5/380/Haleb.

Međutim, u tom pogledu ne postoji nijedan vjerodostojan hadis od Nepogrješivog, zbog kojeg bismo zanemarili ono što se razumije iz Kur'ana. Pored toga, to se ne može razumjeti na osnovu kur'anskog teksta. Naprotiv, kada razmislimo, razumije se i sasvim je jasno da se govori o Ismailu.

Ibn Ka'b el-Kurezi vrlo ubjedljivo dokazuje da se radi o Ismailu a ne o Ishaku, i to na osnovu Allahovih riječi: *I Mi je obradovasmo Ishakom, a nakon Ishaka, Jakubom.* (Hūd, 71.) On kaže: "Kako bi joj se mogla saopćavati radosna vijest o Ishaku i da će se njemu roditi Jakub, a zatim mu se naređuje da zakolje Ishaka prije nego što se i rodio?"

Ovo ne može biti, jer bi to onda bilo u kontradikciji sa već datom radosnom viješću. Allah, opet, najbolje zna.

Ovom načinu dokazivanja Suhejli se suprotstavio, zaključujući ovako: Rečenica: *I Mi je obradovasmo Ishakom* je zasebna rečenica, a riječi: *A nakon Ishaka Jakubom* druga rečenica, koja ne spada u okvir radosne vijesti Ibrahimovoj ženi.

On zatim nastavlja: "Po pravilima arapskog jezika nije dozvoljeno u ovom kontekstu riječ Jakub staviti u genitiv ako ispred njega nema čestice za genitiv."

Tako, nije dozvoljeno reći: "Prošao sam pored Zejda, a nakon njega Amra, nego je ispravno: ... a nakon njega pored Amra. Zato riječi: *A nakon Ishaka Jakubom,* u stvari znače: A Ishaku poklonismo Jakuba."

Međutim, ovakvo njegovo zaključivanje je diskutabilno.

On zatim ponovo zaključuje da je to bio Ishak, uzimajući za dokaz riječi Uzvišenog: *I kada on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati.* (Es-Sāffāt, 102.). On kaže: "Ismail nije bio uz njega, nego je djetinjstvo proveo sa majkom u mekkanskim brdima, pa kako je onda mogao u poslu pomagati?"

Međutim, i ovaj zaključak je sporan, jer se prenosi da je Ibrahim ﷺ jašući Buraka, često odlazio u Mekku, da nadzire svoga sina, a zatim bi se vraćao. Allah, opet, najbolje zna!

Oni od kojih se prenosi da se radi o Ishaku, su: Ka'bu-l-Ahbar, Omer, Abbas, Alija, Ibn Mes'ud, Mesruk, Ikrime, Se'id ibn Džubejr, Mudžahid, Ata', Ša'bi, Mukatil, Ubejd ibn Umejr, Ebu Mesere, Zejd ibn Eslem, Abdullah ibn Šekik, Zuhri, Kasim, Ibn Ebi Burde, Mekhul, Osman ibn Hadir, Sudejj, Hasan, Katade, Ebu el-Huzejli i Ibn Sabit. Za to mišljenje se opredjeljuje i Ibn Džerir. Međutim, to čudi od njega, jer je to jedna od dvije predaje od Ibn Abbasa.

Međutim, ispravna predaja od njega, a i od većine gore pobrojanih je da se radi o Ismailu ﷺ. Tako Mudžahid, Se'id, Ša'bi, Jusuf ibn Mehran, Ata' i još neki prenose od Ibn Abbasa da je to bio Ismail ﷺ.

Ibn Džerir navodi: "Pričao mi je Junus, njemu Ibn Wehb, a ovom Amr ibn Kajs, da je čuo od Ata'a ibn Ebi Rebbaha, da je Ibn Abbas rekao: "Iskupljeni je bio Ismail; jevreji tvrde da je to bio Ishak. Međutim, oni lažu."

Abdullah od svoga oca Imami Ahmeda navodi da je to bio Ismail.

Ibn Ebi Hatim kaže: "Moj otac mi je rekao, a također se prenosi i od Alije, Ibn Omera, Ebu Hurejre, Ebu et-Tufejla, Se'ida ibn el-Musejjeba, Se'ida ibn Džubejra, Hasana, Mudžahida, Ša'bija, Muhammeda ibn Ka'ba, Ebu Dža'fera Muhammeda ibn Alije i Ebu Saliha, da su rekli: "Onaj koji je trebao biti žrtvovan je Ismail ﷺ." To prenosi i Begawi od Rebi'a ibn Enesa, Kelbije i Ebu Amra ibn el-Ala'a.

Ja na to dodajem: To se prenosi i od Muawije.[1] Od njega se prenoši da je rekao: "Božijem Poslaniku ﷺ je došao jedan čovjek, pa mu rekao: "O potomče dvojice žrtvovanih..., a Božiji Poslanik ﷺ se na to nasmijao." Tog stava su i Omer ibn Abdulaziz i Muhammed ibn Ishak ibn Jesar; Hasan el-Basri je govorio: "U to nema nikakve sumnje."

Muhammed ibn Ishak navodi od Burejde, a on od Sufjana ibn Ferwe Eslemija, da im je Muhammed ibn Ka'b pričao kako je on o tome upitao Omera ibn Abdulaziza kada je sa njim bio u Šamu - a ovaj je tada bio halifa.

Naime, on je riječi Uzvišenog: *I Mi je obradovasmo Ishakom, a nakon Ishaka, Jakubom.* (Hūd, 71.), uzeo za dokaz da se radi o Ismailu ﷺ. Omer mu je na to odgovorio: "O tome nisam prije razmišljao, ali ja, doista, vidim da je onako kako si ti rekao."

On je zatim poslao po jednog čovjeka koji je bio kod njega u Siriji i koji je bio jevrej, pa primio Islam i postao dobar musliman. On je smatrao da je ovaj čovjek bio jedan od jevrejskih učenjaka, pa ga je upitao: "Na kojeg od Ibrahimovih sinova se odnosilo naređenje da bude zaklan?" On je na to odgovorio: "Tako mi Allaha, vladaru pravovjernih, to se odnosilo na Ismaila. Jevreji to znaju, ali oni zavide vama Arapima na tome što je vaš predak onaj na koga se odnosilo Allahovo naređenje i kome je On dao blagodat o kojoj govori, zato što je osaburio na onom što mu je naređeno. Oni to poriču i tvrde da se radi o Ishaku, jer je on njihov predak."

Ovo pitanje smo, hvala Allahu, do u detalje, sa njegovim dokazima i predajama, izložili u našem *Tefsiru*.

Rođenje Ishaka ﷺ

Uzvišeni kaže: **I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i dobrim čovjekom. *I blagoslovili smo i njega i Ishaka, a među njihovim potomcima ima i vjernika i očitih nevjernika.* (Es-Sāffāt, 112.-113.).

Ibrahimu i Sari tu radosnu vijest su donijeli meleki, kada su naišli pored njih, na putu prema naseljima Lutovog naroda, da bi ih srušili na njih, zbog njihovog nevjerovanja i griješenja. O tome će, ako Bog da, doći objašnjenje na odgovarajućem mjestu.

Allah ﷻ veli: **I Naši izaslanici donesoše Ibrahimu radosnu vijest i rekoše: "Selam!", a on im odgovori: "Selam!" i ubrzo im donese pečeno tele. *Pa kad vidje da ga njihove ruke ne dotiču, ne svidje mu se to i obuze ga strah od njih.*

[1] Ova predaja je slaba (da'if) i bilježi je Hakim u *Mustedreku* 2/551.

*"Ne boj se", rekoše oni, "mi smo poslani Lutovu narodu." *A njegova žena stajaše i osmjehnu se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a nakon Ishaka, Jakubom. *"Teško meni!", reče ona, "zar da rodim, a ja ovako stara, a i ovaj moj muž je star. To je, doista, čudna stvar!" *"Zar se čudiš Allahovom određenju", rekoše oni, "neka su Allahova milost i Njegovi blagoslovi na vama, o stanovnici ovog doma! Zaista je On hvaljen i slavljen."* (Hūd, 69.-73.).

Uzvišeni, također, kaže: **I obavijesti ih o Ibrahimovim gostima, *kada su mu ušli i nazvali selam, on je rekao: "Mi se vas plašimo!" *"Ne boj se!", rekoše oni, "donosimo ti radosnu vijest o učenom sinu." *"Zar mi donosite radosnu vijest iako sam ostario", reče on, "pa čime ćete me obradovati?" *"Mi ćemo te obradovati istinom", rekoše oni, "zato ne gubi nadu!" *On reče: "A ko može gubiti nadu u milost svoga Gospodara osim onih koji su zalutali."* (El-Hidžr, 51.-56.).

Uzvišeni, također, veli: **Da li ti je došla vijest o plemenitim Ibrahimovim gostima, *kada mu uđoše i nazvaše selam? On odgovori: "Mir i vama, neznani ljudi." *I on neprimijetno ode svojoj porodici i donese debelo tele. *I primače im ga, pa reče: "Zar nećete jesti?" *I on se uplaši od njih, a oni rekoše: "Ne boj se!" I obradovaše ga učenim dječakom, *a njegova žena poče vikati i po licu se udarati, govoreći: "Ja starica, nerotkinja!" *"Tako je odredio tvoj Gospodar", rekoše oni, "On je Mudri i Sveznajući."* (Ez-Zarijāt, 24.-30.).

Kaže se da su to bila tri meleka: Džibril, Mikail i Israfil.

Uzvišeni ovdje navodi da je Ibrahim ﷺ, kada su mu ušli, pomislio da su oni ljudi, gosti. Zato je prema njima i postupio kao prema gostima i ispekao im je debelo tele od svoje najbolje stoke. Kada ga je stavio pred njih i ponudio da jedu, kod njih uopće nije primijetio bilo kakvu želju za jelom. To je zato što meleki nemaju potrebe za hranom. *To se njemu nije svidjelo,* tj. Ibrahimu, *i obuze ga strah od njih. "Ne boj se", rekoše oni, "mi smo poslani Lutovu narodu."* (Hūd, 70.), tj. poslani smo da ih uništimo. Sara se tada obradova zbog Allahove srdžbe nad njima, a ona je bila stajala u prisustvu gostiju, kao što je to bio običaj kod Arapa i drugih. I kada se ona nasmijala radujući se tome, Uzvišeni je rekao: *I Mi je obradovasmo Ishakom, a nakon Ishaka, Jakubom.* (Hūd, 71.) Tj. meleki su joj donijeli tu radosnu vijest. *A njegova žena poče vikati* tj. uzvikivati, *i po licu se udarati* (Ez-Zarijāt, 29.), kao što žene obično čine kada su iznenađene. *I ona reče: "Teško meni, zar da rodim a ja ovako stara, a i ovaj moj muž je star!"* (Hūd, 72.) Tj. kako će roditi neko poput mene, kada sam ja ostarila, a uz to sam i nerotkinja, a i moj muž je star? Ona se iznenadila da se može dijete roditi u tom stanju. Zato je rekla: *"To je, zaista, čudna stvar!" *"Zar se čudiš Allahovom određenju", rekoše oni, "neka su Allahova milost i Njegovi blagoslovi na vas, o stanovnici ovog doma! Zaista je On hvaljen i slavljen!"* (Hūd, 72.-73.)

Ibrahim ﷺ se, također, iznenadio ovoj vijesti, radujući joj se, veseleći se zbog nje i potvrđujući je. *"Zar mi donosite radosnu vijest iako sam ostario", reče on, "pa čime ćete me obradovati?" *"Mi ćemo te obradovati istinom", rekoše oni, "zato ne gubi nadu!"* (El-Hidžr, 54.-55.) Dakle, oni su potvrdili tu

vijest i obradovali njih dvoje *učenim sinom* (El-Hidžr, 53.), tj. Ishakom, Ismailovim bratom, koji je po svom držanju i saburu dostojan toga. Tako ga njegov Gospodar i opisuje: da je ispunjavao obećanje i da je bio saburli. U drugom ajetu On veli: *I Mi je obradovasmo Ishakom, a nakon Ishaka, Jakubom.*

Ovo, između ostalog, Muhammed ibn Ka'b el-Kurezi i drugi uzimaju za dokaz da je žrtvovani bio Ismail i da je nemoguće da bude naređeno da se zakolje Ishak, nakon što je nagoviješteno da će se roditi on, a nakon njega i njegov sin Jakub.

**Kod ehli-kitabija stoji da im je Ibrahim, pored debelog pečenog teleta, iznio još pogaču, maslo i mlijeko. Tamo stoji da su to oni i jeli, što je očita greška. Drugi kažu: "Oni su samo gledali kako jedu, a hrana je u stvari nestajala u zraku."

**Kod njih također stoji da je Sari prije bilo ime Saraja, pa je Ibrahimu Allah ﷻ rekao: "Što se tiče tvoje žene, neka se više ne zove Saraja, nego joj je od sada ime Sara! Ja ću je blagosloviti i od nje ću ti dati sina kojeg ću, također, blagosloviti. Od njega će postati narodi i vladari tih naroda!" A Ibrahim tada pade ničice - tj. na sedždu - i osmjehnu se, govoreći sam sebi: "Zar da mi se rodi sin kada imam sto godina? Zar da Sara rodi, a već ima devedeset godina?!"

**Zatim kod njih stoji da je Ibrahim rekao Allahu: "Neka Ismail bude živ pred Tobom!" Allah mu je odgovorio: "Zaista će ti žena Sara roditi sina i dać eš mu ime Ishak. I uzeću od njega Svoj zavjet za sva vremena, a i od njegovih potomaka nakon njega. Za Ismaila sam ti uslišao molbu, blagoslovio sam ga i daću da ima veoma veliki porod i nasljednike. Rodiće mu se dvanaest velikana, a njega ću učiniti poglavarom velikog naroda."

Već smo govorili o tome šta se dalje desilo. Allah najbolje zna!

Riječi Uzvišenog: *I Mi je obradovasmo Ishakom, a nakon Ishaka, Jakubom* (Hūd, 71.), su dokaz da će se radovati rođenju sina Ishaka, a iza njega njegovom sinu Jakubu. Tj. rodit će se još za njihovog života, što će ih obradovati, kao što ih je obradovalo i rođenje njegovog oca, Ishaka.

Da se ovako nije desilo, ne bi bilo svrhe navoditi i imenovati Jakuba, mimo ostalog Ishakovog poroda. Međutim, pošto je on poimence naveden, to ukazuje na to da će im njegovo rođenje predstavljati radost i užitak, kao što je bilo prije toga rođenje njegovog oca.

Uzvišeni, također, veli: *I Mi mu poklonismo Ishaka i Jakuba, i sve uputismo.* (El-En'ām, 84.)

Zatim, Uzvišeni veli: *I pošto napusti njih i ono što su oni mimo Allaha obožavali, Mi mu poklonismo Ishaka i Jakuba.* (Merjem, 49.)

Ovo je, uz Allahovu pomoć, jak dokaz, a potvrđuje ga i hadis koji bilježe Buharija i Muslim: "Pričao nam je Sulejman ibn Mehran A'meš, da je čuo od Ibrahima ibn Jezida Tejmije, a on od svoga oca, a ovaj od Ebu Zerra, da je rekao: "Jednom sam upitao: - Božiji Poslaniče, koja džamija je prva izgrađena? - Ka'ba, odgovorio je, a ja ga opet upitah: - A zatim? - El-Mesdžidu-l-Aksa,

odgovori on, a ja ga opet upitah: - Koliko je između njih? - Četrdeset godina, odgovori on, a ja ga opet upitah: - A zatim? - Zatim klanjaj gdje god te zadesi namaz, jer je to sve džamija, odgovori on."

**A kod ehli-kitabija stoji da je Jakub ﷺ taj koji je sagradio El-Mesdžidu-l-Aksa, a to je Ilijina džamija u Jerusalimu, neka joj Allah dā počasti.

Ovo je stav za kojeg postoji potvrda u hadisu kojeg smo naveli. Prema tome, Jakubova ﷺ - tj Israilova, gradnja Hrama u Jerusalimu je bila četrdeset godina nakon što su Ibrahim i njegov sin Ismail sagradili Ka'bu. Kada su njih dvojica gradili Ka'bu, Ishak je već bio rođen, jer je, kao što nam kaže Uzvišeni, Ibrahim ﷺ ovako činio dovu: **I kada Ibrahim reče: "Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim i sačuvaj mene i moje sinove od obožavanja kipova. *Gospodaru moj, zaista su oni zaveli mnoge ljude, pa ko bude mene slijedio, on je moj, a ko meni bude nepokoran, pa, zaista, Ti praštaš i samilostan si. *Gospodaru naš, neke svoje potomke sam naselio u dolini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, obavljali namaz. Zato daj da srca ljudi teže njima i opskrbi ih plodovima, da bi bili zahvalni. *Gospodaru naš, Ti znaš što mi tajimo, a šta na javu iznosimo. Allahu ništa nije skriveno ni na Zemlji ni na nebu. *Hvala Allahu koji mi je u starosti poklonio Ismaila i Ishaka. Zaista moj Gospodar uslišava dove. *Gospodaru moj, daj da ja i neki moji potomci obavljamo namaz. Gospodaru naš, primi moju dovu! *Gospodaru naš, oprosti meni, mojim roditeljima i svim vjernicima, na Dan kada se bude polagao račun!"* (Ibrāhim, 35.-41.)

Što se tiče navoda u hadisu da je Sulejman ibn Dawud ﷺ, nakon što je sagradio Jerusalim, zamolio Allaha za tri stvari - koje smo naveli kod riječi: *"Gospodaru moj, oprosti mi i pokloni mi vlast kakvu niko nakon mene neće imati!"* (Sād, 35.), i o čemu ćemo govoriti u kazivanju o njemu - time se, Allah najbolje zna, željelo reći da ga je ponovo sagradio, jer je ranije navedeno da je proteklo četrdeset godina između gradnje Ka'be i njega.

Niko drugi osim Ibn Hibbana ne kaže da je između Ibrahima i Sulejmana bilo četrdeset godina. Taj stav niko drugi ne zauzima niti se sa njim slaže.

Gradnja Ka'be

Uzvišeni Allah veli: **I kada smo kao utočište Ibrahimu, pokazali mjesto gdje je Hram, rekli smo: "Ne smatraj Nama nikoga ravnim, i očisti ovaj Moj Hram za one koji će ga obilaziti, klanjati i ruku' i sedždu činiti! *I oglasi ljudima hadždž; dolaziće pješke i na kamilama iznurenim i dolaziće iz dalekih mjesta."* (El-Hadždž, 26.-27.)

Uzvišeni, također, veli: **Prvi hram koji je sagrađen za ljude je zaista onaj u Mekki, blagoslovljen je on i uputa svjetovima. *U njemu su očiti znakovi - mjesto na kom je stajao Ibrahim. I onaj ko uđe u njega, treba da bude bezbjedan. Hodočastiti Hram, Allaha radi, dužan je svako ko može do njega doći, a onaj ko neće da vjeruje - pa, zaista, Allah nije ovisan o svjetovima.* (Ali 'Imrān, 96.-97.)

Zatim, Uzvišeni kaže: **I kada je Ibrahima njegov Gospodar s nekoliko riječi u iskušenje stavio, pa ih je on ispunio, Allah je rekao; "Učiniću te uzorom ljudima!" "I neke moje potomke!", zamoli on. "Moje obećanje ne obuhvaća silnike", reče On. *I kada Hram učinismo utočištem i sigurnošću za ljude, rekosmo: "Neka vam Ibrahimovo mjesto bude prostor za klanjanje!" I Ibrahimu i Ismailu smo naredili da očiste Moj Hram za one koji će ga obilaziti, koji će tu boraviti i koji će ruku' i sedždu činiti! *I kada Ibrahim zamoli: "Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a opskrbi plodovima one njegove stanovnike koji budu u Allaha i onaj svijet vjerovali!" On reče: "Onome ko ne bude vjerovao daću da malo uživa, a zatim ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno li je ona prebivalište!" *I dok su Ibrahim i Ismail podizali temelje Hrama, oni su molili: "Gospodaru naš, primi ovo od nas, jer Ti, zaista, sve čuješ i sve znaš! *Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi predanim, i od našeg poroda učini narod Tebi predanim, i pokaži nam naše obrede i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! *Gospodaru naš, pošalji im od njih Poslanika, koji će im učiti Tvoje ajete, koji će ih Knjizi i mudrosti podučavati i očistiti ih, jer si Ti, zaista, Silni i Mudri."* (El-Bekare, 124.-129.)

Uzvišeni ovdje govori kako je Njegov rob i Poslanik, prijatelj i odabranik, predvodnik pravih vjernika i predak Božijih poslanika, Ibrahim ﷺ, gradio Ka'bu, koja je prvi hram, sagrađen za sve ljude, u kome će oni činiti ibadet Allahu ﷻ. Ibrahim ﷺ je sagradio Ka'bu na mjestu koje mu je pokazao Allah ﷻ.

Ranije smo naveli da su vladar pravovjernih, Alija ibn Ebi Talib i još neki, rekli, da je Ibrahimu ﷺ Allah ﷻ putem objave pokazao gdje će sagraditi Ka'bu. Kada smo govorili o stvaranju nebesa, pomenuli smo da se Ka'ba nalazi ispod nebeskog Hrama (El-Bejtu-l-ma'mur) tako da bi on, kad bi pao, pao na nju. Takav je slučaj i sa sedam nebeskih hramova. Neki učenjaci prvih generacija kažu da na svakom nebu postoji po jedan hram u kome stanovnici tog neba Allahu čine ibadet. Ti hramovi za stanovnike nebesa predstavljaju isto što i Ka'ba za stanovnike Zemlje.

Allah ﷻ je tako naredio Ibrahimu ﷺ da Mu sagradi hram koji će biti stanovnicima Zemlje ono što su ti hramovi za meleke na nebesima. Allah mu je pokazao mjesto tog hrama posvećenog Njemu, koje je za to predodređeno od vremena stvaranja nebesa i Zemlje. To potvrđuje i hadis kojeg navode Buharija i Muslim: "Ovo mjesto je Allah učinio svetim onog dana kada je stvorio nebesa i Zemlju, pa će ono biti sveto, po Allahovom naređenju, sve do Kijametskog dana."

Ni u jednom vjerodostojnom hadisu Allahova Poslanika ﷺ se ne spominje da je Ka'ba bila napravljena prije Ibrahima ﷺ. Onima koji kao dokaz za to uzimaju riječi Uzvišenog: *mjesto gdje je Hram* (El-Hadždž, 26.), treba reći da to nije valjan dokaz i da se to iz ovih riječi ne može razumjeti. Pod ovim riječima se misli na mjesto za koje Allah zna da je kao takvo određeno i propisano. To mjesto su poštovali svi poslanici, od Adema do vremena Ibrahima ﷺ.

Mi smo već naveli da je Adem ﷺ na ovom mjestu razapeo šator, da su mu meleki rekli da su oni još prije njega činili tawaf oko nje, te da je Nuhova lađa kružila oko njega četrdeset dana, ili približno tome.

Međutim, sve ove predaje potječu od jevreja, za koje smo već ranije rekli da se u njih ne može vjerovati, ali ih ne treba ni pobijati. One se ne mogu uzimati kao dokaz, nego ih, kad god dođu u sukob sa činjenicama, treba odbaciti.

Allah ﷻ kaže: *Prvi hram koji je sagrađen za ljude je, zaista, onaj u Mekki, blagoslovljen je on i uputa svjetovima.* (Ali 'Imrān, 96.) Tj. prvi hram koji je ikada napravljen radi blagoslova i upute ljudima je onaj u Mekki.

O mjestu na kome je podignuta Ka'ba, Uzvišeni veli: *U njemu su očiti znakovi.* tj. da ju je gradio Ibrahim, otac svih kasnijih Poslanika i uzor svim vjernicima nakon njega, koji će se na njega ugledati i njegovog sunneta se pridržavati.

Zato On kaže: *mjesto na kojem je stajao Ibrahim.* (Ali 'Imrān, 97.), misleći na kamen na kojem je stajao kada se zgrada Ka'be izdigla iznad njegove visine. Ovaj poznati kamen postavio je njegov sin, da bi se popeo na njega kada je zgrada poodmakla u visinu, pa nije mogao dalje zidati. Ovo se navodi u dugom hadisu kojeg prenosi Ibn Abbas.

Ovaj kamen je od starih vremena pa sve do vremena Omera ibn el-Hattaba bio uz zid Ka'be, kada ga je on od nje malo odmakao, kako klanjači kod njega ne bi ometali one koji čine tawaf.

Nakon toga i ostali su ga u tome slijedili, a znamo da je i Allah ﷻ u mnogim stvarima potvrdio njegov stav. Tako je on jednom rekao Allahovom Poslaniku ﷺ: "Kada bismo Ibrahimovo mjesto uzeli kao prostor za klanjanje!" Na to je Allah objavio: *Neka vam Ibrahimovo mjesto bude prostor za klanjanje!*[1] (El-Bekare, 125.)

Otisci Ibrahimovih stopala na tom kamenu su postojali sve do početka Islama. Tako je Ebu Talib, u svojoj poznatoj kasidi, pjevao:

Tako mi Sevra i Onoga ko postavi
Sebir na njegovo mjesto -
i tako mi onog koji se penjao
radi dobra na Hiru i spuštao se!
I tako mi Ka'be -
prvog hrama usred Mekke -
i tako mi Allaha, On nije neznalica!
I tako mi kamena pocrnjelog od dodira -
kada ga okruže jutrom i večeri!
I tako mi Ibrahimovih još svježih otisaka
u kamenu - od njegovih bosih, neobuvenih stopala!

[1] Bilježi ga Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 1/234; Buharija 8/128/*Fethu-l-Bari*; Ahmed u svom *Musnedu* 157, 160, 250; spominje ga Es-Sujuti u *ed-Durri-l-mensur* 1/115.

To znači da je njegova plemenita noga uronula u taj kamen, pa je ostao otisak njegovog stopala, bosog, bez obuće. Zato Uzvišeni kaže: *I dok su Ibrahim i Ismail podizali temelje Hrama, oni su molili,* tj. istovremeno su činili dovu: *"Gospodaru naš, primi ovo od nas, jer Ti, zaista, sve čuješ i sve znaš!"* (El-Bekare, 127.)

Oni su, dakle, potpuno iskreni i pokorni Allahu ﷻ, pa mole Njega, Uzvišenog, Onog koji sve čuje i zna, da primi od njih tu veličanstvenu pokornost i hvale vrijedan trud: *"Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi predanim, i od našeg poroda učini narod Tebi predanim, i pokaži nam naše obrede i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si!"* (El-Bekare, 128.)

Ovim se htjelo reći da je Ibrahim sagradio najčasniji hram na najčasnijem mjestu, u dolini bez ikakvih usjeva, nakon čega je zamolio blagoslov svojoj porodici, da budu opskrbljeni plodovima i pored nedostatka vode, drveća, usjeva i plodova. Također je zamolio da to mjesto bude sveto, zaštićeno, sigurno i bezbjedno.

Allah se - neka Mu je hvala - odazvao njegovoj molbi, udovoljio njegovoj dovi i podario mu ono što je tražio. Tako Uzvišeni kaže: *Zar ne vide da smo Hram svetim i bezbjednim učinili, dok se svuda okolo njih otima i pljačka?* (El-'Ankebūt, 67.) Uzvišeni, također, veli: *Zar im Mi nismo omogućili da borave u sigurnom mjestu, gdje se donose plodovi svih vrsta, kao Naš dar?* (El-Kasas, 57.)

On je, također, molio Allaha da im pošalje poslanika, jednog od njih, tj. njihovog roda, koji će govoriti na njihovom, razgovijetnom i čistom jeziku, da bi tako imali dvije blagodati: ovosvjetsku i ahiretsku, tj. sreću i na ovom, a i na onom svijetu.

Allah mu je i tu molbu uslišao, pa im je poslao Poslanika, i to kakvog Poslanika! I Njime je udario pečat na sve Svoje poslanike i vjerovjesnike, i njemu je upotpunio vjeru, što nije dao nikome prije njega. Njegovom misijom je obuhvatio sve ljude na Zemlji, bez obzira na njihovu rasu, jezik ili osobine, u svim mjestima i područjima i u svim vremenima, sve do Sudnjeg dana. To je jedna od njegovih odlika koje nisu imali drugi poslanici, zbog toga što je bio plemenit, zbog potpunosti vjere kojoj je pozivao, zbog njegove časne sredine i njegovog razgovijetnog govora, zbog njegove ogromne milosti, blagosti i samilosti prema svojim sljedbenicima, zbog njegovog plemenitog roda i porijekla i zbog vrijednosti njegovog izvora i mjesta porijekla.

Ibrahim-Halil ﷺ je, zato što je sagradio Ka'bu za sve ljude na Zemlji, zaslužio da njegov položaj, status i mjesto bude na visokom mjestu na nebesima, kod Hrama meleka (El-Bejtu-l-ma'mur), koji je Kaba za blagoslovljene i plemenite stanovnike sedmog neba.

U njega svakog dana ulazi sedamdeset hiljada meleka i tu čine ibadet, ne izlazeći iz njega sve do Dana proživljenja i uskrsnuća.

Mi smo u *Tefsiru*, u suri El-Bekare, naveli kako je on pravio Ka'bu, gdje smo naveli i hadise i predaje koje se odnose na to, što je dovoljno o toj temi, pa ko želi neka to tamo pogleda. Allahu hvala na tome.

Jedna od tih predaja su i riječi Sudejja: "Kada je Allah naredio Ibrahimu i Ismailu da sagrade Ka'bu, oni nisu znali gdje je njeno mjesto, sve dok Allah nije poslao vjetar, po imenu "El-Hadžudž". Taj vjetar je imao dva krila i glavu u obliku zmije. On je raznio naslage sa temelja prve Ka'be, a njih dvojica su nakon toga krampama kopali i udarili temelje. Na to se misli u riječima Uzvišenog: *I kada smo kao utočište Ibrahimu pokazali mjesto gdje je Hram.* (El-Hadždž, 26.)

Kada su izgradili temelje i počeli zidati ugao na kojem je danas Crni kamen, Ibrahim je rekao Ismailu: "Sinko, potraži mi jedan lijep kamen da ga ugradim ovdje." "Oče", rekao je, "ja sam umoran i trom." Ibrahim je rekao: "Ako je tako, onda se udalji!" Tada mu je Džibril donio Crni kamen iz Indije koji je tada bio bijele boje, safir bijel poput segame (drvo izrazito bijelih plodova).

Adem ga je takvog donio iz Dženneta, ali je pocrnio zbog ljudskih grijeha. Kada je Ismail donio jedan drugi kamen i ugledao ovaj pored ugla Ka'be, upitao je: *"Oče, ko ti je ovo donio?" Ibrahim je odgovorio: "Onaj ko je marljiviji od tebe!" Oni su tako dalje zidali, i molili Allaha: "Gospodaru naš, primi ovo od nas, jer Ti, zaista, sve čuješ i sve znaš!"* (El-Bekare, 127.)

Ibn Ebi Hatim navodi da je on Ka'bu sagradio koristeći materijal sa pet brda. Zatim kaže da je Zulkarnejn, koji je tada bio vladar, naišao pored njih dvojice, dok su je još zidali, i upitao ih: "Ko vam je to naredio?" Ibrahim odgovori: "Allah nam je ovo naredio." On je rekao: "A ko će mi potvrditi to što govoriš?" Tada je pet ovnova potvrdilo da mu je to Allah naredio, pa se i on uvjerio, i povjerovao. Ezreki dodaje da je Zulkarnejn zajedno sa Ibrahimom obavio tawaf oko Ka'be.

Ka'ba je dugo postojala onakva kakvu ju je Ibrahim sagradio. Zatim su je ponovo sagradili Kurejšije, ali su je oni skratili u odnosu na Ibrahimove temelje sa sjeverne strane, koja je okrenuta prema Šamu. Ona je takva i danas.

Buharija i Muslim bilježe hadis koji prenosi Malik od Ibn Šihaba, a on od Salima, da ga je Abdullah ibn Muhammed ibn Ebi Bekr čuo od Ibn Omera, a on od Aiše, da je Allahov Poslanik ﷺ jednom prilikom rekao: "Zar nisi primijetila da je tvoj narod Ka'bu, prilikom njenog obnavljanja, skratio u odnosu na Ibrahimove temelje?" Rekla sam: "Allahov Poslaniče, zar je nećeš vratiti na temelje Ibrahimove?" On je rekao: "Da tvoj narod sve donedavno nije bio nevjernički, to bih učinio." U jednoj drugoj verziji stoji: "Da tvoj narod nije donedavno bio u džahilijjetu (neznaboštvu)", ili je rekao: "nevjerstvu", utrošio bih riznicu Ka'be na Allahovom putu, spustio bih joj vrata niže prema zemlji, a Hadžer učinio sastavnim dijelom Ka'be (to je dio koji je, prema Ibrahimovoj gradnji, i bio dio Ka'be)."[1]

[1] Hadis sahih bilježi ga Buharija 25/420/1583/*Fethu-l-Bari*; Buharija 60/10/3368/ *Fethu-l-Bari*; Muslim 15/69/1333; En-Nesai 5/214, 215 /Et-Tidžarije; Ebu Dawud 11/92/2028; Tirmizija 7/48/ 876; Malik u *Muwettau* 20/33/363,364; Ahmed u svom *Musnedu* 6/113, 177, 247 /Haleb.

Ibn Zubejr r.a. je, u svoje vrijeme, sagradio Ka'bu onako kako je rekao Božiji Poslanik ﷺ a prema onom što mu je prenijela njegova tetka Aiša, majka pravovjernih. Hadždžadž je, nakon što je ubio Ibn Zubejra, sedamdeset treće godine po Hidžri, o tome pismeno obavijestio halifu Abdulmelika ibn Merwana misleći da je to Ibn Zubejr učinio po svom nahođenju, pa je ovaj naredio da se Ka'ba vrati u pređašnje stanje. To je učinjeno tako što je srušen šamski zid Ka'be, a sama Ka'ba skraćena sa one strane na kojoj je Hadžer. Višak kamena je ostavljen u unutrašnjosti Ka'be, istočna vrata su podignuta, a zapadna potpuno zazidana. Tako je Ka'ba ostala sve do danas.

Kada su kasnije čuli da je to Ibn Zubejr učinio na osnovu kazivanja Aiše, majke pravovjernih, pokajali su se što su učinili i zažalili što zgradu Ka'be nisu ostavili kakva je bila.

Zatim je Mehdi ibn el-Mensur u svoje vrijeme tražio mišljenje Imama Malika ibn Enesa o tome da Ka'bu vrati u stanje u kojem je bila kada ju je Ibn Zubejr obnovio, ali mu je on odgovorio: "Bojim se da se vladari ne poigravaju sa Ka'bom!" Tj. da je svaki vladar ne bude preuređivao onako kako on želi. Tako je ona ostala onakva kakva je i danas.

Pohvala Ibrahima - Allahovog roba i prijatelja, od strane Allaha ﷻ i plemenitog Muhammeda ﷺ

Uzvišeni Allah kaže: *I kada je Ibrahima njegov Gospodar s nekoliko riječi u iskušenje stavio, pa ih on ispunio, Allah je rekao: "Učiniću te vođom ljudima!" "I neke moje potomke", zamoli on. "Moje obećanje ne obuhvaća silnike", reče On.* (El-Bekare, 124.)

Nakon što je Ibrahim izvršio velike obaveze koje mu je Gospodar naredio, učinio ga je vođom ljudima, kako bi išli za njim i slijedili njegovu uputu. On je Allaha zamolio da vođstvo-imamet, koje je sa njim započeto, bude kontinuirano i nastavljeno u njegovom potomstvu. Njegovoj želji i molbi bilo je udovoljeno, pa je vođstvo dato njemu i onim alimima njegova potomstva koji su ispravno radili, a nisu ga mogli dobiti oni koji su silnici.

Tako Uzvišeni kaže: *I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonuli, i njegovim potomcima vjerovjesništvo i Knjigu dali, a njemu na ovom svijetu nagradu dali, a na onom će, zaista, biti jedan od dobrih.* (El-'Ankebūt, 27.) Zatim, Uzvišeni veli: **I Mi mu poklonismo Ishaka i Jakuba, i sve uputismo, a Nuha smo još prije uputili, i od njegovih potomaka Dawuda, Sulejmana, Ejjuba, Jusufa, Musaa i Haruna. Tako mi nagrađujemo one koji dobra djela čine - *i Zekerijjaa i Jahjaa i Isaa i Il'jasa - svi su bili dobri - *i Ismaila i El-Jese'a i Junusa i Luta - svima njima smo dali prednost nad ostalim svijetom - *i neke njihove pretke i neke njihove potomke i neku njihovu braću - njih smo izabrali i uputili na pravi put.* (El-En'ām, 84.-87.)

Prema raširenijem mišljenju, zamjenica u riječima: *i od njegovih potomaka,* se odnosi na Ibrahima. Prema tom mišljenju, Lut, iako mu je bratić, ubraja se u njegove potomke. Međutim, to je navelo zastupnike drugog mišljenja da kažu da se ta zamjenica odnosi na Nuha, kao što smo to već iznijeli u kazivanju o njemu. Allah najbolje zna!

Uzvišeni također veli: *Mi smo poslali Nuha i Ibrahima, i nekim njihovim potomcima smo dali vjerovjesništvo i Knjigu.* (El-Hadid, 26.) Svaka knjiga koja je nakon Ibrahima ﷺ od Allaha nekom objavljena, objavljena je rodu i potomku Ibrahimovom. To je velika počast koja nema premca, i visoko priznanje kojem nema sličnog. Jer, on je dobio dva velika sina: Ismaila od Hadžere i Ishaka od Sare. Ishak je dobio Jakuba - tj. Israila - od kojeg svi jevreji vode porijeklo. Među njima je bilo toliko Poslanika, da njihov broj zna samo Onaj koji im je slao Poslanike i vjerovjesnike. Posljednji njihov Poslanik je Isa, sin Merjemin.

Što se tiče Ismaila, za njega se može reći da sva arapska plemena vode porijeklo od njega, o čemu ćemo, ako Bog da, kasnije opširnije govoriti. Međutim, u njegovom potomstvu nije bilo Poslanika, izuzev zadnjeg i apsolutno, najodabranijeg Poslanika, ponosa ljudskog roda i na ovom i na onom svijetu: Muhammeda ibn Abdullaha ibn Abdulmuttaliba, Mekkelije, a zatim Medinelije, ﷺ.

Dakle, iz ove plemenite loze i istaknutog ogranka bio je samo ovaj, blistavi dragulj, sjajni biser, najvažniji i najodabraniji među svim poslanicima, kojim će se svi ponositi, i oni prvi i oni posljednji, i na Sudnjem danu mu zavidjeti.

U Muslimovom *Sahihu* je vjerodostojno preneseno, da je on rekao: "Ja ću biti na stepenu koji će svako stvorenje poželjeti, čak i Ibrahim." Ovim riječima on je posebno pohvalio svog pretka Ibrahima i time pokazao da je Ibrahim, nakon njega, od svih ljudi najpriznatiji kod Allaha, i na ovom, a i na onom svijetu.

Buharija navodi: "Pričao nam je Osman ibn Ebi Šejbe, da je njemu pričao Džerir od Mensura, koji je čuo od Minhala, on od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa, da je Božiji Poslanik ﷺ običavao tražiti zaštitu za Hasana i Husejna, riječima: "Vaš predak je ovim riječima tražio zaštitu za Ismaila i Ishaka: "Tražim zaštitu savršenim Allahovim riječima od svakog šejtana i otrovnice i od svakog oka urokljivog."[1] (*Ui'zukuma bike li matillahit-tammati min kulli šejtanin we hammeh, we min kulli 'ajnin lammeh*) Ovaj hadis od Mensura prenose i autori *Sunena* (Ebu Dawud, Tirmizija, Nesaija i Ibn Madže).

Uzvišeni, zatim, veli: *I kada Ibrahim reče: "Gospodaru moj, pokaži mi kako oživljuješ mrtve!" "Zar ne vjeruješ?", upita On. "Vjerujem", odgovori on, "ali bih da mi se srce smiri." "Uzmi četiri ptice", reče On, "i isijeci ih, zatim stavi na svako brdo po jedan njihov dio, pa ih pozovi, brzo će ti doći. Znaj da je Allah silan i mudar!"* (El-Bekare, 260.)

Mufessiri kao povod za ovakvo Ibrahimovo traženje navode više stvari, koje smo mi naveli i detaljno obrazložili u našem *Tefsiru*.

---

[1] Hadis bilježi Buharija 60/10/3371; Tirmizija 29/18/2060; Ahmed u svom *Musnedu* 2/181, 290, 375 - 5/430 - 6/6 /Haleb; Ebu Dawud 2/536 /Haleb; također ga bilježi Ed-Darimi u svom *Sunenu* i Malik u *Muwetta'u*.

Ukratko, Allah ﷻ je udovoljio njegovom traženju i naredio mu da uzme četiri ptice. O tome koje su to ptice bile postoje različita mišljenja. Međutim, to uopće nije važno. Zatim mu je naredio da isiječe njihovo meso i perje, da to sve izmiješa, podijeli na dijelove i po jedan dio odnese na svako brdo, što je on i uradio. Zatim mu je rekao da ih, sa dozvolom njihovog Gospodara, pozove.

Kada ih je pozvao, svaki je dio poletio svom dijelu i svaka peruška na svoje mjesto, tako da se tijelo svake ptice ponovo sastavilo onako kako je i bilo. Ibrahim je za sve to vrijeme posmatrao moć Onog, koji kad nečemu kaže: *Budi, ono i bude.* One su mu zatim došle trčeći a ne leteći, kako bi mu dokaz bio još jači i upečatljiviji.

Dalje se kaže da mu je bilo naređeno da njihove glave zadrži u ruci, pa kada su ptice došle i on ih ispustio svaka glava je odletjela na svoje tijelo, gdje je i prije bila! Nema boga osim Allaha!

Ibrahim ﷺ je i prije ovoga znao Allahovu ﷻ moć oživljavanja mrtvih i to sigurnim znanjem bez imalo sumnje, ali je poželio to vidjeti svojim očima i preći iz stupnja znanja o nečem na stupanj njegova viđenja! Allah je udovoljio njegovoj molbi i u potpunosti mu ispunio ono što je želio.

Zatim, Uzvišeni veli: **O sljedbenici Knjige, zašto se o Ibrahimu prepirete, kad su i Tewrat i Indžil objavljeni nakon njega? Zar ne shvaćate? *Eto, vi raspravljate o onome o čemu nešto i znate, ali zašto raspravljate o onome o čemu ništa ne znate? Allah zna, a vi ne znate! *Ibrahim nije bio ni jevrej, ni kršćanin, nego je bio pravi musliman. On nije bio ni idolopoklonik. *Ibrahimu su najbliži oni ljudi koji su ga slijedili, ovaj Poslanik, i vjernici. A Allah je zaštitnik vjernika.* (Ali 'Imrān, 65.-68.)

Uzvišeni ovim pobija tvrdnje ehli-kitabija - jevreja i kršćana - da je Ibrahim ﷺ bio njihovog puta i njihove vjere. Pravdajući Ibrahima od ovakvih tvrdnji i pokazujući njihovo veliko neznanje i maloumnost Uzvišeni Allah kaže: *...kad su i Tewrat i Indžil objavljeni nakon njega.* Tj. kako će on biti vaše vjere, kada su vaše vjere nastale dugo vremena nakon njega?

Zato On dalje kaže: *Zar ne shvaćate?* sve do riječi: *Ibrahim nije bio ni jevrej, ni kršćanin, nego je bio pravi musliman. On nije bio ni idolopoklonik.* Tako On objašnjava da je Ibrahim bio sljedbenik prave Allahove vjere, tj. sklon iskrenosti, odbacivanju laži i svjesnom prihvaćanju Istine koja se razlikuje i od judaizma, i od kršćanstva i od idolopoklonstva.

Tako Uzvišeni veli: **Od Ibrahimove vjere se okreće samo onaj ko sam sebe ponižava. Mi smo ga odabrali na ovom svijetu, a na onom će biti među dobrima. *Kada mu je njegov Gospodar rekao: "Budi predan!", on je odgovorio: "Ja se predajem Gospodaru svjetova!" *I Ibrahim to ostavi u amanet svojim sinovima, a i Jakub: "Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani!" *Ili ste bili prisutni kada je Jakubu smrt došla, kada je svojim sinovima rekao: "Šta ćete nakon mene obožavati?" Odgovorili su: "Obožavaćemo tvoga Boga, Boga tvojih predaka Ibrahima, Ismaila i Ishaka, jedinog Boga! I mi smo Mu predani." *Taj narod je bio i nestao; njega čeka*

*ono što je zaradio, a vas ono što ste vi zaradili, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. *Oni govore: "Budite jevreji ili kršćani, bićete na pravom putu!" Ti reci: "Ne, mi smo vjere Ibrahimove, koji je ispravno vjerovao, a nije bio ni idolopoklonik." *Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i potomcima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od njihova Gospodara. Mi ne pravimo razlike između bilo kog od njih, i mi se samo Njemu predajemo." *Pa ako oni budu vjerovali u ono u što i vi vjerujete, na pravom su putu; a ako okrenu leđa, oni onda razdor prave, Allah ti je dovoljan zaštitnik protiv njih, i On sve čuje i sve zna. *To je Allahova vjera, a zar ima ljepše vjere od Allahove? I mi samo Njega obožavamo. *Reci: "Zar se s nama o Allahu raspravljate, kad je On i naš i vaš Gospodar? Nama naša djela, a vama vaša djela! Mi u Njega iskreno vjerujemo." *Ili vi govorite: "I Ibrahim, i Ismail, i Ishak, i Jakub, i potomci su bili jevreji ili kršćani?" Reci: "Znate li bolje vi ili Allah? Ima li većeg silnika od onoga ko od Allaha u sebi skriva istinu? Allah ne ispušta iz vida ono što vi radite." *Taj narod je bio i nestao, njega čeka ono što je zaradio, a vas ono što ste vi zaradili. A vi nećete biti pitani za ono što su oni radili.* (El-Bekare, 130.-141.)

Tako Allah ﷻ negira svaku mogućnost da je Njegov prijatelj Ibrahim ﷺ bio jevrej ili kršćanin, i objašnjava da je on bio pravi musliman, a ne idolopoklonik.

Zato Uzvišeni kaže: *Ibrahimu su najbliži oni ljudi koji su ga slijedili,* tj. njegovi sljedbenici koji su bili njegove vjere u to vrijeme, kao i oni koji su prihvatili njegovu vjeru nakon toga, *...i ovaj Poslanik,* (Ali 'Imrān, 68.), tj. Muhammed ﷺ jer mu je Allah propisao pravu vjeru kao i Svome prijatelju Ibrahimu, a zatim mu je upotpunio, i dao ono što nije dao ni jednom poslaniku ni vjerovjesniku prije njega.

Tako Uzvišeni kaže: **Reci: "Mene je, zaista, moj Gospodar na pravi put uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrahima, pravog vjernika, a on nije bio idolopoklonik." *Reci: "Zaista moj namaz, moji obredi, moj život i moja smrt pripadaju Allahu, Gospodaru svjetova. *On nema saučesnika. To mi je naređeno i ja sam prvi musliman."* (El-En'ām, 161.-163.)

Uzvišeni, također, veli: **Ibrahim je zaista bio primjer čestitosti, pokoran Allahu, pravi vjernik, i nije bio idolopoklonik. *Bio je zahvalan na Njegovim blagodatima. On ga je odabrao i uputio na pravi put. *Mi smo mu dali dobro na ovom svijetu, a i na onom će, zaista, biti jedan od dobrih. *Poslije smo tebi objavili: "Slijedi vjeru Ibrahimovu, pravu vjeru. On nije bio idolopoklonik!"* (En-Nahl, 120.-123.)

Buharija navodi: "Pričao nam je Ibrahim ibn Musa da je njemu pričao Hišam, da je čuo od Ma'mera, on od Ejjuba, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa, da Božiji Poslanik ﷺ, vidjevši slike u Ka'bi, nije htio ući, nego je naredio, pa su one uklonjene. Kada je na jednoj slici vidio Ibrahima i Ismaila sa strjelicama u rukama, rekao je: "Ubio ih Allah! Tako mi Allaha, njih dvojica nikada nisu dijelili strjelicama!"[1] Ovaj hadis Muslim ne navodi.

---

[1] Hadis bilježi Buharija 60/8/3352/*Fethu-l-Bari*; Ebu Davud 1/467/Haleb; Ahmed u svom *Musnedu* 1/334, 365.

U jednoj drugoj verziji Buharija kaže: "Ubio ih Allah! Oni znaju da naš učitelj nikada nije koristio strjelice."[1]

Izraz *ummet* u gornjem ajetu znači da je Ibrahim bio vođa, da je bio na pravom putu, da je pozivao na dobro i da je bio slijeđen. Izraz *kaniten-lillahi* znači da je bio pokoran Allahu u svakoj situaciji, svim svojim pokretima i djelima. Izraz *hanifen* znači da je svjesno (ubijeđen) bio predan Allahu. Nije bio idolopoklonik i bio je zahvalan na Njegovim blagodatima. To znači da je on zahvaljivao svom Gospodaru na sve načine: srcem, jezikom i djelima. *On ga je odabrao* tj. Allah ga je izabrao za Sebe i Svoju objavu, uzeo ga za prijatelja, i dao mu dobro i ovog i onog svijeta.

Zatim, Uzvišeni veli: *Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineći još i dobra djela, i koji slijedi Ibrahimovu vjeru, pravu vjeru? A Allah je Ibrahima uzeo za prijatelja.* (En-Nisā', 125.)

Uzvišeni ovim podstiče na slijeđenje Ibrahima ﷺ, jer je on bio čvrste vjere i na pravom putu, i jer je izvršavao sve što mu je njegov Gospodar naređivao. Uzvišeni ga zato hvali riječima: *...i Ibrahimovim, koji je obaveze potpuno ispunjavao.* (En-Nedžm, 37.) Zato ga je Allah uzeo za prijatelja, a prijateljstvo je cilj ljubavi, kao što reče pjesnik:

Ti se kao duša prožimaš u meni
Zato je Ibrahim nazvan Prijateljem.

Ovaj stepen je postigao i pečat svih vjerovjesnika, i velikan svih poslanika, Muhammed ﷺ, kako se prenosi u hadisu koji bilježe Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*, i drugi, a koji prenose Džundub Bedžli, Abdullah ibn Amr i Ibn Mes'ud, u kojem stoji da je Allahov Poslanik ﷺ za sebe rekao: "O ljudi, Allah me je uzeo za prijatelja."

Pored toga, on je u svom posljednjem govoru koji je održao, rekao: "O ljudi, da sam ikoga na svijetu uzeo za prijatelja, uzeo bih Ebu Bekra. Ali, vaš Poslanik je Allahov prijatelj."[2] Oni navode ovaj hadis od Ebu Se'ida.

Ovo je potvrđeno i u hadisu koji prenose Abdullah ibn Zubejr, Ibn Abbas i Ibn Mes'ud. Buharija u svom *Sahihu* navodi: "Pričao nam je Sulejman ibn Harb, da je njemu pričao Šu'be, da je čuo od Habiba ibn Ebi Sabita, on od Se'ida ibn Džubejra, a on od Amra ibn Mejmuna, da je Muaz, stigavši u Jemen, klanjao sabah, proučivši: *A Allah je Ibrahima uzeo za prijatelja*, na što je jedan od prisutnih rekao: "Blago Ibrahimovoj majci!"

Ibn Mirdewejh navodi: "Pričao nam je Abdurrahim ibn Muhammed ibn Muslim, da je pričao Ismail ibn Ahmed ibn Esid, a njemu Ibrahim ibn Jakub Džuzdžani u Mekki, da je čuo Abdullaha el-Hanefija, da mu je pričao Zem'a

[1] Hadis bilježi Buharija od Ibn Abbasa 25/54/1601/*Fethu-l-Bari*.

[2] Hadis bilježi Buharija 63/45/1904/Fethu-l-Bari; 62/5/3606, 3607, 3608/*Fethu-l-Bari*; Ed-Daremi u svome *Sunenu* 21/11/2913/Egipat; Ibn Madže u svom *Sunenu* Uvod /11/93; Ahmed u svom *Musnedu* 1/270, 359 - 3/18, 478 - 4/4 - 5/212; Tirmizija u svom *Musnedu* 50/14/3655; Muslim 44/1/2/7.

ibn Salih, da je čuo od Seleme ibn Wehrama, on od Ikrime, da je čuo Ibn Abbasa, da je rekao: "Jednom prilikom su neki ashabi sjedili i čekali Allahovog Poslanika ﷺ; kada se pomolio i približio im se, čuo je kako razgovaraju. Jedan je rekao: "Čudno, Allah je od svih svojih stvorenja za prijatelja uzeo Ibrahima!" Drugi je rekao: "Šta ima čudnije od toga što je Allah sa Musaom direktno razgovarao?" Treći je rekao: "Isa je Allahov duh i Njegova riječ." Četvrti je rekao: "Allah je odabrao Adema."

Poslanik ﷺ im je prišao, nazvao selam i rekao: "Čuo sam vaš razgovor i vaše čuđenje. Tačno je da je Ibrahim Allahov prijatelj. Tačno je da je Musa sa Njim govorio. Tačno je da je Isa Njegov duh i Njegova riječ. Tačno je i da je Allah odabrao Adema. Međutim, ja sam Allahov miljenik, a od toga nema veće časti. Zar ja nisam prvi koji će se zauzimati za druge i prvi čije će zauzimanje biti primljeno. Zar postoji veća čast od toga. Ja sam prvi koji će zakucati halkom na džennetskim vratima, i prvi kome će ih Allah otvoriti i uvesti me u Džennet sa siromašnim vjernicima. Ja ću na Sudnjem danu biti najugledniji, i od prvih i od posljednjih.[1] Zar ima veće časti od toga?" Ovaj hadis je u ovoj verziji garib, ali on ima potvrdu u drugim verzijama. Allah, opet, najbolje zna!

Hakim u svom *Mustedreku* navodi hadis Katadea koji ga je čuo od Ikrime, a on od Ibn Abbasa, da je rekao: "Zar poričete da prijateljstvo pripada Ibrahimu, Allahov razgovor Musau i viđenje Allaha Muhammedu? Neka je Allahov blagoslov i mir na sve njih."

Ibn Ebi Hatim navodi: "Pričao nam je Ubejj - moj otac - da je njemu pričao Mahmud ibn Halid Sulemi, a njemu Welid, da je Ishak ibn Jesar rekao: "Kada je Allah uzeo Ibrahima za prijatelja, dao mu je u srce bogobojaznost, tako da mu se moglo čuti kucanje srca iz daljine, kao što se čuje lepršanje ptica u zraku."

Ubejd ibn Umejr je rekao: "Ibrahim ﷺ je volio ugošćavati ljude. Tako je jednog dana izišao napolje tražeći nekoga koga će ugostiti. Ne našavši nikoga koga bi ugostio, vratio se kući gdje je zatekao jednog čovjeka kako stoji, pa ga je upitao: "Allahov robe, šta te je navelo da uđeš u moju kuću bez moje dozvole?" Ovaj mu je odgovorio: "Ušao sam sa dozvolom njenog Gospodara." "A ko si ti?", upitao je Ibrahim. "Ja sam Melek smrti", rekao je, "moj Gospodar me je poslao jednom Njegovom robu, da ga obradujem da ga je On uzeo Sebi za prijatelja." Ibrahim je rekao: "Ko je to? Tako mi Allaha, kad bi mi rekao ko je on, makar bio na kraju svijeta, ja bih mu otišao i bio mu komšija, sve dok nas smrt ne rastavi." Ovaj mu je na to rekao: "Taj rob si ti." "Zar ja?", upitao je Ibrahim. "Da", rekao je. "Čime sam zaslužio da me moj Gospodar uzme za prijatelja?", upitao je Ibrahim. "Time što daješ svijetu, a ne tražiš od njih", rekao je." Ovo prenosi Ibn Ebi Hatim.

Uzvišeni Allah na mnogo mjesta u Kur'anu spominje Ibrahima, hvaleći ga. Neki kažu da je on spomenut na trideset pet mjesta, a samo u suri El-Bekare na petnaest mjesta. On je jedan od petorice odabranih Poslanika *ulu-l-azm,* čija su

[1] Hadis je da'if.

imena posebno, mimo drugih Poslanika, navedena u sljedeća dva ajeta: *I kad smo od vjerovjesnika zavjet uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina. Uzeli smo čvrst zavjet.* (El-Ahzāb, 7.), i: *On vam propisuje u vjeri ono što je propisao Nuhu, i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo propisali Ibrahimu i Musau i Isau: "Pravu vjeru provodite i u njoj se ne razilazite!"* (Eš-Šūrā, 13.) Pored toga, on je, nakon Muhammeda ﷺ, najčasniji od ostalih odabranih Poslanika.

Zatim, njega je Muhammed ﷺ našao na sedmom nebu, leđima naslonjenog na Hram meleka, u koji svaki dan uđe sedamdeset hiljada meleka i koji ponovo na red neće doći sve do Sudnjeg dana... Što se tiče hadisa o Israu kojeg prenosi Šurejk ibn Ebi Numejr od Enesa, u kojem stoji da je on na šestom a Musa na sedmom nebu, Šurejku je već izrečena kritika o tome i još nečem drugom vezanom za ovaj hadis. Ipak je ispravan prvi navod.

Ahmed navodi: "Pričao nam je Muhammed ibn Bišr, da je njemu pričao Muhammed ibn Amr, a njemu Ebu Seleme, da je od Ebu Hurejre čuo, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Plemeniti je sin plemenitog sina plemenitog, od oca plemenitog. Jusuf je sin Jakubov, a on sin Ishakov, koji je sin Ibrahimov, prijatelja Milostivog."[1]

Ovaj hadis navodi samo Ahmed.

Iz još jednog hadisa se vidi da je Ibrahim odabraniji od Musaa. U njemu Poslanik ﷺ kaže: "... a treće sam ostavio za Dan u kome će svi ljudi poželjeti da su na mome mjestu pa čak i Ibrahim."[2]

Hadis prenosi Ubejj ibn Ka'b, a navodi ga Muslim.

Ovo je počasno mjesto o kome Muhammed ﷺ govori u hadisu: "Ja ću biti najodabraniji od svih ljudi na Sudnjem danu, od toga nema veće časti."

U tom se hadisu zatim govori kako će ljudi tražiti šefa'at (zauzimanje) od Adema, zatim Nuha, zatim Ibrahima, zatim Musaa i Isaa. Međutim, svi oni će se ustegnuti od toga. Zatim će ljudi doći Muhammedu ﷺ, pa će on reći: "Ja sam za to. Ja sam za to." Ovo je samo dio hadisa.

Buharija navodi: "Pričao nam je Alija ibn Abdullah, da je njemu pričao Jahja ibn Se'id, a njemu Ubejdullah, da je Se'id čuo, da je Ebu Hurejre rekao: "Neko je upitao: - Allahov poslaniče, koji čovjek je najplemenitiji? On mu je na to odgovorio: - Onaj koji je najbogobojazniji. Oni su tada rekli:[3] - Nismo te to pitali.

---

[1] Hadis je sahih; bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* 2/332 /Haleb; Tirmizija u svom *Sunenu* 48/13/3116; Buharija u nešto skraćenom obliku od Ibnu Omera 60/19/3390; također Ahmed u svom *Musnedu* od Ibnu Omera 2/96/Haleb.

[2] Hadis bilježi Muslim u svom *Sahihu* 6/48/273; također Ahmed u svom *Musnedu* 5/127, 129 /Haleb.

[3] Hadis bilježi Buharija 40/14/3374/*Fethu-l-Bari*.

Rekao je: - Najplemenitiji čovjek je Jusuf, Allahov poslanik, sin Allahovog poslanika, sina Allahovog poslanika, sina Allahovog prijatelja. Opet su rekli: - Nismo te to pitali. - Onda me pitate o najplemenitijem među Arapima upitao je. - Da, rekli su. Tada im je rekao: - Najbolji u džahilijjetu su najbolji i u Islamu, kada se pouče vjeri."[1]

U ovoj verziji Buharija navodi ovaj hadis na nekoliko mjesta.

Muslim i Nesaija ga navode u različitim verzijama, preko Jahjaa ibn Se'ida el-Kattana, a on ga je čuo od Ubejdullaha - tj. Ibn Omera.

Buharija, zatim, kaže: "Prenose ga Ebu Usame i Mu'temir od Ubejdullaha, da ga je čuo od Se'ida, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ."

Ja kažem: "Na drugom mjestu on, kao prenosioce ovog hadisa, pored njih dvojice navodi i Ubejda ibn Sulejmana, a Nesaija Muhammeda ibn Bišra. Svi oni ga prenose od Ubejdullaha ibn Omera, on kaže da je Se'id čuo od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ. Ni jedan od njih ne spominje njegovog oca."

Ahmed navodi: "Pričao nam je Muhammed ibn Bišr, da mu je pričao Muhammed ibn Omer, a njemu Ebu Seleme, da je čuo od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Plemeniti je sin plemenitog sina plemenitog, od oca plemenitog: Jusuf je sin Jakubov, sina Ishakova, sina Ibrahimova, Allahovog prijatelja."

Ovaj hadis navodi samo Ahmed.

Buharija navodi: "Pričao nam je Ishak ibn Mensur, da je njemu pričao Abdussamed, a njemu Abdurrahman ibn Abdullah, da je njegov otac od Ibn Omera čuo, da je Poslanik ﷺ rekao: "Plemeniti je sin plemenitog, sina plemenitog, od oca plemenitog: Jusuf je sin Jakubov, sina Ishakova, sina Ibrahimova."

Verziju sa ovim lancem preko Abdurrahmana ibn Abdullaha ibn Dinara njegova oca, i Ibn Omera prenosi samo on.

U Imami Ahmedovoj verziji ovog hadisa stoji: "Pričao nam je Jahja, da je čuo od Sufjana, da mu je pričao Mugire ibn en-Nu'man, a njemu Se'id ibn Džubejr, da je od Ibn Abbasa čuo, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ljudi će biti proživljeni goli i neosunećeni. Prvi ko će biti obučen je Ibrahim ﷺ." Zatim je proučio: *Kako smo prvi put stvorili, tako ćemo i ponovo.*[2] (El-Enbijā', 104.).

Gornji hadis u svojim *Sahihima* navode i Buharija i Muslim, preko Sufjana Sewrija i Šu'bea ibn el-Hadždžadža, a njih dvojica preko Mugire ibn Nu'mana Nahije Kufije, koji ga je čuo od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa.

Spomenuta počast u ovom hadisu ne podrazumijeva da je veća od "počasnog položaja" koji je zagarantiran Muhammedu ﷺ, kojeg će poželjeti i prvi i posljednji.

---

[1] Hadis bilježi Buharija 60/14/3374/*Fethu-l-Bari*.

[2] Hadis bilježi Buharija 60/8/3349/*Fethu-l-Bari*.

U drugom hadisu koji prenosi Imam Ahmed stoji: "Pričali su nam Weki'a i Ebu Neim, da im je Sufjan - tj. Sewri - pričao, da je čuo od Muhtara ibn Fulfula ibn Fulfula, a on od Enesa ibn Malika, da je neki čovjek Poslaniku ﷺ rekao: "O najbolji čovječe!", pa mu je odgovorio: "To je Ibrahim."[1]

Ovaj hadis prenosi i Muslim, preko Sewrija, Abdullaha ibn Idrisa, Alije ibn Mušhira i Muhammeda ibn Fudajla, a njih sva četvorica preko Muhtara ibn Fulfula.

Poslanik ﷺ je ovo u spomenutom hadisu, rekao iz poniznosti i učtivosti prema svom pretku Ibrahimu ﷺ. Jednom drugom prilikom on je rekao: "Nemojte mi davati prednost nad ostalim vjerovjesnicima!"

U trećem hadisu je rekao: "Nemojte mi davati prednost nad Musaom! Ljudi će na Sudnjem danu biti kao gromom udareni. Ja ću biti prvi koji će se osvijestiti. Ugledaću Musaa kako se drži za stub Arša. Neću znati da li se osvijestio prije mene, ili mu je to nagrada zbog padanja u nesvijest na Sinajskoj gori."

Dakle, ništa se od ovog ne kosi sa velikim brojem predaja u kojima Poslanik ﷺ kaže da će on na Sudnjem danu biti najodabraniji čovjek.

To se ne kosi ni sa hadisom kojeg prenosi Ubejj ibn Ka'b, a bilježi Muslim: "... a treće sam ostavio za Dan u kome će svi ljudi poželjeti da su na mom mjestu, čak i Ibrahim"

Budući da je Ibrahim ﷺ poslije Muhammeda ﷺ najodabraniji poslanik, klanjaču je naređeno da na sjedenju u namazu uči ono što uči, a što se prenosi u vjerodostojnom hadisu kojeg navode i Buharija i Muslim. Taj hadis prenose Ka'b ibn Udžre i još neki.

U njemu stoji: "Jednom prilikom smo upitali: "Božiji Poslaniče, znamo kako ćemo ti nazivati selam, ali kako ćemo donositi salavat na tebe?" On je rekao: "Izgovarajte: - Bože, smiluj se Muhammedu i njegovom rodu kao što si se smilovao Ibrahimu i njegovom rodu, i blagoslovi Muhammeda i njegov rod kao što si blagoslovio Ibrahima i njegov rod. Zaista si Ti Hvaljen i Slavljen."

Uzvišeni kaže: *...i Ibrahimovim, koji je obaveze potpuno ispunjavao.* (En-Nedžm, 37.)

Učenjaci kažu: "On je izvršavao sve što mu je bilo naređeno i praktično sve do u sitnice, primjenjivao sve propise vjere, vodeći računa da izvršavajući krupne obaveze ne zaboravi ni na one sitne."

Abdurrezzak kaže: "Pričao nam je Ma'mer da je čuo Tawusa, a on od svog oca, da je Ibn Abbas, u pogledu riječi Uzvišenog: *I kada je Ibrahima njegov Gospodar s nekoliko riječi u iskušenje stavio, pa ih on* ispunio. (El-Bekare, 124.), rekao: "Allah ga je u pogledu održavanja čistoće iskušao sa pet stvari vezanim za glavu, i pet za ostale dijelove tijela.

---

[1] Hadis sahih, bilježi ga Muslim u svom *Sahihu* 43/41/150; Ebu Dawud u svom *Sunenu* 39/118; Ahmed u svom *Musnedu* 3/178, 184/Haleb.

Na glavu se odnosilo: skraćivanje brkova, ispiranje usta, pranje zuba miswakom, ispiranje nosa i pravljenje razdioka na kosi.

A na tijelo: rezanje noktiju, brijanje dlačica oko stidnog organa, sunećenje, uklanjanje dlačica ispod pazuha i pranje vodom nakon velike i male nužde."[1]

To navodi Ibn Ebi Hatim i dodaje: "Slično ovom se prenosi i od Se'ida ibn el-Musejjeba, Mudžahida, Ša'bija, Nah'ija, Ebu Saliha i Ebu el-Džilda."

Ja kažem: "Buharija i Muslim preko Ebu Hurejre bilježe da je Poslanik ﷺ rekao: "Pet stvari su od prirodnih obilježja: sunećenje, brijanje oko stidnih organa, skraćivanje brkova, rezanje noktiju i brijanje ispod pazuha."[2]

Pored toga, Muslim, Ebu Dawud, Tirmizija, Nesaija i Ibn Madže navode da je Weki' od Zekerijja ibn Ebi Zaida, čuo da mu je Mus'ab ibn Šejbe Abderi Mekki Hadžbi pričao, a ovaj čuo od Talka ibn Habiba Anzija, on od Abdullaha ibn Zubejra, a on od Aiše, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Deset stvari su od prirodnih obilježja: skraćivanje brkova, puštanje brade, upotreba miswaka, ispiranje nosa vodom, rezanje nokata, pranje članaka na prstima, uklanjanje dlačica ispod pazuha, brijanje oko stidnih organa i pranje nakon obavljanja nužde."[3]

O ovome će biti više riječi kada budemo govorili o dužini njegovog života i o sunećenju.

Sve u svemu, iz navedenoga se vidi da Ibrahim ﷺ, i pored obaveza prema Allahu ﷻ i velikog ibadeta, nije zapostavljao brigu o tijelu i da je o svakom dijelu tijela vodio računa i pružao mu što je potrebno, kao što je: uređivanje, uljepšavanje i uklanjanje svega što smeta, poput: viška kose, nokata, žutila sa zuba i nečistoće sa cijelog tijela.

Sve je to osiguralo poseban status Ibrahima ﷺ, u riječima Uzvišenog: *...i Ibrahimovim, koji je obaveze potpuno ispunjavao.* (En-Nedžm, 37.)

Ibrahimov dvorac u Džennetu

Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar navodi: "Pričali su nam Ahmed ibn Sinan el-Kattan el-Wasiti i Muhammed ibn Musa el-Kattan, da je njima pričao Jezid ibn Harun, a njemu Hammad ibn Seleme, da je čuo od Simaka, on od Ikrime, a ovaj od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "U Džennetu ima jedan dvorac" - mislim da je rekao da je od bisera - "koji nema ni jedne pukotine niti naprsline. Njega je Allah ﷻ pripremio kao boravište Svom prijatelju Ibrahimu." El-Bezzar zatim navodi: "Sličnu verziju ovog hadisa nam je pričao Ahmed ibn Džemil el-Mirwezi, njemu en-Nadr ibn Šumejl, a njemu Hammad ibn Seleme, koji ga je čuo od Simaka, on od Ikrime, on od Ebu Hurejre, a on od Allahovog Poslanika ﷺ."

[1] Ovu predaju bilježi Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 231; Et-Taberi u svom *Tefsiru* 1910 /Šakir; Hakim u svom *Mustedreku* 2/266 i kaže: "Hadis je sahih i ispunjava uvjete Buharije ali ga ne navode ni Buharija ni Muslim, ali ga je Ez-Zehebi uvrstio u sahih hadise."

[2] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 77/64/8590; Muslim 2/16/49, sakupljači *Sunena* i ostali.

[3] Bilježi Muslim u svom *Sahihu* 2/167/56 i ostali osim Buharije.

On zatim kaže: "Ne znamo tačno ko ovaj hadis prenosi od Hammada ibn Seleme, ali se navodi da su to Jezid ibn Harun i Nadr ibn Šumejl. Ostali ga prenose kao mewkuf."

Ja na to dodajem: "Da nije tog nedostatka, zadovoljavao bi uvjete Buharije. Ipak ga autori najvjerodostojnijih zbirki ne navode."

Lik Ibrahima ﷺ

Imam Ahmed navodi: "Pričali su nam Junus i Hudžejn, da je njima pričao el-Lejs, da je čuo od Ebu ez-Zubejra, a on od Džabira, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Pokazani su mi vjerovjesnici, pa sam vidio da Musa liči na neke ljude iz Šenu'e (ogranak plemena). Vidio sam Isaa, sina Merjeminog, pa sam primijetio da od ljudi koje ja poznajem najviše liči na Urvu ibn Mes'uda. Vidio sam i Ibrahima, pa sam primijetio da od ljudi koje ja poznajem najviše liči na Dihju.""[1]

Ovaj hadis sa ovim lancem prenosilaca i ovim riječima navodi samo Imam Ahmed.

Ahmed kaže: "Pričao nam je Eswed ibn Amir, da je njemu pričao Israil, da je čuo od Osmana - tj. ibn el-Mugire, on od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Vidio sam Isaa, sina Merjeminog, Musaa i Ibrahima. Isa je bio bijele puti, kovrdžave kose i širokih prsa, a Musa smeđ i krupan." Pitali su ga: "A Ibrahim?" Odgovorio je: "Pogledajte u vašeg prijatelja", misleći na sebe.

Buharija navodi: "Pričao nam je Bejan ibn Amr, da je njemu pričao en-Nadr, da je čuo od Ibn Awna, on od Mudžahida, a ovaj od Ibn Abbasa, da je, kada je spomenut Dedždžal i rečeno da mu među očima piše *kafir* ili *kufr*, rekao: "To nisam čuo, ali je Allahov Poslanik ﷺ rekao: - Što se tiče Ibrahima, (ako hoćete da vidite kako je izgledao) pogledajte u svog prijatelja. Musa je bio kovrdžave kose i smeđeg tena. Kao da ga sada gledam kako se spušta u dolinu na crvenoj devi, sa povodcem od lika."[2]

Ovaj hadis prenose Buharija i Muslim preko Muhammeda ibn el-Musenne, on preko Ibn Ebi Adijja, a ovaj preko Abdullaha ibn Awna. Buharija ga navodi i u poglavljima o "hadždžu" i "odijevanju", kao i Muslim. Obadvojica ga bilježe od Muhammeda ibn el-Musenne, koji ga prenosi od Ibn Ebi Adijja, a on od Abdullaha ibn Awna.

Život i smrt Ibrahima ﷺ

Ibn Džerir u svojoj *Historiji* navodi da je Ibrahim rođen u vrijeme vladavine Nemruda ibn Ken'ana. On je, kako navodi ed-Dahhak, bio poznati vladar, za koga se kaže da je vladao hiljadu godina i da je bio krajnje surovo i despotski nastrojen. Neki navode da potječe iz loze Benu Rasib, kojima je Nuh ﷺ bio poslan, i da je tada vladao cijelim svijetom.

[1] Hadis je da'if, bilježi ga Ahmed od Ebu Zubejra a ovaj od Džabira 3/324/Haleb; bilježi ga Muslim u svom *Sahihu* 1/74/271, ali kraj hadisa glasi ovako: "Vidio sam Ibrahima ﷺ i vidio da najviše liči na mene, pa sam vidio Džibrila ﷺ i vidio da najviše liči na Dihju."

[2] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 2/107.

Zatim navode da se jednom prilikom pojavila zvijezda koja je zasjenila Sunce i Mjesec, što je preneražilo tadašnje ljude. Nemrud se uplašio, pa je sakupio vračeve i astrologe i upitao ih šta misle o tome. Oni su mu odgovorili: "Među tvojim podanicima će se roditi dijete zbog kojeg će prestati tvoja vladavina." Tada je naredio da se ljudima zabrani da prilaze svojim ženama i da se ubije svako dijete koje se od tada rodi.

Ibrahim ﷺ je rođen u tom vremenu, ali ga je Allah ﷻ sačuvao i zaštitio od spletki nevjernika. Allah je dao da uzraste u divnog mladića, da bude uzorit plod i da se desi ono što je naprijed navedeno. Rođen je u Suwejsu, a neki kažu u Babilonu, ili u Sewadu kod Kusija (mjesto u Iraku).

Ranije je navedeno Ibn Abbasovo mišljenje da je rođen u Berzi, istočno od Damaska. Nakon što je Allah zbog njega uništio Nemruda, preselio se u Haran, a odatle u Šam, i konačno se, kako smo ranije rekli, nastanio u području Jerusalima. Dobio je sinove, Ismaila i Ishaka. Sara je umrla prije njega, u mjestu Hebron u oblasti Ken'an.

**Ehli-kitabije tvrde da je ona tada imala sto dvadeset sedam godina. Ibrahim ﷺ je za njom - Allah joj se smilovao - žalio i tugovao, pa je od jednog čovjeka iz plemena Benu Hajs, po imenu Afron ibn Sahr, za četiri stotine srebrenjaka kupio špilju u kojoj je pokopao Saru.

Oni dalje kažu: "Ibrahim je zatim za svoga sina Ishaka isprosio i kasnije ga oženio Rebeku, kćerku Betuela, ibn Nahora, ibn Tara. Ibrahim je po nju poslao svoga slugu koji je sa njom, iz njenog mjesta na kamilama doveo njenu dojilju i sluškinje.

Zatim navode: "Ibrahim se potom oženio Keturom, koja mu je rodila Zimrana, Jokšana, Medana, Midjana, Jišbaka i Suaha. Oni dalje nabrajaju koju su sve djecu imali Keturini sinovi."

**Ibn Asakir od više ranijih učenjaka prenosi kazivanje ehli- kitabija o tome kako je Ibrahimu ﷺ došao Melek smrti. Ovakvih kazivanja ima mnogo i Allah najbolje zna koliko su ona vjerodostojna.

Tako neki tvrde da su Ibrahim, Dawud i Sulejman umrli iznenada. To se, međutim, ne slaže sa tvrdnjama ehli kitabija. Oni dalje navode da se Ibrahim ﷺ razbolio i umro kada je imao sto sedamdeset pet godina.

Drugi kažu da je imao devedeset godina. Ukopan je u spomenutoj špilji u Hebronu pored svoje žene Sare. Ta pećina se nalazila na njivi Afrona el-Hajsija. Pokopali su ga sinovi mu Ismail i Ishak, neka je Allahov blagoslov i mir na sve njih.

Međutim, postoje predaje prema kojima je on kako kaže Ibn el-Kelbi, živio dvije stotine godina.

Tako Ebu Hatim ibn Hibban u svom *Sahihu* navodi: "Pričao nam je el-Mufeddal ibn Muhammed el-Džundi u Mekki, da je njemu pričao Alija ibn Zijad el-Hadžbi, a njemu Ebu Kurre da je čuo od Ibn Džurejdža, on od Jahja ibn Se'ida, on od Se'id ibn el-Musejjeba, a ovaj od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ibrahim se osunnetio sjekiricom kada je imao sto dvadeset godina. Nakon toga on je živio još osamdeset godina."[1]

[1] Bilježi Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/149/Tehzib.

Ovaj hadis navodi i Hafiz ibn Asakir preko Ikrime ibn Ibrahima i Dža'fera ibn Awna el-Amrija, koji su ga čuli od Jahjaa ibn Se'ida, on od Se'ida, a ovaj od Ebu Hurejre, kao mewkuf.

Ibn Hibban zatim dodaje: "Neosnovana je sumnja da riječi ovog hadisa pripadaju nekom od ashaba, jer nam je pričao Muhammed ibn Abdullah ibn el-Džunejd, da je njemu pričao Kutejbe ibn Se'id, a njemu Lejs, da je čuo od Ibn Adžlana, on od svog oca, a ovaj od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ibrahim se osunnetio kada je imao sto dvadeset godina i nakon toga je živio još osamdeset godina. Osunnetio se sjekiricom."

Ovu verziju navodi i Hafiz ibn Asakir preko Jahja ibn Se'ida, on preko Ibn Adžlana, ovaj preko Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ.

Ibn Hibban zatim navodi da je Abdurrezzak rekao da riječ "kadum" u ovom hadisu ne znači "sjekirica", nego ime mjesta.

Ja kažem: "U sahih hadisu stoji da se osunnetio kada je napunio osamdeset godina", a po drugoj predaji, "kada je imao osamdeset godina". Ni u jednoj ni u drugoj verziji ovog hadisa ne govori se koliko je živio poslije toga. Allah, opet, najbolje zna!"

Muhammed ibn Ismail el-Hassani el-Wasiti kaže: "Weki' u svom *Tefsiru* navodi duži oblik ove predaje koja glasi: "Pričao nam je Ebu Muawija da mu je pričao Jahja ibn Se'id, a njemu Se'id ibn el-Musejjeb, da je čuo da je Ebu Hurejre rekao: "Ibrahim je bio prvi koji je nosio hlače (šalvare), prvi koji je napravio razdiok, prvi koji je brijao dlake oko stidnih organa i prvi koji se osunnetio sjekiricom kada je imao sto dvadeset godina. Nakon toga on je živio još osamdeset godina. Bio je prvi koji je ugošćavao goste i prvi koji je osijedio."

Ovu predaju on prenosi kao Ebu Hurejrine riječi (mewkuf). Međutim, za razliku od Ibn Hibbana, prije će biti da su to Poslanikove riječi (merfu'). Allah, opet, najbolje zna!

Malik navodi da je Jahja ibn Se'id ibn el-Musejjeb rekao: "Ibrahim je bio prvi koji je ugostio gosta, prvi koji se osunnetio, prvi koji je skraćivao brkove i prvi koji je kod sebe primijetio sijede dlake, pa je upitao: "Šta je ovo, Gospodaru?" Allah mu je odgovorio: "Dostojanstvo", a on je zamolio: "Gospodaru moj, povećaj mi dostojanstvo!""[1]

Neki drugi još dodaju: "On je bio prvi koji je skraćivao brkove, prvi koji je brijao dlake oko stidnih organa i prvi koji je nosio hlače (šalvare)."

Njegov kabur, kabur sina mu Ishaka i kabur njegovog unuka Jakuba nalazi se na jednom četvrtastom prostoru kojeg je uredio Sulejman ibn Dawud ﷺ u Hebronu. To mjesto se danas zove El-Halil.

Da je njegov kabur baš na tom mjestu prenosi veliki broj ljudi. S generacije na generaciju i s pokoljenja na pokoljenje, od vremena Israilovih sinova pa do dana današnjeg.

[1] Ovu predaju bilježi Malik u *Muvetta'u* 49/3/4.

Od nepogrješivog Poslanika, do nas nije doprla vjerodostojna predaja koja o tome govori. Ipak, to mjesto treba paziti, poštovati ga i cijeniti, i ne bi se smjelo po njemu hodati, iz bojazni da bi tu mogao biti kabur Ibrahima ili jednog od njegovih nasljednika poslanika - neka je mir i spas na sve njih.

Ibn Asakir navodi lanac prenosilaca do Wehba ibn Munebbiha koji kaže: "Kod Ibrahimovog عليه السلام kabura bio je kamen na kojem je pisalo:

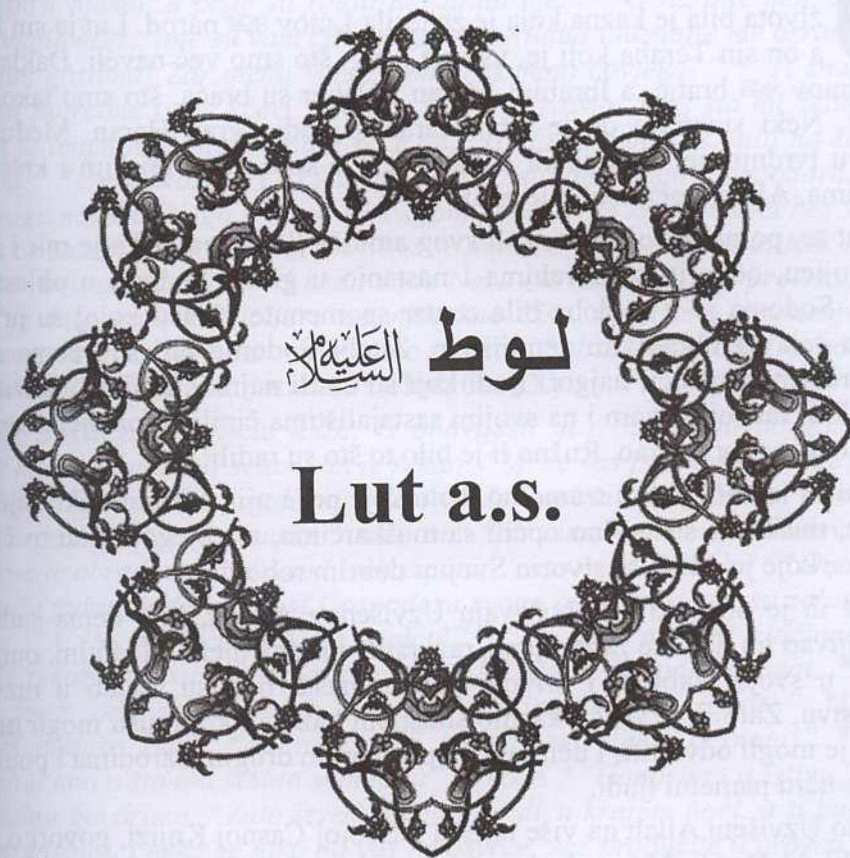
Neznalicu nada obuzima
a umire onaj kome rok dođe,
Kome se smrt približi
nikakva mu varka ne pomaže,
Kako može vječno živjeti
onaj čiji su preci pomrli?
A sa čovjekom u mezar
idu samo njegova djela.

Ibrahimova عليه السلام djeca

Ibrahim je prvo sa Hadžerom, koja je bila Koptkinja, Egipćanka, dobio sina Ismaila. Zatim je sa svojom amidžičnom Sarom dobio drugog sina, Ishaka. Nakon toga se oženio Kananićankom Keturom, kćerkom Jaktana koja mu je rodila šest sinova: Medana, Zimrana, Suredža, Jokšana i Neška.

Ime šestog se ne navodi. Zatim se oženio Hadžunom, Eminovom kćerkom koja mu je rodila pet sinova: Kisana, Serdža, Emima, Lutana i Nafisa. Ovo navodi Ebu el-Kasim es-Suhejli u svojoj knjizi *et-Ta'rifu we-l-'alamu.*

لوط عليه السلام

Lut a.s.

LUT ﷺ

Jedan od velikih događaja koji se desio u vrijeme Ibrahimovog ﷺ života bila je kazna koja je zadesila Lutov ﷺ narod. Lut je sin Harana, a on sin Teraha koji je, ustvari Azer, što smo već naveli. Dakle, Lut je Ibrahimov ﷺ bratić, a Ibrahim, Haran i Nahor su braća, što smo također već naveli. Neki smatraju da je ovaj Haran sagradio grad Haran. Međutim, za ovakvu tvrdnju nema valjanih dokaza, jer se kosi sa jevrejskim i kršćanskim knjigama. Allah, opet, najbolje zna!

Lut se, po naređenju i dozvoli svog amidže Ibrahima, neka je mir i spas na obadvojicu, odvojio od Ibrahima i nastanio u gradu Sodomi u oblasti Gaur Zegar. Sodoma je u to doba bila centar spomenute oblasti kojoj su pripadala okolna sela sa obradivim zemljištem. Žitelji Sodome bili su veoma opaki i pokvareni bezbožnici, najgori ljudi koji su činili najružnija djela. Bavili su se drumskim razbojništvom i na svojim sastajalištima činili ružna djela, koja niko nikome nije zabranjivao. Ružno li je bilo to što su radili!?

Oni su izumili jedno sramotno djelo koje prije njih od ljudi niko nije radio. Naime, muškarci su spolno općili sa muškarcima, a izbjegavali su to činiti sa ženama, koje je Allah ﷻ stvorio Svojim dobrim robovima.

Lut ih je pozivao da obožavaju Uzvišenog Allaha, koji nema sudruga, i zabranjivao im da čine zabranjena, razvratna i ružna djela. Međutim, oni su bili uporni u svojoj zabludi i krivom putu, i nastavljali su živjeti u razvratu i nevjerstvu. Zato ih je Allah kaznio strašnom kaznom koju nisu mogli ni slutiti niti su je mogli odvratiti, i učinio ih je primjerom drugim narodima i poukom iz koje će učiti pametni ljudi.

Zato Uzvišeni Allah na više mjesta u Svojoj Časnoj Knjizi, govori o njima. U suri El-A'rāf veli: **I Luta kada reče svome narodu: "Zar činite razvrat koji niko prije vas na svijetu nije činio? *Vi sa strašću prilazite muškarcima, umjesto ženama. Ta vi ste narod koji sve granice zla prelazi." *A odgovor njegova naroda je samo bio: "Istjerajte ih iz vašeg grada, oni su ljudi čistunci!" *I Mi smo njega i njegovu porodicu spasili, osim njegove žene; ona je bila sa onima koji su kažnjeni. *I na njih smo kišu spustili, pa pogledaj kako su zlikovci skončali!* (El-A'rāf, 80.-84.)

U suri Hūd Uzvišeni kaže: **I Naši izaslanici donesoše Ibrahimu radosnu vijest i rekoše: "Selam!", a on im odgovori: "Selam!", i ubrzo im donese pečeno tele. *A kad vidje da ga njihove ruke ne dotiču, ne svidje mu se to i obuze ga strah od njih. "Ne boj se!", rekoše oni, "mi smo poslani Lutovom*

*narodu." *A njegova žena stajaše i osmjehnu se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a nakon Ishaka, Jakubom. *"Teško meni!", reče ona, "zar da ja rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star. To je, zaista, čudna stvar!" *"Zar se čudiš Allahovom određenju", rekoše oni, "neka su Allahova milost i Njegovi blagoslovi na vama, o stanovnici ovog doma! Zaista je On hvaljen i slavljen." *I pošto Ibrahima prođe strah i dođe mu radosna vijest, on se poče s Nama raspravljati o Lutovu narodu; *Ibrahim je zaista blag, sažaljiv i odan. *"O Ibrahime, prođi se toga, naređenje od tvog Gospodara je stiglo, zaista će njih stići kazna koja se ne može odbiti!" *I kada Naši izaslanici dođoše Lutu, on se zbog njih nađe u neprilici i osjeti tjeskobu u duši, pa reče: "Ovo je strašan dan!" *I narod njegov pohrli njemu, a prije su radili nevaljala djela. "O narode moj", reče on, "eto mojih kćeri, one su vam čišće! Bojte se Allaha i nemojte me osramotiti pred mojim gostima! Zar među vama nema razumna čovjeka?" *"Ti znaš da nama nisu potrebne tvoje kćeri", rekoše oni, "ti, zaista, znaš šta mi želimo." *"Ah, da ja imam moć nad vama", reče on, "ili da se mogu osloniti na kakvu veliku silu!" *Oni rekoše: "O Lute, mi smo izaslanici tvoga Gospodara, oni tebi ne mogu nauditi. Nego ti kreni sa svojom porodicom krajem noći bez svoje žene, nju će zadesiti isto što i njih, i neka se niko od vas ne obazire! Rok im je zora, a zar nije zora blizu?" *I kada dođe Naša odredba, Mi sve prevrnusmo, ono što je bilo gore bi dolje i na njih kao kišu spustismo grumenje od skamenjenog blata, koje je neprekidno sipalo, *obilježeno od Gospodara tvoga, a ono nije daleko od nasilnika!* (Hūd, 69.-83.)

U suri El-Hidžr, Uzvišeni kaže: **I obavijesti ih o Ibrahimovim gostima, *kada su mu ušli i nazvali selam, on je rekao: "Mi se vas plašimo!" *"Ne plaši se!", rekoše, "donosimo ti radosnu vijest o učenom sinu." *"Zar mi donosite radosnu vijest iako sam ostario," reče on, "pa čime ćete me obradovati?" *"Mi ćemo te obradovati istinom", rekoše oni, "zato ne gubi nadu!" *On reče: "A ko može gubiti nadu u milost Gospodara svoga osim onih koji su zalutali!" *I upita: "A šta vi hoćete, o izaslanici?" *"Mi smo poslani zločinačkom narodu", rekoše, *"osim Lutove porodice. Mi ćemo ih sviju spasiti, *osim njegove žene, ona će, odredili smo, sa ostalima kaznu iskusiti." *I kad izaslanici dođoše Lutu, *on reče: "Vi ste, doista, ljudi neznani!" *"Ne, donosimo ti ono u što oni stalno sumnjaju", rekoše. *"Donosimo ti Istinu, a mi, zaista, istinu govorimo. *Zato izvedi svoju porodicu krajem noći, a ti budi na njihovom začelju, i neka se niko od vas ne osvrće, već produžite u pravcu kuda vam se naređuje!" *I Mi mu objavismo šta će se desiti: da će oni, svi do posljednjeg, u svitanje biti uništeni. *Tada dođoše stanovnici grada, veseli. *On reče: "Ovo su moji gosti, pa me ne sramotite, *i bojte se Allaha i mene ne ponizujte!" *Oni rekoše: "A zar ti nismo zabranili da ikoga primaš?" *"Eto vam mojih kćeri, ako hoćete nešto da radite!", reče on. *Tako mi tvoga života, oni, zaista, u svom pijanstvu samo lutaju. *I njih je zadesio strašan glas kada je Sunce izlazilo, *i Mi smo učinili da ono što je bilo gore bude dolje i na njih smo kao kišu grumenje od skamenjene gline sručili. *U tome su, zaista, pouke za one koji posmatraju. *Ona su na putu koji i sada postoji. *U tome je, zaista, pouka za vjernike.* (El-Hidžr, 51.-77.)

U suri Eš-Šu'arā', Uzvišeni veli: **Lutov narod je poslanike smatrao lažnim. *Kada im njihov brat Lut reče: "Zar se ne bojite? *Ja sam vam, sigurno, pouzdani poslanik, *zato se bojte Allaha i meni budite pokorni! *Za ovo od vas ne tražim nikakvu nagradu, moja nagrada je samo kod Gospodara svjetova. *Zar vi, mimo ostali svijet, sa muškarcima općite, *a ostavljate žene svoje, koje vam je Gospodar vaš stvorio? Ta vi ste ljudi koji svaku granicu zla prelaze!" *Oni rekoše: "Ako ne prestaneš, o Lute, sigurno ćeš biti protjeran!" *On odgovori: "Ja, zaista, prezirem to što vi radite! *Gospodaru moj, spasi mene i moju porodicu od onoga što oni rade!" *Pa smo spasili njega i njegovu porodicu, *sve osim starice koja je ostala sa onima koji su kaznu iskusili. *A zatim smo uništili ostale, *spustivši kišu na njih - a strašna li je kiša bila za one koji su bili opomenuti! *U tome je, zaista, pouka, ali većina njih nisu vjernici, *a tvoj Gospodar je, zaista, Silan i Milostiv.* (Eš-Šu'arā', 160.-175.)

U suri En-Neml, Uzvišeni veli: **I Luta, kada svom narodu reče: "Zar činite razvrat naočigled jedni drugih? *Zar zbilja sa strašću muškarcima prilazite, umjesto ženama? Vi ste, zaista, narod koji ne zna!" *A odgovor njegovog naroda je samo bio: "Istjerajte Lutovu porodicu iz vašeg grada, oni su ljudi čistunci!" *I Mi smo spasili njega i njegovu porodicu, sve osim njegove žene. Mi smo odredili da ona ostane s onima koji će kaznu iskusiti, a na njih smo spustili kišu - a strašna li je bila kiša za one koji su bili opomenuti!* (En-Neml, 54.-58.)

U suri El-'Ankebūt Uzvišeni veli: **I Luta, kada reče svome narodu: "Vi zaista činite takav razvrat kakav prije vas nije niko na svijetu činio! *Zar sa muškarcima općite, po drumovima presrećete i na skupovima svojim najodvratnije stvari činite?" Odgovor njegova naroda je samo bio: "Daj neka nas Allahova kazna stigne, ako istinu govoriš!" *On reče: "Gospodaru moj, pomozi me protiv naroda smutljivog!" *I kada Naši izaslanici donesoše Ibrahimu radosnu vijest, rekoše: "Uništit ćemo stanovnike ovoga grada. Njegovi stanovnici su bili nasilnici." *On reče: "U njemu je Lut." Odgovoriše: "Mi najbolje znamo ko je u njemu! Njega i njegovu porodicu ćemo sigurno spasiti, osim njegove žene, ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti." *I kada Naši izaslanici dođoše Lutu, bijaše mu neugodno i on se radi njih uznemiri. "Ne boj se i ne žalosti se!", rekoše oni, "mi ćemo tebe i tvoju porodicu spasiti, osim tvoje žene; ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti. *Na stanovnike ovog grada spustit ćemo strašnu kaznu s neba, zato što su bili razvratnici." *I od njega smo ostavili očit znak ljudima koji pameti imaju.* (El-'Ankebūt, 28.-35.)

U suri Es-Sāffāt, Uzvišeni kaže: **Zaista je i Lut jedan od poslanika. *Kada smo njega i svu njegovu porodicu spasili, *osim starice koja je nastradala sa onima koji su nastradali, *a zatim smo ostale uništili. *I vi pored njih prolazite danju *i noću - pa zar ne shvaćate?"* (Es-Sāffāt, 133.-138.)

U suri Ez-Zarijāt, nakon priče o Ibrahimovim gostima i njihovom donošenju radosne vijesti da će mu se roditi učen sin, Uzvišeni kaže: **On upita: "A šta vi hoćete, o izaslanici?" *Oni odgovoriše: "Poslani smo zločinačkom narodu, *da na njih sručimo okamenjenu ilovaču, *obilježenu kod Gospodara tvoga za one koji su svaku mjeru prevršili." *I Mi vjernike koji su u njemu bili izvedosmo, *a u njemu samo jednu muslimansku kuću nađosmo. I u njemu, onima koji se boje bolne patnje, znak ostavismo.* (Ez-Zarijāt, 31.-37.)

U suri El-Kamer, Uzvišeni veli: **Lutov narod je opomene poricao. *Mi smo na njih vjetar pun pijeska poslali, osim na Lutovu porodicu - njih smo u zoru spasili, *iz milosti Naše. Tako Mi nagrađujemo one koji zahvaljuju. *On im je prijetio Našom silom, ali su oni u upozorenja sumnjali. *Oni su od njega goste njegove tražili, pa smo ih oslijepili: "Iskusite Moju kaznu i Moje prijetnje!" *I rano ujutro ih je stigla kazna neprekidna. *"Iskusite Moju kaznu i Moje prijetnje!" *A Mi smo Kur'an učinili lahkim za pouku, pa ima li koga ko bi pouku primio?* (El-Kamer, 33.-40.)

O ovim kazivanjima smo govorili na određenim mjestima u našem *Tefsiru*, tumačeći ove sure.

Allah ﷻ Luta i njegov narod spominje i na drugim mjestima u Kur'anu. Mi smo ih naveli uz kazivanja o Nuhu, Adu i Semudu.

Sada ćemo, o Lutovu narodu i kazni koja ih je zadesila uz Allahovu pomoć, govoriti na osnovu ajeta i dostupnih predaja.

Lut ﷺ je svoj narod pozivao da obožava samo Allaha, koji nema sudruga, i odvraćao ga od činjenja razvratnih djela koja Allah spominje. Međutim, niko mu se od njih nije odazivao ni vjerovao, čak ni jedan jedini čovjek. Nisu prestajali raditi ono što im se zabranjivalo, nego su nastavljali raditi kao i prije, ne obraćajući pažnju na svoje zablude i lutanja. Čak su namjeravali otjerati svoga poslanika od sebe. Pošto nisu ništa shvaćali, njihov jedini odgovor je bio: *"Istjerajte Lutovu porodicu iz vašeg grada, oni su ljudi čistunci!"* (En-Neml, 56.) Tako su krajnje pohvalne vrline smatrali porokom, zbog koga treba biti protjeran! Na ovakve riječi navodio ih je samo njihov inat i prkos.

Allah je sačuvao Luta i njegovu porodicu, osim njegove žene, izveo ih je iz grada kako najljepše može biti, a njih zauvijek ostavio u njihovom gradu, nakon što ga je pretvorio u smrdljivo, uzburkano more. To je zapravo bila užarena vatra i uzbuktala vrelina čija je voda bila slana i gorka.

Oni su ovako odgovorili samo zato što im je Lut zabranjivao da se upuštaju u veliku nesreću i čine najveći razvrat kakav do tada niko na ovom svijetu prije njih nije činio. Zato su postali oličenje razvrata i pouka za sve one koji idu njihovim stopama.

Uz ovo, oni su se još bavili i drumskim razbojništvom, varali jedni druge, a na mjestu gdje su se okupljali i sastajali riječima i djelima, činili najrazličitije grijehe. Tako se, između ostalog, kaže da su na svojim sijelima javno puštali vjetrove, ne stideći se jedni drugih. Moguće je da su na svojim skupovima i najveći razvrat, nimalo se ne stideći, javno činili. Nisu obraćali pažnju kada bi im neko pametan upućivao savjet ili im govorio o pravim stvarima.

U svemu tome bili su gori od životinja. Nisu se prolazili ničega što su činili tada, niti se kajali za ono što su činili prije, kao što nisu pokazivali nikakve znake da će se u budućnosti nabolje mijenjati. Zato ih je Allah ﷻ žestoko kaznio.

Između ostalog, Lutu su govorili: *Daj neka nas Allahova kazna stigne ako istinu govoriš!* (El-'Ankebūt, 29.) Dakle, tražili su da ih zadesi strašna i bolna kazna kojom im je on prijetio. Tada ih je njihov plemeniti poslanik prokleo, i zamolio Gospodara svjetova i Zaštitnika poslanika da ga pomogne protiv pokvarenog naroda.

Allah se nakon svega ovog, rasrdio i naljutio, uslišao njegovu molbu i udovoljio njegovoj dovi, pa poslao Svoje plemenite izaslanike, veličanstvene meleke, koji su prvo svratili Ibrahimu i obradovali ga viješću o učenom sinu, a zatim ga obavijestili o krupnoj i strašnoj stvari zbog koje su došli: **On upita: "A šta vi hoćete, o izaslanici?" *Oni odgovoriše: "Mi smo poslani zločinačkom narodu, *da na njih sručimo okamenjenu ilovaču, *obilježenu kod Gospodara tvoga za one koji su svaku mjeru prevršili."* (Ez-Zarijāt, 31.-34.)

Uzvišeni, također, veli: **I kad Naši izaslanici donesoše Ibrahimu radosnu vijest, rekoše: "Uništit ćemo stanovnike ovoga grada, njegovi stanovnici su bili nasilnici." *On reče: "U njemu je Lut." Oni odgovoriše: "Mi najbolje znamo ko je u njemu! Njega i njegovu porodicu ćemo sigurno spasiti, osim njegove žene - ona će ostati s onima koji će kaznu iskusiti."* (El-Ankebut, 31.-32.)

Uzvišeni zatim veli: *I pošto Ibrahima prođe strah i dođe mu radosna vijest, poče se s Nama raspravljati o Lutovu narodu.* (Hūd, 74.) To je uradio zato što je želio da se odazovu, da prihvate poziv, da se iskreno pokore, da napuste grijehe i vrate se na pravi put.

Zato Uzvišeni kaže: **Ibrahim je zaista bio blag, sažaljiv i odan.* "O Ibrahime, prođi se toga, naređenje od tvoga Gospodara je stiglo, zaista će njih stići kazna koja se ne može odbiti!"* (Hūd, 75.-76.) tj. pusti to i govori o nečem drugom, jer je sa njima gotovo; njihova kazna, uništenje i propast su neizbježni. *Naređenje od Gospodara tvoga je stiglo,* tj. to je naredio Onaj čije se naređenje i sila ne mogu odbiti i čiji je sud konačan *zaista će njih stići kazna koja se ne može odbiti.*

Se'id ibn Džubejr, Es-Sudejj, Katade i Muhammed ibn Ishak kažu da je Ibrahim ﷺ počeo melekima ovako govoriti: "Bi li vi uništili naselje u kojem ima tri stotine vjernika?" "Ne", odgovorili su. Onda je upitao: "A dvije stotine?" "Ne", odgovorili su. Onda je upitao: "A četrdeset?" "Ne", odgovorili su. Onda je upitao: "A naselje sa četrnaest vjernika?" Opet su odgovorili da ne bi.

Ibn Ishak zatim nastavlja: "Tako su razgovarali, dok ih na kraju nije upitao: "A ako bi u njemu bio samo jedan vjernik?" I tada su odgovorili: "Ne." "Ali u njemu je Lut", rekao je, a oni su mu odgovorili: "Mi najbolje znamo ko je u njemu!"

**Ehli-kitabije kažu da je on rekao: "Gospodaru moj, zar ćeš ih uništiti ako među njima ima pedeset čestitih ljudi?" On je odgovorio: "Neću." Zatim se broj smanjivao, dok Bog na kraju nije rekao: "Neću ih uništiti ako među njima bude deset čestitih."

Uzvišeni dalje kaže: *I kad Naši izaslanici dođoše Lutu, on se zbog njih nađe u neprilici i osjeti tjeskobu u duši, pa reče: "Ovo je strašan dan!"* (Hūd, 77.)

Mufessiri ovdje kažu: "Kada su meleki otišli od Ibrahima - a to su bili Džebrail, Mikail i Israfil - otišli su u Sodomu u liku naočitih mladića - kako bi Allah iskušao Lutov narod i imao nepobitan dokaz protiv njih. Oni su dok je Sunce zalazilo, zatražili da ih Lut ﷺ ugosti. On se pobojao, ako ih on ne ugosti, da će ih ugostiti

neko drugi. Mislio je da su ljudi; *pa se zbog njih nađe u neprilici i osjeti tjeskobu u duši, pa reče: "Ovo je strašan dan!"* Ibn Abbas, Mudžahid, Katade i Muhammed ibn Ishak kažu: "On je bio u velikoj nevolji jer će se saznati da ih je on primio. On je i prije tako radio, pa mu je njegov narod zabranio da ikoga prima u goste. Međutim, on je uradio ono što je bilo neizbježno."

Katade navodi da su došli na njivu gdje je radio. Kada su zatražili da ih ugosti, zastidio ih se, krenuo ispred njih i počeo ih zapitkivati kako bi odatle otišli i smjestili se u drugo mjesto. Između ostalog, rekao im je: "Tako mi Allaha, na čitavom svijetu ne znam gorih ljudi od stanovnika ovog mjesta." Zatim je malo prošetao, a zatim isto ponovio četiri puta. On dalje kaže: "A melekima je bilo naređeno da taj narod ne unište dok protiv njih ne posvjedoči njihov poslanik."

Sudejj navodi: "Kada su meleki od Ibrahima otišli prema Lutovom gradu, tamo su stigli oko podne. Kada su došli do sodomske rijeke sreli su Lutovu kćerku kako zahvaća vodu za ukućane, a imao je dvije kćerke: stariju Rejsu i mlađu Zagartu, upitali su je: "Djevojko, može li se ovdje gdje prenoćiti?" Rekla je: "Može, ali ostanite tu i ne ulazite dok vam ne kažem!" Ovo je rekla iz bojazni da im njen narod ne nanese kakvo zlo. Zatim je otišla ocu i rekla: "Oče, traže te neki mladići na ulazu u grad. Nikada nisam vidjela ljude ljepših lica! Nemoj dozvoliti da ih se domogne tvoj narod, pa da im šta ružno urade." Lutu je njegov narod još ranije bio zabranio da muškarce prima u goste, rekavši mu: "Pusti nas da mi dočekujemo muškarce."

On ih je ipak primio i to su znali samo njegovi ukućani. Međutim, njegova žena je otišla do njegova naroda i sve im ispričala, izrekavši: "U Lutovoj kući su zakonačili neki ljudi. Ljepših lica nikada do sada nisam vidjela!" Tada je svijet pohrlio prema njegovoj kući.

A i prije su radili nevaljala djela (Hūd, 78.) tj. pored prijašnjih mnogih velikih i teških grijeha, sada su htjeli da počine još teži. *"O narode moj", reče on, "eto mojih kćeri, one su vam čišće!"* (Hūd, 78.)

Dakle, on ih ovim upućuje da prilaze svojim ženama, koje su po vjeri njegove kćeri, kako u jednom hadisu stoji: "Poslanik je otac narodu kome je poslan." Tako, Uzvišeni Allah kaže: *Poslanik je vjernicima preči od njih samih, a njegove žene su im kao majke.* (El-Ahzāb, 6.)

Neki ashabi i pređašnji učenjaci dodaju: "On im je kao otac." Zato on kaže: *"Zar vi mimo sav svijet sa muškarcima opčite, *a ostavljate žene svoje, koje vam je Gospodar vaš stvorio? Ta vi ste ljudi koji svaku granicu zla prelaze!"* (Eš-Šu'arā', 165.-166.)

Ovakvog mišljenja su Mudžahid, Se'id ibn Džubejr, Er-Rebi', Ibn Enes, Katade, Es-Sudejj i Muhammed ibn Ishak i ono je ispravno.

Svako drugačije mišljenje, preuzeto od ehli-kitabija, je pogrešno. Sve su to njihove izmišljotine kao i tvrdnja da je bilo ukupno dva meleka i da su večerali kod Luta! Sve u svemu, ehli-kitabije su u kazivanju o ovom događaju puno toga iskrivile.

Iz njegovih riječi: *"Bojte se Allaha i nemojte me sramotiti pred mojim gostima! Zar među vama nema razumna čovjeka?"* (Hūd, 78.), se vidi da im je on zabranjivao da se upuštaju u razvrat koji nikome ne dolikuje. To je istovremeno dokaz da među njima nije bilo ni jednog čestitog i poštenog čovjeka.

Naprotiv, svi su bili maloumni, veliki griješnici i okorjeli nevjernici, a upravo to su htjeli da čuju meleki iz njegovih usta prije nego što su ga o tome išta upitali.

Njegov narod, neka je prokletstvo Hvaljenog i Slavljenog Allaha na njih, svoga poslanika koji ih je upućivao na pravi put, dočekivao je riječima: *"Ti znaš da nama nisu potrebne tvoje kćeri. Ti, zaista, znaš šta mi želimo."* (Hūd, 79.) tj. oni su, neka je Allahovo prokletstvo na njih, govorili: "Lute ti dobro znaš, da mi ne želimo naše žene. Ti dobro znaš šta mi hoćemo i šta želimo!"

Ovako ružnim riječima oni su dočekivali svoga plemenitog poslanika ne bojeći se kazne Uzvišenog i bolne patnje. Zato je Lut ﷺ rekao: *"Ah, da ja samo imam moć nad vama, ili da se mogu osloniti na kakvu veliku silu?"* (Hūd, 80.)

Dakle, poželio je da nad njima ima moć ili pomagače i zaštitnike koji bi ga protiv njih pomogli i na taj način, zbog takvih riječi, dobili zasluženu kaznu.

Ez-Zuhri od Se'ida ibn el-Musejjeba i Ebu Seleme, a oni od Ebu Hurejre (merfu') prenose, da je Poslanik ﷺ rekao: "Mi imamo više prava da sumnjamo nego Ibrahim! Neka se Allah smiluje Lutu! On se oslonio na Silnoga! Da sam ja ostao u zatvoru koliko je ostao Jusuf, prihvatio bih poziv!"[1]

Ovaj hadis prenosi i Ebu ez-Zinad od El-A'redža, a on od Ebu Hurejre.

Muhammed ibn Amr ibn Alkame od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre prenosi, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Neka se Allah smiluje Lutu! On se oslonio na Silnoga - tj. na Allaha ﷻ. Ni jednog poslanika nakon njega Allah nije poslao, a da nije imao mnoštvo pristalica."

Uzvišeni dalje kaže: **Tada dođoše stanovnici grada, veseli. *On reče: "Ovo su moji gosti, pa me ne sramotite, *i bojte se Allaha i mene ne ponizujte!" *Oni rekoše: "A zar ti nismo zabranili da ikoga primaš?" *"Eto vam mojih kćeri, ako hoćete nešto da radite!" reče on.* (El-Hidžr, 67.-71.) Dakle, on im je naređivao da prilaze svojim ženama i prijetio im da ne idu ranijim stopama i ne griješe kao što su griješili.

Međutim, i pored svega oni se nisu ninašto obazirali ni grijeha prolazili, nego su sve što ih je više odvraćao, bili uporniji da dođu do njegovih gostiju. Nisu bili svjesni šta im sudbina sprema, u šta srljaju i šta ih sljedećeg jutra neizbježno čeka.

Zato, Uzvišeni Allah, zaklinjući se životom Svoga poslanika Muhammeda ﷺ, kaže: *Tako Mi tvoga života, oni, zaista, u svom pijanstvu samo lutaju.* (El-Hidžr, 72.)

[1] Bilježi Buharija u svom *Sahihu* 60/11/3372; Ibn Madže 36/23/4026; Ahmed u svom *Musnedu* 2/326/332, 350/Haleb.

Uzvišeni, također, kaže: ***"On im je prijetio Našom silom, ali su oni u upozorenja sumnjali. *Oni su od njega njegove goste tražili, pa smo ih oslijepili: "Iskusite Moju kaznu i Moje prijetnje!" *I rano ujutro ih je stigla neprekidna kazna.* (El-Kamer, 36.-38.)

Mufessiri i neki drugi kažu da je Allahov poslanik Lut ﷺ iza zaključanih vrata pokušavao spriječiti svoj narod da provali u kuću, dok su ovi navaljivali na vrata i nasilu htjeli ući. On ih je iza vrata savjetovao i odvraćao, ali su oni i dalje bili uporni i ustrajni. Kada je postalo teško i neizdrživo, on je rekao: *"Ah, da ja samo imam moć nad vama, ili da se mogu osloniti na kakvu veliku silu!"* (Hūd, 80.), tj. na vas bih sručio kaznu.

Meleki su tada rekli: *"O Lute, mi smo izaslanici Gospodara tvoga, oni tebi ne mogu nauditi!"* (Hūd, 81.) Oni dalje navode da je Džibril ﷺ izašao pred svijet i po licima ih udario jednim udarcem, rubom svoga krila, pa su oslijepili. Čak se kaže da su im oči potpuno upale, tako da nije ostalo ni mjesta, ni traga gdje su bile. Odatle su se vratili pipajući po zidovima i prijeteći Allahovom poslaniku: "Sutra ćemo se mi sa njim obračunati!"

Uzvišeni veli: **Oni su od njega njegove goste tražili, pa smo ih oslijepili: "Iskusite Moju kaznu i Moje prijetnje! *I rano ujutro ih je stigla neprekidna kazna.* (El-Kamer, 37.-38.)

Meleki su prišli Lutu ﷺ i naredili mu da sa svojom porodicom otputuje iz grada krajem noći, *i neka se niko od vas ne obazire!* (Hūd, 81.) Tj. neka se ne okreće kada čuje odjek kazne kako se spušta na njegov narod. Oni su mu, također, naredili da ide iza njih, kao pratnja.

Ukoliko, *"osim svoje žene"* (Hūd, 81.) pročitamo u akuzativu, onda bi to značilo izuzimanje iz riječi: *"Nego ti kreni sa svojom porodicom"* (Hūd, 81.). U tom slučaju to bi značilo: "Nemoj je voditi sa sobom!" Međutim, ukoliko bi to bilo izuzimanje iz riječi *"i neka se niko od vas ne obazire!"* (Hūd, 81.), onda bi to značilo da će se ona okrenuti i da će je zadesiti isto što i njihov narod. Čitanje riječi "žene" u ovom ajetu u nominativu, potvrđuje drugi stav. Ipak, prvi stav je po smislu ispravniji. Allah najbolje zna!

Es-Suhejli kaže da je Lutovoj ženi bilo ime Waliha, a Nuhovoj Waliga.

Nagovještavajući propast tih pokvarenjaka, prokletnika i griješnika, koje je Allah učinio primjerom za svakog ko vara i sumnja, meleki su Lutu rekli: *"Rok im je zora, a zar zora nije blizu?"* (Hūd, 81.)

I kada je Lut ﷺ sa svojom porodicom - tj. sa svoje dvije kćeri, izlazio iz grada nijedan čovjek od njegovog naroda nije htio za njim krenuti. Neki kažu da je sa njim izašla njegova žena. Allah najbolje zna!

Kada su se udaljili od svoga grada i kada je Sunce bilo na izlasku, na njegov narod se spustila Allahova odredba i žestoka kazna koje se nisu mogle spriječiti ni zaustaviti.

**U jevrejskim i kršćanskim knjigama stoji da su meleki Lutu rekli da se popne na vrh tamošnje planine, ali to on nije mogao uraditi. Zato ih je zamolio da ode do jednog obližnjeg sela, pa su mu rekli: "Idi, mi ćemo sačekati dok ne odeš, i dok se ne smjestiš u njemu, a onda ćemo na njih spustiti kaznu."

Oni dalje navode da je Lut otišao u selo Sugor, u narodu poznato kao: Gaur Zagar te da se, kada je Sunce izlazilo, kazna na njih spustila.

Uzvišeni kaže: **I kada dođe Naša odredba, Mi sve prevrnusmo, ono što je bilo gore bi dolje i na njih kao kišu spustismo grumenje od skamenjenog blata, koje je neprekidno sipalo, *obilježeno od Gospodara tvoga, a ono nije daleko od nasilnika!* (Hūd, 82.-83.)

**Oni dalje kažu: Džibril je rubom svoga krila do temelja uništio okolne gradove zajedno sa njihovim žiteljima, a gradova je ukupno bilo sedam. Jedni kažu da je ukupno bilo četiri stotine stanovnika, a drugi da ih je bilo četiri hiljade. Sve to stanovništvo, stoka, zemljište, okolina i sve što je tim gradovima pripadalo bilo je podignuto do neba, tako da su meleki čuli kukurijekanje pijetlova i lavež pasa, a onda je to Džibril sve prevrnuo, pa je ono što je bilo gore, došlo dolje. Mudžahid dodaje: "Prvo što je palo na Zemlju bili su vrhovi kuća."

I na njih kao kišu spustismo grumenje od skamenjenog blata. (Hūd, 82.) Riječ *sidždžil* u ovom ajetu je perzijskog porijekla i znači: "jako stvrdnuto." Riječ *mendud* u ovom ajetu znači: jedno za drugim sa neba je na njih stalno padalo. Riječ *musewwemeten - obilježeno* (Hūd, 83.), znači da je na svakom kamenu bilo napisano ime onog koga će pogoditi i udariti u glavu. Uzvišeni kaže: *...obilježeno kod tvoga Gospodara za one koji su svaku mjeru prevršili.* (Ez-Zarijāt, 34.) Uzvišeni također kaže: *Spustivši kišu na njih - a strašna li je kiša bila za one koji su bili opomenuti!* (Eš-Šu'arā', 173. i En-Neml, 58.)

Uzvišeni Allah zatim veli: **I porušena naselja On je prevrnuo, *pa ih je snašlo ono što ih je snašlo. *Pa u koju blagodat Gospodara svoga ti još sumnjaš?* (En-Nedžm, 53.-55.) Tj. On ih je prevrnuo, pa je ono što je bilo gore, postalo dolje. Zatim ih je zasuo kišom kamenja, koje je jedno za drugim padalo. Ono je bilo "označeno", tj. na svakom je kamenu pisalo ime onoga koga će pogoditi, bez obzira da li on bio u svom naselju ili iz bilo kog razloga odsutan, bilo da je na putu ili se odselio itd.

Po jednima, Lutova žena je ostala sa svojim narodom. Po drugima, ona je izašla zajedno sa svojim mužem i dvjema kćerkama. Međutim, kada je čula strašan glas i rušenje grada, okrenula se svom narodu, prekršila Allahovo naređenje, i povikala: "Teško mom narodu!" Tada je jedan kamen pao na nju i razbio joj glavu. Tako je i nju zadesilo ono što i njen narod jer je bila njihove vjere, i uhoda koja im je odavala goste koji bi dolazili Lutu ﷺ.

Uzvišeni kaže: *I onima koji ne vjeruju Allah navodi primjer Nuhove žene i Lutove žene. One su bile udate za Naša dva dobra roba, pa su ih iznevjerile. Zato im njih dvojica neće ništa moći kod Allaha pomoći i bit će rečeno: "Uđite vas dvije u vatru sa onima koji ulaze!"* (Et-Tahrim, 10.) Tj. one su ih iznevjerile u vjeri, jer ih nisu slijedile. Ovim ajetom se nije htjelo reći da su bile bludnice - Bože sačuvaj!

Allah ﷻ nikada nije dopustio da žena nekog poslanika počini blud. Ibn Abbas i drugi alimi iz prvih i potonjih generacija kažu: "Nikada žena nijednog poslanika nije počinila blud." Ko tvrdi drugačije, čini veliku grešku.

Uzvišeni Allah o slučaju potvore Aiše, majke pravovjernih, Ebu Bekrove kćerke i žene Poslanika ﷺ, nakon teških riječi izgovorenih na njen račun od strane onih koji su je potvorili, objavljuje da ona nije počinila grijeh, a zatim ukorava, savjetuje i upozorava vjernike riječima: **Kada ste vi to svojim jezicima prepričavali i kada ste svojim ustima govorili ono o čemu niste ništa znali, vi ste to smatrali sitnicom, ali je to kod Allaha krupno.* **Zašto niste, čim ste to čuli, rekli: "Nije naše da mi o tome govorimo, slava Tebi! To je velika potvora!"* (En-Nūr, 15.-16.), tj. daleko je od toga da bi žena Tvog Poslanika ovako nešto mogla uraditi.

Riječi Uzvišenog: *a ono nije daleko od nasilnika,* znače: Ovakva kazna nije daleko ni od koga ko radi slično njima.

Zato neki islamski pravnici smatraju da homoseksualce treba kamenovati bez obzira da li je oženjen ili nije. Tog stava su: Šafija, Ahmed ibn Hanbel i mnogi drugi alimi. Oni kao argument za svoje mišljenje navode hadis kojeg bilježe Ahmed i autori četiri *Sunena* a koga prenosi Amr ibn Ebu Amr, on od Ikrime, ovaj od Ibn Abbasa, a on od Allahovog Poslanika ﷺ: "Kada nađete nekog da radi ono što je radio Lutov narod, ubijte i onog ko to radi, a i onog s kim to radi."[1]

Ebu Hanife, u pogledu riječi Uzvišenog: *a ono nije daleko od nasilnika,* smatra da homoseksualca treba baciti s vrha planine u provaliju, i za njim bacati kamenje, kako je bilo učinjeno i sa Lutovim narodom.

Allah je dao pa je to mjesto postalo smrdljivo more (Mrtvo), čija je voda, okolno zemljište i prostor neplodno i beskorisno. Tako je to mjesto postalo pouka, primjer i znak Allahove moći i veličine. Ono je primjer žestoke kazne za one koji se Allahu suprotstavljaju, koji poriču poslanike, slijede svoju strast i griješe prema Allahu ﷻ.

Oni su, također, pokazatelj kako Allah ﷻ, iz Svoje milosti, spašava i čuva Svoje robove od propasti i izvodi ih iz tmine na svjetlo.

Tako u suri Eš-Šu'arā', Uzvišeni kaže: **U tome je zaista pouka, ali većina njih nisu vjernici.* **A Gospodar tvoj je, zaista, Silan i Milostiv.* (Eš-Šu'arā', 174.- 175.)

Uzvišeni, također, kaže: **I njih je zadesio strašan glas kad je Sunce izlazilo.* **I Mi smo učinili da ono što je bilo gore bude dolje i na njih smo kao kišu grumenje od skamenjene gline sručili.* **U tome su, zaista, pouke za one koji posmatraju. One su na putu koji i sada postoji. U tome je, zaista, pouka za vjernika.* (El-Hidžr, 73.-77.) Tj. u tome ima pouke za one koji sa oštroumnošću i pomno gledaju njihove ostatke, kako je Allah izmijenio to mjesto i njihove stanovnike; kako ih je uništio i porušio, nakon što su bili pogodni za život i civilizaciju.

Tako Tirmizija i još neki (merfu') prenose da je Poslanik ﷺ rekao: "Čuvajte se oštroumnosti vjernika, jer on gleda Allahovim svjetlom,"[2] a zatim proučio ajet: *U tome je, zaista, pouka za one koji posmatraju.*

---

[1] Hadis bilježi Ebu Dawud 2/468 /Haleb; Tirmizija 15/24/1456; Ibn Madže 20/12/2561.

[2] Hadis bilježi Tirmizija 48/16/3127; Kurtubi u svom *Tefsiru* 1/43/ Daru-l-Kutub; Iraki u *Tenzihu-š-šeriati* 2/305 i drugi.

Ona su na putu koji i sada postoji. Tj. ta naselja su pored utrtog puta, koji se i danas koristi. Uzvišeni, također, kaže: **I vi pored njih prolazite i danju i noću - *pa zar ne shvaćate?* (Es-Sāffāt, 137.-138.) Uzvišeni, također, kaže: *I od njega smo ostavili očit znak ljudima koji pameti imaju.* (El-'Ankebūt, 35.)

Zatim, Uzvišeni veli: **I Mi vjernike koji su u njemu bili, izvedosmo, *a u njemu samo jednu muslimansku kuću nađosmo. *I u njemu, onima koji se boje bolne patnje, znak ostavismo.* (Ez-Zārijāt, 35.-37.)

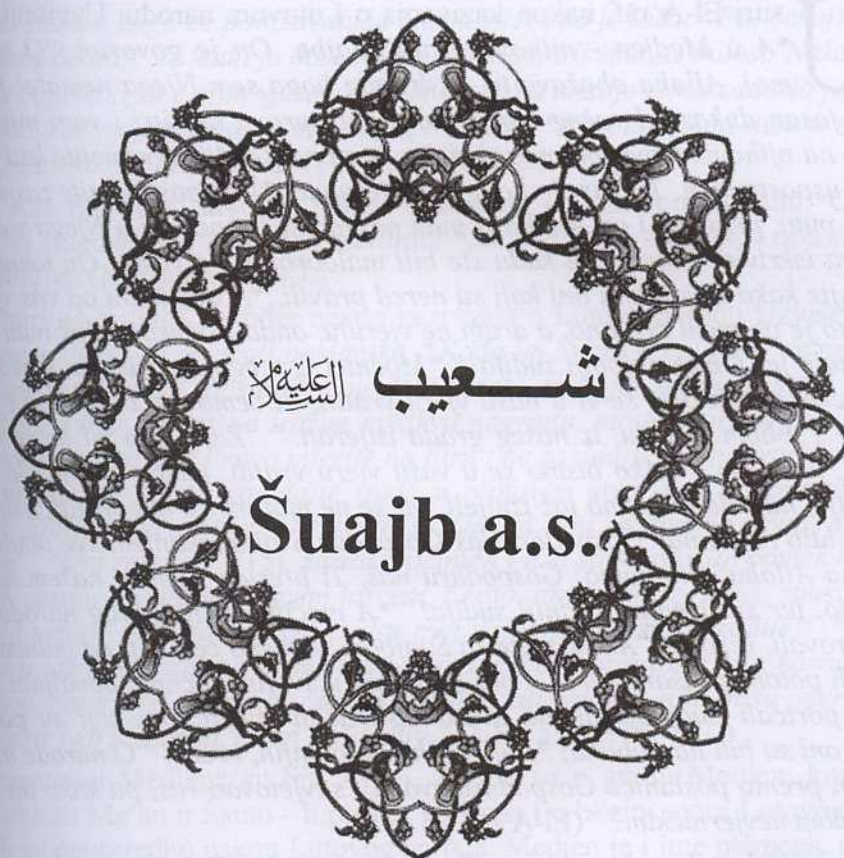
Tj. to smo ostavili kao primjer i pouku onom ko se boji kazne na onom svijetu, ko se boji Allaha i kada ga niko ne vidi, ko strepi od stajanja pred svojim Gospodarom i svoju dušu čuva od strasti, ko se usteže od Allahovih zabrana i napušta griješenje prema Njemu, i ko se boji da liči na Lutov narod.

Jer, ko se poistovjeti sa nekim narodom i on je od njih, pa makar to ne bilo potpuno poistovjećivanje, nego samo u nekim detaljima. Tako neko u stihu reče:

I ako niste potpuno kao Lutov narod
- pa oni nisu od vas daleko.

Pametan, razuman i oštrouman čovjek, koji se boji svoga Gospodara, izvršava ono što mu je Allah ﷻ naredio i prihvaća ono na što ga upućuje Allahov Poslanik ﷺ, kao što je: održavanje odnosa sa halal ženama koje mu je Allah stvorio, i lijepim mladim robinjama, a dobro se čuva da ne slijedi zavodljivog šejtana, pa da tako zasluži kaznu i da se onda na njega odnose riječi Uzvišenog: *a ono nije daleko od nasilnika.* (Hūd, 83.)

شـعيب عليه السلام
Šuajb a.s.

KAZIVANJE O MEDJENU I ŠUAJBOVOM ﷺ NARODU

U suri El-A'rāf, nakon kazivanja o Lutovom narodu, Uzvišeni kaže: **A u Medjen - njihova brata Šuajba. On je govorio: "O narode moj, Allaha obožavajte, vi drugog boga sem Njega nemate! Došao vam je jasan dokaz od vašeg Gospodara, zato pravo na litri i vagi mjerite, i ljudima na njihovim stvarima ne zakidajte, i red na Zemlji ne remetite kad je već na njoj uspostavljen. To vam je bolje ako vjerujete. *I ne postavljajte zasjede na svakom putu, prijeteći i od Allahova puta odvraćajući one koji u Njega vjeruju i želeći ga iskriviti. I sjetite se kada ste bili malobrojni, pa vas je On umnožio, i pogledajte kako su završili oni koji su nered pravili. *A ako jedni od vas vjeruju u ono što je po meni poslano, a drugi ne vjeruju, onda pričekajte dok nam Allah ne presudi, jer On je najbolji sudija!" *Moćnici iz njegovog naroda, koji su bili oholi, rekoše: "Ili ćete se vi u našu vjeru vratiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju, iz našeg grada istjerati." "Zar i ako mi to ne bismo htjeli?", upita on. *"Ako bismo se u vašu vjeru vratili, nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli. Mi se ne možemo u nju vratiti, osim ako to bude htio Allah naš Gospodar. Naš Gospodar Svojim znanjem sve obuhvaća. Mi se na Allaha oslanjamo. Gospodaru naš, Ti presudi nama i našem narodu pravedno, jer si Ti najpravedniji sudija!" *A moćnici iz njegovog naroda, koji nisu vjerovali, rekoše: "Ako pođete za Šuajbom, sigurno ćete biti na gubitku." *I zadesi ih potom strašan potres, i oni osvanuše u svojim kućama povaljani. *Oni koji su poricali Šuajba, kao da nikad nisu tu ni živjeli; oni koji su poricali Šuajba, oni su bili na gubitku! *I on se okrenu od njih, i reče: "O narode moj, ja sam vam prenio poslanice Gospodara svoga i savjetovao vas, pa kako da žalim za narodom nevjerničkim?"* (El-A'rāf, 85.-93.)

U suri Hūd, nakon kazivanja o Lutovom narodu, On, također, kaže: **I u Medjen - njihova brata Šuajba. On je govorio: "O narode moj, Allaha obožavajte, jer vi drugog boga osim Njega nemate; i ne zakidajte na litru i na vagi! Vidim da dobro živite, ali se bojim da vas jednog dana ne zadesi kazna, pa da svi nastradate. *O narode moj! Pravo mjerite na litri i vagi i ne zakidajte ljude u njihovim stvarima, i ne činite zlo na Zemlji, čineći nered. *Bolje vam je ono što Allah ostavlja kao dozvoljeno ako ste vjernici, a ja nisam vaš čuvar." *Oni su govorili: "O Šuajbe, da li ti tvoj namaz naređuje da napustimo ono što su naši preci obožavali, ili da ne postupamo sa našim imanjima onako kako mi hoćemo? E baš si blag i razborit!" *On je govorio: "O narode moj, šta mislite ako ja imam čvrst dokaz*

od Gospodara svoga, i ako mi je svega u obilju dao? Ja ne želim da činim ono što vama zabranjujem, želim samo da popravim koliko mogu, a moj uspjeh zavisi samo od Allaha. Na Njega se oslanjam i Njemu se obraćam. *O narode moj! Neka vas neslaganje sa mnom nikako ne dovede do toga da vas zadesi ono što je zadesilo Nuhov narod ili Hudov narod ili Salihov narod. A ni Lutov narod od vas nije puno daleko. *I tražite oprost od Gospodara svoga, a zatim Mu se pokajte! Moj Gospodar je, zaista, milostiv i puno voli." *Oni rekoše: "O Šuajbe! Mi ne razumijemo mnogo toga što ti govoriš, a vidimo i da si ti među nama slab. Da nije roda tvoga, mi bi te kamenovali. Ti nama nisi drag." *On reče: "O narode moj, zar vam je moj rod draži od Allaha, kojeg potpuno odbacujete? Moj Gospodar dobro zna ono što vi radite! *O narode moj, radite šta hoćete, a radit ću i ja! Vi ćete sigurno saznati koga će ponižavajuća kazna stići i ko je lažac! Pa, čekajte, a i ja ću s vama čekati!" *I kada je došla Naša odredba, Mi smo, iz milosti Naše, spasili Šuajba i one koji su s njim vjerovali, a one koji su nasilje činili zadesio je užasan glas, pa su u svojim kućama osvanuli povaljani. *Kao da nikad nisu u njima ni živjeli! Daleko bio Medjen, kao i Semud! (Hūd, 84.-95.)

U suri El-Hidžr, također nakon kazivanja o Lutovom narodu, Uzvišeni kaže: _*A stanovnici Ejke su bili nasilnici *pa smo im se osvetili, i oba su pored puta vidljivi._ (El-Hidžr, 78.-79.)

U suri Eš-Šu'arā', također nakon kazivanja o Lutovu narodu Uzvišeni kaže: _*Stanovnici Ejke su poricali poslanike. *Kada im Šuajb reče: "Zar se ne bojite? *Ja sam vam, zaista, poslanik pouzdani, *zato se bojte Allaha i meni pokorni budite! *Za ovo od vas ne tražim nikakvu nagradu, moja nagrada je samo kod Gospodara svjetova. *Pravo mjerite na litru i ne zakidajte, *a na vagi ispravnom mjerom mjerite. *I ne zakidajte ljude u njihovim stvarima, i nemojte zlo po Zemlji činiti nered praveći. *I bojte se Onoga koji je stvorio i vas, i narode drevne!" *Oni rekoše: "Ti si, zaista, opčinjen i ti si samo običan čovjek kao i mi, i mi te, zaista, smatramo pravim lašcem. *Zato, ako istinu govoriš, spusti na nas kaznu s neba!" *On reče: "Gospodar moj najbolje zna šta vi radite!" *Tako su ga oni u laž utjerivali, pa ih je stigla kazna iz oblaka; a to je bila kazna jednog strašnog dana. *U tome je, zaista, pouka, ali većina njih nisu vjernici, *a Gospodar tvoj je, zaista, Silan i Milostiv._ (Eš-Šu'arā', 176.-191.)

Stanovnici Medjena su bili Arapi. Živjeli su u gradu Medjen, koji je bio blizu oblasti Me'an u Šamu - u pravcu Hidžaza i u blizini mora Lutovog naroda. Živjeli su neposredno nakon Lutovog naroda. Medjen je i ime plemena, po kome su poznati. Oni su potomci Medjena, sina Medjanova, sina Ibrahimova عليه السلام.

Njihov poslanik je Šuajb, sin Mikila, koji je sin Ješdžuna. Navodeći ovo, Ibn Ishak kaže: "Na sirskom jeziku on se zvao Jetrun." Međutim, to je diskutabilno. Drugi kažu da je on sin Ješhara, ovaj sin Lawija, a on sin Jakuba. Treći kažu da je Šuajb sin Nuwejba, sina Ajfova, ovaj sin Medjena, a on je sin Ibrahima. Četvrti kažu da je on sin Sajfura, sina Ajfova, sina Sabitova, on sin Medjena, a on sin Ibrahima عليه السلام.

U pogledu njegova porijekla postoje i drugačija mišljenja. Ibn Asakir kaže: "Jedni kažu da mu je nana, a drugi majka, Lutova kćerka."

Sve u svemu, on je jedan od onih koji su povjerovali Ibrahimu, sa njim učinio hidžru i otputovao za Damask.

Ibn Kutejbe od Wehba ibn Munebbiha prenosi da je rekao: "Šuajb i Mulgim su, između ostalih, bili oni koji su povjerovali Ibrahimu na dan kada je bio bačen u vatru. Njih dvojica su kasnije sa Ibrahimom učinili hidžru u Šam, pa ih je oženio sa dvjema Lutovim ﷺ kćerkama." Međutim, ništa od ovoga nije pouzdano. Allah, opet, najbolje zna!

Ebu Omer ibn Abdulberr u svom djelu *el-Istiab,* govoreći o biografiji Seleme ibn Se'ida el-Anzija, kaže: "On je došao Allahovom Poslaniku ﷺ, primio Islam i rekao da je iz mjesta Anza." Na to je Poslanik ﷺ rekao: "Divno li je mjesto Anza! Njegovi mještani su bili potlačeni, pa su pobijedili. Oni su Šuajbov narod, a Musaova tazbina."

Da je ovaj hadis vjerodostojan, iz njega bi proizilazilo da je Šuajb Musaov punac, i da potječe iz čistokrvnog arapskog plemena koje se zove Anza, a ne od Anze ibn Eseda ibn Rebia' ibn Nezzara ibn Ma'da ibn Adnana, a ovi su živjeli dugo vremena poslije njega. Allah, opet, najbolje zna!

U hadisu Ebu Zerra, koji se nalazi u *Sahihu* Ibn Hibbana u poglavlju o vjerovjesnicima i poslanicima, stoji da je Poslanik ﷺ rekao: "Četvorica su Arapi: Hud, Salih, Šuajb i tvoj Poslanik, Ebu Zerre."

Neki su raniji učenjaci Šuajba nazivali: "Hatibu-l-enbijai" - "Rječiti vjerovjesnik", jer je bio veoma rječit; biranim izrazima pozivao je svoj narod da vjeruju u njegovo poslanstvo.

Ibn Ishak ibn Bišr prenosi od Džuwejbira i Mukatila, oni od Dahhaka, a on od Ibn Abbasa, da je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik ﷺ spomenuo Šuajba, rekao bi: - To je Rječiti vjerovjesnik."

Stanovnici Medjena su bili nevjernici koji su se bavili drumskim razbojništvom, ugrožavanjem prolaznika. Obožavali su drvo-Ejku, oko koga je bilo gusto grmlje. Po svojim djelima i međusobnim odnosima ubrajali su se među najgore ljude. Krivo su mjerili i zakidali na vagi. Uzimali su preko mjere, a plaćali ispod cijene.

Zato im je Allah kao poslanika poslao jednog čovjeka od njih, Šuajba ﷺ, koji ih je pozivao da obožavaju samo Allaha, koji nema nikakva sudruga, a odvraćao ih od upuštanja u griješna djela, kao što je zakidanje ljudi u njihovim stvarima i zastrašivanje po putevima i stazama. Neki su mu povjerovali, ali ih je većina ostala kao nevjernici, dok ih Allah nije žestoko kaznio. On je Zaštitnik i Hvaljeni.

Tako Uzvišeni kaže: *A Medjenu - njihova brata Šuajba. On je govorio: "O narode moj, Allaha obožavajte, vi drugog boga osim Njega nemate! Došao vam je jasan dokaz od vašeg Gospodara."* (El-A'rāf, 85.) Tj. došla vam je jasna potvrda i očit dokaz da je istina ono što vam donosim i da me je On poslao. Time se misli na mu'džize koje mu je Allah dao. Nama nije konkretno i detaljno preneseno koje su to mu'džize bile, nego se ovim riječima samo ukratko ukazuje na njih.

"Zato pravo na litri i vagi mjerite, i ljudima na njihovim stvarima ne zakidajte, i red na Zemlji ne remetite kad je već na njoj uspostavljen." (El-A'rāf, 85.) Dakle, naredio im je da budu pravedni, a zabranio da budu nepravedni. U slučaju da budu suprotno postupali zaprijetio im je i rekao: **To vam je bolje, ako vjerujete. *I ne postavljajte zasjede na svakom putu, prijeteći* (El-A'rāf, 85.-86.), tj. zastrašujući ljude pljačkom, otimačinom i ugrožavanjem na drumovima.

U pogledu riječi: *I ne postavljajte zasjede na svakom putu, prijeteći,* Es-Sudejj u svom *Tefsiru,* od ashaba prenosi da je Šuajbov narod od prolaznika uzimao desetinu od njihove imovine.

Ishak ibn Bišr od Džuwejbira, a on od Ed-Dahhaka, prenosi da je Ibn Abbas rekao: "Oni su bili nasilnici. Čekali bi na putu i od prolaznika uzimali desetinu. Oni su bili prvi koji su to uveli."

I od Allahova puta odvraćajući one koji u Njega vjeruju i želeći ga iskriviti. (El-A'rāf, 86.) On im je ovim zabranio da fizički, materijalno, duhovno i vjerski ugrožavaju ljude na putu.

I sjetite se kada ste bili malobrojni, pa vas je On umnožio, i pogledajte kako su završili oni koji su nered pravili. (El-A'rāf, 86.) On ih je dakle podsjećao na Allahovu blagodat koju im je dao, množeći ih nakon što su bili malobrojni, i upozoravajući ih na Allahovu kaznu ukoliko ne budu radili ono na što ih on upućuje i na šta im ukazuje.

U jednoj drugoj prilici on im je govorio: *"I ne zakidajte na litru i na vagi! Vidim da dobro živite, ali bojim se da vas jednog dana ne zadesi kazna pa da svi nastradate."* (Hūd, 84.) Tj. prestanite s tim što sada činite, da vam Allah ne bi berićet, u onome što sada imate, oduzeo, osiromašio vas i vaše bogatstvo upropastio! Ovome treba dodati i onosvjetsku kaznu, a ko obadvije iskusi, taj je doživio totalnu propast. On ih je, dakle, prvo, odvraćao od zakidanja i nedoličnog škrtarenja, a zatim upozorio da će im Allah na ovom svijetu uskratiti blagodati, a na Ahiretu najžešćom kaznom i bolnom patnjom kazniti.

Nakon prethodne osude njihovih postupaka on im kasnije naređuje: **"O narode moj! Pravo mjerite na litru i kantaru i ne zakidajte ljude u njihovim stvarima, i ne činite zlo po Zemlji, čineći nered. *Bolje vam je ono što Allah ostavlja kao dozvoljeno, ako ste vjernici, a ja nisam vaš čuvar."* (Hūd, 85.-86.)

Ibn Abbas i Hasan el-Basri kažu: "Riječi: *Bolje vam je ono što Allah ostavlja kao dozvoljeno,* znače: Allahova opskrba vam je bolja od nasilnog otimanja tuđeg imetka."

Ibn Džerir kaže da to znači: "Dobit koja ostaje nakon tačnog mjerenja na litru i vagi vam je bolja od nasilnog prisvajanja tuđeg imetka putem zakidanja." On zatim kaže: "Ovo se prenosi od Ibn Abbasa."

To što je rekao i ispričao Hasan podsjeća na riječi Uzvišenog: *Reci: "Nije isto ono što je zabranjeno i ono što je dozvoljeno, makar te i iznenadilo mnoštvo onog što je zabranjeno."* (El-Mā'ida, 100.)

To znači da je ono što je halal, makar ga bilo i malo, bolje od onog što je haram, makar ga bilo i puno. Halal je blagoslovljen, makar ga bilo i malo, a haram će se razasuti, pa makar ga bilo i puno. U tom smislu Uzvišeni kaže: *Allah uništava kamatu, a unapređuje sadaku.* (El-Bekare, 276.)

Božiji Poslanik ﷺ kaže: "Makar bile i velike, kamate će završiti sa malim." To bilježi Ahmed.

Allahov Poslanik ﷺ također kaže: "Neka se kupac i prodavac po slobodnoj volji dogovore prije nego što se raziđu! Ako budu iskreni i pazar dobro utanače, kupoprodaja će im biti blagoslovljena, a ako nešto sakriju i slažu, kupoprodaja će im ostati bez blagoslova."[1]

Sve u svemu, halal zarada je berićetna, makar bila i mala, a od harama nema koristi, makar bio i velik. Zato Allahov poslanik Šuajb kaže: *"Bolje vam je ono što Allah ostavlja kao dozvoljeno, ako ste vjernici."*

Njegove riječi: *"a ja nisam vaš čuvar"* (Hūd, 86.), znače: Ono što vam naređujem radite radi Allaha i Njegove nagrade, a ne radi toga da vas vidim ja ili neko drugi.

"O Šuajbe, da li ti tvoj namaz naređuje da napustimo ono što su naši preci obožavali, ili da ne postupamo sa našim imanjima onako kako mi hoćemo? E baš si blag i razborit!" (Hūd, 87.)

Ovo su govorili podrugujući mu se i ironično ga ismijavajući. Da li ti ovaj namaz, koji obavljaš, naređuje da nas spriječavaš da obožavamo ikog drugog osim tvog Boga, i da napustimo ono što su obožavali naši pradjedovi i drevni preci?[2] Ili da obavljamo naše poslove samo onako kako ti želiš, napuštajući dosadašnju praksu koja se tebi ne sviđa, iako smo mi sa njom.

"E baš si blag i razborit!" Ibn Abbas, Mejmun ibn Mehran, Ibn Džurejdž, Zejd ibn Eslem i Ibn Džerir kažu: "Ovo su Allahovi neprijatelji podrugljivo govorili."

On je govorio: "O narode moj, šta mislite ako ja imam čvrst dokaz od Gospodara svoga, i ako mi je svega u obilju dao? Ja ne želim da činim ono što vama zabranjujem, želim samo da popravim koliko mogu, a moj uspjeh zavisi samo od Allaha. Na Njega se oslanjam i Njemu se obraćam." (Hūd, 88.) Ovdje dolazi do izražaja njegova blagost u ophođenju sa njima, s ciljem da ih na najljepši način uputi na Istinu.

On im je govorio: *"Šta mislite"*, vi koji me u laž utjerujete *"ako ja imam čvrst dokaz od Gospodara svoga"*, tj. čvrst dokaz da me je On poslao vama, *"i ako mi je svega u obilju dao"*, tj. dao mi je poslanstvo i vjerovjesništvo, što vi ne možete shvatiti, pa zašto bih vas ja varao? Ranije je navedeno da se Nuh ﷺ na sličan način obraćao svom narodu.

"Ja ne želim da činim ono što vama zabranjujem." Tj. što god vam naredim, ja to sam prvi radim, a što god vam zabranim, ja sam prvi koji se toga kloni.

[1] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 3754/Šakir; Ibn Madže u svom *Sunenu* 2279/Haleb; Hakim u *el-Mustedreku* 2/37- 4/317,318.

[2] Hadis bilježi Buharija 34/19,42-47; Muslim 21/43-47 i ostali.

To je sjajna i pohvalna vrlina. Nasuprot nje su pokuđene i ružne osobine kojima se u posljednje vrijeme kite jevrejski učenjaci i njihovi govornici-neznalice, o kojima Uzvišeni Allah, kaže: *Zar drugima naređujete da čine dobro, a sebe zaboravljate, vi koji čitate Knjigu? Zar ne shvaćate?* (El-Bekare, 44.) Tumačeći ovaj ajet, mi smo naveli vjerodostojan hadis u kome Allahov Poslanik ﷺ kaže: "Čovjek će biti doveden i bačen u vatru, pa će mu unutrica biti prosuta" - tj. crijeva će mu izaći napolje - "pa će se oko nje okretati kao što se magarac okreće na vršaju. Oko njega će se okupiti džehennemlije i upitati: "Šta je s tobom, čovječe? Zar ti nisi naređivao dobro, a odvraćao od zla?" "Jesam", reći će, "naređivao sam dobro, ali ga sām nisam radio, i odvraćao sam od zla, ali sam ga sām činio."

To je osobina griješnika i nesretnika koji prkose poslanicima. Nasuprot njima plemeniti i pametni alimi koji se boje svoga Gospodara i kada su sami, oni su kako Allahov poslanik Šuajb kaže: *"Ja ne želim da činim ono što vama zabranjujem. Želim samo da popravim koliko mogu."* Tj. u svemu što radim i govorim ja želim dobro, koliko mi moj trud i snaga dozvoljavaju.

"A moj uspjeh", u svemu, *"zavisi samo od Allaha. Na Njega se oslanjam i Njemu se obraćam."* Tj. u svemu se na Njega oslanjam i u svemu se Njemu obraćam. Na ovaj način on njih podstiče.

On, zatim, prelazi na metod zastrašivanja, pa kaže: *"O narode moj! Neka vas neslaganje sa mnom nikako ne dovede do toga da vas zadesi ono što je zadesilo Nuhov narod ili Hudov narod ili Salihov narod. A ni Lutov narod od vas nije puno daleko."* (Hūd, 89.)

Tj. neka vas neslaganje sa mnom i mržnja prema onom što vam donosim, nipošto ne navede da ostanete u zabludi, neznanju i prkosu, pa da vas Allah žestoko kazni, kao što je kaznio Nuhov narod, Hudov narod i Salihov narod. Oni su vam bili slični, svoje poslanike su u laž ugonili i prkosili im.

Po jednima, njegove riječi: *"A ni Lutov narod od vas nije mnogo daleko"*, se odnose na vrijeme. Tj.: Kao što znate, nije prošlo puno vremena od kako ih je Allah kaznio zbog nevjerovanja i oholosti. Drugi kažu da se ovdje misli da oni prostorno od njih nisu daleko. Treći kažu da se ovim misli da se od njih nisu puno razlikovali po djelima i ružnim postupcima, kao što su drumsko razbojništvo, javno i tajno, različite spletke i varke, otimanje i bespravno prisvajanje tuđih imetaka.

Sva ova mišljenja se mogu iznijeti u jednoj rečenici da: "Od njih nisu bili daleko ni vremenski, ni prostorno, a ni po osobinama."

On zatim, nakon zastrašivanja, nadovezuje podstjecanje na dobro, pa kaže: *"I tražite oprost od Gospodara svoga, a zatim Mu se pokajte! Moj Gospodar je, zaista, milostiv i puno voli."* (Hūd, 90.) Tj. prođite se onoga što sada radite i pokajte se vašem Gospodaru, Koji je Milostiv i Koji puno voli, jer, ko se Njemu pokaje, On će primiti njegovo pokajanje, jer je On prema Svojim robovima milostiv. On je prema njima milostiviji, nego majka prema svome djetetu.

"I puno voli." Tj. On Svoga roba nakon pokajanja voli, pa makar se pokajao i od velikih grijeha.

Oni rekoše: "O Šuajbe! Mi ne razumijemo mnogo toga što ti govoriš, a vidimo i da si ti među nama slab." (Hūd, 91.)

Od Ibn Abbasa, Se'ida ibn Džubejra i Es-Sewrije se prenosi da su mu govorili da je slijep. Pored toga, postoji hadis Poslanika ﷺ u kome se kaže da je on, iz ljubavi prema Allahu, toliko plakao da je oslijepio. Zatim mu je Allah ﷻ povratio vid i upitao ga: "Šuajbe, je li ti plačeš iz straha od Džehennema, ili iz želje za Džennetom?" "Ne", rekao je, "nego iz ljubavi prema Tebi. Da mi Te je vidjeti svejedno bi mi bilo šta će sa mnom biti." Na to mu je Allah objavio: "Prijatan ti bio susret sa Mnom, Šuajbe! Zato ću ti dati Musaa ibn 'Imrana, s kojim sam govorio, da ti služi."

Ovaj hadis prenosi El-Wahidi od Ebu el-Fetha Muhammeda ibn Alija el-Kufija, on od Alijja ibn el-Hasana ibn Bendara, on od Abdullaha Muhammeda ibn Ishaka er-Rumelija, on od Hišama ibn Ammara, on od Ismaila ibn Abbasa, on od Jahjaa ibn Se'ida, on od Šeddada ibn Ewsa, a on od Poslanika ﷺ.

Međutim, ovaj hadis je veoma neobičan (garib). Za njega Hatib el-Bagdadi kaže da je slab (da'if).

"Da nije roda tvoga, mi bi te kamenovali. Ti nama nisi drag." Ove njihove riječi pokazuju okorjelo nevjerstvo i odvratni inat, jer dalje nastavljaju i kažu: *"Mi ne razumijemo mnogo toga što ti govoriš."* Tj. mi to što govoriš ništa ne razumijemo i ne shvatamo, niti to hoćemo i želimo, jer nemamo nikakve namjere da to slušamo a pogotovu da to prihvatimo.

Nešto slično rekli su kurejšijski nevjernici Allahovom Poslaniku ﷺ: *"Naša srca su pod pokrivačima, daleko od onoga čemu nas ti pozivaš, uši su nam gluhe za to, a između nas i tebe je koprena. Zato ti radi, a i mi ćemo raditi."* (Fussilet, 5.)

"A vidimo i da si ti među nama slab." (Hūd, 91.) Tj. vidimo da si potlačen i odbačen. *"Da nije roda tvoga"*, tj. tvoga plemena i rodbine među nama, *"mi bi te kamenovali. Ti nama nisi drag."*

On reče: "O narode moj, zar vam je moj rod draži od Allaha." Tj. zar se bojite moga plemena i rodbine i zbog njih me pazite, a ne bojite se Allahove kazne? Zar me ne pazite zato što sam Allahov poslanik, i zar vam je moj rod draži od Allaha? *"Kojeg potpuno odbacujete?"*, tj. iza vaših leđa. *"Moj Gospodar dobro zna ono što vi radite!"* (Hūd, 92.) Tj. On dobro zna sve što vi činite i radite, i prema tome će vas, kad Mu se povratite, kazniti.

"O narode moj, radite šta hoćete, a radit ću i ja! Vi ćete sigurno saznati koga će ponižavajuća kazna stići i ko je lažac! Pa, čekajte, a i ja ću s vama čekati!" (Hūd, 93.)

Ovo je ozbiljno upozorenje i otvorena prijetnja ukoliko, kao i dosada, nastavite istim putem. U tom slučaju ćete sigurno saznati ko će uspješno skončati, a ko nastradati i propasti! *"koga će stići ponižavajuća kazna"*, tj. na ovom svijetu *"i ko će u vječnoj muci biti"* (Hūd, 39.), tj. na Ahiretu, *"i ko je lažac!"*, tj. saznat ćete ko je od nas, mi ili vi ono što je objavljivao, opominjao i nagovještavao, vjerovao, a ko pobijao.

"Pa čekajte, a i ja ću s vama čekati!" Na drugom mjestu u sličnom kontekstu on je rekao: *"A ako jedni od vas vjeruju u ono što je po meni poslano, a drugi ne vjeruju, onda pričekajte dok nam Allah ne presudi, jer On je najbolji sudija!"* (El-A'rāf, 87.)

**Moćnici iz njegova naroda, koji su bili oholi, rekoše: "Ili ćete se vi u našu vjeru vratiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju, iz grada našeg istjerati." "Zar i ako mi to ne bi htjeli?", upita on.* *"Ako bismo se u vjeru vašu vratili, nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli. Mi se ne možemo u nju vratiti, osim ako to bude htio Allah, naš Gospodar. Naš Gospodar Svojim znanjem sve obuhvaća. Mi se na Allaha oslanjamo. Gospodaru naš, Ti presudi nama i našem narodu pravedno, jer si Ti najpravedniji sudija!"* (El-A'rāf, 88.-89.)

Oni su tražili da se oni koji su mu povjerovali, vrate u svoju staru vjeru, pa se Šuajb ﷺ stavio u odbranu svojih pristalica riječima: *"Zar i ako mi to ne bi htjeli?"* Tj. oni vam se neće vratiti dobrovoljno, nego, ukoliko vam se i vrate, vratit će se prisilno i pod presijom, jer, kada iman jednom uđe u nečije srce, niko ga više iz njega ne može iščupati, niti ga se njegov sahibija odriče.

Zato on kaže: *"Ako bismo se u vjeru vašu vratili, nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli. Mi se nećemo u nju vratiti, osim ako to bude htio Allah, naš Gospodar. Naš Gospodar Svojim znanjem sve obuhvaća. Mi se na Allaha oslanjamo."* (El-A'rāf, 89.) Tj. On nam je dovoljan, On nas štiti, i mi u svemu kod Njega utočište nalazimo.

On je zatim zatražio intervenciju i pomoć od svoga Gospodara i pobjedu protiv njih, kako bi ih što brže zadesilo ono što su zaslužili: *"Gospodaru naš, Ti presudi nama i našem narodu pravedno, jer si Ti najpravedniji sudija!"* Tako ih je prokleo, a Allah ne odbija kletvu Svojih poslanika kada od Njega zatraže pomoć protiv onih koji Ga niječu, ne vjeruju Ga i suprotstavljaju se Njegovom poslaniku.

Međutim, oni su se, i pored toga, zbog svoga sumnjičenja, na sve ovo oglušili: *A moćnici iz njegova naroda, koji nisu vjerovali, rekoše: "Ako pođete za Šuajbom, sigurno ćete biti na gubitku!"* (El-A'rāf, 90.)

Uzvišeni Allah, zatim, kaže: *I zadesi ih potom strašan potres, i oni osvanuše u svojim kućama povaljani.* (El-A'rāf, 91.) U ovoj suri se, dakle, navodi da ih je zadesio potres. Tj. da se zemlja u njihovoj blizini uzdrmala i njih snažno potresla, tako da su njihova tijela bez duša ostala i sve se živo pretvorilo u mrtvo. Njihova tijela su ostala povaljana, bez ikakvih znakova života.

Allah im je istovremeno poslao najrazličitije oblike primjerenih kazni, teškoća i problema za zlodjela koja su činili. Dao im je žestoki potres koji je svaki pokret zaustavio, strašan krik koji je utišao sve glasove, i veliki oblak iz čijeg je svakog dijela na njih prosipana vatra.

Uzvišeni Allah u svakoj od ovih sura o njima govori shodno njenom kontekstu. Tako se, u suri El-A'rāf, kazuje da su oni poslanika i njegove ashabe pokušali uzdrmati psihički prijeteći im ili da se vrate u njihovu vjeru, ili će ih istjerati iz njihova naselja. Uzvišeni kaže: *I zadesi ih potom strašan potres, i oni osvanuše u svojim kućama povaljani.* (El-A'rāf, 91.) Tako je On, na pokušaj psihičkog potresa, odgovorio pravim potresom, a na zastrašivanje konkretnim strahom, što je vezano za kontekst događaja.

Pa ih je stigla kazna iz oblaka; a to je bila kazna jednog strašnog dana. (Eš-Šu'arā', 189.) Spominje se da ih je zadesila žestoka žega, i da je Allah dao da sedam dana ne puše ni povjetarac, pa im nije koristila ni voda, ni hlad, ni zavlačenje u skloništa. Zato su izašli u pustinju gdje se pojavio oblak ispod koga su se počeli skupljati i sklanjati ne bi li se osvježili u njegovu hladu. Kada su se svi skupili, Allah je dao da ih iz oblaka počne gađati vatra i plamen, da se pod njima zemlja zatrese, a iz neba im dođe zaglušujući krik. Tako su pomrle i nastradale ove aveti.

**I oni osvanuše u zemlji svojoj mrtvi, nepomični. *Oni koji su poricali Šuajba, kao da nikad nisu tu ni živjeli; oni koji su poricali Šuajba, oni su bili na gubitku.* (El-A'rāf, 91.-92.) Allah je spasio Šuajba i vjernike koji su bili s njim. O tome Uzvišeni, Koji najistinitije govori, kaže: **I kada je došla Naša odredba, Mi smo, iz milosti Naše, spasili Šuajba i one koji su s njim vjerovali, a one koji su nasilje činili zadesio je užasan glas, pa su u svojim kućama osvanuli povaljani. *Kao da nikad nisu u njima ni živjeli. Daleko bio Medjen, kao i Semud!* (Hūd, 94.-95.)

Uzvišeni, također, kaže: **A moćnici iz njegovog naroda, koji nisu vjerovali, rekoše: "Ako pođete sa Šuajbom, sigurno ćete biti na gubitku." *I zadesi ih potom strašan potres, i oni osvanuše u svojim kućama povaljani. *Oni koji su poricali Šuajba, kao da nikada nisu tu ni živjeli; oni koji su poricali Šuajba, oni su bili na gubitku!* (El-A'rāf, 90.-92.) Ovo je odgovor na njihove riječi: *"Ako pođete za Šuajbom sigurno, ćete biti na gubitku."*

Uzvišeni, zatim, navodi da im se Šuajb obratio, koreći i grdeći ih i prigovarajući im: *I on se okrenu od njih, i reče: "O narode moj, ja sam vam prenio poslanice Gospodara svoga i savjetovao vas, pa kako da žalim za narodom nevjerničkim?"* (El-A'rāf, 93.)

Tj. on se, nakon njihove propasti, od njih i mjesta gdje su nastradali, okrenuo i rekao: *"O narode moj, ja sam vam prenio poslanice svoga Gospodara i savjetovao vas,"* Tj. ja sam vam sve vjerno prenio, lijepo vas savjetovao i izvršio svoju obavezu. Želio sam svim mogućim sredstvima i na svaki način da vas uputim, ali vam to nije koristilo, jer Allah ne upućuje onoga ko uporno ostaje u zabludi. Takvima nema pomagača. Nakon svega ovoga ne žalim za vama, jer niste htjeli prihvatiti savjet niti strah od dana u kome ćete biti osramoćeni.

Zato je rekao: *"pa kako da žalim za narodom nevjerničkim?"*, kada ne prihvaćaju istinu, ne obaziru se na nju i ne vraćaju joj se? Zato ih je zadesila Allahova kazna, koju je nemoguće odbiti, odvratiti i zaustaviti. Od nje se ne može spasiti niti izbaviti onaj kome je ona namijenjena.

Hafiz ibn Asakir u svojoj *Historiji* navodi da je Ibn Abbas rekao: "Šuajb ﷺ je živio poslije Jusufa ﷺ." Wehb ibn Munebbih je rekao: "Šuajb ﷺ i vjernici sa njim su umrli u Mekki. Njihovi mezari su zapadno od Ka'be, između Daru-n-Nedwe i Daru Beni Sehma."

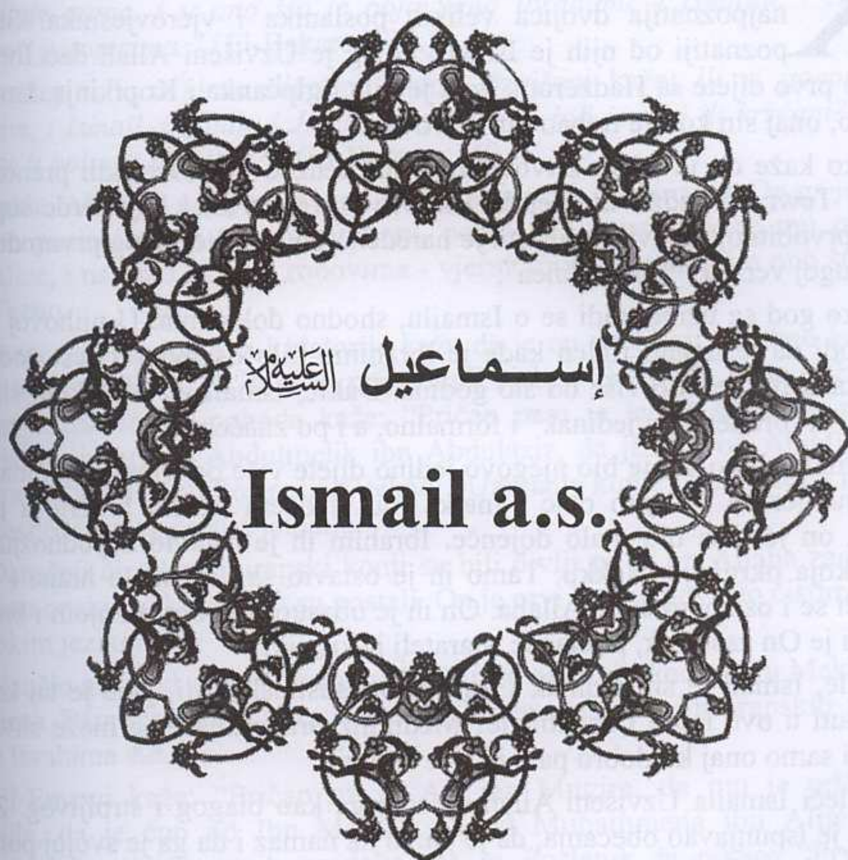
POGLAVLJE O IBRAHIMOVIM ﷺ POTOMCIMA

O Ibrahimu ﷺ i njegovom narodu, o događajima s njima i počasti i poštovanju koje mu pripadaju, smo ranije govorili. Također smo govorili šta se sve u njegovo vrijeme dogodilo sa Lutovim narodom. Zatim smo govorili o Medjenu, Šuajbovom ﷺ narodu, jer se na više mjesta u Allahovoj Knjizi ta dva događaja navode zajedno.

Uzvišeni nakon kazivanja o Lutovom narodu, govori o Medjenu čiji su mještani, kako smo ranije rekli, zapravo sljedbenici Ejke. Rukovodeći se redoslijedom kazivanja Kur'ana Časnog i mi smo se držali istog reda.

A sada ćemo početi govoriti o odabranosti Ibrahimova ﷺ potomstva, jer je Allah ﷻ njegovom potomstvu dao vjerovjesništvo i Knjigu, tako da su svi poslanici nakon njega zapravo njegovi potomci.

إسماعيل عليه السلام

Ismail a.s.

ISMAIL ﷺ

Kao što smo već naveli, Ibrahim ﷺ je imao više sinova od kojih su najpoznatija dvojica velikih poslanika i vjerovjesnika. Stariji i poznatiji od njih je Ismail, kojeg je Uzvišeni Allah dao Ibrahimu ﷺ kao prvo dijete sa Hadžerom, koja je bila Egipćanka i Koptkinja. Ismail je, zapravo, onaj sin koji je trebao biti žrtvovan.

A ko kaže da je Ishak žrtvovani, to je preuzeo od jevrejskih prenosilaca, koji su Tewrat i Indžil izmijenili, iskrivili i prepravili, i koji tvrde suprotno svojoj prvobitnoj objavi. Ibrahimu je naređeno da zakolje "svog prvorođenog", a po drugoj verziji: "sina jedinca".

Kako god se uzme, radi se o Ismailu, shodno dokazima. U njihovoj knjizi se navodi da je Ismail rođen kada je Ibrahimu bilo osamdeset šest godina, a Ishak kada mu je bilo više od sto godina. Dakle, Ismail je, u svakom slučaju, njegov "prvorođeni sin jedinak" i formalno, a i po značenju.

Formalno zato što je bio njegovo jedino dijete više od trinaest godina, a po značenju, jer su sa njim otac i majka mu Hadžera učinili hidžru, a prema predaji, on je tada bio malo dojenče. Ibrahim ih je ostavio u podnožju brda Faran, koja okružuju Mekku. Tamo ih je ostavio sa vrlo malo hrane i vode, uzdajući se i oslanjajući na Allaha. On ih je obasuo Svojom pažnjom i brigom. Divan li je On zaštitnik, pomagač, staratelj i skrbnik!

Dakle, Ismail je sin jedinak i formalno i suštinski. Ali, gdje je taj koji će proniknuti u ovu tajnu i shvatiti je? Međutim, pravo značenje može shvatiti i dokučiti samo onaj ko dobro pazi i ko je darovit!

Hvaleći Ismaila Uzvišeni Allah opisuje ga kao blagog i strpljivog. Zatim kaže da je ispunjavao obećanja, da je pazio na namaz i da ga je svojoj porodici naređivao kako bi ih spasio od kazne. Uzvišeni, također, kaže da je on pozivao da se obožava samo Gospodar svih gospodara. Tako On veli: **Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi. *I kada on odraste toliko da mu u poslu poče pomagati, on reče: "Sinko moj, u snu sam vidio da trebam da te zakoljem, pa šta ti misliš?" "Oče", reče on, "uradi onako kako ti se naređuje; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću biti strpljiv."* (Es-Sāffāt, 101.-102.) Tako se on povinovao očevom pozivu i obećao mu da će biti strpljiv, što je, zaista i ispunio i bio strpljiv.

Uzvišeni Allah kaže: **I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik. *Svojoj porodici je naređivao da obavljaju namaz i daju zekat, i njegov Gospodar je bio zadovoljan njime.*

(Merjem, 54.-55.) On zatim kaže: **I sjeti se Naših robova, Ibrahima, Ishaka i Jakuba, čvrstih i dalekovidih. *Mi ih posebno obdarismo jednom vrlinom: da se često sjećaju Ahireta, *i oni su zaista kod Nas među dobrim i odabranim. *I sjeti se Ismaila, El-Jese'a i Zulkifla, svi su oni bili dobri.* (Sād, 45.-48.) Uzvišeni, također, veli: **I Ismailu, i Idrisu, i Zulkiflu, a svi su oni bili strpljivi. *I uveli smo ih u Našu milost, oni su, zaista, bili dobri.* (El-Enbijā', 85.-86.) On, također, veli: *Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima poslije njega, a objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu i potomcima.* (En-Nisā', 163.)

Uzvišeni Allah kaže: *Recite: "Mi vjerujemo u Allaha, u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu i potomcima."* (El-Bekare, 136.)

U istoj suri, u ajetu sličnom ovom, Uzvišeni kaže: *Ili vi govorite: "I Ibrahim, i Ismail, i Ishak, i Jakub i potomci su bili jevreji ili kršćani?" Reci: "Znate li bolje vi ili Allah?"* (El-Bekare, 140.)

Dakle, Allah ﷻ ga spominje po svim najljepšim osobinama. On ga je učinio Svojim poslanikom i vjerovjesnikom, pobio sve neistine koje mu pripisuju neznalice, i naredio Svojim robovima - vjernicima - da vjeruju u ono što mu je objavljeno.

Poznavaoci rodoslova i historije kažu da je on prvi koji je jahao konje, da su do tada bili divlji, pa ih je on pripitomio i jahao. Se'id ibn Jahja el-Emewi u svome opisu vojnih pohoda kaže: "Pričao nam je jedan starac iz plemena Kurejš, da je pričao Abdulmelik ibn Abdulaziz, da je čuo od Abdullaha ibn Omera, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Uzimajte konje i nasljeđujte ih, jer su oni nasljeđe vašeg pretka Ismaila."

Današnji čistokrvni arapski konji su bili divlji pa je on Allaha zamolio da postanu onakvi kakvi su, pa su postali. On je prvi koji je govorio čistim, tečnim arapskim jezikom.

Naučio ga je od Arapa, beduina, koji su se nastanili kod njih u Mekki, tj. od plemena Džurhum i Amalik, kao i od Jemenaca, drevnih arapskih plemena prije Ibrahima ﷺ.

El-Emewi kaže: "Pričao mi je Ali ibn Mugire, da mu je pričao Ebu Ubejde, da je čuo od Ibn Malika, on od Muhammeda ibn Alije ibn el-Husejna, a on od svojih predaka, da je Poslanik ﷺ rekao: "Prvi ko je progovorio čistim arapskim jezikom bio je Ismail, kada je imao četrnaest godina", pa mu je Junus rekao: "Istinu si rekao, Ebu Sejjare, to isto mi je pričao i Ebu Džurej."

Ranije smo rekli da se on, kada je odrastao, oženio jednom Amalićankom i da mu je otac naredio da je pusti, pa je to i učinio. El-Emewi kaže da je to bila Ammara bint Sa'd ibn Usame ibn Ukajl el-Amaliki. Zatim se oženio drugom, za koju mu je otac rekao da nastavi sa njom živjeti, pa je tako i postupio. To je bila Sejjida bint Mudad ibn Amr el-Džurhumi. Neki kažu da mu je to bila treća žena. Ona mu je rodila dvanaest sinova, a Muhammed ibn Ishak ih nabraja:

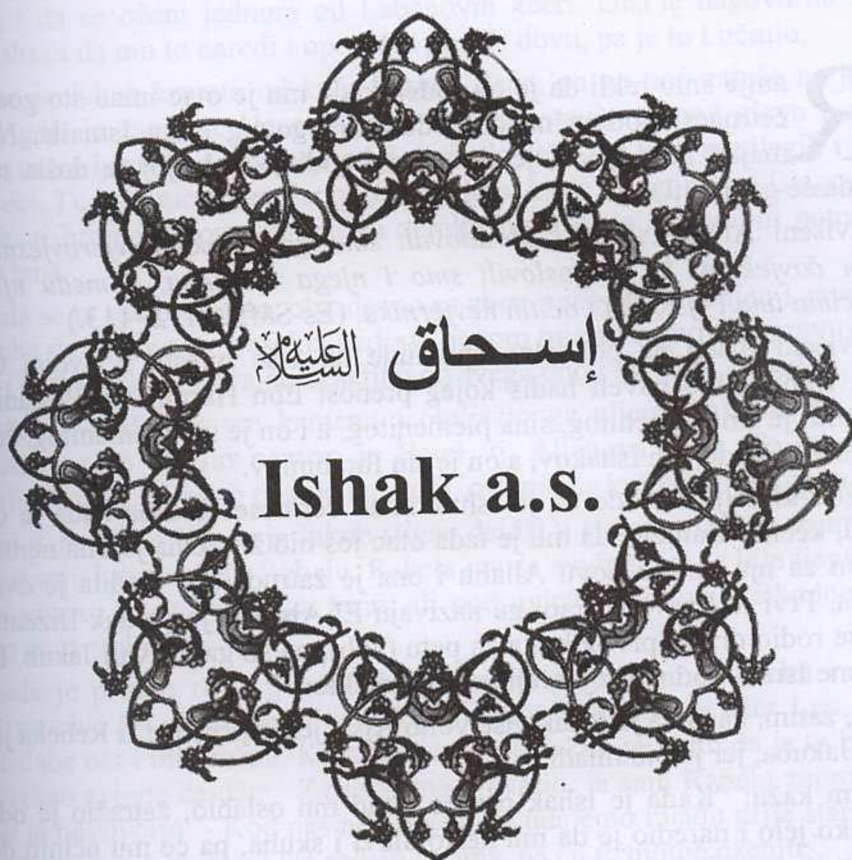
Nabit, Kajzer, Azbel, Majša, Masma, Maš, Dusa, Arar, Jetur, Nabiš, Tema i Kezma. Ovako ih navode ehli-kitabije u svojoj knjizi i kažu da su oni bili dvanaest odabranih knezova, što je već navedeno. Međutim, oni su u svome tumačenju iznijeli neistinu.

Ismail ﷺ je bio poslanik stanovnicima tog i susjednih mjesta, tj. Džurhumu, Amalićanima i Jemencima. Kada mu je došao smrtni čas, ostavio je oporuku bratu Ishaku, bratiću Ajsu ibn Ishaku i njegovoj ženi Nesimi. Od nje su se poslije izrodili Bizantinci, koji se zovu i Benu Asfer, zbog žutila kojeg je imao El-Ajs. Po jednima od nje i El-Ajsa rodio se El-Junan od koga vode porijeklo Grci. Drugi, pak, kažu da oni vode porijeklo od Ajsovog sina Ešbana, a Ibn Džerir se po tom pitanju nije opredijelio. Allahov poslanik Ismail je pokopan u prostoru El-Hidžr (kod Ka'be), a umro je u sto trideset sedmoj godini života.

Od Omera ibn Abdulaziza se prenosi da je rekao: "Ismail ﷺ se svome Gospodaru požalio na mekkansku vrućinu, pa mu je On objavio: "Ja ću ti otvoriti džennetska vrata na mjestu gdje ćeš biti ukopan, pa će te dah Dženneta hladiti do Kijametskog dana.""

Svi Arapi iz Hidžaza vode porijeklo od Ismailovih sinova, Nebita i Kajzera.

إسحاق عليه السلام
Ishak a.s.

ISHAK SIN IBRAHIMOV - PLEMENITI SIN PLEMENITOG ﷺ

Ranije smo rekli da je on rođen kada mu je otac imao sto godina, tj. četrnaest godina nakon rođenja njegovog brata Ismaila. Njegova majka Sara imala je devedeset godina kada joj je došla radosna vijest da će ga dobiti.

Uzvišeni Allah kaže: **I obradovali smo ga Ishakom, vjerovjesnikom i dobrim čovjekom. *I blagoslovili smo i njega i Ishaka, a među njihovim potomcima ima i vjernika i očitih nevjernika.* (Es-Sāffāt, 112.-113.)

Uzvišeni Allah ga pohvalno spominje na više mjesta u Svojoj Časnoj Knjizi. Ranije smo naveli hadis kojeg prenosi Ebu Hurejre od Poslanika ﷺ: "Plemeniti je sin plemenitog, sina plemenitog, a i on je sin plemenitog. Jusuf je sin Jakubov, Jakub sin Ishakov, a on je sin Ibrahimov."

**Ehli-kitabije navode da je Ishak imao četrdeset godina kada je oženio Rebeku, kćerku Batuela, da mu je tada otac još bio živ. Ona je bila nerotkinja, pa je on za nju uputio dovu Allahu i ona je zatrudnjela. Rodila je dva sina blizanca. Prvi je Ezav, a Arapi ga nazivaju El-Ajs. On je predak Bizantinaca. Drugi se rodio držeći prvog brata za petu (akb), pa su ga nazvali Jakub. Drugo mu je ime Israil, i od njega jevreji vode porijeklo.

Oni, zatim, kažu da je Ishak više volio Ajsa, jer je prvenac, a Rebeka je više voljela Jakuba, jer je bio mlađi.

Zatim kažu: "Kada je Ishak ostario i vid mu oslabio, zatražio je od sina Ajsa neko jelo i naredio je da mu nešto ulovi i skuha, pa će mu učiniti dovu i blagosloviti ga. Ajs je bio lovac, pa je otišao da to uradi. Rebeka je nagovorila Jakuba da zakolje dva najbolja jareta, da napravi jelo koje je zatražio njegov otac i da mu ga donese prije svog brata, kako bi on njemu učinio dovu. Obukla mu je Ajsovu odjeću i na ruke i vrat mu stavila jareće kože, jer je Ajs bio maljavog tijela, a Jakub nije. Kada je donio jelo i primaknuo ga ocu, on je upitao: "Ko si ti?" "Ja sam tvoj sin", odgovorio je, a on ga je približio sebi, opipao i rekao: "Po glasu ovo je Jakub, a po dodiru i odjeći, Ajs."

Kada je završio s jelom, učinio je dovu da bude najvrjedniji od svoje braće, da njegova riječ bude iznad njihove i iznad naroda nakon njega, i da mu bude obilna nafaka i mnogobrojan porod.

Kada je izašao od njega, njegov brat El-Ajs donio je što mu je otac naredio, i prinio mu to, a on ga je upitao: "Šta je ovo sinko?" "Jelo koje si tražio", odgovorio je, a otac ga upita: "Pa zar mi ga nisi donio malo prije, pa sam ga jeo i dovu ti učinio?" "Ne, tako mi Allaha", odgovorio je. On je shvatio da ga je brat pretekao, pa mu je zbog toga puno zamjerio. Oni čak navode da se zakleo da će ga ubiti nakon očeve smrti. On je zamolio oca, pa i njemu prouči drugu dovu: da njegovo potomstvo imadne puno zemlje, imetka i plodova.

Kada je majka čula kako El-Ajs prijeti Jakubu, nagovorila je Jakuba da ode kod njenog brata Labana u mjesto Haran, da tamo ostane dok se El-Ajs ne odljuti, i da se oženi jednom od Labanovih kćeri. Ona je nagovorila i svog muža Ishaka da mu to naredi i oporuči i prouči dovu, pa je to i učinio.

Tako je Jakub krenuo od kuće krajem dana, pa ga noć zateče na jednom mjestu, gdje je zanoćio. Uzeo je jedan kamen, stavio ga pod glavu i zaspao. Tada je usnio ljestve postavljene od Zemlje do neba, uz koje su silazili i penjali se meleki. Tu je usnio i Uzvišenog Gospodara, kako mu govori: "Blagosloviću te, daću ti brojno potomstvo, i ovu zemlju podariti tebi i tvojim potomcima poslije tebe."

Kada se iz sna probudio, obradovao se zbog onog što je sanjao i zavjetovao se Allahu da će, ako se vrati kući zdrav, na tom mjestu sigurno napraviti Božiji hram, i da će Allahu izdvajati desetinu od svega onog što mu On podari.

Zatim je prišao onom kamenu i obilježio ga uljem, kako bi ga mogao prepoznati, a to mjesto nazvao je Betel, tj. Allahova kuća. To je današnji Jerusalim, kojeg je Jakub poslije izgradio, o čemu će kasnije biti govora.

Oni dalje kažu: "Kada je Jakub stigao daidži u Haran, vidio je da ima dvije kćeri: stariju Leu i mlađu Rahelu. Rahela mu se svidjela jer je bila ljepša, pa je Laban pristao da mu je da za ženu, ali pod uvjetom da mu prethodno sedam godina čuva stoku.

Kada je prošao rok, njegov daidža Laban je pripremio gozbu i sakupio svijet na nju. Ali, navečer je on Jakubu uveo svoju stariju kćer Leu, koja je imala slabe oči i bila ružna. Kada su osvanuli, Jakub je vidio da je to bila Lea, pa je rekao svome daidži: - Zašto si me prevario, ja sam Rahelu zaprosio? - a on mu je odgovorio: - Kod nas nije običaj da udajemo mlađu prije starije. Ako želiš njenu sestru, služi mi još sedam godina, pa ću te njome oženiti."

On je to i ispunio, pa ga je nakon toga, pored Lee, oženio i Rahelom. To (da dvije sestre istovremeno mogu biti udate za jednog čovjeka) je bilo kod njih dozvoljeno, a zatim je dokinuto Tewratom. Samo to je dovoljan dokaz da je bilo dokidanja propisa jer je postupak Jakubov dokaz da je to bilo dozvoljeno i dopušteno, pošto je on bio bezgriješan. Laban je objema kćerama poklonio po jednu sluškinju: Lei je dao Zelfu, a Raheli Belhu.

Uzvišeni Allah je Leinu mahanu nadomjestio time što joj je dao da rađa djecu. Tako je rodila Rubila, zatim Šimuna, pa Lawija, i nakon njega Jehuzu (Judu). Rahela je bila nerotkinja, pa je zbog toga na nju bila ljubomorna. Zato

je svoju sluškinju Belhu poklonila Jakubu, koja je sa njim zatrudnjela i rodila mu sina, kome su nadjeli ime Dan. Zatim je Belha opet zatrudnila i rodila mu drugog sina, Neftalija. Tada je Lea Jakubu dala svoju sluškinju Zelfu koja mu je rodila dva sina, Džada i Ešira. Onda je Lea opet zatrudnjela i rodila petog sina, Isahara, a nakon toga i šestog, Zabulona. Nakon toga ona je ponovo zatrudnila i rodila kćerku, Dinu. Tako je ona Jakubu rodila sedmoro djece.

Zatim je Rahela učinila dovu Allahu ﷻ i zamolila Ga da joj da sina sa Jakubom. Allah joj je uslišao dovu i udovoljio njenoj molbi, pa je zatrudnjela sa Jakubom i rodi mu velikog, časnog, čuvenog i lijepog sina Jusufa.

Sve se ovo dešavalo dok su bili u Haranu. Jakub je svom daidži čuvao stoku još šest godina nakon što mu je oženio i drugu kćerku, tako da je tamo ostao dvadeset godina.

Zatim Jakub zatraži od daidže Labana dozvolu da se vrati roditeljima. On mu je rekao: - S tobom sam bio sretan; imetak mi se umnožio, pa uzmi od mog imetka šta god hoćeš. Jakub je rekao: - Dat ćeš mi mladunčad koja se ojanje ili ojare ove godine, i to onu koja bude šarena, koja ne bude potpuno crna ili bijela, i bijele koze koje su bez rogova, pa je Laban na to pristao.

Međutim, njegovi sinovi su ušli među stoku, i izdvojili sve jarce i ovnove koji su imali te osobine, kako se ne bi ojanjilo ili ojarilo ni jedno takvo. Oni su izdvojene jarce i ovnove odvojili i otjerali tri dana hoda od ostale stoke njihovog oca.

Ali, Jakub ﷺ je nabrao zelenih prutova badema i kestena, ogulio im koru i stavio ih u vodu gdje se stoka pojila, da bi se ona uplašila, a mladunčad u utrobama pokrenula i postala šarena.

To bi bile natprirodne stvari i mogle bi se ubrojati u mu'džize.

Tako je Jakub ﷺ dobio mnogo sitne stoke, kamila i robova, a lica njegovog daidže i njegovih sinova se zbog toga promijeniše i bi im krivo.

Uzvišeni Allah je objavio Jakubu da se vrati u zemlju svoga oca i naroda, obećavši mu da će On biti uz njega. On je to objasnio svojoj čeljadi, pa su se i oni složili s tim, pokoravajući mu se. Tako je on krenuo sa svojom čeljadi i imetkom, a Rahela je prethodno ukrala i sa sobom ponijela kipove svoga oca.

Kada su napustili mjesto i udaljili se od njega, sustigao ih je Laban sa svojim ljudima. Kada se on sasta sa Jakubom, ukori ga što je otišao bez njegovog znanja i što ga nije obavijestio, pa bi pripremio veselje i zabavu povodom njihovog odlaska, i ispratio kćerke i njihovu djecu. Zatim ga je upitao zašto su mu uzeli kipove.

Jakub nije ništa znao o kipovima, pa je rekao da ih niko od njih nije uzeo. Ali, Laban je ušao u šatore svojih kćeri i njihovih robinja, i sve pretražio. Međutim, nije ih mogao naći. Rahela ih je bila sakrila pod samar deve na kojem je ona sjedila. Rekla je da ima hajz, pa zato ne može ustati, i tako kipovi nisu nađeni.

Zatim su uzeli jednu gomilu kamenja koja je bila tu i koju su nazvali Džalad, kao znak njihovog dogovora da Jakub neće ponižavati Labanove kćeri niti ženiti druge pored njih, i da preko te gomile ni Jakub ni Laban neće prelaziti u zemlju onog drugog. Zatim su pripremili gozbu na kojoj su svi jeli, a onda se oprostili jedni od drugih i vratili, svako u svoju zemlju.

Kada se Jakub približi zemlji Sair, dođu mu meleki i čestitaju mu povratak. On pošalje glasnike bratu Ajsu, postupajući ponizno i ljubazno. Kada se oni vratiše, obavijestiše ga da je Ajs krenuo prema njemu sa četiri stotine ljudi. Jakub se zbog toga uplaši te skrušeno i ponizno klanja namaz i učini dovu Allahu ﷻ. Pozva se na zakletvu i obećanje koje mu je dao, te Ga zamoli da ga sačuva od zla brata El-Ajsa.

I on pripremi svome bratu veliki poklon: dvije stotine koza, dvadeset jaraca, dvije stotine ovaca, dvadeset ovnova, trideset deva, četrdeset krava, deset junaca, dvadeset magarica i deset magaraca. Zatim naredi svojim slugama da gone svako stado posebno, i da između njih drže razmak te kad El-Ajs sretne prvoga i upita čiji je on i čije je stado, neka odgovori: "Tvoga sluge Jakuba, a ovo je dar koji on poklanja svome gospodaru El-Ajsu", zatim da onaj iza njega kaže isto, i sve tako redom, da svi kažu: "Evo Jakub ide iza nas."

Jakub je sa svojim dvjema ženama, dvjema sluškinjama i jedanaestoro djece išao iza njih dvije noći. Noću bi putovao, a danju odmarao. Treće noći pred zoru ukaže mu se jedan melek u ljudskom liku. Jakub pomisli da je to čovjek, pa mu priđe da se sa njim pohrve i da ga savlada. Jakubu se učini da ga je savladao, ali ga tada melek udari po bedru i uganu mu zglob u kuku, nakon čega je hramao. Kada zora zarudi, melek ga upita kako mu je ime, a on odgovori: "Jakub". Melek mu tada reče: "Od danas ti ime treba biti samo Israil." Jakub njega upita: "Ko si ti i kako ti je ime?" ali njega nestade. Tako je shvatio da je to bio jedan od meleka. Otada je Jakub hramao na nogu, pa zbog toga Israilovi sinovi ne jedu tetive sa kuka!

Zatim Jakub podiže pogled i ugleda El-Ajsa kako mu prilazi sa četiri stotine ljudi, pa stade ispred svoje čeljadi. Kada mu priđe El-Ajs i on ga ugleda, pokloni mu se sedam puta. To je bio uobičajeni pozdrav u njihovo vrijeme i bio je dozvoljen. Tako su meleki učinili sedždu Ademu iz počasti prema njemu, i Jusufova braća i otac Jusufu, o čemu će kasnije biti govora.

Kada ga je El-Ajs ugledao, prišao mu je, zagrlio ga, poljubio i zaplakao. Zatim je podigao pogled i ugledavši žene i djecu, upitao: "Odakle ti ovi?" On mu je odgovorio: "Allah ih je poklonio tvome slugi." Zatim su dvije sluškinje sa svojom djecom prišle El-Ajsu, i poklonile mu se. Isto to učini Lea sa svojom djecom, a onda i Rahela sa sinom Jusufom. Zatim mu Jakub ponudi poklon i ubijedi ga, te ga on primi.

Onda se El-Ajs počne vraćati nazad, a Jakub mu se pridruži sa svojom čeljadi, slugama, sitnom i krupnom stokom, prema planini Sair. Kada je prolazio kroz Sahor, tu je Jakub sebi sagradio kuću i štale za stoku.

Zatim se zaustavio u blizini Uršalima, Šehimovog naselja. Tu od Šehima ibn Džimura kupi jednu njivu za sto ovaca, postavi svoj šator i napravi žrtvenik, koga nazva El, Bog Israilov. Allah mu je naredio da ga tu podigne, kako bi Mu se tu ljudi obraćali. To je današnji hram u Jerusalimu, kojeg je kasnije obnovio Dawudov sin Sulejman ﷺ. Tu je, ustvari, bio onaj kamen kojeg je on prethodno obilježio uljem, kao što smo ranije naveli.

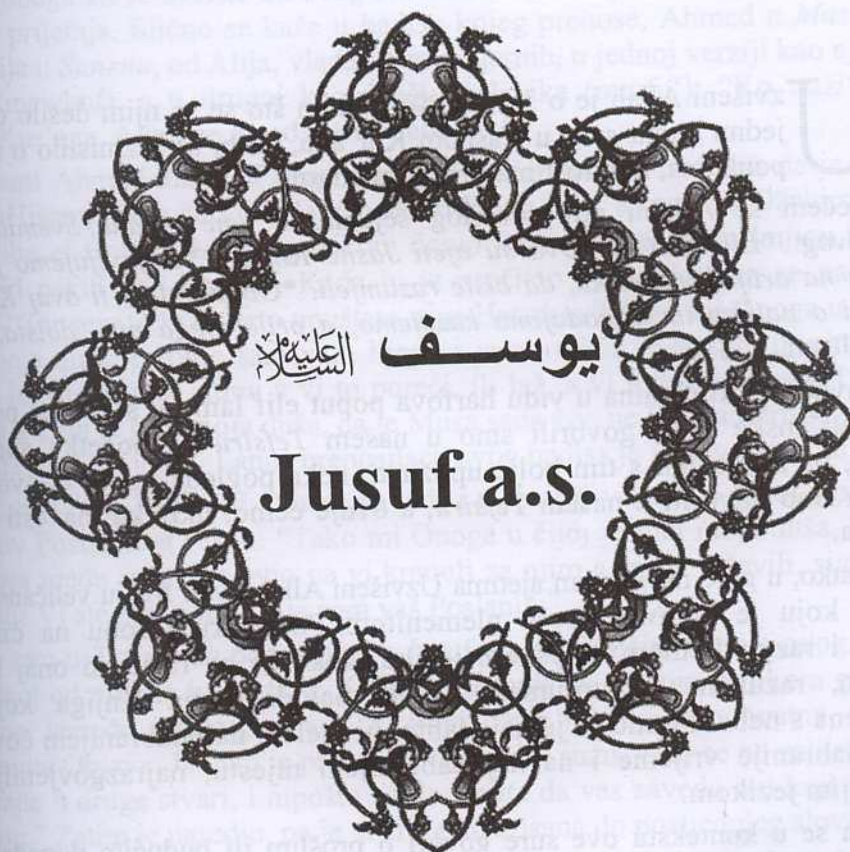
**Ehli-kitabije zatim navode slučaj sa Dinom, Jakubovom i Leinom kćerkom, koju je Šehim ibn Džimur obeščastio i uveo u svoju kuću, a zatim zaprosio od njenog oca i braće. Njena braća mu postaviše uvjet da se svi obrežu, pa će se tek tada moći međusobno ženiti i udavati. Oni to prihvate i svi se obrežu.

Međutim, kada im trećeg dana nakon toga dodijaše bolovi od sunnećenja, sinovi Jakubovi ih sve pobiju, pa čak i Šehima i njegovog oca, zbog toga što su ih osramotili, kao i zbog njihovog nevjerovanja, jer su obožavali kipove. Zato su ih pobili i uzeli njihov imetak kao ratni plijen.

Zatim je Rahela zatrudnjela i rodila sina, Benjamina. Međutim, imala je veoma težak porod sa njim, pa je nakon toga umrla. Jakub ju je ukopao u Efratu kod Betlehema, i na njen mezar poredao kamenje. To kamenje na njenom mezaru je poznato i danas. Jakub je imao dvanaest sinova. Lea mu je rodila Rubila, Šimuna, Lavija, Jehuzu, Izhara i Zabulona. Rahela mu je rodila Jusufa i Benjamina. Rahelina robinja mu je rodila Dana i Neftalija, a Leina robinja Džada i Ešira. Neka je selam na sve njih.

Jakub se zatim vratio svome ocu Ishaku i nastanio kod njega u Hebronu, u zemlji Ken'an, gdje je živio i Ibrahim ﷺ. Ishak se zatim razbolio i umro u sto osamdesetoj godini života. Sinovi El-Ajs i Jakub su ga ukopali pored njegovog oca Ibrahima ﷺ, u špilji koju je on kupio, kako smo ranije naveli.

يوسف عليه السلام
Jusuf a.s.

ČUDNE STVARI KOJE SU SE DEŠAVALE ZA ISRAILOVA ŽIVOTA; PRIČA O RAHELINOM SINU JUSUFU ﷺ

Uzvišeni Allah je o Jusufu ﷺ i onom što se sa njim desilo objavio jednu cijelu suru u Časnom Kur'anu, da bi se razmislilo o njenim poukama, mudrostima i lijepom odgoju.

Utječem se Allahu od prokletog šejtana. *U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog. *Elif lam ra. Ovo su ajeti Jasne Knjige. *Objavljujemo je kao Kur'an na arapskom jeziku, da biste razumjeli. *Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo, a prije njega nisi, doista, ništa znao.* (Jūsuf, 1.-3.)

O uvodnim kraticama u vidu harfova poput elif lam ra, s kojima počinju neke kur'anske sure, govorili smo u našem *Tefsiru* na početku sure El-Bekare, pa ko se želi s tim bolje upoznati, neka pogleda tamo. O ovoj suri opširno smo govorili u našem *Tefsiru*, a ovdje ćemo, ukratko, navesti samo dio toga.

Ukratko, u gore navedenim ajetima Uzvišeni Allah hvali Svoju veličanstvenu Knjigu koju je objavio Svom plemenitom Poslaniku i robu na čistom, jasnom i razgovijetnom arapskom jeziku, kako bi ga razumio onaj ko je pametan, razuman i oštrouman. To je najodabranija Knjiga koja je objavljena s neba. Prenio ju je najodabraniji melek, najodabranijem čovjeku u najodabranije vrijeme i na najodabranijem mjestu, najrazgovjetnijim i najjasnijim jezikom.

Kada se u kontekstu ove sure govori o prošlim ili budućim događajima, navode se najljepši i najjasniji primjeri, pokazuje se pravi put u onom u čemu se ljudi razilaze, i suzbija se, opovrgava i pobija neistina. Kada se govori o njenim naređenjima i zabranama, onda se mora reći da su to najpravedniji propisi, najjasniji zakoni koji se najjednostavnije i najjasnije daju, upravo onako kako kaže Uzvišeni: *Riječi Gospodara tvoga su vrhunac istine i pravde.* (El-En'ām, 115.) Tj. najistinitije govore o događajima i najpravednije propisuju naređenja i zabrane.

Zato Uzvišeni Allah kaže: *Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo, a prije njega nisi, doista, ništa znao.* Tj. o onome što ti je u njemu objavljeno.

Tako Uzvišeni kaže: **I tako ti Mi objavljujemo ono što ti se objavljuje. Ti nisi znao šta je Knjiga i šta je iman, ali smo je Mi učinili svjetlom, kojim upućujemo onoga koga hoćemo od Naših robova. A ti, zaista, upućuješ na pravi put, *na put Allahov, kome pripada sve što je na nebesima i na Zemlji. Zar se Allahu neće sve vratiti?* (Eš-Šūrā, 52.-53.)

Uzvišeni, također, veli: **Tako ti Mi kazujemo neke vijesti o onome što je već bilo, i od Sebe ti objavljujemo Opomenu. *Ko se od nje okrene, na Sudnjem danu će, zaista, teško breme ponijeti, *koje će mu vječno ostati. A ružan li je tovar koji će oni na Sudnjem danu nositi.* (Tā-hā, 99.-101.)

Tj. onoga ko se okrene od ovog Kur'ana i bude slijedio druge knjige, snaći će ova prijetnja. Slično se kaže u hadisu kojeg prenose, Ahmed u *Musnedu* i Tirmizija u *Sunenu*, od Alija, vladara pravovjernih, u jednoj verziji kao njegove riječi (mewkuf), a u drugoj kao riječi Poslanika (merfu'): "Ko traži uputu mimo Kur'ana, Allah će ga odvesti u zabludu."

Imami Ahmed kaže: "Pričao nam je Surejdž ibn en-Nu'man da je njemu pričao Hišam, da je čuo od Halida on od Eš-Ša'bija, a ovaj od Džabira, da je Omer ibn el-Hattab jednom prilikom donio Poslaniku ﷺ jednu knjigu koju je uzeo od nekih ehli-kitabija. Kada ju je pročitao Poslaniku, on se naljutio i rekao: "Zar se u to brzopleto upuštate, sine Hattabov? Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, o tome sam vam lijepo i jasno rekao. Nemojte ih pitati ni o čemu, jer mogu reći istinu a vi to poreći, ili laž, a vi to povjerovati. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, da je Musa sada živ, ne bi imao drugog izbora, nego da mene slijedi!" Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan (sahih).

Ahmed ovaj hadis od Omera navodi i u drugoj verziji, u kojoj stoji da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, kada bi se Musa među vama pojavio pa vi krenuli za njim a mene ostavili, sigurno bi zalutali! Vi ste moj narod, a ja sam vaš Poslanik."

Ja sam u *Tefsiru* na početku sure Jusuf naveo različite verzije ovog hadisa. U jednoj od njih se kaže da je Allahov Poslanik ﷺ jednom prilikom govoreći ljudima, između ostalog, rekao: "O ljudi! Data mi je sveobuhvatna, sažeta i jezgrovita Objava. Ja vam je prenosim čistu, kao suzu. Zato se ne zaliječite i ne upuštajte u druge stvari, i nipošto ne dozvolite da vas zavedu oni koji se u sve petljaju." Zatim je naredio, pa je ta knjiga izbrisana do posljednjeg slova.

**I kada Jusuf reče svome ocu: "Oče, sanjao sam jedanaest zvijezda, Sunce i Mjesec, kako mi sedždu čine." *On mu reče: "Sinko, ne pričaj svoj san braći, da ti ne bi učinili kakvu pakost. Šejtan je, zaista, čovjeku otvoreni neprijatelj." *Tvoj Gospodar će tebe tako odabrati, podučiti tumačenju snova i Svoju blagodat tebi i Jakubovoj porodici upotpuniti, kao što ju je upotpunio još prije, tvojim precima Ibrahimu i Ishaku. Zaista je tvoj Gospodar Znan i Mudar.* (Jūsuf, 4.-6.)

Ranije smo rekli da je Jakub imao dvanaest sinova, i naveli njihova imena. Od njih vode porijeklo svi jevreji. Najodabraniji, najpoznatiji i najbolji od svih njih bio je Jusuf ﷺ.

Neki učenjaci smatraju da je samo on među njima bio poslanik i da ostalima nije dolazila objava. Na to ukazuju i njihove riječi i djela koja su navedena u ovom kazivanju.

Neki kao dokaz da su i oni bili poslanici uzimaju riječi Uzvišenog: *Reci: "Mi vjerujemo u Allaha, i u ono što se objavljuje nama, u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu i potomcima."* (Ali 'Imrān, 84.), smatrajući da se pod izrazom "potomci" misli na Jakubove sinove. Međutim, to nije jak dokaz, jer se time misli na narode sinova Israilovih i na poslanike koji su bili među njima, kojima je dolazila objava sa neba. Allah, opet, najbolje zna.

Jedan od dokaza da je samo Jusuf od svoje braće bio poslanik i vjerovjesnik jeste to što je samo on kur'anskim tekstom spomenut kao takav. To dakle ukazuje da je od njih samo on bio poslanik.

Tome se može dodati i ono što navodi Imami Ahmed: "Pričao nam je Abdussamed, da je njemu pričao Abdurrahman, da je čuo od Abdullaha ibn Dinara, on od svoga oca, a ovaj od Ibn Omera, da je Božiji Poslanik ﷺ rekao: "Plemeniti je sin plemenitog, sina plemenitog, a i on sin plemenitog. Jusuf je Jakubov sin, on Ishakov, a on Ibrahimov."

Ovaj hadis navodi i Buharija od Abdullaha ibn Muhammeda i Abedea a oni od Abdussameda ibn Abdulwarisa itd. Njega smo naveli u kazivanju o Ibrahimu ﷺ, pa nema potrebe da ga ovdje ponovo navodimo. Allahu hvala na tome.

Mufessiri i drugi učenjaci kažu: "Jusuf ﷺ je, kao dječak, dok još nije bio ušao u pubertet, sanjao da mu jedanaest zvijezda, što je aluzija na njegovu braću, Sunce i Mjesec, što je aluzija na njegove roditelje, padaju na sedždu, pa se uplašio. Kada se probudio, to je ispričao svome ocu pa mu je otac iz toga saznao da će postići visok položaj i mjesto na ovom, i na budućem svijetu, jer su mu se u snu pokorili otac, i njegova braća. Zato mu je naredio da prešuti svoj san i da ga ne priča svojoj braći, jer bi mu ovi mogli pozavidjeti, poželjeti da mu se desi kakvo zlo, i namjestiti mu razne spletke i varke."

Ovo također upućuje na ono što smo ranije rekli, da oni nisu bili poslanici.

Zbog toga neki kažu (eser): "Da biste ostvarili svoje želje sakrijte ih, jer se svakom onom ko nešto ima zavidi."

**Ehli-kitabije navode da je on svoj san ispričao i ocu i braći zajedno. Međutim, tu su pogriješili.

Tvoj Gospodar će tebe tako odabrati, tj. kao što ti je pokazao ovaj veliki san, ukoliko ga sakriješ *tvoj Gospodar će te,* ako prešuti san, *odabrati* i posebno ti dati razne vidove milosti i dobrote i *podučiti tumačenju snova.* Tj. dat će ti da razumiješ govor i tumačiš snove, što drugi ne razumiju.

I Svoju blagodat tebi i Jakubovoj porodici upotpuniti, tj. tebi dostavljajući objavu, a Jakubovoj porodici, što će zahvaljujući tebi dobiti veliko dobro i na ovom, i na onom svijetu. *Kao što ju je još prije, upotpunio tvojim precima, Ibrahimu i Ishaku.* Tj. on će ti dati blagodat i veliko dobro dajući ti poslanstvo,

kao što ga je dao tvom ocu Jakubu, djedu Ishaku, i pradjedu Ibrahimu ﷺ *Zaista je tvoj Gospodar Znan i Mudar.* Kao što Uzvišeni kaže: *Allah najbolje zna kome će dati Svoje poslanstvo.* (El-En'ām, 124.)

Zato je Allahov Poslanik ﷺ kada je upitan, ko je od ljudi najplemenitiji, rekao: "Poslanik Jusuf, sin Allahovog poslanika, sina Allahovog poslanika, sina Allahovog prijatelja."

Ibn Džerir i Ibn Ebu Hatim u svojim *Tefsirima*, i Ebu Ja'la i El-Bezzar u svojim *Musnedima* prenose od El-Hakema ibn Zahira - iako neki kažu da je da'if - da je čuo od Es-Sudejja, on od Abdurrahmana ibn Sabita, a ovaj od Džabira, da je rekao: "Jednom prilikom je Poslaniku ﷺ došao jedan jevrej koji se zvao Bustene el-Jehudi, pa ga upitao: "Muhammede, reci mi kako se zovu zvijezde koje je Jusuf vidio u snu da mu se klanjaju?" Poslanik ﷺ je šutio i ništa mu nije odgovorio. Poslije mu je Džibril ﷺ rekao njihova imena, pa je poslao po onog čovjeka i upitao ga: "Hoćeš li mi vjerovati ako ti kažem njihova imena?" "Hoću", rekao je, pa mu je Poslanik rekao: "To su: Džerjan, Et-Tarik, Ez-Zijal, Zulkitfan, Kabis, Wisab, Amudan, El-Fejlek, El-Misbeh, Ed-Daruh, Zulfer', Ed-Dija', i En-Nur."

Na to je jevrej rekao: "Tako mi Boga, zaista su to njihova imena!" A kod Ebu Ja'le stoji: "Kada je Jusuf ispričao san svome ocu, on mu je rekao: "To je nešto raštrkano ali će ga Allah skupiti. Sunce simbolira njegovog oca, a Mjesec majku."

> **U Jusufu i njegovoj braći je pouka za one koji pitaju.* **Kada oni rekoše: "Jusuf i njegov brat draži su našem ocu od nas, a mi smo čitava skupina. Doista je naš otac u očitoj zabludi.* **Ubijte Jusufa ili ga u kakav predio ostavite, pa će se vaš otac vama okrenuti, i poslije toga ćete biti dobri ljudi."* **Jedan od njih reče: "Nemojte ubiti Jusufa, nego ga bacite na dno nekog bunara, ako već hoćete da nešto uradite, pokupit će ga kakva karavana."* (Jūsuf, 7.-10.)

Uzvišeni, dakle, ukazuje na pouke, mudrosti, upute, jasne znakove koji se navode u ovom kazivanju. On zatim govori o zavidnosti Jusufove braće na tome što njihov otac više voli njega i njegovog brata - Benjamina, koji je od iste majke - nego njih, a oni su čitava skupina, tj. družina. Zato su smatrali da su oni zaslužniji da ih otac više voli nego Jusufa i Benjamina, pa su govorili: *"Doista je naš otac u očitoj zabludi"*, tj. zato što njih više voli nego nas.

Zatim su se između sebe dogovorili da ubiju Jusufa ili da ga nekako udalje tako daleko da se ne mogne vratiti, kako bi se njihov otac njima okrenuo - tj. kako bi on onda samo njih volio, a poslije bi pokazivali kako se kaju zbog toga.

Kada su to bili odlučili i dogovorili se, *jedan od njih reče*: Mudžahid kaže da je to bio Šimun, Es-Sudejj Jehuza, a Katade i Muhammed ibn Ishak kažu da je to bio najstariji od njih, Rubil. *"Nemojte ubiti Jusufa, nego ga bacite na dno nekog bunara, pokupit će ga kakva karavana"*, tj. putnici koji budu tuda prolazili. *"ako već hoćete da nešto uradite"*, tj. ne morate uraditi to što kažete, nego uradite ovo što ja kažem, jer je to lakše, nego ga ubiti ili udaljiti i otjerati.

Složivši se oko toga **Oni rekoše: "Oče naš, zašto sumnjaš u naša osjećanja prema Jusufu! Mi mu zaista želimo dobro? *Pošalji ga sutra s nama da se zabavi i poigra, mi ćemo ga sigurno čuvati." *On reče: "Zaista će mi biti žao ako ga odvedete, a bojim se da ga vuk ne pojede kada vi na njega ne budete pazili." * "Kako će ga pojesti vuk", rekoše oni, "kada smo mi družina? Zaista bismo tada bili gubitnici."* (Jūsuf, 11.-14.) Oni su tražili od oca da sa njima pošalje Jusufa.

Javno su rekli ocu da žele da se igra, zabavi i razonodi s njima, a u dušama su krili ono što je Allah već znao.

Na to im je otac - neka je na njega najbolji Allahov blagoslov i mir - rekao: "'Teško mi se sa njim rastajati, makar i dio dana. Pored toga se bojim da ćete se vi zabaviti svojom igrom i razonodom i da će doći vuk i pojesti ga. On je mali, i ako vi na njega zaboravite, neće se moći sam odbraniti."

"Kako će ga pojesti vuk", rekoše oni, "kada smo mi družina? Zaista bismo tada bili gubitnici." Tj. kako će ga vuk napasti i pojesti kad smo mi tu, ili kako ćemo ga toliko zanemariti da mu se to desi, kad nas ima puno? Zaista bi mi tada bili gubitnici, tj. nemoćni i propali bi.

**U jevrejskim i kršćanskim knjigama stoji da ga je Jakub poslao iza njih samog i da je on zalutao, pa ga je neki čovjek uputio njima. I ovo je jedna od njihovih grješki u prijevodu na arapski. Jakub ﷺ se toliko brinuo o njemu da ga je jedva poslao s njima, pa kako bi ga onda mogao poslati samog?

**I kada ga odvedoše i odlučiše da ga bace na dno bunara, Mi mu objavismo: "Ti ćeš ih sigurno o ovom njihovom postupku obavijestiti, a oni te neće prepoznati." *I uveče dođoše svome ocu, plačući. *Rekoše: "O oče naš, mi smo bili otišli da se trkamo a Jusufa smo ostavili kod naših stvari, pa ga je pojeo vuk. A ti nama nećeš vjerovati, i kada bi istinu govorili." *I donesoše njegovu košulju sa lažnom krvlju. On reče: "Naprotiv, u vašim dušama je ponikla zla misao. Ali, sabur je lijep. Od Allaha tražim pomoć protiv onoga što vi iznosite."* (Jūsuf, 15.-18.)

Oni su ubjeđivali oca, sve dok Jusufa nije poslao sa njima. Međutim, čim su se udaljili od njega, Jusufa su počeli grditi i vrijeđati i postupcima i riječima. Složili su se da ga bace na dno bunara, tj. na kamen na dnu bunara. To je kamen koji se nalazi u sredini bunara i na kome stoji onaj koji, kada u bunaru opadne nivo vode, crpi vodu u posudu, i pomoću užeta je izvlači.

Kada su ga bacili u bunar, Allah mu je objavio da će sigurno postojati izlaz iz ove situacije u kojoj se sada nalazi i sigurno će podsjetiti svoju braću na ono što su učinili, kad bude moćan i ugledan, a oni od njega budu tražili pomoć i bojali ga se, *a oni te neće prepoznati.*

Mudžahid i Katade kažu da riječi u ovom ajetu *we hum la ješ'urun* znače: A oni nisu znali da će mu Allah to objaviti. Ibn Abbas kaže da te riječi znače: "Ti ćeš ih sigurno o tome obavijestiti, a oni te neće prepoznati." To prenosi Ibn Džerir.

Kada su ga ostavili u bunaru, vratili su se, uzeli njegovu košulju i poprskali je krvlju i naveče se, plačući, vratili svome ocu, tj. plačući za svojim bratom. Zato je neka stara ulema (selef) rekla: "Neka te nipošto ne zavede plač onog koji puno žali i nabraja, jer mnogo je silnika koji plaču!" Jusufova braća su došla ocu naveče, plačući - tj. pod okriljem noći, kako bi im lakše uspjela varka, a ne opravdanje.

Rekoše: *"O oče naš, mi smo bili otišli da se trkamo, a Jusufa smo ostavili kod naših stvari"* tj. naše odjeće, *"pa ga je pojeo vuk"* tj. dok smo bili odsutni od njega i dok smo se utrkivali. *"A ti nama nećeš vjerovati, i kada bi istinu govorili."* Tj. ne bi nam povjerovao u našu priču da ga je vuk pojeo i da nas ne kriviš, a pogotovu sada, kada nas za to okrivljuješ. Ti si se bojao da ga ne pojede vuk, a mi smo ti garantirali da ga neće pojesti jer nas je bilo puno uz njega. Zato smo za tebe postali nepouzdani, i ti si u pravu što nakon toga u nas nemaš povjerenja.

I donesoše njegovu košulju sa lažnom krvlju. Tj. ta krv nije bila njegova, nego su oni zaklali jedno bravče pa su uzeli od njega krv i poprskali njegovu košulju da bi zavarali oca kako ga je pojeo vuk. Međutim, oni su zaboravili da je razderu, a zaborav je prateća nevolja svake laži; i pošto su se na njima pokazali znaci sumnje nisu uspjeli prevariti oca jer je znao za njihovo neprijateljstvo prema Jusufu i njihovu zavidnost prema njemu, jer ga je otac više volio nego njih. Više ga je volio jer se na njemu od malehna primjećivala ozbiljnost i dostojanstvo, i jer ga je Allah htio obdariti poslanstvom. Kada su nagovorili oca da ga povedu, čim su ga uzeli oni su ga uklonili i udaljili od očevog pogleda. Zatim su mu došli pretvarajući se da plaču, provodeći unapred smišljenu varku. Zato, on reče: *"Naprotiv, u vašim dušama je ponikla zla misao. Ali, sabur je lijep. Od Allaha tražim pomoć protiv onoga što iznosite."*

**Kod ehli-kitabija stoji, da je Rubil predložio da ga stave u bunar, kako bi ga on poslije izveo kad oni ne budu vidjeli, i vratio ga ocu. Međutim, oni su ga bez njegovog znanja prodali karavani. I kada je on pred kraj dana došao da izvadi Jusufa, nije ga našao, pa je vrisnuo i pocijepao svoju odjeću. Oni su uhvatili i zaklali jedno jare, i tom krvlju umrljali Jusufov ogrtač. Kada je Jakub saznao za to i on je pocijepao svoju odjeću i ogrnuo crni ogrtač, dugo vremena žaleći za sinom.

Međutim, ova nepravilnost je rezultat njihove grješke u izražavanju i predočavanju.

**I dođe jedna karavana, pa poslaše svog vodonošu i on spusti svoju kofu. "Muštuluk", povika on, "evo jednog dječaka!" I oni su ga kao trgovačku robu sakrili, a Allah dobro zna šta su uradili. *I prodadoše ga jeftino, za nekoliko dirhema, a jedva su čekali da ga se riješe. *I onda onaj iz Egipta, koji ga je kupio, reče svojoj ženi: "Učini mu boravište prijatnim! Možda će nam koristiti, a možemo ga i posiniti!" I tako Mi Jusufa smjestismo na Zemlji i naučismo ga tumačenju snova. A Allah čini šta hoće, ali većina ljudi ne zna. *I kad on odraste, obdarismo ga mudrošću i znanjem. Tako Mi nagrađujemo dobročinitelje.* (Jūsuf, 19.-22.)

Ovdje nam Uzvišeni kazuje priču o Jusufu kada je ostavljen u bunaru. On je sjeo očekujući od Allaha pomoć i izlaz, pa je naišla jedna karavana. Ehli-kitabije kažu da su oni nosili pistacije, lučevinu i terpentin na putu iz Šama za Egipat. Oni su poslali neke svoje da uzmu vodu iz toga bunara, i kada je jedan od njih spustio kofu, Jusuf se zakačio za nju.

Kada ga je taj čovjek ugledao, *"Muštuluk"*, povikao je, tj. moje radosti. *"Evo jednog dječaka!" I oni su ga kao trgovačku robu sakrili* tj. pravili su se da se u njihovoj trgovačkoj robi nalazi i dječak na prodaju. *A Allah dobro zna šta su uradili* tj. šta su se dogovorila njegova braća i što su se obradovali oni koji su ga pronašli, uzimajući ga za trgovačku robu. Međutim, i pored toga to Uzvišeni ne mijenja, jer je On u tome dao veliku korist, već određenu sudbinu i milost za Egipat, u onome što će se desiti ovom dječaku. On ga uvodi kao zarobljenika i roba, a kasnije mu povjerava da rješava veliku nevolju. Allah im je preko njega toliko pomogao i na ovom i na onom svijetu, ali se to ne može procijeniti i opisati.

Kada su Jusufova braća vidjela da ga je karavana uzela, sustigli su ih i rekli da je to njihov odbjegli rob, pa su im ga prodali jeftino, tj. po niskoj cijeni. Neki kažu da je to bio lažni novac - *Za nekoliko dirhema, a jedva su čekali da ga se riješe.*

Ibn Mes'ud, Ibn Abbas, Neuf el-Bikali, Es-Sudejj, Katade i Atijje el-Awfi kažu da su ga prodali za dvadeset dirhema i da su to između sebe podijelili po dva dirhema. Mudžahid kaže da su ga prodali za dvadeset dva dirhema, a Ikrime i Muhammed ibn Ishak, za četrdeset dirhema. Allah, opet, najbolje zna.

I onda onaj iz Egipta, koji ga je kupio, reče svojoj ženi: "Učini mu boravište prijatnim", tj. lijepo postupaj prema njemu, *"možda će nam koristiti, a možemo ga i posiniti."* Ovo je bila Allahova blagodat, milost i dobročinstvo prema njemu, čime je htio da ga pripremi za Sebe, i da mu da dobro i ovog, i onog svijeta.

Kaže se da je Egipćanin koji ga je kupio bio dostojanstvenik i vezir, i da je upravljao skladištima robe. Ibn Ishak kaže da mu je bilo ime Atafir ibn Ruhajb, a vladar Egipta je tada bio Er-Rejjan ibn el-Welid, iz plemena Amalik. On, zatim, kaže da je ženi tog dostojanstvenika bilo ime Raila bint Remajil. Drugi pak kažu da joj je bilo ime Zulejha. Međutim, očito je da joj je to bio nadimak. Treći kažu da joj je bilo ime Fekka bint Junus. To prenosi Es-Sa'lebi od Ibn Hišama er-Rifaija.

Muhammed ibn Ishak od Muhammeda ibn es-Saiba, a on od Ebu Saliha, prenosi da je Ibn Abbas pričao da je ime onog ko ga je prodao u Egipat, tj. onog koji ga je tamo doveo, bilo Malik ibn Za'r ibn Nuwejt ibn Medjan ibn Ibrahim. Allah najbolje zna!

Ibn Ishak od Ebu Ubejde prenosi da je Ibn Mes'ud rekao: "Tri osobe su bile najpronicljivije: Egipatski dostojanstvenik kada je rekao ženi: *"učini mu boravište prijatnim"*, žena koja je svome ocu za Musaa rekla: *"Oče, uzmi ga u najam, najbolje je da unajmiš snažnog i pouzdanog."* (El-Kasas, 26.), i Ebu Bekr es-Siddik kada je za svog nasljednika odredio Omera ibn el-Hattaba, r.a."

Zatim kaže da ga je dostojanstvenik kupio za dvadeset dinara (dukata), ili za njegovu težinu u mošusu, svili ili papirusu. Allah najbolje zna!

I tako Mi Jusufa smjestismo na Zemlji. Tj. time što smo odredili da ovaj dostojanstvenik i njegova žena lijepo prema njemu postupaju i brinu se o njemu. Mi smo ga smjestili u Egiptu. *I naučismo ga tumačenju snova,* tj. razumijevanju i tumačenju snova. *A Allah čini šta hoće,* tj. kada On hoće da se nešto desi, On mu odredi uzroke i povode, koje ljudi ne shvaćaju. Zato Uzvišeni kaže: *ali većina ljudi ne zna.*

I kada on odraste, obdarismo ga mudrošću i znanjem. Tako Mi nagrađujemo dobročinitelje. (Jūsuf, 22.) Ovaj ajet je dokaz da se to sve desilo prije njegove zrelosti, tj. četrdeset godina, kada Allah počinje objavljivati Svojim robovima vjerovjesnicima - neka je od Gospodara svjetova blagoslov i mir na njih.

Učenjaci se razilaze u pogledu granice zrelosti. Tako Malik, Rebia', Zejd ibn Eslem i Eš-Ša'bi kažu da je to početak puberteta. Se'id ibn Džubejr kaže da je ta granica osamnaest godina, Ed-Dahhak dvadeset godina, Ikrime dvadeset i pet godina, Es-Sudejj trideset godina, Ibn Abbas, Mudžahid i Katade trideset tri godine, a El-Hasan kaže da je to četrdeset godina, uzimajući za potvrdu riječi Uzvišenog: *Pa, kada dostigne svoju zrelost i četrdeset godina.* (El-Ahkāf, 15.)

**I htjede da ga zavede ona u čijoj je kući bio, pa zaključa sva vrata, i reče: "Hodi!" On reče: "Bože sačuvaj! Moj gospodar me lijepo pazi. Nasilnici, zaista, nikada neće uspjeti!" *Ona ga je poželjela, a i on bi nju poželio da nije vidio dokaz od Gospodara svoga. Tako je bilo, da bismo od njega otklonili zlo i razvrat, jer je on, uistinu, bio Naš iskren rob. *I njih dvoje potrčaše prema vratima - a ona razdera straga njegovu košulju - i zatekoše njenog muža pored vrata. "Kakva je kazna onom ko je htio tvojoj ženi zlo učiniti, osim da bude zatvoren, ili bolna kazna?", reče ona. *Jusuf reče: "Ona je mene pokušala zavesti!" I jedan njen rođak posvjedoči: "Ako mu je košulja razderana sprijeda, onda ona istinu govori, a on laže, *a ako mu je košulja razderana straga, onda ona laže, a on istinu govori." *I kad vidje da je njegova košulja razderana straga, on reče: "To je uistinu jedno od vaših ženskih lukavstava, a vaša lukavstva su zaista velika! *Ti Jusufe, ostavi se toga, a ti traži oprosta za grijeh svoj, jer si, zaista, pogriješila!"* (Jūsuf, 23.-29.)

Uzvišeni ovdje navodi kako je žena tog dostojanstvenika pokušala zavesti Jusufa ﷺ i kako je tražila od njega nešto što ne dolikuje njegovom položaju i stanju, a ona je bila izuzetno lijepa, bogata, ugledna i mlada. Zatim, kako je iza sebe i njega pozaključavala vrata, unaprijed se nagizdavši i uljepšavši za njega, obukavši najljepšu i najskupocjeniju odjeću. Pored svega toga, ona je bila vezirova žena. Ibn Ishak kaže da je ona bila sestrična kralja Er-Rejjana ibn el-Welida, tadašnjeg vladara Egipta.

Ona je ovo pokušala učiniti jer je Jusuf ﷺ bio mladić vanredne ljepote i sjaja. Međutim, on je bio vjerovjesnik, iz loze vjerovjesnika, pa ga je njegov Gospodar sačuvao od razvrata i lukavstva žene. Zato će on biti najodabraniji

među sedmoricom plemenitih i bogobojaznih, koji se spominju u hadisu posljednjeg Poslanika ﷺ, kojeg u svojim *Sahihima* bilježe i Buharija i Muslim, u kome on kaže: "Sedmoricu će Allah staviti u Svoj hlad, onog dana kada ne bude drugog hlada osim Njegovog: pravednog vladara, čovjeka koji u samoći, sjetivši se Allaha, zaplače, čovjeka čije je srce vezano za džamiju od kada iz nje izađe pa sve dok se u nju ponovo ne vrati, dvojicu koji su se zavoljeli u ime Allaha pa se radi Njega sastaju i rastaju, čovjeka koji dadne sadaku pa to sakrije tako da mu ni ljevica ne zna šta mu je dala desnica, mladića koji odraste u pobožnosti prema Allahu, i čovjeka kojeg zovne lijepa i ugledna žena, pa on kaže: "Ne, ja se bojim Allaha!""[1]

Sve u svemu, ona ga je, u neodoljivoj želji za njim, pozvala i ponudila mu se, a on joj je odgovorio: *"Bože sačuvaj! Moj gospodar me lijepo pazi"*, tj. tvoj muž i vlasnik ove kuće lijepo prema meni postupa i dobro me pazi. *"Nasilnici, zaista, neće nikada uspjeti!"*

O riječima Uzvišenog: *Ona ga je poželjela, a i on bi nju poželio da nije vidio dokaz od Gospodara svoga,* smo dovoljno i opširno govorili u našem *Tefsiru*.

Međutim, većina riječi mufessira po ovom pitanju je preuzeta iz knjiga ehli-kitabija, pa nam je bolje da ih se klonimo. Ono što moramo vjerovati, jeste da ga je Allah sačuvao, spasio, odvratio i zaštitio od razvrata. Zato Uzvišeni kaže: *Tako je bilo, da bismo od njega otklonili zlo i razvrat, jer je on, uistinu, bio Naš iskren rob.*

I njih dvoje potrčaše prema vratima, tj. on je od nje pokušao pobjeći i domoći se vrata, kako bi izašao i utekao joj, ali je ona potrčala za njim. *I zatekoše njenog muža pored vrata,* tj. ona je prva progovorila i pokušala muža nahuškati na Jusufa: *"Kakva je kazna onom ko je htio tvojoj ženi zlo učiniti, osim da bude zatvoren, ili bolna kazna?"*, tj. optužila je njega, a zapravo je ona trebala biti optužena. Tako je pokušala da dokaže svoje poštenje i očuva svoj ugled. Zato je Jusuf عليه السلام rekao: *"Ona je mene pokušala zavesti!"* U nuždi je bio prisiljen da kaže istinu kako je bilo.

I jedan njen rođak posvjedoči: Neki kažu da je to bilo malo dijete u kolijevci. Tog mišljenja su Ibn Abbas, Ebu Hurejre, Halil ibn Sejjaf, Hasan El-Basri, Se'id ibn Džubejr i Ed-Dahhak; za ovo mišljenje opredjeljuje se i Ibn Džerir i u tom smislu postoji jedan hadis koji se prenosi preko Ibn Abbasa (merfu'). Međutim, drugi kažu da su to, ipak, riječi Ibn Abbasa (mewkuf).

Drugi kažu da je to bio rođak njenog muža Atafira, a treći da je to bio neki njen rođak. Između onih koji kažu da je to bio odrastao čovjek su i: Ibn Abbas, Ikrime, Mudžahid, El-Hasan, Katade, Es-Sudejj, Muhammed ibn Ishak i Zejd ibn Eslem.

---

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 10/36/660/*Fethu-l-Bari*; 24/16 - 81/24 - 86/19; Muslim u svom *Sahihu* 12/30/91 i ostali.

"Ako mu je košulja razderana sprijeda, onda ona istinu govori, a on laže," Zato što je on u tom slučaju htio nju zavesti, a ona se branila, pa mu je košulju poderala sprijeda. "a ako mu je košulja razderana straga, onda ona laže, a on istinu govori.", tj. u tom slučaju je on bježao od nje, a ona je potrčala za njim i uhvatila ga, pa mu se košulja razderala ozada. Tako se i desilo. Zato Uzvišeni kaže: *I kada vidje da je njegova košulja razderana straga, on reče: "To je, uistinu, jedna od vaših ženskih spletki, a vaša spletka je zaista velika!"*, tj. ovo je spletka vas žena. Ti si ga pokušala zavesti, a onda si ga lažno optužila.

Zatim njen muž ide dalje, pa kaže: *"Ti, Jusufe, ostavi se toga."* Tj. nemoj o ovome nikom govoriti, jer je bolje i prikladnije ovakvu stvar prikriti. Svojoj ženi je naredio da traži oprost za grijeh koji je počinila, i da se pokaje svom Gospodaru, jer kad se čovjek pokaje Allahu, On primi njegovo pokajanje.

Egipćani su, iako su vjerovali u kipove, znali da je samo Allah onaj koji oprašta grijehe i kažnjava za njih, i da On u tome nema sudruga. Zato joj je muž tako rekao i donekle joj oprostio, jer je bila blizu nečeg čemu se ne može odoliti, s druge strane Jusuf je bio čedan, pošten, suzdržljiv i umjeren. Zato joj je muž rekao: *"a ti traži oprosta za grijeh svoj, jer si, zaista, pogriješila!"* (Jūsuf, 29.)

**I žene po gradu počeše govoriti: "Dostojanstvenikova žena nastoji da zavede svog slugu. Ona se strasno zaljubila. Mi, zaista, mislimo da je u očitoj zabludi." *I kada ona ču za njihove spletke, posla po njih, pripremi im naslonjače i svakoj od njih dade po nož. I reče: "Izađi pred njih!" Kada ga one ugledaše, zadiviše mu se i posjekoše se po rukama, i rekoše: "Bože! Bože! Ovo nije čovjek, ovo je neki plemeniti melek." *Ona reče: "Eto, to vam je onaj zbog koga ste me korile! Ja sam ga pokušala zavesti, ali se on odupro. Ako ne učini ono što mu naređujem, sigurno će biti zatvoren i sigurno će biti ponižen." *On reče: "Gospodaru moj, zatvor mi je draži od onoga na što me one navraćaju! I ako me Ti ne sačuvaš od njihova lukavstva, osjetit ću naklonost prema njima i postati neznalica." *I Gospodar njegov mu se odazva i otkloni njihovu spletku od njega. Zaista On sve čuje i sve zna.* (Jūsuf, 30.-34.)

Uzvišeni ovdje navodi kako su se ugledne gradske žene, žene dvorskih ljudi i kćeri uglednika ponijele prema ovom slučaju i optužile ženu ovog dostojanstvenika, prigovarajući joj i koreći je što je pokušala zavesti svog slugu i što se u njega strasno zaljubila. On je po njima bio obični sluga, pa joj nije priličio i dolikovao. Zato su rekle: *"Mi, zaista, mislimo da je u očitoj zabludi."*, tj. u zabludi je zato što ne stavlja stvari na svoja mjesta.

I kada ona ču za njihove spletke, tj. kada je čula da joj se ismijavaju, i da je omalovažavaju, ukoravaju i ponižavaju zbog njene ljubavi i očaranosti svojim slugom i javno iznoseći ono za što donekle ima opravdanje, htjela je da se pred njima opravda i da im dokaže da taj mladić nije kao što one misle i pretpostavljaju.

Zato ih je pozvala, okupila u svojoj kući i ugostila kako je za njihov nivo priličilo. Između ostalog, poslužila ih je nečim što se reže noževima, kao što su četruni i svakoj od njih je dala po jedan nož, prethodno spremivši Jusufa ﷺ, obukavši mu najljepšu odjeću - a bio je u najljepšim mladalačkim godinama - i onda mu je naredila da takav izađe pred njih. Kada je izašao bio je ljepši od punog mjeseca.

Kada ga one ugledaše, zadiviše mu se. Tj. zapanjile su se i ushitile njegovom ljepotom, ne vjerujući da čovjek može biti tako lijep. Njegova ljepota ih je toliko opsjenila da na sebe nisu ni obraćale pažnju, pa su počele rezati svoje ruke onim noževima, ne osjećajući da su se povrijedile, i rekoše: *"Bože! Bože! Ovo nije čovjek, ovo je neki plemeniti melek."*

U hadisu o Israu stoji: "Zatim sam prošao pored Jusufa, pa sam vidio da mu je data polovina ljepote." Es-Suhejli i drugi učenjaci kažu: "To znači da je on bio upola lijep u odnosu na Adema ﷺ jer je Adema Allah stvorio Svojom rukom, i udahnuo u njega od Svoga duha, pa je bio u najljepšem ljudskom liku. Zato će Džennetlije ulazeći u Džennet biti Ademove visine i ljepote. Dakle, Jusuf je imao pola Ademove ljepote, i od njih dvojice nije bilo ljepšeg poslanika. Također, Hawi nakon nje ni jedna žena nije bila sličnija od Sare, Ibrahimove ﷺ žene."

Ibn Mes'ud kaže: "Jusufovo lice je bilo blistavo poput munje, kada bi mu kakva žena radi neke potrebe došla, on bi pokrio svoje lice." Drugi kažu da je većinom pokrivao lice, kako ga svijet ne bi gledao. Zato, kada su one žene prigovarale ovoj što se zaljubila onako kako je navedeno, i kada se desilo sa njima ono što se desilo - tj. kada su noževima posjekle svoje ruke, i kada su se iznenadile i zbunile ugledavši ga, *Ona reče: "Eto, to vam je onaj zbog koga ste me korile!"* Zatim ga je pohvalila da je potpuno čedan rekavši: *"Ja sam ga pokušala zavesti, ali se on odupro."*, tj. odbio je to. *"Ako ne učini ono što mu naređujem, sigurno će biti zatvoren, i sigurno će biti ponižen."*

Ostale žene su ga nagovarale da posluša svoju gazdaricu, ali je to odlučno odbio i udaljio se tvrdeći da je on iz loze vjerovjesnika. Zatim je proučio dovu, obraćajući se Gospodaru svjetova: *"Gospodaru moj, zatvor mi je draži od onoga na što me one navraćaju! I ako me Ti ne sačuvaš od njihova lukavstva, osjetit ću naklonost prema njima i postat ću neznalica."* Tj. ako me prepustiš samom sebi, ja sam slab i nemoćan. Ja samom sebi ne mogu ni koristiti ni štetiti više nego Ti hoćeš. Ja sam slabić, ako me Ti ne ojačaš, zaštitiš i sačuvaš Svojom snagom i moći.

Zato Uzvišeni kaže: **I Gospodar njegov mu se odazva i otkloni njihovu spletku od njega. Zaista On sve čuje i sve zna. *Zatim im pade na pamet, iako su vidjeli dokaze, da ga neko vrijeme zatvore. *S njim su u zatvor ušla još dva mladića. Jedan od njih reče: "Ja sam sanjao da cijedim grožđe". Drugi reče: "A ja sam sanjao kako na glavi nosim hljeb koji kljuju ptice. Protumači nam to jer vidimo da si zaista dobar čovjek." *On reče: "Nijedno vam jelo, koje ćete jesti, neće doći, a da vam ja prije ne kažem, što ćete dobiti. To je samo dio*

*onoga čemu me je naučio moj Gospodar. Ja sam ostavio vjeru naroda koji ne vjeruje u Allaha i onaj svijet poriče, *a slijedim vjeru svojih predaka, Ibrahima, i Ishaka, i Jakuba; nama ne priliči da ikoga Allahu smatramo ravnim. To je Allahova blagodat prema nama i ostalim ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje. *O moji zatvorski drugovi, jesu li bolji raznorazni bogovi, ili Allah, Jedini i Svemoćni? *Oni koje mimo Njega obožavate samo su imena koja ste im nadjenuli vi i vaši očevi - Allah o njima nikakva dokaza nije objavio. Sud pripada samo Allahu, a On je naredio da samo Njega obožavate. To je prava vjera, ali većina ljudi ne zna. *O moji zatvorski drugovi, jedan od vas će svoga gospodara vinom pojiti, a drugi će biti raspet, pa će mu ptice kljuvati glavu. Već je određeno ono o čemu vi pitate!"* (Jūsuf, 34.-41.)

Uzvišeni ovdje navodi da je tom dostojanstveniku i njegovoj ženi palo na pamet, tj. da su odlučili - nakon što su se uvjerili da je Jusuf nevin - da ga neko vrijeme zatvore kako bi utišali govorkanje ljudi o tom slučaju, a nju zaštitili, obznanjujući da ju je on pokušao zavesti, pa da je zato zatvoren. Tako su ga ni kriva ni dužna nepravedno zatvorili.

Ovo je bila sudbina koju mu je Allah odredio, između ostalog, zato da bi ga tako sačuvao i udaljio od druženja i miješanja sa njima.

Iz ovoga neke sufije izvlače poruku, koju od njih prenosi Eš-Šafi'i: "Da bi se zaštitio, nestani!"

S njim su u zatvor ušla još dva mladića. Kaže se da je jedan od njih bio zadužen za vladareva pića, i da mu je bilo ime Nebwa. Drugi je bio vladarev pekar, tj. donosio mu je hranu. Takvog Turci nazivaju "džašinkir". Kažu da mu je ime bilo Mudžlis. Kralj ih je bio zbog nečega optužio i zatvorio. Kada su sreli Jusufa u zatvoru, svidio im se njegov izgled, ponašanje, način ophođenja, riječi i djela, pobožnost i ibadet prema Gospodaru, i njegovo dobročinstvo prema drugima. Obojica njih su usnili po jedan san, koji se na njih odnosio.

Mufessiri kažu da su obojica sanjali istu noć. Prvi je usnio da su tri izlistale grane vinove loze kao plod, dale nekoliko zrelih grozdova grožđa, pa ih je on ubrao, iscijedio u pehar i napojio vladara. Drugi je usnio da na glavi nosi tri korpe hljeba, i da ptice grabljivice kljuju hljeb iz one najgornje.

To su mu ispričali i zatražili od njega tumačenje, dodajući: *"jer vidimo da si zaista dobar čovjek."* Odgovorio im je da poznaje snove i da ih zna tumačiti: *"Ni jedno vam jelo, koje ćete jesti, neće doći, a da vam ja prije ne kažem šta ćete dobiti."* Neki kažu da ovo znači: Što god usnijete ja ću vam to i protumačiti prije nego se desi, pa će biti kao što sam rekao. Drugi pak kažu da to znači: "Ja ću vam reći koja hrana će vam doći prije nego što ona dođe, hoće li biti slatka ili kisela." Slično je govorio i Isa ﷺ: *"I kazivaću vam šta jedete i šta u svojim kućama gomilate."* (Ali 'Imrān, 49.)

Zatim im je rekao: da ga je tome Allah poučio, jer vjeruje u Njega Jedinog, i slijedi vjeru svojih plemenitih predaka, Ibrahima, Ishaka i Jakuba. *"Nama ne priliči da ikoga Allahu smatramo ravnim. To je Allahova blagodat prema*

nama", tj. što nas je uputio na Pravi put, *"i ostalim ljudima"*, tj. što nam je naredio da ih pozivamo Njemu, da im ukazujemo i upućujemo ih na Pravi put, koji je urođen u njihovoj prirodi *"ali većina ljudi ne zahvaljuje."*

Zatim ih je pozvao da obožavaju samo Allaha, da odbace obožavanje bilo kog drugog, i omalovažavajući i obezvrjeđujući idole rekao: *"O moji zatvorski drugovi, jesu li bolji raznorazni bogovi, ili Allah, Jedini i Svemoćni? Oni koje mimo Njega obožavate samo su imena koja ste im nadjenuli vi i vaši očevi - Allah o njima nikakva dokaza nije objavio. Sud pripada samo Allahu."* Tj. Onome koji upravlja Svojim stvorenjima, koji radi ono što On hoće, i koji upućuje koga hoće, a zavodi koga hoće. *"a On je naredio da samo Njega obožavate"*, tj. On je jedan i nema sudruga. *"To je prava vjera"*, tj. Pravi put, *"ali većina ljudi ne zna."* Tj. iako je ona jasna i očita, oni je ne slijede.

Poziv, koji je Jusuf ﷺ uputio u ovakvoj prilici, došao je u pravo vrijeme, jer su ga poštovali i bili spremni da od njega prime ono što govori. Bila je to zgodna prilika da ih pozove na ono što će im biti korisnije od onog što su tražili i pitali.

Zatim je, nakon što je uradio ono što mu je bila obaveza i uputio ih onako kako ih je uputio, rekao: *"O moji zatvorski drugovi, jedan od vas će svoga gospodara vinom pojiti."* Kažu da je to bio onaj koji ga je i prije pojio. *"a drugi će biti raspet, pa će mu ptice kljuvati glavu."* Kaže se da je to pekar. *"Već je određeno ono o čemu vi pitate!"* Tj. to će se sigurno i neizbježno desiti. Zato u hadisu stoji: "Snovi kruže iznad čovjeka dok se ne protumače, a kada se protumače onda se i dogode."

Od Ibn Mes'uda, Mudžahida i Abdurrahmana ibn Zejda ibn Eslema se prenosi da su njih dvojica rekli: "Nismo ništa ni sanjali", pa im je Jusuf ﷺ rekao: *"Već je određeno ono o čemu vi pitate!"*

A onome od njih dvojice za kojeg je znao da će biti spašen, reče: "Spomeni me svome gospodaru!" - ali šejtan učini da on to zaboravi spomenuti svome gospodaru, pa on ostade u tamnici nekoliko godina. (Jusuf, 42.)

Uzvišeni nas ovdje obavještava da je Jusuf onom za kojeg je znao da će izaći iz tamnice - a to je onaj što je bio zadužen za piće - rekao: *"Spomeni me svome gospodaru!"* Tj. svakako mu spomeni mene i moje stanje u zatvoru! Ovdje imamo dokaz da je dozvoljeno ići za uzrocima stvari, i da se to ne kosi sa oslanjanjem na Gospodara svih gospodara.

Ali šejtan učini da on to zaboravi spomenuti svome gospodaru. Tj. šejtan je učinio da onaj koji se spasio zaboravi ono što mu je oporučio Jusuf ﷺ. Ovako kažu Mudžahid, Muhammed ibn Ishak i drugi, i ovo je ispravno tumačenje. Pored toga, ovako stoji i kod ehli-kitabija.

Pa on tj. Jusuf *ostade u tamnici nekoliko godina.* Ova riječ "nekoliko" (bid'a) označava broj između tri i devet, po drugim između tri i sedam, po trećim između tri i pet, a neki opet kažu da označava sve ispod deset. Tako navodi Es-Sa'lebi. Kada se ova riječ odnosi na muški rod, ona je u ženskom rodu, i obratno (*bid'u niswetin we bid'atu ridžalin*).

El-Ferra smatra da se ova riječ ne može upotrebljavati za broj manji od deset, nego samo iznad deset. Međutim Uzvišeni Allah kaže: *Pa on ostade u tamnici nekoliko (bid'a) godina.* Zatim, Uzvišeni kaže: *za nekoliko (bid'un) godina* (Er-Rum, 4.) Ovi navodi ipak pobijaju njegovo mišljenje.

On kaže: "Kaže se: deset i nekoliko, dvadeset i nekoliko, i tako do devedeset i nekoliko, a ne kaže se: stotinu i nekoliko i hiljadu i nekoliko." El-Dževhari se međutim tome suprotstavlja, pa kaže da se može reći samo: deset i nekoliko, a nikako: dvadeset i nekoliko, pa tako do devedeset i nekoliko. Ali, u Buharijinom *Sahihu* stoji hadis: "Iman se sastoji od šezdeset i nekoliko dijelova", a u drugom riwajetu: "... od sedamdeset i nekoliko dijelova. Najvrjedniji od njih su riječi *la ilahe illellah*, a najmanji dio je ukloniti prepreku sa puta."[1]

Ko kaže da se riječima: *ali šejtan učini da on to zaboravi spomenuti svome gospodaru*, hoće reći da je Jusuf tada zaboravio spomenuti Allaha ﷻ, njegovo mišljenje je slabo, iako se tako prenosi od Ibn Abbasa i Ikrime.

A hadis kojeg u tom smislu prenosi Ibn Džerir je da'if (slab), po svim osnovama, jer ga prenosi samo Ibrahim ibn Jezid el-Huri el-Mekki, a njegove riječi se ne mogu prihvatiti. Pored toga, mursel od El-Hasana i Katadea se ne može prihvatiti pogotovo u ovom slučaju. Allah, opet, najbolje zna!

Ibn Hibban u svom *Sahihu,* govoreći zbog čega je Jusuf u zatvoru ostao toliko koliko je ostao, kaže: "Pričao nam je El-Fadl ibn el-Habbab el-Džemhi, da je njemu pričao Musedded ibn Muserhed, njemu Halid ibn Abdullah, a ovom Muhammed ibn Amr, da je čuo od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Neka se Allah smiluje Jusufu! Da nije rekao što je rekao: *"Spomeni me svome gospodaru* - ne bi ostao u tamnici koliko je ostao. I neka se Allah smiluje Lutu! Kada se on oslonio na veliku silu, i rekao svom narodu: *"Ah, da ja imam moć nad vama, ili da se mogu osloniti na kakvu veliku silu!"* (Hūd, 80.) Zato Allah nakon njega nije poslao ni jednog poslanika, a da nije imao veliki broj sljedbenika."

Međutim, ovaj hadis u ovoj verziji je munker i ne može se prihvatiti kao dokaz, jer Muhammed ibn Amr ibn Alkame spominje neke stvari o kojima niko drugi ne govori i kao takve se ne mogu prihvatiti. Ova verzija je jedan od najočitijih primjera za to. Pored toga, u Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* postoji dokaz da ove riječi nisu tačne. Allah, opet, najbolje zna!

**I vladar reče: "Sanjao sam kako sedam mršavih krava pojede sedam debelih, i sanjao sam sedam zelenih i sedam suhih klasova. O velikaši, protumačite mi moj san, ako znate snove tumačiti!" *Oni rekoše: "Zbrkanih li snova! Mi nismo vični tumačenju snova." *I onaj od njih dvojice, koji se spasio, prisjeti se nakon toliko vremena i reče: "Ja ću vam ga protumačiti, samo me pošaljite!" *"Jusufe, o prijatelju, objasni nam šta znači: sedam mršavih krava koje pojedoše sedam debelih, i sedam zelenih i sedam suhih*

[1] Bilježi Buharija 2/3; Muslim 1/57, 58 i ostali.

*klasova, pa da se vratim ljudima, da bi oni saznali." *On reče: "Sijaćete uzastopno sedam godina, pa što požanjete ostavite u klasu, osim malo, što budete jeli. *Zatim će doći sedam teških godina koje će pojesti ono što ste za njih pripremili, osim malo, što ćete sačuvati. *Zatim će doći godina u kojoj će ljudima u obilju biti kiše, i u kojoj će cijediti."* (Jūsuf, 43.-49.)

Ovo je bio dio spleta okolnosti koje su bile povod da Jusuf ﷺ časno i dostojanstveno izađe iz zatvora. Naime, tadašnji vladar Egipta Er-Rejjan ibn Welid ibn Serwan ibn Eraše ibn Faran ibn Amr ibn Amlak ibn Lauz ibn Sam ibn Nuh je sanjao ovaj san.

**Ehli-kitabije kažu: "Sanjao je da se nalazi na obali neke rijeke, kad iz te rijeke izađe sedam debelih krava, pa počeše pasti na obližnjem pašnjaku. Zatim iz rijeke izađe sedam mršavih i slabih krava, pa i one sa ovima počeše pasti, zatim se ustremiše na ove, i pojedoše ih. Tada se on probudi preplašen. Zatim ponovo zaspa i usnije sedam zelenih klasova na jednoj stabljiki i sedam drugih suhih, koji pojedoše one zelene. I opet se probudi uplašen.

Kada je svoj san ispričao velikašima i svom narodu, među njima nije bilo nikog ko bi ga dobro mogao protumačiti, pa su rekli: *"Zbrkanih li snova!"* Tj. to su zbrkani noćni snovi koji se možda i ne tumače. Pored toga, mi u tome nemamo iskustva. Zato su rekli: *"Mi nismo vični tumačenju snova."*

Tada se prisjetio onaj što se spasio iz zatvora, kome je Jusuf rekao da ga spomene kod svoga gospodara. To je bio zaboravio, i nije se sjetio sve do tada. To se desilo po Allahovom ﷻ određenju, i u tome ima mudrosti. Kada je on čuo za vladarev san i vidio da ga ljudi ne znaju protumačiti, sjetio se Jusufa i onog što mu je oporučio.

Zato Uzvišeni kaže: *I onaj od njih dvojice, koji se spasio, prisjeti se nakon toliko vremena.* Tj. nakon određenog perioda, a to je nekoliko godina. Od Ibn Abbasa, Ikrime i ed-Dahhaka se prenosi da oni ovaj dio ajeta čitaju malo drukčije, pa znači: nakon zaborava (a ne vremena). A Mudžahid riječ "ummetin" čita kao "emtin," što opet znači: "nakon zaborava". Glagol iz koga je izvedena ova riječ znači: zaboraviti. U tom smislu pjesnik pjeva:

Zaboravih, a sve donedavno nisam zaboravljao -
Tako se vrijeme podrugiva mudrosti.

Onaj čovjek je rekao svome narodu i vladaru: *"Ja ću vam ga protumačiti, samo me pošaljite!"*, tj. do Jusufa. Kada mu je došao, rekao je: *"Jusufe, o prijatelju, protumači nam šta znači: sedam mršavih krava koje pojedoše sedam debelih, i sedam zelenih i sedam suhih klasova, pa da se vratim ljudima, da bi oni saznali."*

**Kod ehli-kitabija stoji da je vladar, kada mu je ovaj rekao za Jusufa, poslao po njega i da je Jusufu kada mu je došao, ispričao šta je sanjao, a on mu je to protumačio. Međutim, to je pogrešno. Ispravno je onako kako je to Allah ﷻ kazao u Kur'anu, a ne onako kako to kažu te neznalice i prevaranti, koji lažu i izmišljaju.

Jusuf عليه السلام je rekao šta zna, bez ikakva otezanja i uvjetovanja. Čak nije tražio ni da uskoro bude pušten, nego odmah udovoljio onom što su tražili, i protumačio im vladarev san. Kazao im je da će doći sedam rodnih, a iza njih, sedam sušnih godina. *"Zatim će doći godina u kojoj će ljudima u obilju biti kiše"*, tj. nastupit će kiša, plodnost i blagostanje. *"I u kojoj će cijediti"*, tj. ono što su i prije cijedili, kao što je grožđe, masline, zrnje korijajdra itd.

Protumačivši im san, on im je ukazao na dobro, i dao uputstvo kako da postupaju kada budu rodne i kada budu sušne godine. Rekao im je da skladište žito prvih sedam rodnih godina u klasu, osim onog što će jesti, a drugih sedam, neplodnih godina, da malo siju, jer vjerovatno neće roditi. Ovo ukazuje da je savršeno dobro znao, ispravno mislio i razumijevao kako treba.

**I vladar reče: "Dovedite mi ga!", i kad Jusufu dođe izaslanik, on reče: "Vrati se svom gospodaru i upitaj ga: 'Šta je sa onim ženama koje su svoje ruke porezale?' Moj gospodar dobro zna za njihovu spletku." *Vladar upita: "Šta je to s vama bilo, kad ste Jusufa pokušale zavesti?" "Bože sačuvaj!", rekoše one, "mi o njemu ništa ružno ne znamo!" Žena onog dostojanstvenika reče: "Sad je istina na vidjelo izašla! Ja sam njega pokušala zavesti, on istinu govori. *To zato da zna da ga ja nisam, dok je bio odsutan, iznevjerila, jer Allah ne da da se ostvare lukavstva podmuklih. *Ja sebe ne pravdam. Duša je, zaista, sklona zlu, osim one kojoj se smiluje moj Gospodar. Zaista moj Gospodar prašta i milostiv je."* (Jūsuf, 50.-53.)

Kada je vladar vidio savršenost Jusufovog عليه السلام znanja, bistrinu njegovog uma, i ispravnost shvaćanja i razumijevanja, naredio je da mu ga dovedu, kako bi bio jedan od njemu bliskih.

Kada je Jusufu عليه السلام s takvom ponudom došao izaslanik, on nije htio izaći dok svakom ne bude jasno da je on zatvoren ni kriv ni dužan, i da je potpuno nevin od onog zašto su ga potvorili. *On reče: "Vrati se svome gospodaru"*, tj. vladaru, *"i upitaj ga: 'Šta je sa onim ženama koje su svoje ruke porezale?' Moj gospodar dobro zna za njihovu spletku."* Kaže se da ovo znači: Moj vlasnik, velikodostojnik zna da sam ja nevin i da nemam ništa sa onim što mi je pripisano. Tj. reci vladaru neka žene upita kako sam se ja uporno opirao kada su me htjele navesti na zlo, i kada su me nagovarale da uradim nešto što nije dobro ni razumno.

Kada su bile upitane, priznale su kako se to desilo, i pohvalno se o njemu izrazile: *"Bože sačuvaj! Mi o njemu ništa ružno ne znamo."*

Tada, žena onog dostojanstvenika (Zulejha) reče: *"Sada je istina na vidjelo izašla!"* Tj. istina se pokazala, postala očitom i jasnom, a istinu je najpreče slijediti. *"Ja sam njega pokušala zavesti, on istinu govori"*, tj. on je nevin, on me nije zavodio, i zatvoren je ni kriv ni dužan, zahvaljujući laži i potvori.

"To zato da zna da ga ja nisam, dok je bio odsutan, iznevjerila, jer Allah ne da da se ostvare lukavstva podmuklih." Neki kažu da su ovo Jusufove riječi. Tj. tražio sam da se ovaj slučaj ispita, kako bi onaj velikodostojnik znao da ga nisam potajno iznevjerio.

Drugi kažu da su ovo Zulejhine riječi i da znače: Priznala sam ovo, kako bi moj muž bio siguran da ga, ipak, nisam iznevjerila. To je bio samo pokušaj, ali do čina preljube nije došlo.

Drugo mišljenje zastupa veliki broj kasnijih učenjaka, pa i drugi. Ibn Džerir i Ibn Ebi Hatim spominju samo prvo mišljenje.

"Ja sebe ne pravdam. Duša je, zaista, sklona zlu, osim one kojoj se smiluje moj Gospodar. Zaista moj Gospodar prašta i milostiv je." Jedni kažu da su ovo Jusufove riječi, a drugi Zulejhine. Sve u svemu radi se o jednom od dva ranije spomenuta mišljenja. Vjerovatnije je, logičnije i ispravnije da su to, ipak, Zulejhine riječi, Allah, opet, najbolje zna.

**I vladar reče: "Dovedite mi ga, uzeću ga u svoju svitu." I pošto porazgovara s njim, reče mu: "Od danas si ti kod nas utjecajan i povjerljiv." *"Postavi me", reče, "da vodim brigu o stovarištima u zemlji, ja sam, zaista, čuvaran i znan." *I tako Mi Jusufu dadosmo vlast u zemlji, boravio je u njoj gdje god je htio; milost svoju Mi dajemo onome kome hoćemo i ne dopuštamo da propadne nagrada dobročiniteljima. *A nagrada na onom svijetu je bolja onima koji vjeruju i koji su bogobojazni.* (Jūsuf, 54.-57.)

Kada je vladaru postalo jasno da je Jusuf ﷺ nevin i čist od onog zašto su ga potvorili, reče: *"Dovedite mi ga, uzeću ga u svoju svitu."*, tj. da bude jedan od meni bliskih, velikan u mojoj zemlji, ugledan u mojoj sviti.

Kada je s njim porazgovarao, saslušao šta govori i vidio o čemu se radi, vladar mu je rekao: *"Od danas si ti kod nas utjecajan i povjerljiv."*, tj. na visokom položaju sa punim povjerenjem.

A Jusuf mu reče: *"Postavi me da vodim brigu o stovarištima u zemlji, ja sam, zaista, čuvaran i znan."*, tj. od njega je zatražio da mu povjeri brigu o glavnim stovarištima hrane, zato što je očekivao da će se, nakon sedam godina blagostanja, pojaviti nestašica. Htio je da ima uvid u rezerve hrane i da se prema Allahovim stvorenjima, kako je On zadovoljan, lijepo i ljubazno postupa. Vladaru je rekao da je čuvaran, tj. da savjesno i pouzdano čuva ono što mu se povjeri, i da zna voditi brigu o stvarima i robi u stovarištima.

Iz ovoga se izvlači zaključak da je dozvoljeno tražiti određeni položaj onom ko zna da je povjerljiv i dostojan tog položaja.

**U Bibliji stoji da je faraon visoko cijenio Jusufa ﷺ, da mu je dao vlast nad cijelim Egiptom, poklonio mu svoj prsten, obukao ga u svilu, dao mu zlatnu ogrlicu, i da se kao njegov zamjenik vozi u kolima.

Ispred njega je uzvikivano da je gospodar i vladar, a sam faraon mu je na kraju rekao: "Jedino prijestoljem ja ću biti veći od tebe." Oni dalje kažu da je: Jusuf tada imao trideset godina, i da ga je vladar oženio uglednom ženom. Es-Sa'lebi kaže da je vladar skinuo sa položaja Tufeira, Jusufovog vlasnika, i postavio Jusufa na to mjesto. Zatim se kaže da ga je oženio i Zulejhom, nakon smrti njenog muža, i da je bila djevica, jer joj muž nije mogao imati odnos sa

ženama. Ona je Jusufu ﷺ rodila dva sina: Efraima i Mansu. Jusuf je zatim sve više učvršćivao vlast Egipta, jer je postupao pravedno prema svima, pa su ga zavoljeli i muško i žensko.

Također se kaže da je Jusuf imao trideset godina kada se sreo sa vladarom. Međutim, i pored toga što je bio mlad, kada mu se vladar obratio na sedamdeset jezika, on mu je odgovorio na svakom od njih, pa je to zadivilo vladara. Allah najbolje zna!

I tako Mi Jusufu dadosmo vlast u zemlji, boravio je po njoj gdje god je htio. Tj. nakon tamnice, skučenog prostora i ograničenosti kretanja, sada je mogao putovati po cijelom Egiptu. *Boravio je po njoj gdje god je htio.* Tj. išao je kud god je htio i svuda bio dočekan s poštovanjem i veličanjem. *milost Svoju Mi dajemo onome kome hoćemo i ne dopuštamo da propadne nagrada dobročiniteljima.* Tj. Allah daruje i nagrađuje vjernike, pored neizmjernog dobra i lijepe nagrade koja ih čeka na onom svijetu. Zato On kaže: *A nagrada na onom svijetu je bolja onima koji vjeruju i koji su bogobojazni.* Kaže se da je Tufejr, Zulejhin muž, umro, te da je vladar Jusufa postavio na njegovo mjesto i oženio njegovom ženom Zulejhom, pa je on bio njegov najbliži vezir.

Muhammed ibn Ishak navodi da je vladar Egipta - El-Welid ibn er-Rejjan - zahvaljujući Jusufu ﷺ primio Islam. Allah najbolje zna! Tako neko u stihovima reče:

S onu stranu tjeskobe straha prostire se beskrajna sigurnost
Prvi će joj se obradovati ko je na vrhuncu sjete
Zato ne gubi nadu! Allah je Jusufu na upravu dao
Svoje riznice nakon što je izbavljen iz tamnice.

**I dođoše Jusufova braća i ustaše k njemu, pa ih on poznade, a oni njega ne poznadoše. *I kada ih opremi onim što im je trebalo, reče: "Dovedite mi svoga brata od vašeg oca, zar ne vidite da punu mjeru dajem, i da goste najbolje dočekujem? *A ako mi ga ne dovedete, kod mene vam više nema mjere, i ne dolazite mi!" *Oni rekoše: "Potrudićemo se da ga nekako od njegovog oca izmamimo, zaista ćemo tako postupiti." *A Jusuf reče svojim momcima: "Stavite njihovu robu u njihove tovare, da bi je oni prepoznali kada se vrate svojoj porodici, da bi se opet vratili."* (Jūsuf, 58.-62.)

Uzvišeni ovdje govori o dolasku Jusufove ﷺ braće u Egipat, u potrazi za hranom, kada su nastupile sušne godine i zahvatile i ostale krajeve i ljude.

Jusuf ﷺ je tada upravljao cijelim Egiptom i duhovno i svjetovno. Kada su kod njega došli, on je njih prepoznao, a oni njega nisu, jer nisu mogli ni pomisliti do kakvog je visokog mjesta i položaja dospio Jusuf ﷺ. Zato ih je on prepoznao, a oni njega nisu.

**Kod ehli-kitabija stoji, da su mu se kad su došli, poklonili, pa ih je prepoznao. Želeći da ga ne prepoznaju, u razgovoru sa njima bio je grub rekavši: "Vi ste uhode! Došli ste da uzmete bogatstvo moje zemlje!" Oni su mu

odgovorili: "Bože sačuvaj! Došli smo da nabavimo hrane za naš narod i da se spasimo od nestašice i gladi koja nas je zadesila. Mi smo sinovi jednog čovjeka iz Ken'ana. Bilo nas je dvanaest sinova. Jednog od nas više nema, a najmlađi je ostao kod našeg oca." On je ponovo rekao: "Moram vas iskušati!"

**Kod ehli-kitabija stoji da ih je strpao u zatvor tri dana, a zatim ih pustio, osim Šimuna, dok mu ne dovedu najmlađeg brata. Međutim, neki od ovih navoda su sporni.

I kada ih opremi onim što im je trebalo, tj. kada im je dao namirnice onako kako je bio običaj - svakom čovjeku onoliko koliko može deva ponijeti, reče: "Dovedite mi svoga brata od vašeg oca." Prvo ih je upitao kako žive, koliko ih ima, pa su mu rekli: "Bilo nas je dvanaest sinova, jednog od nas više nema, a njegov rođeni brat je ostao kod svoga oca." Zatim im je rekao: "Kada iduće godine ponovo dođete, povedite ga sa sobom!"

"Zar ne vidite da punu mjeru dajem, i da goste najbolje dočekujem?" Tj. lijepo sam vas dočekao i ugostio.

Tako ih je potakao da mu dovedu brata, a zatim im zaprijetio ako to ne urade: *"A ako mi ga ne dovedete, kod mene vam više nema mjere, i ne dolazite mi!"* Tj. neću vam dati namirnice niti ću vam ukazati gostoprimstvo.

Dakle, suprotno od onoga kako je prvi put postupio prema njima. Tako ih je obećanjima i zastrašivanjem nastojao ubijediti da ga dovedu, kako bi utolio čežnju za njim.

Oni rekoše: "Potrudićemo se da ga nekako od njegovog oca izmamimo." Tj. potrudićemo se svim silama da pođe sa nama i da ti ga dovedemo. *"Zaista ćemo tako postupiti."* Tj. mi to sigurno možemo uraditi.

Zatim je svojim momcima naredio da njihovu robu, koju su donijeli kao trampu za hranu, neprimjetno stave u njihove tovare, *da bi je prepoznali kada se vrate svojoj porodici, da bi se opet vratili.* Jedni kažu da je to uradio zato da bi to vratili, kada ga pronađu kod svoje kuće. Drugi kažu da je tako postupio bojeći se da neće imati šta drugi put donijeti. Treći kažu da se postidio da im uzme robu u zamjenu za hranu koju im je dao.

Mufessiri se razilaze i u pogledu njihove robe, o čemu će kasnije biti govora.

**Kod ehli-kitabija stoji da su to bile vrećice sa novcem, i tome slično. Allah najbolje zna!

**I pošto se vratiše svome ocu, rekoše: "Oče, neće nam više mjeru davati. Zato pošalji s nama našeg brata da bismo dobili mjeru, a mi ćemo ga zaista čuvati." *On reče: "Zar da vam ga povjerim kao što sam vam prije povjerio njegovog brata? Ali Allah je najbolji čuvar i On je najmilostiviji." *I kad otvoriše svoje tovare i nađoše da im je roba vraćena, oni rekoše: "Oče, šta možemo više poželjeti? Evo naše robe, vraćena nam je i hranom ćemo našu porodicu nahraniti i našeg brata ćemo čuvati, a i jedan kamilin tovar hrane ćemo više dobiti, to je neznatan tovar." *On reče: "Neću ga s vama poslati sve*

*dok mi se ne zakunete Allahom da ćete mi ga sigurno vratiti, osim ako ne nastradate." I pošto mu se oni zakleše, on reče: "Allah je jamac za ono što rekosmo." *Zatim reče: "O sinovi moji, ne ulazite na jednu kapiju, već na razne kapije, a ja vas ne mogu spasiti od onoga što vam Allah odredi. Sud pripada jedino Allahu. Ja se na Njega oslanjam i neka se samo na Njega oslanjaju oni koji se oslanjaju" *I kada uđoše onako kako im je otac naredio, to im nimalo nije pomoglo da budu pošteđeni onoga što im je Allah bio odredio, jedino se ostvarila želja Jakubova, koju je izvršio, a on je, uistinu, veliki znalac bio, za ono što smo ga Mi naučili, ali većina ljudi ne zna.* (Jūsuf, 63.-68.)

Ovdje nam Uzvišeni navodi šta se desilo kad su se oni vratili ocu. Rekli su mu: *"Neće nam više mjeru davati!"*, tj. nakon ove godine, ukoliko sa nama ne pošalješ našeg brata, a ako ga pošalješ, opet ćemo je dobiti.

I kad otvoriše svoje tovare i nađoše da im je roba vraćena, oni rekoše: "Oče, šta možemo više poželjeti!" Tj. šta više možemo poželjeti kada nam je vraćena naša roba? *"i hranom ćemo našu porodicu nahraniti"*, tj. donijet ćemo im namirnice i ostalo što im je potrebno tamo gdje žive. *"i našeg brata ćemo čuvati a i jedan kamilin tovar hrane više ćemo dobiti"*, tj. što ćemo ga sa sobom povesti. Uzvišeni kaže: *To je neznatan tovar*, tj. u poređenju sa tim što mu odlazi i drugi sin.

Jakub ﷺ je bio nerazdvojan od Benjamina jer je u njemu osjećao miris Jusufa, i u njegovom odsustvu se tješio njime. Zato je rekao: *"Neću ga s vama poslati sve dok mi se ne zakunete Allahom da ćete mi ga sigurno vratiti, osim ako ne nastradate"*, tj. osim ako ga ni jedan od vas nikako ne mogne vratiti. *I pošto mu se oni zakleše, on reče: "Allah je jamac za ono što rekosmo!"*

Tako je potvrđujući zakletvu i uzimajući obećanje za svoga sina učinio što je mogao ali opreznost nije mogla promijeniti sudbinu! Da njemu i njegovoj porodici namirnice nisu bile nužno potrebne, on se ne bi mogao rastaviti od dragog mu sina. Međutim, sudbina ima svoja pravila, Uzvišeni Gospodar određuje i odabire šta On hoće i dosuđuje ono što On hoće. On je Mudri i sve zna.

Zatim im je naredio da ne ulaze u grad na jednu kapiju, nego na različite. Jedni kažu da ih je tako htio zaštititi od uroka, jer su bili izuzetno lijepi i privlačni. Tako smatraju: Ibn Abbas, Mudžahid, Muhammed ibn Ka'b, Katade, es-Sudejj i ed-Dahhak.

Drugi pak kažu da je on htio da se razdijele ne bi li štogod čuli o Jusufu, ili naišli na kakav trag o njemu. Ovakvo mišljenje zastupa Ibrahim en-Nah'i.

Međutim, prvo mišljenje je vjerovatnije. Zato je on rekao: *"Ja vas ne mogu spasiti od onog što vam Allah odredi."*

Uzvišeni kaže: *I kada uđoše onako kako im je otac naredio, to im nimalo nije pomoglo da budu pošteđeni onoga što im je Allah bio odredio, jedino se ostvarila želja Jakubova, koju je izvršio, a on je, uistinu, veliki znalac bio, zato što smo ga Mi naučili, ali većina ljudi ne zna.*

**Kod ehli-kitabija stoji da je po njima Jusufu poslao poklone; pistacija, badema, balzama, mirisne smole, mirođija i meda. Također su uzeli novce koji su im bili vraćeni, i druge robe.

**I kada izađoše pred Jusufa, on uza se privi svoga brata, i reče: "Ja sam, doista, tvoj brat, i ne žalosti se zbog onoga što su oni radili." *I pošto ih namiri onim što im je trebalo, stavi jedan pehar u tovar svoga brata, a zatim jedan glasnik stade vikati: "O karavano, vi ste, doista, kradljivci!" *Pristupivši im oni rekoše: "Šta to tražite?" *Oni odgovoriše: "Tražimo vladarev pehar. Ko ga donese, dobit će kamilin tovar hrane. Ja za to jamčim." *Oni rekoše: "Allaha nam, vi znate da nismo došli da činimo nered na zemlji, i mi nismo kradljivci." *Oni upitaše: "A kakva je njegova kazna ako vi lažete?" *"Onome u čijem se tovaru nađe, kazna je sam on", rekoše, "tako mi kažnjavamo silnike." *I on poče s njihovim vrećama, prije vreće svoga brata, a onda izvadi pehar iz vreće svoga brata. Tako Mi naučismo Jusufa da izvede varku. Po vladarevu zakonu on nije mogao uzeti svoga brata - osim ako to Allah dopusti. Mi uzvisujemo onoga koga Mi hoćemo, a nad svakim znalcem ima još znaniji. *Oni rekoše: "Ako je on ukrao, pa i prije je njegov brat krao!" A Jusuf to u sebi sakri i ne pokaza im, nego pomisli: "Vi ste u gorem položaju! Allah najbolje zna kako je bilo to o čemu govorite." *Oni rekoše: "O upravniče, on ima vrlo stara oca, pa uzmi jednog od nas umjesto njega! Mi vidimo da si ti dobročinitelj." *"Bože sačuvaj!", reče on, "da uzmemo ikog drugog do onoga kod koga smo našli našu stvar! Tada bismo, zaista, bili nepravedni!"* (Jūsuf, 69.-79.)

Uzvišeni govori o tome šta se desilo kada su doveli svoga polubrata Benjamina i sa njim ušli kod Jusufa, koji mu je bio rođeni brat i po ocu i po majci, kako ga je uza se prigrlio, šapnuo mu, da ne bi čuli, kako mu je on brat, naredio mu da to od njih prikrije, i rekao mu da se ne žalosti zato što su oni prema njemu loše postupili.

Zatim se poslužio varkom da bi ga uzeo od njih i ostavio kod sebe. Naredio je svojim momcima da njegov pehar, iz kojeg je pio i svijetu mjerio žito, potajno gurnu u Benjaminov tovar, a zatim ih optužio da su ukrali vladarev pehar, obećavši još jedan kamilin tovar hrane za onog ko ga vrati. To im je i glasnik javno potvrdio, pa su se pred onima koji su ih teretili za krađu počeli braniti i pravdati govoreći: *"Allaha nam, vi znate da nismo došli da činimo nered na zemlji, i mi nismo kradljivci."*, tj. vi znate da mi nismo kradljivci, kao što nas vi optužujete.

Oni upitaše: "A kakva je njegova kazna, ako vi lažete?" "Onome u čijem se tovaru nađe, kazna je sam on", rekoše oni, "tako mi kažnjavamo silnike." Po tadašnjem zakonu lopov je predavan onome čija je stvar ukradena. Zato su rekli: *"Tako mi kažnjavamo silnike."*

Uzvišeni Allah zatim kaže: *I on poče s njihovim vrećama, prije vreće svoga brata, a onda izvadi pehar iz vreće svoga brata,* tj. da bi tako optužba bila uvjerljivija i varka uspješnija. Zatim Uzvišeni Allah kaže: *Tako Mi naučismo*

Jusufa da izvede varku. Po vladarevu zakonu on nije mogao uzeti svoga brata. Tj. da sami nisu priznali da je onom u čijem se tovaru nađe ukradena stvar kazna sam on, Jusuf ga od njih ne bi mogao uzeti, po zakonu egipatskog vladara, *osim ako to Allah dopusti. Mi uzvisujemo onoga koga Mi hoćemo* - tj. u znanju a nad svakim znalcem ima još znaniji.

Ovako je rečeno jer je Jusuf bio znaniji od njih, mudriji i odlučniji. To što je uradio, uradio je po Allahovom naređenju, jer je o tome ovisilo hoće li se ostvariti kasnije dobro po sve njih; da mu dođe otac i cijela njegova porodica, i da se presele kod njega.

Kada su svojim očima vidjeli da je pehar izvađen iz Benjaminovog tovara, rekli su: *"Ako je on ukrao, pa i prije je njegov brat krao!"*, misleći na Jusufa. Jedni kažu da je on nekada ukrao kip od djeda po majci, i razbio ga. Drugi kažu da je njegova tetka po ocu bila sakrila Ishakov pojas u njegovu odjeću, dok je još bio mali, pa su ga poslije našli i uzeli. On o ovome nije ništa znao. To je uradila zato što ga je mnogo voljela pa je htjela da ga odgaja i da bude uz nju. Treći pak kažu da je znao uzimati hranu iz kuće i hraniti siromahe. Oko toga postoje i drugačija mišljenja. Zato rekoše: *"Ako je on ukrao, pa i prije je njegov brat krao!" A Jusuf to u sebi sakri,* tj. riječi: *"Vi ste u gorem položaju! Allah najbolje zna kako je bilo to o čemu govorite."*

Rekao je to u sebi, a ne naglas, iz blagosti i sažaljenja prema njima, unaprijed im opraštajući. Zatim su sa njim počeli blago i umiljato govoriti: *"O upravniče, on ima vrlo stara oca, pa uzmi jednog od nas umjesto njega! Mi vidimo da si ti dobročinitelj." "Bože sačuvaj", reče on, "da uzmemo ikoga drugog do onoga kod koga smo našli našu stvar! Tada bismo, zaista bili nepravedni!"* Tj. bili bi nepravedni ako bi pustili krivca a uzeli nevinog. Mi to nećemo uraditi, niti dozvoliti, nego ćemo uzeti onog kod koga smo našli našu stvar.

**Kod ehli-kitabija stoji da im se Jusuf tada predstavio ko je on. Međutim, ovo je primjer njihove pristrasnosti i nerazumijevanja.

**Pa kada izgubiše svaku nadu, izdvojiše se u stranu da se posavjetuju. Najstariji od njih reče: "Zar ne znate da ste se svom ocu Allahom zakleli, a i prije ste Jusufa upropastili? Ja neću napustiti ovu zemlju dok mi to moj otac ne dozvoli ili dok mi Allah ne presudi, a On je najbolji sudija. *Vratite se ocu svome i recite: "O oče naš, tvoj sin je ukrao; mi svjedočimo samo ono što znamo, a što je neviđeno, mi ne znamo. *Upitaj stanovnike grada u kome smo bili i karavanu s kojom smo došli. Mi, zaista, govorimo istinu." *Jakub reče: "Nije tako! U vašim dušama je ponikla zla misao. Strpljivost je lijepa. Možda će mi ih Allah sve vratiti. On sve zna i mudar je." *I okrenu se od njih, i reče: "O Jusufe tugo moja!" - a oči su mu bile pobijelile od žalosti, i bio je potišten. *Oni rekoše: "Allaha nam, ti toliko pominješ Jusufa da ćeš teško oboljeti ili umrijeti!" *"Ja svoju tugu i žalost pred Allaha iznosim, a od Allaha znam ono što vi ne znate", reče on. *"O sinovi moji, idite i raspitajte se za Jusufa i njegova brata, i ne gubite nadu u Allahovu milost, jer nadu u Allahovu milost gube samo nevjernici."* (Jūsuf, 80.-87.)

Uzvišeni kaže da su se oni, kad su vidjeli da od njega ne mogu dobiti nazad Benjamina, odvojili u stranu i da su se između sebe posavjetovali. Najstariji od njih, Rubil, je rekao: *"Zar ne znate da ste se svom ocu Allahom zakleli"* da ćete ga dovesti, izuzev ako i vi ne nastradate? Ovako kršite dato obećanje i zakletvu, i prema njemu se odnosite nemarno kao što ste se još prije odnosili prema njegovom bratu Jusufu. Ja ne smijem ocu izaći na oči, i *"ja neću napustiti ovu zemlju"*, tj. ostaću ovdje *"dok mi to moj otac ne dozvoli"*, tj. da mu se vratim, *"ili dok mi Allah ne presudi"*, tj. omogući da vratim brata ocu, *"a On je najbolji sudija."*

"Vratite se ocu svome i recite: "O oče naš, tvoj sin je ukrao;" Tj. ispričajte mu šta ste vidjeli, onako kako je izgledalo. *"mi svjedočimo samo ono što znamo, a što je neviđeno, mi ne znamo. Upitaj stanovnike grada u kojem smo bili i karavanu s kojom smo došli."* Tj. to što smo ti ispričali da su nam uzeli brata zato što je ukrao, stvar je poznata u cijelom Egiptu, a to zna i karavana, koja je bila tamo. *"Mi, zaista, govorimo istinu." Jakub reče: "Nije tako. U vašim dušama je ponikla zla misao. Strpljivost je lijepa."* Tj. nije tako kao što vi kažete. On nije ukrao, on se tako ne ponaša i to nije u njegovoj prirodi. Nego, *"U vašim dušama je ponikla zla misao. Strpljivost je lijepa."*

Ibn Ishak i još neki kažu: "Budući da je njihova nemarnost prema Benjaminu došla nakon nepažnje prema Jusufu, on je rekao to što je rekao." U tom smislu jedan davni učenjak reče: "Nesreća zla je u tome što se ono ponavlja."

"Možda će mi ih Allah sve vratiti", tj. Jusufa, Benjamina, i Rubila. *"On sve zna"*, pa i moje stanje i razdvojenost od mojih voljenih, *"i mudar je"* u onom što određuje i čini. Njemu pripada savršena mudrost i neoboriv dokaz.

I okrenu se od njih, tj. od sinova, i reče: *"O Jusufe, tugo moja!"* On ovdje uz novu, spominje i staru tugu, i pokreće ono što se bilo umirilo, kao što neko u stihovima reče:

Okreći srce kuda god hoćeš -
Istinski se voli samo prva ljubav.

A drugi pjeva ovako:

Kod mezarja me ukori zbog plača - Prijatelj,
što lijem suze.
I reče: Zar plačeš nad svakim mezarom -
Pa mezar je gostinska soba pod pijeskom.
A ja njemu: Tuga tugu rađa - pusti me,
Sve su ovo mezari moga Malika.

A oči su mu bile pobijelile od žalosti, tj. zato što je puno plakao, i bio je potišten, tj. žalostan, zato što je puno tugovao, žalio i čeznuo za Jusufom. I kada su mu sinovi vidjeli koliko ga pogađa i boli rastanak, oni iz sažaljenja i samilosti prema njemu rekoše: *"Allaha nam, ti toliko spominješ Jusufa, da ćeš teško oboljeti ili umrijeti."*

Time su htjeli reći: Ako tako nastaviš oslabit ćeš i razboljet ćeš se. Bolje bi ti bilo da paziš na sebe.

"Ja svoju tugu i žalost pred Allaha iznosim, a od Allaha znam ono što vi ne znate", reče on. Ovim je htio reći: Ja se neću žaliti ni vama, niti kome drugom od ljudi za ono što sam dočekao, nego se žalim Allahu i znam da će mi Allah iz ovog stanja dati olakšanje i izlaz. Također, znam da će se obistiniti Jusufov san, i da ćemo sigurno njemu i ja i vi sedždu učiniti, kao što je sanjao. Zato im je rekao: *"a od Allaha znam ono što vi ne znate."*

Potičući ih da traže Jusufa i njegova brata, i da se raspituju za njih, on im je rekao: *"O sinovi moji, idite i raspitajte se za Jusufa i njegova brata, i ne gubite nadu u Allahovu milost, jer nadu u Allahovu milost gube samo nevjernici."* Tj. nemojte gubiti nadu da će olakšanje doći nakon tegobe, jer samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost i olakšanje.

**I kada oni izađoše pred Jusufa, rekoše: "O upravniče, nas i našu porodicu pritisla je nevolja; donijeli smo malo vrijedne robe, ali nam ti podaj punu mjeru i udijeli nam sadaku, jer Allah nagrađuje one koji udjeljuju sadaku." *On upita: "Znate li šta ste sa Jusufom i njegovim bratom nepromišljeno uradili?" *"A da ti nisi, uistinu, Jusuf?", upitaše oni. "Ja sam Jusuf, a ovo je moj brat", reče on, "Allah nam je milost darovao; ko se boji Allaha i bude strpljiv, - pa Allah, uistinu, neće dopustiti da propadne nagrada dobročiniteljima." *"Allaha nam", rekoše oni, "Allah te je nad nama uzvisio, a mi smo, zaista, bili griješnici." *"Neću vas danas koriti", reče, "Allah će vam oprostiti, od milostivih On je najmilostiviji! *Odnesite ovu moju košulju i bacite je na lice moga oca, on će progledati. I dovedite mi svu svoju porodicu!"* (Jūsuf, 88.-93.)

Uzvišeni ovdje govori o ponovnom dolasku Jusufove braće kod njega kada su od njega tražili namirnice, sadaku i dozvolu da se Benjamin vrati natrag: *I kada oni izađoše pred Jusufa, rekoše: "O upravniče, nas i našu porodicu pritisla je nevolja,"* tj. suša, neimaština i puno čeljadi, *"donijeli smo malo vrijedne robe"*, tj. toliko mizernu da je ti ne bi ni primio, osim nama za hatur. Jedni kažu da su to bili bezvrijedni dirhemi, drugi da ih je bilo malo a treći da je to bilo nešto mirisne smole, balzama i slično.

Ibn Abbas kaže da su to bile stare vreće, užad, i slično *"ali nam ti podaj punu mjeru i udijeli sadaku, jer Allah nagrađuje one koji udjeljuju sadaku."* Es-Sudejj kaže da to znači: "Učini nam sadaku za ovu robu", a Ibn Džurejdž: "Tako što ćeš nam vratiti našeg brata."

A Sufjan Ibn Ujejne kaže: "Našem Poslaniku Muhammedu ﷺ je zabranjena sadaka, a ta zabrana se izvlači iz ovog ajeta." To navodi Ibn Džerir.

Kada je vidio u kakvom su položaju, i da nemaju do ono malo mizerne robe što su je donijeli, predstavio im se i otkrio. Otkrivši svoje plemenito lice pred njima, govorio im je o odredbi svoga i njihova Gospodara, rekavši: *"Znate li šta ste sa Jusufom i njegovim bratom nepromišljeno uradili?"*

Potpuno iznenađeni i zatečeni, jer su toliko puta bili kod njega, a nisu ga poznali, oni su upitali: *"A da ti nisi, uistinu, Jusuf?" "Ja sam Jusuf, a ovo je moj brat", reče on.* Tj. ja sam onaj Jusuf sa kojim ste uradili ono što ste uradili, i s kojim ste, kako od ranije znate, nepromišljeno postupili. Riječima *"a ovo je moj brat"* potvrdio je ono što je ranije rekao, i upozorio ih na zavidnost koju su tajili prema njima dvojici i smicalice koje su im pravili. Zato je rekao: *"Allah nam je milost darovao"*, tj. tako što nam je ukazao Svoje dobročinstvo i milost, i što nas je štitio i uzvisio. Naš Gospodar nam je to dao zato što smo Mu bili pokorni, strpljivi na onom što ste nam radili, i što smo slušali i dobro činili našem ocu, pa nas je volio i za nama čeznuo. *Ko se boji Allaha i bude strpljiv, - pa Allah, uistinu, neće dopustiti da propadne nagrada dobročiniteljima.*

"Allaha nam", rekoše oni, "Allah te je nad nama uzvisio", tj. nad nama te uzdigao i dao ti ono što nama nije, *"a mi smo, zaista, bili griješnici."*, tj. što smo te zanemarili, pa evo nas sada pred tobom. *"Neću vas danas koriti", reče.* Tj. od danas vas neću koriti za ono što ste učinili.

Zatim im je dalje rekao: *"Allah će vam oprostiti, od milostivih On je najmilostiviji."* Oni koji ovaj ajet razumiju kao: "Neću vas koriti - danas će vam Allah oprostiti.", ne razumiju dobro. Prvo mišljenje je ispravno.

Zatim im je naredio da uzmu njegovu košulju - ispod koje ništa drugo nije nosio - i da je stave na oči njegovog oca, pa će mu se, uz Allahovu pomoć, povratiti ranije izgubljeni vid. To je bio natprirodni događaj, dokaz poslanstva i veliko čudo.

Zatim im je naredio da se sa cijelom porodicom presele u Egipat, gdje će ljepše i bolje živjeti, okupljeni na jednom mjestu, nakon što su bili raštrkani i da to urade na najljepši način.

**I kada karavana napusti Misir, njihov otac reče: "Ja, zaista, osjećam Jusufov miris, samo ne recite da sam pomatuhio!" *Oni rekoše: "Allaha nam, još si u svojoj staroj zabludi." *A kada glasonoša radosne vijesti dođe, on stavi košulju na njegovo lice i on progleda. On reče: "Zar vam nisam rekao da ja znam od Allaha ono što vi ne znate?" *Oni rekoše: "O oče naš, zamoli da nam se oproste grijesi; mi smo, zaista, zgriješili." *"Zamolit ću svoga Gospodara da vam oprosti", reče on, "jer On prašta i milostiv je."* (Jūsuf, 94.-98.)

Abdurrezzak kaže: "Pričao nam je Israil da je čuo od Ebu Sinana, on od Abdullaha ibn Ebi Huzejla, da je Ibn Abbas, u pogledu riječi: *I kada karavana napusti Misir* - rekao: "Kada je karavana napustila Misir puhnuo je vjetar i Jakubu donio miris Jusufove košulje, pa je rekao: *"Ja zaista osjećam Jusufov miris; samo ne recite da sam pomatuhio!"* On dalje kaže: "Tako je Jakub osjetio njegov miris na udaljenosti od tri dana hoda." Ovu predaju od Ibn Sinana prenose i es-Sewri, Šu'be i drugi.

Hasan el-Basri i Ibn Džurejdž el-Mekki kažu: "Među njima je bila razdaljina od osamdeset ferseha (1 ferseh = 3 milje). Tada je bilo prošlo osamdeset godina otkako su se rastali."

"Samo ne recite da sam pomatuhio!", tj. da buncam od starosti i matuhluka.

Ibn Abbas, Ata', Mudžahid, Se'id ibn Džubejr i Katade kažu da riječ *tufennidun* u ovom ajetu znači: "Samo mi ne recite da ne znam šta govorim." Mudžahid i Hasan u drugoj predaji kažu da to znači: "Samo mi ne recite da sam oronuo!"

Oni rekoše: "Allaha nam, još si u svojoj staroj zabludi!" Katade i Es-Sudejj kažu: "Rekli su mu grubu riječ."

A kad glasonoša radosne vijesti dođe, stavi košulju na njegovo lice, i on progleda. Tj. čim je došao stavio je košulju na Jakubovo lice, pa je odjednom progledao, nakon što je bio slijep. Tada je sinovima rekao: *"Zar vam nisam rekao da ja znam od Allaha ono što vi ne znate?"* Tj. znao sam da će me Allah sastaviti sa Jusufom, da ću mu se obradovati i od njega dočekati sve najljepše.

Tada, *Oni rekoše: "O oče naš zamoli da nam se oproste grijesi, mi smo, zaista, zgriješili."* Tj. zamolili su ga da za njih zatraži oprost od Uzvišenog Allaha za sve što su njemu i Jusufu učinili i namjeravali da učine. Pošto su i prije ovoga imali namjeru da se pokaju, Allah ih je uputio da to i urade, pa im je otac obećao da će uraditi što su tražili i molili da učini. *"Zamolit ću svoga Gospodara da vam oprosti", reče, "jer On prašta i milostiv je."*

Ibn Mes'ud, Ibrahim et-Tejmi, Amr ibn Kajs, Ibn Džurejdž i drugi kažu: "Odgodio im je traženje oprosta do pred zoru." Ibn Džerir navodi: "Pričao mi je Ebu es-Saib, da je njemu pričao Ibn Idris, da je čuo od Abdurrahmana ibn Ishaka, a on od Muhariba ibn Dessara, da je rekao: "Idući u džamiju, Omer je čuo nekoga kako govori: - Bože, pozvao si me pa sam Ti se odazvao, naredio si mi pa sam se pokorio. Sada je vrijeme pred zoru, pa mi oprosti. Osluhnuo je bolje i čuo da glas dolazi iz kuće Abdullaha ibn Mes'uda. Poslije je upitao Abdullaha o tome, pa mu je odgovorio: "Jakub je svojim sinovima dovu za oprost odgodio do pred zoru, riječima: - *Zamolit ću svoga Gospodara da vam oprosti."* Pored toga, Uzvišeni kaže: *I koji pred zoru za oprost mole.* (Ali 'Imrān, 17.)

A u Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* je potvrđeno da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Svake noći naš Gospodar se spušta na nama najbliže nebo, i pita: "Ima li ko da se kaje, pa da mu primim pokajanje? Ima li ko da nešto traži, pa da mu dam? Ima li ko da traži oprosta, pa da mu oprostim?" A u drugom hadisu stoji da je Jakub svojim sinovima odgodio traženje oprosta do noći uoči petka.

Ibn Džerir navodi: "Pričao mi je El-Musenna da je njemu pričao Sulejman ibn Abdurrahman Ebu Ejjub ed-Dimiški, a njemu El-Welid, da je čuo od Ibn Džurejdža, on od Ata'a i Ikrime, a oni od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ, u pogledu riječi: *"Zamolit ću svoga Gospodara da vam oprosti"*, rekao: "do noći uoči petka. Tako je rekao moj brat Jakub svojim sinovima."

Međutim, u ovoj verziji ova predaja je garib, jer nije sigurno da su ovo Poslanikove riječi. Prije će biti da su to riječi Ibn Abbasa, r.a., (mewkuf).

**I kad izađoše pred Jasufa, on uza se privi svoje roditelje i reče: "Uđite u Egipat, ako Bog da, sigurni." *I on postavi svoje roditelje na prijesto, i oni mu se pokloniše, pa on reče: "O oče moj, ovo je tumačenje mog nekadašnjeg sna. Moj Gospodar je dao da se ispuni. On je bio dobar prema meni kada me je iz tamnice izbavio i vas iz pustinje doveo, nakon što je šejtan posijao razdor između mene i moje braće. Zaista je moj Gospodar blag prema onome kome On hoće, i On, zaista, sve zna i mudar je! *Gospodaru moj, ti si mi dao dio vlasti i podučio me tumačenju nekih snova! Stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti si moj Zaštitnik i na ovom i na onom svijetu. Daj da umrem kao musliman i pridruži me dobrima!"* (Jūsuf, 99.-101.)

Ovako je tekao razgovor kad su se voljeni sastali nakon dugog perioda razdvojenosti za koji se kaže da je trajao osamdeset godina! Drugi kažu da je to bilo osamdeset tri godine. Oba ova stava prenose se od El-Hasana. Katade kaže da je to bilo trideset pet godina. Muhammed Ibn Ishak kaže: "Navodi se da su bili razdvojeni osamnaest godina." Ehli-kitabije tvrde da je to bilo četrdeset godina.

Međutim, iz samog kazivanja taj se period može približno odrediti. Ona žena ga je, kako tvrdi više prenosilaca, htjela zavesti kada je bio mladić od sedamnaest godina, ali se on tome usprotivio. Zatim je u zatvoru proveo nekoliko godina, prema Ikrimi i još nekim, sedam. Nakon izlaska iz zatvora nastupilo je sedam godina blagostanja. Zatim je svijet dočekao sedam sušnih godina. Prve godine su mu, radi namirnica, polubraća došla sama, a dogodine su sa sobom poveli i Benjamina. Treće godine im se predstavio i naredio im da svi dođu, pa su došli.

I kada oni izađoše pred Jusufa, on uza se privi svoje roditelje. tj. s njima se sasta nasamo, bez polubraće. *I reče: "Uđite u Egipat, ako Bog da, sigurni."* Neki kažu da su ovdje neke riječi ispremetane, i da bi značenje trebalo biti: "Uđite u Egipat, i on uza se privi svoje roditelje." Međutim, ovakvo mišljenje Ibn Džerir opravdano smatra neispravnim. Drugi kažu da je on roditelje dočekao i uza se privio u šatoru, a zatim, kada su se približili kapiji Egipta, rekao: *"Uđite u Egipat, ako Bog da, sigurni."* Takvo mišljenje zastupa i Es-Sudejj, iako neki kažu da to ne treba ni tako tumačiti, nego da riječ: *"uđite"* znači: Nastanite se i boravite u Egiptu, *"ako Bog da, sigurni."* To bi bilo ispravno i tačno.

**Kod ehli-kitabija stoji da je Jusuf kada je Jakub stigao u Gošen, tj. u Bilbis - izašao u susret da ga dočeka. Prethodno je Jakub poslao sina Jehuzu, da najavi njegov dolazak. Oni dalje kažu da im je vladar Egipta dao da se nastane u gošenskom kraju i da tamo uzgajaju krupnu i sitnu stoku. Više mufessira kaže da je Jusuf, kad se približio dolazak Allahovog poslanika Jakuba - tj. Israila, htio da izađe pred njega, pa se sa njim na doček zaputio vladar sa svojom vojskom. Uradili su to zbog Jusufa i iz poštovanja prema

Allahovom poslaniku Israilu. Oni dalje kažu da je Jakub blagoslovio vladara i da je Allah njegovim dolaskom sa Egipćana skinuo teret preostalih sušnih godina. Allah najbolje zna!

Ebu Ishak es-Subej'i od Ebu Ubejde, a on od Ibn Mes'uda prenosi da je ukupno bilo šezdeset tri osobe koje su došle sa Jakubom, i da su to bila njegova djeca i unučad.

Musa ibn Ubejde od Muhammeda ibn Ka'ba, a on od Abdullaha ibn Šeddada prenosi da ih je bilo osamdeset tri osobe. Ebu Ishak prenosi da je Mesruk rekao: "Došlo ih je tri stotine i devedeset osoba." Zatim kažu: "Kada su sa Musaom izašli iz Egipta, bilo ih je više od šest stotina hiljada boraca."

**Kod ehli-kitabija stoji da ih je, kad su došli, bilo sedamdeset osoba, poimenice ih nabrajajući.

I on postavi svoje roditelje na prijesto. Neki kažu da mu je majka tada već bila mrtva. Tako stoji u Tewratu. Neki mufessiri kažu: "Uzvišeni Allah ju je oživio." Drugi kažu da je to bila njegova tetka Lea, a tetka po majci je bliska kao i majka.

Ibn Džerir i neki drugi kažu: "Naprotiv! Iz Kur'ana se jasno razumije da mu je majka sve do tada bila živa, pa se ne smije oslanjati na tvrdnje ehli-kitabija koje se kose sa tekstom Kur'ana." Ovakvo mišljenje ima jaku podlogu. Allah, opet, najbolje zna!

I on postavi svoje roditelje na prijesto, tj. dade im da sjednu pored njega na prijestolje - *i oni mu se pokloniše,* tj. roditelji i jedanaest braće iz poštovanja i počasti. Ovo je u njihovo doba bilo uobičajeno. Taj običaj se primjenjivao i kod drugih naroda, sve dok nije dolaskom naše vjere zabranjen.

Pa on reče: "O oče moj, ovo je tumačenje moga nekadašnjeg sna." Tj. ovo je tumačenje onog sna što sam ti ispričao, kada sam usnio kako mi jedanaest zvijezda, Sunce i Mjesec čine sedždu, pa si mi rekao da ga ne pričam i obećao mi ono što si obećao. *"Moj Gospodar je dao da se ispuni. On je bio dobar prema meni kada me je iz tamnice izbavio."* Tj. nakon teškoće i tjeskobe, postavio me je za vladara, čija riječ se sprovodi širom Egipta, gdje god hoću, *"i vas iz pustinje doveo."* Tj. gdje su ranije živjeli kao nomadi, sa stokom, *"nakon što je šejtan posijao razdor između mene i moje braće."*, tj. onako kako se između njih desilo, o čemu je ranije bilo govora.

"Zaista je moj Gospodar blag prema onome kome On hoće." Tj. kada hoće da se nešto desi, On prvo za to da uzroke, olakša ih i pokrene na način nepoznat ljudima. On tok događaja određuje i pokreće na nevidljiv i samo Svojoj svemoći poznat način. *"On, zaista, sve zna i mudar je,"* tj. u Svom stvaranju, propisima i određenju.

**Kod ehli-kitabija dalje stoji da je Jusuf Egipćanima i drugima prodavao hranu kojom je upravljao, prvo za zlato, srebro, imanje i pokućstvo i sve što su drugo imali, dok na kraju nije otkupio i njih same i dok nisu postali njegovi

robovi. Zatim im je vratio zemlju i oslobodio ih ropstva, kako bi mogli raditi. Petina od usjeva i ubranih plodova pripadala je vladaru. Tako je za Egipćane napravio zemljišni zakon koji je ostao na snazi i nakon njega.

Es-Sa'lebi kaže da Jusuf u tim gladnim godinama nikada nije jeo do sitosti, kako ne bi zaboravio gladne, te da je jeo samo jednom, oko podne. On dalje kaže: "Vladari su se kasnije na njega ugledali." Ja dodajem: "Vladar pravovjernih, Omer, r.a., ne bi jeo do sitosti u gladnim godinama, sve dok sušne godine ne bi prošle a nastupile rodne."

Eš-Šafi'i kaže: "Kada je prošla gladna godina, jedan beduin je rekao Omeru: - Prošla je, sada si slobodan!"

Kada je Jusuf ﷺ vidio da mu je udoban život naklonjen i da mu se porodica okupila, bilo mu je jasno da se na ovom svijetu ne živi dugo, da je sve što je na dunjaluku prolazno i da nakon vrhunca dolazi kraj. Zato je posebno tada zahvaljivao svome Gospodaru, onako kako Mu pripada, priznavao neizmjerno Allahovo dobročinstvo i dobrotu kojom ga je obasuo i molio Ga, a Njega je najbolje moliti - da, kad bude umirao, umre u Islamu i da ga pridruži njegovim dobrim robovima. Upravo ovako moli se u dovi: "Bože, daj da živimo kao muslimani i da umremo kao muslimani", tj. kada nam budeš život uzimao.

Moguće je da je ovo molio na samrti, kao što je Muhammed ﷺ molio na samrti da mu se duša uzdigne u društvo meleka i časnih drugova; poslanika i vjerovjesnika. On je tri puta rekao: "Allahu moj, u nebeski skup!", a zatim preselio.

Moguće je da je Jusuf ﷺ molio da umre u Islamu još dok je bio dobrog zdravlja i u snazi, i da je to bilo dozvoljeno po njihovom vjerozakonu, kao što se prenosi od Ibn Abbasa da je rekao: "Ni jedan poslanik nije mlađi od Jusufa poželio smrt."

Po našem vjerozakonu je zabranjeno moliti za smrt, osim kada nastupe iskušenja, kao što se u hadisu o dovi, kojeg prenosi Muaz, a navodi Ahmed kaže: "A kad budeš narodu dao iskušenja, podaj nam smrt prije nego to dočekamo!"[1]

U drugom hadisu stoji: "O čovječe, smrt ti je bolja od iskušenja." A Merjem, neka je Allahov mir na nju, je rekla: *"Kamo sreće da sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala!"* (Merjem, 23.)

Alija ibn Ebi Talib je poželio smrt kada se stanje pogoršalo, nagomilala iskušenja, rasplamsali bratoubilački sukobi, a mnogo raširilo "rekla - kazala".

Buharija Ebu Abdullah, autor *Sahiha*, poželio je smrt kada se na njega digla hajka i od svojih protivnika doživio strahote.

---

[1] Hadis bilježi Tirmizija u svom *Sunenu* od Muaza ibn Džebela 48/39/3235; Ahmed u svom *Musnedu* 1/368 - 4/66 - 5/243 - 5/427.

U vezi sa normalnim prilikama, Buharija i Muslim u svojim *Sahihima* preko Enesa ibn Malika navode hadis u kome Allahov Poslanik ﷺ kaže: "Neka nipošto niko od vas ne poželi smrt zbog štete koja ga zadesi. Ko je dobar možda će biti još bolji, a ko loš, možda će se popraviti, nego, neka zamoli: 'Bože, poživi me dokle mi je bolje da sam živ, a podaj mi smrt kada mi smrt bude bolja." Pod izrazom "šteta" u ovom se hadisu misli na ono što se odnosi na tijelo, kao što je bolest i slično, a ne u vjeri.[1]

Jasno je da je Allahov poslanik Jusuf عليه السلام tražio smrt; ili na samrti ili u prilici kakva je opisana u ovom hadisu.

Ibn Ishak od ehli-kitabija navodi da je Jakub kod Jusufa u Egiptu ostao sedamnaest godina i da je nakon toga umro.

Jusufu عليه السلام je oporučio da ga ukopa pored njegovih predaka, Ibrahima i Ishaka.

Es-Sudejj dodaje: "On ga je opremio, prenio u Šam i ukopao u špilji, pored njegovog oca Ishaka i djeda Ibrahima عليه السلام."

**Kod ehli-kitabija stoji da je Jakub imao sto trideset godina kada je ušao u Egipat i da je tamo boravio sedamnaest godina. Uprkos tome tvrde da je ukupno živio sto četrdeset godina.

Ovako stoji u Bibliji. Međutim, to nije tačno i ova greška mora da je nastala, ili u toku prepisivanja, ili su namjerno izbacili dio teksta ili su pogrešno sabrali godine. Međutim, ovakve greške nisu pravili ni u složenijim proračunavanjima, pa kako su to ovdje napravili!?

Uzvišeni Allah u Svojoj Časnoj Knjizi kaže: *Ili ste bili prisutni kada je Jakubu smrt došla, i kad je svojim sinovima rekao: "Šta ćete nakon mene obožavati?" Oni su odgovorili: "Obožavat ćemo tvoga Boga, Boga tvojih predaka Ibrahima, i Ismaila i Ishaka, Jednog Jedinog Boga! I mi se Njemu predajemo!"* (El-Bekare, 133.)

Ovdje Jakub svojim sinovima oporučuje iskrenu predanost, tj. Islam, kojeg je Allah poslao preko svojih vjerovjesnika عليه السلام.

**Ehli-kitabije navode da je on ostavio oporuku svakom sinu posebno, da im je rekao šta će im se desiti, te da je Jehuzi nagovijestio da će se među njegovim potomstvom pojaviti veliki poslanik kome će biti pokorni čitavi narodi, a to je Isa, sin Merjemin. Allah najbolje zna.

Oni dalje kažu: "Kada je Jakub umro, svi Egipćani su ga oplakivali sedamdeset dana. Jusuf je naredio ljekarima, pa su ga balzamovali, tako je u balzamu ostao četrdeset dana. Zatim je Jusuf od vladara Egipta zatražio dozvolu da isprati oca i da ga ukopa kod njegove porodice. On mu je to dozvolio, a sa njim su krenuli i velikani i dostojanstvenici Egipta. Kada su stigli u Hebron, ukopali su ga u špilji koju je kupio Ibrahim عليه السلام od Afrona ibn Sahra el-Hajsija, i tu sedam dana proveli u žalosti za njim."

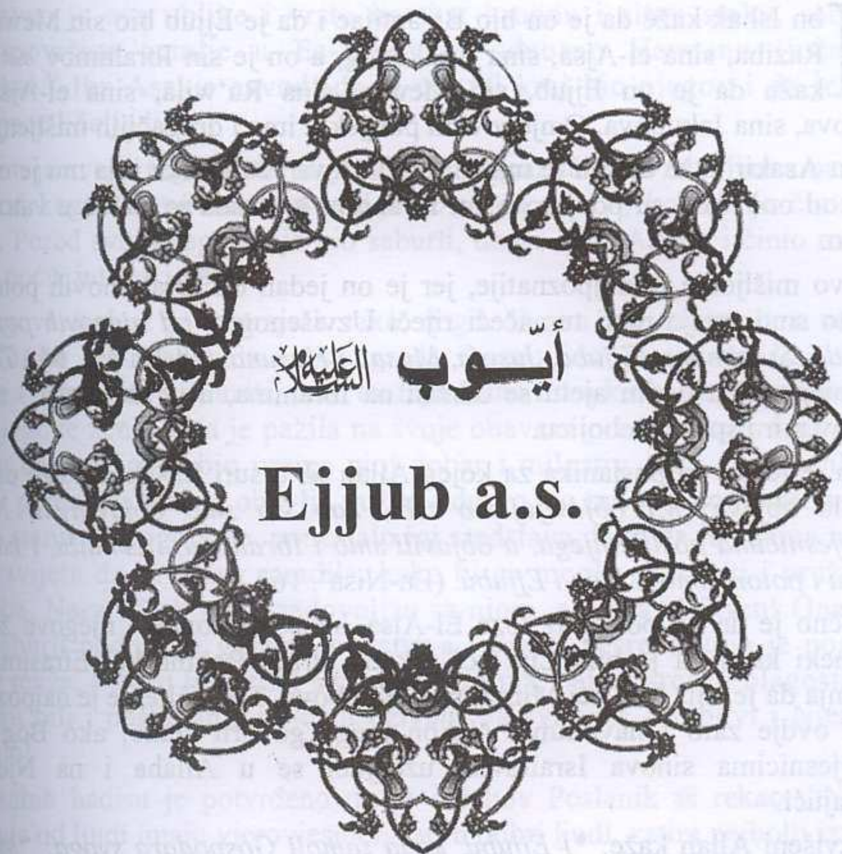
---

[1] Hadis bilježi Buharija 75/19 - 80/30 - 81/7 - 94/6; Muslim 48/10-13 i ostali.

Zatim oni kažu: "Zatim su se vratili u Egipat, a Jusufova polubraća su ga tješila zbog oca i suosjećali sa njim. Zato se i on lijepo ponio prema njima iskazujući im dobročinstvo i nastanivši ih u Egiptu. Zatim je Jusufu ﷺ došla smrt, pa je on oporučio da njegovo tijelo ponesu kada budu izlazili iz Egipta i da ga ukopaju kod njegovih predaka." Oni su ga opremili i metnuli u kovčeg. Tako je njegovo tijelo bilo u Egiptu, sve dok ga nije Musa ﷺ odnio i ukopao kod njegovih predaka, o čemu će još biti govora. Oni kažu da je on imao sto deset godina kada je umro.

Tako kod njih piše, prema onome što sam ja lično vidio i što prenosi Ibn Džerir. Mubarek ibn Fudale od el-Hasana prenosi: "Jusuf je bačen u bunar kada je imao sedamnaest godina. Od oca je bio odvojen osamdeset godina. Nakon toga je još živio dvadeset tri godine, i na kraju je umro kada je imao sto dvadeset godina." Drugi kažu: "Jusuf ﷺ je ostavio oporuku polubratu Jehuzi."

أيّوب عليه السلام

Ejjub a.s.

KAZIVANJE O EJJUBU ﷺ

Ibn Ishak kaže da je on bio Bizantijac i da je Ejjub bio sin Mewsa, sina Raziha, sina el-Ajsa, sina Ishakovog, a on je sin Ibrahimov ﷺ. Drugi kažu da je on Ejjub, sin Mewsa, sina Ra'wila, sina el-Ajsa, sina Ishakova, sina Jakubova. O njegovom porijeklu ima i drugačijih mišljenja.

Ibn Asakir kaže da mu je majka bila Lutova ﷺ kćerka i da mu je otac bio jedan od onih koji su povjerovali u Ibrahima ﷺ kada je bačen u vatru i nije izgorio.

Prvo mišljenje je najpoznatije, jer je on jedan od Ibrahimovih potomaka, kao što smo ranije rekli tumačeći riječi Uzvišenog: *I od njegovih potomaka Dawuda, Sulejmana, Ejjuba, Jusufa, Musaa i Haruna.* (El-En'ām, 84.) Zapravo riječ njegovih u ovom ajetu se odnosi na Ibrahima, a ne na Nuha - neka je Allahov mir i spas na obojicu.

On je jedan od poslanika za kojeg Allah ﷻ u suri En-Nisā' kaže da im je dolazila objava: *Mi objavljujemo tebi, kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima poslije njega, a objavili smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu i potomcima, i Isau i Ejjubu.* (En-Nisā', 163.)

Tačno je da on potiče iz loze El-Ajsa, sina Ishakovog i njegove žene za koju neki kažu da je bila Lija kći Jakuba, drugi Rahma kći Efrasima. Ima mišljenja da je Lija bila kći Minsa, sina Jakubova. To mišljenje je najpoznatije, pa ga ovdje zato i navodimo. Nakon njega govorit ćemo, ako Bog da, o vjerovjesnicima sinova Israilovih, uzdajući se u Allaha i na Njega se oslanjajući.

Uzvišeni Allah kaže: **I Ejjubu, kada zamoli Gospodara svoga: "Mene je snašla nevolja, a Ti si od milostivih najmilostiviji!" *I Mi mu se odazvasmo, otklonismo mu nevolju koja ga je morila i dadosmo mu milošću Našom njegovu čeljad, i uz njih još toliko, kao pouku onima koji ibadet čine.* (El-Enbijā', 83.-84.)

A u suri Sād, Uzvišeni kaže: **I spomeni našeg roba Ejjuba, kada je zamolio Gospodara svoga: "Šejtan me salijeće zbog bolesti i kazne!" *Udari svojom nogom, - eto hladne vode, za kupanje i piće! *I Mi mu iz milosti Naše, poklonismo njegovu čeljad, i još toliko uz njih i kao pouku za one koji imaju pameti. *I uzmi svojom rukom snop i njime udri, samo zakletvu ne prekrši! Mi smo vidjeli da je on saburli. Divan je rob on bio i mnogo se kajao!* (Sād, 41.-44.)

Ibn Asakir navodi da je El-Kelbi rekao: "Prvi vjerovjesnik koji je poslan bio je Idris. Zatim je poslan Nuh, pa Ibrahim, pa Ismail, pa Ishak, pa Jakub, pa Jusuf, pa Lut, pa Hud, pa Salih, pa Musa, pa Harun, pa Ilijas, pa El-Jese', pa Arfi ibn Suwejlih ibn Ifrasim ibn Jusuf ibn Jakub, pa Junus ibn Metta - od Jakubovih potomaka, pa Ejjub ibn Zirah ibn Amus ibn Liferz ibn el-Ajs ibn Ishak ibn Ibrahim." Međutim, neki dijelovi ovog redoslijeda su sporni, jer je poznato da su Hud i Salih bili nakon Nuha, a prije Ibrahima. Allah, opet, najbolje zna.

Mufessiri, historičari i neki drugi kažu: "Ejjub je bio bogat i posjedovao je sve oblike i vrste imetka: krupnu i sitnu stoku, robove i velike površine zemlje u Es-Senijjetu, odnosno Hawranu (južno od Damaska)." Ibn Asakir navodi da je cio taj kraj bio njegov i da je imao puno djece i čeljadi.

Zatim je svega toga lišen, pa je iskušan najrazličitijim nevoljama na svom tijelu, od koga su mu samo srce i jezik ostali zdravi, kojima je činio zikr Allahu. Pored svega toga on je bio saburli, uzdao se u Allaha i činio mu zikr danju i noću, jutrom i večeri.

Njegova bolest je potrajala tako dugo, da su ga napustili i najbliži prijatelji, pa je izveden iz svoga grada i ostavljen na jednom smetljištu. Svijet ga je prestao obilaziti, tako da nije ostao niko ko bi sa njim saosjećao osim njegove žene, koja je pazila na svoje obaveze prema njemu i sjećala se kako je on prije toga bio prema njoj dobar i milostiv. Ona ga je obilazila, pazila i pomagala mu da obavlja nuždu i drugo što mu je bilo potrebno. Ali, i njeno stanje se pogoršalo, ponestalo joj sredstava, tako da je i sama morala služiti svijetu da bi nešto zaradila, kako bi ga mogla nahraniti i pružiti što mu treba. Neka Allah bude zadovoljan sa njom, a i ona sa Njim! Ona je sa njim saburli podnosila gubitak bogatstva i djece, nesreću koja je pogodila njenog muža, škrtost bogatih i služenje drugima, nakon sreće i blagostanja u kome su bili i poštovanja koje su uživali. Pa svi smo Allahovi i Njemu se vraćamo!

U sahih hadisu je potvrđeno da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Najteža iskušenja od ljudi imaju vjerovjesnici, zatim dobri ljudi, zatim najbolji iza njih, pa onda najbolji iza njih."

On je također rekao: "Čovjek se stavlja na iskušenja prema čvrstini vjere. Ako je čvrst u vjeri, poveća mu se iskušenje."[1]

Sve nevolje Ejjubu ﷺ su samo povećale sabur i nadu da će biti nagrađen za to, i zahvalnost Allahu, tako da se njegov sabur i nevolje koje su ga zadesile navode kao primjer.

[1] Hadis bilježi Ed-Darimi u svom *Sunenu* 20/67/2786; Ahmed u svom *Musnedu* 1/172, 174, 180, 185; Hatim ibn Ebi Dunja; Tirmizija u svom *Sunenu* 37/56/2398; kaže Ebu Isa: "Ovaj hadis je hasen - sahih"; Ibn Madže u svom *Sunenu* 36/23/4023. Svi prenose hadis sa dodatkom: "...bit će sve u iskušenju dok po zemlji ne bude hodio čist od grijeha."

Od Wehba ibn Munebbiha i nekih jevrejskih učenjaka se prenosi duga priča o Ejjubu i o tome kako je izgubio bogatstvo i djecu i kako ga je zadesila bolest. Allah zna je li ta priča tačna.

Od Mudžahida se prenosi da je rekao: "Ejjub عليه السلام je prvi čovjek koji je obolio od kozica (boginja)".

O tome, koliko su dugo njegove muke trajale, postoje različita mišljenja. Wehb smatra da je on ikušavan tačno tri godine, ni manje ni više od toga.

Enes kaže: "Iskušenje mu je trajalo sedam godina i nekoliko mjeseci. Bačen je na smetljište sinova Israilovih, gdje su mu tijelo napadali razni insekti sve dok ga Allah nije izliječio, obilato nagradio i pohvalio." Humejd kaže da je iskušavan punih osamnaest godina.

Es-Sudejj kaže: "Meso je otpadalo sa njega, tako da su od tijela ostale samo kosti i živci. Žena mu je donosila pepeo i posipala ispod njega. Kada joj je dodijalo, rekla mu je: "Ejjube, kad bi zamolio svoga Gospodara, sigurno bi te izliječio." On joj je odgovorio: "Uživao sam u zdravlju sedamdeset godina, pa zar je puno da sedamdeset godina osaburim radi Allaha?" Ona se zabrinula zbog ovakvog odgovora jer je morala služiti svijetu za naknadu i tako hraniti Ejjuba عليه السلام.

Znajući da je ona Ejjubova žena i bojeći se da na njih ne prenese bolest jer ga je obilazila i sa njim dolazila u kontakt, svijet joj više nije davao nikakva posla. Kada više ni kod koga nije nalazila posla, kćeri jednog bogataša prodala je svoju pletenicu za veću količinu kvalitetne hrane. Kada ju je donijela Ejjubu, on ju je upitao: "Odakle ti ovo?" Ona je sakrivši istinu rekla: "To sam dobila služeći ljudima." Ni sutradan nije mogla naći posla pa je i drugu pletenicu prodala za hranu, koju je donijela Ejjubu, opet sakrivši istinu od njega. Međutim, on se zakleo da neće jesti dok mu ne kaže odakle joj hrana. Ona je tada skinula pokrivač sa svoje glave, pa je, kad je ugledao njenu glavu bez kose, zamolio: *"Gospodaru moj, mene je snašla nevolja, a Ti si od milostivih najmilostiviji!"* (El-Enbijā', 83.)

Ibn Ebi Hatim kaže: "Pričao nam je moj otac, da je njemu pričao Ebu Seleme, a njemu Džerir ibn Hazim, da je Abdullah ibn Ubejda ibn Umejr rekao: "Ejjub je imao dva brata. Jednog dana su došli da ga obiđu, ali mu zbog zadaha nisu mogli prići, pa su zastali podaleko od njega i jedan drugom je rekao: "Da je Allah znao da od Ejjuba ima ikakvog hajra, ne bi ga na ovakvo iskušenje stavljao." Ejjub se zbog njihovih riječi ražalostio kao nikada do tada i rekao: "Bože, Ti znaš da nikada nisam zanoćio sit znajući za nekoga gladnog, pa potvrdi da istinu govorim!", pa je to s neba, dok su njih dvojica slušali, bilo potvrđeno. Zatim je rekao: "Bože, Ti znaš da nikada nisam imao dvije košulje, znajući da neko nema šta obući, a da mu nisam jednu dao, pa potvrdi da istinu govorim!", pa je i to s neba, dok su njih dvojica slušali, bilo potvrđeno. Zatim je, Allahu padajući na sedždu, rekao: "Bože, tako Ti Tvoje veličine, svoju glavu neću podići sve dok me ne izliječiš!" I zaista, svoju glavu nije podigao sve dok nije bio izliječen.

Ibn Ebi Hatim i Ibn Džerir navode: "Pričao nam je Junus ibn Abdula'la, da mu je pričao Ibn Wehb, a njemu Nafi' ibn Jezid, da je čuo od Ukajla, on od Ez-Zuhrije, a on od Enesa ibn Malika, da je Poslanik ﷺ rekao: "Iskušenje Allahovog vjerovjesnika Ejjuba je trajalo osamnaest godina, pa su ga svi, i bliži i dalji napustili, osim dvojice, njemu najdraže braće, koji su ga obilazili i tješili. Jednom prilikom jedan drugom je rekao: "Znaš, mora da je Ejjub, tako mi Allaha, učinio nekakav grijeh, kakav na svijetu niko nije učinio!" Drugi je rekao: "Šta li bi to moglo biti?" Prvi je rekao: "Evo već je osamnaest godina kako mu se Allah nije smilovao i muku mu otklonio"

Kada su ponovo došli, ovaj se nije mogao strpiti da ga ne upita za to, pa je Ejjub rekao: "Ne znam o čemu govoriš, i šta bi moglo biti, osim što Allah zna da sam jednom naišao pored dvojice ljudi koji su se prepirali, i zaklinjali se Allahom, pa sam, kad sam se vratio kući, zamolio da im Allah oprosti, u želji da se spominje samo tamo gdje treba."

Kad bi izlazio da obavlja nuždu, njegova žena bi ga izvodila i dizala za ruku i nakon toga vraćala natrag. Jednog dana ona je zakasnila, pa je Allah objavio Ejjubu na mjestu gdje je bio: *"Udari svojom nogom - eto hladne vode, za kupanje i piće!"* (Sād, 42.) Kada je zakasnivši došla ugledala ga je kako joj prilazi zdrav i ljepši nego što je bio, nakon što je Allah od njega bolest otklonio. Kada ga je ugledala, upitala je: "Allah te blagoslovio, jesi li gdje vidio bolesnog Allahovog vjerovjesnika? Tako mi Allaha koji je moćan da to uradi, od tebe nikada nisam vidjela sličnijeg čovjeka njemu kada je bio zdrav!" On joj je odgovorio: "Pa to sam ja!"

Ibn Ebi Hatim dalje kaže: "On je imao dva gumna - jedno za pšenicu, a drugo za ječam. Tada je Allah poslao dva oblaka. Kada je jedan od njih naišao iznad gumna za pšenicu, na njega je sasuo hrpu zlata, a drugi je na gumno za ječam sasuo hrpu srebra."

Ovo je citat Ibn Džerira, a potpuno isti navodi i Ibn Hibban u svom *Sahihu*, koji prenosi od Muhammeda ibn el-Hasana ibn Kutejbe, on od Harmele, a on od Ibn Wehba itd. Međutim, krajnje je čudno za ovu predaju reći da su to Poslanikove riječi. Prije će biti da su to riječi nekog od ashaba (mewkuf).

Ibn Ebi Hatim kaže: "Pričao nam je moj otac, da je njemu pričao Musa ibn Ismail, a njemu Hammad, da je Alija ibn Zejd čuo od Jusufa ibn Mehrana, a ovaj od Ibn Abbasa, da je rekao: "Allah je Ejjuba obukao odjećom iz Dženneta, pa se povukao i sjeo po strani. Kada mu je žena došla nije ga poznala, nego mu je rekla: "Robe Božiji, gdje je otišao onaj bolesnik što je bio ovdje? Možda su ga se psi i vukovi dograbili." Neko je vrijeme sa njim razgovarala, a onda joj je on rekao: "Jadna ne bila, pa ja sam Ejjub!" "Zar se ismijavaš sa mnom, robe Božiji?", upitala je ona, a on joj je odgovorio: "Jadna ne bila, pa ja sam Ejjub. Allah mi je vratio moje tijelo."

Ibn Abbas zatim kaže: "Allah mu je, opet, dao ono isto bogatstvo i djecu, i uz njih još toliko više." Wehb ibn Munebbih kaže: "Allah mu je tada objavio: Vratio sam ti tvoju porodicu i bogatstvo i još jednom toliko.

Okupaj se ovom vodom, jer ti je u njoj lijek! Zakolji kurbana za tvoje prijatelje i za njih zatraži oprost, jer su se o tebe kod Mene ogriješili." Ovo navodi Ibn Ebi Hatim.

Ibn Ebi Hatim, također, kaže: "Pričao nam je Ebu Zera', da je njemu pričao Amr ibn Merzuk, a njemu Hemmam, da je čuo od Katadea, on od En-Nadra ibn Enesa, on od Beşira ibn Nuhejka, a ovaj od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Allah izliječio Ejjuba ﵇ obasuo ga je zlatnim skakavcima, pa ih je on počeo kupiti i trpati u svoju odjeću. Tada mu je bilo rečeno: - Zar se nisi zasitio? a on je odgovorio: "Gospodaru moj, a ko će se zasititi Tvoje milosti?"[1]

Ovaj hadis navodi i Imam Ahmed od Ebu Dawuda et-Tajalisija i Abdussameda od Hemama, a on od Katadea i dalje istim senedom. Ibn Hibban ga također navodi u svom *Sahihu* od Abdullaha ibn Muhammeda el-Ezdija, koji ga je čuo od Ishaka ibn Rahiwejha, a on od Abdussameda i dalje istim senedom. Ipak ga ne navodi ni jedan od autora šest najpriznatijih zbirki hadisa, iako ispunjava uvjete sahih hadisa. Allah, opet, najbolje zna!

Imam Ahmed kaže: "Pričao nam je Sufjan, da je čuo od Ebu Zinada, a on od el-A'redža, da je Ebu Hurejre rekao: "Ejjubu je poslano jato zlatnih skakavaca, pa ih je počeo kupiti u svoju odjeću, pa mu je rečeno: - Ejjube, zar ti nije dovoljno što smo ti dali? On je odgovorio: "Gospodaru moj, a ko je neovisan o Tvojoj dobroti!"[2] Ovo su riječi ashaba (mewkuf), a u drugoj verziji preko Ebu Hurejre se prenose kao riječi Poslanika ﷺ (merfu').

Imam Ahmed također navodi: "Pričao nam je Abdurrezzak, da je njemu pričao Ma'mer, da je Poslanik ﷺ rekao: "Dok se Ejjub kupao go, pred njega je palo jato zlatnih skakavaca. Ejjub ih je počeo trpati u svoju odjeću, pa ga je njegov Uzvišeni Gospodar zovnuo: "Ejjube, zar ti to što vidiš nisam bio učinio nepotrebnim? - Jest, Gospodaru moj, ali mi je potreban Tvoj bereket, odgovorio je on."[3]

Ovakav hadis preko Abdurrezzaka navodi i Buharija.

"Udari svojom nogom" (Sād, 42.), tj. udari nogom o zemlju. On je uradio što mu je naređeno, pa je Allah dao da provrije izvor hladne vode. Zatim mu je naredio da se njome okupa i da je pije, pa je Allah od njega otklonio bol, teškoću, patnju i bolest koja mu je bila i spolja i unutar tijela. Nakon toga Allah mu je dao i vanjsko i unutarnje zdravlje, izuzetnu ljepotu i veliko bogatstvo. On mu je, čak poput obilne kiše, spustio bogatstvo u vidu zlatnih skakavaca.

Allah mu je njegovu porodicu povratio, kao što u Kur'anu kaže: *I dadosmo mu, milošću Našom, njegovu čeljad, i uz njih još toliko.* (El-Enbijā', 84) Jedni kažu da je Allah pomrle proživio, a drugi da ga je darovao novim potomcima na ovom svijetu u zamjenu za one koji su pomrli i da će ih sve zajedno sakupiti na Ahiretu. *Iz Naše milosti,* tj. od njega smo otklonili nevolju i izliječili ga, iz

[1] Ebu Dawud et-Tajalisi u svom *Musnedu* 2/83/2302; Ahmed u svom *Musnedu* 2/511/ Haleb.
[2] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 2/243, 304/Haleb - 7307/Šakir.
[3] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 5/20 - 60/20 - 97/35.

Naše milosti, sažaljenja i dobrote, *i da bude pouka onima koji ibadet čine,* tj. da onaj ko bude stavljen na iskušenje u tijelu, imetku ili djeci ima pouku u primjeru Allahovog vjerovjesnika Ejjuba, koga je Allah iskušao sa još većom kušnjom, pa je osaburio i nadao se nagradi od Allaha, dok mu je On nije otklonio.

Oni koji u kontekstu ovog ajeta riječ *rahma* (milost) razumiju kao ime Ejjubove žene griješe i govore bez ikakvih argumenata. Ed-Dahhak od Ibn Abbasa prenosi da joj je Allah povratio mladost i produžio život, pa je Ejjubu rodila još dvadeset šestoro muške djece.

Ejjub je nakon toga živio još sedamdeset godina u zemlji bizantijskoj u čistoj vjeri Islamu. Nakon njega iskrivili su Ibrahimovu vjeru.

I uzmi svojom rukom snop i njime udari, samo zakletvu ne prekrši! Mi smo vidjeli da je on saburli. Divan je on rob bio i mnogo se kajao! (Sād, 44.) Ovo je olakšica od Uzvišenog Allaha Svome robu i vjerovjesniku Ejjubu ﷺ za njegovu zakletvu da će svoju ženu stotinu puta udariti bičem.

Jedni kažu da se na to zakleo zato što je prodala svoje pletenice, a drugi zato što joj se šejtan pojavio u liku ljekara i govorio joj o Ejjubovom lijeku, a ona mu nakon toga došla i to mu ispričala. On je odmah znao da je to bio šejtan, pa se zakleo da će je kazniti sa sto udaraca bičem. Kada ga je Uzvišeni Allah izliječio, odredio mu je da uzme snop palminih grančica sa okićenim hurmama i da je njima jedanput udari, pa da to bude umjesto stotinu udaraca bičem. Ejjub je tako ispunio zakletvu i nije je prekršio.

Ovo je olakšanje i izlaz za onog ko se bojao Allaha i bio Mu pokoran, pogotovo ako se radilo o strpljivoj ženi, koja se nadala Allahovoj nagradi, bila iskrena i dobročinitelj, na pravom putu i odvažna - Allah bio zadovoljan sa njom!

Zato je Uzvišeni Allah dao olakšicu, koju je objasnio riječima: *Mi smo vidjeli da je on saburli. Divan je on rob bio i mnogo se kajao!*

Mnogi islamski pravnici su ovu olakšicu koristili kod zakletvi i zavjeta, a neki su otišli i dalje, pa su poglavlje o lukavstvima uvrštavali u djela zabranjena Islamom. Započinjali bi ga sa ovim časnim ajetom, pa bi onda tu navodili čudne i neobične stvari, čiji isječak ćemo navesti u poglavlju o šerijatskim propisima, kada do njega, ako Bog da, dođemo.

Ibn Džerir i neki historičari tvrde da je Ejjub umro kada je imao devedeset tri godine, a neki drugi kažu da je živio duže.

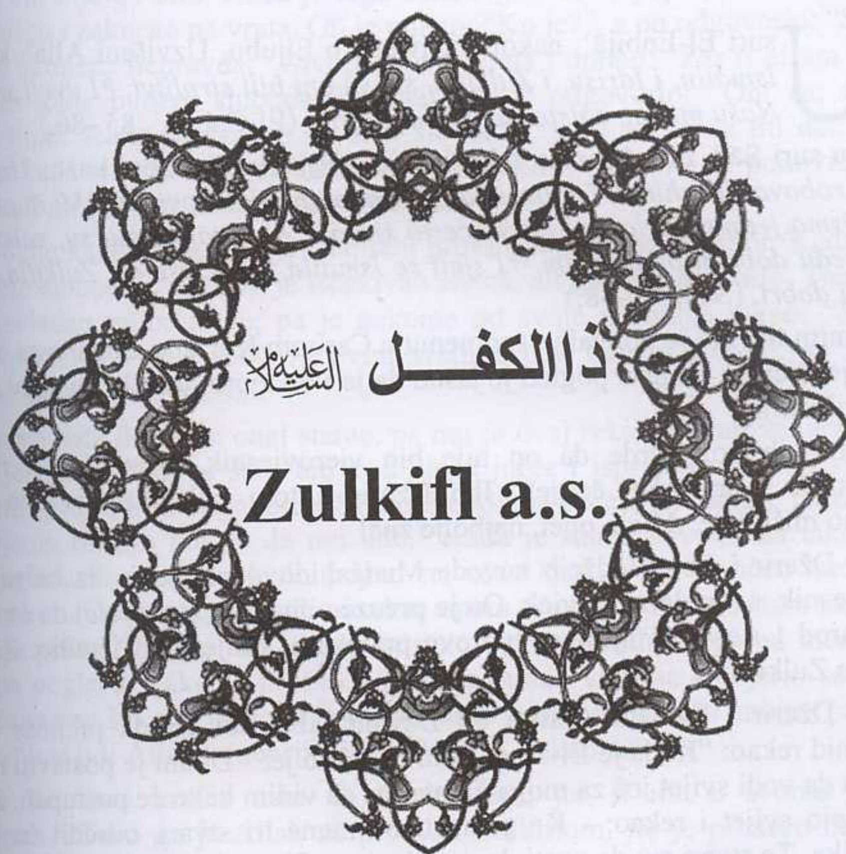
Lejs od Mudžahida prenosi iskaz u kojem se kaže da će Allah ﷻ na Sudnjem danu Sulejmana ﷺ uzeti kao dokaz protiv bogataša, Jusufa ﷺ kao dokaz protiv bludnika, a Ejjuba ﷺ kao dokaz protiv onih koji su imali iskušenja.

Ejjub ﷺ je ostavio oporuku svom sinu Hawmelu, a nakon njega njegovu ulogu je nastavio njegov sin Bišr ibn Ejjub, za kojeg mnogi ljudi tvrde da je bio Zulkifl. Allah najbolje zna!

Ovaj njegov sin, za kojeg kažu da je bio vjerovjesnik, kako oni tvrde, umro je kada je imao sedamdeset pet godina.

S obzirom da neki kažu da je Zulkifl bio Ejjubov sin, neka je Allahov mir i spas na njih obadvojicu, sada ćemo navesti kazivanje o njemu.

ذا الكفل عليه السلام

Zulkifl a.s.

KAZIVANJE O ZULKIFLU ZA KOJEG NEKI TVRDE DA JE EJJUBOV SIN

U suri El-Enbijā', nakon kazivanja o Ejjubu, Uzvišeni Allah kaže: **I Ismailu, i Idrisu, i Zulkiflu, svi su oni bili strpljivi. *I uveli smo ih u Našu milost, zaista su oni od dobrih.* (El-Enbijā', 85.-86.)

A u suri Sād, također nakon kazivanja o Ejjubu, Uzvišeni kaže: **I sjeti se Naših robova, Ibrahima, Ishaka i Jakuba, čvrstih i dalekovidih. *Mi ih posebno obdarismo jednom vrlinom, da se često sjećaju Ahireta, *i oni su, zaista, kod Nas među dobrim odabranim. *I sjeti se Ismaila, i El-Jese'a i Zulkifla, svi su oni bili dobri.* (Sād, 45.-48.)

Samim tim što je pohvalno spomenut u Časnom Kur'anu zajedno sa ostalim vjerovjesnicima, na prvi pogled je jasno da je i on vjerovjesnik. Ovakav stav je općeprihvatljiv.

Ima onih koji tvrde da on nije bio vjerovjesnik, nego dobar, mudar, istinoljubiv i pravedan čovjek. Ibn Džerir u tom pogledu nije dao svoje konačno mišljenje. Allah, opet, najbolje zna!

Ibn Džerir i Ebu Nudžejh navode Mudžahidovo mišljenje da on nije bio vjerovjesnik, nego dobar čovjek. On je preuzeo obavezu (*tekeffele*) da će voditi svoj narod i rješavati njihove sporove pravedno, pa je tako i radio. Zato je prozvan Zulkiflom.

Ibn Džerir i Ibn Ebi Hatim od Dawuda ibn Ebi Hinda prenose da je Mudžahid rekao: "Kada je El-Jese' ostario, rekao je: - Da mi je postaviti nekog čovjeka da vodi svijet još za moga života, pa da vidim kako će postupati. Zatim je sakupio svijet i rekao: - Ko prihvati od mene tri stvari, odredit ću ga za zamjenika. Te stvari su: da posti danju, klanja nafilu noću i ne srdi se."

On dalje kaže: "Jedan naoko neizgledan čovjek je ustao i rekao: - Ja ću. El-Jese' ga je upitao: - Zar ti možeš postiti danju, klanjati nafilu noću i ne srditi se? - Mogu, rekao je; ali ga ipak taj dan nije prihvatio. Sutradan je ponovio isto pitanje. Svijet je šutio, a onaj isti čovjek je ponovo ustao i rekao: - Ja ću to prihvatiti. On ga je tada postavio za svoga zamjenika."

On dalje kaže: "Iblis je naredio šejtanima da na njega obrate posebnu pažnju. Međutim, oni su ubrzo klonuli, pa im je rekao: "Pustite ga meni!" Zatim se pretvorio u lik siromašnog starca i došao mu upravo kada je bio legao da se odmori poslije podne. On nije spavao ni noću ni danju, osim malo poslije

podne. Iblis mu je zakucao na vrata, a ovaj upitao: "Ko je?" Iblis je odgovorio: "Jedan starac kome je nanesena nepravda." Ustao je i otvorio vrata, a Iblis mu počeo govoriti: "U sukobu sam sa svojim narodom. Učinili su mi nepravdu, uradili mi to, pa mi uradili to - i tako mu počeo duljiti priču dok nije došlo predvečerje i propao popodnevni odmor. Tada mu je rekao: "Kada večeras budem slobodan, dođi pa ću riješiti tvoj slučaj!" Međutim, veče je prošlo u iščekivanju da starac dođe, ali se on nije pojavljivao. Zato je krenuo da ga potraži.

Sutradan je rješavao parnice među ljudima i iščekivao hoće li se starac pojaviti ali, nije ga bilo. Kada je toga dana legao da se popodne odmori, ovaj mu je došao i zakucao na vrata. On je upitao: "Ko je?", a on odgovorio: "Starac kome je učinjena nepravda." Otvorio mu je vrata i upitao: "Zar ti nisam rekao da dođeš kada budem slobodan?" Ovaj mu je odgovorio: "Oni su, zaista, najgori ljudi! Kada su saznali da si ti slobodan, rekli su da će mi dati moje pravo, a kada si ti krenuo da radiš, to su porekli." Opet mu je ponovio: "Idi sada i dođi mi večeras kada budem slobodan!"

On dalje kaže: "Tako ga je i taj dan prošao popodnevni odmor. Kada je te večeri bio slobodan, ponovo je iščekivao starca, ali ga opet nije bilo. Treći dan ga je savladao umor i san, pa je nekome od svoje porodice rekao: "Nemoj nikoga puštati da se približava ovim vratima dok budem spavao, jer me je pritiskao umor i pospanost."

Upravo tada došao je onaj starac, pa mu je ovaj rekao: "Vrati se, vrati se!" Starac je rekao: "Ali ja sam bio kod njega jučer i ispričao mu svoj slučaj." Međutim, ovaj mu je odgovorio: "Tako mi Allaha nećeš, jer nam je naredio da ne smijemo nikoga pustiti da mu uđe." Kada je starac shvatio da tako neće moći, ugledavši otvor na kući, popeo se, ušao kroz njega i počeo kucati na vrata iznutra. Čovjek se probudio i rekao onom drugom: "Zar ti nisam zabranio da ikoga puštaš?" Ovaj mu je odgovorio: "Tako mi Allaha, pored mene nije ušao, pa pogledaj kako je prošao." Tada je prišao vratima i uvjerio se da su zaključana kao što su i bila, ali je starac koga je prepoznao bio unutra, pa ga je upitao: "Jesi li ti Allahov neprijatelj?" "Jesam", rekao je.

Sve što znaš uradio sam da te naljutim, jer si me u svemu učinio nemoćnim." Tako ga je Allah ﷻ prozvao Zulkiflom, jer je preuzeo obavezu (*tekeffele*) i izvršio je.

Slično ovom, Ibn Ebi Hatim navodi još jedno kazivanje koje prenosi od Ibn Abbasa. Slična verzija se prenosi i od Abdullaha ibn el-Harisa, Muhammeda ibn Kajsa, Ibn Hudžejra el-Ekbera i drugih učenjaka iz prvih generacija.

Ibn Ebi Hatim još navodi: "Pričao nam je moj otac, da je njemu pričao Ebu el-Džemahir, da je čuo od Se'ida ibn Bešira, a on od Katadea, da je Kenane ibn el-Ahnes rekao: "Čuo sam El-Eš'arija - tj. Ebu Musaa, r.a. - da je sa ovog minbera rekao: - Zulkifl nije bio vjerovjesnik, nego dobar čovjek koji je klanjao stotinu namaza dnevno. Zulkifl je tu obavezu preuzeo od El-Jesea, izvršavao je kako treba, pa je zato prozvan Zulkiflom."

Ovo prenosi Ibn Džerir, od Abdurrezzaka, on od Ma'mera, a on od Katadea koji kaže: "Ebu Musa el-Eš'ari ga prenosi kao hadis el-munkatia'a (sa prekinutim senedom)."

Imam Ahmed kaže: "Pričao nam je Esbat ibn Muhammed, da je njemu pričao El-A'meš, da je čuo od Abdullaha ibn Abdullaha, on od Sa'da, Talhinog oslobođenog roba, a on od Ibn Omera, da je rekao: - Od Allahovog Poslanika ﷺ sam čuo jedan hadis, koga ne bih pričao da sam ga čuo samo jednom ili dvaput - nego sam ga čuo više puta, nabrojavši sedam puta kako je čuo kako govori: - El-Kifl je bio rođeni Izraelćanin, čovjek se nije mogao suzdržati od grijeha. Jednom prilikom je nekoj ženi dao šezdeset zlatnika da bi sa njom legao. Kada je on sa njom htio da uradi što i čovjek sa ženom, zadrhtala je i zaplakala. On ju je upitao: "Zašto plačeš? Jesam li te prisilio na ovo?" Ona je odgovorila: "Ne, nisi, ali ovo do sada nikada nisam uradila, nego me je nužda na ovo natjerala." Tada joj je rekao: "Radiš ovo, a nikada to prije nisi radila!" Zatim se odmakao od nje, i rekao joj: "Idi i nosi zlatnike, tvoji su." Zatim je rekao: "Tako mi Allaha, El-Kifl više nikada neće zgriješiti Allahu!" Te iste noći je umro, a na vratima je osvanuo napis: "Allah je oprostio El-Kiflu."[1]

Ovaj hadis od El-A'meša prenosi i Tirmizija i daje mu ocjenu: hasen (dobar). Zatim kaže da neko ovu predaju prenosi kao Ibn Omerove riječi (mewkuf).

Ovaj hadis je po svome sadržaju vrlo čudan, a i sened mu je sporan, jer Ebu Hatim o spomenutom Sa'du kaže: "Našao sam ga samo u lancu prenosilaca jednog hadisa." Ibn Hibban kaže da je on pouzdan. Međutim, od njega prenosi samo spomenuti Abdullah ibn Abdullah er-Razi. Allah, opet, najbolje zna!

Čak i ako bi ovaj hadis i bio ispravan, on se ne odnosi na Zulkifla, nego na El-Kifla, a to nije Zulkifl koji je spomenut u Kur'anu. Allah, opet, najbolje zna!

[1] Hadis bilježi Tirmizija u svom *Sunenu* 38/48/296; kaže Ebu Isa: "Ovo je hadis hasen", Šejban i drugi ga bilježe od El-A'meša kao riječi Poslanika ﷺ i drugi ga bilježe od El-A'meša ali ne kao merfu.

POGLAVLJE O NARODIMA KOJI SU U POTPUNOSTI UNIŠTENI

Ovo se dešavalo prije objavljivanja Tewrata, jer Uzvišeni kaže: *Mi smo Musau dali Knjigu, nakon što smo uništili drevne narode.* (El-Kasas, 43.)

Ibn Džerir, Ibn Ebi Hatim i El-Bezzar od Awfa el-A'rabijja prenose, a on od Ebu Nadreta, da je Ebu Se'id el-Hudri rekao: "Nakon što je Tewrat objavljen na Zemlju, Allah ﷻ nije uništio nijedan narod kaznom sa neba ili iz zemlje, osim naselje čiji su stanovnici pretvoreni u majmune. Zar nisi primjetio da Uzvišeni Allah kaže: *Mi smo Musau dali Knjigu, nakon što smo uništili drevne narode.*

El-Bezzar u svojoj verziji ovo navodi kao riječi Poslanika ﷺ (merfu'). Međutim, prije će biti, Allah najbolje zna, da su to riječi ashaba (mewkuf). Sve to ukazuje da su svi u potpunosti uništeni narodi, uništeni prije Musaa ﵇.

U njih se ubrajaju:

Stanovnici Ressa

Uzvišeni Allah u suri El-Furkān kaže: **I Adu i Semudu i stanovnicima Ressa i mnogim generacijama između njih - *svima smo navodili primjere i sve smo potpuno uništili.* (El-Furkān, 38.-39.)

U suri Kāf, Uzvišeni kaže: **Prije njih su poricali: Nuhov narod, i stanovnici Ressa, i Semud, *i Ad, i faraon, i Lutov narod, *i stanovnici Ejke i narod Tubbe'a. Svi su oni poslanike u laž ugonili, pa su Moju kaznu zaslužili.* (Kāf, 12.-14.)

Ovaj i prethodni citat govore da su oni uništeni, porušeni i upropašteni. To pobija Ibn Džerirovu tvrdnju da su stanovnici Ejke bili ti koji su iskopali rovove o kojima se govori u suri El-Burudž. Za njih Ibn Ishak i neki drugi tvrde da su živjeli nakon Isaa ﵇. Međutim, i ova tvrdnja je sporna. Ibn Džerir navodi Ibn Abbasove riječi da su stanovnici Ressa, zapravo jedno od Semudovih naselja.

Hafiz Ebu el-Kasim Ibn Asakir na početku svoje *Historije*, govoreći o gradnji Damaska, iz *Historija* Ebu el-Kasima Abdullaha ibn Abdullaha ibn Džerdada i drugih, navodi da su stanovnici Ressa živjeli u Haduru i da im je

Allah ﷻ poslao vjerovjesnika po imenu Hanzala ibn Safwan, pa su ga oni poricali i ubili. Ad ibn Aws ibn Irem ibn Sam ibn Nuh i njegov sin su iz Ressa, ali su se prije uništenja Ressa vratili i nastanili u brdima Ahkaf. Nakon toga je Allah ﷻ uništio stanovnike Ressa, a ovi su se raširili po cijelom Jemenu i drugim krajevima širom zemlje. Tako je Džebron ibn Sa'd ibn Ad ibn Aws ibn Irem ibn Sam ibn Nuh doselio u oblast Damaska gdje je podigao grad koji je nazvao Džebron. To je zapravo Irem, poznat po stubovima. Nigdje na jednom mjestu nema više kamenih stubova nego u Damasku. Zatim je Allah ﷻ poslao Huda ibn Abdullaha ibn Rebbaha ibn Halida ibn el-Huluda ibn Ada, narodu Ad - tj. Adovim potomcima u Ahkafu - pa su ga u laž ugonili zbog čega ih je Uzvišeni Allah uništio.[1]

Prema tome, stanovnici Ressa su živjeli mnogo prije Ada. Allah ﷻ najbolje zna!

Ibn Ebi Hatim od Ebu Bekra ibn Ebi Asima prenosi, da je od svoga oca čuo, da mu je Šebib ibn Bišr pričao, da je od Ikrime čuo, da je Ibn Abbas rekao: "Er-Ress je ime bunara u Azerbejdžanu." Es-Sewri od Ebu Bekra prenosi da je Ikrime rekao: "Er-Ress je bunar u kome su ukopali svog vjerovjesnika."

Ibn Džurejdž kaže da je Ikrime rekao: "Stanovnici Ressa su zapravo stanovnici Feldža o kojima se govori u suri Ja-sin." Katade kaže da je Feldž jedno od naselja u Jemami.

Ja smatram da su, ako su oni isti oni o kojima se govori u suri Jasin, kako kaže Ikrime, onda su morali biti u potpunosti uništeni. Uzvišeni Allah govoreći o njima kaže: *Bio je to samo jedan užasan krik i oni su svi odjednom pomrli.* (Jā-sīn, 29.)

O njima ćemo kasnije govoriti. Ako su pak bili neki drugi narod, a ne ovaj, što je očito, i bili uništeni i porušeni po svim procjenama, to se ne slaže sa onim što tvrdi Ibn Džerir.

Ebu Bekr Muhammed ibn el-Hasan en-Nakkaš kaže: "Stanovnici Ressa su imali jedan bunar koji im je bio dovoljan za napajanje i navodnjavanje zemlje. Njima je vladao jedan pravedan i čestit vladar, za kojim su, kada je umro, žalili. Nekoliko dana nakon njegove smrti šejtan im se pokazao u njegovom liku, i rekao: 'Ja nisam umro, nego sam se od vas bio malo povukao da vidim kako ćete postupati." Oni su se tome puno obradovali, a onda im je naredio da između njega i sebe postave zastor, pa neće nikada umrijeti. Mnogi od njih su u to povjerovali, podlegli iskušenju i počeli ga obožavati. Tada im je Allah ﷻ poslao vjerovjesnika koji im je objasnio da im iza zastora govori šejtan, zabranjujući im da ga obožavaju i naređujući im da obožavaju samo Allaha, koji nema nikakva sudruga."

Es-Suhejli kaže: "Njemu je objava silazila u snu, a ime mu je bilo Hanzala ibn Safwan. Na prevaru su ga napali, ubili i bacili u bunar. Nakon toga bunar je presušio, pa su patili zbog žeđi, nakon što je vode bilo u izobilju. Drveće im se

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 1/15/Tehzib.

usljed suše osušilo, usjevi prestali rađati, kuće se porušile, pa su nakon udobnog života morali iskusiti surovost i nakon zajedništva razjedinjenost, sve dok nisu do posljednjeg uništeni. Njihova staništa su zaposjeli džinni i divlje životinje, tako da su se odatle mogli čuti jedino glasovi džinna, rika lavova i zavijanje hijena."

Ibn Džerir prenosi od Muhammeda ibn Humejda, on od Seleme, on od Ibn Ishaka, a ovaj od Muhammeda ibn Ka'ba el-Kurezija, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Prvi čovjek koji će Kijametskog dana ući u Džennet bit će crni rob. To će biti zato što je Uzvišeni Allah poslao poslanika mještanima jednog naselja, pa u njega nije povjerovao niko osim tog crnog roba. Mještani tog naselja su zatim napali tog vjerovjesnika, iskopali bunar i bacili ga u njega, a onda jednom velikom kamenom pločom zatvorili otvor. Taj rob je sakupljao drva, na svojim leđima ih donosio i prodavao kako bi mogao kupiti jelo i piće. Zatim bi to odnio do tog bunara, podizao onu ploču, a Allah ﷻ bi mu u tome pomogao, i krišom vjerovjesniku doturao hranu i piće, a onda ponovo vraćao ploču gdje je i bila."

On dalje kaže: "I tako je bilo dokle je Allah ﷻ htio da bude. Ali, jednog dana kad je otišao da sakuplja drva kao što je do tada činio, pa kad ih je sakupio, svezao i htio da ponese, obuzeo ga je drijemež, te je legao. Allah ﷻ mu je zapečatio uši, pa je ostao spavajući sedam godina. Zatim se pomakao, protegao i prevrnuo na drugu stranu i nastavio spavati. Allah ﷻ mu je ponovo zapečatio uši i narednih sedam godina, nakon čega je ustao, uzeo breme drva i krenuo misleći da je spavao samo dio dana. Vratio se u svoje naselje, prodao breme drva i kupio jelo i piće, kao što je to i prije radio. Zatim je otišao do onog bunara, tj. do mjesta gdje je bio, ali ga tamo nije bilo. Narod se bio dosjetio vjerovjesnika, izvadio ga, priznao i povjerovao mu."

On dalje kaže: "Vjerovjesnik ih je upitao šta se desilo sa crncem, a oni su odgovorili da ne znaju. Tek kada je vjerovjesnik preselio na Ahiret, crnac se probudio iz svoga sna. Za njega je Muhammed ﷺ rekao: "Taj crnac će biti prvi koji će ući u Džennet."

Ovaj hadis je mursel i ima spornih elemenata u sebi. Sadržaj ovog hadisa vjerovatno je proširio Muhammed ibn Ka'b el-Kurezi. Allah, opet, najbolje zna!

Međutim, i sam Ibn Džerir ne prihvaća ovaj hadis jer kaže: "Za taj narod ne može se tvrditi da su oni stanovnici Ressa o kojima se govori u Kur'anu, jer Allah ﷻ za njih kaže da su uništeni, a narod u ovom hadisu se odazvao i povjerovao svome vjerovjesniku. Osim - Allahu moj - ako su oni povjerovali u vjerovjesnika nakon što su uništeni njihovi preci." Allah najbolje zna!

On je sklon mišljenju da su oni narod koji je iskopao rovove. Međutim, taj stav je slab iz razloga koje smo već naveli, a i zbog toga što se u kazivanju o narodu koji je iskopao rovove prijeti kaznom na Ahiretu, ukoliko se ne pokaju. Osim toga, za njih se ne navodi da su uništeni, a za stanovnike Ressa se to izričito kaže. Allah, opet, najbolje zna!

Kazivanje o narodu iz sure Jā sīn

Oni su stanovnici jednog grada, o kojima Allah ﷻ u suri Jasin kaže: **I navedi im primjer stanovnika jednog grada kad su im došli poslanici. *Kad im Mi poslasmo dvojicu, ali ih oni porekoše, pa ih pojačasmo trećim, i rekoše: "Mi smo vama poslani!" *Oni odgovoriše: "Vi ste samo obični ljudi kao i mi, i Milostivi ništa nije objavio; vi samo lažete!" *"Gospodar naš zna da smo, doista, vama poslani", rekoše oni, *"i dužni smo samo da jasno obznanimo." *Oni rekoše: "Mi slutimo da nam nesreću donosite i ako se ne okanite, zaista ćemo vas kamenovati i sigurno će vas od nas snaći bolna kazna. *"Vaša zla slutnja je sa vama!", rekoše oni. "Zar zato što ste opomenuti? Ta vi ste narod koji granice zla prelazi!" *I s kraja grada žurno dođe jedan čovjek i reče: "O narode moj, slijedite poslanike! *Slijedite one koji od vas nikakvu nagradu ne traže, a na pravom su putu! *Zašto ja ne bih obožavao Onoga koji me je stvorio, a Njemu ćete se vratiti? *Zar da umjesto Njega prihvatim druge bogove? Ako Milostivi hoće da me snađe kakvo zlo, njihovo zauzimanje neće mi biti ni od kakve koristi, i oni me neće moći spasiti! *Ja bih, zaista, tada bio u očitoj zabludi! *Ja vjerujem u vašeg Gospodara, pa čujte mene!" *I reći će se: "Uđi u Džennet!" a on će reći: "Kamo sreće da moj narod zna *zbog čega mi je moj Gospodar oprostio i učinio me počašćenim!" *I protiv njegova naroda nakon njega, Mi nismo vojsku s neba poslali niti smo to ikad činili. *Bio je to samo jedan užasan krik i oni su odjednom svi pomrli.* (Jā-sīn, 13.-29.)

Općeprihvaćeno je od prvih i kasnijih islamskih učenjaka da je to naselje Antakija. To prenosi Ibn Ishak od Ibn Abbasa i Ka'bu-l-Ahbara, i Wehba ibn Munebbiha. Tako se prenosi i od Durejda ibn el-Hasiba, Ikrime, Katadea, Ez-Zuhrija i drugih. Ibn Ishak, navodeći riječi Ibn Abbasa, Ka'ba i Wehba, kaže da su rekli: "Vladar toga grada bio je Antioh ibn Antioh koji je obožavao kipove. Allah ﷻ mu je poslao trojicu poslanika: Sadika, Saduka i Šeluma, ali ih je on porekao."

Iz ovog se vidi da su oni bili poslanici od Uzvišenog Allaha. Međutim, Katade tvrdi da su to bili Isaovi عليه السلام izaslanici.

To mišljenje navodi i Ibn Džerir od Wehba, on od Ibn Sulejmana, a on od Šuajba el-Džibaija: Prva dva poslanika su bili Šimun i Ivan, a treći Pavle. Mjesto je bila Antakija.

Međutim, ovo mišljenje je vrlo slabo (da'if) jer je Antakija bila prvi grad u to vrijeme čiji su stanovnici povjerovali u Isaa عليه السلام kada im je on poslao trojicu svojih učenika. Zato je Antakija bila jedan od četiri grada u kojima su bili kršćanski patrijarsi: Antakija, Jerusalim, Aleksandrija i Rim, a zatim i Istanbul. Dakle, oni nisu uništeni, a stanovnici grada, o kome se u Kur'anu govori, su uništeni, kako Uzvišeni na kraju kazivanja o njima, nakon što su ubili čovjeka koji je potvrdio vjeru poslanika, kaže: *Bio je to samo jedan užasan krik i oni su odjednom svi pomrli.* Međutim, to ne isključuje mogućnost da su vjerovjesnici spomenuti u Kur'anu poslani stanovnicima Antakije u neka davna vremena, pa

su ih porekli i Allah ﷻ ih uništio, te da je Antakija kasnije ponovo podignuta, pa da su njeni stanovnici u vrijeme Isaa ﷺ, povjerovali izaslanicima koje je on poslao. Allah, opet, najbolje zna!

Dakle, mišljenje da je ovo kazivanje koje je navedeno u Kur'anu u stvari kazivanje o Isaovim učenicima, je slabo, zbog onog što smo već naveli, a i zbog toga što se na prvi pogled iz kur'anskog teksta vidi da su oni poslanici od Allaha ﷻ.

Uzvišeni Allah kaže: *I navedi im primjer,* tj. svom narodu, Muhammede, *stanovnika jednog grada, kada su im došli poslanici. Kada im Mi poslasmo dvojicu, ali ih oni porekoše, pa ih pojačasmo s trećim,* tj. pa ih učvrstismo u poslanstvu sa trećim, i rekoše: *"Mi smo vama poslani,"* tj. narod im je odgovorio da su oni kao i ostali samo obični ljudi. Tako su govorili mnogi narodi koji nisu vjerovali svojim poslanicima, smatrajući nemogućim da Allah ﷻ kao vjerovjesnika pošalje čovjeka. Poslanici su im odgovorili da Allah ﷻ zna da su oni poslanici i da bi ih Allah ﷻ kad bi na Njega laž iznosili, kaznio najtežom kaznom *"i dužni smo da samo jasno obznanimo."* Tj. naša obaveza je da vam prenesemo ono što nam se objavljuje, a Allah ﷻ je taj koji upućuje koga hoće i dovodi u zabludu koga hoće. *Oni rekoše: "Mi slutimo da nam nesreću donosite!"* Tj. to što ste došli smatramo lošim predznakom. *"Ako se ne okanite, zaista ćemo vas kamenovati,"* po jednima se misli riječima, a po drugim djelima. Međutim, prvi stav potvrđuju riječi: *"i sigurno će vas od nas snaći bolna kazna."* Time su im zaprijetili da će ih poniziti i ubiti.

"Vaša zla slutnja je sa vama", rekoše oni!, tj. vama će se vratiti. *"Zar zato što ste opomenuti?"* Tj. zar nam zbog toga što vas podsjećamo na pravi put i pozivamo da idete njime, prijetite ubistvom i poniženjem? *"Ta vi ste narod koji granice zla prelazi!"* tj. ne prihvatate istinu i ne želite je.

I s kraja grada žurno dođe jedan čovjek, tj. da pomogne poslanike i da ispolji vjeru u njih, *i reče: "O narode moj, slijedite poslanike! Slijedite one koji od vas nikakvu nagradu ne traže, a na pravom su putu!"* Tj. oni vas, ne tražeći nikakvu nagradu niti plaću, pozivaju čistoj istini.

Zatim ih je pozvao da obožavaju samo Allaha, koji nema nikakva sudruga i zabranio im da obožavaju bilo šta mimo Njega, od čega nema nikakve koristi ni na ovom, ni na onom svijetu. *"Ja bih, zaista, tada bio u očitoj zabludi!",* tj. ako bih prestao obožavati samo Allaha i uz Njega počeo obožavati još nekog.

Zatim se obratio poslanicima riječima: *"Ja vjerujem u vašeg Gospodara, pa čujte mene!"* Po jednima, ovo znači: "Čujte moje riječi i kod vašeg Gospodara mi budite svjedoci šta sam rekao!" Po drugima to znači: "O moj narode, čujte moje javno očitovanje da vjerujem u Božije poslanike!" Kad je to rekao oni su ga ubili; po jednima kamenovali ga, po drugima zubima ga iskidali, a po trećima svi navalili na njega i ubili ga.

Ibn Ishak od nekih svojih prijatelja prenosi da je Ibn Mes'ud rekao: "Udarali su ga nogama i tukli dok mu nisu grkljan iščupali."

Es-Sewri od Asima el-Ahwela prenosi, da je Ebu Mudžliz rekao: "Taj čovjek se zvao Habib ibn Merijj." Jedni kažu da je bio stolar, drugi tkač, treći obućar, četvrti valjač platna, a neki opet kažu da se bio posvetio ibadetu u tamošnjoj pećini. Allah, opet, najbolje zna!

Od Ibn Abbasa se prenosi da je rekao: "Habib je bio stolar. Bio je obolio od teške bolesti. Puno je sadaku davao pa ga je njegov narod ubio. Zato Uzvišeni kaže: *I reći će se: "Uđi u Džennet!"* Dakle, kada ga je njegov narod ubio, Allah ﷻ ga je uveo u Džennet, pa je, kada je tamo vidio sreću i blagostanje, rekao: *"Kamo sreće da moj narod zna zbog čega mi je moj Gospodar oprostio i učinio me počašćenim!"*, tj. povjerovali bi u ono u što sam ja vjerovao, pa bi dobili ono što sam i ja dobio.

Ibn Abbas kaže: "Dok je bio živ, svoj narod je savjetovao riječima: *"O narode moj, slijedite poslanike!"*, a nakon smrti riječima: *"Kamo sreće da moj narod zna zbog čega mi je moj Gospodar oprostio i učinio me počašćenim!"* To prenosi Ibn Ebi Hatim. Katade također kaže: "Vjernik neće prevariti. On uvijek upućuje samo savjete i govori o Allahovim blagodatima kojima je počašćen." *On reče: "Kamo sreće da moj narod zna zbog čega mi je moj Gospodar oprostio i učinio me počašćenim!"* Tako mi Allaha, on je poželio da njegov narod sazna kakvu je Allahovu počast doživio i da vidi u kakvom se stanju nalazi!" Katade zatim kaže: "Tako mi Allaha, Uzvišeni nakon njegova ubistva, njegov narod više nije korio ni opominjao: *"Bio je to samo jedan užasan krik i oni su odjednom svi pomrli."*

Riječi Uzvišenog: *I protiv njegova naroda nakon njega, Mi nismo vojsku s neba poslali niti smo to ikad činili,* znače: da bi im se osvetili nije bilo potrebno da spuštamo vojsku s neba protiv njih. Ovakvo shvaćanje značenja ovih riječi Ibn Ishak preko nekih prijatelja prenosi od Ibn Mes'uda. Mudžahid i Katade kažu: "Kada se kaže da im vojska više nije dolazila misli se da im više nakon toga nije slato drugo poslanstvo." Ibn Džerir na ovo dodaje: "Prvo mišljenje je ispravnije."

I ja kažem da je prvo mišljenje ispravnije, jer Uzvišeni kaže: *niti smo to ikad činili,* tj. za tim nismo imali nikakve potrebe dok smo ih kažnjavali zato što su poricali Naše vjerovjesnike i ubili Našeg štićenika. *Bio je to samo jedan užasan krik i oni su odjednom svi pomrli.*

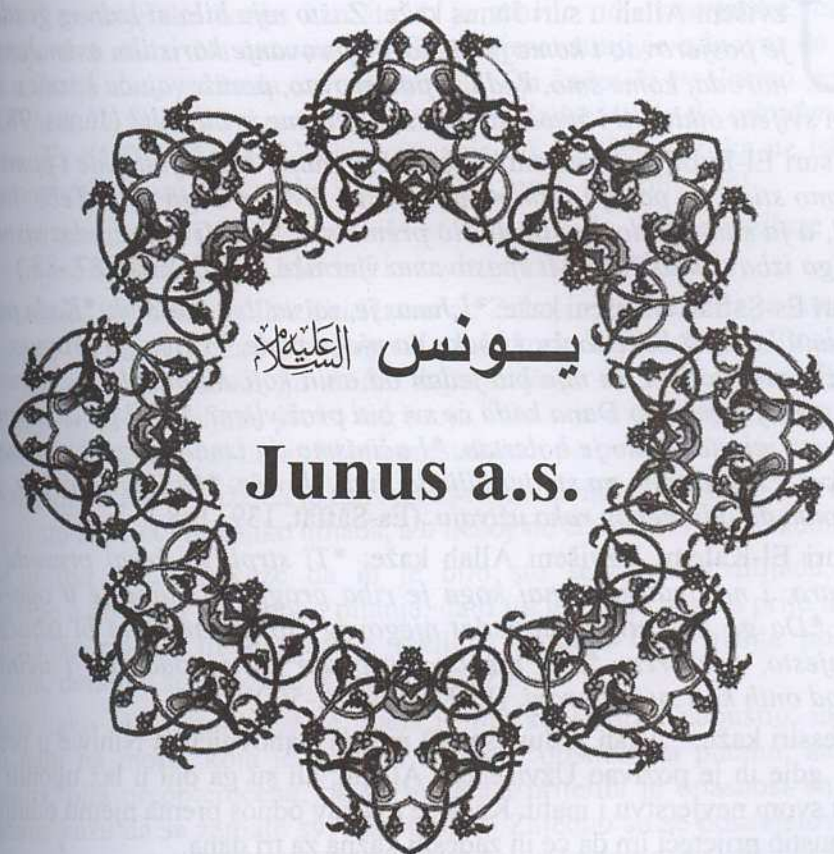
Mufessiri kažu: "Allah ﷻ im je poslao Džibrila ﵇, pa je on uzeo za dovratnike kapije na njihovom gradu, i prema njima ispustio samo jedan krik, pa su svi pomrli, tj. odjednom su utihnuli njihovi glasovi i umirili se pokreti, tako da nije ostalo ni jedno oko da trepće."

Sve ovo, pored ostalog, ukazuje na to da spomenuti grad nije Antakija, jer su ovi uništeni zato što su poricali Allahove poslanike, a stanovnici Antakije su povjerovali i slijedili Isaove učenike koje im je on poslao. Zato se kaže da je Antakija prvi grad koji je povjerovao u Isaa ﵇.

Što se tiče hadisa koji prenosi Taberanija od Huseina el-Eškara, on od Sufjana ibn Ujejneta, on od Ibn Ebi Nudžejha, on od Mudžahida, a ovaj od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ rekao: "Trojica su se prvi odazvali: Musau Juše ibn Nun, Isau čovjek o kome se govori u suri Jasin, a Muhammedu Alija ibn Ebi Talib"[1], za njega se može reći da nije potvrđen, jer se riječi ovog Huseina ne mogu prihvatiti, jer on spada u šiije koji pretjeruju. Pored toga jedino on prenosi ovaj hadis, što opet u potpunosti ukazuje na slabost ovog hadisa. Allah, opet, najbolje zna!

[1] Hadis je da'if; bilježi ga Taberani 3/111/2; El-Albani u *Silsiletu-l-hadisi-d-da'ifeti* 1/360/259 i kaže: "Ovaj sened je veoma slab (da'if) ako nije apokrifan, jer Husejn el-Eškar je zapravo Ibnu-l-Hasan el-Kufi, žestoki šiija i kod Buharije je veoma slab." Također ga bilježi Ibn Kesir 3/570 i kaže: "Ovaj hadis je munker (neprihvatljiv) i prenosi se samo od Husejn el-Eškara a on je šiija koji se ne uzima kao povjerljiv.

يــونس عليه السلام
Junus a.s.

KAZIVANJE O JUNUSU ﷺ

Uzvišeni Allah u suri Jūnus kaže: *Zašto nije bilo ni jednog grada koji je povjerovao i kome je njegovo vjerovanje koristilo, osim Junusova naroda, kome smo, kada je povjerovao, ponižavajuću kaznu u životu na ovom svijetu otklonili i život mu izvjesno vrijeme produžili?* (Jūnus, 98.)

A u suri El-Enbijā', Uzvišeni kaže: **I Zunnunu, kada ljutit ode i pomisli da ga nećemo stići, pa poslije u tminama zovnu: "Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si!, a ja sam se, doista, ogriješio prema sebi!" *Mi mu se odazvasmo i iz nevolje ga izbavismo. Tako Mi spasavamo vjernike.* (El-Enbijā', 87.-88.)

U suri Es-Sāffāt, Uzvišeni kaže: **I Junus je, zaista, bio poslanik. *Kada pobježe na prepunu lađu, *i baci kocku i kocka na njega pade. *I riba ga proguta, a bio je zaslužio prijekor. *I da nije bio jedan od onih koji Allaha slave, *sigurno bi ostao u njenoj utrobi do Dana kada će svi biti proživljeni. *I Mi ga izbacismo na jedno pusto mjesto, a bio je bolestan. *I učinismo da iznad njega izraste vriježa jedne tikve. *I poslasmo ga stotini hiljada ljudi, ili više. *Oni povjerovaše, pa im dadosmo da do određenog roka uživaju.* (Es-Sāffāt, 139.-148.)

U suri El-Kalem, Uzvišeni Allah kaže: **Ti strpljivo čekaj presudu svog Gospodara, i ne budi kao onaj koga je riba progutala, kada je u ogorčenju zovnuo. *Da ga nije stigla blagodat njegovog Gospodara, bio bi izbačen na pusto mjesto, prekoren. *Ali, njegov Gospodar ga je odabrao i učinio ga jednim od onih koji su odabrani.* (El-Kalem, 48.-50.)

Mufessiri kažu: "Allah je Junusa ﷺ poslao stanovnicima Niniwe u predjelu Mosula, gdje ih je pozivao Uzvišenom Allahu, ali su ga oni u laž ugonili i bili uporni u svom nevjerstvu i inatu. Kada se ovakav odnos prema njemu oduljio, on ih je napustio prijeteći im da će ih zadesiti kazna za tri dana."

Ibn Mes'ud, Mudžahid, Se'id ibn Džubejr, Katade i više ranijih i kasnijih učenjaka kažu: "Kada ih je napustio i uvjerili su se da će ih snaći kazna, Allah im je u srca usadio pokajanje, pa su se kajali zbog svoga odnosa prema ovom vjerovjesniku.

Obukli su isposničku odjeću i razdvojili svako mladunče od njegove majke, a zatim su se skrušeno i ponizno molili Uzvišenom Allahu da im oprosti. Dok su molili, svi su plakali: ljudi, žene, sinovi, kćerke i majke, a i krupna i sitna stoka se uskomešala i uznemirila; deve i njihova mladunčad su rikala, krave i telad mukala, a ovce i janjad su blejala. Bio je to veličanstven i jeziv prizor. Zbog svega ovog Uzvišeni Allah je Svojom snagom i moći, milošću i samilošću, otklonio od njih ranije zasluženu kaznu koja se već bila nadvila iznad njihovih glava poput mračne i teške noći."

Zato Uzvišeni kaže: *Zašto nije bilo ni jednog grada koji je povjerovao i kome je njegovo vjerovanje koristilo,* (Jūnus, 98.) tj. zašto među proteklim generacijama ne možeš naći ni jedno naselje koje je u potpunosti vjerovalo?

- Iz samog pitanja se vidi da takvih naselja nije bilo, nego je bilo kao što Uzvišeni kaže: *Mi ni u jedan grad nismo poslali opominjača, a da oni koji su bili navikli na raskošan život u njemu, nisu rekli: "Mi ne vjerujemo u ono što je po vama poslano."* (Sebe', 34.) Ili: *Osim Junusova naroda, kome smo, kada je povjerovao, ponižavajuću kaznu u životu na ovom svijetu otklonili i život mu izvjesno vrijeme produžili.* (Jūnus, 98.) Tj. svi su povjerovali.

Po pitanju hoće li im njihovo vjerovanje koristiti i na Ahiretu i hoće li ih spasiti od onosvjetske kazne kao što ih je spasilo od ovosvjetske, mufessiri zauzimaju dva stava: Na osnovu konteksta, vjerovatniji je odgovor da hoće, a Allah najbolje zna, jer kada su povjerovali, On kaže: **i poslasmo ga stotini hiljada ljudi, ili više. *Oni povjerovaše, pa im dadosmo da do određenog roka uživaju.* (Es-Sāffāt, 147.-148.) Ovo uživanje do određenog roka ne isključuje mogućnost otklanjanja ahiretske kazne. Allah, opet, najbolje zna!

Svi se slažu da ih je sigurno bilo stotinu hiljada, ali se razilaze u broju koliko ih je bilo preko toga. Mekhul kaže da je to deset hiljada.

Tirmizija, Ibn Džerir i Ibn Ebi Hatim od Zuhejra, prenose da je čuo od Ebu el-Alijjeta, da mu je pričao Ubejj ibn Ka'b kako je on Allahovog Poslanika ﷺ upitao o ajetu: *i poslasmo ga stotini hiljada ljudi, ili više,* pa je odgovorio: "Bilo ih je dvadeset hiljada preko tog broja." Da nije ovog nepoznatog čovjeka u lancu prenosilaca, ovaj hadis bi bio presuđujući po ovom pitanju.

U jednoj verziji se kaže da je Ibn Abbas rekao da ih je bilo sto trideset hiljada, u drugoj sto trideset i nekoliko hiljada, a u trećoj sto četrdeset i nekoliko hiljada.

Se'id ibn Džubejr kaže da ih je bilo sto sedamdeset hiljada. Postoji neslaganje u pogledu još jednog pitanja; da li im je Junus poslan prije ili poslije događaja sa ribom, ili su to dva različita naroda. Oko ovoga postoje tri mišljenja, detaljno su izložena u našem *Tefsiru*.

Bilo kako bilo, Junus ﷺ se, kada je ljut svoj narod napustio, ukrcao na jednu lađu na moru, koja je, kad su se njom otisnuli na pučinu, kako kažu mufessiri, bila preopterećena, pa se ljuljala i prijetila je opasnost da potone. Mufessiri kažu da se zamalo svi nisu utopili. Zajedno su se posavjetovali kako da se spase, pa su odlučili da bace kocku, pa na koga padne, njega će baciti s lađe da bi je rasteretili. Kada su bacili kocku, ona je pala na Allahovog vjerovjesnika Junusa, ali mu nisu dozvolili da baš on bude bačen. Kada su kocku bacili i drugi put, ona je opet pala na njega. Tada se počeo spremati da skine odjeću i skoči, ali oni opet nisu pristali. Kada su i treći put bacili kocku, opet je pala na njega, jer je Allah htio da se sa njim desi nešto krupno.

Uzvišeni Allah kaže: **I Junus je zaista bio poslanik. *Kada pobježe na prepunu lađu, *i baci kocku i kocka na njega pade. *I riba ga proguta, a bio je zaslužio prijekor.* (Es-Sāffāt, 139.-142.) Kada je kocka na njega pala, bačen je u more. Tada je Uzvišeni Allah poslao jednu veliku morsku ribu, koja ga je progutala.

Allah joj je naredio da ne jede njegovo meso i da mu ne lomi kosti, jer to nije bila njena nafaka! Kaže se da ga je riba progutala i u svom stomaku pronijela kroz sva mora. Drugi kažu da je kasnije tu ribu progutala druga riba, još veća od ove.

Također kažu da je, kad se obreo u unutrašnjosti kita, pomislio da je već umro. Pokušao je mrdnuti rukama i nogama pa je, kad je uspio, shvatio da je živ. Tada je pao Allahu na sedždu i rekao: "Gospodaru moj, činim Ti sedždu, na mjestu na kakvom je nikada niko nije učinio."

Nema jednoglasnog mišljenja ni o dužini njegovog boravka u unutrašnjosti kita. Mudžahid od Eš-Šabija prenosi da ga je kit progutao prije podne, a izbacio naveče. Katade kaže da je unutra ostao tri dana, a Dža'fer es-Sadik sedam dana.

O njemu govore i stihovi Umejjeta ibn Ebi es-Salta:

Tvojom dobrotom se Junus spasi -
nakon što provede u utrobi kita nekoliko noći.

Se'id ibn Ebu el-Hasan i Ebu Malik kažu da je u njegovoj utrobi bio četrdeset dana. Allah najbolje zna koliko je tamo ostao. Kada je kit sa njim počeo ploviti beskrajnim morskim prostranstvima i roniti dubinama slane vode, slušajući kako ribe slave Milostivog, kako čak i pijesak slavi Onog koji daje da zrnje i košpice klijaju, Gospodara sedam nebesa i sedam zemalja i onog što je između njih i pod zemljom, tada je, na način svojstven stanju u kom je bio, osjetio i rekao ono o čemu nam govori Uzvišeni i Moćni, Onaj koji zna tajne i došaptavanja, koji otklanja nesreću i nevolje, Onaj koji čuje i najtiše glasove, poznaje i najskrivenije tajne i uslišava dove ma kolike bile, koji je sve objasnio u Svojoj jasnoj knjizi, objavljenoj Svom vjernom Poslaniku, koji od svih najistinitije govori. On je, Allah, Gospodar svjetova i Bog poslanika koji je rekao: *I Zunnunu kad ode,* tj. svojoj porodici *ljutit i pomisli da ga nećemo stići, pa poslije u tminama zovnu: "Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si!, a ja sam se, doista, prema sebi ogriješio!" *Mi mu se odazvasmo i iz nevolje ga izbavismo. Tako Mi spašavamo vjernike.* (El-Enbijā', 87.-88.)

I pomisli da ga nećemo stići, tj. da ga nećemo dovesti u tešku situaciju. Drugi kažu da se riječ *nakdire* u ovom ajetu čita kao *nukaddire* (odrediti), što je općepoznato značenje, kao što kaže pjesnik:

Prohujalo vrijeme ne može se povratiti, Slavljen neka si
Što odrediš to mora biti, jer Ti zapovijedaš.

Pa poslije u tminama zovnu: "Nema Boga osim Tebe..." Ibn Mes'ud, Ibn Abbas, Amr ibn Mejmun, Se'id ibn Džubejr, Muhammed ibn Ka'b, El-Hasan, Katade i Ed-Dahhak kažu da su to bile tmina noći, tmina mora i tmina kita.

Salim ibn Ebi el-Dža'd kaže: "Tog kita progutao je drugi kit, pa su, pored morske tmine, bile još tmine dva kita."

**i da nije bio jedan od onih koji Allaha slave, *sigurno bi ostao u njenoj utrobi do Dana kada će biti proživljeni.* (Es-Sāffāt, 143.-144.) Jedni kažu da to znači: Da on tada nije slavio Allaha, donosio šehadet, i ponizno priznao svoj grijeh, pokajao se i vratio Allahu, ostao bi tamo sve do Sudnjeg dana, i bio bi proživljen iz utrobe tog kita. Ovakvo mišljenje, prema jednoj od dvije verzije koje se od njega prenose, zastupa i Se'id ibn Džubejr.

Drugi kažu da to znači: *i da nije bio,* tj. prije nego što ga je progutala riba, *od onih koji Allaha slave,* tj. koji su pokorni, klanjaju namaz i mnogo se sjećaju Allaha ﷻ. Tog mišljenja su: Ed-Dahhak ibn Kajs, Ibn Abbas, Ebu el-Alijje, Wehb ibn Munebbih, Se'id ibn Džubejr, Ed-Dahhak, Es-Sudejj, Ata' ibn Saib, Hasan el-Basri, Katade i drugi. Ovakvo mišljenje zastupa i Ibn Džerir.

Ovaj stav potvrđuje i hadis kojeg prenose Imami Ahmed i neki autori *Sunena* od Ibn Abbasa, da mu je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Dječače, naučit ću te nekoliko riječi: "Pazi na Allaha - pazit će te, pazi na Allaha - pomoći će ti, i sjeti se Allaha u blagostanju - sjetit će se tebe u nevolji!"

Ibn Džerir u svom *Tefsiru* i El-Bezzar u svom *Musnedu* prenose od Muhammeda ibn Ishaka, da je čuo od nekog ko je Abdullaha ibn Raifa, oslobođenog roba Ummi Seleme, čuo da je rekao: "Čuo sam kako Ebu Hurejre govori, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Allah htio da zatvori Junusa u utrobu ribe, objavio joj je: - Progutaj ga, ali mu nemoj jesti mesa, ni lomiti kosti! Kada ga je ona snijela na dno mora, Junus je čuo neke glasove, pa se zapitao: "Šta je ovo?" Allah ﷻ mu je tada, dok je još bio u unutrašnjosti ribe objavio: *'Ovo me slave morske životinje',* pa je i on u utrobi ribe počeo slaviti Allaha. Kada su meleki čuli njegovo slavljenje, rekli su: "Gospodaru naš, odnekle sa Zemlje čujemo slab glas!" On im odgovori: "To je Moj rob Junus. Pogriješio je prema Meni, pa sam ga zatvorio u utrobu jedne ribe u moru." Oni upitaše: "Je li to onaj dobri rob od kojeg su Ti se svakog dana i noći dizala dobra djela?" "Jeste", reče On. Oni tada zamoliše za njega, pa Allah ﷻ naredi onoj ribi i ona ga izbaci na obalu, kao što kaže Allah ﷻ: *"a bio je bolestan."*

Ovdje je i lanac prenosilaca i tekst hadisa preuzet od Ibn Džerira. El-Bezzar nakon ovog hadisa kaže: "Ovaj hadis znamo da se od Vjerovjesnika ﷺ prenosi samo u ovoj verziji i sa ovim lancem prenosilaca."

Ibn Ebi Hatim u svom *Tefsiru* navodi: "Pričao nam je Ebu Abdullah Ahmed ibn Abdurrahman, Wehbov bratić, da je njemu pričao njegov amidža, a njemu Ebu Sahr, da je Jezid er-Rikaši rekao: "Čuo sam od Enesa ibn Malika - a ne znam da je iko drugi to prenosio od Vjerovjesnika do Enes - da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kada se vjerovjesnik Junus ﵇ u utrobi ribe prisjetio da učini dovu, to je učinio ovim riječima: - Bože, nema boga osim Tebe, hvaljen neka si, ja sam se doista ogriješio prema sebi! Ta dova je doprla do pod Arš, pa su meleki rekli: "Gospodaru, odnekle se čuje jedan poznati prigušen glas." On reče: "Zar ga ne prepoznajete?" "Ne, Gospodaru", rekoše oni, "ko bi to mogao biti?" On odgovori: "To je Moj rob Junus." Oni rekoše: "To je Tvoj rob Junus od kojega se stalno uzdižu djela koja se primaju i dove koje se uslišavaju," a zatim nastaviše: "Gospodaru naš, zar mu se nećeš smilovati zbog onog što je uradio u blagostanju i spasiti ga iz nevolje?" "Hoću", reče On, te naredi ribi i ona ga izbaci na pusto mjesto."

Ovaj hadis preko Junusa, a on preko Ibn Wehba, i dalje istim lancem prenosilaca navodi i Ibn Džerir.

Ibn Ebi Hatim dodaje: "Ebu Sahr Humejd ibn Zijad je rekao: - Kada sam ovaj hadis ispričao Ibn Kusejtu, on mi je rekao da je od Ebu Hurejre čuo da je rekao: "Kada je Junus izbačen na pusto mjesto, Allah ﷻ je dao da iznad njega izraste bundeva." Mi smo upitali: "A šta je to bundeva, o Ebu Hurejre?" On je odgovorio: "To je tikva."

Ebu Hurejre je dalje nastavio: "Allah ﷻ mu je dao divokozu koja se hranila insektima po zemlji - ili je rekao: biljem po zemlji - i koja bi se svakog jutra i večeri navraćala kod njega i pojila ga mlijekom, dok tikva nije porasla."

Umejje ibn Ebi es-Salt o tome u stihu kaže:

Nad njim tikva Allahovom milošću izraste;
da nije Allaha, kržljav bi ostao.

I ova verzija hadisa je garib, jer je Jezid er-Rikaši koji se spominje u lancu prenosilaca nepouzdan. Međutim, ovoj verziji hadisa ide u prilog prethodna verzija od Ebu Hurejre, kojoj opet ide u prilog ova. Allah, opet, najbolje zna!

Uzvišeni Allah kaže: *I Mi ga izbacismo na jedno pusto mjesto.* To je pustoš gdje uopće nema drveća, a bio je bolestan, tj. iznurenog tijela. Ibn Mes'ud kaže da je bio "kao pile bez perja", a Ibn Abbas, Es-Sudejj i Ibn Zejd: "kao novorođenče, bez igdje ičega na sebi" - *i učinismo da iznad njega naraste vriježa jedne tikve.*

Ibn Mes'ud, Ibn Abbas, Ikrime, Mudžahid, Se'id ibn Džubejr, Wehb ibn Munebbih, Hilal ibn Jesaf, Abdullah ibn Tawus, Es-Sudejj, Katade, Ed-Dahhak, Ata' el-Horasani i drugi kažu: da je to bundeva.

Neki islamski učenjaci kažu: "U tome što mu je tikva izrasla ima više mudrih razloga kao što su: njeni listovi su nježni i ima ih puno, prave hlad i insekti im se ne približavaju; plod joj se može jesti od samog zametanja, pa sve dok ne poraste, svjež i kuhan, sa korom i sa košpicama. Pored toga, tikva pospješuje rad mozga, a ima i mnogih drugih koristi."

Ranije smo naveli riječi Ebu Hurejre kako mu je Allah ﷻ dao divokozu, koja je pasla zeleno bilje po zemlji, dolazila mu ujutro i naveče i hranila svojim mlijekom. To je samo jedan vid Allahove milosti, blagodati i dobročinstva koje mu je dao.

Zato Uzvišeni kaže: *Mi mu se odazvasmo i iz nevolje ga izbavismo*, tj. iz nesreće i teškog stanja u kojem je bio. *Tako Mi spasavamo vjernike.* Tj. ovako Mi postupamo sa svakim onim ko Nam uputi dovu i zatraži pomoć od Nas.

Ibn Džerir navodi: "Pričao mi je 'Imran ibn Bekar el-Kulai, da je njemu pričao Jahja ibn Salih, a njemu Ebu Jahja ibn Abdurrahman, da je čuo od Bišra ibn Mensura, on od Alije ibn Zejda, a on od Se'ida ibn el-Musejjeba da je rekao: "Čuo sam Sa'da ibn Malika, a on je Ibn Ebi Wekkas, da kaže: "Čuo sam Allahovog Poslanika ﷺ da je rekao: - Allahovo ime kojim kada se zovne, odazove se i kojim kada se zatraži, dadne, je ime koje je Junus ibn Metta spomenuo u svojoj dovi."

Zatim sam upitao: "Božiji poslaniče, da li ta dova važi samo za Junusa, ili za sve muslimane?" On je odgovorio: "Za Junusa posebno, a za ostale vjernike općenito kada se njome obrate. Zar nisi čuo riječi Uzvišenog Allaha: **Pa poslije u tminama zovnu: "Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si!, a ja sam se, doista, prema sebi ogriješio!" *Mi mu se odazvasmo i iz nevolje ga izbavismo. Tako Mi spasavamo vjernike.* (El-Enbijā', 87.-88.) To je Allahova obaveza prema onom ko Mu se obrati tom dovom."

Ibn Hatim navodi: "Pričao nam je Ebu Se'id el-Ešdž, da je njemu pričao Ebu Halid el-Ahmer, da je čuo od Kesira ibn Zejda, on od el-Muttaliba ibn Huntuba, da je Ebu Halid rekao: - mislim da to on prenosi od Mus'aba - tj. Ibn

Sa'da, a ovaj od Sa'da, da je čuo Allahova Poslanika ﷺ kako govori: "Ko se obrati Junusovom dovom, bit će mu uslišana." Ebu Se'id el-Ešdž je rekao da je time mislio na ajet: *Tako Mi spasavamo vjernike.*

Obadvije ove verzije idu preko Sa'da.

Treća verzija je pouzdanija od prethodne dvije. Imami Ahmed navodi: "Pričao nam je Ismail ibn Umejr, da je njemu pričao Junus ibn Ebi Ishak el-Hemedani, a njemu Ibrahim ibn Muhammed Ibn Sa'd, da mu je njegov otac Muhammed pričao, da je on od svog oca Sa'da - tj. Ibn Ebi Wekkasa, r.a., čuo da je rekao: "Prošao sam pored Osmana ibn Affana u džamiji i nazvao mu selam. On me je pogledao, ali mi nije odgovorio na selam.

Zatim sam otišao do Omera ibn el-Hattaba i upitao: "O vladaru pravovjernih, je li se šta u Islamu promijenilo?", a on je rekao da nije i upitao me zašto to pitam? Ja sam rekao: "Ništa, nego sam malo prije prošao pored Osmana ibn Affana u džamiji i nazvao mu selam, a on me je samo pogledao, ne odgovorivši mi na selam.

Omer je tada poslao po Osmana i upitao ga: "Šta te je spriječilo da uzvratiš na selam svome bratu?" On je odgovorio: "Nije tako bilo!" Sa'd je rekao: "Jeste!" Osman se zakleo Allahom, pa sam se i ja zakleo.

Sa'd dalje priča: "Osman se zatim prisjetio, i rekao: - Tako je! Tražim oprost od Allaha i kajem Mu se! Malo prije si pored mene prošao, dok sam ja razmišljao o riječima koje sam čuo od Allahovog Vjerovjesnika ﷺ. Tako mi Allaha, kada god sam se tih riječi sjetio, moj vid i srce je prekrila koprena.

Tada je Sa'd rekao: "Reći ću ti koje su to riječi: - Allahov Poslanik ﷺ jednom prilikom nam je počeo govoriti o prvoj dovi. Tada je došao jedan beduin i zadržao ga sve dok Allahov Poslanik ﷺ nije ustao i krenuo. Ja sam krenuo za njim, i kada sam se pobojao da će mi umaći u kuću, udario sam stopalima o zemlju, pa se Allahov Poslanik ﷺ okrenuo prema meni i rekao: "Ko je to? Je li Ebu Ishak?" Rekao sam: "Jeste, Božiji Poslaniče. Počeo si nam pričati o prvoj dovi pa je došao onaj beduin i prekinuo te." Onda je rekao: "Da, to je Zunnunova dova dok je bio u utrobi ribe: - Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si!, a ja sam se, doista, ogriješio prema sebi. Nikada musliman nije zamolio svoga Gospodara tom dovom, a da mu nije bila primljena."[1]

Ovaj hadis navode i Tirmizija i Nesaija od Ibrahima ibn Muhammeda ibn Sa'da, i dalje istim lancem prenosilaca.

Vrijednost Junusa عليه السلام

Uzvišeni Allah kaže: *I Junus je zaista bio poslanik.* (Es-Sāffāt, 139.) Pored toga, Uzvišeni ga spominje u grupi plemenitih vjerovjesnika u surama En-Nisā' i El-En'ām, neka je na njih Allahov mir i spas.

Imami Ahmed kaže: "Pričao nam je Weki', da je njemu pričao Sufjan, da je čuo od El-A'meša, on od Ebu Waila, a ovaj od Abdullaha, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ni jednom robu ne dolikuje da kaže: - Ja sam bolji od Junusa ibn Mettaa!"[2]

---

[1] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 1/170/Haleb; Tirmizi u svom *Sunenu* 49/82/3505.

[2] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 1/205/Haleb i Buharija u svom *Sahihu* 65/37/1/ 4804/ Fethu-l-Bari.

Ovaj hadis prenosi i Buharija, od Sufjana es-Sewrije. Pored toga, Buharija navodi: "Pričao nam je Hafs ibn Omer, da je njemu pričao Šu'be, da je čuo od Katadea, on od Ebu el-Alijeta, a ovaj od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ni jednom robu ne dolikuje da kaže: - Zaista sam bolji od Junusa ibn Mettaa." On ovaj hadis prenosi preko svoga oca.[1]

Ovaj hadis navode i Ahmed, Muslim i Ebu Dawud, preko Šu'bea koji, prema onome što od njega prenosi Ebu Dawud, kaže: "Katade je od Ebu el-Alije čuo samo četiri hadisa. Ovaj je jedan od njih."

Ovaj hadis Imam Ahmed navodi od Affana, on od Hammada ibn Seleme, on od Alije ibn Ebi Zejda, on od Junusa ibn Mehrana, on od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ni jednom robu ne dolikuje da kaže: - Ja sam bolji od Junusa ibn Mettaa." Ovu verziju navodi samo Ahmed.[2]

Hafiz Ebu el-Kasim et-Taberani ga navodi ovako: "Pričao nam je Muhammed ibn el-Hasan ibn Kejsan da je njemu pričao Abdullah ibn Redža', da je čuo od Israila, on od Ebu Jahjaa el-Akaba, on od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Nikome ne dolikuje da kaže: - Ja sam kod Allaha bolji od Junusa ibn Mettaa." Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar, ali ga ne navode.

Buharija također kaže: "Pričao nam je Ebu el-Welid, da je njemu pričao Šu'be, da je čuo od Sa'da ibn Ibrahima, on od Humejda ibn Abdurrahmana, a ovaj od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ni jednom robu ne dolikuje da kaže: - Ja sam bolji od Junusa ibn Mettaa."[3] Ovu verziju od Šu'bea navodi i Muslim.

Buharija i Muslim od Abdullaha ibn el-Fadla, a ovaj od Abdurrahmana ibn Hurmuza el-A'redža, koji kaže da mu je pričao Ebu Hurejre, da je jedan musliman ošamario nekog jevreja zato što je rekao: "Ne, tako mi onoga koji je odabrao Musaa nad svjetovima!"

Na kraju tog teksta, Buharija kaže: "...Ja ne kažem da je iko bolji od Junusa ibn Mettaa." Ove Poslanikove riječi idu u prilog jednom od ova dva značenja: Nikome ne dolikuje da kaže: - Ja sam bolji od Junusa ibn Mettaa." Tj. niko ne smije za sebe misliti da je vredniji od Junusa.

Drugo značenje je: "Niko mi ne treba davati prednost nad Junusom ibn Mettaom."

U nekim hadisima se kaže: "Nemojte mi davati prednost nad ostalim poslanicima niti nad Junusom ibn Mettaom."

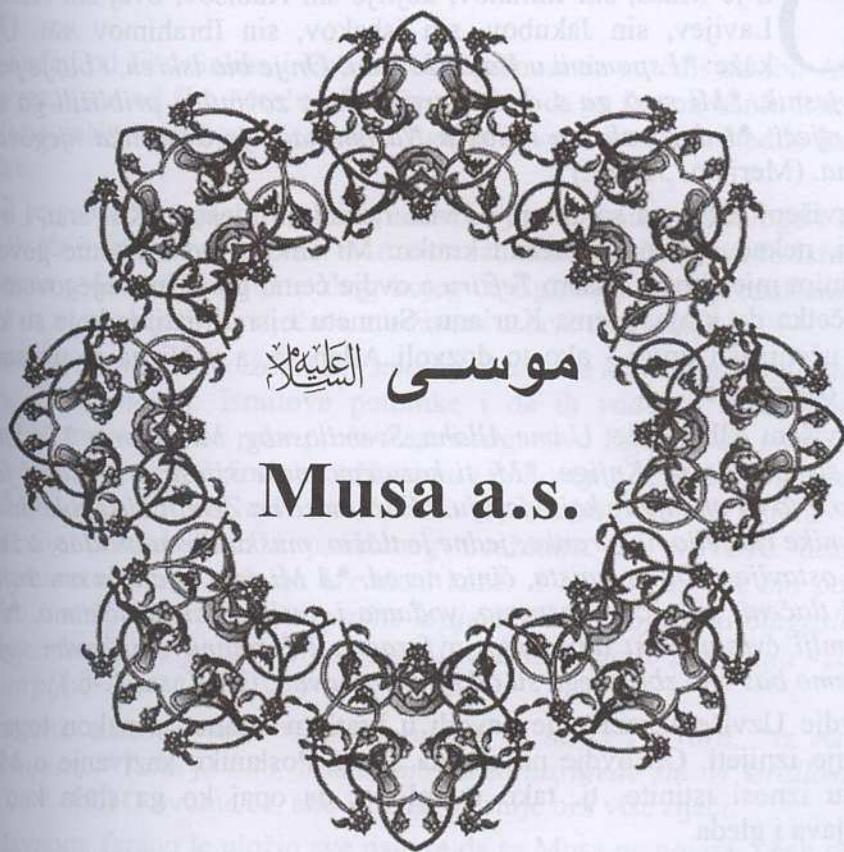
Ovo je Poslanik ﷺ rekao iz skromnosti i poniznosti - neka je Allahov blagoslov i mir na njega i na ostale poslanike i vjerovjesnike.

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 65/4 - 6/4630/*Fethu-l-Bari*; Muslim 43/43/167 i ostali.

[2] Bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 1/291/Haleb.

[3] Buharija u svom *Sahihu* 65/4 - 6/4131/*Fethu-l-Bari*; Muslim u svom *Sahihu* 43/43/166 i Ahmed u svom *Musnedu* 2405 Haleb.

موسى عليه السلام
Musa a.s.

KAZIVANJE O MUSAU ﷺ

On je Musa, sin Imranov, koji je sin Kabisov, ovaj sin Azerov, sin Lavijev, sin Jakubov, sin Ishakov, sin Ibrahimov ﷺ. Uzvišeni kaže: **I spomeni u Knjizi Musaa! On je bio iskren, i bio je poslanik, vjerovjesnik. *Mi smo ga s desne strane Tura zovnuli i približili ga da čuje Naše riječi, *i darovali mu milošću Našom kao vjerovjesnika njegova brata Haruna.* (Merjem, 51.-53.)

Uzvišeni Allah ga spominje na više različitih mjesta u Kur'anu, i o njemu govori, nekad opširno, a nekad kratko. Mi smo o svemu tome govorili na pojedinim mjestima u našem *Tefsiru* a ovdje ćemo govoriti o njegovom životu od početka do kraja, prema Kur'anu, Sunnetu i israilijjatima koje su koristili raniji učenjaci i drugi - ako to dozvoli Allah ﷻ, a u Njega se uzdamo i na Njega oslanjamo.

Uzvišeni Allah kaže: *U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog. *Ta Sin Mim. *Ovo su ajeti jasne Knjige. *Mi ti kazujemo neke vijesti o Musau i faraonu istinito, i to za one ljude koji vjeruju. *Faraon se na Zemlji bio uzoholio i njene stanovnike izdijelio na stranke; jedne je tlačio, mušku djecu im klao, a žensku u životu ostavljao. On je, zaista, činio nered. *A Mi smo htjeli da one koji su na Zemlji tlačeni, milošću obaspemo, vođama i nasljednicima učinimo, *i da im na Zemlji čvrstu vlast darujemo, a faraonu i Hamanu i njihovim vojskama pokažemo baš ono zbog čega su od njih strahovali.* (El-Kasas,1.-6.)

Ovdje Uzvišeni kazivanje navodi u kratkim crtama, a nakon toga će ga opširnije iznijeti. On ovdje navodi da Svom Poslaniku kazivanje o Musau i faraonu iznosi istinito, tj. tako uvjerljivo, da onaj ko ga sluša kao da to doživljava i gleda.

Faraon se na Zemlji bio uzoholio i njene stanovnike izdijelio na stranke. Tj. bio je ohol, nepravedan, nasilan i umišljen. Davao je prednost ovom svijetu, i odbijao da se pokori Uzvišenom Gospodaru, pa je njene stanovnike izdijelio na stranke, tj. svoje podanike je podijelio na vrste i grupe, od kojih je jedne tlačio. To su bili Izraelćani, koji vode porijeklo od Allahovog vjerovjesnika Jakuba, sina Ishakovog, sina Ibrahimovog ﷺ.

Oni su svojevremeno bili najbolji stanovnici na Zemlji. Nad njima je vladao taj nepravedni, nasilnički, nevjernički i griješni vladar, koji ih je držao kao roblje i iskorišćavao za najružnije, najprljavije i najgore poslove. Uz sve ovo, *mušku djecu im je klao, a žensku u životu ostavljao. On je, zaista, činio nered.*

Na to zlodjelo ga je navelo to što su Israilovi potomci među sobom brižljivo čuvali od Ibrahima عليه السلام naslijeđenu predaju da će se u njegovom potomstvu pojaviti dječak koji će srušiti egipatskog vladara. Ibrahim je to nagovijestio - a Allah ﷻ, opet, najbolje zna - kada je egipatski vladar bio naumio da napastvuje Ibrahimovu ženu Saru, pa ju je Allah ﷻ sačuvao. To predskazanje je bilo rašireno među Israilovim potomcima. Kada su o tome počeli da govore i Kopti, to je doprlo do faraona. O tome su ga upoznali neki zapovjednici i članovi dvorske svite dok su se s njim zabavljali na večernjim sjedeljkama, nakon čega je naredio da se sva muška djeca Israilovih potomaka poubijaju, bojeći se da se ne bi pojavio takav dječak. Međutim, nikakva opreznost nije mogla izmijeniti sudbinu.

Es-Sudejj od Ebu Saliha i Ebu Malika, prenosi da su čuli od Ibn Abassa i od Murrea, a on od Ibn Mes'uda i više ashaba, da je faraon usnio kako je iz Jerusalima došla vatra i spalila kuće u Egiptu i sve Kopte, a poštedila Israilove potomke.

Kad se probudio uplašen od sna, sakupio je svećenike, astrologe i mage i upitao ih šta misle o tome. Rekli su mu da san znači da će se među Israilovim potomcima roditi muško dijete zbog kojeg će Egipćani biti upropašteni, pa je naredio da se poubijaju svi dječaci, a u životu ostave djevojčice.[1]

Zato Uzvišeni Allah kaže: *A Mi smo htjeli da one koji su na Zemlji tlačeni, milošću obaspemo,* tj. Israilove potomke i da ih *vođama i nasljednicima učinimo,* tj. one u čije će ruke preći vlast i bogatstvo Egipta *i da im na Zemlji čvrstu vlast darujemo, a faraonu i Hamanu i njihovim vojskama pokažemo baš ono zbog čega su od njih strahovali.* Tj. slabog ćemo učiniti jakim, pobijeđenog pobjednikom i poniženog uvaženim. A sve ovo desilo se Israilovim potomcima, o čemu Uzvišeni kaže: *A narodu koji je bio potlačen dadosmo u nasljeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, i lijepa riječ tvoga Gospodara potomcima Israilovim bila je ispunjena - zato što su bili strpljivi.* (El-A'rāf, 137.)

Uzvišeni, također, veli: **I izvedosmo ih iz bašči i izvora, *iz riznica i divnog mjesta. *Tako je bilo, i dadosmo da to naslijede sinovi Israilovi.* (Eš-Šu'arā', 57.-59.) O ovome će, ako Bog da, kasnije biti više riječi.

Uglavnom, faraon je uložio sve napore da se Musa ne pojavi, i čak odredio posebne ljude i babice da obilaze trudnice i uzimaju podatke o vremenu za porod. I tako, kada god bi neka žena rodila muško, ti koljači bi ga istog momenta zaklali.

**Kod ehli-kitabija stoji da je faraon naredio da se muška djeca ubijaju kako bi se sinovi Israilovi oslabili tako da im se ne mogu suprotstavljati i protiv njih dizati pobune i građanske ratove. Međutim, ovakve tvrdnje su sporne i netačne, jer je naređenje o ubijanju muške djece ostalo na snazi nakon što je Musa poslan, kako kaže Uzvišeni: *I kad im je on donio Istinu od Nas, rekli su:*

[1] Ovu predaju bilježi Et-Taberi u svom *Tarihu* 1/388/Mearif.

"Ubijajte mušku djecu onih koji vjeruju u ono što on govori, a ostavljajte u životu njihovu žensku djecu!" (El-Mu'min, 25.) Zato su Israilovi sinovi rekli Musau: *"Zlostavljani smo prije nego što si nam došao, a i nakon što si nam došao."* (El-A'rāf, 129.)

Ono što je tačno je to da je faraon prvobitno naredio da se njihova muška djeca ubijaju, iz bojazni da se ne pojavi Musa.

Sudbina je ipak bila neumoljiva. Ona kao da je govorila: "O silni vladaru, ti koji si zaveden mnoštvom svoje vojske, velikom silom i širokim prostorima kojim vladaš, Uzvišeni je odredio - a On je nepobjediv i ne može mu se suprotstaviti u onome što radi - da ovo dijete, kojeg se toliko bojiš i radi kojeg si pobio nebrojeno mnogo nevinih osoba, odraste baš u tvom domu i na tvojoj postelji, da se hrani tvojom hranom i tvojim pićem, na tvom dvoru, da ga ti posiniš, i da ga ti lično odgajaš i ne znajući za tajnu koju ono krije, a zatim da ti ono bude uzrok propasti i na ovom i na onom svijetu, zato što nisi htio povjerovati u očitu istinu koju ti je donio, zato što si poricao ono što ti je taj čovjek objavljivao, i zato da shvatiš ti, a i sav svijet, da je Gospodar nebesa i Zemlje taj koji radi ono što On hoće, da je On Snažan, Silni, Posjednik velike snage, sile i moći, i da što On hoće, to mora biti!"

Više mufessira navodi da su se Kopti požalili faraonu na smanjenje broja Izraelćana zato što im se ubijaju muška djeca. Plašili su se da će stari izumrijeti a mladi biti pobijeni, pa da će onda oni morati raditi poslove koje su radili Izraelćani. Zato je faraon naredio da se muška djeca jedne godine ubijaju, a druge poštede. Mufessiri dalje kažu da se Harun ﷺ rodio one godine kada se nije ubijalo, a Musa ﷺ u onoj godini kada su se muški potomci ubijali. Njegova majka se plašila i bojala za njega odkad ga je zanijela, iako se na njoj trudnoća uopće nije primjećivala. Kada ga je rodila, bila je nadahnuta da napravi sanduk, stavi ga u njega, priveže užetom i položi u Nil u čijoj je blizini bila njena kuća. Ona ga je dojila, a kada bi se koga pobojala, stavila bi ga u sanduk i pustila niz vodu, a drugi kraj užeta bi svezala uz kuću. Kada bi ovi otišli, ona bi ga pomoću užeta ponovo privukla sebi.[1]

Uzvišeni Allah kaže: **I Mi nadahnusmo Musaovu majku: "Doji ga, a kada se uplašiš za njega, baci ga u rijeku, i ne strahuj i ne tuguj! Mi ćemo ti ga, doista, vratiti i poslanikom ga učiniti." *I nađoše ga faraonovi ljudi, da im postane dušmanin i jad. Zaista su faraon, Haman i njihove vojske griješili. *I faraonova žena reče: "On će biti radost i meni i tebi! Ne ubijte ga, možda će nam od koristi biti, a možemo ga i posiniti." A oni ništa ne predosjetiše.* (El-Kasas, 7.-9.)

Ovo nadahnuće je zapravo inspiracija i uputa, kao što na drugom mjestu Uzvišeni kaže: **I tvoj Gospodar je nadahnuo pčelu: "Pravi sebi kuće u brdima, i u dubovima i u onome što naprave ljudi. *Zatim, hrani se svakovrsnim plodovima, pa onda idi poslušno stazama svoga Gospodara!" Iz njihovih utroba izlazi...* (En-Nahl, 68.-69.) Ovdje se ne radi o vjerovjesničkom

[1] Ovu predaju spominje Et-Taberi u svom *Tarihu* 1/388, 389/Mearif.

nadahnuću, kao što tvrdi Ibn Hazm i više apologetičara, nego je ispravno prvo mišljenje, kako prenosi Ebu el-Hasan el-Eš'ari od ehlu-s-sunneta we-l-džema'ata.

Es-Suhejli kaže: "Musaovoj majci je bilo ime Ajariha." Po drugima ona se zvala Ajaziht. Sve u svemu, bila je nadahnuta da uradi kao što smo naveli. U nadahnuću joj se govorilo: Ne strahuj i ne tuguj! Ako Musa ode, Allah ﷻ će ti ga vratiti. Allah ﷻ će ga učiniti poslanikom i vjerovjesnikom koji će uzdizati Njegovu riječ i na ovom i na onom svijetu. Izvršavajući ono što joj je bilo naređeno ona je jednog dana spustila Musaa sa sandukom u vodu, ali je zaboravila da kod sebe sveže drugi kraj užeta. Tako je Nil nanio njeno dijete pored faraonovog dvorca, *i nađoše ga faraonovi ljudi.* Uzvišeni Allah, dalje, kaže: *da im postane dušmanin i jad.* Neki kažu da ovo *da* ima namjensko značenje (lamu-l-akibe), što je i razumljivo ukoliko se odnosi na riječi *i nađoše ga.* Međutim, ukoliko se ono odnosi na ukupan kontekst ovih ajeta, tj. da je faraonovim ljudima bilo predodređeno da ga nađu kako bi im postao dušmanin i jad - u tom slučaju ovo *da* ima uzročno značenje (lam mu'allele). Allah, opet, najbolje zna!

U prilog drugom mišljenju idu i riječi Uzvišenog: *Zaista su faraon, Haman,* tj. njegov zloglasni ministar *i njihove vojske* kojima su zapovijedali *griješili.* Tj. postupali suprotno nego što treba, pa su zaslužili takvu kaznu i poniženje.

Mufessiri zatim navode da su ga sluškinje u zatvorenom sanduku izvadile iz rijeke, da ga nisu smjele otvoriti dok ga nisu donijele pred faraonovu ženu Asiju. Ona je bila kćerka Muzahima ibn Ubejda ibn er-Rejjana ibn el-Welidova, egipatskog vladara iz Jusufova doba.

Drugi kažu da je ona bila po porijeklu Izraelćanka i da je potjecala iz istog plemena iz koga i Musa. Treći, pak, kažu da mu je ona bila tetka sa očeve strane. To navodi Es-Suhejli, a Allah, opet, najbolje zna!

Pohvala i epiteti o njoj će biti izrečeni kada se bude govorilo o Merjemi, 'Imranovoj kćerki, kako će njih dvije na Kijametskom danu biti žene Allahovog Poslanika ﷺ u Džennetu.

Kada je Asija otvorila sanduk i podigla pokrivač, ugledala je kako njegovo lice zrači vjerovjesničkim svjetlom i veličinom, pa ga je odmah zavoljela. Kada je faraon došao, upitao je: "Šta je to?" naredivši da ga zakolju. Ona ga je štitila i zamolila da joj ga pokloni rekavši: *"On će biti radost i meni i tebi!"* Faraon joj je odgovorio da njoj hoće, ali njemu neće, tj. da mu nije potreban. Tako je jezik preduhitrio nesreću.

Zbog njenih riječi: *"možda će nam od koristi biti,"* Allah ﷻ joj je dao korist koju je željela na ovom svijetu, jer ju je uputio preko njega, a na onom svijetu će zahvaljujući njemu ući u Džennet. *"a možemo ga i posiniti."* Posinili su ga jer nisu imali djece.

Uzvišeni Allah, zatim, kaže: *A oni ništa ne predosjetiše.* Tj. nisu znali šta im je Allah ﷻ odredio kada su ga našli i uzeli, da će faraona i njegovu vojsku zadesiti velika kazna.

**Kod ehli-kitabija stoji da je faraonova kćerka Derbeta, našla i uzela Musaa, a njegova žena se uopće ne spominje. Međutim, to je jedan od primjera njihovog iskrivljavanja Allahove Knjige.

Uzvišeni Allah zatim kaže: **I srce Musaove majke postade prazno, umalo ga ne prokaza, da Mi nismo njeno srce učvrstili, da bi bila vjernica. *I ona reče njegovoj sestri: "Idi za njim!" I ona ga ugleda izdaleka, a oni nisu bili ništa primjetili. *A Mi smo mu već bili zabranili dojilje, pa ona reče: "Hoćete li da vam ja pokažem porodicu koja će vam se o njemu brinuti i koja će ga paziti?" *I vratismo ga njegovoj majci da se raduje i da ne tuguje, i da se uvjeri da je Allahovo obećanje istinito; ali, većina njih ne zna.* (El-Kasas, 10.-13.)

Ibn Abbas, Mudžahid, Ikrime, Se'id ibn Džubejr, Ebu Ubejde, El-Hasan, Katade, Ed-Dahhak i drugi, kažu da: *I srce Musaove majke postade prazno,* znači od svih dunjalučkih stvari, osim Musaa. *umalo ga ne prokaza*, tj. zamalo ne reče ko je on i zamalo se otvoreno za njim nije raspitivala. *da Mi nismo njeno srce učvrstili!*, tj. Mi smo joj dali da bude izdržljiva i nepokolebljiva, *da bi bila vjernica. I ona reče njegovoj sestri*, tj. najstarijoj kćerki: *"Idi za njim!"* Tj. idi za njim i obavještavaj me šta se sa njim dešava. *I ona ga ugleda izdaleka.* Mudžahid kaže da ga je gledala iz daljine, a Katade da se pravila da na njega ne obraća pažnju. Zato Uzvišeni kaže: *a oni nisu bili ništa primijetili,* jer je Musa kada su ga smjestili na faraonov dvor i pokušali da nahrane, odbio da prihvati dojku svake dojilje koje su ga pokušale zadojiti, kao i svaku drugu hranu. Oni su se smeli i na svaki mogući način ga pokušali nahraniti, ali nisu uspjeli, kao što Uzvišeni kaže: *A Mi smo mu već bili zabranili dojilje.* Zatim su ga sa babicama i ženama sa dvora poslali na pijacu, ne bi li našli nekoga koga će pristati podojiti.

Dok su tako stajali sa njim, i svijet ga posmatrao, njegova sestra ga je gledala, praveći se da ga ne poznaje, usput rekavši: *"Hoćete li da vam ja pokažem porodicu koja će vam se o njemu brinuti i koja će ga paziti?"* Ibn Abbas kaže: "Kada je to rekla, upitali su je kako zna da će ga oni paziti i čuvati, a ona je odgovorila: - Zato što žele da obraduju vladara i što se nadaju da će ih zato nagraditi."

Onda su sa njom otišli do njihove kuće, gdje ga je majka uzela i počela dojiti. On je odmah prihvatio njenu dojku i počeo je dojiti pa su se svi obradovali i poslali muštulugdžiju do Asije da joj to kaže. Ona je kasnije pozvala Musaovu majku da dođe kod nje na dvor, gdje bi joj bilo pruženo sve što treba. Međutim, ona je to odbila rekavši: -Ja imam muža i drugu djecu, pa ovo dijete mogu dojiti jedino ako ga pošalješ sa mnom. Asija ga je poslala sa njom odredivši joj plaću i sve drugo što joj je potrebno: hranu, odjeću i bogate darove. Tako se majka vratila, noseći ga svojoj kući, nakon što ih je Allah ﷻ nakon rastanka ponovo sastavio.

Uzvišeni Allah kaže: *I vratismo ga njegovoj majci da se raduje i da ne tuguje i da se uvjeri da je Allahovo obećanje istinito.* Tj. pošto smo joj obećali da ćemo ga vratiti i da će biti poslanik, sada smo ga vratili. To je dokaz da je istinit i nagovještaj da će biti poslanik *ali većina njih ne zna.*

Uzvišeni je Musaa na ovo podsjetio one noći kada je sa njim razgovarao rekavši: **A ukazali smo ti milost Svoju još jednom, *kada smo majku tvoju nadahnuli onim što se samo nadahnućem stiče: *"Metni ga u sanduk, i u rijeku baci, rijeka će ga na obalu izbaciti, pa će ga i Moj i njegov neprijatelj prihvatiti. I na tebe sam bacio Svoju ljubav."* Naime, ko god bi ga vidio, zavolio bi ga. *"I da rasteš pod Mojim okom."* (Tā-hā, 37.-39.)

Katade i više ranijih učenjaka kažu da se pod ovim htjelo reći; bit ćeš hranjen najukusnijim i najraznovrsnijim jelima i oblačit ćeš najljepšu odjeću, pod Mojim nadzorom. Na sve to ću Ja paziti i o svemu se brinuti. Sve ove stvari Ja sam odredio za tebe i radi tebe, i niko ih do Ja nije mogao tako odrediti. *Kada je tvoja sestra otišla i rekla: "Hoćete li da vam ja pokažem onu koja će se o njemu brinuti?" Mi smo te tvojoj majci povratili da se raduje i da više ne tuguje. A ti si ubio jednog čovjeka, pa smo te Mi brige oslobodili i na razna te iskušenja stavili.* (Tā-hā, 40.)

Hadis o iskušenjima ćemo, ako Bog da, navesti nešto kasnije kad budemo o njima govorili, uzdajući se u Allaha i oslanjajući se na Njega.

**I kada se on opasa snagom i stasa, dadosmo mu mudrost i znanje; tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine. *I on uđe u grad neopažen od njegovih stanovnika i u njemu zateče dvojicu ljudi kako se tuku, jedan je pripadao njegovu, a drugi neprijateljskom narodu, pa ga zovnu u pomoć onaj iz njegova naroda, protiv onoga iz neprijateljskog naroda, i Musa ga udari šakom i usmrti. "Ovo je šejtanov posao!", uzviknu, "on je, zaista, otvoreni neprijatelj koji u zabludu dovodi! *Gospodaru moj", reče onda, "ja sam sam sebi zlo nanio, oprosti mi!" I On mu oprosti; On, uistinu, prašta i On je milostiv. *"Gospodaru moj", reče, "zato što si mi blagodat Svoju ukazao, više nikada zločincima neću pomagati!"* (El-Kasas, 14.-17.)

Nakon što je Uzvišeni pomenuo blagodati kojima je obasuo njegovu majku; što joj ga je povratio, i time se smilovao i njemu i njoj, počeo je govoriti kako mu je, kada se opasao snagom i stasao - a to je period kada čovjek postane zreo i sposoban da sam upravlja svojim djelima i ponašanjem, tj. četrdeset godina kao što kaže većina, On dao mudrost i znanje, tj. poslanstvo i vjerovjesništvo, što je najavio njegovoj majci, kada joj je rekao: *Mi ćemo ti ga, doista, vratiti i poslanikom ga učiniti.*

Uzvišeni, zatim, govori zbog čega je Musa napustio Egipat, o njegovom odlasku u Medjen i boravku u njemu, dok i tamo nije ispunio određeni rok, nakon čega je Allah ﷻ sa njim razgovarao i ukazao mu počasti koje je ukazao, o čemu ćemo kasnije opširnije govoriti.

Uzvišeni kaže: *I on uđe u grad neopažen od njegovih stanovnika.* Ibn Abbas, Se'id ibn Džubejr, Ikrime, Katade i Es-Sudejj kažu da je to bilo u podne. Prema jednoj drugoj verziji od Ibn Abbasa, to je bilo između akšama i jacije.

i u njemu zateče dvojicu ljudi kako se tuku, tj. kako se napadaju i jedan drugog udaraju. Jedan je pripadao njegovu narodu, tj. bio je Izraelćanin, a drugi neprijateljskom narodu, tj. Kopt. To kažu Ibn Abbas, Katade, Es-Sudejj i Muhammed ibn Ishak.

Pa ga zovnu u pomoć onaj iz njegovog naroda, protiv onog iz neprijateljskog naroda. Musa ﷺ je širom Egipta uživao ugled jer ga je faraon posinio i odgajao na svom dvoru. Njega su istovremeno svojatali i njime se dičili, ponosili i Izraelćani jer su mu oni bili daidže po mlijeku. Kada je spomenuti Izraelćanin zovnuo Musaa da mu pomogne protiv Kopta, Musa je prišao Koptu *i udari ga šakom.* Mudžahid kaže da ga je udario pesnicom, a Katade da ga je udario štapom koji je sa sobom nosio *i usmrti*, tj. Kopt je umro od tog udarca.

Taj Kopt je bio nevjernik i mušrik. Musa ga ni u kom slučaju nije namjeravao ubiti, nego je samo htio da ga spriječi i odvrati od tuče. I pored toga, Musa je rekao: *"Ovo je šejtanov posao! on je, zaista, otvoreni neprijatelj koji u zabludu dovodi! Gospodaru moj", reče onda, "ja sam sam sebi zlo nanio, oprosti mi!" I On mu oprosti; On, uistinu prašta i On je milostiv. "Gospodaru moj", reče, "zato što si mi blagodat Svoju ukazao,"* tj. zato što si mi dao moć i ugled, *"više nikada zločincima neću pomagati!"*

**I on u gradu osvanu prestrašen, očekujući šta će biti, kad ga onaj isti od juče ponovo pozva u pomoć. "Ti si, zbilja, u pravoj zabludi", reče mu Musa, *i kad htjede da ščepa zajedničkog im neprijatelja, reče mu onaj: "O Musa, zar hoćeš da i mene ubiješ, kao što si juče ubio čovjeka? Ti samo hoćeš da na Zemlji silu provodiš, a ne želiš biti od onih koji red prave!" *I sa kraja grada dotrča jedan čovjek i reče: "O Musa, glavešine se dogovaraju da te ubiju; zato bježi, ja te zaista iskreno savjetujem." *I on izađe iz grada prestrašen, iščekivajući šta će se desiti. "Gospodaru moj", reče, "spasi me nasilničkog naroda!"* (El-Kasas, 18.-21.)

Ovdje Uzvišeni govori kako je Musa u jednom gradu u Egiptu jednog jutra osvanuo uplašen - od faraona i njegove svite - da ne saznaju da je ubistvo za koje se pročulo na dvoru, koje je počinio Musa pomažući jednom Izraelćaninu, i da još više ne posumnjaju da je i on Izraelćanin, pa da iz toga proizađu krupne posljedice.

Tako je on toga jutra išao gradom, *prestrašen, očekujući šta će biti* tj. zazirući i obazirući se. I dok je tako išao, ponovo je ugledao onog istog Izraelćanina koji ga je juče zvao u pomoć, kako ga opet doziva u pomoć protiv drugog čovjeka sa kojim se potukao.

Međutim, Musa ga je sada oštro ukorio i izgrdio što čini nered i što se često tuče, rekavši: *"Ti si, zbilja, u pravoj zabludi!"* Zatim je htio da uhvati tog Kopta zajedničkog mu neprijatelja, kako bi ih rastavio i pomogao svome sunarodnjaku. I kada je odlučio da to uradi i prišao onom Koptu, *reče mu onaj: "O Musa, zar hoćeš da i mene ubiješ, kao što si juče ubio čovjeka? Ti samo hoćeš da na Zemlji silu provodiš, a ne želiš biti od onih koji red prave!"*

Jedni kažu da je ovo rekao Izraelćanin koji je vidio šta je Musa jučer uradio. Kada je vidio Musaa kako im prilazi, mislio je da ide prema njemu, jer ga je prije toga ukorio riječima: *"Ti si, zbilja, u pravoj zabludi!"* pa je Musau rekao to što je rekao, i tako otkrio što se desilo juče. Kopt je otišao faraonu i,

ispričavši mu šta se desilo, okrenuo ga protiv Musaa. Za ovo ostali nisu znali. Moguće je da je gornje riječi izrekao i onaj Kopt, jer se, ugledavši Musaa kako mu prilazi, uplašio i pomislio da će ponovo pomoći Izraelćaninu. Možda je to rekao, pretpostavljajući i nagađujući da je baš ovaj čovjek ubio onog juče ili je to možda razumio iz Izraelćaninovih riječi kojima ga je pozvao u pomoć? Allah, opet, najbolje zna!

Bilo kako bilo, faraon je saznao da je onog jučerašnjeg čovjeka ubio Musa, pa je poslao po njega da mu ga dovedu. Međutim, prečicom mu je prije njih došao neki prijatelj i o tome ga obavijestio. *I s kraja grada dotrča jedan čovjek,* tj. žureći i bojeći se za njega, *i reče: "O Musa, glavešine se dogovaraju da te ubiju; zato bježi",* tj. iz ovog grada *"ja te, zaista, iskreno savjetujem.",* tj. samim tim što ti ovo govorim.

Uzvišeni Allah kaže: *I on izađe iz grada prestrašen, iščekivajući šta će se desiti.* Tj. odmah je napustio grad ne znajući ni put ni kuda ide. Pri tome je govorio: **"Gospodaru moj, spasi me nasilničkog naroda!" *I kad se uputi prema Medjenu, reče: "Gospodar moj će mi pokazati pravi put!" *I kad stiže do medjenske vode, zateče oko nje mnoge ljude kako napajaju stoku, a malo podalje od njih ugleda dvije žene koje su je od vode odbijale, pa ih upita: "Šta je sa vama dvjema?" One su odgovorile: "Mi ne napajamo dok čobani ne odu, a otac nam je veoma star." *I on im je napoji, a onda ode u hladovinu i reče: "Gospodaru moj, kakvo god mi dobro dao, potrebno mi je!"* (El-Kasas, 21.-24.)

Uzvišeni ovdje govori kako je Njegov rob, poslanik i sagovornik napustio Egipat, i kako je bio uplašen iščekujući šta će biti, bojeći se da ga ne sustigne neko od faraonovih ljudi. Pored toga, on nije znao kuda i u kom pravcu da krene, jer prije toga nikuda iz Egipta nije išao.

I kada se uputi prema Medjenu, tj. kada naiđe na put koji je vodio u tom pravcu, *reče: "Gospodar moj će mi pokazati pravi put."* Tj. možda će me ovaj put odvesti do željenog cilja. Tako se i desilo: tim putem je došao do cilja, i to kakvog cilja!

I kad stiže do medjenske vode, tj. bunara, sa koga su crpali vodu. Medjen je grad u kojem je Allah ﷻ uništio one koji su obožavali Ejku, tj. narod Šuajba عليه السلام. Prema jednom od dva mišljenja islamskih učenjaka, oni su uništeni prije vremena Musaa عليه السلام.

Kada je stigao do spomenute vode, zateče oko nje mnoge ljude kako napajaju stoku, a malo podalje od njih ugleda dvije žene koje su je od vode odbijale, tj. lučile su svoje ovce kako se ne bi pomiješale sa tuđim.

**Kod ehli-kitabija stoji da ih nije bilo dvije nego sedam, ali to nije tačno. Možda je njih i bilo sedam, ali su tada stoku napajale samo dvije. Ukoliko je vjerodostojno prenesen podatak da ih je bilo sedam, jedino se ovako mogu uskladiti ova dva mišljenja. Ipak je izgleda tačnije da Šuajb عليه السلام nije imao više od dvije kćerke. Pa ih upita: *"Šta je sa vama dvjema?"* One odgovoriše: *"Mi ne napajamo dok ne odu čobani, a otac nam je veoma star."* Tj. mi ne možemo prići vodi dok ne odu čobani, jer smo nejake, a čuvamo stoku zato što nam je otac slab i star. Zatim Uzvišeni Allah kaže: *I on im je napoji.*

Mufessiri kažu: "Čobani bi, kad bi napojili svoju stoku, na otvor bunara stavili veliki kamen, pa bi njih dvije došle i pojile svoju stoku vodom koja bi iza ostalih pretekla. Međutim, toga dana Musa je sām podigao taj veliki kamen, izvadio vode i napojio im stoku, a nakon toga vratio kamen kako je i bio.

Vladar pravovjernih, halifa Omer je rekao: "Za podizanje tog kamena bilo je potrebno najmanje desetorica ljudi! On je izvadio samo jednu veliku kofu vode, i to im je bilo dovoljno."

a onda ode u hladovinu. Jedni kažu da je to bio hlad od jedne vrste akacije (semur), a Ibn Džerir od Ibn Mes'uda prenosi, da je Musa ugledao zeleno drvo kako se njiše. *i reče: "Gospodaru moj, kakvo god mi dobro dao, potrebno mi je!"*

Ibn Abbas kaže: "Čitavim putem od Egipta do Medjena jeo je samo zelen i lišće sa drveća. Bio je bos, jer je putem poderao obuću. Kada je sjeo u hlad, iako je bio najodabranije Allahovo stvorenje u to doba, stomak mu se od gladi bio prilijepio za leđa. Zelenilo od trava i lišća moglo mu se vidjeti po ustima. Osjećao je neodoljivu potrebu da šta pojede, makar polovicu hurme."

Ata' ibn es-Saib kaže da je: "Kada je rekao: *"Gospodaru moj, kakvo god mi dobro dao, potrebno mi je!"*, to je čula jedna od one dvije žene."

**I jedna od njih mu poslije, idući stidljivo, priđe i reče: "Moj otac te zove da te nagradi zato što si nam je napojio." I kada mu on dođe i ispriča mu šta je doživio, on reče: "Ne boj se, spasio si se nasilničkog naroda!" *Jedna od njih dvije reče: "O oče moj, uzmi ga u najam, najbolje je da unajmiš snažna i pouzdana." *On reče: "Ja želim da te oženim jednom od ove moje dvije kćeri, ali da me služiš osam godina, a ako napuniš deset, to je od tebe. Ja ne želim da ti to učinim teškim. Vidjećeš, ako Allah da, da sam dobar." *Musa reče: "Neka bude tako između mene i tebe! Koji god od ta dva roka ispunim, nema mi se šta prigovoriti. Allah je jamac za ono što govorimo."* (El-Kasas, 25.-28.)

Kada je Musa sjeo u hlad i zamolio: *"Gospodaru moj, kakvo god mi dobro dao, potrebno mi je!"*, to su čule one dvije djevojke - pa su odmah otišle da to kažu ocu.

Neki kažu da se on začudio kako su se tako brzo vratile. One su mu ispričale slučaj sa Musaom ﷺ, pa je jednoj od njih naredio da ode i da ga pozove.

I jedna od njih mu poslije, idući stidljivo, priđe, tj. onako kako idu žene plemenitog roda, *i reče: "Moj otac te zove da te nagradi zato što si nam je napojio."* tj. rekla je to direktno i otvoreno da šta ne bi ispalo sumnjivo, što govori o njenom odgoju i čednosti.

I kada mu on dođe i ispriča mu šta je doživio, tj. kada mu je ispričao svoj slučaj kako je napustio Egipat bježeći od faraona, on reče, tj. taj starac *"Ne boj se, spasio si se nasilničkog naroda!"* Tj. izišao si iz njihove kontrole i vlasti i više nisi u njihovoj državi.

Različita su mišljenja o tome ko je bio taj starac. Jedni kažu da je to bio Šuajb ﷺ. Taj stav zastupaju mnogi, između ostalih i Hasan el-Basri i Malik ibn Enes. To se izričito kaže u jednom hadisu, ali mu je lanac prenosilaca sporan. Više učenjaka tvrdi da je Šuajb ﷺ živio još dugo nakon propasti svoga naroda, i da ga je Musa ﷺ zatekao i oženio njegovu kćerku.

Ibn Ebi Hatim i još neki od Hasana el-Basrija prenose mišljenje da je ovom Musaovom ﷺ prijatelju zaista bilo ime Šuajb, da je njegova bila ona voda, ali da to nije bio vjerovjesnik Šuajb ﷺ. Drugi kažu da je to bio Šuajbov ﷺ bratić, treći da mu je bio amidžić, četvrti da je bio jedan od vjernika iz Šuajbovog ﷺ naroda a peti da je to bio čovjek po imenu Jesron. Tako i kod ehli-kitabija stoji da je Jesron bio medjenski isposnik, tj. uglednik i učenjak.

I Ibn Abbas i Ebu Ubejde ibn Abdullah kažu da mu je bilo ime Jesron. Ebu Ubejde još dodaje da je bio bratić Šuajba ﷺ, a Ibn Abbas da je bio upravitelj Medjena.[1]

Sve u svemu, ovaj starac je, kad je ugostio i okrijepio Musaa ﷺ, a ovaj mu ispričao šta se sa njim dogodilo, Musaa obradovao riječima da se spasio. Tada je jedna od one dvije kćerke rekla ocu: *"O oče moj, uzmi ga u najam."*, tj. da ti čuva stoku, a zatim ga je pohvalila rekavši da je *"snažan i pouzdan."*

Omer, Ibn Abbas, Šurejh el-Kadi, Ebu Malik, Katade, Muhammed ibn Ishak i još neki kažu: "Kada je to rekla, otac ju je upitao: "A otkud znaš da je takav?" Ona mu je odgovorila: "On je podigao kamen kojeg ne može podići manje od deset ljudi, a kada smo išli ovamo, ja sam bila prošla ispred njega, pa mi je rekao da idem iza njega, i da mu kada dođemo do raskrsnice, bacanjem kamenčića pokažem put."

Ibn Mes'ud je rekao: "Tri osobe su bile najpronicljivije: Jusufov vlasnik kada je rekao ženi: *"Učini mu boravište prijatnim"*, žena koja je za Musaa rekla: *"O oče moj, uzmi ga u najam, najbolje je da unajmiš snažna i pouzdana"*, i Ebu Bekr es-Siddik kada je za svog nasljednika odredio Omera ibn el-Hattaba, r.a."

On reče: "Ja želim da te oženim jednom od ove moje dvije kćeri, ali da me služiš osam godina, a ako napuniš deset, to je od tebe. Ja ne želim da ti to učinim teškim. Vidjećeš, ako Allah da, da sam dobar."

Više pravnika hanefijskog mezheba ovo uzimaju za dokaz da čovjek kada prodaje može reći: jednog od ova dva roba, jednu od ove dvije haljine, i sl. jer je to ispravno, i u skladu sa riječima: *"jednom od ove moje dvije kćeri."* Međutim, to je sporno, jer se u tom slučaju ne zna šta se tačno kupuje i tu nema prave kupoprodaje. Allah, opet, najbolje zna!

Pravnici hanbelijskog mezheba ove riječi uzimaju za dokaz da je dozvoljeno uzimati nešto u zakup i zakupninu plaćati u hrani ili odjeći, kako je nekada i prakticirano.

[1] Spominje ga Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 1/384/Haleb.

U dokaze za to se ubraja i hadis koga navodi Ibn Madže u svom *Sunenu.* Prema tom hadisu, on daje naslov jednom poglavlju: "Uzimanje u najam za hranu", a zatim navodi hadis: "Pričao nam je Muhammed ibn el-Musaffa el-Homsi, da mu je pričao Bekijje ibn el-Welid, da je čuo od Mesleme ibn Alija, on od Se'ida ibn Ebi Ejjuba, on od El-Harisa ibn Jezida, a ovaj od Alije ibn Rebbaha, da je rekao: "Čuo sam 'Ukbu ibn en-Nedra da priča: Bili smo kod Allahovog Poslanika ﷺ, kad je proučio: *Ta sin mim*, dok nije došao do priče o Musau, kad je rekao: - Musa ﷺ je unajmio sām sebe na osam ili deset godina, za uzvrat sačuvavši čednost i dobivši izdržavanje u hrani."[1]

Međutim, navedeni hadis u ovoj verziji nije pouzdan, jer spomenuti Meslema ibn Alijj el-Hasani ed-Dimeški el-Balati prema najpoznatijim sakupljačima hadisa nije pouzdan, pa se ni hadis kojeg prenosi sam on ne može uzeti kao dokaz. Međutim, ovaj hadis se prenosi u još jednoj verziji. Tako Ibn Ebi Hatim kaže: "Pričao nam je Ebu Zer'a, da je njemu pričao Jahja ibn Abdullah ibn Bekr, a njemu Ibn Luhej'a", a u drugom senedu: "Pričao nam je Ebu Zer'a, da je njemu pričao Safwan, njemu El-Welid, a njemu Abdullah ibn Luhej'a, da je čuo od El-Harisa ibn Jezida el-Hadremija, a on od Alijja ibn Rebbaha el-Lahmije, da je rekao: "Čuo sam Utbu ibn en-Nedra es-Sulemija, druga Allahovog Poslanika ﷺ, kako govori da je Poslanik rekao: "Musa ﷺ je unajmio sām sebe, za uzvrat sačuvavši čednost i dobivši izdržavanje u hrani."

Uzvišeni zatim kaže: *Musa reče: "Neka bude tako između mene i tebe! Koji god od ta dva roka ispunim, nema mi se šta prigovoriti. Allah je jamac za ono što govorimo."* Uzvišeni ovdje kaže da je Musa rekao svome puncu da se slaže da bude onako kako je rekao i da mu se, koji god od ta dva roka ispuni, ne prigovara, te da Allah ﷻ čuje njihove riječi i da je On svjedok i jamac i za jednog i za drugog. I pored toga, Musa je ispunio duži i potpuniji rok, tj. rok od punih deset godina.

Buharija kaže: "Pričao nam je Muhammed ibn Abdurrahim, da je njemu pričao Se'id ibn Sulejman, a njemu Merwan ibn Šudža, da je čuo od Salema el-Eftasa, a on od Se'ida ibn Džubejra da je rekao: "Jedan jevrej iz El-Hire me je upitao koji od dva roka je Musa ispunio, pa sam mu rekao: "Ne znam dok ne upitam najučevnijeg Arapa." Došao sam kod Ibn Abbasa i upitao ga o tome, pa mi je odgovorio: "Ispunio je duži i bolji rok, jer kad Allahov poslanik nešto kaže, to i uradi."[2]

U ovoj verziji spomenuti hadis navodi samo Buharija. Nesaija ga, kako ćemo kasnije vidjeti, prenosi od El-Kasima ibn Ebu Ejjuba, a on od Se'ida ibn Džubejra i navodi među hadisima o iskušenju.

Ibn Džerir ga prenosi od Ahmeda ibn Muhammeda et-Tusija, a Ibn Ebi Hatim od svoga oca. Njih obojica ga prenose od El-Humejda, on od Sufjana ibn Ujejna, on od Ibrahima ibn Jahjaa ibn Ebi Ja'kuba, on od El-Hakema ibn

[1] Hadis da'if, bilježi Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 3/285/Haleb; Ibn Madže 16/5/2444.

[2] Hadis sahih, bilježi ga Buharija 52/58/2684/*Fethu-l-Bari.*

Ebana, on od Ikrime, a ovaj od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Pitao sam Džibrila koji je od dva roka Musa ispunio, pa mi je odgovorio: "Duži i potpuniji."'[1] Međutim, spomenuti Ibrahim spominje se jedino u ovom hadisu.

Ovaj hadis prenosi i El-Bezzar od Ahmeda ibn Ebana el-Kurešija, on od Sufjana ibn Ujejna, on od Ibrahima ibn A'jena, on od El-Hakema ibn Ebana, on od Ikrime, on od Ibn Abbasa a ovaj od Poslanika ﷺ - i dalje citira tekst hadisa.

Navodi ga i Sunejd od Hadždžadža, on od Ibn Džurejdža a ovaj od Mudžahida - kao mursel - da je Allahov Poslanik o tome pitao Džibrila, Džibril Israfila a Israfil Uzvišenog Gospodara, pa je odgovorio: "Duži i potpuniji rok." Ibn Ebi Hatim ga kao mursel hadis prenosi od Jusufa ibn Serdža.

Ibn Džerir preko Muhammeda ibn Ka'ba navodi, da je Allahov Poslanik ﷺ upitan: "Koji od dva roka je Musa ispunio?", odgovorio je: "Duži i potpuniji."

El-Bezzar i Ibn Ebi Hatim ga navode preko Uwejda ibn Ebi 'Imrana el-Džuwenija, ali on nije pouzdan, da ga je čuo od svoga oca, on od Abdullaha ibn es-Samita, a ovaj od Ebu Zerra, da je Allahov Poslanik ﷺ upitan: "Koji je od dva roka Musa ispunio?", odgovorio je: "Duži i potpuniji." Zatim je rekao: "A ako te neko upita koju je kćerku oženio, ti reci: mlađu."

El-Bezzar i Ibn Ebi Hatim ga navode i preko Abdullaha ibn Luhej'a koji kaže da ga je čuo od El-Harisa ibn Jezida el-Hadremija, on od Alije ibn Rebbaha a ovaj od Utbea ibn en-Nedra, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:"Musa je unajmio sam sebe, zauzvrat sačuvavši čednost i dobivši izdržavanje u hrani. Kada je ispunio rok", a neko je upitao: "Allahov Poslaniče, koji od dva roka?" "Duži i potpuniji", odgovorio je.[2]

Kada je htio da ode od Šuajba عليه السلام, svojoj ženi je rekao da zatraži od oca da joj da nešto stoke kako bi imali od čega živjeti. Obećao joj je dati svu janjad koja se te godine ojanje, i koja budu drukčije boje nego što su njihove majke, a imao je lijepe crne ovce. Musa عليه السلام je onda uzeo jedan štap i rascijepio ga na jednom kraju, a zatim ga stavio na dno korita, pa onda dotjerao ovce da ih napoji. Stojeći sa strane korita, kako je koja ovca prilazila, on ju je kucnuo sa strane. On dalje kaže: "Ovce su se bliznile i janjile žensku janjad, i sve drukčije boje - osim jedne ili dvije ovce. Među novoizjanjenom stokom nije bilo one sa nedostatcima poput one sa proširenim mliječnim kanalima na dojkama pa da mlijeko samo curi, niti začepljenih kanala pa da mlijeko ne može izlaziti, niti suhosisih, niti onih sa izraslinama na vimenu u vidu bradavica i slično. Božiji Poslanik ﷺ je rekao: "Kad biste prodrli u Šam, naišli bi na ostatke takve samarićanske stoke."

---

[1] Hadis bilježi Ibn Džerir et-Taberi u svom *Tarihu* 1/399/Mearif; Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 3/386/ Haleb; Hatim u *Mustedreku*.

[2] Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 1/386 /Haleb.

Ibn Luhej'a kaže: "Riječ "fešuš" znači: proširenih mliječnih kanala, riječ "dabub": predugog vimena tako da se vuče, riječ "azuz": preuskih mliječnih kanala, riječ "se'ul": malog vimena poput bradavica, a riječ "kemuš" znači: premalo vime, da se ne može rukom musti."

Sporno je da li su ovo Poslanikove riječi. Moguće je da su to riječi nekog od ashaba (mewkuf), kao što kaže Ibn Džerir: "Pričao nam je Muhammed ibn el-Musenna, da je njemu pričao Muaz ibn Hišam, a njemu njegov otac da je čuo od Katadea a on od Enesa ibn Malika, da je rekao: "Kada je Allahov poslanik Musa podsjetio svoga prijatelja na dogovoreni rok, prijatelj mu je rekao: "Koja god ovca ojanji janje drukčije boje nego što je njegova majka, uzmi ga sebi!" Musa se tada dosjetio, uzeo užad i stavio ih u vodu, pa su se ovce kad su ih ugledale poplašile i sve, osim jedne, te godine ojanjile šarenu janjad. Tako je Musa svu janjad od te godine uzeo sebi."[1]

Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar i svi ljudi u njemu su pouzdani. Allah, opet, najbolje zna!

Ranije smo govoreći o Jakubu ﷺ od ehli-kitabija prenijeli da mu je njegov daidža, Laban, kad je odlazio od njega, obećao dati svu janjad koja se ojanje šarena. On je, dakle, postupio slično Musau ﷺ. Allah, opet, najbolje zna!

Uzvišeni Allah kaže: **I kada Musa ispuni ugovoreni rok i krenu sa svojom porodicom, on ugleda vatru na jednoj strani brda. "Pričekajte!", reče svojoj porodici, "vidio sam vatru, možda ću vam od nje kakvu vijest donijeti, ili zapaljenu glavnju da se ogrijete." *A kad dođe do vatre, neko ga zovnu s desne strane doline, iz stabla, u blagoslovljenom kraju: "O Musa, Ja sam Allah, Gospodar svjetova! *Baci svoj štap!" I kad vidje da se kao zmija kreće, on uzmače i ne vrati se. "O Musa, priđi i ne boj se! Ti si zaista bezbjedan. *Zavuci svoju ruku u svoja njedra - pojaviće se bijela, bez ikakve mahane, i priberi se od straha! To su ti dva dokaza od tvoga Gospodara faraonu i njegovim glavešinama. Oni su, zaista, griješan narod!"* (El-Kasas, 29.-32.)

Ranije smo naveli da je Musa od dva dogovorena roka, ispunio onaj duži i potpuniji. To se može zaključiti i iz riječi: *"I kada Musa ispuni ugovoreni rok."* Od Mudžahida se prenosi da je rekao: "On je ispunio deset, a zatim još deset drugih godina."

I krenu sa svojom porodicom, tj. od svoga punca, rekavši, - kao što više mufessira, i drugi ih navode, da se poželio svojih. Zato je namjeravao da ih u Egiptu krišom posjeti i obiđe. Kad je krenuo sa svojom porodicom, sa sobom je poveo djecu i stoku koju je tamo, za vrijeme svog boravka, stekao.

Oni zatim navode da se to desilo jedne tamne i hladne noći kada su zalutali, pa nisu mogli naći poznati put. Pokušavao je ukresati kresivo, ali mu to nije polazilo za rukom, a mrak i hladnoća postajali su sve jači. Dok je to pokušavao, odjednom je u daljini, u pravcu brda, ugledao vatru kako gori. To brdo je bilo zapadno od njega, tj. na njegovoj desnoj strani. *"Pričekajte!", reče*

---

[1] Hadis bilježi Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 3/387/Haleb.

svojoj porodici, "vidio sam vatru." Allah ﷻ najbolje zna, ali izgleda da je jedino on vidio vatru, jer je vatra zapravo bilo svjetlo, i ne može ga vidjeti svako *"možda ću vam od nje kakvu vijest donijeti"*, tj. možda ću od nje saznati kuda vodi put, *ili zapaljenu glavnju da se ogrijete.* Ovo ukazuje da su oni bili skrenuli s puta i zalutali u toj mrkloj i hladnoj noći. To se vidi iz riječi drugog ajeta. *A da li je do tebe doprla vijest o Musau, kada je ugledao vatru i rekao svojoj porodici: "Ostanite vi tu, ja sam vidio vatru, možda ću vam od nje kakvu glavnju donijeti, ili ću kod nje saznati za put."* (Tā-hā, 9.-10.) Dakle, ovo je dokaz da je noć bila mračna i da su bili zalutali.

O svemu tome Uzvišeni govori u suri En-Neml, gdje kaže: *Kada Musa reče svojoj porodici: "Ugledao sam vatru, donijeću vam od nje kakvu vijest, ili ću vam donijeti razgorjelu glavnju da biste se ogrijali."* (En-Neml, 7.) I zaista, donio im je vijest, i to kakvu! Tamo je našao uputu, i to kakvu!? Tamo je našao svjetlo, i to kakvo svjetlo!?

Uzvišeni Allah kaže: *A kad dođe do vatre, neko ga zovnu s desne strane doline, iz stabla, u blagoslovljenom kraju: "O Musa, Ja sam Allah, Gospodar svjetova!"* (El-Kasas, 30.)

U suri En-Neml, On ﷻ kaže: *A kad do nje dođe neko ga zovnu: "Nek su blagoslovljeni oni koji se nalaze na mjestu na kojem je vatra i oni oko nje, i neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova!"* (En-Neml, 8.), tj. neka je hvaljen Allah ﷻ Koji radi šta hoće i određuje kako hoće. *"O Musa, Ja sam Allah, Silni i Mudri!"* (En-Neml, 9.)

U suri Tā-hā, On ﷻ kaže: **A kad do nje dođe neko ga zovnu: "O Musa, *Ja sam tvoj Gospodar, pa izuj svoju obuću, ti si doista u blagoslovljenoj dolini Tuwa! *Ja sam te odabrao, pa slušaj ono što ti se objavljuje! *Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga osim Mene nema, pa Me obožavaj i namaz obavljaj, da bih ti uvijek na umu bio. *Čas oživljenja će sigurno doći - od svakog ga tajim, da bi svaki čovjek prema svome trudu nagrađen ili kažnjen bio. *I neka te zato nipošto ne odvrati od vjerovanja onaj koji u njega ne vjeruje i slijedi svoju strast pa da propadneš!"* (Tā-hā, 11.-16.)

Više mufessira i iz prvih, a i iz kasnijih generacija kažu: "Kada je Musa ugledao vatru i prišao joj, primijetio je da gori u zelenom bodljikavom drvetu, i da što više vatra gori drvo sve više zeleni, pa se začudio i stao. Drvo je bilo u podnožju brda zapadno od njega, sa njegove desne strane, kao što kaže Uzvišeni: *Ti nisi bio na zapadnoj strani kada smo Musau poslanstvo povjerili, i nisi tome prisustvovao.* (El-Kasas, 44.) Musa je bio u dolini zvanoj Tuwa okrenut prema Kibli, a drvo mu je bilo sa desne strane, zapadno od njega.

Njegov Gospodar ga je zovnuo u blagoslovljenoj dolini Tuwa i naredio mu prvo da izuje obuću, iz poštovanja i počasti prema tom blagoslovljenom mjestu, posebno u toj blagoslovljenoj noći.

**Kod ehli-kitabija stoji da ga je svjetlo zaslijepilo pa je, bojeći se da ne izgubi vid, stavio ruku na lice.

Zatim mu se Uzvišeni onako kako je On htio obratio, rekavši mu: *Ja sam Allah, Gospodar svjetova!* (El-Kasas, 30.) *"Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga osim Mene nema, pa Me obožavaj i namaz obavljaj, da bih ti uvijek na umu bio."* (Tā-hā, 14.) Tj. Ja sam Gospodar svjetova, Onaj pored Kojeg drugog boga nema, i jedino Onaj Kome priliči da bude obožavan i da se u Njegovo ime namaz obavlja.

Zatim mu je rekao da vječno boravište nije ovaj svijet, nego Ahiret i da on mora postojati - *da bi svaki čovjek prema svome trudu nagrađen ili kažnjen bio.* tj. za dobro nagrađen, a za loše kažnjen. Time ga je podstakao i ponukao da radi za Ahiret i da se kloni onih koji ne vjeruju u Njega, koji su neposlušni prema svome Gospodaru i koji slijede svoje strasti. Zatim ga je, obraćajući mu se kako najljepše može biti i pokazujući mu da On sve može, da kad hoće da nešto bude kaže: *budi i ono bude,* upitao: *"A šta ti je to u desnoj ruci, o Musa?"* (Tā-hā,17.) Tj. zar to što držiš nije štap koji ti služi odkako ga nosiš? *"Ovo je moj štap", odgovori on, "kojim se poštapavam i kojim lišće svojim ovcama skidam, a služi mi i za druge potrebe." "Baci ga o Musa!", reče On. I on ga baci, kad on - zmija koja mili.* (Tā-hā, 19.-20.)

Ovo je veliko čudo i nepobitan dokaz da je Onaj koji mu govori Onaj koji kada nečemu kaže da bude, to bude, i da On radi ono što hoće.

**Kod ehli-kitabija stoji da je on tražio da mu se da nepobitan dokaz da je istina ono što on govori, jer su ga stanovnici Egipta ugonili u laž.

Pa ga je Uzvišeni Gospodar upitao: *"Šta ti je to u desnoj ruci?" "Moj štap", odgovorio je on.* Onda mu je rekao da ga baci na zemlju. *I on ga baci, kad on - zmija koja mili!* Tada se Musa uplašio i pobjegao, a Uzvišeni Gospodar mu je naredio da se vrati i rukom je uhvati za rep. Kada je to uradio, ona se, u njegovoj ruci, ponovo pretvorila u štap.

U drugom ajetu Uzvišeni Allah kaže: *"Baci svoj štap!" I kad vidje da se kao da je zmija kreće, on uzmače i ne vrati se.* (El-Kasas, 31.) Tj. postala je velika, ogromna zmija koja je siktala zubima, i kretala se kao prava zmija. Izraz *džann*, upotrijebljen u ovom ajetu, u svakodnevnom jeziku označava male, bezopasne i lahko pokretljive zmije koje obično žive po napuštenim kućama. Međutim, ova zmija je istovremeno bila i ogromna i brzopokretljiva. Kad ju je Musa ﷺ ugledao, on je uzmakao, tj. uplašio se i pobjegao kako čovjek, obično, po svojoj prirodi i reagira, *i ne vrati se* tj. ne obazirući se. U tom momentu ga je njegov Gospodar zovnuo: *"O Musa, priđi i ne boj se! Ti si, zaista, bezbjedan."*

Kad se vratio, Allah ﷻ mu je naredio da je uzme: *"Uzmi je i ne boj se!", reče On, "Mi ćemo je vratiti u prijašnji oblik."* (Tā-hā, 21.) Kaže se da se on bio sav preplašio, pa je prvo ruku stavio u rukav svog suknenog gunja, a onda joj je gurnuo u usta, dok kod ehli-kitabija stoji da ju je uhvatio za rep i da se tada ponovo pretvorila u račvasti štap. Neka je slava Velikom i Moćnom, Gospodaru dva istoka i dva zapada!

Uzvišeni mu je zatim naredio da zavuče svoju ruku u njedra i da je opet izvuče. Kada je to uradio, od bjeline je zasjala poput Mjeseca. Bjelina nije bila nikakva mahana niti znak kožnog oboljenja poput lepre ili lišaja. Zato Uzvišeni kaže: *"Zavuci svoju ruku u svoja njedra, pojaviće se bijela, bez ikakve mahane. I priberi se od straha!"* (El-Kasas, 32.) Kaže se da ovo znači: Ako se bojiš, stavi ruku na srce, pa će ti se uzbuđenje smiriti.

Iako se ovo odnosi samo na njega, ipak blagoslov vjerovanja u njega svjedoči da to koristi i onome ko to uradi iz namjere da slijedi vjerovjesnike.

A u suri En-Neml, On kaže: *I uvuci svoju ruku u svoja njedra, pojaviće se bijela, bez ikakve mahane, kao jedan od devet dokaza faraonu i njegovu narodu. Oni su, zaista, bili pokvaren narod.* (En-Neml, 12.) Tj. ta dva znaka - štap i ruka - su dva dokaza o kojima se govori u riječima Uzvišenog: *To su dva dokaza od tvoga Gospodara faraonu i njegovim glavešinama. Oni su, zaista, bili pokvaren narod!* (El-Kasas, 32.) Dakle, uz ta dva ima još sedam drugih znakova, što čini devet očitih dokaza, spomenutih na kraju sure El-Isrā', gdje Uzvišeni kaže: **Mi smo Musau devet očevidnih znamenja dali, pa upitaj Israilove potomke kad je precima njihovim došao, i kad mu je faraon rekao: "Ja mislim o Musa da si ti doista opčinjen!" *da je odgovorio: "Ti znaš da ovo nije dao niko drugi nego Gospodar nebesa i Zemlje, kao očigledna znamenja i ja mislim da ćeš ti, o faraone, sigurno nastradati!"* (El-Isrā', 101.-102.)

Ti dokazi su navedeni i u suri El-A'rāf, u riječima Uzvišenog: **I Mi smo faraonov narod gladnim godinama i nerodicom kaznili, da bi se opametili. *I kad im je bilo dobro, oni bi govorili: "Ovo smo zaslužili", a kada bi ih snašla kakva nevolja, Musau i onima koji su s njim vjerovali tu nevolju bi pripisali. Ali ne! Njihova nevolja je bila od Allaha samo što većina njih to nije znala! *I govorili su: "Kakav god da nam dokaz doneseš da nas opčaraš, mi ti nećemo vjerovati!" *Zato smo na njih slali i poplave, i skakavce, i krpelje, i žabe, i krv - sve jasna znamenja, ali su se oni oholili i zločinački narod su bili.* (El-A'rāf, 130.-133.) A o tome će na odgovarajućem mjestu biti govora.

Ovih devet znakova nisu isto što i deset Božjih zapovijedi. Devet znakova su Allahove riječi koje spadaju u sudbinu (kader), a Njegovih deset zapovijedi spadaju u oblast vjerozakona (Šeri'at). Na ovo upozoravamo zato što ih neki učenjaci miješaju, pa misle da je to dvoje jedno te isto. A to smo obradili u našem *Tefsiru*, pri kraju sure El-Isrā'.

Dakle, kada je Allah ﷻ naredio Musau ﷺ da ode faraonu, on je rekao: **"Gospodaru moj, ja sam ubio jednog njihovog čovjeka, pa se bojim da i oni mene ne ubiju. *A moj brat Harun je rječitiji od mene, pa pošalji sa mnom i njega kao mog pomagača da potvrđuje moje riječi, jer se bojim da me ne nazovu lašcem." *"Pomoći ćemo te tvojim bratom", reče On, "i obojici ćemo dati vlast, pa vam se neće moći približiti. S Našim znamenjima, vas dvojica i oni koji vas budu slijedili, bićete pobjednici."* (El-Kasas, 33.-35.)

Uzvišeni ovdje govori kako je Njegov rob, poslanik i sagovornik Musa ﷺ odgovorio svome Gospodaru, kada mu je naredio da ide svom neprijatelju, zbog čijeg je nasilja i zuluma pobjegao iz Egipta, nakon ubistva onog Kopta: *"Gospodaru moj", reče, "ja sam ubio jednog njihovog čovjeka, pa se bojim da i oni mene ne ubiju. A moj brat Harun je rječitiji od mene, pa pošalji sa mnom i njega kao mog pomagača da potvrđuje moje riječi, jer se bojim da me ne nazovu lašcem."* Tj. pošalji ga sa mnom kao pomagača, potporu i oslonac, da bi mi pomogao protiv onoga koji mi se suprotstavlja da im dostavim Tvoje poslanstvo, jer je on od mene rječitiji i zna bolje objasniti.

Udovoljavajući njegovoj molbi Uzvišeni kaže: *"Pomoći ćemo te tvojim bratom i obojici ćemo dati vlast."* tj. dokaz, *"pa vam se neće moći približiti."* Tj. oni vam nikakvo zlo neće moći nanijeti zbog toga što ćete im pokazati Naše dokaze. Neki kažu: zbog blagoslova Naših dokaza. Vas dvojica i oni koji vas budu slijedili, bićete pobjednici.

U suri Tā-hā, Uzvišeni kaže: **Idi faraonu, on se osilio!* *"Gospodaru moj", reče Musa, "učini prostranim moja prsa! *i olakšaj mi moj zadatak; *i razdriješi uzao sa moga jezika, *da bi razumjeli moj govor."* (Tā-hā, 24.-28.) Kaže se da je tepao pri izgovoru, zbog žeravice koju mu je faraon stavio na jezik, kada je iskušavao njegov razum. Naime, on je kao dojenče faraona bio uzeo za bradu, pa ga je faraon htio pogubiti. Pobojavši se za njega Asija je rekla da je on malo dijete! Tada ga je faraon iskušao tako što je ispred njega stavio plod i žeravicu. Dijete je htjelo uzeti plod, ali mu je melek gurnuo ruku prema žeravici koju je dijete uzelo i stavilo na jezik, zbog čega je Musa kasnije tepao. Ovdje je on zamolio da mu se tepanje otkloni u tolikoj mjeri da bi ga mogli razumjeti, a ne da se potpuno otkloni.

Hasan el-Basri kaže: "Vjerovjesnici mole samo onoliko koliko je nužno, pa je zato on i dalje malo tepao."

Zato je faraon - Allah ga ponizio - rekao ono, za što kažu da je time aludirao na Musaa ﷺ: *"Jedva zna da govori."* (Ez-Zuhruf, 52.) Tj. jedva da može reći ono što želi, i izraziti ono što mu je u duši i srcu.

Musa ﷺ je, također, rekao: **"I podaj mi pomagača iz moje porodice, *Haruna moga brata. *Osnaži me njime *i učini drugom u mom zadatku, *da bismo Te mnogo hvalili *i mnogo spominjali. *Ti, uistinu, znaš za nas." *"Udovoljeno je tvojoj molbi, o Musa!", reče On.* (Tā-hā, 29.-36.)

Tj. udovoljili smo ti svemu što si molio, i dali što si tražio. To je plod njegovog velikog ugleda kod svoga Uzvišenog Gospodara kada je zatražio da Allah ﷻ i Haruna uzme za vjerovjesnika, pa je to On i uradio. Uzvišeni Allah kaže: *A on je kod Allaha ugledan.* (El-Ahzāb, 69.) On također kaže: *i darovali mu milošću Našom kao vjerovjesnika brata njegova Haruna.* (Merjem, 53.)

Dok su jednom prilikom išli na hadždž, majka pravovjernih Aiša je čula jednog čovjeka kako pita ljude: "Koji čovjek je bio najdarežljiviji prema svome bratu?" Svijet je šutio, a Aiša je onima oko svoje nosiljke rekla: "To je bio

Musa ibn 'Imran, kada se zauzeo za svoga brata Haruna, pa je i on postao vjerovjesnik." Uzvišeni Allah kaže: *I iz Naše milosti Mi dadosmo da mu brat Harun bude vjerovjesnik.*

U suri Eš-Šu'arā', Uzvišeni kaže: **I kad je Gospodar tvoj zovnuo Musaa: "Idi nasilničkom narodu - *faraonovu narodu, ne bi li se pobojao", *on je rekao: "Gospodaru moj, bojim se da me oni u laž ne utjeruju, *da mi ne postane teško u duši i da mi se jezik ne saplete. Zato podaj poslanstvo i Harunu! *a ja sam njima i odgovoran, pa se plašim da me ne ubiju." *"Neće!", reče On. Idite obojica sa Našim dokazima, Mi ćemo s vama biti i slušati. *Otiđite faraonu i recite: "Mi smo poslani od Gospodara svjetova, *dopusti da sinovi Israilovi pođu s nama!" *"Zar te među nama nismo odgojili dok si dijete bio, i zar među nama tolike godine svoga života nisi proveo?", reče faraon, *"i uradio si nedjelo koje si uradio, i još si nezahvalnik?"* (Eš-Šu'arā', 10.-19.)

Iz ovih riječi se razumije da su njih dvojica otišla faraonu, da su mu to rekli, i da su mu prenijeli ono zbog čega su bili vjerovjesnici, tj. da su ga pozvali da obožava samo Uzvišenog Allaha, koji nema sudruga, te da oslobodi zarobljene Israilove potomke iz okova nasilja, terora i zuluma, i pusti ih da obožavaju svoga Gospodara gdje god hoće, i da samo Njemu dove upućuju i samo Njemu budu pokorni.

Ali, faraon se uzoholio, umislio i prešao granice u zlu, pa je Musaa pogledao sa prijezirom i ponižavanjem, rekavši mu: *"Zar te među nama nismo odgojili dok si dijete bio, i zar među nama tolike godine života svoga nisi proveo?!"* Tj. zar ti nisi ono dijete koje smo na našem dvorcu odgajali, *prema kojem smo lijepo postupali i prema kojem smo dugo vremena bili blagodarni?*

Ove riječi su dokaz da je to bio onaj isti faraon od kojeg je on pobjegao, i da nije tačno to što ehli-kitabije kažu da je onaj faraon od kojeg je Musa pobjegao umro, dok je on bio u Medjenu, i da je on poslan drugom faraonu.

"i uradio si nedjelo koje si uradio i još si nezahvalnik", tj. ubio si jednog Kopta, a zatim pobjegao od nas i zanijekao naše dobročinstvo. *"Ja sam onda ono uradio nehotice", reče Musa,* tj. prije nego što mi je došla objava, *"a od vas sam pobjegao zato što sam se vas bojao, pa mi je Gospodar moj mudrost darovao i poslanikom me učinio."* (Eš-Šu'arā', 20.-21.)

Odgovarajući faraonu na pruženi odgoj i učinjeno dobročinstvo koje mu prebacuje, Musa je rekao: *"A dobročinstvo koje mi prebacuješ - da nije to što si sinove Israilove robljem učinio."* (Eš-Šu'arā', 22.), tj. dobročinstvo o kome govoriš odnosi se samo na jednog čovjeka od Israilovih potomaka, dok si sa druge strane porobio i u svoju službu stavio cio jedan narod u koji i ja spadam.

**"A ko je Gospodar svjetova?", upita faraon. *"Gospodar nebesa i Zemlje, i onog što je između njih, ako ste uvjereni", odgovori on. *"Čujete li vi ovo?" *"Vaš Gospodar i Gospodar vaših davnih predaka", reče Musa. *"Vjerovjesnik koji vam je poslan, uistinu, je lud!", reče faraon. *"Gospodar istoka i zapada, i onoga što je između njih, ako pameti imate", reče Musa.* (Eš-Šu'arā', 23.-28.)

Ovako Uzvišeni navodi razgovor i raspravu koja je tekla između faraona i Musaa, i dokaze koje je Musa ﷺ iznio opakom faraonu: prvo racionalne, moralne a zatim osjetilne.

Naime, faraon je - Allah ga ponizio - otvoreno iznio da ne vjeruje u Uzvišenog Tvorca, i ustvrdio da je on bog: **i sabrao i povikao: * "Ja sam gospodar vaš najveći!"* (En-Nāzi'āt, 23.-24.) *"O velikaši", reče faraon, "ja ne znam da vi imate drugog boga osim mene!"* (El-Kasas, 38.)

Ovim riječima faraon je pokazao da je prkosan. On je znao da je on samo rob Božiji, a da je Allah Tvorac, jedini i istinski Bog Koji svemu daje oblik, kako Uzvišeni kaže: *I oni ih nepravedni i oholi porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita, pa pogledaj kako su skončali smutljivci.* (En-Neml, 14.)

Na drugom mjestu faraon je, pobijajući Musaovo poslanstvo, i sām priznao da ni on nije gospodar upitavši: *"A ko je Gospodar svjetova?"* Ovo je rekao jer su mu njih dvojica rekla: *"Mi smo poslanici od Gospodara svjetova."* (Eš-Šu'arā', 16.)

Dakle, upitao ih je: A ko je taj Gospodar svjetova za Kojeg tvrdite da vas je poslao i uputio?

Musa mu je na to odgovorio: *"Gospodar nebesa i Zemlje, i onog što je između njih, ako ste uvjereni."* Tj. Gospodar svjetova je Stvoritelj nebesa i Zemlje, i brojnih stvorenja između njih, kao što su oblaci, vjetrovi, kiša, bilje i životinje. Svako ko vjeruje zna da to ništa nije moglo nastati samo od sebe, i da mora postojati neko ko ih je stvorio i ko im je dao da postoje - a to je Allah, pored Kojeg nema drugog boga, Gospodar svjetova.

"A on", tj. faraon *"onima oko sebe reče"*, tj. svojim narednicima, glavešinama i vezirima, ponižavajući i ismijavajući ono što je iznio Musa ﷺ: *"Čujete li vi ovo?"* Tj. ove njegove riječi.

Musa je, obraćajući se i njemu i njima, rekao: *"Vaš Gospodar i Gospodar vaših davnih predaka."* Tj. On je Taj Koji je stvorio i vas, a i vaše očeve, djedove i sve generacije koje su postojale. Svak zna da niko sām sebe nije stvorio, niti su mu otac i majka stvoreni bez Stvoritelja. Naprotiv, svakoga je stvorio i dao mu život Gospodar svjetova.

Oba ova slučaja su spomenuta u riječima Uzvišenog: *Mi ćemo im pružiti dokaze Naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima samim, dok im ne bude sasvim jasno da je to istina.* (Fussilet, 53.)

I pored svega toga, faraon se ne budi iz sna i ne odustaje od svoje zablude, nego ustrajava u svom prkosu i nevjerovanju govoreći: *"Vjerovjesnik koji vam je poslan je, uistinu, lud!", reče faraon. "Gospodar istoka i zapada, i onoga što je između njih, ako pameti imate", reče Musa.* Tj. On je potčinio blistave zvijezde i odredio putanje kojima će kružiti nebeska tijela, On je stvorio tamu i svjetlo, On je Gospodar Zemlje i neba, Gospodar prvih i posljednjih. On je stvorio Sunce, Mjesec, zvijezde koje se kreću i one koje nam se čine nepokretnim. On je stvorio noć i tamu, i dan i svjetlo. Sve se Njegovom voljom

i određenjem svojim tokom kreće i plovi u svemiru, smjenjuje se u određeno vrijeme i kruži. Dakle, samo je On Stvoritelj, Vladar i On upravlja Svojim stvorenjima kako On hoće.

I kada su tako izneseni dokazi protiv faraona i pobijene njegove sumnje, nakon što mu nije ostalo ništa drugo do inad, počeo je koristiti svoju vlast, moć i autoritet: **Faraon reče: "Ako budeš kao boga nekog drugog osim mene priznavao, sigurno ću te u tamnicu baciti!"* *"Zar i onda kad ti budem očigledan dokaz donio?", upita on.* *"Pa daj ga, ako istinu govoriš!", reče faraon.* *I Musa baci svoj štap, kad on - prava zmija,* *a onda izvadi svoju ruku iz njedara kad ona, onima koji su gledali - bijela.* (Eš-Šu'arā', 29.-33.)

To su dva dokaza kojima je Allah ﷻ pomogao Musaa: štap i ruka. On je time pokazao veličanstveno čudo kojim je zasjenio umove i poglede ljudi. Jer, kada je bacio svoj štap, štap se pretvorio u pravu zmiju, ogromnu i strašnu. To je bio veličanstven i zastrašujući prizor. Tako se kaže da je faraona, kada je to vidio i doživio, obuzela velika strepnja i žestoki strah, pa je zbog toga preko četrdeset puta dnevno imao proljev, iako je prije toga u četrdeset dana samo jednom obavljao nuždu, toliko mu se stanje preokrenulo.

Zatim, kada je Musa عليه السلام zavukao svoju ruku u njedra, a onda je izvadio, ona je sijala nurom kao da je dio Mjeseca, od čega su pogledi ostajali ukočeni. Kada ju je po drugi put zavukao u njedra i izvadio, ruka se vratila u prvobitno stanje.

I pored svega, faraonu - Allah ga prokleo! - ništa od toga nije koristilo, pa je ustrajao u svom nevjerovanju. Zato je rekao da je to čarolija, i odmah htio da se uz pomoć svojih čarobnjaka tome suprotstavi naredivši da se iz cijelog carstva skupe čarobnjaci, zajedno sa podanicima, pod njegovom vlašću. To će biti izneseno i pojašnjeno na odgovarajućem mjestu, gdje će se vidjeti kako Allah ﷻ iznosi jasnu istinu i očiti i kategoričan dokaz protiv faraona, njegovih glavešina, njegovih podanika i njegovog naroda - hvala Allahu na tome.

U suri Tā-hā Uzvišeni kaže: **I ti si ostao godinama među stanovnicima Medjena, zatim si, o Musa, u pravo vrijeme došao,* *i Ja sam te za Sebe izabrao.* *"Idite ti i tvoj brat sa Mojim dokazima, i neka sam vam Ja uvijek na pameti!* *Idite faraonu, on se, doista, osilio,* *pa mu se blagim riječima obratite, ne bi li se dozvao ili pobojao!"* *"Gospodaru naš", rekoše oni, "bojimo se da nas odmah na muke ne stavi, ili da svaku mjeru zla ne prekorači!"* *"Ne bojte se!" reče On, "Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim."* (Tā-hā, 40.-46.)

Uzvišeni Allah je, obraćajući se Musau one noći kada mu je počeo objavljivati i kad ga je počastio poslanstvom, rekao: "Ja sam te nadzirao dok si bio na faraonovom dvoru, pazio te, čuvao i brinuo se o tebi. Zatim sam te Svojom voljom, određenjem i planiranjem izveo iz Egipta u Medjen, gdje si proveo više godina. *Zatim si u pravo vrijeme došao,* tj. koje sam Ja odredio, i to se desilo u skladu sa Mojom odredbom i Mojim planiranjem. *I Ja sam te za Sebe izabrao*, tj. izabrao sam te Sebi, dajući ti poslanstvo i obraćajući ti se direktno.

Idite ti i tvoj brat sa Mojim dokazima, i neka sam vam Ja uvijek na pameti! Tj. ne prestajte Me spominjati kada mu odete i kada budete kod njega, jer će vam to pomoći u raspravi sa njim, odgovorima, upućivanju savjeta i iznošenju dokaza protiv njega.

U nekim hadisima stoji: Uzvišeni Allah je rekao: "Moj rob je svaki onaj koji Me se sjeća u momentu susreta sa protivnikom."[1]

Pored toga, Uzvišeni kaže: *O vjernici, kad se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i mnogo Allaha spominjite, da biste uspjeli.* (El-Enfāl, 45.)

Uzvišeni zatim kaže: *Idite faraonu, on se, doista, osilio, pa mu se blagim riječima obratite, ne bi li se dozvao ili pobojao.* Ovo je primjer blagosti, plemenitosti, sažaljenja i samilosti Uzvišenog prema Svojim stvorenjima. Iako je On znao da je faraon nevjernik, silnik, ohol i u to doba najgore Njegovo stvorenje, ipak mu je poslao, u to vrijeme, Svoja dva najbolja stvorenja i rekao im da ga pozovu na najljepši način, blago i nježno, i da prema njemu postupaju što je moguće blaže, ne bi li se on poučio ili pobojao.

Tako je On Svome Poslaniku rekao: *Na put svoga Gospodara mudro i lijepim savjetom pozivaj, i s njima na najljepši način raspravljaj.* (En-Nahl, 125.)

Također, Uzvišeni kaže: *I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način - ne sa onima među njima koji su nepravedni ...* (El-'Ankebūt, 46.)

Hasan el-Basri kaže da riječi Uzvišenog: *pa mu se blagim riječima obratite,* znače: Kažite mu istinu i recite: I ti imaš svog Gospodara, kome ćemo se svi vratiti, a pred tobom je ili Džennet ili Džehennem.

Wehb ibn Munebbih kaže da te riječi znače: Recite mu: "Ja sam bliži Allahovoj milosti i oprostu, nego Njegovoj srdžbi i kazni."

A Jezid er-Rikaši: "Divan li je Onaj Koji ukazuje Svoju ljubav i prema onome ko Mu se suprotstavlja, a kamo li prema onome ko Ga uzima za zaštitnika i ko Mu se obraća!"

"Gospodaru naš", rekoše oni, "bojimo se da nas odmah na muke ne stavi, ili da svaku mjeru zla ne prekorači." To su rekli jer je faraon bio prkosni silnik i opaki šejtan, koji je u Egiptu imao neograničenu vlast, ugled, vojsku i moć. Kao ljudi, oni su ga se uplašili i pobojali se da će ih odmah čim progovore na muke staviti.

Međutim, Uzvišeni Allah, iznad Koga nema drugog, njih dvojicu hrabri i kaže: *"Ne bojte se! Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim"*, a u drugom ajetu: *"Mi ćemo s vama biti i slušati."* (Eš-Šu'arā', 15.)

**Idite k njemu i recite: "Mi smo vjerovjesnici tvoga Gospodara, pusti sinove Israilove da idu s nama i nemoj ih mučiti! Donijeli smo ti dokaz od tvoga Gospodara, a mir onome ko slijedi pravi put! *Nama se objavljuje da će sigurno stići kazna onoga koji ne povjeruje i glavu okrene."* (Tā-hā, 47.-48.)

[1] Hadis da'if, Tirmizija 49/119/3580.

Ovdje Uzvišeni navodi kako je Musau i Harunu naredio da odu faraonu i da ga pozovu vjeri u Uzvišenog Allaha: da obožava samo Njega Koji nema sudruga, da pošalje sa njima Israilove potomke, da ih oslobodi ropstva i da ih ne muči. *Donijeli smo ti dokaz od tvoga Gospodara.* Taj veliki dokaz je pokazivanje Musaovog štapa i ruke - *a mir onome ko slijedi pravi put!* Dakle, prvo su mu se blago, kako najljepše može biti obratili, a zatim su mu zaprijetili i zastrašili ga zato što ne vjeruje: *"Nama se objavljuje da će sigurno stići kazna onoga koji ne povjeruje i glavu okrene"*, tj. onoga ko srcem porekne istinu, a djelima ne bude radio u skladu sa njom.

Es-Sudejj i još neki navode: "Kada je Musa stigao iz Medjena, prvo je otišao do svoje majke i brata Haruna. Zatekao ih je kako večeraju čorbu, pa je i on sa njima jeo. Zatim je rekao: - Harune, Allah ﷻ je meni i tebi naredio da pozovemo faraona da samo Njega obožava, pa hajde sa mnom! Tako su njih dvojica otišli do faraonovih vrata, ali su ih našli zatvorenim.

Tada je Musa rekao prisutnim vratarima i čuvarima da obavijeste faraona da mu je Allahov Poslanik pred vratima. Međutim, oni su mu se počeli ismijavati i izrugivati."

Drugi navode da im dugo vremena nije bilo dozvoljeno da uđu kod faraona. Tako Muhammed ibn Ishak kaže da im je to dozvoljeno tek nakon dvije godine, jer se niko nije usuđivao za njih zatražiti dozvolu za ulazak. Allah ﷻ, opet, najbolje zna! Treći, pak, kažu da je Musa lično došao do vrata i štapom pokucao na vrata, pa se faraon uzrujao i naredio da mu ih dovedu. Tako su došli pred njega, pa su ga pozvali u vjeru u Uzvišenog Allaha, kao što im je i naređeno.

**Kod ehli-kitabija stoji da je Allah ﷻ rekao Musau ﷺ: "Harun el-Lavi - tj. potomak Lavija sina Jakuba - će izaći preda te i srest ćete se." Zatim mu je rekao da sa sobom povede uglednike Israilovih potomaka faraonu, da mu pokaže čuda koja mu je On dao, a onda mu rekao: "Ja ću otvrdnuti faraonovo srce da ne pošalje Israilove potomke, i mnoga ću znamenja i čuda dati u Egiptu." Zatim je Allah ﷻ objavio Harunu da izađe pred Musaa i da ga dočeka u pustinji, kod planine Hurib. Kada su se sreli, Musa mu je ispričao ono što mu je Gospodar naredio. Zatim su ušli u Egipat, sakupili poglavare Israilovih sinova i sa njima otišli faraonu. Kada su faraonu prenijeli Allahovu poruku, on je rekao: "Ko je taj Allah? Ja ne znam za njega, i ja neću dozvoliti da Israilovi potomci odu!"

Uzvišeni Allah, govoreći o faraonu, kaže: **"A ko je vaš Gospodar, o Musa?", upita faraon. *"Naš Gospodar je onaj koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, a zatim ga uputio." *"A šta je sa narodima drevnim?", upita on. *"Znanje o njima je kod moga Gospodara, u Knjizi. Mome Gospodaru ništa nije skriveno i On ništa ne zaboravlja", reče. *"On vam je Zemlju posteljom učinio, po njoj vam je puteve utro i On s neba spušta kišu!" Mi dajemo da uz njenu pomoć u parovima niče raznovrsno bilje. *Jedite i napasajte svoju stoku! U tome, zaista, ima dokaza za one koji pameti imaju! *Od zemlje vas stvaramo, u nju vas vraćamo, i iz nje ćemo vas ponovo izvesti.* (Tā-hā, 49.-55.)

Govoreći o faraonu, ovdje Uzvišeni kaže da je on zanijekao Uzvišenog Stvaraoca riječima: *"A ko je vaš Gospodar, o Musa?", upita faraon. "Naš Gospodar je Onaj Koji je svemu onome što je stvorio dao ono što mu je potrebno, a zatim ga uputio."* Tj. On je Onaj Koji je stvorio sve što postoji i odredio mu šta će raditi, kakvu će imati nafaku i dokle će živjeti, pa je to zapisao kod Sebe u Svoju Knjigu Lewhu-l-mahfuz. Zatim je svako stvorenje uputio prema onome kako mu je odredio, tako da se Njegovo djelovanje prema njima podudara sa onim što je On o njima unaprijed odredio i znao. Dakle, Njegova Svemoć i određenje su i u savršenstvu Njegova znanja. Ovaj ajet je sličan riječima Uzvišenog: **Slavi ime Gospodara svoga Svevišnjeg, *koji sve stvara i čini skladnim, *i koji određuje i nadahnjuje.* (El-A'lā, 1.-3.) Tj. On određuje sudbinu, a zatim prema njoj nadahne stvorenja.

"A šta je s narodima drevnim?", upita on? Ovim riječima faraon Musau kaže: Ako je tvoj Gospodar zaista onaj koji stvara, koji određuje sudbinu i zatim sva stvorenja prema njoj napućuje, onda samo Njega treba obožavati. Međutim, zašto su prijašnji narodi obožavali i druge mimo Njega? Zašto su pored Njega obožavali zvijezde i druga božanstva, kao što i sam znaš? Zašto onda i drevni narodi nisu upućeni kao što si rekao? Musa mu odgovara: *"Znanje o njima je kod moga Gospodara, u Knjizi. Mome Gospodaru ništa nije skriveno i On ništa ne zaboravlja."* Tj. ako su oni i obožavali nekog drugog, to nije dokaz u tvoju korist. To se ne kosi sa mojim riječima. Oni su neznabošci kao i ti, a sve što su radili, i mali i veliki grijesi, upisani su u Knjigu, pa će ih moj Uzvišeni Gospodar za to kazniti - a On neće nikome ni najmanje nepravde nanijeti. Sve što ljudi urade je zapisano kod Njega u Knjizi. Njemu ništa nije skriveno i On ništa ne zaboravlja.

Musa mu dalje govori o Gospodaru i Njegovoj svemoći u stvaranju svega, o tome kako je Zemlju učinio posteljom a nebo čuvanim svodom, kako je potčinio oblake i dao kišu radi opskrbe ljudi i njihovih životinja i stoke: *Jedite i napasajte svoju stoku! U tome, zaista, ima dokaza za one koji pameti imaju!*, tj. za one koji imaju zdravo i ispravno prosuđivanje, i lijepu, a ne pokvarenu, narav.

Dakle, Uzvišeni Allah je Taj Koji stvara i daje nafaku, kako na drugom mjestu kaže: **O ljudi, obožavajte samo Gospodara svoga, Koji je stvorio i vas i one prije vas, da biste bili bogobojazni, *Koji vam je Zemlju učinio posteljom a nebo zdanjem; Koji s neba spušta kišu i čini da s njome rastu plodovi i hrana za vas. Zato ne činite svjesno Allahu druge ravnim!* (El-Bekare, 21.-22.)

Nakon što je naveo oživljavanje Zemlje kišom i njeno pucanje radi nicanja bilja, Uzvišeni upozorava na vraćanje Njemu: *Od zemlje vas stvaramo, u nju vas vraćamo, i iz nje ćemo vas ponovo izvesti.*

On, također, veli: *"Kao što vas je iz ničega stvorio, tako će vas ponovo oživjeti.* (El-A'rāf, 29.)

On, također, kaže: *On je Taj Koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko. On je uzvišen i na nebesima i na Zemlji, i On je silan i mudar.* (Er-Rūm, 27.)

Zatim Uzvišeni kaže: **Mi smo faraonu sve Naše dokaze pokazali, ali ih je on porekao i odbio.* **"Zar si došao da nas pomoću svoje vradžbine iz naše zemlje izvedeš, o Musa?", upitao je?* **"I mi ćemo tebi vradžbinu sličnu ovoj pokazati. Zakaži nam ročište koga ćemo se i mi i ti pridržavati, onako kako odgovara i nama i tebi!"* **"Neka vaš sastanak bude dan svečanosti", reče Musa, "i nek se svijet skupi izjutra."* (Tā-hā, 56.-59.)

Ovdje Uzvišeni govori o tome koliko je faraon bio bijedan, neznalica i glup kada je porekao Allahove znakove i oholo odbio da u njih povjeruje i kada je rekao Musau: "To što si donio je obična čarolija, a i mi ćemo tebi isto to pokazati!" Zatim je zatražio od Musaa da zakaže ročište u određeno vrijeme i na određenom mjestu.

A upravo to je bila jedna od najvećih želja Musaa ﷺ; da Allahove dokaze i znakove pokaže javno, u prisustvu svijeta. Zato je Musa rekao: *"Neka vaš sastanak bude dan svečanosti"*, a to je bio jedan od njihovih praznika, kada su se sakupljali. *"I neka se svijet sakupi izjutra!"*, tj. početkom dana, kada je sunčevo svjetlo jako, kako bi istina bila jasnija i očitija. On nije tražio da to bude noću kada je mračno, kao što je to kod njih bilo uobičajeno radi varke i laži. Naprotiv, tražio je da to bude javno, po danu, jer je bio ubijeđen i siguran da će Allah ﷻ dati da trijumfira Njegova riječ i Njegova vjera, bez obzira što to nije po volji Kopta!

Uzvišeni dalje kaže: **I faraon ode, sakupi svoje čarobnjake i onda dođe.* **"Teško vama!", reče im Musa. "Ne iznosite laži o Allahu, pa da vas On kaznom uništi; a sigurno neće uspjeti onaj koji laži iznosi!"* **I oni se, tiho šapućući, stadoše o svom poslu između sebe raspravljati.* **"Ova dvojica su čarobnjaci", rekoše jedni drugima, "hoće da vas svojim vradžbinama iz vaše zemlje izvedu i da unište vašu vjeru, prelijepu!* **Zato svoja lukavstva pametno pripremite, a onda u red stanite. Ko danas pobijedi, on će uspjeti!"* (Tā-hā, 60.-64.)

Uzvišeni ovdje kaže da je faraon otišao i sakupio čarobnjake koji su tada bili u Egiptu - a tada je Egipat bio pun iskusnih čarobnjaka koji su se usavršili u svom zanatu. Oni su sakupljeni iz svih pokrajina i iz svakog mjesta, tako da ih je bilo veoma mnogo.

Muhammed ibn Ka'b kaže da ih je bilo čak osamdeset hiljada. El-Kasim ibn Ebi Buzze kaže da ih je bilo sedamdeset hiljada. Es-Sudejj kaže da ih je bilo osamdeset i nekoliko hiljada, a Ebu Umame: devetnaest hiljada. Muhammed ibn Ishak kaže da ih je bilo petnaest hiljada, a Ka'bu-l-Ahbar: dvanaest hiljada.

Ibn Ebi Hatim od Ibn Abbasa navodi da ih je bilo samo sedamdeset ljudi, dok se u drugoj predaji od njega navodi da ih je bilo četrdeset mladića od Israilovih potomaka. Faraon im je bio naredio da odu učiteljima čarolija i da je od njih nauče. Zato su oni rekli: *"i vradžbine na koje si nas ti prisilio."* (Tā-hā, 73.)

Faraon, njegovi zapovjednici i podanici njegova carstva svi do posljednjeg su došli, jer ih je faraon pozvao da prisustvuju ovom velikom događaju. Oni su išli, govoreći: *"da budemo uz čarobnjake, ako oni budu pobjednici."* (Eš-Šu'arā', 40.)

Musa ﷺ je prišao čarobnjacima, posavjetovao ih i upozorio da ne izvode čarolije, koje su u suprotnosti sa Allahovim znakovima i dokazima: *"Teško vama! Ne iznosite laži o Allahu, pa da vas On uništi kaznom; a sigurno neće uspjeti onaj koji laži iznosi." I oni se, tiho šapućući, stadoše o svom poslu između sebe raspravljati.*

Kaže se da to znači da su se međusobno razišli. Neki su govorili: "Ovo su riječi poslanika, a ne čarobnjaka." Drugi su govorili: "Ne, on je čarobnjak." Allah ﷻ najbolje zna! Svoju raspravu o tome, i drugim stvarima, oni su prikrivali.

"Ova dvojica su čarobnjaci", rekoše jedni drugima, "hoće da vas svojim vradžbinama iz vaše zemlje izvedu." Ovim su htjeli reći da su Musa i Harun vješti čarobnjaci, pravi majstori svog posla, koji nastoje da za sebe pridobiju svijet i da ga okrenu protiv faraona i njegove svite, da vas do posljednjeg uklone i da njih dvojica, pomoću čarolija, vladaju vašim narodom. *"Zato svoje lukavstvo pametno pripremite, a onda u red stanite. Ko danas pobijedi, on će uspjeti!"* Riječi prije ovih su izgovorili da bi razmislili i dogovorili se, a onda pripremili sve varke, spletke, trikove i obmane koje su znali.

Ali, ništa od toga! Jer, tako mi Allaha, njihove tvrdnje su bile lažne, a mišljenja pogrešna! Kako se može laž, čarolija i obmana nositi sa natprirodnim čudima koje je Allah ﷻ dao preko Svoga roba i sugovornika, preko Svoga plemenitog poslanika, koji je bio potpomognut očitim dokazom, koji je zasljepljivao poglede i zbunjivao razume?

"Zato svoja lukavstva pripremite", tj. sve što možete, *"a onda u red stanite"*, tj. budite jedinstveni. Zatim su jedni druge poticali da svi učestvuju u tome, jer im je faraon bio zagarantirao i obećao nagradu. Međutim, šejtan im je samo zabludu obećavao!

**"O Musa", rekoše oni, "hoćeš li ti ili ćemo mi prvi baciti?" *"Bacite vi!", reče on - i odjednom mu se pričini da konopi njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću, *i Musa u sebi osjeti zebnju. *"Ne boj se!", rekosmo Mi, "ti ćeš, doista, pobijediti. *Baci to što ti je u desnici, progutaće ono što su oni napravili, jer je ono što su oni napravili samo varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti"!* (Tā-hā, 65.-69.)

Kada su se čarobnjaci poredali, a Musa i Harun ﷺ stali naspram njih, upitali su Musaa: *"Hoćeš li ti prije nas, ili ćemo mi prije tebe baciti?" "Bacite vi!", reče on.* Oni su već bili pripremili užad i štapove, stavivši u njih živu i druge materije zbog kojih su se uvijali. Onome ko je to posmatrao činilo se da se užad i štapovi po svojoj volji kreću. Međutim, njih je uvijala i pokretala živa. Tako su opčinili poglede ljudi i zastrašili ih. Bacivši užad i štapove, izgovarali su: *"Tako nam dostojanstva faraonova, mi ćemo svakako pobijediti!"* (Eš-Šu'arā', 44.)

Uzvišeni Allah dalje veli: *I kad oni baciše, oči ljudima začaraše i prestrašiše, i vradžbinu veliku prirediše.* (El-A'rāf, 116.) Uzvišeni, također, veli: *i odjednom mu se pričini da konopi njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću, i Musa u sebi osjeti zebnju.* Tj. pobojao se da će oni svojim čarolijama i varkama zavesti narod prije nego što on baci ono što mu je bilo u ruci, jer ništa ne smije raditi prije nego što mu se naredi.

I, u odlučujućem trenutku, Allah ﷻ mu je objavio: *"Ne boj se, ti ćeš, doista, pobijediti! Baci to što ti je u desnici, progutaće ono što su oni napravili jer je ono što su oni napravili, samo varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti!"*

Tada je Musa bacio svoj štap i rekao: **"Ono što ste priredili čarolija je! Allah će je uništiti, jer Allah ne dopušta da djelo pokvarenjaka uspije! *Allah će Svojim riječima učvrstiti istinu, makar to i ne bilo drago zločincima!"* (Jūnus, 81.-82.)

Uzvišeni, također, kaže: **"I Mi objavismo Musau: "Baci svoj štap!" - i on odjednom proguta sve ono čime su oni bili obmanu izveli. *I tako istina na vidjelo izbi i pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili. *I tu oni bijahu pobijeđeni i ostadoše poniženi, *a čarobnjaci se licem na tle baciše. *"Mi vjerujemo u Gospodara svjetova", povikaše, *"Gospodara Musaova i Harunova!"* (El-A'rāf, 117.-122.)

Naime, kada je Musa ﷺ bacio svoj štap, on se prema kazivanju više prеđašnjih učenjaka pretvorio u ogromnu zmiju sa nogama, velikom glavom i ogromnim i zastrašujućim izgledom, tako da je svijet nabrzinu ustuknuo i pobjegao sa mjesta gdje se ona pojavila. Ona se onda okomila na njihove štapove i užad, te ih jednog po jednog gutala kako najbrže može biti. Ljudi su to promatrali i čudili se, a čarobnjaci vidjeli nešto što nisu mogli shvatiti ni pojmiti, i što je prevazilazilo njihovu struku i zanat. Prema onom što su znali, bili su ubijeđeni da to nije ni čarolija, ni magija, ni mašta, ni opsjena, ni varka, ni laž, nego istina koju može dati samo Istiniti, koji je poslao Musaa ﷺ i potpomogao ga istinom. Allah ﷻ je sa njihovog srca uklonio zaslijepljenost i prosvjetlio ih uputom koju je u njih usadio, a odstranio je iz njih tvrdokornost. Zato su se obratili svome Gospodaru, pali mu na sedždu i glasno, ne bojeći se nikakve kazne niti iskušenja, rekli prisutnim: *"Vjerujemo u Gospodara Musaova i Harunova!"*

O tome Uzvišeni, također, veli: *I čarobnjaci se baciše na sedždu govoreći: *"Mi vjerujemo u Musaova i Harunova Gospodara!" "Vi ste mu povjerovali", viknu faraon, "prije nego što sam vam ja dopustio! On je učitelj vaš, on vas je vradžbini naučio i ja ću vam, sigurno, unakrst ruke i noge vaše odsjeći i po stablima palmi vas razapeti i sigurno ćete saznati ko je od nas u mučenju strašniji i istrajniji." *"Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza koji su nam došli, tako nam Onoga koji nas je stvorio!", odgovoriše oni, "pa čini šta hoćeš, to možeš da učiniš samo na ovom svijetu! *Mi vjerujemo u našeg Gospodara da bi nam oprostio naše grijehe i vradžbine na koje si nas ti prisilio. A Allah*

*bolje nagrađuje i trajnije." *Onoga koji pred svoga Gospodara izađe kao zlotvor čeka Džehennem, u njemu neće ni umirati ni živjeti, *a one koji pred Njega izađu kao vjernici, a koji su dobra djela činili, njih sve čekaju visoki stepeni, *edenski vrtovi kroz koje će rijeke teći i u njima će oni vječno boraviti, i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili.* (Tā-hā, 70.-76.)

Se'id Ibn Džubejr, Ikrime, El-Kasim ibn Ebi Buzze, El-Ewzai i drugi, kažu: "Kada su čarobnjaci pali na sedždu, vidjeli su svoja staništa i dvorce u Džennetu kako se za njihov dolazak pripremaju i ukrašavaju. Zato se nisu nimalo obzirali na faraonove prijetnje i zastrašivanja."

Naime, kada je faraon vidio da su čarobnjaci primili Islam i među svijetom javno priznali Musaa i Haruna, to ga je uplašilo. Vidio je nešto što ga je zapanjilo i zaslijepilo i zbunilo. U svom odvraćanju od Allahova puta bio je spreman da čini najrazličitije spletke, varke, prevare i da pređe sve granice. Zato je na očigled sviju čarobnjacima, rekao: *"Vi ste mu povjerovali prije nego što sam vam ja dopustio!"* Tj. zašto niste mene pitali da, u prisustvu mojih podanika, učinite to što ste učinili?! A zatim je, strašeći, prijeteći, grmeći, sijevajući i lažući, rekao: *"On je učitelj vaš, on vas je vradžbini naučio."* U drugom ajetu stoji da je rekao: *"Ovo je mislim smicalica koju ste u gradu smislili da bi iz njega stanovnike njegove izveli. Zapamtićete vi!"* (El-A'rāf, 123.)

U tim njegovim lažima može se primijetiti nevjerstvo, laž i potvora. Štaviše, tako nešto ne može ni kod djece proći, jer je svako znao, i stanovnici te države a i drugi, da Musa te čarobnjake nikada prije nije ni vidio, pa kako će on biti njihov učitelj, koji ih je čarolijama poučio? Pored toga, on ih nije ni okupljao niti je znao kako bi ih sakupio, nego je faraon bio taj koji ih je pozvao i sakupio sa svih strana, iz najudaljenijih krajeva iz svih krajeva Egipta iz gradova i sela.

Uzvišeni Allah u suri El-A'rāf kaže: **Zatim smo, poslije njih, poslali Musaa faraonu i njegovim glavešinama sa Našim dokazima ali oni u njih nisu povjerovali, pa pogledaj kako su skončali oni koji su nered činili. *I Musa reče: "O faraone, ja sam poslanik Gospodara svjetova! *Dužnost mi je da o Allahu samo istinu kažem. Donio sam vam jasan dokaz od vašeg Gospodara, zato pusti da idu sa mnom sinovi Israilovi!" *"Ako si donio kakav dokaz", reče, "pokaži ga, ako istinu govoriš." *I on baci svoj štap - kad on - prava zmijurina, *i izvadi svoju ruku, a ona za prisutne postade bijela. *Glavešine faraonova naroda rekoše: "Ovaj je, doista, vješt čarobnjak, *on hoće da vas izvede iz vaše zemlje, pa šta predlažete?" *"Zadrži njega i njegovog brata", rekoše, "a pošalji u gradove one koji će sakupljati, *preda te će sve vješte čarobnjake dovesti." *I faraonu čarobnjaci dođoše. "Da li ćemo, doista, nagradu dobiti ako budemo pobjednici?", upitaše. *"Da", reče, "i bićete mi, zaista, bliski." *"O Musa", reče on, "hoćeš li ti, ili ćemo mi baciti!" *"Bacite vi", reče on. I kada oni baciše, oči ljudima začaraše i jako ih preplašiše i vradžbinu veliku prirediše. *I Mi objavismo Musau: "Baci svoj štap!" - i on*

*odjednom proguta sve ono čime su oni bili obmanu izveli. *I tako istina na vidjelo izbi i pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili, *i tu oni bijahu pobijeđeni i ostadoše poniženi, *a čarobnjaci se licem baciše na tle. *"Mi vjerujemo u Gospodara svjetova", povikaše, *"Gospodara Musaova i Harunova!" *"Zar da mu povjerujete prije nego što vam ja dozvolim!", viknu faraon. "Ovo je, uistinu, smicalica koju ste u gradu smislili, da biste iz njega stanovnike njegove izveli. Zapamtićete vi! *Izodsijecaću vam, sigurno, ruke vaše i noge vaše unakrst, a onda ću vas sve razapeti!" *A oni rekoše: "Mi ćemo se, doista, Gospodaru svome vratiti! *Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kada su nam došli. Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao muslimani umremo!"* (El-A'rāf, 103.-126.)

U suri Jūnus, Uzvišeni kaže: **Zatim smo, poslije njih, Musaa i Haruna poslali sa Našim dokazima faraonu i njegovim glavešinama, ali su se oni uzoholili - a bio je to nasilnički narod. *Kada im je od Nas došla istina, rekli su: "Ovo je zaista prava čarolija!" *"Zar za istinu koja vam je došla kažete da je čarolija?", reče Musa, "a čarobnjaci neće nikada uspjeti!" *A oni rekoše: "Zar si došao da nas odvratiš od onoga na čemu smo zatekli pretke naše, da bi vama dvojici pripala vlast na Zemlji? E nećemo mi vama dvojici vjerovati!" *I faraon reče: "Dovedite mi sve vješte čarobnjake!" *I kad čarobnjaci dođoše, Musa im reče: "Bacite što imate da bacite!" *I kad oni baciše, Musa uzviknu: "Ono što ste priredili čarolija je! Allah će je uništiti, jer Allah ne dopušta da djelo pokvarenjaka uspije. *Allah će Svojim riječima istinu učvrstiti, makar to ne bilo drago zločincima!"* (Jūnus, 75.-82.)

A u suri Eš-Šu'arā', Uzvišeni kaže: **A faraon reče: "Ako budeš kao boga kog drugog osim mene priznavao, sigurno ću te u tamnicu baciti!" *"Zar i onda kad ti budem očigledan dokaz donio?", upita on. "Pa daj ga, ako istinu govoriš!" reče faraon. *I Musa baci svoj štap, kad on - prava zmija. *A onda izvadi ruku iz njedara, kad ona onima koji su gledali bijela.*"Ovaj je, zaista, vješt čarobnjak", reče glavešinama oko sebe faraon, *"hoće da vas čarolijom svojom iz zemlje vaše izvede. Pa šta savjetujete?" *"Ostavi njega i brata njegova!" rekoše, "a u gradove pošalji da sakupljaju, *sve čarobnjake vješte će ti dovesti." *I čarobnjaci se u određeno vrijeme i označenog dana sabraše, *a narodu bi rečeno: "Hoćete li se skupiti *da budemo uz čarobnjake, ako oni budu pobjednici?" *A kad dođoše faraonu, čarobnjaci upitaše: "Da li će nama, doista, pripasti nagrada, ako mi budemo pobjednici?" *"Hoće", odgovori on, "i bićete tada sigurno meni najbliži." *Musa im reče: "Bacite što imate da bacite!" *I oni pobacaše konope svoje i štapove svoje, i rekoše: "Tako nam dostojanstva faraonova, mi ćemo svakako pobijediti!" *Zatim Musa baci svoj štap, koji odjednom, proguta ono što su oni lažno izveli. *Čarobnjaci se onda na tle baciše *i rekoše: "Mi vjerujemo u Gospodara svjetova, *Gospodara Musaova i Harunova!" *"Da povjerujete njemu prije dopuštenja moga!", viknu faraon. "On je vaš učitelj, on vas je čarobnjaštvu naučio - a vi ćete zapamtiti; poodsijecaću vam ruke i noge vaše unakrst i sve*

*ću vas porazapinjati!" * "Ništa strašno!", rekoše oni, "mi ćemo se Gospodaru svome vratiti. *Mi se nadamo da će nam Gospodar naš grijehe naše oprostiti, zato što smo prvi vjernici!"* (Eš-Šu'arā', 29.-51.)

Dakle, faraon je slagao, potvoru učinio i krajnje nevjernički postupio kada je rekao: *"On je vaš učitelj, on vas je čarobnjaštvu naučio."* Zatim, on je izvršio potvoru za koju znaju učeni, kada je rekao: *"Ovo je, uistinu, smicalica koju ste u gradu smislili, da biste iz njega stanovnike njegove izveli. Zapamtićete vi!"* (El-A'rāf, 123.)

Pod riječima: *"Izodsijecaću vam, sigurno, ruke vaše i noge vaše unakrst"*, on je mislio na odsijecanje desne ruke i lijeve noge, i obratno. *"a onda ću vas sve razapeti"*, tj. učinit će ih primjerom i upozorenjem, kako se ni jedan njegov podanik i sunarodnjak ne bi poveo za njima.

Zato je rekao: *"i po stablima palmi vas razapeti!"* (Tā-hā, 71.), tj. na stablima palmi, zato što su one najviše i najuočljivije. *"i sigurno ćete saznati ko je od nas u mučenju strašniji."* (Tā-hā, 71.), tj. na ovom svijetu.

"Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza koji su nam došli.", tj. nećemo tebi biti pokorni i tako odbaciti nepobitne dokaze i jasne znakove koji se potvrdiše u našim srcima. *"Tako nam Onoga Koji nas je stvorio!"* Ove riječi jedni čitaju kao zakletvu, a drugi kažu da se trebaju čitati kao nastavak konteksta: *"... i nad Onim Koji nas je stvorio!" "Pa čini što hoćeš."* tj. što je u tvojoj moći. *"To možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu."* (Tā-hā, 72.) Tj. tvoja vlast nad nama je samo na ovom svijetu, a kada se preselimo na drugi svijet onda ćemo biti u vlasti Onog Kome smo se sada predali i čije poslanike slijedimo. *"Mi vjerujemo u našeg Gospodara da bi nam naše grijehe oprostio i vradžbine na koju si nas ti prisilio. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava najtrajnije."* (Tā-hā, 73.) Tj. Njegova nagrada je bolja od blizine tebi, koju si nam ti obećao. *"I najtrajnije"*, tj. On je trajniji od ovog prolaznog svijeta.

U drugom ajetu stoji da su oni odgovorili: *"Ništa strašno!", rekoše oni, "mi ćemo se Gospodaru svome vratiti! Mi se nadamo da će nam Gospodar naš grijehe naše oprostiti."*, tj. harame i grijehe koje smo do sada počinili, *"zato što smo prvi vjernici."*, tj. prvi od Kopta koji su povjerovali u Musaa i Haruna ﷺ.

Također su mu rekli: *"Ti nam zamjeraš samo to što smo u dokaze Gospodara našeg povjerovali kada su nam došli."* (El-A'rāf, 126.) Tj. mi ti ništa drugo nismo zgriješili osim što smo povjerovali u ono što nam je objavio naš poslanik i što smo prihvatili dokaze našeg Gospodara kada su došli. *"Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo"*, tj. daj nam da izdržimo kaznu kojom će nas iskušavati ovaj silnik, inadžija i okrutni vladar, poput prokletog šejtana! *"i učini da kao muslimani umremo!"* (El-A'rāf, 126.)

Uz to, prvo savjetujući, a onda zastrašujući ga kaznom njegovog Gospodara, oni su mu rekli: *"Onoga koji pred Gospodara svoga kao zlotvor iziđe čeka Džehennem, u njemu neće ni umirati ni živjeti."* (Tā-hā, 74.)

Ovim su htjeli reći: Pazi se da ne budeš jedan od njih. Ipak, postao je jedan od njih. *A one koji pred Njega izađu kao vjernici, a koji su dobra djela činili, njih čekaju sve visoki stepeni, edenski vrtovi kroz koje će rijeke teći, u njima će oni vječno boraviti i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili!* (Tā-hā, 75.- 76.) tj. nastoj da i ti budeš jedan od njih.

Međutim, to mu nije pružila sudbina koja se ne može promijeniti i izbjeći, i odredba Uzvišenog da faraon - Allah ga prokleo - bude u Džehennemu gdje će biti izložen bolnoj kazni, i gdje će mu se na glavu ključala voda sipati. Tada će mu se podrugljivo i pogrdno reći - a on svakako zaslužuje prijekor, grđenje, poniženje i ukor: *"Okušaj, ta ti si, uistinu, moćni i poštovani"*. (Ed-Duhān, 49.)

Iz svih ovih navoda se razumije da ih je faraon - Allah ga prokleo - zaista razapeo i mučio, neka je Allah s njima zadovoljan!

Abdullah ibn Abbas i Ubejd ibn Umejr za njih kažu: "Ujutro su bili čarobnjaci, a istog dana naveče su postali uzoriti šehidi!" Ovo se može vidjeti i iz njihovih riječi: *"Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao muslimani umremo!"* (El-A'rāf, 126.)

Faraon i njegov narod postaju još veći nevjernici i inadžije

Nakon što se odigrao taj veliki događaj, nakon što su Kopti tako ubjedljivo poraženi i nakon što su čarobnjaci koje su oni pozvali u pomoć primili Islam, sve to im je samo još više povećalo nevjerstvo, prkos i zabludu.

U suri El-A'rāf, nakon svega navedenog, Uzvišeni kaže: **A glavešine faraonova naroda rekoše: "Zar ćeš ostaviti Musaa i njegov narod da nered u zemlji prave i da tebe i božanstva tvoja napusti?" On reče: "Ubijaćemo im mušku, a u životu ostavljati žensku djecu. Mi, uistinu, njima vladamo." *Musa reče svome narodu: "Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, zemlja je Allahova. On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod će biti za bogobojazne." *"Zlostavljani smo", rekoše, "prije nego što si nam došao, a i nakon što si nam došao!" On reče: "Vaš Gospodar će vašeg neprijatelja uništiti, a vas nasljednicima na Zemlji učiniti, da bi vidio kako ćete vi postupiti."* (El-A'rāf, 127.-129.)

Ovdje Uzvišeni govori kako su glavešine faraonovog naroda - tj. njegovi uglednici i svita - bodrili faraona na zlostavljanje Musaa ﷺ, nevjerovanje, odbijanje i mučenje, umjesto da povjeruju u ono što on donosi.

Tako su govorili: *"Zar ćeš ostaviti Musaa i njegov narod da nered u zemlji prave i da tebe i božanstva tvoja napusti?"* Ovim su - Allah ih ocrnio - htjeli reći da njegovo pozivanje ka obožavanju samo Allaha, koji nema sudruga, i odvraćanje od obožavanja bilo koga mimo Njega, unosi nered u vjeru Kopta - Allah ih prokleo! Neki smatraju da se riječima *"i da tebe i božanstva tvoja napusti"* misli - da tebe napusti i ne obožava. Ovo se može shvatiti dvojako: *"i da napuste tvoju vjeru"*, čemu ide u prilog drugi kiraet (način učenja Kur'ana), ili: *"i da te ne obožavaju"*, jer je faraon za sebe tvrdio da je bog - Allah ga prokleo!

On reče: "Ubijaćemo im mušku, a u životu ostavljati žensku djecu", tj. da bi ih ostavili bez potomstva sposobnog za borbu. *"Mi, uistinu, njima vladamo"*, tj. možemo ih pobijediti. *Musa reče narodu svome: "Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi,"* Tj. kada vas oni počnu zlostavljati i ubijati, vi tražite pomoć od svoga Gospodara i osaburite pri tom iskušenju. *"zemlja je Allahova. On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod će biti za bogobojazne."* Tj. budite bogobojazni pa će vama pripasti lijep ishod.

Slično ovome, Uzvišeni na drugom mjestu kaže: **I Musa reče: "O narode moj, ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!" *"U Allaha se uzdamo!", rekoše oni. "Gospodaru naš, ne učini da zbog nas dođu u iskušenje ljudi koji nasilje čine, *i spasi nas, milošću Svojom, od naroda koji ne vjeruje."* (Jūnus, 84.-86.)

Njihove riječi: *"Zlostavljani smo i prije nego što si nam došao, a i nakon što si nam došao!"* znače: sinove su nam ubijali i prije i poslije tvog dolaska. Musa im je na to rekao: *"Vaš Gospodar će vašeg neprijatelja uništiti, a vas nasljednicima na Zemlji učiniti, da bi vidio kako ćete vi postupiti."*

A u suri El-Mu'min, Uzvišeni Allah kaže: **Mi smo Musaa sa Našim znamenjima i jasnim dokazom poslali *faraonu, i Hamanu i Karunu, pa su oni rekli: "Čarobnjak, lažov!"* (El-Mu'min, 23.-24.)

Faraon je tada bio vladar, Haman njegov vezir. Karun je bio Izraelćanin iz Musaovog naroda, ali je bio faraonove vjere i njegov glavešina. Bio je veoma bogat, o čemu će poslije, ako Bog da, biti više govora.

A kada im je on donio Istinu od Nas, rekli su: "Ubijajte mušku djecu onih koji vjeruju u ono što on govori, a ostavljajte u životu njihovu žensku djecu!" Ali, lukavstva nevjernika su samo zabluda! (El-Mu'min, 25.) Ovo ubijanje muške djece nakon dolaska Musaa imalo je za cilj da se oslabe Izraelćani, da im se broj smanji i da se potčine kako bi ostali bez snage da se suprotstave Koptima koji su ih se pribojavali. Međutim, ni to im nije pomoglo da odvrate sudbinu koju je propisao Onaj Koji kada za nešto kaže: Budi, ono i bude.

"Pustite me!", reče faraon, "da ubijem Musaa, pa onda neka se moli svome Gospodaru! Ja se bojim da vam ne izmijeni vjeru, ili da u Zemlji nered ne izazove!" (El-Mu'min, 26.) Zbog ovakvih njegovih riječi među ljudima se zadržala podrugljiva poslovica: "I faraon postade opominjač!" Faraon je ovim riječima pokazao navodnu bojazan da bi Musa ﷺ mogao zavesti svijet!

Musa reče: "Ja molim svog i vašeg Gospodara da me zaštiti od svakog oholog, koji ne vjeruje u Dan obračuna." (El-Mu'min, 27.) Tj. ja tražim zaštitu od Allaha, Njemu se priklanjam i kod Njega utočište tražim od faraona i njemu sličnih da mi kakvo zlo ne učine. *"od svakog oholog"*, tj. oholog inadžije, koji je uporan i ustrajan, i koji se ne boji Allahove kazne i patnje, zato što ne vjeruje da će se Allahu vratiti i biti kažnjen.

Zato je on rekao: *"od svakog oholog, koji ne vjeruje u Dan obračuna." *A jedan čovjek, vjernik iz faraonove porodice, koji je prikrivao vjerovanje svoje, reče: "Zar da ubijete čovjeka zato što govori: 'Allah je moj Gospodar.' Zar da*

*ubijete onoga koji vam je donio jasne dokaze od Gospodara vašeg? Ako laže, njegova laž će njemu nauditi, a ako istinu govori, onda će vas stići bar nešto od onoga čime vam prijeti. Allah neće uputiti onoga koji u zlu pretjeruje i koji mnogo laže. *O narode moj, danas vama pripada vlast, i vi ste glavni u zemlji, ali ko će nas zaštititi od Allahove kazne ako nas ona stigne?" Faraon reče: "Ja vam iznosim samo ono što ja vidim i samo vas upućujem na pravi put."* (El-Mu'min, 28.-29.)

Čovjek o kome se govori bio je faraonov amidžić. Prikrivao je od svog naroda da vjeruje, jer se bojao za svoj život. Neki kažu da je bio Izraelćanin. Međutim, to nije tačno, jer se takvo mišljenje kosi sa riječima i značenjem navedenih ajeta. A Allah, opet, najbolje zna!

Ibn Ebi Hatim od Ibn Džurejdža navodi, da je Ibn Abbas rekao: "Od Kopta su u Musaa povjerovali samo dvojica muškaraca i jedna žena, onaj koji je dotrčao sa kraja grada i faraonova žena."

Ed-Darekutni kaže: "Ime mu je bilo Šem'an, i bio je jedini iz faraonove porodice koji je bio vjernik." To navodi i Es-Suhejli.

U *Historiji* od Et-Taberanija stoji da mu je bilo ime Hajr. Allah ﷻ najbolje zna!

Sve u svemu ovaj čovjek je krio svoje vjerovanje. Kada je faraon - Allah ﷻ ga prokleo - htio da ubije Musaa ﷺ i čvrsto odlučio da to učini, upitao je svoje glavešine šta o tome misle, taj vjernik se pobojao za Musaa, pa je mudro odgovorio faraonu, rekavši mu da o tome dobro razmisli i o posljedicama koje mogu iz toga proizaći. Iznio je to kao svoj savjet i kao svoje mišljenje.

U jednom zabilježenom hadisu Allahov Poslanik ﷺ kaže: "Najbolji džihad je pravedna riječ pred nepravednim vladarom."[1]

Ovaj slučaj je najbolji primjer takvog džihada, jer nema nepravednijeg vladara od faraona, ni mudrije izreke od riječi ovog čovjeka, jer je s njima stao u odbranu vjerovjesnika. Moguće je da je on time otkrio da je vjernik i da je otvoreno priznao šta je do tada krio. Prvo mišljenje je, ipak, vjerovatnije; Allah ﷻ, opet, najbolje zna!

On je rekao: *"Zar da ubijete čovjeka zato što govori: 'Allah je moj Gospodar?'* Tj. na to, što on tvrdi da mu je Allah Gospodar, ne trebate se na taj način odnositi, nego ga trebate ili cijeniti i poštovati, ili na to ne obraćati pažnju i neposezati za osvetom.

Dakle, budući da *"vam je donio jasne dokaze od Gospodara vašeg"* (El-Mu'min, 28.), tj. pokazujući čuda koja upućuju da je istina ono što prenosi od Onog koji ga je poslao. Zato, ukoliko mu ništa nažao ne učinite bezbrižni budite, s druge strane: *"Ako laže njegova laž će njemu nauditi"* (El-Mu'min, 28.),

[1] Hadis da'if, bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* 3/19/Haleb; Ibn Madže 36/20/4011; Ebu Dawud 2/438/Haleb; Tirmizija 34/13/2174; Es-Sujjuti u *el-Fethu-l-Kebir* 1/208/Haleb.

tj. a ne i vama. *"a ako istinu govori"*, i ako mu se suprotstavite, *"onda će vas stići bar nešto od onoga čime vam prijeti."* Tj. vama je u interesu da vas ne stigne ni najblaža kazna kojom vam prijeti, a da ne govorimo sve ono čime vam prijeti.

Ove riječi u ovakvom kontekstu se ubrajaju u rijetke primjere mudrosti, opreza i bistrine. *"O narode moj, danas vama pripada vlast, i vi ste glavni u zemlji."* Ovim riječima ih je navodio na to da svrgnu tog vladara silnika, jer kada god bi se neka država suprotstavila Islamu, njeni ljudi bi gubili vlast i nakon slave doživljavali poniženje! To se desilo i faraonovim pristalicama. Stalno su sumnjali, nisu vjerovali i uporno se suprotstavljali onom što im je Musa objavljivao. Zato im je Allah ﷻ oduzeo ono što su imali poput: vlasti, imanja, kuća, dvoraca, blagodati i sreće. Zatim su poniženi i potopljeni u moru, a njihove duše nakon ugleda doživjele poniženje.

Zato je ovaj čovjek sa svim vrlinama koje krase vjernika, - istinitošću, dobročinstvom, i razboritošću - slijedeći istinu i savjetujući svoj narod rekao: *"O narode moj, danas vama pripada vlast, i vi ste glavni u zemlji."* Tj. vi ste iznad ostalih ljudi, jer ste na vlasti. *"ali ko će nas zaštititi od Allahove kazne ako nas ona stigne?"* Tj. kada bi bili još brojniji, jači, snažniji i moćniji nego što ste sada, to nam ne bi pomoglo i ne bi se uspjeli spasiti od kazne Vladara nad vladarima.

Faraon reče: tj. odgovarajući na to sve: *"Ja vam iznosim samo ono što ja vidim"*, tj. ja vam govorim samo ono što znam, *"i samo vas upućujem na pravi put!"* Međutim, ove svoje tvrdnje je izrekao lažno se obraćajući, jer je u duši i nutrini znao da je to što Musa objavljuje sigurno od Allaha, ali je iz oholosti, umišljenosti, neprijateljstva i nevjerstva, nastojao da pokaže drugačije.

Govoreći o Musau, Uzvišeni Allah na drugom mjestu kaže: **On reče: "Ti znaš da ovo nije dao niko drugi nego Gospodar nebesa i Zemlje, kao očigledna znamenja i ja mislim da ćeš ti, o faraone, sigurno nastradati." *I on htjede da ih iz zemlje istjera, pa Mi potopismo i njega i one koji su bili s njim, *i nakon toga rekosmo sinovima Israilovim: "Naselite se u ovoj zemlji, pa kad se dogodi ahiretsko obećanje, dovešćemo vas izmiješane."* (El-Isrā', 102.-104.)

Uzvišeni, također, kaže: **I kad im očito dođoše znamenja Naša, oni rekoše: "Ovo je prava čarolija!" *I oni ih nepravedni i oholi porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita, pa pogledaj kako su skončali smutljivci.* (En-Neml, 13.-14.)

Što se tiče njegovih riječi *"i samo vas upućujem na pravi put"*, i ovdje se može reći da je slagao, jer ni on sam nije bio na pravom putu, nego u zabludi, mašti, bezumnosti i na krivom putu; u početku je i sam obožavao idole i kipove, i tek je kasnije pozvao svoj zabludjeli i neznabožački narod da ga slijede, da mu budu pokorni i da potvrde njegovo nevjerstvo i laž da je on tobože bog - uzvišen neka je Veliki Allah ﷻ od toga!

Uzvišeni Allah kaže: **I faraon obznani narodu svome: "O narode moj", reče on, "zar meni ne pripada vlast u Misiru i ovi rukavci rijeke koji ispred mene teku, - shvaćate li? *Zar ja nisam bolji od ovog bijednika koji jedva umije da govori? *Zašto mu nisu date zlatne narukvice, ili zašto zajedno s njim nisu došli meleki?" *I on zavede svoj narod, pa mu se pokori - oni su doista bili grješan narod. *I kad izazvaše Naš gnjev, Mi ih kaznismo i sve ih potopismo, *i učinismo ih primjerom i poukom narodima kasnijim.* (Ez-Zuhruf, 51.-56.)

Uzvišeni, također, kaže: **I onda mu je najveće čudo pokazao, *ali je on porekao i nije poslušao, *već se okrenuo, i potrudio, *i sabrao, i povikao: *"Ja sam gospodar vaš najveći", on je rekao, pa ga je Allah i za ove i one pređašnje riječi kaznio. *U tome zaista ima pouke za one koji se Allaha budu bojali.* (En-Nāzi'āt, 20.-26.)

Uzvišeni, također, kaže: **I Musaa smo poslali sa Našim znamenjima i jasnim dokazom *faraonu i njegovim glavešinama, ali se oni povedoše za faraonovim naređenjem, a faraonovo naređenje nije bilo razumno. *On će na Kijametskom danu svoj narod predvoditi i u vatru ga uvesti - a ružno je mjesto gdje će biti dovedeni. *Na ovom svijetu ih je pratilo prokletstvo, a pratiće ih i na onom; strašan će to biti dar!* (Hūd, 96.-99.)

Sve ovo potvrđuje da je faraon slagao kada je rekao: *"Ja vam iznosim samo ono što ja vidim i samo vas upućujem na pravi put." *A onda onaj vjernik reče: "O narode moj, bojim se da i vas ne stigne ono što je stiglo narode koji su se protiv poslanika bili urotili, *kao što je bilo sa Nuhovim narodom, i Adom i Semudom i onima poslije njih - a Allah nije nepravedan prema robovima Svojim. *O narode moj, bojim se šta će biti s vama na Dan kad jedni druge budete dozivali, *na Dan kada budete uzmičući bježali, kada vas od Allaha neće moći niko odbraniti. A onoga koga Allah u zabludi ostavi, toga niko ne može uputiti! *Jusuf vam je, još davno donio dokaze jasne, ali ste vi stalno sumnjali u ono što vam je donio. A kad je on umro, rekli ste: 'Allah više neće poslije njega poslati poslanika!' Eto tako Allah ostavlja u zabludi svakog ko u zlu pretjeruje i sumnja, *one koji o Allahovim znamenjima raspravljaju, iako im nikakav dokaz nije došao, pa izazivaju još veću Allahovu mržnju i mržnju vjernika. Tako Allah pečati srca svakog oholog i nasilnog."* (El-Mu'min, 30.-35.)

Ovdje ih Allahov miljenik upozorava da će ih, ukoliko budu poricali Allahovog poslanika Musaa, zadesiti što i narode prije njih - Nuhov narod, Ad i Semud, i narode nakon njih sve do vremena u kome se govori. Tako je navođenjem sudbine ranijih naroda na Zemlji, dokazao istinitost onog što su vjerovjesnici objavljivali pri čemu je kazna stizala njihove neprijatelje koji su ih u laž utjerivali, a Allah ﷻ je spašavao njihove prijatelje koji su ih slijedili. Zatim ih je onaj vjernik zastrašio Kijametskim danom. To je dan dozivanja, tj. dan kada će ljudi jedni druge dozivati, i kada će, kad bi mogli, pokušati pobjeći. Međutim, to niko neće moći uraditi: **Čovjek će toga dana pitati: "Kuda pobjeći?" *Nikuda! Utočišta nema! *Toga dana biće Gospodaru svom prepušten.* (El-Kijāme, 10.-12.)

Uzvišeni, također, kaže: **O družino džinna i ljudi, ako možete da preko granica nebesa i Zemlje prodrete, prodrite, moći ćete prodrijeti jedino uz veliku moć. *Pa koju blagodat Gospodara svoga poričete?! *Na vas će se ognjeni plamen i rastopljeni mjed prolivati i vi se nećete moći odbraniti. *Pa koju blagodat Gospodara svoga poričete?!* (Er-Rahmān, 33.-36.)

Riječ *"tenad"* u ovom ajetu neki čitaju kao "tenadd", što znači: "Dan bježanja". U tom slučaju to može biti Kijametski dan, a može i dan kada će ih Allah ﷻ kažnjavati, pa će htjeti pobjeći, ali neće imati kuda. *I čim bi silu našu osjetili, kud koji bi se iz njih razbježali. Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim, možda će vas neko što pitati!* (El-Enbijā', 12.-13.)

Zatim im je onaj vjernik ispričao kako je bilo u slučaju Jusufova poslanstva u Egiptu, i o tome kako je on ljudima činio dobro i za ovaj i za onaj svijet. Musa je bio njegov potomak i iz njegove loze, a svijet je pozivao da vjeruju samo Allaha, da Njemu ibadet čine i da Mu nikoga od Njegovih stvorenja ne smatraju ravnim. Zatim je govorio o tadašnjim stanovnicima Egipta, i da su po svojoj prirodi skloni da poriču istinu i suprotstavljaju se poslanicima. Zato im je rekao: *"ali ste vi stalno sumnjali u ono što vam je donio. A kad je on umro, rekli ste: 'Allah više neće poslije njega poslati poslanika!"* Tj. ta vaša tvrdnja je bila lažna. Zato im nastavlja govoriti:

Eto tako Allah ostavlja u zabludi svakog ko u zlu pretjeruje i sumnja, one koji o Allahovim znamenjima raspravljaju, iako im nikakav dokaz nije došao. Tj. oni odbijaju Allahova znamenja i dokaze Njegove jednoće, ne imajući za to od Allaha nikakav protudokaz niti argument. To Allah strogo prezire tj. ljuti se na one ljude koji tako rade i koji se okite tim svojstvom. *Tako Allah pečati srce svakog ohlog i nasilnog.* Neki ovu rečenicu smatraju zasebnom, a neki kažu da je ona sastavni dio prethodne rečenice. Međutim, u oba slučaja značenje je isto: Kada se nečija srca bez ikakvog argumenta suprotstave Istini, tada Allah ﷻ zapečati i njih i što je u njima.

**"O Hamane", reče faraon, "sagradi mi jedan toranj ne bih li stigao do staza - *nebeskih staza, ne bih li se popeo do Musaovog Boga, a ja smatram da je on, zaista, lažac!" Eto tako su se faraonu njegova loša djela učinila lijepim, i on je bio odvraćen od pravog puta, a lukavstvo faraonovo je završilo na njegovu štetu!* (El-Mu'min, 36.-37.)

Faraon je poricao Musaovu ﷺ tvrdnju da ga je Allah ﷻ poslao, istovremeno im lažući i izmišljajući: *"Ja ne znam da vi imate drugog boga osim mene, a ti, o Hamane, peci mi opeke i sagradi mi toranj, da se popnem do Musaova Boga, jer ja mislim da je on, zaista, lažac!"* (El-Kasas, 38.) Kada kaže *"staza - nebeskih staza"*, misli na nebeske putanje i prolaze. *"da se popnem do Musaova Boga, jer ja mislim da je on, zaista, lažac."*

Ove riječi mogu imati dvojako značenje. Prvo: Ja sam ubijeđen da on laže kada kaže da postoji Bog pored mene, i drugo: Ubijeđen sam da laže kada kaže da ga je Allah ﷻ poslao. Prvo značenje je vjerovatnije ako imamo u vidu faraonovo stanje, jer je poricao postojanje Stvoritelja, a drugo značenje je

vjerovatnije ako gledamo samo na riječi, jer je rekao: *"da se popnem do Musaova Boga."*, tj. i da bih ga upitao da li je On poslao Musaa ili nije. *"jer ja mislim da je on, zaista, lažac!"* tj. kada to tvrdi. Sve u svemu, faraonu je bio cilj da spriječi svijet da ne povjeruje Musau ﵇ i da ih nagovori da ga utjeraju u laž.

Uzvišeni Allah kaže: *Eto tako su se faraonu njegova loša djela učinila lijepim, i on je bio odvraćen od pravog puta.* Po jednom kiraetu, ove riječi se čitaju ovako: *"I on je odvraćao od pravog puta, a lukavstvo faraonovo je završilo na njegovu štetu!"*

Ibn Abbas i Mudžahid na to dodaju: "sve je propalo i ništa se nije ispunilo" tj. ništa od onoga što je on želio nije se ispunilo. Zato, jer ljudi sa svojom moći nikako ne mogu stići do neba - tj. najnižeg neba - a kamo li do viših nebesa, ili onog što je iznad njih, a što zna samo Uzvišeni Allah. Više mufessira navodi da je taj toranj ili dvorac što je Haman faraonu napravio najviša građevina koja je ikada viđena, a bila je napravljena od pečene opeke. Zato je on rekao: *"O Hamane, sagradi mi jedan toranj od pečene opeke."*

**Kod ehli-kitabija stoji da su Israilovi potomci korišćeni za pravljenje ćerpića. Međutim, faraon im je stavio na teret i to da sami pronalaze potreban materijal, bez pomoći njegovog naroda. Tako su oni sami skupljali ilovaču, slamu i vodu, a od njih je traženo da i pored toga svaki dan prave istu količinu ćerpića. Ukoliko to ne bi uspjeli, bili bi nemilosrdno kažnjavani i ponižavani. Zato su rekli Musau: *"Zlostavljani smo prije nego što si nam došao a i nakon što si nam došao." On reče: "Gospodar vaš će neprijatelja vašeg uništiti, a vas nasljednicima na Zemlji učiniti, da bi vidio kako ćete vi postupati."* (El-A'rāf, 129.) Tako im je nagovijestio da će naslijediti Kopte, što se poslije i desilo, pa je i to jedan od dokaza da je Musa bio poslanik.

A sada da se vratimo savjetima, uputama i iznošenju dokaza onog vjernika. Uzvišeni Allah kaže: **I onda onaj vjernik reče: "O narode moj, mene slijedite, ja ću vam na pravi put ukazati! O narode moj, život na ovom svijetu je samo prolazno uživanje, a onaj svijet je, zaista, Kuća vječna. *Ko učini zlo, biće prema njemu kažnjen, a ko učini dobro - bio muškarac ili žena, a vjernik je, u Džennet će; u njemu će imati u obilju svega bez računa."* (El-Mu'min, 38.-40.)

On ih je - Allah bio zadovoljan sa njim - ovim riječima pozvao na istiniti i pravi put, tj. da slijede Allahovog poslanika Musaa i da vjeruju u ono što on donosi od svoga Gospodara. Zatim ih je odvraćao od ovog niskog i prolaznog svijeta, kojeg će sigurno nestati, potičući ih da traže nagradu od Allaha, kod kojeg ničije djelo neće propasti, u čijim rukama je sudbina svega, koji za malo učinjenog dobra nagrađuje višestruko, a kažnjava samo prema težini grijeha onoga ko ga učini. Zatim im je rekao da je onaj svijet Kuća vječnog boravka i da će onaj ko dođe tamo - a prije toga bude vjernik i radi dobra djela - biti na visokim stepenima u Džennetu, da će imati bezbjedne odaje, bezbrojne blagodati, neprekidno uživanje i dobro koje će mu se samo povećavati.

Zatim im je ukazao na ništavost njihovog vjerovanja, a onda ih upozorio na opasnost puta kojim srljaju riječima: *"*O narode moj, šta je ovo, ja vas pozivam da se spasite, a vi mene pozivate u vatru. *Pozivate me da ne vjerujem u Allaha i da prihvatim Njemu ravnim onoga o kome baš ništa ne znam, a ja vas pozivam Silnome, Onome koji mnogo prašta. *Nema nikakve sumnje u to da se oni kojima me pozivate neće ni na ovom ni na onom svijetu odazvati i da ćemo se Allahu vratiti, i da će mnogobošci stanovnici u ognju biti. *Tada ćete se sigurno mojih riječi sjetiti! A ja se prepuštam Allahu. Allah, uistinu, vidi robove Svoje." *I Allah ga je sačuvao zla koje su mu oni snovali, a faraonove ljude je zla kob zadesila; *vatra u kojoj će se svakog jutra i večeri pržiti. A kad nastupi Čas, biće rečeno: "Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!"* (El-Mu'min, 41.-46.)

On ih je pozivao da obožavaju Gospodara nebesa i Zemlje, Onoga Koji kad nečemu kaže: *Budi!* ono bude, a oni su njega pozivali da obožava neznalicu, zalutalog i prokletog faraona! Zato im je, odbijajući da to učini, rekao: *"O narode moj, šta je ovo, ja vas pozivam da se spasite, a vi mene pozivate u vatru. Pozivate me da ne vjerujem u Allaha i da prihvatim Njemu ravnim onoga o kome baš ništa ne znam, a ja vas pozivam Silnome, Onome Koji mnogo prašta."*

Zatim im objašnjava ništavost njihovog vjerovanja, obožavanja kipova i drugih božanstava mimo Allaha, govoreći da oni ne mogu ni štetiti, ni koristiti: *"Nema nikakve sumnje u to da se oni kojima me pozivate neće nikome ni na ovom ni na onom svijetu odazvati i da ćemo se Allahu vratiti, i da će mnogobošci stanovnici u ognju biti"* Tj. oni ne mogu ničim raspolagati niti upravljati ni na ovom svijetu, pa kako će to moći na onom, vječnom? A Uzvišeni Allah Stvoritelj, On daje nafaku i dobrim i lošim, i On je Taj Koji daje život ljudima, usmrćuje ih i ponovo će ih proživjeti, pa će pokorne uvesti u Džennet, a nepokorne u Džehennem.

I na kraju, on im je, ukoliko ustraju u svom inadu, zaprijetio riječima: *"Tada ćete se sigurno mojih riječi sjetiti! A ja se prepuštam Allahu. Allah, uistinu, vidi robove Svoje."* (El-Mu'min, 44.)

Allah ﷻ kaže: *I Allah ga je sačuvao zla koje su mu oni snovali.* Tj. Allah ﷻ ga je sačuvao od kazne koja je njih zadesila zato što nisu vjerovali u Allaha, što su činili spletke da bi odvratili od Njegovog puta, što su protiv mnogih ljudi kovali spletke, i što su tako obični svijet dovodili u zabludu. Zato On kaže: *A faraonove ljude je zla kob zadesila,* tj. teška kazna: *vatra u kojoj će se svakog jutra i večeri pržiti.* Tj. njihove duše u Berzehu se ujutro i naveče prže u vatri. *A kada nastupi Čas, biće rečeno: "Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!"* Hvala Allahu, mi smo već u našem *Tefsiru* govorili da ovaj ajet ukazuje na postojanje kazne u kaburu.

Dakle, Uzvišeni Allah ih je uništio tek nakon što je protiv njih iznio argument, poslao im poslanika i u tom pogledu uklonio svaku sumnju. Nekada je protiv njih uzimao dokaz zastrašivanjem, a nekada poticanjem na dobro, kao

što Uzvišeni kaže: **I Mi smo faraonov narod gladnim godinama i nerodicom kaznili, da bi se opametili. *I kada bi im bilo dobro, oni bi govorili: "Ovo smo zaslužili", a kada bi ih snašla kakva nevolja, Musau i onima koji su s njim vjerovali tu nevolju bi pripisivali. Ali ne! Njihova nevolja bila je od Allaha, samo što većina njih nije znala! *I govorili su: "Kakav god nam dokaz doneseš da nas njime opčaraš, mi ti nećemo vjerovati." Zato smo Mi na njih slali i poplave, i skakavce, i krpelje, i žabe, i krv - sve jasna znamenja, ali su se oni oholili, i zločinački narod su bili.* (El-A'rāf, 130.-133.)

Ovdje Uzvišeni govori da je faraonove ljude, tj. njegov narod - Kopte, stavio na kušnju gladnim godinama. To su bile godine suše u kojima nije bilo usjeva, ni mliječnih proizvoda. Pod riječima: *i nerodicom* - se misli da su i voćke davale oskudne plodove, *da bi se opametili.*

Međutim, i to im nije koristilo i nisu poslušali opomenu, nego su ostali ustrajni u svom nevjerstvu i prkosu. *I kada bi im bilo dobro,* kao što je blagostanje i tome slično, govorili bi: *"Ovo smo zaslužili!",* tj. ovo nam i pripada jer smo to i zaslužili. *A kada bi ih snašla kakva nevolja, Musau i onima koji su s njim vjerovali tu nevolju bi pripisivali,* tj. govorili bi: "Ovo nas je zadesilo njihovom zlom slutnjom!", a ne u prvom redu zato što su neprimjerno postupali prema Musau i što su u duši prezirali Istinu. Njihova srca su bila ohola. Poricala su i bježala od Istine: pa ako bi im se desilo kakvo zlo to bi pripisivali Musau, a ako bi im se desilo kakvo dobro sebi. Uzvišeni Allah kaže: *Njihova nevolja je bila od Allaha, samo što većina njih nije znala!?* Tj. Allah ﷻ će ih za to najstrožije kazniti.

I govorili su: "Kakav god nam dokaz doneseš da nas njime opčaraš, mi ti nećemo vjerovati!" Tj. kakav god nam dokaz - odnosno čudo doneseš, mi ti nećemo povjerovati, slijediti te, ni biti ti pokorni, pa makar nam donio sve moguće dokaze! Allah ﷻ o njima govori i u ovim riječima: **A oni na kojima se ispuni Riječ Gospodara tvoga zaista neće vjerovati, *makar im došli svi dokazi, sve dok ne dožive patnju nesnosnu!* (Jūnus, 96.-97.)

Uzvišeni dalje kaže: *Zato smo Mi na njih slali i poplave, i skakavce, i krpelje, i žabe, i krv - sve jasna znamenja, ali su se oni oholili i zločinački narod su bili.* O ovom potopu Ibn Abbas kaže da su to bile velike kiše koje su potopile i uništile sve usjeve i plodove. Tako smatraju i: Se'id ibn Džubejr, Katade, Es-Sudejj i Ed-Dahhak. Od Ibn Abbasa i Ataa se prenosi da se pod tim misli i na masovna umiranja. Mudžahid kaže da se pod tim izrazom u svakom slučaju misli na vodu i na kugu, a od Ibn Abbasa se prenosi i treći stav: "To ih je povremeno pogađalo."

Ibn Džerir i Ibn Mirdewejh navode od Jahjaa ibn Jemana, on od El-Minhala ibn Halife, on od El-Hadždžadža, on od El-Hakema ibn Minaa, a on od Aiše, da je Poslanik ﷺ rekao: "Potop (*et-tufan*) je smrt."[1] Međutim, ova predaja je garib.

---

[1] Hadis da'if, Es-Sujjuti u *el-Fethu-l-Kebir* 2/219/Haleb.

Što se tiče skakavaca, to je poznato. Ebu Dawud od Ebu Osmana navodi da je Selman el-Farisi rekao: "Allahov Poslanik je upitan o skakavcima, pa je odgovorio: "To je Allahova najbrojnija vojska. Ja ih ne jedem, ali ne zabranjujem da se jedu."[1] Allahov Poslanik ﷺ ih nije jeo zato što mu se gadilo. Isto kao što nije jeo guštere, crveni i bijeli luk i prasu.

Buharija i Muslim u svojim *Sahihima* navode da je Abdullah ibn Ebi Ewfa rekao: "Učestvovali smo u sedam bitaka sa Allahovim Poslanikom ﷺ i tada smo jeli skakavce."[2] Hadis i predaje o ovome mi smo naveli u našem *Tefsiru.*

Htjelo se reći da su skakavci jeli sve što je zelenilo, uništavajući iza sebe usjeve, plodove, mlado i odraslo bilje. Za riječ *el-kummel* (krpelji), Ibn Abbas kaže: da su to žišci koji izlaze iz pšenice.

Prema drugoj predaji, on je rekao da su to mali skakavci bez krila. To mišljenje dijele i Mudžahid, Ikrime i Katade. Se'id ibn Džubejr i El-Hasan kažu: "To su mali crni insekti." Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem kaže: "To su buhe." Ibn Džerir navodi i mišljenje poznavalaca jezika koji kažu da su to sitni krpelji.

Bilo ih je svuda i ulazili su u kuće i postelje, pa ljudi nisu mogli tu boraviti, živjeti ni spavati. Ata' ibn es-Saib kaže da ova riječ označava općepoznate krpelje. Hasan el-Basri ovu riječ čita bez tešdida: *el-kumel.*

Što se tiče žaba, one su poznate. One su ih ometale, uskakale su u hranu i posuđe, pa bi kada bi neko od njih otvorio usta da jede ili pije, uskakale u usta.

U vezi s krvlju se prenosi da im je sva voda bila njome zamućena. Kad bi zahvatili vodu iz Nila, vidjeli bi da je to svježa krv. Isto tako, kada bi zahvatili vodu iz bunara ili sa drugog mjesta u istom momentu bi postala krvava.

Međutim, ništa od svega toga se nije dešavalo Israilovim potomcima! Dakle, to je bilo zapanjujuće čudo i nepobitan dokaz da se to sve dešavalo zahvaljujući Musau ﵇, jer se dešavalo faraonovim sljedbenicima bez izuzetka a nije se dešavalo ni jednom jedinom Izraelćaninu. To je bio najbolji dokaz istinitosti Musaovog poslanstva.

Muhammed ibn Ishak kaže: "Kada su čarobnjaci povjerovali, faraon je ostao poražen i ponižen. Uprkos svemu on je nastavio sa svojim nevjerstvom i zlodjelima. Zato mu je Allah ﷻ uzastopce slao čuda: sušne godine, poplavu, skakavce, krpelje, žabe i krv - kao jasne znakove. Kada im je poslao poplavu preplavila je cijelu zemlju, ali se kasnije voda povukla. U tom periodu nisu mogli ništa sijati, niti na neki drugi način privređivati, tako da su se patili i gladovali."

Kad ih je to sve zadesilo rekli su: *"O Musa, zamoli za nas Gospodara svoga onako kako te je On naučio; ako od nas otkloniš nevolju, zaista ćemo ti povjerovati i s tobom sigurno sinove Israilove poslati!"* (El-A'rāf, 134.)

---

[1] Hadis bilježi Ebu Dawud 2/321/Haleb.

[2] Hadis bilježi Muslim 34/8/52; Buharija 72/13; Ebu Dawud 2/321/Haleb.

Musa je zamolio svoga Gospodara, pa je On od njih nevolju uklonio. Međutim, pošto ništa od onog što su obećali nisu ispunili, Allah je na njih poslao skakavce. Oni su, prema onom što je do mene doprlo, jeli drveće, pa čak i željezne čavle na vratima, tako da su im se rušile kuće i stanovi.

Tada su Musau rekli ono što su i prije, pa je ponovo zamolio svoga Gospodara, pa je opet od njih nevolju otklonio. Oni opet nisu ispunili ništa od onog što su obećali, pa je Allah na njih poslao krpelje.

Čuo sam da je tada Musau ﷺ naređeno da ode do jedne pješčane humke i po njoj udari štapom. Kad je do nje otišao i po njoj udario svojim štapom, na njih su iznenada navalili krpelji koji su se uvukli u njihove kuće i hranu smetajući im da tu borave i spavaju. Kada ih je i to iscrpilo, ponovo su zamolili Musaa i rekli ono što i ranije, pa je on ponovo zamolio svoga Gospodara, koji je opet od njih otklonio nevolju. Međutim, oni ponovo nisu ispunili ono što su obećali, pa im je Allah poslao žabe koje su se razišle po njihovim kućama, hrani i posuđu, tako da, kada god bi neko od njih uzeo odjeću ili hranu, našao bi da je prepuna žaba.

Kad ih je to iscrpilo, ponovo su zamolili Musaa i rekli ono što i ranije, pa je ponovo zamolio svoga Gospodara, koji je opet od njih otklonio nevolju. Međutim, oni ponovo nisu ispunili ono što su obećali, pa im je Allah poslao krv. Tako su se sve vode faraonovih sljedbenika pretvorile u krv, pa bi kad bi god zahvatali vodu iz bunara, rijeke ili bilo kojeg drugog mjesta, postala svježa krv. Ibn Ebi Hatim navodi da je Zejd ibn Eslem rekao: "Ovdje se pod izrazom *krv* misli na krvarenje iz nosa."

Uzvišeni Allah kaže: **I kad god bi ih zadesila nevolja, govorili bi: "O Musa, zamoli za nas Gospodara svoga onako kako te je On naučio. Ako od nas otkloniš nevolju, mi ćemo ti povjerovati i s tobom sigurno sinove Israilove poslati!" *I pošto bismo ih nevolje oslobodili do vremena do kog im je bilo određeno da je podnose, oni bi, odjednom, obećanje prekršili. *Zato ih Mi kaznismo i u moru ih potopismo, jer su znamenja naša poricali i prema njima ravnodušni bili.* (El-A'rāf, 134.-136.)

Ovdje Uzvišeni Allah govori o njihovom nevjerstvu i upornoj privrženosti da ostanu u zabludi i neznaboštvu, oholo odbijajući da slijede Allahove znakove i povjeruju u Njegovog Poslanika, iako ga je On pomogao sjajnim, veličanstvenim čudima i nepobjedivim i kategoričkim dokazima, koje im je Allah ﷻ jasno pokazao, i učinio ih dokazima i znakovima protiv njih.

Oni bi, kada god bi iskusili neki od tih znakova i kada bi ih to izmorilo i iscrpilo, davali Musau zavjet i obećanje da će mu povjerovati i sa njim poslati njegov narod, ukoliko on od njih to otkloni. Zatim bi, kada god bi od njih taj znak bio otklonjen, postajali gori nego što su bili prije, ne osvrćući se i odbacujući istinu koju im je Musa donosio. Tada bi Allah ﷻ na njih slao još težu opomenu, pa bi oni lažno govorili i obećavali, a ne bi ispunjavali: *"Ako od nas otkloniš nevolju, mi ćemo ti povjerovati i s tobom sigurno sinove Israilove poslati!"* On bi tada od njih otklanjao nevolju, ali bi se oni ponovo vraćali

svom ogrezlom neznaboštvu. Vrijeme je prolazilo, a Uzvišeni, Moćni i Blagi Allah je ne žureći i odgađajući njihovo kažnjavanje, iščekivao, šaljući im i dalje opomene. Zatim ih je, nakon jasnih dokaza, kažnjavao onako kako samo Silni i Moćni kažnjava, ostavljajući ih kao opomenu (ibret) i upozorenje za njima slične nevjernike, i poučnim primjerom za njegove robove - vjernike, koji pouku prihvaćaju.

Uzvišeni Allah, koji najistinitije govori - u suri Ez-Zuhruf kaže: **Još davno Mi smo poslali Musaa sa našim znamenjima faraonu i njegovim glavešinama, pa je on rekao: "Ja sam, doista, Poslanik Gospodara svjetova!" *I pošto im je donio Naša znamenja, oni su ih odjednom počeli ismijavati. *I mi smo im dokaze pokazivali, sve jedan veći od drugog, i na muke smo ih stavljali ne bi li se dozvali. *"O ti čarobnjače!", govorili su oni, "zamoli Gospodara svoga u naše ime, na temelju tebi datog obećanja, mi ćemo sigurno pravim putem poći!" *A čim bismo ih nevolje oslobodili, začas bi obavezu prekršili. *I faraon obznani narodu svome: "O narode moj", reče on, "zar meni ne pripada vlast u Misiru i ovi rukavci rijeke koji ispred mene teku - shvaćate li? *Zar ja nisam bolji od ovog bijednika koji jedva umije da govori? *Što mu nisu date zlatne narukvice, ili zašto zajedno sa njim nisu došli meleci?" *I on zavede narod svoj, pa mu se pokori, oni su, doista, bili griješni narod. *I kad izazvaše Naš gnjev, Mi ih kaznismo i sve ih potopismo, *i učinismo ih primjerom i poukom narodima kasnijim.* (Ez-Zuhruf, 46.-56.)

Ovdje Uzvišeni govori da je poslao Svog plemenitog sugovornika i roba pokvarenom i bijednom faraonu, da je Svog poslanika pomogao jasnim i čvrstim dokazima, koji su trebali biti prihvaćeni sa odobravanjem i uvažavanjem, kako bi se faraonov narod okanio nevjerstva u kome su bili ogrezli i vratili se Istini i pravom putu. Međutim, oni su te dokaze ismijavali i omalovažavali, odvraćajući od Allahovog puta i izbjegavajući Istinu.

Zato im je Allah ﷻ, jednu iza druge, slao opomene sve jaču i jaču, jer je svaka nova potvrda morala biti jača od prethodne.

**I na muke smo ih stavljali ne bi li se dozvali. *"O ti čarobnjače", govorili su oni, "zamoli Gospodara svoga u naše ime, na temelju tebi datog obećanja, mi ćemo sigurno pravim putem poći!"* (Ez-Zuhruf, 48.-49.) U njihovo vrijeme riječ čarobnjak nije imala negativno i pogrdno značenje, jer su učenjaci njihovog vremena bili čarobnjaci. Zato su mu se i obratili tom riječju u momentu kada im je bio potreban i kada su ga ponizno molili. Uzvišeni Allah kaže: *A čim bismo ih nevolje oslobodili, začas bi obećanje prekršili.* (Ez-Zuhruf, 50.)

Uzvišeni zatim govori kako se faraon hvalisao svojom vlašću, veličinom i ljepotom svoga carstva i njegovim rijekama, tj. kanalima koje su oni kopali za dane kada Nil nadođe. Zatim se hvalisao ističući svoje vrline, istovremeno omalovažavajući i ponižavajući Allahovog poslanika Musaa ﷺ, rekavši da on: *"jedva umije da govori."* Time je mislio na njegov izgovor, jer je tepao zbog oštećenog jezika. Međutim, to je za njega bila vrlina, i to mu nije bila smetnja da Allah ﷻ sa njim govori, da mu se direktno obrati i nakon toga mu objavi Tewrat.

Faraon je - Allah ga prokleo - Musau prigovorio da nema zlatnih narukvica na rukama ni drugih ukrasa. Međutim, to su ženski ukrasi koji nikako ne pristaju dostojanstvu muškarca, a kamoli poslanicima, koji su najoštroumniji ljudi, najznaniji, najodlučniji, najskromniji na ovom svijetu, i koji najbolje znaju šta je Allah ﷻ pripremio Svojim miljenicima na onom svijetu!

"Ili zašto zajedno s njim nisu meleci došli?" Zato što za tako nešto nije bilo nikakve potrebe, jer, ako je faraon time mislio da bi meleci trebali iskazati poštivanje prema Musau, pa oni to čine i ponizni su i onome ko je daleko manje vrijedan od Musaa عليه السلام, kao što to stoji u hadisu: "Meleci svoja krila podastiru onome ko traži znanje, iz zadovoljstva prema onome čime se on bavi." Kako su onda meleki tek ponizni i kako poštuju Allahovog sugovornika, Musaa عليه السلام?! Ako je pak time mislio da bi trebali posvjedočiti Musau da je poslanik, pa on je potpomognut mu'džizama, koje su nepobitan dokaz za to, za svakog ko ima imalo pameti i traži Istinu i pravi put. Na jasne dokaze ostaju slijepi samo oni koji gledaju vanjštinu a zaboravljaju samu suštinu.

Takvima je Gospodar svih gospodara sumnjama zapečatio srce, kao što je bio slučaj sa lažljivim i slijepim Koptom, faraonom.

Uzvišeni Allah dalje kaže: *I on zavede narod svoj, pa mu se pokori.* Tj. omalovažio je njihov razum i malo pomalo ih zavodio, dok nisu povjerovali da je on bog - prokleo ga Allah, a njih ponizio! *Oni su, doista, bili griješan narod. A kad izazvaše Naš gnjev,* tj. kad Nas naljutiše, *Mi ih kaznismo* - tako što smo ih potopili, ponizili, oduzeli im dostojanstvo, i uživanje pretvorili u patnju i poniženje, dostojanstvo u bijedu, i lagodan život u vatru - utječemo se Allahu i Njegovoj vječnoj moći od toga! *I učinismo ih primjerom,* tj. onima koji budu njima slični *i poukom,* tj. onima koji uzmu pouku od njih, čuvši za strašnu vijest o njima i onom što ih je zadesilo, da se uplaše takvog strašnog svršetka.

U tom smislu Uzvišeni Allah kaže: **I kada im Musa donese Naše jasne dokaze, oni povikaše: "Ovo je samo izmišljena čarolija; nismo čuli da se ovako nešto dešavalo u doba predaka naših!" "Moj Gospodar dobro zna onoga koji donosi uputu od Njega", reče Musa, "onoga koji će na kraju pobijediti, a silnici, zaista, neće uspjeti!" "O velikaši", reče faraon, "ja ne znam da vi imate drugog boga osim mene, a ti, o Hamane, peci mi opeke i sagradi mi toranj, da se popnem do Musaova Boga, jer ja mislim da je on, zaista, lažac!" *A on i njegove vojske bijahu se bez ikakva osnova, ponijeli na Zemlji i mislili su da Nam neće biti vraćeni, *pa Mi zgrabismo i njega i njegove vojske i bacismo ih u more - pa pogledaj kako su skončali silnici! *A bili smo ih učinili vođama koji su pozivali u ono zbog čega se ide u vatru, na Kijametskom danu niko im neće pomoći *i propratismo ih prokletstvom na ovom svijetu, a na Kijametskom danu biće od svakog dobra udaljeni.* (El-Kasas, 36.-42.)

Ovdje Uzvišeni govori da se, nakon što su se uzoholili i odbili da slijede istinu, a njihov vladar iznosio laži koje su oni podržali i pokorili mu se, Snažni i Moćni Gospodar na njih rasrdio i kaznom žestokom ih kaznio koju niko od

njih nije mogao odvratiti. Tako je jednog jutra i faraona i njegove vojske potopio i niko Mu nije umakao. Kuće su im zajedno s njima bile potopljene, a oni uvedeni u vatru. Na ovom svijetu su među svim svjetovima ostali prokleti, a na onom svijetu će biti žestoko kažnjeni i svakog dobra lišeni.

Propast faraona i njegove vojske

Pošto su egipatski Kopti ostali nepopravljivi u svom nevjerstvu, nasilju i prkosu slijedeći faraona i prkoseći Allahovom poslaniku, vjerovjesniku i sugovorniku, Musau ibn 'Imranu ﷺ, Allah ﷻ im je dao veličanstvene i neoborive dokaze i pokazao natprirodna čuda koja zasljepljuju pogled i zapanjuju razum.

Međutim, oni se i pored toga nisu popravljali, niti prestajali griješiti. Samo mali broj ih je povjerovao. Po jednima, to su bile tri osobe: faraonova žena - o kojoj ehli-kitabije ništa ne govore, vjernik iz faraonove rodbine, o čijem smo pozivanju, savjetovanju i upućivanju svoga naroda ranije govorili, i čovjek koji je dotrčao sa kraja grada i savjetovao: *"O Musa, glavešine se dogovaraju da te ubiju; zato bježi, ja te, zaista, iskreno savjetujem."* (El-Kasas, 20.)

Ovakvog je mišljenja Ibn Ebi Hatim koji u tom smislu prenosi riječi od Ibn Abbasa. Ovim nije mislio na čarobnjake, jer su oni bili Kopti. Po drugima, u Musaa je povjerovala jedna grupa Kopta - faraonovog naroda, svi čarobnjaci i svi Israilovi potomci. Na ovo ukazuju i riječi Uzvišenog: *I ne povjerova Musau niko osim malo njih iz faraonova naroda, iz straha da ih faraon i njegove glavešine ne počnu zlostavljati. Faraon je zaista na Zemlji silnik bio i u zlu svaku mjeru prevršio.* (Jūnus, 83.)

U riječima: *niko osim malo njih iz njegova naroda,* pod izrazom *njegova* misli se na faraona, jer kontekst na to ukazuje. Drugi smatraju da se ta zamjenica odnosi na Musaa jer se on u istom ajetu spominje. Međutim, prvi stav je ispravniji, kao što smo to i u *Tefsiru* naveli. Oni su tajno vjerovali, jer su se bojali faraona, njegovog nasilja i terora, kao i zlostavljanja od strane njegovih glavešina.

Govoreći o faraonu Uzvišeni Allah - a Allah ﷻ je dovoljan kao svjedok - kaže: *Faraon je zaista na Zemlji silnik bio,* tj. na pravdi Boga je bio nasilnik i inadžija - *i u zlu svaku mjeru prevršio,* tj. u svemu što je radio. On je bio zarazna klica koja se nije mogla iskorijeniti i koja je dala ružan plod kad ga je trebalo ubrati, te prokletnik koji je morao kad tad propasti.

Tada je Musa rekao: **"O moj narode, ako u Allaha vjerujete u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!" *"U Allaha se uzdamo", rekoše oni. Gospodaru naš, ne učini da zbog nas dođu u iskušenje ljudi koji nasilje čine. *Spasi nas, Milošću Svojom, od nevjerničkog naroda!"* (Jūnus, 84.-86.)

On im je rekao da se na Allaha oslanjaju, da od Njega pomoć traže i da se njemu priklanjaju. Oni su to prihvatili, pa im je Allah ﷻ dao izlaz i rješenje iz situacije u kojoj su bili.

I Mi objavismo Musau i njegovu bratu: "U Misiru svome narodu kuće izgradite i bogomoljama ih učinite i u njima namaz obavljajte! A ti obraduj vjernike!" (Jūnus, 87.) Uzvišeni Allah je Musau i njegovom bratu Harunu objavio da svojim sunarodnjacima prave kuće drukčije od koptskih kuća, da bi prepoznavali kuće jedni drugih i da bi bili spremni otputovati ako im se to naredi.

I bogomoljama ih učinite! Po jednima, riječ *kiblom* znači: mjestima gdje se klanja, a po drugima: da se mnogo u njima klanja. Ovakvo mišljenje dijele: Mudžahid, Ebu Malik, Ibrahim en-Nah'i, Er-Rebi', ed-Dahhak, Zejd ibn Eslem, njegov sin Abdurrahman i drugi. Prema ovom mišljenju, to bi značilo da oni trebaju klanjanjem mnogo namaza, tražiti pomoć protiv lošeg, teškog i tegobnog stanja u kojem su bili, kao što kaže Uzvišeni: *Pomozite sebi saburom i namazom.* (El-Bekare, 45.) Prenosi se da bi Božiji Poslanik ﷺ kad bi ga nešto tištilo klanjao namaz.

Neki opet kažu da to znači da tada nisu mogli javno ispoljavati svoje vjerovanje u hramovima i na mjestima gdje se okupljaju, pa im je naređeno da klanjaju u svojim kućama, umjesto javnog ispoljavanja prave vjere. Okolnosti su zahtijevale da to prikrivaju, zbog straha od faraona i njegovih glavešina. Prvo mišljenje je ispravnije, zbog riječi: *i obraduj vjernike!,* iako one ne pobijaju ni drugi stav. A Allah, opet, najbolje zna!

Se'id ibn Džubejr kaže da riječi: *i bogomoljama ih učinite,* znače: i učinite ih jedne nasuprot drugima.

**I Musa reče: "Gospodaru naš, Ti si faraonu i njegovim glavešinama ukrase i imetke na ovom svijetu dao, pa oni, Gospodaru naš, zavode s Tvoga puta. Gospodaru naš, uništi njihove imetke i zapečati njihova srca, pa neka ne vjeruju dok ne ugledaju bolnu patnju!" "Uslišana je molba vas dvojice", reče On, "pa ostanite na pravom putu i nipošto se za neznalicama ne povodite!"* (Jūnus, 88.-89.)

Ovo je velika kletva kojom je Allahov sugovornik Musa prokleo Allahovog neprijatelja faraona, na koga se Allah ﷻ rasrdio jer je oholo odbio da slijedi Istinu, odvraćao od Allahovog puta, bio prkosnik i silnik, uporan i ustrajan na krivom putu, i oholo se ponio prema veličanstvenoj, jasnoj Istini i prema nepobitnim dokazima. Musa je rekao: *"Gospodaru naš, Ti si faraonu i njegovim glavešinama dao",* tj. njegovom koptskom narodu i onima koji su ispovijedali njegovu vjeru *"ukrase i imetke na ovom svijetu, pa oni, Gospodaru naš, zavode s Tvoga puta."* Tj. ovim su zavedeni oni koji drže samo do ovog svijeta, pa neznalica misli da oni nešto zaista imaju. Međutim, odjeća, lijepe i ugodne jahalice, prekrasne kuće i utvrđene palače, ukusna jela i ljupki prizori, veličanstvena vlast i moć i veliki ponos - ta imanja i ukrasi su samo ovosvjetske stvari, a nisu vjera.

"Gospodaru naš, uništi njihove imetke." Ibn Abbas i Mudžahid kažu da to znači: upropasti ih. Ebu el-Alije, Er-Rebi' ibn Enes i Ed-Dahhak kažu: učini ih raznovrsnim kamenjem, kao što su i prije bili. Katade kaže: Do nas je doprlo da su se njihovi usjevi okamenili, a Muhammed ibn Ka'b kaže: Njihovo opojno

piće se okamenilo. On također kaže: Sve što su posjedovali se okamenilo. To je spomenuto pred Omerom ibn Abdulazizom, pa je svome pratiocu rekao: "Ustani i donesi mi kesu!" Kad su mu je donijeli iz nje je izvadio i pokazao okamenjene leblebije i jaja! To navodi Ibn Ebi Hatim.

"I zapečati njihova srca, pa neka ne vjeruju dok ne ugledaju bolnu patnju!" Ibn Abbas kaže da ovo znači: Žigoši njihova srca! Ovo je kletva iz srdžbe radi Uzvišenog Allaha, Njegove vjere i Njegovih jasnih dokaza.

Uzvišeni Allah je tu kletvu uslišao, primio i dao da se ostvari, kao što se odazvao i Nuhu kada je rekao za svoj narod: **"Gospodaru moj, ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika! *Jer ako ih ostaviš, u zabludu će dovoditi Tvoje robove, a samo će grješnike i nevjernike rađati!"* (Nuh, 26.-27.)

Zato je Uzvišeni Allah, obraćajući se Musau dok je proklinjao faraona i njegove glavešine, a Harun izgovarao *amin* čime je i on učestvovao u proklinjanju, rekao: *"Uslišana je molba vas dvojice, pa ostanite na pravom putu i nipošto se za neznalicama ne povodite!"*

**Mufessiri i neke ehli-kitabije kažu: Israilovi potomci su zatražili od faraona da ih pusti da idu na njihov praznik, pa im je on preko volje dozvolio. Tako su se oni pripremali za odlazak. Međutim, faraon i njegova vojska su istovremeno pripremali varku da ih pobiju i protjeraju. Bog im je - prema onom što kažu ehli-kitabije - naredio da posude od njih nakit, pa su im oni puno nakita dali u zajam. Zatim su oni odmah te noći krenuli i uputili se u pravcu Šama. Kada je faraon čuo za njihov odlazak, naljutio se i do kraja razbjesnio na njih, pa je počeo sakupljati i bodriti svoju vojsku da ih stignu i unište.

Uzvišeni Allah kaže: **I Mi objavismo Musau: "Kreni noću sa Mojim robovima, bićete gonjeni!" *I faraon posla po gradovima sakupljače: *"Oni su zaista mala grupa,*i naljutili su nas, *a mi smo, zaista, svi oprezni!" *I mi ih izvedosmo iz bašči i izvora, *iz riznica i mjesta divnih. *Tako je bilo! I Mi dadosmo da to naslijede sinovi Israilovi. *I oni ih ujutro sustigoše, pa kad jedni druge ugledaše, Musaovi drugovi povikaše: *"Samo što nas nisu sustigli!" *"Neće", reče on, "moj Gospodar je sa mnom, On će me uputiti!" *I Mi objavismo Musau: "Udari svojim štapom po moru!" - i ono se rastavi, i svaki bok njegov bijaše kao veliko brdo. *I Mi onda tamo one druge približismo *a Musaa i one koji s njim bijahu sve spasismo - *a zatim druge potopismo. *To je, zaista, pouka ali većina njih nisu bili vjernici. *A Gospodar tvoj je, zaista, Silni i Milostivi.* (Eš-Šu'arā', 52.-68.)

Učenjaci iz oblasti tefsira kažu da je faraon kada je sa svojom vojskom krenuo u potragu za Israilovim potomcima idući za njihovim tragom, imao silnu, mnogobrojnu vojsku. Kaže se da je samo u konjici imao sto hiljada crnih pastuha, a broj vojnika je prelazio milion i šest stotina hiljada - a Allah ﷻ, opet, najbolje zna! Za Israilove potomke se kaže da su imali šest stotina hiljada boraca, pored onih koji nisu borci, i da je od njihovog dolaska u Egipat sa praocem Israilom i odlaska iz Egipta sa Musaom ﷺ proteklo četiri stotine dvadeset šest sunčevih godina.

Sve u svemu, faraon i njegova vojska su ih sustigli pri izlasku Sunca. Dvije skupine su se ugledale, bez ikakve sumnje i varke, pa je bilo preostalo samo da uđu u sukob, da se bore i da se brane. Musaovi drugovi su u strahu rekli: *"Samo što nas nisu sustigli!"* jer su bili satjerani uz more, tako da im je jedini put i izlaz ostao zagaziti i ući u more, što niko ne bi mogao uraditi. Pored toga, sa desne i lijeve strane su bila i visoka brda, a faraon ih je bio stijesnio i već krenuo na njih.

Kada su ugledali njega i njegovu brojnu vojsku i oružje, uplašili su se, jer su pod njegovom vlašću i ranije doživjeli poniženja i mučenja.

Zato su se požalili Allahovom Poslaniku na nezavidnu situaciju kad su ih ugledali i s njom se suočavali, pa im je iskreni i provjereni Allahov Poslanik rekao: *"Neće, moj Gospodar je sa mnom, On će me uputiti!"* On je tada bio na začelju, pa je prošao naprijed, gledajući u more čiji su valovi sudarali i buka bila sve jača, pa je rekao da mu je naređeno da ovdje dođe. Sa njim su bili brat mu Harun i Jošu'a ibn Nun, jedan od istaknutih učenjaka i poglavara među Izraelćanima. Allah ﷻ mu je poslao objavu i učinio ga je poslanikom nakon Musaa i Haruna عليهما السلام, o čemu ćemo, ako Allah ﷻ da, kasnije govoriti. Sa njima su bili i faraonov rođak-vjernik, i svi Israilovi potomci koji su stajali i čekali. Kaže se da je taj faraonov rođak-vjernik više puta nagonio svoga konja u more pokušavajući ga preći, ali nije mogao, pa je Musaa عليه السلام upitao: "Allahov Poslaniče, je li ti i ovdje naređeno da dođeš?", a on je odgovorio da jeste.

Kada je situacija postala krajnje ozbiljna i opasna, a faraon i njegova - onako opaka, opasna, žestoka, ljutita i srdita vojska se približila, pa se pogledi ukočili a duše do grla doprle, Moćni, Uzvišeni i Blagi, Gospodar plemenitog 'Arša, objavio je Musau عليه السلام: *"Udari svojim štapom po moru!"*, pa je udario. Kaže se da je pri tome rekao: "Rastavi se, Allahovom dozvolom!" Također se kaže da ga je tada nazvao Ebu Halidom. Allah, opet, najbolje zna!

Uzvišeni Allah kaže: *I Mi objavismo Musau: "Udari svojim štapom po moru!" - i ono se rastavi, i svaki bok njegov bijaše kao veliko brdo.* Kaže se da se more rastavilo na dvanaest mjesta - i za svako pleme napravilo po jedan prolaz kojim su išli.

Dalje se kaže da su između tih staza bili otvori poput prozora, kako bi mogli jedni druge gledati! Međutim, ovo je nesigurno, jer je voda prozirna tečnost kroz koju se vidi ako je neko svjetlo iza nje.

Tako je morska voda stajala uspravno poput brda, zadržavana ogromnom snagom Onoga koji kad nečemu kaže: *budi* - ono bude. Allah ﷻ je također naredio zapadnom vjetru, pa je on puhao i odnio morsko blato, tako da je ostalo suho tlo, koje se nije lijepilo za kopita konja i ostalih životinja.

Uzvišeni Allah kaže: **I Mi objavismo Musau: "Noću izvedi robove Moje i s njima suhim putem kroz more pođi, ne strahujući da će te oni stići i da ćeš se utopiti." *I faraon je za njima s vojskama svojim krenuo, ali su ih talasi mora prekrili; *faraon je narod svoj u zabludu doveo a nije na pravi put izveo.* (Tā-hā, 77.-79.)

Dakle, kada je more voljom Uzvišenog, Silnog i Moćnog Gospodara kao što je rečeno postalo prolazno, Musau ﷺ je naređeno da ga sa Israilovim potomcima pređe. Oni su se odmah žurno spustili, radujući se i posmatrajući veličanstvenu moć, koja je zapanjila prisutne i ukazivala na pravi put srcima vjernika. I tačno kada ga je on sa njima prešao i posljednji čovjek iz vode izišao, tada je prethodnica faraonove vojske zagazila u njega.

Musa ﷺ je htio ponovo svojim štapom udariti po moru kako bi se vratilo u prethodno stanje, te da mu faraon i njegova vojska ne mogu prići ni nauditi, ali mu je Moćni i Uzvišeni Allah naredio da more tako ostavi, kako Uzvišeni na drugom mjestu kaže, a On istinu govori: **Još davno, prije njih, Mi smo faraonov narod u iskušenje stavili, kada im je bio došao plemeniti poslanik:* *"Ispunite prema meni ono što ste dužni, o Allahovi robovi, jer ja sam vam poslanik pouzdani, i ne uzdižite se iznad Allaha, ja vam donosim dokaz očevidni,* *i ja se obraćam i svome i vašem Gospodaru da me ne kamenujete.* **A ako mi ne vjerujete, onda me na miru ostavite!"* **I on pozva u pomoć Gospodara svoga: "Oni su, doista, zločinački narod!"* *"Izvedi noću robove Moje, za vama će potjera poći.* **I ostavi more nek miruje, oni su vojska koja će, zaista, biti potopljena."* **I koliko ostaviše bašča, i izvora,* *i njiva zasijanih i dvorova divnih,* *i blagodati koje su u radosti provodili!* **Tako to bi, i Mi smo to u nasljedstvo drugima ostavili,* *ni nebo ih ni Zemlja nisu oplakivali i nisu pošteđeni bili.* **A sinove Israilove smo ponižavajuće patnje spasili -* *od faraona, - on je bio gord, jedan od onih koji su u zlu svaku mjeru prevršili,* *i znajući kakvi su između savremenika smo ih odabrali,* *i dadosmo im neke znakove u kojima su bile očite blagodati.* (Ed-Duhān, 17.-33.)

Riječi Uzvišenog: *I more tako ostavi,* znače: neka ostane kako jeste, nemoj ga mijenjati. Tako kažu: Abdullah ibn Abbas, Mudžahid, Ikrime, Er-Rebi', Ed-Dahhak, Katade, Ka'b el-Ahbar, Simak ibn Harb, Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem i drugi.

Musa je more takvo kakvo je bilo ostavio, pa je faraon kad je prišao, vidio ono što je vidio i osvjedočio se. Taj veličanstveni prizor ga je zastrašio, jer se uvjerio u ono što prije nije vjerovao: da je to djelo Gospodara plemenitog Arša. Zato je ustuknuo ne usuđujući se krenuti dalje, pokajavši se što je uopće i krenuo u potjeru za njima i što se upustio u ono gdje više kajanje ne pomaže. Međutim, prema vojsci se pokazao nepokolebljivim nastojeći da se takvim i održi. Njegova nevjerna duša i griješna narav ga navedoše da onima koje je potlačio i natjerao da mu se na krivom putu pokore, kaže: "Pogledajte kako se more radi mene rastavilo, da bih stigao svoje robove koji su od mene odbjegli i ustali protiv mene i moga carstva?" Počeo je sām sebe ubjeđivati da krene za njima, istovremeno želeći i da se spasi. Ali, daleko od toga! Kad god bi kročio korak naprijed ustuknuo bi unazad više koraka.

Oni zatim navode da se Džibril ﷺ tada pojavio u liku konjanika na mladoj kobili, pa je prošao ispred faraonovog - Allah ﷻ ga prokleo - pastuha. On je zahrzao i krenuo za njom. Međutim, Džibril je požurio ispred njega i krenuo kroz more. Njegov konj je potrčao za kobilom, te faraon nije mogao ništa

učiniti. Kada je njegova vojska vidjela da je on zagazio u more, za njim su i oni svi jurnuli. I kada je prethodnica vojske bila na domak kopna na drugoj obali, tada je Uzvišeni Allah objavio Musau عليه السلام da opet udari štapom po moru. Kad je to učinio more se sastavilo i sve ih potopilo, tako da se niko od njih nije spasio.

Uzvišeni Allah kaže: **A Musaa i sve one koji bijahu s njim spasismo - *a one druge potopismo. *To je, zaista, pouka, ali većina njih nisu bili vjernici. *A Gospodar tvoj je, zaista, Silni i Milostivi.* (Eš-Šu'arā', 65.-68.) Tj. u tome što je On spasio Svoje miljenike tako da se ni jedan nije utopio i što je potopio Svoje neprijatelje tako da se ni jedan nije spasio, u tome je velika pouka i nepobitan dokaz veličanstvene moći Uzvišenog i potvrda Njegovom Poslaniku za časni Šerijat i pravi put kojeg je objavio od svog Gospodara.

Uzvišeni, također, kaže: *I Mi prevedosmo preko mora sinove Israilove, a za petama su im bili faraon i vojnici njegovi progoneći ih ni krive ni dužne. A kada se poče daviti, uzviknu: "Vjerujem da nema boga osim Onog u kojeg vjeruju sinovi Israilovi, i ja sam od muslimana!" *"Zar tek sada, a prije si neposlušan bio i nered činio?! *Danas ćemo izbaviti samo tvoje tijelo, da bi bio poučan primjer onima poslije tebe" - ali, mnogi ljudi su ravnodušni prema Našim poukama!* (Jūnus, 90.-92.)

Ovdje Uzvišeni govori kako je potopljen faraon, vođa nevjerničkih Kopta: Kada su ga morski valovi počeli potapati i izbacivati na površinu, Israilovi potomci su gledali veliku kaznu i tešku nevolju koju je Allah ﷻ dao njemu i njegovoj vojsci, kako bi se to Israilovim potomcima dublje urezalo u sjećanje i kako bi im se smirile duše. I kada je faraon ugledao propast, kada nije imao izlaza i kada ga je zadesila smrtna agonija, on se tada obraća Allahu i kaje se, i počinje vjerovati kada više vjerovanje ne koristi, kao što Uzvišeni kaže: **Zaista oni na kojima se ispuni Riječ Gospodara tvoga neće vjerovati, *makar im došli svi dokazi, sve dok ne ugledaju patnju nesnosnu!* (Jūnus, 96.-97.)

Uzvišeni, također, kaže: **I kada bi kaznu Našu doživjeli, onda bi govorili: "Mi vjerujemo u Allaha, u Njega jedinog, a odričemo se onih koje smo Mu ravnim smatrali!" *Ali im vjerovanje njihovo, kad bi kaznu našu doživili, ne bi nimalo bilo od koristi - prema Allahovom zakonu koji je vrijedio za sve robove Njegove koji su bili i nestali - i tada bi nevjernici stradali.* (El-Mu'min, 84.-85.)

Tako je Musa prokleo faraona i njegove glavešine, da im Allah ﷻ uništi imetke i da im otvrdne srca pa da ne povjeruju sve dok ne ugledaju bolnu patnju, kada im više neće koristiti i kada će biti ožalošćeni. A Uzvišeni Allah im je - tj. Musau i Harunu - kada su kletvu izrekli, odgovorio: *"Uslišana je molba vas dvojice."* (Jūnus, 89.) Ovo se i desilo kao odgovor Uzvišenog Allaha na dovu Njegovog sugovornika i njegovog brata Haruna عليه السلام.

O tome govori i hadis koga navodi Imam Ahmed: "Pričao nam je Sulejman ibn Harb, da je njemu pričao Hammad ibn Seleme, od Alijje ibn Zejda, a on od Jusufa ibn Mehrana, da je Ibn Abbas rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je rekao:

"Nakon što je faraon rekao: - *Vjerujem da nema boga osim Onog u Kojeg vjeruju sinovi Israilovi"* Džibril mi reče: - Da si me vidio kako sam uzeo morske vode i stavljao mu je u usta, bojeći se da ga ne stigne Allahova milost!"[1]

Ovaj hadis navode Tirmizija, Ibn Džerir i Ibn Ebi Hatim kod ovog ajeta, prenoseći ga od Hammada ibn Seleme. Tirmizija još dodaje da je hadis hasen.

Ebu Dawud et-Tajalisi navodi: "Pričao nam je Šu'be od Adijja ibn Sabita i Ata'a ibn es-Saiba, oni od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Džibril mi je rekao: "Da si me vidio kada sam uzeo morske vode i kada sam je stavljao u faraonova usta, bojeći se da ga ne stigne Allahova milost."[2]

Ovaj hadis navode i Tirmizija i Ibn Džerir od Šu'be. Tirmizija dodaje: "Ovo je hadis hasen-garib-sahih," a Ibn Džerir kaže da je mewkuf.

Ibn Ebi Hatim navodi: "Pričao nam je Ebu Se'id el-Ešedždž, da je njemu pričao Ebu Halid el-Ahmer, od Omera ibn Abdullaha ibn Ja'laa es-Sekafija, a on od Se'ida ibn Džubejra, da je Ibn Abbas rekao: "Kada je Allah ﷻ počeo potapati faraona, faraon je pokazao svojim prstom i povikao: *"Vjerujem da nema boga osim Onog u Kojeg vjeruju sinovi Israilovi."* On dalje kaže: "Džibril se tada pobojao da će Allahova milost preteći Njegovu srdžbu, pa je svojim krilima počeo zapljuskivati vodom faraonovo lice i potapati ga." Ovu verziju od Ebu Halida navodi Ibn Džerir.

Ibn Džerir od izvjesnog Kesira ibn Zazana i Ebu Hazima navodi, da je Ebu Hurejre rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Džibril ﷺ mi je rekao: - Muhammede, da si me vidio kako sam ga zasipao i vodu mu u usta trpao, bojeći se da ga ne stigne Allahova milost, pa da mu oprosti!", tj. faraonu.

Više ranijih učenjaka kaže da je ovaj hadis mursel. Među njima su i Ibrahim et-Timi, Katade i Mejmun ibn Mehran. Kaže se da je i Ed-Dahhak ibn Kajs ljudima kazivao ovaj hadis.

U jednoj od verzija ovog hadisa stoji da je Džibril rekao: "Ni na koga se nisam toliko naljutio kao na faraona kada je rekao: - *Ja sam vaš gospodar najveći!"* (En-Nāzi'āt, 24.), pa sam počeo da trpam blato u njegova usta, kada je rekao ono što je rekao."

"Zar tek sada, a prije si neposlušan bio i nered činio?!" Ove riječi Uzvišenog date su u upitno - odričnoj formi i njima Uzvišeni ukazuje da On od faraona neće primiti pokajanje. Jer, Allah ﷻ opet najbolje zna, da je kojim slučajem faraon ponovo vraćen na ovaj svijet pod istim okolnostima, opet bi bio isti kao i prvi put!

Uzvišeni tako govori i o nevjernicima: kada ugledaju i osvjedoče se u postojanje Džehennema, reći će: *"Da nam je da povraćeni budemo, pa da dokaze našeg Gospodara ne poričemo i da vjernici postanemo!"* Uzvišeni

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 1/245/Haleb, ova predaja je slaba (da'if).
[2] Bilježi Ebu Dawud et-Tajjalisi u svom *Musnedu* 2/54/2307.

kaže: *Ne, ne! Njima će očevidno postati ono što su prije krili, a kada bi i bili povraćeni, opet bi nastavili da rade ono što im je bilo zabranjeno, jer oni su, doista, lažljivci.* (El-En'ām, 27.-28.)

Danas ćemo izbaviti samo tvoje tijelo, da bi bilo poučan primjer onima poslije tebe. U pogledu ovih riječi Uzvišenog, Ibn Abbas i još neki kažu da su neki Israilovi potomci bili posumnjali da je faraon umro. Čak su neki tvrdili da je besmrtan, pa je Allah ﷻ naredio moru da ga izbaci na vidno mjesto - po jednima na površinu vode, a po drugima na uzvišenje na zemlji. Na njemu je bio njegov oklop za koji su znali da ga je nosio. To je urađeno da bi se uvjerili u njegovu smrt i da bi spoznali Allahovu moć nad njim.

Zato je Uzvišeni rekao: *Danas ćemo izbaviti samo tvoje tijelo,* tj. zajedno sa oklopom koji je poznat kao tvoj, *da bi bilo poučan primjer,* tj. znak *onima poslije tebe*: tj. Israilovim potomcima, da bi bio dokaz Allahove moći, koji ti je dao da nastradaš. Zato su neki časni prethodnici ovo učili kao: *Da bi bilo poučan primjer onima poslije tebe.* Moguće je da se ovim htjelo reći: Sačuvat ćemo tvoje tijelo zajedno sa tvojim oklopom, da bi bio znak Israilovim potomcima nakon tebe, pomoću kojeg će te poznati i uvjeriti se da si mrtav. A Allah ﷻ, opet, najbolje zna!

Propast njega i njegove vojske se desila na Dan ašure (deseti dan muharrema). To navodi Imam Buharija u svom *Sahihu* gdje stoji: "Pričao nam je Muhammed ibn Beššar, da je njemu pričao Gander, a njemu Šu'be od Ebu Bišra, a on od Se'ida Ibn Džubejra, da je Ibn Abbas rekao: - Kada je Poslanik ﷺ stigao u Medinu, jevreji su postili Dan ašure, pa je upitao: - Šta vam je ovaj dan, pa ga postite? Oni su odgovorili: - Ovo je dan u kojem je Musa pobijedio faraona. Pa je Poslanik ﷺ ashabima rekao: - Musa je vama preči nego njima, pa i vi postite!"[1]

Srž ovog hadisa se nalazi i u Buharijinom i u Muslimovom *Sahihu* a i u drugim djelima. Allah ﷻ, opet, najbolje zna!

Israilovi potomci nakon faraonove propasti

Uzvišeni Allah kaže: **Zato ih Mi kaznismo i u moru ih potopismo, jer su znamenja Naša poricali i prema njima ravnodušni bili, *a narodu koji je bio potlačen dadosmo u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, lijepa riječ tvoga Gospodara potomcima Israilovim bila je ispunjena zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i njegov narod sagradili i ono što su podigli. *I Mi sinove Israilove preko mora prevedosmo, pa oni naiđoše na narod koji se klanjao svojim kumirima. "O Musa", rekoše oni, "napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!" "Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!", reče on! *"Zaista će biti poništeno ono što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade. *Zar da vam pored Allaha tražim drugog boga, a On vas je iznad ostalog svijeta uzdigao?" *I*

[1] Bilježi ga Buharija 65/10 -12/4680/*Fethu-l-Bari*; Muslim 13/19/127.

pošto smo vas Mi od faraonovih ljudi izbavili, koji su vas neizmjerno mučili: mušku djecu su vašu ubijali, a žensku vam u životu ostavljali - to je bilo teško iskušenje Gospodara vašeg. (El-A'rāf, 136.-141.)

Ovdje Uzvišeni navodi kako su faraon i njegova vojska potopljeni, kako su lišeni dostojanstva, imetka i života, te kako je Israilovim potomcima dao da naslijede sve što su oni imali i posjedovali.

On, također, kaže: *Eto tako je bilo! I Mi dadosmo da to naslijede Israilovi sinovi.* (Eš-Šu'arā', 59.) Zatim kaže: *A Mi smo htjeli da one koji su na Zemlji tlačeni, milošću obaspemo i da ih vođama i nasljednicima učinimo.* (El-Kasas, 5.) I dalje: *A narodu koji je bio potlačen dadosmo u naslijeđe istočne i zapadne krajeve zemlje koju smo blagoslovili, lijepa riječ tvoga Gospodara potomcima Israilovim bila je ispunjena zato što su trpjeli, a sa zemljom sravnismo ono što su faraon i njegov narod sagradili i ono što su podigli.* Tj. sve je to uništeno, oduzeto im je veliko i čuveno dostojanstvo na ovom svijetu, propao je vladar i njegova pratnja, poglavari i vojska, pa su u Misru ostali samo podanici i obični svijet.

Ibn Abdulhakem u svojoj *Historiji Misira* kaže: "Od tog vremena egipatske žene vladaju svojim muževima, jer su se tada žene poglavara i dostojanstvenika poudale za obične muškarce, koji su bili ispod njihovog nivoa. Zato su one vladale njima, i taj običaj je ostao u Egiptu sve do naših dana!"

**Kod ehli-kitabija stoji sljedeće: Bog je odredio da prvi mjesec njihove prve godine računaju od kada su Israilovi potomci dobili naređenje da napuste Egipat. Tada im je također naređeno da svaka porodica zakolje po jedno janje, a ako ga oni ne mognu pojesti, da im se pridruže komšije u tome. Zatim, da njegovom krvlju popršću pragove svojih kuća, kako bi tako međusobno raspoznavali svoje kuće. Također im je naređeno da tu janjad ne jedu kuhanu nego pečenu i to zajedno sa glavom, nogama i drobom, da ne smiju lomiti kosti, da ništa od mesa ne ostave i da ništa ne iznesu napolje, da sedam dana jedu prijesan hljeb, počevši od četrnaestog dana u prvom mjesecu te godine - a to se dešavalo u proljeće. Zatim, kada budu jeli da budu opasani, sa obućom na nogama i štapovima u rukama, da jedu na brzinu i stojeći, i da ujutro spale sve što im ostane od jela te večeri. Ovo im je propisano kao praznik za njihove potomke, dok god se bude radilo po Tewratu, a kada bude dokinut, propis više ne važi - a to se već desilo.

Oni dalje kažu: Uzvišeni Bog je te noći pobio prvorođene sinove od Kopta i mladunčad od njihovih životinja, da bi se sobom zabavili. Israilovi potomci su izašli u podne, a svi Kopti su ostali u kućama oplakujući pomrle prvence i uginulu stoku. Nije bilo ni jedne kuće a da nije bila zavijena u plač i žalost.

Kada je Musau stigla objava da na brzinu izađu, uzeli su nenadošlo tijesto, zamotali ga sa hranom u odjeću i ponijeli na ramenima, sa prethodno iznajmljenim nakitom od Egipćana. Pri polasku ih je bilo šest stotina hiljada ljudi, ne računajući djecu i stoku. Do tada su u Egiptu boravili četiri stotine trideset godina. Tako stoji u njihovoj knjizi.

Ta godina se kod njih naziva godinom *izbavljenja* (Pasha). Pored toga oni imaju još i praznik *jela,* i praznik *plodnosti* koji pada na početku godine. Ta tri praznika su kod njih najpriznatija i propisani su im u njihovoj knjizi.

Napuštajući Egipat oni su sa sobom ponijeli kovčeg Jusufa ﷺ. Krenuli su putem koji će ih odvesti do mora. Dok su putovali, ispred njih je išao oblak koji je danju u sebi imao stub od svjetla, a noću stub od vatre. On ih je doveo do morske obale, gdje su zastali, pa ih je faraon sa svojom vojskom skoro bio stigao, a oni su bili nezaštićeni na morskoj obali.

Mnogi od Israilovih potomaka su se uznemirili, pa su neki povikali: "Bolje nam je bilo da smo ostali u Egiptu, nego da sada umremo na ovom mjestu!" Na to im je Musa ﷺ odgovorio: "Ne bojte se, jer faraon i njegova vojska se nakon ovoga neće vratiti svojim kućama!"

Oni dalje kažu: Bog je naredio Musau ﷺ da udari štapom po moru i da ga razdvoji, kako bi Israilovi potomci krenuli suhim kopnom kroz raspuknuto more. Tako je voda sa strana postala kao dva brda, a sredina je bila suha, jer je Allah ﷻ na nju usmjerio topli južni vjetar. Israilovi potomci su zatim prešli more, a za njima su krenuli faraon i njegova vojska. I kada su došli do sredine mora, Allah ﷻ je naredio Musau da ponovo štapom udari po moru, pa ih je voda potopila, vrativši se u prvobitno stanje. Međutim, kod ehli-kitabija stoji da se ovo dešavalo po noći i da se more na njih sručilo u svitanje. Ipak, to je njihova greška i nerazumijevanje prilikom tumačenja. Allah ﷻ, opet, najbolje zna!

Oni dalje kažu: Kada je Allah ﷻ potopio faraona i njegovu vojsku, Musa i Israilovi potomci su zahvaljivali Gospodaru: "Slavimo Veličanstvenog Gospodara, koji pobijedi vojsku i koji pobaca njihovu konjicu u nesavladivo i hvaljeno more." Ovo je samo početak duge zahvale. Oni dalje kažu: Merjema proročica, sestra Harunova, je uzela def u ruku, a za njom su krenule žene, sve noseći defove i bubnjeve. Merjema im je počela pjevati ovako: Neka je slavljen Pobjedonosni Gospodar, koji je pobijedio jahače i konje bacivši ih u more!

Tako sam pročitao u njihovoj knjizi. Možda je i to pored ostalog navelo Muhammeda ibn Ka'ba el-Kurezija da kaže da je Merjema kći Imranova i Isaova mati, u stvari sestra Harunova i Musaova, radi riječi: *"O sestro Harunova!"* (Merjem, 28.)

Međutim, ja sam već objasnio njegovu grešku po tom pitanju i rekao da se to može ustvrditi, i da ga u tome niko ne slijedi, nego su svi suprotnog stava. A ako pretpostavimo i da je to ispravno prenošeno, onda je Musaovoj i Harunovoj sestri ﷺ bilo ime Merjema kći Imranova, a Isaova mati ﷺ je imala isto ime, svoje, očevo i bratovo. Jer, kada su stanovnici Nedžrana upitali El-Mugiru ibn Šu'bea o riječima *"O sestro Harunova!"* pa im on nije znao odgovoriti dok o tome nije upitao Allahova Poslanika ﷺ, pa mu je on rekao: "Zar nisi znao da su se oni zvali po imenima svojih poslanika?" To prenosi Muslim.

A njihov izraz za nju "en-nebijje" (proročica) ne znači da je ona stvarno bila kao i poslanik i da je dobijala objavu, nego je to upotrijebljeno u prenesenom značenju, kao što se npr. za svaku ženu sa vladarevog dvora kaže da je vladarka, ili iz prinčeve kuće da je princeza, pa makar to ona u stvarnosti i ne bila.

A to što je ona udarala u def u prilikama poput ove za najveći praznik, ukazuje na to da je prije nas bilo dozvoljeno upotrebljavati def za vrijeme praznika. To je dozvoljeno i našim ženama, prema hadisu o dvije djevojke koje su udarale u def kod Aiše u danima Kurban-bajrama. Allahov Poslanik ﷺ je bio legao, okrenuvši im leđa a lice zidu. Kada je Ebu Bekr ušao, ukorio ih je rekavši: "Zar šejtanova svirka u kući Allahovog Poslanika ﷺ?" A on mu je rekao: "Pusti ih, Ebu Bekre, jer svaki narod ima svoj praznik, a ovo je naš praznik." To je kod nas dozvoljeno i prilikom vjenčanja i kada se vraća osoba koja je bila odsutna, kao što je utvrđeno u spomenutom slučaju. Allah, opet, najbolje zna!

Oni dalje navode da su oni, nakon prelaska mora, tri dana išli prema predjelima Šama, ali nisu mogli naći vodu. Neki su prigovarali, pa su pronašli slanu i nečistu vodu koju nisu mogli piti. Tada je Allah ﷻ naredio Musau pa je on uzeo drvo i stavio ga u nju, pa je ona postala pitka i ukusna. Tu ga je Gospodar poučio obavezama i lijepim stvarima (sunnetima), i mnoge mu stvari oporučio.

Uzvišeni Allah, u Svojoj Uzvišenoj Knjizi, najuzvišenijoj od svih, kaže: *I Mi sinove Israilove prevedosmo preko mora, pa oni naiđoše na narod koji se klanjao kumirima svojim. "O Musa", rekoše oni, "napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!" "Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti", reče on. "Zaista će biti poništeno što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade."* (El-A'rāf, 138.-139.)

Oni su izgovorili ovako neznanje i zabludu, iako su prije toga svojim očima vidjeli znakove Allahove moći, što im je bio dokaz da je istina ono što im je objavio Poslanik Onog koji je veličanstven i poštivanja dostojan. Naime, kada su naišli na ljude koji su obožavali kumire - kaže se da su bili u obliku krava - izgleda da su ih upitali zašto ih obožavaju, a oni su odgovorili da im ti kumiri donose korist i štetu, i da od njih dobijaju nafaku kada budu u teškoj situaciji. Vjerovatno je jedan broj neznalica to i povjerovao, pa su zatražili od svog plemenitog i velikog poslanika Musaa ﷺ da im napravi bogove, kao što ih i oni imaju. On im je, objašnjavajući im da oni ne shvaćaju i da nisu na pravom putu, odgovorio: *"Zaista će biti poništeno ono što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade."*

On ih je zatim podsjetio na Allahove blagodati koje im je dao: da ih je odlikovao nad ostalim narodima tog vremena znanjem, vjerozakonom i poslanikom koji je među njima, učinio im je dobročinstvo i pomogao ih je spašavajući ih od pesnice silnog i nepravednog faraona, uništio ga je i oni su to posmatrali, i dao im je u naslijeđe imetak i bogatstvo koje su faraon i njegove glavešine skupljali i ono što su oni gradili.

Zatim im je Musa objasnio da obožavanje zaslužuje samo Allah, koji nema sudruga, jer je On taj koji stvara, daje nafaku i koji vlada. Ipak, to nisu tražili svi Israilovi potomci, jer kada se u ovom ajetu kaže *oni*, ne misli se na sve: *I Mi sinove Israilove prevedosmo preko mora, pa oni naiđoše na narod koji se klanjao kumirima svojim. "O Musa", rekoše, "napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!"* tj. neki od njih su rekli, kao što je u riječima Uzvišenog: *A njih smo već sakupili i nijednog nismo izostavili, pred tvojim Gospodarom oni će biti u redove poredani: "Došli ste Nam onako kako smo vas i prvi put stvorili, a tvrdili ste da vam nećemo vrijeme za oživljenje odrediti."* (El-Kehf, 47.-48.) Tj. ovo su tvrdili samo neki a ne i svi ljudi.

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Abdurrezzak, da je njemu pričao Ma'mer, da je čuo od ez-Zuhrija, a on od Sinana ibn Ebi Sinana ed-Dejlija, da je Ebu Wakid el-Lejsi rekao: "Sa Allahovim Poslanikom ﷺ smo krenuli prema Hunejnu, pa smo prošli pored jednog lotosa, i rekli: "Allahov Poslaniče, daj da nam ovo drvo bude vješalica, kao što i nevjernici imaju vješalicu - a nevjernici su vješali svoje oružje o jedan lotos i okupljali se oko njega - pa je Poslanik ﷺ rekao: - Allahu ekber! Ovo je slično onom što su Israilovi potomci rekli Musau: - *Napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!* -Vi postupate kao i oni prije vas."[1]

Ovu verziju navodi i En-Nesai od Muhammeda ibn Rafi'a on od Abdurrezzaka, itd. Navodi je i Tirmizija od Se'ida ibn Abdurrahmana el-Mahzumija, on od Sufjana ibn Ujejne, a on od Ez-Zuhrija itd. Na kraju za nju kaže da je hasen-sahih.

Ibn Džerir navodi od Muhammeda ibn Ishaka, Ma'mera i Akila, oni od Ez-Zuhrije, on od Sinana ibn Ebi Sinana, a on od Ebu Wakida el-Lejsija, da je, kada su krenuli sa Allahovim Poslanikom ﷺ iz Mekke prema Hunejnu, rekao: "Nevjernici su imali jedan lotos kod kojeg su se okupljali i o njega vješali svoje oružje, i zvali su ga "vješalica". Mi smo prošli pored jednog velikog zelenog lotosa, pa smo rekli: "Allahov Poslaniče, odredi i ti nama vješalicu, kao što je i oni imaju." On je odgovorio: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, rekli ste slično kao i Musaov narod: *"Napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!" "Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!", reče on. "Zaista će biti poništeno što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade."*

Tim se htjelo reći da je Musa عليه السلام kada je napustio Egipat i krenuo na put za Jerusalim, zatekao silničke narode: Hetite, Fezarijce, Kenance i druge.

Musa عليه السلام je tada Israilovim sinovima naredio da ih napadnu, da se bore protiv njih i da ih protjeraju iz Jerusalima, jer ga je Allah ﷻ njima odredio i obećao preko velikih poslanika Ibrahima i Musaa عليه السلام. Međutim, ovi su odbili da stupe u borbu, pa im je Allah ﷻ ulio strah i dao da punih četrdeset godina lutaju po pustinji, putujući i vraćajući se na isto mjesto, kao što kaže Uzvišeni Allah: *A kada Musa reče svome narodu: "O narode moj, sjetite se Allahove*

[1] Hadis bilježi Tirmizija a prenosioci su pouzdani 34/18/2180.

*blagodati prema vama kada je neke od vas vjerovjesnicima učinio, a neke vladarima, i dao vam ono što nijednom narodu nije dao. *O narode moj, uđite u Svetu zemlju koju vam je Allah odredio i ne uzmičite unazad, pa da se vratite izgubljeni." *Oni rekoše: "O Musa, u njoj je nemilosrdan narod i mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; ako oni iz nje iziđu, mi ćemo onda sigurno ući." *Dva čovjeka koja su se Allaha bojala i kojima je On darovao milost Svoju, rekoše: "Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete, sigurno ćete pobijediti; i u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici!" *"O Musa", rekoše oni, "dok god su oni u njoj, mi nećemo u nju ulaziti! Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, a mi ćemo ovdje čekati!" *"Gospodaru moj", reče Musa, "ja imam vlast samo nad sobom i svojim bratom, pa presudi nama i narodu griješnom" *"Ona će im biti zabranjena", reče On, "četrdeset godina - lutaće po zemlji, zato ne tuguj za griješničkim narodom!"* (El-Mā'ide, 20.-26.)

Ovdje ih Allahov poslanik podsjeća na Allahove blagodati i dobročinstvo prema njima i u vjerskom i u ovosvjetskom pogledu, i potiče ih na borbu na Allahovom putu i protiv Njegovih neprijatelja, pa kaže: *"O narode moj, uđite u Svetu zemlju koju vam je Allah odredio i ne uzmičite unazad"*, tj. ne vraćajte se odakle ste došli i ne odustajte od borbe protiv vaših neprijatelja, *"pa da se vratite izgubljeni"*, tj. pa da nakon dobiti izgubite i da se pokvarite nakon što ste bili ispravni. *Oni rekoše: "O Musa, u njoj je nemilosrdan narod,"* tj. nepravedan, nevjernički i opaki narod, *"mi u nju nećemo ući dok god oni iz nje ne iziđu; ako oni iziđu iz nje, mi ćemo ući."* Oni su se bojali tih silnika, iako su se osvjedočili u propast faraona, koji je bio od njih još veći silnik, jači, i imao je više pristalica i vojske nego oni. To ukazuje na to da oni zbog tih riječi i tog stanja zaslužuju ukor i pogrdu, zato što se nisu usudili suprotstaviti svojim neprijateljima i boriti se protiv pokvarenih otpadnika.

Na ovom mjestu mnogi mufessiri navode predaje u kojima ima dosta lažnih priča koje odbacuje i razum i tradicija. Tako se npr. kaže da su ti narodi bili jako veliki, ogromni, pa navode da su predstavnici Israilovih potomaka otišli do njih. Dočekao ih je jedan od predstavnika tih silnika, pa je počeo da ih hvata jednog po jednog i da ih trpa u rukave i u hlače, a njih je bilo dvanaestorica. On ih je odnio i izvadio pred vladarem tih silnika, pa je on upitao: Šta je ovo? On nije mogao prepoznati da su to ljudi, dok mu to drugi nisu kazali. Međutim, sve su to izmišljotine i bezvezarije, koje nemaju nikakve veze sa istinom.

Također se navodi da je taj vladar sa njima poslao grožđa, čije je svako zrno bilo dovoljno za jednog čovjeka i nešto njihovih plodova, da bi ovi shvatili kako su ovi ogromni. Međutim, to nije tačno.

Zatim navode da je Udž ibn Unk krenuo od tih silnika prema Israilovim potomcima da ih uništi, a bio je visok tri hiljade trista trideset tri i jednu trećinu aršina. Tako navodi El-Begavi i još neki, ali ni to nije tačno, kao što smo to pojasnili kod riječi Allahovog Vjerovjesnika ﷺ: "Allah ﷻ je stvorio Adema šezdeset aršina visokog, a ljudi su se do danas neprestano smanjivali."

Oni dalje kažu: Udž je prišao vrhu jednog brda, otkinuo ga i uzeo svojim rukama da ga baci na Musaovu vojsku. Ali došla je jedna ptica, pa je ona prokljuvala i probušila tu stijenu, koja je onda postala obruč na vratu Udža ibn Unka. Zatim mu je Musa prišao i skočio u zrak deset aršina, a sam on je bio visok deset aršina i u ruci je imao štap koji je također bio dugačak deset aršina. Tako je dosegao do članaka na njegovom stopalu i ubio ga. To se prenosi od Nevfa el-Bikalija, a Ibn Džerir ga prenosi od Ibn Abbasa.

Međutim, diskutabilno je da li su to riječi Ibn Abbasa. Pored svega toga, to su israilijjati, a oni su izmišljani od strane Izraelćana neznalica, a kod njih su se nagomilale lažne predaje, te oni ne mogu razlučiti istinite od lažnih. Zatim, kada bi ovo bilo tačno, Israilovi potomci bi imali opravdan razlog za odustajanje od borbe, a Allah ﷻ ih je već izgrdio zbog toga i kaznio ih pustinjom et-Tih zato što su se odrekli borbe i što nisu bili poslušni svom vjerovjesniku. Dva njihova dobra čovjeka su ih također nagovarala da napadnu i odvraćali ih od uzmicanja od borbe. Kaže se da su to bili Jošu' ibn Nun i Kalib ibn Jofna. Tog stava su: Ibn Abbas, Mudžahid, Ikrime, Atijje, Es-Sudejj, Er-Rebi' ibn Enes i drugi.

Dva čovjeka koja su se bojala, tj. koja su se bojala Allaha. Neki ovu riječ čitaju kao *juhafune,* pa bi to značilo: kojih su se oni bojali. *I kojima je On dao Svoju blagodat,* tj. Islam, iman, pokornost i hrabrost, *rekoše: "Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete, sigurno ćete pobijediti; i u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici!"* Tj. ako se oslonite na Allaha, od Njega zatražite pomoć i Njemu se priklonite, On će vas pomoći, učvrstiti i ojačati protiv njih.

"O Musa", rekoše oni, "dok god su oni u njoj, mi nećemo u nju ulaziti! Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, a mi ćemo ovdje čekati! Njihovi poglavari odlučiše da ne učestvuju u džihadu i tako se desila krupna stvar i velika slabost. Kaže se da su Jošu' i Kalib, čuvši ove riječi, razderali svoju odjeću, a Musa i Harun su učinili sedždu, dajući do znanja koliko su to krupne riječi, srdeći se radi Uzvišenog Allaha, i iz sažaljenja prema njima zato što su izgovorili te kobne riječi. *"Gospodaru moj", reče Musa, "ja imam vlast samo nad sobom i svojim bratom, pa presudi nama i narodu griješnom"*

Ibn Abbas kaže da to znači: Presudi između nas i njih. *A Allah reče: "Ona će im biti zabranjena", reče On, "četrdeset godina - lutaće po zemlji, zato ne tuguj za griješničkim narodom."* Zato što su odbili borbu, oni su kažnjeni lutanjem po zemlji: dolazili bi tamo gdje nisu htjeli, danju i noću, ujutro i naveče. Kaže se da ni jedan od onih koji su ušli u pustinju et-Tih nije izišao, nego su svi pomrli u tih četrdeset godina. Niko od njih nije ostao osim žena, djece, Jošu'a i Kaliba ﷺ.

Međutim, Muhammedovi ﷺ ashabi uoči Bitke na Bedru mu nisu rekli kao što je Musaov narod rekao Musau. Nego, nakon što ih je upitao za savjet u pogledu borbe, prvi je govorio Ebu Bekr i to lijepo, a zatim i drugi muhadžiri.

Zatim je on počeo govoriti: "Posavjetujte me!", pa je Sa'd ibn Muaz rekao: "Kao da aludiraš na nas, Allahov Vjerovjesniče? Tako mi Onog Koji te je poslao sa Istinom, kada bi se pred nama isprriječilo more pa ti zagazio u njega, i mi bismo to sa tobom učinili, i ni jedan od nas ne bi izostao! Radosni smo da sutra s tobom dočekamo našeg neprijatelja. Mi smo saburli u borbi i iskreni pri susretu. Možda će ti Allah ﷻ pokazati kod nas ono što će te obradovati, pa vodi nas, uz Allahov blagoslov!" Allahov Poslanik ﷺ se obradovao Sa'dovim riječima i izlaganju.

Imam Ahmed navodi sljedeće: "Pričao nam je Veki', da je njemu pričao Sufjan, od Muharika ibn Abdullaha el-Ahmesija, a on od Tarika - tj. ibn Šihaba - da je El-Mikdad, uoči Bitke na Bedru, rekao Allahovom Vjerovjesniku ﷺ: "Allahov Vjerovjesniče, mi tebi nećemo reći kao što su Israilovi potomci rekli Musau: *"Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, a mi ćemo ovdje čekati!"* nego: - Idite ti i tvoj Gospodar i ratujte, a mi ćemo uz vas ratovati!" Ova verzija lanca prenosilaca je dobra, a ima i drugih.

Ahmed, također, navodi: "Pričao nam je Esved ibn Amir, da je njemu pričao Israil od Muharika, a on od Tarika ibn Šihaba, da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., rekao: - Bio sam prisutan jednom Mikdadovom prizoru - a volio bih da sam ja umjesto njega bio, nego bilo šta drugo: pričao je Allahovom Vjerovjesniku ﷺ, proklinjući idolopoklonike, pa je rekao: - Allahov Vjerovjesniče, tako mi Allaha, mi nećemo tebi reći kao što su Israilovi potomci rekli Musau *"Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, a mi ćemo ovdje čekati!"*, nego ćemo se mi boriti sa tvoje desne i lijeve strane, ispred i iza tebe! Zatim sam vidio da lice Allahovog Vjerovjesnika blista zbog toga i da je radostan zbog toga." Ovaj hadis navodi i Buharija u poglavljima o tefsiru i o borbama, sa različitim lancima prenosilaca od Muharika.

Hafiz Ebu Bekr ibn Mirdevejh navodi sljedeće: "Pričao nam je Alijj ibn el-Husejn ibn Alijj, da je njemu pričao Ebu Hatim er-Razi, njemu Muhammed ibn Abdullah el-Ensari, a njemu Humejd od Enesa, da je Allahov Poslanik ﷺ, kada je došao do Bedra, tražio savjet od muslimana, pa mu je Omer dao savjet. On je to zatim ponovo uradio, pa neke Ensarije rekoše: - O skupino Ensarija, Allahov Poslanik ﷺ misli na vas. Tada oni rekoše: - U tom slučaju, mi nećemo reći njemu kao što su Israilovi sinovi rekli Musau: *"Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, a mi ćemo ovdje čekati."* Tako nam Onog Koji te je poslao sa Istinom, kada bi išao na kraj svijeta, mi bi te slijedili!"

Ovu verziju navodi i Imam Ahmed od Ubejde ibn Humejda, on od Humejda et-Tawila, a on od Enesa itd. Navodi je i Nesaija od Muhammeda ibn el-Musenne, on od Halida ibn el-Harisa, on od Humejda, a on od Enesa itd. Također je navodi i Ibn Hibban u svom *Sahihu* od Ebu Ja'laa, on od Abdula'laa, on od Mu'temira, on od Humejda, a on od Enesa itd. istim senedom.

Zatim je on počeo govoriti: "Posavjetujte me!", pa je Sa'd ibn Muaz rekao: "Kao da aludiraš na nas, Allahov Vjerovjesniče? Tako mi Onog Koji te je poslao sa Istinom, kada bi se pred nama ispriječilo more pa ti zagazio u njega, i mi bismo to sa tobom učinili, i ni jedan od nas ne bi izostao! Radosni smo da sutra s tobom dočekamo našeg neprijatelja. Mi smo saburli u borbi i iskreni pri susretu. Možda će ti Allah ﷻ pokazati kod nas ono što će te obradovati, pa vodi nas, uz Allahov blagoslov!" Allahov Poslanik ﷺ se obradovao Sa'dovim riječima i izlaganju.

Imam Ahmed navodi sljedeće: "Pričao nam je Veki', da je njemu pričao Sufjan, od Muharika ibn Abdullaha el-Ahmesija, a on od Tarika - tj. ibn Šihaba - da je El-Mikdad, uoči Bitke na Bedru, rekao Allahovom Vjerovjesniku ﷺ: "Allahov Vjerovjesniče, mi tebi nećemo reći kao što su Israilovi potomci rekli Musau: *"Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, a mi ćemo ovdje čekati!"* nego: - Idite ti i tvoj Gospodar i ratujte, a mi ćemo uz vas ratovati!" Ova verzija lanca prenosilaca je dobra, a ima i drugih.

Ahmed, također, navodi: "Pričao nam je Esved ibn Amir, da je njemu pričao Israil od Muharika, a on od Tarika ibn Šihaba, da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., rekao: - Bio sam prisutan jednom Mikdadovom prizoru - a volio bih da sam ja umjesto njega bio, nego bilo šta drugo: pričao je Allahovom Vjerovjesniku ﷺ, proklinjući idolopoklonike, pa je rekao: - Allahov Vjerovjesniče, tako mi Allaha, mi nećemo tebi reći kao što su Israilovi potomci rekli Musau *"Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, a mi ćemo ovdje čekati!"*, nego ćemo se mi boriti sa tvoje desne i lijeve strane, ispred i iza tebe! Zatim sam vidio da lice Allahovog Vjerovjesnika blista zbog toga i da je radostan zbog toga." Ovaj hadis navodi i Buharija u poglavljima o tefsiru i o borbama, sa različitim lancima prenosilaca od Muharika.

Hafiz Ebu Bekr ibn Mirdevejh navodi sljedeće: "Pričao nam je Alijj ibn el-Husejn ibn Alijj, da je njemu pričao Ebu Hatim er-Razi, njemu Muhammed ibn Abdullah el-Ensari, a njemu Humejd od Enesa, da je Allahov Poslanik ﷺ, kada je došao do Bedra, tražio savjet od muslimana, pa mu je Omer dao savjet. On je to zatim ponovo uradio, pa neke Ensarije rekoše: - O skupino Ensarija, Allahov Poslanik ﷺ misli na vas. Tada oni rekoše: - U tom slučaju, mi nećemo reći njemu kao što su Israilovi sinovi rekli Musau: *"Hajde ti i tvoj Gospodar pa se bijte, a mi ćemo ovdje čekati."* Tako nam Onog Koji te je poslao sa Istinom, kada bi išao na kraj svijeta, mi bi te slijedili!"

Ovu verziju navodi i Imam Ahmed od Ubejde ibn Humejda, on od Humejda et-Tawila, a on od Enesa itd. Navodi je i Nesaija od Muhammeda ibn el-Musenne, on od Halida ibn el-Harisa, on od Humejda, a on od Enesa itd. Također je navodi i Ibn Hibban u svom *Sahihu* od Ebu Ja'laa, on od Abdula'laa, on od Mu'temira, on od Humejda, a on od Enesa itd. istim senedom.

Lutanje Israilovih potomaka po pustinji i čuda koja su im se tamo dešavala

Već smo naveli da su Israilovi potomci odbili da se bore protiv silnika i da ih je Allah kaznio lutanjem po pustinji punih četrdeset godina.

U knjizi ehli-kitabija (Bibliji) nisam naišao na kazivanje o njihovom odbijanju da se bore protiv silnika, ali u njoj stoji: Musa je opremio Jošu'a da se bori protiv jedne grupe nevjernika. Musa, Harun i Hur sjedili su na vrhu jednog brda. Musa je držao štap i kad god bi ga podigao, Jošu'a bi napredovao, a kada bi ruku sa štapom zbog umora i slično spustio, oni bi napredovali protiv Jošu'e. Zato su mu Harun i Hur pridržavali ruku sa obje strane, sve do zalaska Sunca toga dana, pa je pobijedila grupa Jošu'e عليه السلام.

Kod njih dalje stoji da je Jesron, medjenski svećenik i tast Musaa عليه السلام, čuo šta se desilo sa Musaom i kako mu je Allah dao da pobijedi svoga neprijatelja faraona, pa je došao Musau da ga pozdravi. Sa njim je bila njegova kćerka Sefora, Musaova žena, i njena i Musaova dva sina, Džeršon i Azar. Musa ga je dočekao, počastio i sazvao mu izraelćanske starješine, koje su mu iskazale naklonost i poštovanje. Oni zatim navode da je on zapazio kako se Izraelćani Musau puno obraćaju zbog međusobnih sporova, pa je predložio Musau da izabere pravedne, poštene, čestite i one koji mrze mito i pronevjeru, i da ih odredi vođama ostalim ljudima: po hiljadu, po stotinu, po pedeset i po deset, pa da im oni presuđuju, a ono što oni ne mognu, da dođu Musau i da im to on presudi. Musa عليه السلام je tako i uradio.

Oni dalje kažu: Izraelćani su ušli u Sinajsku pustinju u trećem mjesecu nakon izlaska iz Egipta. A taj izlazak se desio na početku godine od koje počinju računanje, tj. na početku proljeća. Prema tome, izgleda da su u et-Tih (pustinja) ušli početkom ljeta, a Allah najbolje zna.

Zatim, oni kažu: Izraelćani su ostali oko Sinajske gore, a Musa se na nju popeo, pa je tu njegov Gospodar razgovarao sa njim. Naredio mu je da podsjeti Izraelćane na blagodati koje im je On ukazao - kako ih je spasio od faraona i njegovog naroda i kako ih je nosio na rukama, poput orlovih krila. Također mu je naredio da Izraelćanima naredi da se očiste, okupaju, da operu odjeću i da se pripreme za tri dana. Zatim, kada bude treći dan, da se sakupe oko gore, ali da joj se nipošto ni jedan ne približava jer će biti ubijen - ništa, pa čak ni životinje, sve dok budu čuli zvuk roga.

A kada utihne zvuk roga, onda će im biti dozvoljeno da se popnu na goru. Izraelćani to poslušaše i tako i urade: okupaju se, očiste i namirišu.

I kada je došao treći dan, na Sinajsku goru se spustio ogromni oblak iz koga je grmilo i sijevalo i iz koga se čuo jak zvuk trube. Izraelćani se tog zvuka puno uplaše, vrate se i zastanu u podnožju planine, a nju prekrije veliki dim, u čijoj sredini je bio vatreni stub, koji je svu planinu žestoko tresao. Zvuk trube (roga) potraja i pojača se. Musa عليه السلام je bio na vrhu planine i Allah je razgovarao sa njim. Uzvišeni Gospodar je tada naredio Musau da siđe i

naredi Izraelćanima da se približe planini kako bi čuli Allahovu oporuku, a svećenicima - njihovim učenjacima - da se popnu na brdo i da se tako približe. Ovo je očito dokaz iz njihove knjige da derogacija postoji!

A Musa je rekao: "Gospodaru moj, oni se ne mogu popeti, to si im zabranio!" Tada mu je Uzvišeni Allah naredio da ode i sa sobom dovede brata Haruna, a njihovi svećenici i narod, tj. ostatak Izraelćana da ne budu daleko, što je Musa i uradio.

Uzvišeni Gospodar je tada sa njim govorio i naredio mu deset zapovijedi. Kod njih stoji da su Izraelćani čuli Božiji govor, ali ga nisu razumjeli, dok im ga Musa nije prenio. Oni su govorili Musau: "Prenesi nam ti riječi Gospodara Uzvišenog, jer se mi bojimo da ćemo pomrijeti."

On je to i učinio i prenio im je tih deset zapovijedi. One su: naređenje da se obožava samo Allah, koji nema sudruga, zabrana krivog zaklinjanja Allahom, naređenje da se pazi na subotu - tj. odvojiti jedan dan u sedmici za ibadet, što sada imamo petkom, čime je Allah derogirao propis o suboti - poštuj oca i majku da bi dugo živio na zemlji, koju ti daje Allah - tvoj Gospodar, ne ubij, ne čini blud, ne kradi, ne svjedoči lažno na svoga bližnjeg, ne poželi kuće svoga prijatelja, ne poželi žene svoga prijatelja, ni sluge njegove, ni sluškinje njegove, ni vola njegovog, ni magarca njegovog, niti išta što pripada tvom prijatelju - uglavnom, to je zabrana zavidnosti.

Mnogi alimi iz prvih generacija, a i ostali, kažu: "Tih deset zapovijedi su sadržane u dva kur'anska ajeta, tj. u riječima Uzvišenog: **Reci: "Dođite da vam kažem šta vam vaš Gospodar propisuje: da Mu ništa ne pripisujete, da roditeljima dobro činite, da ne ubijate svoju djecu zbog neimaštine - Mi i vas i njih hranimo - ne približujte se razvratu bio on javan ili tajan; ne ubijajte onog koga je Allah zabranio ubiti, osim kada to pravda zahtijeva - to je ono što vam On oporučuje, da biste razmislili - *i da se imetku siročeta ne približavate, osim na najljepši način, sve dok punoljetno ne postane, i da pravedno na litri i kantaru mjerite, - Mi nikoga preko njegove mogućnosti ne zadužujemo - i kad govorite, da krivo ne govorite, pa makar se ticalo i srodnika, i da obaveze prema Allahu ispunjavate, - eto, to vam On naređuje da bi ste to na umu imali. *I doista je ovo pravi put Moj, pa se njega držite, i druge puteve ne slijedite pa da vas odvoje od puta Njegovog; - eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha čuvali."* (El-En'ām 151.-153.)

Oni nakon deset zapovijedi navode mnoge oporuke i raznovrsne propise, koji su jedno vrijeme bili poštovani, a kasnije pogaženi. Jedno vrijeme se postupalo po njima, a onda su zaboravljeni od onih koji su ih trebali primjenjivati. Zatim su ih svjesno izmijenili i iskrivili, a na kraju su ih dosta izbacili, tako da su derogirani i zamijenjeni drugim, nakon što su bili važeći i potpuni. Ali, Allahu pripada emr (naređivanje) i prije i poslije, On određuje propise onako kako On hoće i On radi ono što On hoće. Njemu pripada sve što je stvoreno i On sve određuje, uzvišen je Allah, Gospodar svjetova!

Uzvišeni Allah je rekao: **O sinovi Israilovi, Mi smo vas od vašeg neprijatelja izbavili, i na desnu stranu Tura vas doveli, i manu i prepelice vam spuštali. *Jedite ukusna jela kojima vas opskrbljujemo, i ne budite u tome obijesni da vas ne bi snašla Moja srdžba - a koga snađe Moja srdžba - nastradao je. *Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje i dobra djela čini i koji zatim na pravom putu istraje."* (Tā-hā, 80.-82.)

Ovdje Uzvišeni navodi kako je Izraelćanima dao blagodat i lijepo prema njima postupio, spašavajući ih od njihovih neprijatelja, izbavljajući ih iz tjeskobnog i mučnog stanja, i obećavajući im da će biti u blizini njihovog poslanika na desnoj strani Tura - na njihovoj desnoj strani - da bi poslaniku spustio važne propise, u kojima je dobro za njih i na ovom i na onom svijetu. On također navodi da im je, dok su bili u teškom stanju i dok im je to bilo neophodno u putu kroz predjele bez usjeva i životinja, spuštao manu sa neba. Ujutro bi je nalazili po svojim kućama, pa su je uzimali onoliko koliko im je za taj dan do jutra bilo potrebno, a ako bi neko uzeo preko svoje potrebe, pokvarilo bi se. Ako bi neko uzeo malo, bilo bi mu dovoljno, a ako bi uzeo puno, ne bi ostalo viška. Od te mane su pravili nešto slično hljebu, a bilo je potpuno bijelo i veoma ukusno. Pred kraj dana bi im dolijetale ptice prepelice, pa bi ih oni bez napora lovili, onoliko koliko im je bilo potrebno za večeru.

U ljetno doba Allah ﷻ bi im davao da ih natkrije oblak, koji bi ih štitio od žege i prejake sunčeve svjetlosti, kao što kaže Uzvišeni: **O sinovi Israilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam dao, i ispunite zavjet koji ste Mi dali - ispuniću i Ja svoj koji sam vama dao, i samo se Mene bojte! *Vjerujte u ono što objavljujem, čime se potvrđuje da je istinito ono što vi imate, i ne budite prvi koji u to neće vjerovati. I ne zamjenjujte ajete Moje za nešto što malo vrijedi, i samo se Mene bojte!* (El-Bekare, 40.-41.)

On, također, kaže: **I kada smo vas od faraonovih ljudi izbavili, koji su vas najgorim mukama mučili: mušku vam djecu klali, a žensku u životu ostavljali; - a to vam je bilo veliko iskušenje od vašeg Gospodara. *I kada smo zbog vas more rastavili i vas izbavili, a faraonove ljude, na vaše oči, potopili; *i kada smo Musau četrdeset noći obećanje ispunjavali, vi ste, u njegovu odsustvu, sami sebi čineći nepravdu, tele obožavati počeli. *Zatim smo vam, i poslije toga, oprostili, da biste zahvalni bili; *i kada smo Musau Knjigu koja rastavlja istinu od neistine dali, da biste pravim putem išli; *i kada je Musa rekao narodu svome: "O narode moj, prihvativši tele vi ste samo sebi nepravdu učinili; zato se Stvoritelju svome pokajte i između vas prestupnike smrću kaznite. To je bolje za vas kod Stvoritelja vašeg, On će vam oprostiti! On prima pokajanje i On je milostiv;" *i kada ste uglas rekli: "O Musa, mi ti nećemo vjerovati dok Allaha ne vidimo!", munja vas je ošinula, i vi ste to vidjeli. *Zatim smo vas poslije smrti vaše oživjeli, da biste zahvalni bili. *I Mi smo vam od oblaka hladovinu načinili, i manu i prepelice vam slali: "Jedite lijepa jela kojima vas opskrbljujemo!" A oni Nama nisu naudili, sami sebi su nepravdu nanijeli;* (El-Bekare, 49.-57.)

Uzvišeni, također, kaže: **i kada je Musa za narod svoj vodu molio, Mi smo rekli: "Udari štapom svojim po stijeni!", i iz nje je dvanaest vrela provrelo, i svako bratstvo je znalo vrelo iz kojeg će piti. "Jedite i pijte Allahove darove, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!" *i kada ste rekli: "O Musa, mi ne možemo više jednu te istu hranu jesti, zato zamoli, u naše ime, Gospodara svoga da nam podari od onoga što iz zemlje rađa: povrća, i krastavica, i žita, i leće i luka crvenog!", on je rekao: "Zar želite da ono što je bolje zamijenite za ono što je gore? Idite u grad, imaćete ono što tražite!" I poniženje i bijeda na njih padoše, i Allahovu srdžbu na sebe navukoše, zato što u Allahove dokaze nisu vjerovali i što su ni krive ni dužne vjerovjesnike ubijali, zato što su neposlušni bili i što su sve granice zla prelazili.* (El-Bekare, 60.-61.)

Ovdje Uzvišeni navodi kako im je dao blagodati i dobrotu obezbjeđujući im bez ikakvog njihovog truda i zahmeta dva ukusna jela. Ujutro im je spuštao manu, a predveče slao prepelice. Pored toga, dao je da im udarcem Musaovog štapa po kamenu kojeg su sa sobom nosili, provrije voda u dvanaest izvora - za svako pleme po jedan izvor. Provrelu vodu su pili, pojili njome stoku i čuvali onoliko koliko im je bilo potrebno. I konačno, On im je postavio oblak iznad njih da ih od žege štiti.

To su bile velike blagodati i krupni darovi od Allaha. Međutim, oni na njih nisu pazili onako kako je trebalo, niti na njima Allahu zahvaljivali i ibadet činili. Mnogima su spomenuti darovi bili dosadili, pa su zatražili da im se umjesto njih da ono što zemlja rađa: povrće, krastavice, žito, leća i crveni luk.

Zbog tih riječi Musa ﷺ ih je grdio, ružio i korio, govoreći im: *"Zar želite da ono što je bolje zamijenite za ono što je gore? Idite u grad, imaćete ono što tražite!"* Tj. to što želite i tražite umjesto blagodati u kojima uživate, ima i u malim i velikim naseljima, pa kada odete u njih, tj. kada izgubite ovaj položaj koji ne zaslužujete, tamo ćete naći obična jela i neukusnu hranu koju želite i za kojom žudite, a ja vam neću udovoljiti i tražiti to ovdje, niti ću Allahu prenijeti želje koje tvrdoglavo iznosite.

Svi navedeni od njih potekli postupci, ukazuju na to da se oni nisu prošli onoga što im je bilo zabranjeno, kao što kaže Uzvišeni: *I ne budite u tome obijesni da vas ne bi snašla Moja srdžba - a koga snađe Moja srdžba - nastradao je!* Tj. propao je i sām propast zaslužio - a Allah je Taj Koji uništava i ruši - i navukao na sebe srdžbu Silnog Vladara.

I pored toga, Uzvišeni i nakon žestoke prijetnje daje nadu onom ko Mu se obrati, pokaje se i nakon toga prestane slijediti opakog šejtana. On tako kaže: *"Ja ću sigurno oprostiti onome ko se pokaje i uzvjeruje, i dobra djela čini i koji zatim na pravom putu ustraje."*

Traženje viđenja Allaha ﷻ

Uzvišeni Allah kaže: **I Mi odredismo da čas susreta sa Musaom bude kad se napuni trideset noći, i dopunismo ih još sa deset, pa se vrijeme koje je odredio Gospodar njegov ispuni za četrdeset noći. A Musa je bio rekao svome bratu Harunu: "Zastupaj me u narodu mome, i red pravi i ne slijedi put onih koji su smutljivci." *I kad nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kad mu Gospodar njegov progovori, on reče: "Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!" "Ne možeš Me vidjeti", reče, "ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjećeš Me!" I kada se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Musa se onesviješćen strovali. Čim se osvijesti, reče: "Hvaljen neka si! Kajem Ti se, i ja sam prvi vjernik!" *"O Musa", reče On, "Ja sam tebe odabrao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!" *I Mi mu na pločama napisasmo pouku za sve i objašnjenje za svašta. "Pa uzmi ih čvrsto i naredi svome narodu da prihvate ono najljepše u njima." A pokazaću vam i zemlju grešnika. *Odvratiću od Svojih znamenja one koji se budu bez ikakva osnova na Zemlji oholili. I kakav god dokaz oni vide neće ga vjerovati; ako vide pravi put - neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu - kao put će je prihvatiti. To zato što će dokaze Naše poricati i što će prema njima ravnodušni biti. *A onima koji dokaze Naše ne budu priznavali i koji u susret na onom svijetu ne budu vjerovali, biće poništena njihova djela. Zar će biti drugačije kažnjeni nego kako su radili?* (El-A'rāf, 142.-147.)

Neki učenjaci iz prve generacije, među kojima su i Ibn Abbas, Mesruk i Mudžahid, kažu: "Tih trideset noći je bilo cio mjesec zu-l-ka'de, a četrdeset je dopunjeno sa deset noći iz mjeseca zu-l-hidždže." Prema ovome, Allah je sa njim govorio na Kurban- bajram.

Približno u isto vrijeme Uzvišeni Allah je Muhammedu ﷺ upotpunio Islam i dao Svoje dokaze i znamenja.

Sve u svemu, kada je Musa ﷺ ispunio određeno vrijeme - koje je ispostio, jer se kaže da tada nije uzimao hranu - i napunio mjesec dana, uzeo je koru jednog drveta i počeo je žvakati, da bi mu zadah iz usta bio ljepši. Zato mu je Allah naredio da nastavi post još deset noći, pa je tako ispalo četrdeset noći. Zato u vjerodostojnom hadisu stoji da je zadah iz usta postača Allahu draži od miomirisa mošusa.

Prije nego što je Musa krenuo, odredio je da ga među Izraelćanima zastupa njegov poštovani, cijenjeni i omiljeni brat Harun. On mu je bio rođeni brat - od istog oca i iste majke, i pomoćnik u pozivanju Allahu. On ga je savjetovao i odredio za vođu. To nije bila greška, jer je i on bio visokog stepena, budući da je bio poslanik.

Uzvišeni Allah kaže: *I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme,* tj. u vrijeme kada mu je to bilo naređeno. *I kada mu Gospodar njegov progovori.* Tj. kada je Allah sa njim govorio iza zastora, dao mu da direktno čuje Njegov

govor - približio ga je Sebi, pa ga zovnuo i razgovarao sa njim. To je bio visok stepen, i odabrano mjesto. Zato, neka je Allahov trajni blagoslov na njega, i Njegovi selami i na ovom i na onom svijetu!

Kada mu je dat taj visoki stepen i kada je čuo Allahove riječi, on je zatražio da se podigne zastor, rekavši Uzvišenom, Onom Kojeg pogledi ne dosežu, Jakom i Moćnom: *"Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!" "Ne možeš Me vidjeti!", reče.* Zatim mu je Uzvišeni objasnio da ne bi mogao ostati živ kada bi mu se pokazao, jer ni brdo, koje je jače, veće i čvršće od čovjeka, nije moglo ostati na svome mjestu kada mu se pokazao Milostivi. Zato mu je rekao: *ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svom mjestu, vidjećeš Me!*

U ranijim knjigama stoji da mu je Uzvišeni Allah rekao: "O Musa, nema ni jednog živog da Me ugleda a da ne umre, a nema ničega čvrstog da Me ugleda a da se ne obori."

U Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* se od Ebu Musaa, navodi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Njegov zastor je svjetlo" - a prema drugoj verziji: "vatra" - kada bi ga podigao, svjetlost Njegovog lica bi spalila sva stvorenja dokle bi dopro Njegov pogled!"[1]

Ibn Abbas u pogledu riječi Uzvišenog: *Pogledi do Njega ne mogu doprijeti,* (El-En'ām, 103.), kaže: "To je Njegovo svjetlo koje, kada se ukaže nečemu, ništa od toga ne ostane." Zato Uzvišeni kaže: *I kada se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Musa se onesviješćen strovali. Čim se osvijesti, reče: "Hvaljen neka si! Kajem Ti se, i ja sam prvi vjernik!"*

Mudžahid u pogledu riječi Uzvišenog: *ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svom mjestu, vidjećeš Me!* kaže da je tako rečeno jer je ono veće od tebe i teže ga je stvoriti. *I kada se Gospodar njegov onom brdu otkri,* Musa je vidio da brdo ne može ostati nepomično i da se sravnilo sa zemljom. Kada je vidio šta se desilo sa brdom, pao je onesviješćen.

U našem *Tefsiru* smo naveli hadis koji citiraju Imam Ahmed i Tirmizija, a Ibn Džerir i El-Hakim mu daju ocjenu sahih: Prenosi se od Hammada ibn Seleme, a on od Sabita - Ibn Džerir i Lejs još dodaju od Enesa - da je Allahov Poslanik ﷺ proučio: *I kada se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni,* i rekao: "Ovoliko", stavivši palac na gornju trećinu malog prsta - pa se brdo srušilo. Ovo je verzija Ibn Džerira.

Es-Sudejj navodi od Ikrime, da je Ibn Abbas rekao: "On se ukazao - tj. zbog Svoje veličine - samo koliko je mali prst, pa je brdo sravnio, tj. pretvorio u prašinu, *a Musa se onesviješćen strovali,* tj pade u nesvijest.

Katade kaže: "mrtav". Međutim, prvi stav je ispravniji radi riječi Uzvišenog: *Čim se osvijesti,* jer se osvijestiti može samo iz besvjesnog stanja. *reče: "Hvaljen neka si!"* Ovo je iskazivanje veličine, uzvišenosti i nemogućnosti da

[1] Muslim u svom *Sahihu* 1/79/293; Ibn Madže u svom *Sunenu* uvod/13/195; Ahmed u svom *Musnedu* 4/401/405/Haleb, hadis garib.

Njega i Njegovu veličinu vidi. *"Kajem Ti se"*, tj. nakon ovoga više neću tražiti da Te vidim, *"i ja sam prvi vjernik"* i da ko god Te vidi, ako je živ umre, a ako je čvrst sruši se.

U Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* je potvrđeno, prenoseći od Amra ibn Jahjaa ibn Ammara ibn Ebi Hasana el-Mazinija el-Ensarije, on od svoga oca, a on od Ebu Se'ida el-Hudrije, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Nemojte me uzdizati iznad ostalih poslanika. Ljudi će se onesvijestiti na Sudnjem danu. Ja ću se prvi osvijestiti, pa ću ugledati Musaa kako se drži za jedan od stubova Arša, pa neću znati da li se on osvijestio prije mene, ili je nagrađen time što je onesviješćen na Turu."[1]

Ovo je Buharijina verzija, a na početku ovog hadisa se navodi slučaj kada je jedan ensarija ošamario jednog jevreja nakon što je ovaj rekao: "Ne, tako mi Onoga koji je odabrao Musaa nad cijelim svijetom!" Na to je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Nemojte me uzdizati iznad ostalih vjerovjesnika."[2]

U Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* se od ez-Zuhrije, on od Ebu Seleme i Abdurrahmana el-A'redža, oni od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ navodi druga verzija tog hadisa, samo tamo stoji: "Nemojte me uzdizati iznad Musaa."

Te riječi su ili iz skromnosti i skrušenosti, ili je zabranio istjecanje pojedinih vjerovjesnika da ne bi dolazilo do ljutnje i pristrasnosti, ili znače: To nije vaše, nego je Allah taj koji uzdiže poslanike jedne iznad drugih na različite stepene. To se ne postiže ničijim mišljenjem, nego Allahovim određenjem. Ako neko kaže da je ovo Poslanik ﷺ rekao prije nego što je saznao da je on najodabraniji i da je to derogirao onda kada je to saznao, takvo mišljenje je sporno. Jer, ovo prenose Ebu Se'id i Ebu Hurejre, a Ebu Hurejre je kasno učinio Hidžru - tek u godini u kojoj je došlo do Bitke na Hunejnu, a teško je povjerovati da to Poslanik nije znao prije. Allah, opet, najbolje zna!

Nema nikakve sumnje da je on ﷺ najodabraniji od svih ljudi i svih stvorenja. Uzvišeni Allah kaže: *"Vi ste najbolja zajednica (Ummet) koja se pojavila među ljudima"* (Ali 'Imrān, 110.), a oni su to postigli samo zaslugom svog Poslanika ﷺ.

Zatim se mutewatir predajom prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: "Bez hvale, ja ću biti prvak ljudi na Sudnjem danu."[3] Pored ovoga on govori i o počasnom položaju (el-mekam el-Mahmud) koji će samo njemu pripasti, na kojem će mu zavidjeti svi od prvog do posljednjeg. Ovo mjesto neće imati drugi poslanici ni vjerovjesnici, čak ni najodabraniji među njima (ulu-l-azm): Nuh, Ibrahim, Musa i Isa, sin Merjemin.

---

[1] Buharija 44/1/2412/*Fethu-l-Bari*; Muslim od Ebu Hurejre 43/159/162 i ostali.

[2] Buharija 60/31/3408/*Fethu-l-Bari*.

[3] Ibn Madže u svom *Sunenu* 37/37/4308, u senedu ovog hadisa se nalazi Ali ibn Zeid ibn Džudan koji je slab (da'if), a o njemu smo ranije govorili.

A njegove ﷺ riječi: "I ja ću se prvi osvijestiti, pa ću ugledati Musaa kako se prihvatio za stub Arša - tj. kako ga je uzeo - pa neću znati da li je on došao svijesti prije mene, ili je nagrađen time što je onesviješćen na Turu."[1] upućuju na to da će se padanje ljudi u nesvijest desiti na mjestu suđenja, kada se pojavi Gospodar da presudi Svojim robovima. Oni će pasti u nesvijest zbog Njegove uzvišenosti i veličine, pa će prvi koji će od njih doći svijesti biti Muhammed - pečat vjerovjesnika i odabranik Gospodara neba i Zemlje nad ostalim vjerovjesnicima. Međutim, On će ugledati Musaa kako se drži za stub Arša. Istiniti zatim kaže: pa neću znati da li je on došao svijesti prije mene, tj. jer je padanje u nesvijest lakše podnio zato što je već jednom to iskustvo imao na ovom svijetu, ili je nagrađen time što je pao u nesvijest na Turu, pa zbog toga nije više padao u nesvijest. Ovim se, u tom pogledu, Musau u ukazala velika počast, ali to ne znači da je on odabraniji. Zato je Allahov Poslanik ﷺ na ovaj način ukazao na njegovu počast i vrijednost. Kada je onaj jevrej rekao: "Ne, tako mi Onoga Koji je odabrao Musaa nad svim ostalim ljudima", pa ga je musliman ošamario, moglo se desiti da oni koji su to posmatrali Musaa počnu manje cijeniti. Zato je Poslanik ﷺ ukazao na njegovu vrijednost i počast.

Uzvišeni dalje kaže: *"O Musa", reče on, "Ja sam tebe odabrao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim"*, tj. u tvoje vrijeme a ne prije toga, jer je Ibrahim ﵇ odabraniji od njega - o čemu je bilo govora kad smo govorili o Ibrahimu ﵇ - niti poslije njega, jer je Muhammed ﷺ odabraniji od njih obadvojice - Muhammedova ﷺ odabranost nad svim poslanicima i vjerovjesnicima pokazala se u noći Israa, jer je on shodno jednoj provjerenoj predaji rekao: "Ja ću biti na mjestu za kojim će žudjeti sva stvorenja, čak i Ibrahim."

Uzvišeni zatim kaže: *Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!* Tj. prihvati Moju poslanicu i govor, ne traži više i budi zahvalan na tome.

Uzvišeni Allah dalje kaže: *I Mi mu na pločama napisasmo pouku za sve i objašnjenje za svašta.* Te ploče su bile od dragocjenog bisera. Tako u Buharijinom *Sahihu* stoji da je Allah Musau Tewrat pisao Svojom rukom, i da su u njemu bile upute o grijesima i sva potrebna pojašnjenja o tome šta je dozvoljeno a šta zabranjeno.

Pa uzmi ih čvrsto, tj. odlučno i s čvrstim i iskrenim nijjetom, *i naredi svome narodu da prihvate ono najljepše u njima,* tj. da kako najljepše može biti postupaju sa njima.

A pokazaću vam i zemlju grješnika, tj. vidjet ćete kako će biti kažnjeni oni koji Mi nisu pokorni, koji se suprotstavljaju Meni, i u laž utjeruju Moje poslanike. *Odvratiću od Svojih znamenja,* tj. od njihovog shvaćanja, razumijevanja i poimanja značenja na koja ona ukazuju i upućuju, *one koji se budu bez ikakva osnova na Zemlji oholili. I kakav god dokaz oni vide neće ga*

[1] Buharija 60/25/3398; Ebu Dawud u svome *Sunenu* 2/521/Haleb.

vjerovati; tj. koliko god bi čuda (mu'džiza) vidjeli, oni ih ne bi prihvatili. *Ako vide pravi put - neće ga kao put prihvatiti,* tj. ne bi njime išli i slijedili ga. *a ako vide stranputicu - kao put će je prihvatiti. To zato što će dokaze Naše poricati.* Tj. to je zato što poriču Naše dokaze, što su nemarni prema njima, što odbijaju da u njih povjeruju, razmisle o njihovom značenju, i što ne čine ono što iz njih proizilazi. *A onima koji dokaze Naše ne budu priznavali i koji u susret na onom svijetu ne budu vjerovali, biće poništena djela njihova. Zar će biti drugačije kažnjeni nego kako su radili?*

Obožavanje teleta u Musaovoj عليه السلام odsutnosti

Uzvišeni Allah kaže: *"I Musaov narod, poslije njegovog odlaska, prihvati od nakita svog kip teleta koje je rikalo. Zar oni nisu vidjeli da im ono ne govori i da ih putem pravim ne vodi? Oni ga prihvatiše i prema sebi se ogriješiše. *I pošto se poslije gorko pokajaše i vidješe da su u zabludi, rekoše: "Ako se Gospodar naš na nas ne smiluje i ako nam ne oprosti, doista ćemo biti izgubljeni!" *A kada se Musa srdit i žalostan vrati svome narodu, povika: "Kako ste tako ružno poslije odlaska moga postupili! Zašto ste požurivali odredbu Gospodara svoga?", i ploče baci, i brata svoga za glavu ščepa i poče ga vući sebi: "O sine moje majke", reče Harun, "narod nije nimalo do mene držao i umalo me nije ubio, nemoj da mi se dušmani svete i ne smatraj mene jednim od onih koji su se prema sebi ogriješili." *"Gospodaru moj", zamoli Musa, "oprosti meni i bratu mome i učini da budemo pod okriljem Tvoje milosti, Ti si od milostivih najmilostiviji!" *One koji su tele prihvatili stići će, doista, srdžba Gospodara njihova i poniženje još na ovom svijetu; tako Mi kažnjavamo one koji kuju laži. *A onima koji hrđava djela rade, pa se poslije pokaju i vjernici postanu, Gospodar tvoj će, poslije toga, sigurno oprostiti i samilostan biti. I kada Musaa srdžba minu, on uze ploče na kojima je bilo ispisano uputstvo na pravi put i milost za one koji se Gospodara svoga boje.* (El-A'rāf, 148.-154.)

Uzvišeni, također, kaže: *"A zašto si prije naroda svoga požurio, o Musa?" *"Evo ih idu za mnom", odgovori on, "a požurio sam k Tebi, Gospodaru moj, da budeš zadovoljan." *"Mi smo narod tvoj poslije tvog odlaska u iskušenje doveli", reče On, "njega je zaveo Samirijja." *I Musa se narodu svome vrati srdit i žalostan. "O narode moj", reče, "zar vam Gospodar vaš nije dao lijepo obećanje? Zar vam se vrijeme oduljilo, ili hoćete da vas stigne srdžba Gospodara vašeg, pa se zato niste držali obećanja koje ste mi dali?" *"Nismo prekršili dato ti obećanje svojom voljom", odgovoriše. "Bili smo natovareni teretima, nakitom narodnim, pa smo to bacili." A to isto uradio je i Samirijja, *pa im je izlio tele koje je davalo glas kao da muče, i oni su onda rekli: "Ovo je vaš bog i bog Musaa, on ga je zaboravio!" *Zar oni nisu vidjeli da im ono ni riječi ne odgovara, i da od njih ne može nikakvu nevolju otkloniti niti im kakvu korist pribaviti? *A Harun je još prije govorio: "O narode moj, vi ste njime samo u*

*iskušenje dovedeni; Gospodar vaš je Milostivi, zato slijedite mene i slušajte naređenje moje!" * "Mi ćemo mu se klanjati, sve dok nam se ne vrati Musa", odgovorili su oni. * "O Harune", povika Musa, "šta te je spriječilo, kad si ih vidio da su zastranili, *da za mnom nisi pošao? Zašto nisi naređenje moje poslušao?" * "O sine majke moje", reče Harun, "ne hvataj me za bradu i kosu moju! Ja sam se bojao da ti ne rekneš: 'Razdor si među sinovima Israilovim posijao, i nisi postupio onako kako sam ti rekao." * "A šta si to ti htio, o Samirijja?", upita Musa. * "Ja sam vidio ono što oni nisu", odgovori on, "pa sam šaku zemlje ispod izaslanikove stope uzeo i to bacio, i eto tako je u mojoj duši ponikla zla misao." * "Onda se gubi!", reče Musa, "čitavog svog života ćeš govoriti: 'Neka me niko ne dotiče!', a čeka te još i određeni čas koji te neće mimoići. Pogledaj samo ovog tvog "boga" kojem si se klanjao; mi ćemo ga sigurno spaliti, i po moru mu prah razasuti. *Vaš Bog je - Allah, drugog boga, osim Njega, nema! On sve zna!"* (Tā-hā, 83.-98.)

Ovdje Uzvišeni navodi šta se desilo sa Izraelćanima kada je Musa ﷺ otišao svome Gospodaru u zakazano vrijeme. On se zadržao na Turu jer je Allah sa njim razgovarao. Tamo Ga je Musa ﷺ pitao o mnogim stvarima, gdje mu je Uzvišeni na njih odgovarao.

Jedan od njih, kojeg su zvali Harun es-Samirijj, uzeo je nakit koji su bili pozajmili i od njega napravio tele, ubacivši na njega šaku prašine koju je uzeo od traga Džibrilovog konja - koga je ugledao onda kada je Allah uništio faraona. Kada je prašinu bacio na tele, ono je počelo mukati, kao što pravo tele muče.

Neki kažu da se ono pretvorilo u pravo tele, od krvi i mesa, te da je tako zaista i mukalo. Ovakvo mišljenje zastupa Katade i neki drugi. Drugi kažu da to nije tačno, nego je vjetar, ulazeći straga i izlazeći sprijeda, davao zvuk sličan mukanju krave, dok su oni okolo plesali i veselili se.

I oni su onda rekli: "Ovo je vaš bog i bog Musaov, on ga je zaboravio!" tj. Musa je zaboravio da je njegov gospodar kod nas pa je otišao da ga traži, a on je ovdje! Allah je visoko iznad onoga što oni govore. Njegova imena i svojstva su čista od toga, i brojni su Njegovi darovi i blagodati!

Uzvišeni Allah objašnjavajući ništavost njihovog ubjeđenja i vjerovanja, kojim boga svode na običnu životinju ili prokletog šejtana, kaže: *Zar oni nisu vidjeli da im ono ni riječi ne odgovara, i da od njih ne može nikakvu nevolju otkloniti niti im kakvu korist pribaviti?* (Tā-hā, 89.)

On, također, kaže: *Zar oni nisu vidjeli da im ono ne govori i da ih putem pravim ne vodi. Oni ga prihvatiše i prema sebi se ogriješiše.* (El-A'rāf, 148.)

U ovim ajetima se dakle kaže da životinja ne može ni govoriti ni odgovarati, ni naštetiti ni koristiti, a kamoli na pravi put upućivati. Oni su je - čineći sami sebi nepravdu - prihvatili, a u dušama osjećajući da je laž, zabluda i krivovjerstvo, *I pošto se poslije gorko pokajaše zbog onog što su uradili, i vidješe da su u zabludi, rekoše: "Ako se Gospodar naš na nas ne smiluje i ako nam ne oprosti, doista ćemo biti izgubljeni!"* (El-A'rāf, 149.)

Kada se Musa ﷺ vratio i vidio da obožavaju tele, bacio je ploče koje je nosio, na kojima je bio ispisan Tewrat. Kod ehli-kitabija stoji da ih je porazbijao i da mu je Allah umjesto njih dao druge. U Kur'anu nema ništa što bi to potvrdilo. U njemu samo stoji da ih je bacio kada je ugledao ono što je ugledao.

Kod ehli-kitabija stoji da su to bile dvije ploče, ali se iz kur'anskog teksta vidi da ih je bilo više. Primivši od Allaha vijest da je njegov narod počeo obožavati tele, Musaa, u prvi mah, to nije dovoljno dojmilo, pa mu je naređeno da ode i vidi svojim očima.

U tom smislu, u hadisu kojeg od Ibn Abbasa prenose Ahmed i Ibn Hibban, stoji da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Čuti nije isto što i vidjeti."[1]

Kada se Musa vratio, zbog toga ih je izgrdio i ukorio pa su se počeli pravdati govoreći: *"Bili smo natovareni teretima, nakitom narodnim,* pa smo to bacili." A to isto uradio je i Samirijja. Dakle, ustručavali su se da prisvoje nakit faraonovog naroda iako im je bilo naređeno i dozvoljeno da ga uzmu od svoga neprijatelja, a nisu se ustručavali da zbog svoje gluposti i pomanjkanja razboritosti, umjesto Allaha, Jednog i Jedinoga, počnu obožavati tele koje je mukalo.

Zatim se okrenuo prema bratu Harunu ﷺ i upitao: *"O Harune, šta te je spriječilo, kad si ih vidio da su zastranili, *da za mnom nisi pošao?"* Tj. zašto nisi, odmah čim si vidio šta su uradili, za mnom pošao i ispričao mi šta su uradili. Harun je odgovorio: *"Ja sam se bojao da ti ne rekneš: 'Razdor si među sinovima Israilovim posijao"*, tj. ostavio si ih i došao za mnom iako sam tebe za svoga zamjenika među njima odredio. *"Gospodaru moj", zamoli Musa, "oprosti meni i bratu mome i učini da budemo pod okriljem Tvoje milosti, Ti si od milostivih najmilostiviji."* (El-A'râf, 151.) A Harun ﷺ im je spomenuti postupak strogo zabranjivao i svom silom ih od njega odvraćao.

Uzvišeni Allah kaže: *A Harun je još prije govorio: "O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni."*, tj. Allah je odredio da se desi ovo sa teletom i On je dao da ono riče, da bi vas iskušao i ispitao. *"Gospodar vaš je Milostivi"*, a ne ovo tele, *"zato slijedite mene"*, tj. ono što vam govorim, *"i slušajte naređenje moje!" "Mi ćemo mu se klanjati, sve dok nam se ne vrati Musa", odgovorili su oni.*

Zatim je Musa prišao Samirijji i upitao: *"A šta si to ti htio, o Samirijja?"*, tj. šta te je navelo da to uradiš? *"Ja sam vidio ono što oni nisu vidjeli", odgovori on,* tj. vidio sam Džebraila kako jaše na konju: *"pa sam šaku zemlje ispod izaslanikove stope uzeo"*, tj. od traga Džibrilovog konja.

Neki kažu da ga je vidio, pa kada bi god kopitama stao na zelenu i travnatu podlogu on bi uzeo zemlje sa traga konjskog kopita i to bacio na tele napravljeno od zlata, pa se desilo to što se desilo. Zato je rekao: *"i to bacio - i eto tako je u mojoj duši ponikla zla misao." "E onda se gubi!"*, reče Musa,

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 1/215-217/Haleb; Es-Sujjuti u *el-Fethu-l-Kebir* 3/58/Haleb; El-Hakim 2/321; Ibn Hibban u svom *Sahihu* 2/668.

Kada se Musa عليه السلام vratio i vidio da obožavaju tele, bacio je ploče koje je nosio, na kojima je bio ispisan Tewrat. Kod ehli-kitabija stoji da ih je porazbijao i da mu je Allah umjesto njih dao druge. U Kur'anu nema ništa što bi to potvrdilo. U njemu samo stoji da ih je bacio kada je ugledao ono što je ugledao.

Kod ehli-kitabija stoji da su to bile dvije ploče, ali se iz kur'anskog teksta vidi da ih je bilo više. Primivši od Allaha vijest da je njegov narod počeo obožavati tele, Musaa, u prvi mah, to nije dovoljno dojmilo, pa mu je naređeno da ode i vidi svojim očima.

U tom smislu, u hadisu kojeg od Ibn Abbasa prenose Ahmed i Ibn Hibban, stoji da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Čuti nije isto što i vidjeti."[1]

Kada se Musa vratio, zbog toga ih je izgrdio i ukorio pa su se počeli pravdati govoreći: *"Bili smo natovareni teretima, nakitom narodnim,* pa smo to bacili." A to isto uradio je i Samirijja. Dakle, ustručavali su se da prisvoje nakit faraonovog naroda iako im je bilo naređeno i dozvoljeno da ga uzmu od svoga neprijatelja, a nisu se ustručavali da zbog svoje gluposti i pomanjkanja razboritosti, umjesto Allaha, Jednog i Jedinoga, počnu obožavati tele koje je mukalo.

Zatim se okrenuo prema bratu Harunu عليه السلام i upitao: *"O Harune, šta te je spriječilo, kad si ih vidio da su zastranili, *da za mnom nisi pošao?"* Tj. zašto nisi, odmah čim si vidio šta su uradili, za mnom pošao i ispričao mi šta su uradili. Harun je odgovorio: *"Ja sam se bojao da ti ne rekneš: 'Razdor si među sinovima Israilovim posijao"*, tj. ostavio si ih i došao za mnom iako sam tebe za svoga zamjenika među njima odredio. *"Gospodaru moj", zamoli Musa, "oprosti meni i bratu mome i učini da budemo pod okriljem Tvoje milosti, Ti si od milostivih najmilostiviji."* (El-A'rāf, 151.) A Harun عليه السلام im je spomenuti postupak strogo zabranjivao i svom silom ih od njega odvraćao.

Uzvišeni Allah kaže: *A Harun je još prije govorio: "O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni."*, tj. Allah je odredio da se desi ovo sa teletom i On je dao da ono riče, da bi vas iskušao i ispitao. *"Gospodar vaš je Milostivi"*, a ne ovo tele, *"zato slijedite mene"*, tj. ono što vam govorim, *"i slušajte naređenje moje!" "Mi ćemo mu se klanjati, sve dok nam se ne vrati Musa", odgovorili su oni.*

Zatim je Musa prišao Samirijji i upitao: *"A šta si to ti htio, o Samirijja?"*, tj. šta te je navelo da to uradiš? *"Ja sam vidio ono što oni nisu vidjeli", odgovori on,* tj. vidio sam Džebraila kako jaše na konju: *"pa sam šaku zemlje ispod izaslanikove stope uzeo"*, tj. od traga Džibrilovog konja.

Neki kažu da ga je vidio, pa kada bi god kopitama stao na zelenu i travnatu podlogu on bi uzeo zemlje sa traga konjskog kopita i to bacio na tele napravljeno od zlata, pa se desilo to što se desilo. Zato je rekao: *"i to bacio - i eto tako je u mojoj duši ponikla zla misao." "E onda se gubi!"*, reče Musa,

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 1/215-217/Haleb; Es-Sujjuti u *el-Fethu-l-Kebir* 3/58/Haleb; El-Hakim 2/321; Ibn Hibban u svom *Sahihu* 2/668.

"čitavog svog života ćeš govoriti: 'Neka me niko ne dotiče.'" Ovim ga je prokleo da nikog ne dotiče, i kao kaznu na ovom svijetu što je doticao ono što nije smio. Zatim mu je zaprijetio kaznom i na onom svijetu riječima: *"a čeka te još i određeni čas koji te neće mimoići."* Ovo se može čitati i kao: "koji nećemo izmijeniti." *"Pogledaj samo ovog tvog boga kojem si se klanjao; mi ćemo ga sigurno spaliti, i po moru mu prah razasuti!"* Musa ﷺ je prišao teletu i spalio ga vatrom kako kaže Katade i drugi, ili turpijom, kako kaže Alija, Ibn Abbas i drugi. Drugo mišljenje dijele i ehli-kitabije. Ostatak je zatim rasuo po moru i naredio Israilovim potomcima da se napiju morske vode, pa je kod onih koji su obožavali tele na usnama ostao pepeo od teleta, kao znak. Drugi kažu da se ne radi o pepelu, nego da su takvi dobili žućkastu boju.

Govoreći o Musau, Uzvišeni kaže da mu je on rekao: *"Vaš bog je Allah, drugog boga osim Njega nema! On sve zna!"* Uzvišeni, također, kaže: *One koji su tele prihvatili stići će, doista, kazna Gospodara njihova i poniženje još na ovom svijetu; tako Mi kažnjavamo one koji kuju laži.* (El-A'rāf, 152.)

Tako se i desilo. Neki učenjaci iz ranijih generacija kažu da se riječi Uzvišenog: *tako Mi kažnjavamo one koji kuju laži* - sve do Sudnjeg dana odnose na svakog ko uvodi novotarije u vjeri.

Uzvišeni zatim govori da je blag i samilostan prema Svojim stvorenjima, te da je naklonjen prema Svojim robovima, tako što prima njihovo pokajanje kad se pokaju.

U tom smislu on kaže: *A onima koji hrđava djela rade, pa se poslije pokaju i vjernici postanu, Gospodar tvoj će poslije toga sigurno oprostiti i samilostan biti.* (El-A'rāf, 153.) Međutim, Allah od onih koji su obožavali tele nije primio pokajanje, jer je za takav grijeh propisana smrtna kazna. O tome Uzvišeni kaže: *I kad je Musa rekao narodu svome: "O narode moj, prihvativši tele, vi ste sami sebi nepravdu učinili; zato se svome Stvoritelju pokajte i između vas prestupnike smrću kaznite. To je bolje za vas kod Stvoritelja vašeg, On će vam oprostiti. On prima pokajanje i On je milostiv."* (El-Bekare, 54.)

Kaže se da su jednog jutra oni koji nisu obožavali tele uzeli mačeve u ruke, a Allah je spustio maglu kako ne bi poznao rođak rođaka ni prijatelj prijatelja, pa su navalili na obožavatelje teleta, pobili ih i potamanili. Tako se kaže da ih je tog jutra ubijeno sedamdeset hiljada!

Uzvišeni zatim kaže: *I kada Musaa srdžba minu, on uze ploče na kojima je bilo ispisano uputstvo na pravi put i milost za one koji se Gospodara svoga boje.* (El-A'rāf, 154.) Neki u riječima: *na kojima je bilo ispisano* - vide dokaz da su ploče bile porazbijane. Ovako mišljenje je sporno, jer se iz navedenih riječi ne može izvući dokaz da su one, zaista, bile porazbijane. Allah, opet, najbolje zna!

Ibn Abbas u hadisu o iskušenjima, koji će biti naveden poslije, kaže da su oni počeli obožavati tele nakon izlaska iz mora. To i nije daleko, jer, kada izađoše iz mora *oni rekoše: "O Musa, napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!"* (El-A'rāf, 138.)

**Kod ehli-kitabija stoji da su oni obožavali tele prije njihovog ulaska u Jerusalem. Kada im je naređeno da pobiju one koji su obožavali tele, prvog dana su pobili tri hiljade. Nakon toga Musa je otišao da za njih traži oprost, pa im je oprošteno, pod uvjetom da uđu u Svetu zemlju.

**I Musa odabra iz svog naroda sedamdeset ljudi da u određeno vrijeme stanu pred Nas. A kad ih zadesi potres, on reče: "Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onog što su uradili bezumnici naši? To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti koga hoćeš u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš na pravi put ukazuješ; Ti si Zaštitnik naš, pa nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti praštaš najviše; *i dosudi nam milost na ovom i na onom svijetu - mi se, uistinu, vraćamo Tebi!" "Ja kažnjavam koga hoću", reče On, "a milost Moja obuhvaća sve; dat ću je onima koji budu bogobojazni i zekat davali, onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, *i onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe u Tewratu i Indžilu zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela a zabranjivati loša, koji će im lijepa jela dozvoliti a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili - postići ono što budu željeli."* (El-A'rāf, 155.-157.)

Es-Sudejj, Ibn Abbas i drugi kažu da su spomenuta sedamdesetorica bili učenjaci Israilovih potomaka. Među njima su bili Musa, Harun, Jošu', Nazab i Ebiho. Oni su krenuli sa Musaom ﷺ da bi zatražili oprost za Izraelćane koji su obožavali tele. Prije nego što su krenuli bilo im je naređeno da se namirišu, očiste i okupaju.

Kad su otišli sa Musaom i približili se planini, na njoj su ugledali oblak i blistav stub svjetlosti, pa se samo Musa popeo na planinu. Spominje se da su Izraelćani čuli Allahov govor. S tim se slažu i neki mufessiri, smatrajući da se na to odnose riječi Uzvišenog: *a neki među njima su Allahov govor slušali, pa su ga, nakon što su ga shvatili, svjesno izvrnuli.* (El-Bekare, 75.)

Međutim, pod ovim ajetom se ne mora podrazumijevati to, jer Uzvišeni kaže: *"ti ga zaštiti da bi saslušao Allahov govor"* (Et-Tewbe, 6.), tj. koji će mu neko prenijeti. Tako je i njima preko Musaa ﷺ prenesen Allahov govor.

Oni dalje tvrde da su njih sedamdesetorica vidjeli Allaha, ali, to nije tačno, jer ih je, kad su zatražili da Ga vide, zadesio potres.

O tome Uzvišeni kaže: **i kada ste uglas rekli: "O Musa, mi ti nećemo vjerovati, dok Allaha ne vidimo!" - munja vas je ošinula, i vi ste to vidjeli. *Zatim smo vas, poslije smrti vaše, oživjeli, da biste zahvalni bili.* (El-Bekare, 55.-56.) Ovdje je, pak, on rekao: *A kad ih zadesi potres, on reče: "Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije."* (El-A'rāf, 155.)

Muhammed ibn Ishak kaže: "Musa je izabrao sedamdesetoricu najboljih Izraelćana, i rekao im: "Idite Allahu, pokajte Mu se za ono što ste uradili i zamolite da primi pokajanje vaših sunarodnika koji su ostali iza vas. Postite i očistite svoja tijela i odijela!"

Tako ih je Musa odveo do Turi Sinaa gdje mu je Gospodar bio odredio mjesto. Musa bez Allahove dozvole ranije nije tamo odlazio, ali su sedamdesetorica od njega tražila da tamo odu i da čuju Allahov govor, pa im je obećao da će to učiniti.

Kada se Musa približio planini, na nju se spustio zastor od oblaka, i obavio cijelu planinu. Musa je prišao, ušao u oblak i ljudima rekao da se i oni približe. Dok je Allah sa Musaom govorio, na lice mu se spuštalo blistavo svjetlo, pa u njega niko od ljudi nije mogao pogledati. Zato je Allah između Sebe i njih postavio zastor, pa su se ljudi približili i ušavši u oblak, pali na sedždu. Tu su čuli Allaha kako govori Musau, kako mu naređuje i zabranjuje: Uradi to, i to, a ne uradi to i to.

Kada je Allah sa ovim završio i oko Musaa se oblak razbio, oni su mu, kad se pojavio, rekli: *"O Musa, mi ti nećemo vjerovati, dok Allaha ne vidimo."* U tom trenutku pogodio ih je potres, tj. grom, od koga su svi pomrli. Musa je počeo dozivati Gospodara, moliti Ga i preklinjati riječima: *"Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onog što su uradili bezumnici naši?"*, tj. ne kažnjavaj nas zbog toga što su bezumnici naši obožavali tele, jer mi nismo krivi za ono što su oni radili!

Ibn Abbas, Mudžahid, Katade i Ibn Džurejdž kažu: "Potres ih je zadesio zato što nisu spriječili svoj narod da obožavaju tele. Njegove riječi: *"To je samo iskušenje Tvoje"* znače: to je iskušenje na koje Ti stavljaš."

Ovog su mišljenja Ibn Abbas, Se'id ibn Džubejr, Ebu el-Alije, er-Rebi' ibn Enes i više drugih učenjaka iz prvih i kasnijih generacija koji ovo tumače: Ti si onaj koji je ovo odredio i dao da se desi to što se desilo sa teletom kako bi ih na kušnju stavio. *"A njima je Harun još prije govorio: "O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni."* (Tā-hā, 90.)

Zato on kaže: *"To je samo iskušenje Tvoje, kojim Ti koga hoćeš u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš na pravi put ukazuješ"*. Tj. Svojim iskušenjem Ti zavodiš koga hoćeš, a upućuješ koga hoćeš, Tebi pripada sva vlast i odluka, i ono što Ti odlučiš i presudiš, niko ne može odvratiti ni spriječiti. *"Ti si Zaštitnik naš, pa nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti praštaš najviše; i dosudi nam milost i na ovom i na onom svijetu - mi se, uistinu, vraćamo Tebi."* Tj. kajemo Ti se, Tebi se obraćamo i Tebi se vraćamo.

Tako kažu: Ibn Abbas, Mudžahid, Se'id ibn Džubejr, Ebu el-Alije, Ibrahim et-Timi, Ed-Dahhak, Es-Sudejj, Katade i drugi. To je, uostalom, i jezičko značenje ovih riječi. *"Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću", reče On, "a milost Moja obuhvaća sve,* tj. kažnjava koga On hoće i kako On hoće. *a milost Moja obuhvaća sve.*

U Buharijinom i Muslimovom *Sahihu* stoji da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Allah stvorio nebesa i Zemlju, kod Sebe je, iznad Arša, zapisao: - Moja milost prevladava Moju srdžbu."[1] *Dat ću je onima koji budu bogobojazni*

[1] Buharija 97/22/7422/*Fethu-l-Bari* - 97/28/7453 - 97/55/7553; Muslim 49/4/14 i ostali.

i zekat davali, i onima koji u dokaze naše budu vjerovali, tj. sigurno ću je dati onima koji se budu okitili ovim svojstvima. *onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše.*

Iz gore navedenog se vidi da je Uzvišeni Allah, Musaa ﷺ, dok je sa njim razgovarao, između ostalog upoznao o dolasku Muhammeda ﷺ i njegova Ummeta. Mi smo, hvala Allahu, o ovom ajetu dovoljno opširno govorili u našem *Tefsiru*.

Katade kaže da je Musa rekao: "Gospodaru moj, u ovim pločama se govori o narodu od koga se bolji pojaviti neće i naređivat će da se čine dobra djela, a zabranjivati nevaljala. Gospodaru moj, daj da to bude moj narod!" "Ne, to će biti Ahmedov narod", odgovorio je Allah. "Gospodaru moj, u ovim pločama se govori o narodu koji će se među posljednjim pojaviti, a prvi će ući u Džennet. Gospodaru moj, daj da to bude moj narod!" "Ne, to će biti Ahmedov narod", odgovorio je Allah.

Musa je rekao: "Gospodaru moj, u ovim pločama se govori o narodu koji će svoju Knjigu čuvati u grudima i učiti napamet - a prije njih su narodi učili svoju Knjigu gledajući, pa kad bi je zatvorili ništa ne bi zapamtili; Allah će im dati pamćenje kakvo ni jednom drugom narodu nije dao. Gospodaru moj, daj da to bude moj narod." "Ne, to će biti Ahmedov narod", odgovorio je Allah.

Musa je rekao: "Gospodaru moj, u ovim pločama se govori i o narodu koji će vjerovati u ranije i kasnije objave. Borit će se protiv onih koji će srljati[1] krivim putem povodeći se za ćoravim lažovom (Dedždžalom). Gospodaru moj, daj da to bude moj narod!" "Ne, to će biti Ahmedov narod", odgovorio je Allah.

Musa je rekao: "Gospodaru moj, u ovim pločama se govori o narodu koji će jesti sadaku i imati nagradu, za razliku od prеđašnjih naroda čiju je primljenu sadaku gutala vatra, a odbijenu su zvijeri i ptice raznosile. Ovome narodu Ti si propisao da bogati daju siromašnima. Gospodaru moj daj da to bude moj narod." "Ne, to će biti Ahmedov narod", odgovorio je Allah.

Musa je rekao: "Gospodaru moj, u ovim pločama se govori o narodu kome se kad naumi da uradi dobro djelo pa ga ne uradi, piše nagrada kao da ga je uradio, a ako ga uradi, nagrada mu se uvećava od deset do sedam stotina puta. Gospodaru moj, daj da to bude moj narod!" "Ne, to će biti Ahmedov narod", odgovorio je Allah.

Musa je rekao: "Gospodaru moj, u ovim pločama se govori o narodu koji će imati pravo na šefa'at (zauzimanje). Gospodaru moj, daj da to bude moj narod!" "Ne, to će biti Ahmedov narod", odgovorio je Allah.

Katade dodaje: "Rečeno nam je da je Musa ﷺ nakon toga ostavio ploče i zamolio: - Allahu moj, daj da i ja budem od Ahmedovih sljedbenika!"

[1] Predaja je od Ibn el-Dževzija 1/40.

Mnogi se upuštaju u navođenje šta je sve bilo u razgovoru između Allaha i Musaa, i govore o stvarima koje nemaju nikakva osnova. Mi ćemo ovdje uz Allahovu pomoć navesti samo one hadise i ajete za koje smo sigurni.

Hafiz Ebu Hatim Muhammed ibn Hatim ibn Hibban u svom *Sahihu* u poglavlju: "Šta je Musa ﷺ pitao svoga Gospodara o najnižem i najvišem stepenu džennetlija" kaže: Pričao nam je Omer ibn Se'id et-Tai iz Mendža, da je njemu pričao Hamid ibn Jahja el-Belhi, a njemu Sufjan, da su mu dvojica čestitih učenjaka, Mutrif ibn Tarif i Abdulmelik ibn Ebdžer rekli, da su čuli eš-Ša'bija, a on el-Mugiru ibn Šu'bea, da je Poslanik ﷺ sa minbere rekao: "Musa ﷺ je upitao svoga Gospodara: - Koji stanovnik Dženneta će biti na najnižem stepenu?, pa mu je odgovorio: - Čovjek koji dođe nakon što džennetlije uđu u Džennet, pa će mu se reći: - Uđi u Džennet!, a on će reći: - Kako ću ući u njega, kada su ljudi već zauzeli svoja mjesta i uzeli ono što im je dato? Na to će mu biti rečeno: - Jesi li zadovoljan da imaš u Džennetu onoliko koliko je imao neko od vladara na dunjaluku? On će odgovoriti: - Jesam, Gospodaru moj. Tada će mu biti rečeno: - Imat ćeš to, i još toliko! On će na to reći: - Zadovoljan sam!, pa će mu biti rečeno: - Pored toga, imat ćeš šta god poželiš i šta god ugledaš, pa ti se dopadne! Zatim je Musa upitao svoga Gospodara: - A koje džennetlije će biti na najvišem stepenu? On mu je odgovorio: - Reći ću ti o njima: - Ja sam im pripremio i zapečatio počasti Svojom rukom. Tako nešto ni jedno oko nije vidjelo, ni jedno uho nije čulo, niti je kome naumpalo."[1]

O tome se govori i u Allahovoj Knjizi: *I niko ne zna kakve ih kao nagrada, za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.* (Es-Sedžde, 17.)

Ovaj hadis navode i Muslim i Tirmizija, obojica preko Ibn Omera, a on preko Sufjana - tj. Ibn Ujejne - itd., s tim što kod Muslima stoji: "A onda će mu se reći: "Jesi li zadovoljan da imaš bogatstvo koje je imao neko od vladara na ovom svijetu?", a on će odgovoriti: "Jesam, Gospodaru moj." Zatim će mu se reći: "Imat ćeš to i još toliko i još toliko i još toliko...", pa će nakon petog puta reći: "Zadovoljan sam, Gospodaru moj." Tada će mu se reći: "Imat ćeš to i još deset puta toliko, i imat ćeš šta god poželiš i šta god ugledaš, pa ti se dopadne!" A on će reći: "Zadovoljan sam, Gospodaru moj." Musa je zatim upitao: "Gospodaru moj, a oni koji će biti na najvišem stepenu?" On mu je odgovorio: "To su oni kojima sam Ja Svojom rukom pripremio počasti i zapečatio ih. Tako nešto ni jedno oko nije vidjelo, ni jedno uho čulo, niti je kome naumpalo!" On na kraju kaže: "O tome se govori i u Allahovoj Knjizi: *I niko ne zna kakve ih kao nagrada, za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.*

Tirmizija za ovaj hadis kaže da je hasen-sahih, i dodaje: "Neki ga navode od Ša'bija, a on od el-Mugire, ne navodeći ga kao Poslanikove riječi. Međutim, ispravnije je da su to Poslanikove riječi."

Ibn Hibban u poglavlju pod naslovom: "Kako je Musa ﷺ pitao svoga Gospodara o sedam stvari" kaže: "U Jerusalemu nam je Abdullah ibn Muhammed ibn Muslim pričao, da je čuo Harmela ibn Jahjaa, da mu je Ibn

[1] Muslim 1/84/312; Tirmizija u svom *Sunenu* 48/33/3198.

Wehb pričao, da je on čuo Amra ibn el-Harisa, on od Ebu es-Semha, on od Ibn Hudžejre, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Musa je pitao svoga Uzvišenog Gospodara o šest stvari za koje je mislio da će biti samo njegove, i još jednoj sedmoj na koju mu se odgovor nije dopao. Musa je upitao: "Gospodaru moj, ko je od tvojih robova najbogobojazniji?" "Onaj koji Me se stalno sjeća", odgovorio je. Musa je upitao: "Ko je od Tvojih robova najupućeniji?" "Onaj koji slijedi Uputu", odgovorio je. Musa je upitao: "Ko je od Tvojih robova najpravedniji?" "Onaj koji sudi ljudima kao i sebi", odgovorio je. Musa je upitao: "Ko je od Tvojih robova najučeniji?" "Učenjak koji se ne može zasititi znanjem i koji od drugih uzima znanje da bi svoje povećao." Musa je upitao: "Ko je od Tvojih robova najjači?" "Onaj koji oprosti kada može da kazni", odgovorio je. Musa je upitao: "Ko je od Tvojih robova najbogatiji?" "Onaj koji je zadovoljan sa onim što ima", odgovorio je. Musa je upitao: "Ko je od Tvojih robova najsiromašniji?" "Onaj koji nije zadovoljan sa onim što ima (sahib menkus)", odgovorio je.

Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Nije bogatstvo u velikom imetku, nego je bogatstvo u bogatstvu duše. Kad Allah hoće nekom dobro, dā mu bogatstvo u duši i bogobojaznost u srcu, a kad neće, dā mu siromaštvo u očima."[1] Ibn Hibban kaže: "Pod izrazom "sahib menkus" (onaj kome nije dovoljno) misli se na stanje onog kome je malo ono što mu je dato, pa traži još."

Ovu predaju u lancu koji ide preko Ibn Humejda, Jakuba et-Temimija, Haruna ibn Hubejra i njegova oca, te Ibn Abbasa, navodi i Ibn Džerir u svojoj *Historiji*, gdje kaže: "Musa je upitao Uzvišenog Gospodara..." s tim što u njoj stoji: "Musa reče: "Gospodaru moj, ko je od Tvojih robova najučeniji?" "Onaj ko znanjem drugih želi da poveća svoje, jer će možda u njemu naći nešto što će ga uputiti na pravi put, ili odvratiti od lošeg", odgovorio je. Musa je upitao: "Gospodaru moj, ima li na Zemlji iko znaniji od mene?" "Ima Hidr", rekao je. Musa je upitao kako će doći do njega, pa se desilo ono o čemu ćemo, ako Bog da, kasnije govoriti.

Drugi hadis sa značenjem onog kojeg je naveo Ibn Hibban

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Jahja ibn Ishak, da je čuo od Ibn Luhej'a, on od Deradža, on od Ebu el-Hejsina, a ovaj od Ebu Se'ida el-Hudrija, da je Poslanik ﷺ rekao: "Musa je rekao: "Gospodaru moj, Tvoj rob vjernik je na dunjaluku u oskudici." Na to su mu odškrinuta džennetska vrata pa je pogledao u njega.

"O Musa, evo šta sam mu sve pripremio", odgovorio je Allah. Musa je rekao: "Gospodaru moj, tako mi Tvoje moći i veličine, kada bi mu bile odsječene i ruke i noge, i puzao na svom licu od dana kada si ga stvorio do Kijametskog dana, a onda se ovdje smjestio, sve bi patnje zaboravio kao da ih

[1] Buharija 81/15/6446; Muslim 12/40/120 i ostali.

nikada nije ni doživio." Musa je rekao: "Gospodaru moj, Tvoj rob nevjernik je na dunjaluku u izobilju!" Na to su mu odškrinuta džehennemska vrata, pa mu je rečeno: "O Musa, evo šta sam mu sve pripremio." Musa je tada rekao: "Gospodaru moj, tako mi Tvoje moći i veličine, kad bi sav dunjaluk bio njegov od dana kada si ga stvorio do Kijametskog dana, a onda ga ovo čekalo, sva bi uživanja zaboravio, kao da nikakvo dobro nije doživio."[1] Ovu verziju navodi jedino Ahmed, a njena vjerodostojnost je sporna. Allah, opet, najbolje zna!

Ibn Hibban u poglavlju pod naslovom: "Kako je Allahov sugovornik molio Uzvišenog Gospodara da ga pouči nečemu čime će ga se sjećati?" - kaže: "Pričao nam je Ibn Seleme, da je njemu pričao Harmele ibn Jahja, a njemu Ibn Wehb, da je čuo od Amra ibn el-Harisa, da mu je Deradž pričao od Ebu el-Hejsema, a on od Ebu Se'ida, da je Poslanik ﷺ rekao: "Musa je rekao: "Gospodaru moj, pouči me riječima kojima ću Te se sjećati i dove Ti upućivati." "O Musa, izgovaraj - la ilahe illellah", rekao je. "Gospodaru moj, svaki Tvoj rob to zna i izgovara", odgovorio je Musa. "Izgovaraj - la ilahe illellah", rekao je. "Ja bih želio nešto što ćeš samo meni odrediti", rekao je Musa. "O Musa, kada bi sve što postoji na sedam nebesa i sedam zemalja bilo na jednoj strani, a la ilahe illellah na drugoj, ono bi prevagnulo!", odgovorio je Allah.

Ovaj hadis potvrđuju i neki drugi hadisi. Po značenju mu je najsličniji onaj kojeg navode autori *Sunena*, u kome stoji da je Poslanik ﷺ rekao: "Najbolja dova je arefatska dova, a najbolje što smo ja i vjerovjesnici prije mene izgovorili su riječi: "Nema boga sem Jedinog Allaha. On nema sudruga, Njemu pripada sva vlast i sva hvala i On je svemoćan."[2]

Ibn Ebi Hatim, tumačeći Ajeti-Kursiju, navodi: "Pričao nam je Ahmed ibn el-Kasim ibn Atijje, da je njemu pričao Ahmed ibn Abdurrahman ed-Dusejki, njemu njegov otac, a njemu njegov, da mu je Ešat ibn Ishak od Džà'fera ibn Ebu el-Mugire, on od Se'ida ibn Džubejra pričao, da je Ibn Abbas rekao: "Izraelćani su jednom prilikom upitali Musaa: "Spava li Tvoj Gospodar?" Pa im je odgovorio: "Bojte se Allaha!" Na to ga je zovnuo Uzvišeni Allah i rekao mu: "O Musa, pitali su te spava li tvoj Gospodar? Pa uzmi dvije čaše u ruke i klanjaj noćni namaz." Musa je tako i uradio. Kada je prošla prva trećina noći, prispalo mu se pa je pao na koljena, ali se ipak trznuo i stegao čaše. Pred kraj noći mu se ponovo prispalo, pa su mu čaše ispale i razbile se. Tada mu je Allah rekao: "O Musa, da Ja spavam, nebesa i Zemlja bi pala i razbila se, kao što su se razbile čaše u tvojim rukama!" Ibn Ebi Hatim dodaje. "Na to je Allah Svome Poslaniku objavio Ajeti-Kursiju."

A Ibn Džerir kaže: "Pričao nam je Ishak ibn Ebi Israil, da je njemu pričao Hišam ibn Jusuf od Umejje ibn Šibla, on od Hakema ibn Ebana, on od Ikrime, a on od Ebu Hurejre, da je čuo kako Allahov Poslanik ﷺ sa minbera o Musau

[1] Hadis da'if, Ahmed u svom *Musnedu* 4/322, 345, 346/Haleb.

[2] Malik u *el-Muwettau* 20/81/246; Es-Sujjuti u *el-Fethu-l-kebir* 1/208-209.

ﷺ govori sljedeće: "Musau ﷺ je jednom prilikom palo na pamet da li Uzvišeni Allah spava, pa mu je Allah poslao jednog meleka koji mu nije dao tri noći spavati. Nakon toga mu je dao po jednu staklenku u ruke i naredio da ih čuva. Kako ga je san savladao, ruke mu se umalo nisu sastavile, ali se prenuo i odmakao jednu od druge. Međutim, kada je ponovo zaspao, ruke su mu se sastavile, i staklenke su se razbile. Tako mu je Allah pokazao primjer: Da On zaspi srušila bi se nebesa i Zemlja!"

Ova predaja je garib i ne može se sa sigurnošću pripisivati Poslaniku. Prije će biti da su to Ebu Hurejrine riječi (mewkuf) i da se zasnivaju na israilijatima.

Uzvišeni Allah kaže: **i kada smo od vas zavjet uzeli i brdo iznad vas podigli: "Svojski prihvatite ono što smo vam dali i neka vam je na umu ono što je u Knjizi, da biste se kazne sačuvali!" - *vi ste poslije toga odustali, i da nije bilo Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, uistinu biste stradali!* (El-Bekare, 63.-64.)

On, također, kaže: *I kada smo iznad njih brdo podigli, - činilo se kao oblak, oni su bili uvjereni da će na njih pasti. "Prihvatite odlučno ono što smo vam dali, i neka vam je na umu ono što je u njemu - da biste bili bogobojazni!"* (El-A'rāf, 171.)

Ibn Abbas i više učenjaka iz prve generacije kažu: "Kada je Musa donio ploče sa ispisanim Tewratom, naredio im je da ih prihvate i svojski ih se pridržavaju. Oni su rekli: "Prvo nam ih pokaži, pa ako naređenja i zabrane u njima budu lahke, prihvatit ćemo ih."

Musa je rekao: "Ne, nego ih prihvatite onakve kakve jesu, pa ih više puta pročitajte." Tada je Allah naredio melekima pa su iznad njihovih glava nadnijeli brdo, koje je izgledalo poput oblaka i bilo im je rečeno: "Ako ne prihvatite ploče i ono što je na njima napisano, ovo brdo će se srušiti na vas", pa su ih prihvatili. Naređeno im je da učine sedždu, pa su je učinili iskrećući glavu na sedždi prema brdu, što je kao praksa kod jevreja ostalo do danas. Oni kažu: "Najbolja sedžda je ona kojom je od nas otklonjena kazna."

Sunejd ibn Dawud od Hadždžadža ibn Muhammeda navodi, da je Ebu Bekr ibn Abdullah rekao: "Kada ih je pokazao (ploče), svako brdo, drvo i kamen na Zemlji su se zatresli. Zato se jevreji, mladi ili stari, otresu i zaklimaju glavom kad im se čita Tewrat." Uzvišeni Allah kaže: *Vi ste poslije toga odustali,* tj. nakon što ste dali čvrsto obećanje i suočili se sa ovom strahotom, vi ste prekršili zavjet i dato obećanje, *i da nije bilo Allahove dobrote i milosti Njegove prema vama,* tj. da vam nije nastavio slati poslanike i objave, *uistinu biste stradali!*

Israilovi potomci i krava

Uzvišeni Allah kaže: **A kada je Musa rekao svome narodu: "Allah vam naređuje da zakoljete kravu", oni upitaše: "Zbijaš li ti to s nama šalu?" "Allahu se utječem od toga da budem neznalica!", reče on. * "Zamoli svoga Gospodara, u naše ime", rekoše, "da nam objasni kojih godina ona treba da bude." "On kaže", odgovori on, "da ta krava ne smije da bude ni stara ni mlada, nego između toga, srednje dobi, pa izvršite ono što vam se naređuje." * "Zamoli svoga Gospodara, u naše ime", rekoše, "da nam objasni kakve boje treba da bude." "On kaže", odgovori on, "da ta krava treba da bude jarko rumene boje, da se svidi onima koji je vide." * "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime", rekoše, "da nam objasni kakva još treba da bude, jer, nama krave izgledaju slične, a mi ćemo nju, ako Allah htjedne, sigurno pronaći." * "On kaže", reče on, "da krava ne smije da bude istrošena oranjem zemlje i natapanjem usjeva, treba da bude bez mahane i ikakva biljega." "E sada si je opisao kako treba!", rekoše, pa je zaklaše i jedva to učiniše. *I kada ste jednog čovjeka ubili, pa se oko njega prepirati počeli - Allah je dao da iziđe na vidjelo ono što ste bili sakrili. *Mi smo rekli: "Udarite ga jednim njezinim dijelom!" - i eto tako Allah vraća mrtve u život i pruža vam dokaze Svoje da biste shvatili.* (El-Bekare, 67.-73.)

Ibn Abbas, Ubejde es-Selmani, Ebu el-Alije, Mudžahid, es-Sudejj i još neki raniji učenjaci kažu: - Među Israilovim potomcima je bio jedan stariji bogataš koji je imao više bratića. Oni su priželjkivali njegovu smrt kako bi ga naslijedili. Jedan od njih ga je jedne noći ubio i ostavio tijelo na raskrsnici - a po drugoj verziji pred vratima jednog njihovog čovjeka. Ujutro su se ljudi počeli svađati oko toga, a njegov bratić je došao i počeo kukati i plakati za njim. Neko od njih je rekao: "Šta vam je, svađate se, a ne idete Allahovom poslaniku?" Na to je bratić ubijenog otišao Allahovom poslaniku Musau ﷺ i požalio se na slučaj svoga amidže, pa je Musa ﷺ rekao: "Zaklinjem Allahom svakog onog ko zna išta o ovom ubistvu, da nam to kaže." Međutim, niko o tome nije ništa znao, pa su onda ljudi od njega zatražili da o tom problemu upita svog Gospodara Uzvišenog.

On je tako i uradio, pa mu je Allah naredio da zakolju kravu. Tako je on rekao: *"Allah vam naređuje da zakoljete kravu."* Oni upitaše: *"Zbijaš li ti to s nama šalu?"* misleći: Mi te pitamo o slučaju ovog ubijenog čovjeka, a ti nam tako odgovaraš! *"Allahu se utječem od toga da budem neznalica!", reče on,* tj. Bože sačuvaj da ja o Allahu kažem nešto što mi On nije objavio! Tako mi je odgovorio kada sam Ga upitao ono što ste od mene tražili da Ga upitam.

Ibn Abbas, Ubejde, Mudžahid, Ikrime, es-Sudejj, Ebu el-Alije i još neki kažu: "Da su odmah uzeli bilo kakvu kravu i zaklali je, bilo bi dovoljno, ali su komplicirali stvar, pa je njima ispalo komplicirano." O tome postoji predaja od Poslanika (merfu'), ali joj je lanac prenosilaca slab.

Oni su pitali kako krava treba da izgleda, koje boje treba da bude, koje dobi, pa im je odgovarano onako kako im ju je bilo teško naći. O svemu tome opširnije smo govorili u našem *Tefsiru*.

Sve u svemu, bilo im je naređeno da zakolju kravu srednjih godina (awan), tj. ni staru ni mladu. Tako kažu: Ibn Abbas, Mudžahid, Ebu el-Alije, Ikrime, el-Hasan, Katade i mnogi drugi. Zatim su sami sebi otežali izbor, pitajući za njenu boju. Rečeno im je da treba biti rumenkaste boje, tj. da na sebi ima crvenkaste dlake, što je posebno lijepa boja. Zatim su ponovo otežali situaciju jer su rekli: *"Zamoli Gospodara svoga, u naše ime, da nam pojasni kakva još treba da bude, jer, nama krave izgledaju slične, a mi ćemo nju, ako Allah htjedne, sigurno pronaći."*

U predaji od Poslanika ﷺ koju navode Ibn Ebi Hatim i Ibn Mirdewejh, stoji: "Da Israilovi potomci nisu rekli: - *Ako Allah htjedne,* nikad je ne bi našli!"[1] Međutim, njena vjerodostojnost je sporna. Allah, opet, najbolje zna!

"On kaže", reče on, "da krava ne smije da bude istrošena oranjem zemlje i natapanjem usjeva, treba da bude bez mahane i ikakva biljega." "E sada si je opisao kako treba", rekoše, pa je zaklaše i jedva to učiniše. Ove osobine je bilo još teže pronaći od prethodnih. Jer im je sada bilo naređeno da zakolju kravu koja nije istrošena oranjem zemlje ili napajanjem usjeva, koja je potpuno zdrava i bez ikakvih mahana ili biljega. To kažu Ebu el-Alije i Katade. Riječi: *i ikakva biljega* znače da može biti samo jedne boje, da nema nikakvih mahana i bilo kakve druge boje. Kada im je opisao njen izgled i osobine, rekli su: *"E sada si je opisao kako treba."* Kaže se da su kravu sa takvim osobinama pronašli kod jednog njihovog čovjeka poznatog po dobročinstvu prema svome ocu. Kada su je zatražili, odbio je da im je dā. Nudili su mu sve veću cijenu, dok mu nisu ponudili - kao što to es-Sudejj navodi, zlata koliko je ona teška, ali je i to odbio. Tek kada su mu ponudili deset puta više od njene težine, pristao je da im je proda.

Kad su je kupili, poslanik im je naredio da je zakolju, *pa je zaklaše i jedva to učiniše,* tj. kolebajući se. Zatim im je prenio Allahovo naređenje da ubijenog udare jednim njenim dijelom; jedni kažu butom, drugi hrskavicom a treći mesom između plećki. Kada su to uradili, Uzvišeni Allah je ubijenog oživio, pa je ustao dok mu je iz vratne žile curila krv. Allahov poslanik Musa ga je upitao: "Ko te je ubio?" "Ubio me je moj bratić", odgovorio je, a zatim ponovo pao mrtav.

Uzvišeni Allah kaže: *i eto tako Allah vraća mrtve u život i pruža vam dokaze Svoje da biste shvatili.* Tj. kao što ste se osvjedočili u proživljenje ovog čovjeka Allahovim naređenjem, tako će Allah, kad bude htio, to uraditi i sa ostalim umrlim ljudima: On će ih oživjeti u jednom momentu, kao što kaže: *"Stvoriti sve vas i sve vas oživjeti isto je kao i stvoriti jednog čovjeka!"* (Lukman, 28.)

---

[1] Bilježi je Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 1/165; Ibn Ebi Hatim 2/1/325.

Musa i Hidr ﷺ

Uzvišeni Allah kaže: **A kad Musa reče momku svome: "Sve ću ići dok ne stignem do mjesta gdje se sastaju dva mora, ili ću dugo, dugo ići!" *I kad njih dvojica stigoše do mjesta na kojem se ona sastaju, zaboraviše na ribu svoju, pa ona u more sklizno. *A kada se udaljiše, Musa reče svom momku: "Daj nam užinu našu, jer smo se od ovog našeg putovanja umorili." *"Vidi!", reče on, "kad smo se kod one stijene svratili, ja sam zaboravio onu ribu - sam šejtan je učinio da je zaboravim da ti je ne spomenem, mora da je ona skliznula u more; baš čudnovato!" *"E, to je ono što tražimo!", reče Musa, i njih dvojica se vratiše putem kojim su bili došli, *i nađoše jednog Našeg roba kojem smo milost Našu darovali i onome što samo Mi znamo naučili. *"Mogu li da te pratim", upita ga Musa, "ali da me poučiš onome čemu si ti spravno poučen?" *"Ti sigurno nećeš moći sa mnom izdržati", reče onaj, *"a kako bi i izdržao ono o čemu ništa ne znaš?" *"Vidjećeš, ako Bog da, da ću strpljiv biti", reče Musa, "i da ti se neću ni u čemu protiviti." *"Ako ćeš me već pratiti", reče onaj, "onda me ni o čemu ne pitaj dok ti ja o tome prvi ne kažem!" *I njih dvojica krenuše. I kada se u lađu ukrcaše, onaj je probuši. "Zar je probuši da potopiš one koji na njoj plove? Učinio si, doista, nešto vrlo krupno!" *"Ne rekoh li ja", reče onaj, "da ti, doista, nećeš moći izdržati sa mnom?" *"Ne karaj me što sam zaboravio", reče, "i ne čini mi poteškoće u ovom poslu mome!" *I njih dvojica krenuše. I kad sretoše jednog dječaka, pa ga onaj ubi, Musa reče: "Što ubi dijete bezgriješno, koje nije nikoga ubilo! Učinio si, doista, nešto vrlo ružno!" *"Ne rekoh li ja tebi", reče onaj, "da ti doista, nećeš moći izdržati sa mnom?" *"Ako te i poslije ovoga za bilo šta upitam", reče, "onda se nemoj sa mnom družiti. Eto sam ti se opravdao!" *I njih dvojica krenuše; i kad dođoše do jednog grada, zamoliše stanovnike njegove da ih nahrane, ali oni odbiše da ih ugoste. U gradu njih dvojica nađoše jedan zid koji tek što se nije srušio, pa ga onaj prezida i ispravi. "Mogao si", reče Musa, "uzeti za to nagradu." *"Sada se rastajemo ja i ti", reče onaj, "pa da ti objasnim zbog čega nisi mogao da se strpiš. *Što se one lađe tiče, ona je vlasništvo siromaha koji rade na moru, i ja sam je namjerno oštetio, jer je iza njih bio jedan vladar koji je svaku ispravnu lađu otimao; *što se onog dječaka tiče, roditelji njegovi su vjernici, pa smo se pobojali da ih on neće na nasilje i nevjerovanje navratiti, *a mi želimo da im Gospodar njihov, umjesto njega, da boljeg i čestitijeg od njega, i milostivijeg; *a što se onog zida tiče - on je dvojice dječaka, siročadi iz grada, a pod njim je zakopano njihovo blago. Otac njihov je bio dobar čovjek i Gospodar tvoj želi, iz milosti Svoje, da oni odrastu i izvade svoje blago. Sve to ja nisam uradio po svome rasuđivanju. Eto to je objašnjenje za tvoje nestrpljenje!"* (El-Kehf, 60.-82.)

Neke ehli-kitabije kažu: Musa koji se ovdje spominje sa Hidrom jeste Musa ibn Nensa ibn Jusuf ibn Jakub ibn Ishak ibn Ibrahim el-Halil. Za njima su se poveli i neki koji se koriste njihovim djelima i prenose iz njihovih knjiga. Među njih spada i Newf ibn Fudale el-Humejri eš-Šami el-Bikali - koji se još zove i ed-Dimiški. Njegova majka je bila žena Ka'bu-l-Ahbara.

Međutim, ovdje se radi o Musau ibn 'Imranu, poslaniku Israilovih potomaka, na što ukazuju tekstovi Kur'ana i vjerodostojnog hadisa, koje prenose Buharija i Muslim.

Buharija tako navodi: "Pričao nam je el-Humejdi, da je njemu pričao Sufjan, a njemu Amr ibn Dinar, da je Se'id ibn Džubejr pričao: "Jednom sam Ibn Abbasu rekao: - Newf el-Bikali tvrdi da Musa koji se spominje sa Hidrom nije Musa poslanik Israilovim potomcima. Na to je Ibn Abbas rekao: "Laže, Allahov neprijatelj! Ubejj ibn Ka'b nam je pričao, da je čuo Allahovog Poslanika ﷺ da je rekao: "Jednom je Musa ustao i obratio se Israilovim sinovima, pa je upitan koji čovjek je najznaniji, a on je odgovorio: "Ja." Na to ga je Allah ukorio jer znanje nije pripisao Njemu, pa mu je objavio: "Ima jedan Moj rob na sastavu dvaju mora, znaniji od tebe." "Gospodaru moj, kako ću ga prepoznati?", upitao je Musa. "Uzmi jednu ribu i stavi je u torbu, pa gdje je izgubiš, tu će biti", odgovorio je Allah. Musa je uzeo ribu, stavio je u torbu i krenuo sa svojim mladićem Jošuom ibn Nunom. Stigavši do jedne stijene, spustili su glave i zaspali. Za to vrijeme riba je skakala po torbi, izvukla se iz nje i dograbila mora. Allah je zaustavio ribi tok vode, pa je postala poput luka. Kada se probudio, njegov pratilac mu je zaboravio reći šta se desilo sa ribom, pa su ostatak dana i noći nastavili putovati.

Kada je sutradan svanulo, Musa je rekao mladiću: *"Daj nam užinu našu, jer smo se od ovog našeg putovanja umorili."*

On dalje kaže: - Musa se nije umorio sve dok nije prošao mjesto koje mu je Allah odredio. Mladić sa njim mu je odgovorio: *"Vidi, kad smo se kod one stijene svratili, ja sam zaboravio onu ribu,- sam šejtan je učinio da je zaboravim da ti je ne spomenem, mora da je ona skliznula u more; baš čudnovato!* Musa i mladić su se začudili kako je riba skliznula pa mu je Musa rekao: *"E, to je ono što tražimo!" i njih dvojica se vratiše putem kojim su bili došli.*

Njih dvojica su se, prateći trag kuda su došli, vratili do one stijene i tamo zatekli čovjeka zavijenog u odjeću. Musa mu je nazvao selam, a Hidr ga upitao: "Odakle u tvojoj zemlji selam?" "Ja sam Musa", odgovorio je, a onaj upitao: "Musa Israilovih potomaka?" "Da", rekao je Musa, *"došao sam da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen." "Ti sigurno nećeš moći sa mnom izdržati", reče onaj,* tj. "O Musa, ja ponešto što me je Allah poučio znam što ti ne znaš, kao što i ti ponešto znaš što te je Allah poučio, a ja ne znam." Na to mu je Musa rekao: "Vidjećeš, ako Bog da, da ću biti strpljiv, i da ti se neću ni u čemu protiviti!"

Hidr mu je rekao: *"Ako ćeš me već pratiti, onda me ni o čemu ne pitaj, dok ti ja o tome prvi ne kažem! I njih dvojica krenuše."* Išli su obalom mora pa je pored njih naišla lađa. Hidr je zamolio da ih povezu, pa su ih, kad su vidjeli Hidra, povezli bez ikakve naknade. Ušavši u lađu, Hidr je odjednom uzeo sjekiricu i odvalio jednu dasku, pa mu je Musa rekao: "Ljudi su nas besplatno povezli, a ti si počeo razvaljivati lađu, da potopiš one koji na njoj plove? *"Učinio si, doista, nešto vrlo krupno." "Ne rekoh li ja", reče onaj, "da ti, doista, nećeš moći izdržati sa mnom." "Ne karaj me što sam zaboravio", reče, "i ne čini mi poteškoće u ovom poslu mome."*

Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "To je bio prvi slučaj kada je Musa zaboravio." Zatim je vrabac sletio na rub lađe i zabo kljun u more, pa je Hidr rekao Musau: "Moje i tvoje znanje u odnosu na Allahovo nije ništa veće od onog što je ovaj vrabac uzeo u kljun u odnosu na ovo more!"

Iskrcavši se s lađe, dok su išli obalom, Hidr je ugledao jednog dječaka kako se sa djecom igra, pa je dječaka uzeo za glavu, zavrnuo mu je i ubio ga. Na to mu je Musa rekao: *"Što ubi dijete bezgriješno, koje nije nikoga ubilo! Učinio si, doista, nešto vrlo ružno!" "Ne rekoh li ja tebi", reče onaj, "da ti, doista, nećeš moći izdržati sa mnom."* Ovo je bilo upozorenje još oštrije od prvog, pa je Musa rekao: *"Ako te i poslije ovoga za bilo šta upitam, onda se nemoj sa mnom družiti! Eto sam ti se opravdao." "I njih dvojica krenuše; i kada dođoše do jednog grada, zamoliše stanovnike njegove da ih nahrane, ali oni odbiše da ih ugoste. U gradu njih dvojica nađoše jedan zid koji tek što se nije srušio"*, tj. koji se bio nageo, pa ga Hidr *"prezida i ispravi"*, tj. svojim rukama; Musa je rekao: "Mi smo ovim ljudima došli i zamolili ih, pa nas nisu ni nahranili ni ugostili." *"Mogao si uzeti za to nagradu." "Sada se rastajemo ja i ti", reče onaj, "pa da ti objasnim..."* pa sve do riječi: *"Eto, to je objašnjenje za tvoje nestrpljenje!"* (El-Kehf, 82.) Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Žao nam je što se Musa nije još strpio, pa da nam Allah ispriča slučaj njih dvojice u cjelosti."

Se'id ibn Džubejr kaže: "Ibn Abbas bi ovaj ajet učio: *"Jer je iza njih bio jedan vladar koji je svaku ispravnu lađu otimao."* On bi, također, učio: *"Što se tiče onog dječaka, on je bio nevjernik, a njegovi roditelji su vjernici."*"[1]

Ovu predaju Buharija navodi i od Kutejbe, a on opet od Sufjana ibn Ujejne i dalje sličnim senedom. Između ostalog, u njoj stoji: "Musa krenu u pratnji svoga momka Jošua' ibn Nuna, noseći sa sobom ribu. Kada su došli do stijene, pored nje su odsjeli, pa je Musa spustio glavu i zaspao."

Sufjan kaže: "U hadisu među čijim prenosiocima se ne spominje Amr stoji: "Ispod stijene izvire vrelo koje se zove "el-Hajat" (Život). Što god ta voda dohvati, oživi. Kad je riba došla u dodir sa vodom s tog izvora, oživjela je, izašla iz torbe i skliznula u more. Probudivši se - *Musa je rekao svom momku: "Daj nam užinu našu, jer smo se od ovog našeg putovanja umorili."* Uz ovaj ajet Sufjan navodi spomenuti hadis. On dalje kaže: "Vrabac je sletio na rub lađe i zagnjurio kljun u more. Hidr je na to rekao Musau: "Moje i tvoje znanje i znanje svih stvorenja u odnosu na Allahovo nije ništa veće nego što je voda koju je kljunom zagrabio vrabac u odnosu na more." Nakon ovoga on dalje navodi cio tekst hadisa.

Buharija kaže: "Pričao nam je Ibrahim ibn Musa, da mu je pričao Hišam ibn Jusuf, a njemu Ibn Džurejdž: "Pričali su mi Ja'la ibn Muslim i Amr ibn Dinar od Se'ida ibn Džubejra - jedan kraće a drugi opširnije - i još jedan čovjek, kojeg sam čuo da od Se'ida ibn Džubejra prenosi: "Bili smo kod Ibn Abbasa u njegovoj kući, kad je rekao: "Pitajte me!" Ja sam upitao: "Ibn

[1] Muslim 43/46/170; Buharija 3/44/122; Tirmizija 48/19/3149.

Abbase, Allah mi je svjedok da bih za tebe dao život, u Kufi ima jedan čovjek pripovijedač po imenu Newf, koji tvrdi da vjerovjesnik Musa koji je poslan Izraelćanima, nije taj (koji je bio sa Hidrom)."

Prema Amrovoj verziji, Ibn Abbas je rekao: "Laže, Allahov neprijatelj!" S druge strane, Ja'la mi je pričao, da je Ibn Abbas rekao: "Ubejj ibn Ka'b mi je pričao da je Allahov Poslanik ﷺ rekao da je to bio Musa, Allahov poslanik. On, Musa, je jednog dana opominjao ljude, dok ih nije rasplakao i srca im omekšao a onda od njih krenuo. Jedan čovjek je krenuo za njim i upitao: "Allahov poslaniče, ima li na Zemlji iko znaniji od tebe?" "Nema," odgovorio je. Na to ga je Allah ukorio, jer nije znanje pripisao Njemu, pa mu je rečeno: "Ima." "A ko je taj Gospodaru?", upitao je Musa. "Na sastavu dvaju mora", odgovorio je. "Gospodaru, daj mi znak pomoću kojeg ću ga prepoznati!" Amr mi je pričao da mu je On odgovorio: "Tamo gdje ti pobjegne riba", a Ja'la, da mu je On odgovorio: "Uzmi mrtvu ribu, pa gdje u nju bude udahnuta duša."

Musa je uzeo ribu, stavio je u torbu i rekao svome momku: "Zadužujem te samo jedno, da paziš i kažeš mi kada ti riba nestane". Na to je momak rekao: "Nisam puno zadužen." To se vidi i iz riječi Uzvišenog: *I kada se udaljiše, Musa reče momku svome:* Jošu'i ibn Nunu. Ovo ne stoji u verziji koju prenosi Se'id ibn Džubejr.

On dalje kaže: "Dok je Musa spavao u hladu stijene na vlažnoj zemlji, riba se počela micati. Mladić je pomislio: "Neću ga buditi" - a kada se probudio, momak je zaboravio da mu kaže. Riba je iskliznula iz torbe i dograbila se mora. Allah joj zaustavi tok mora, tako da joj je trag ostajao kao po kamenu. Amr mi je rekao: "Ovako, kao da joj je trag ostajao po kamenu" - pa je napravio krug spojivši svoje palčeve i kažiprste.

"jer smo se od ovog našeg putovanja umorili." "Allah će ti dati da se odmoriš," odgovorio je momak. U Se'idovoj verziji se ne pominje ovaj momenat. Kad mu je momak ispričao šta je bilo sa ribom, njih dvojica su se vratili i našli Hidra - prema kazivanju Osmana ibn Ebi Sulejmana, na zelenom tepihu na obali mora, odnosno - prema onom što kaže Se'id ibn Džubejr - zamotanog u odjeću, čiji je jedan kraj stavio pod noge, a drugi pod glavu. Musa mu je nazvao selam, pa je otkrio glavu i upitao: "Zar na zemlji ima selama? Ko si ti?" On mu je odgovorio: "Ja sam Musa" a ovaj upitao: "Musa Israilovih potomaka?" "Jeste", odgovorio je. "Šta hoćeš?", upitao je, pa je Musa rekao: "Došao sam da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen." On je upitao: "Zar ti nije dovoljno što imaš Tewrat i što ti dolazi objava? Musa, ja imam znanje koje ti ne trebaš znati, a ti posjeduješ drugo, koje ja ne trebam znati." U tom je jedna ptica kljunom zahvatila morske vode, pa je on rekao: "Tako mi Allaha, moje i tvoje znanje naspram Allahovog je poput onog što je zahvatila ova ptica u odnosu na more."

I kada se u lađu ukrcaše - tj. naiđu na male lađe, koje su prevozile ljude sa jedne obale na drugu. Oni ga poznadoše i rekoše: "Ovo je Allahov dobri rob." Mi upitasmo Se'ida: "Je li Hidr?", a on odgovori "Jeste." - Njemu nećemo naplatiti prijevoz. Međutim on ju je, kad se ukrcao, probušio. Vidjevši to, Musa je rekao: *"Zar je probuši da potopiš one koji na njoj plove? Učinio si, doista, nešto vrlo*

krupno." Mudžahid kaže: "nešto ružno". *"Ne rekoh li ja", reče onaj, "da ti, doista, nećeš moći izdržati sa mnom."* U prvom slučaju Musa je zaboravio, u drugom je postavio uvjet, a u trećem je namjerno progovorio. *"Ne karaj me što sam zaboravio", reče, "i ne čini mi poteškoće u ovom poslu mome." I njih dvojica krenuše. I kad sretoše jednog dječaka, onaj ga ubi.* - Ja'la kaže da je Se'id rekao: "Naišao je na djecu kako se igraju, pa je zgrabio dječaka nevjernika među njima, povalio ga i zaklao nožem. *Musa reče: "Što ubi dijete bezgriješno, koje nije nikoga ubilo?"*, tj. nije radilo ružne stvari. Ibn Abbas je to čitao: "nevinu, nedužnu osobu, muslimana." Tako se kaže: "Nevinog dječaka."

I njih dvojica krenuše. *"U gradu njih dvojica naiđoše na jedan zid koji tek što se nije srušio, pa ga onaj prezida i popravi."* Se'id kaže: "Svojom rukom, ovako - pa podiže ruku - pa se on ispravi," a Ja'la kaže: "Mislim da je Se'id rekao: "On ga je pogladio, pa se on ispravio." Musa je rekao: *"Mogao si uzeti za to nagradu."* Se'id kaže: "Nagradu u jelu." *Iza njih je bio,* Ovo Ibn Abbas čita: *"Jer je ispred njih bio."* Dakle, pred njima je bio vladar za kojeg se prenosi, ali ne od Se'ida, da se zvao "Heded ibn Meded", a dječak koji je ubijen zvao se "Džisor." *Vladar koji je svaku ispravnu lađu otimao,* pa sam htio da je, kad naiđe pored njega, ostavi kao neispravnu, a kada to prođe, da je poprave i da se i dalje njome koriste. Jedni kažu da su je popravili daskom, a drugi: katranom.

"Njegovi roditelji su bili vjernici", a on je bio nevjernik, *"pa smo se pobojali da ih on neće na nasilje i nevjerovanje navratiti"*, tj. da će ih ljubav prema njemu navesti da ga slijede u nevjerstvu, *a mi želimo da im Gospodar njihov, umjesto njega, da boljeg, čestitijeg i milostivijeg od njega,* jer je rekao: *"Što ubi dijete bezgriješno." (nefsen zekijjeten) "i milostivijeg"*, prema kojem će oni biti milostiviji nego prema onom prvom, kojeg je Hidr ubio.

Se'id ibn Džubejr kaže da su u zamjenu za njega dobili kćerku. Dawud ibn Ebi Asim također prenosi od više osoba da se radi o kćerki.

Tu predaju navodi i Abdurrezzak od Ma'mera, on od Ebu Ishaka, on od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa, da je rekao: "Obraćajući se Israilovim potomcima Musa je jednom prilikom rekao: "Niko više od mene ne zna o Allahu." Zato mu je naređeno da se sretne sa ovim čovjekom." On dalje navodi isti tekst već navedene predaje.

Sličnu predaju navodi i Muhammed ibn Ishak od el-Hasana ibn Ammare, on od el-Hakema ibn Ujejne, on od Se'ida ibn Džubejra, on od Ibn Abbasa, on od Ubejja ibn Ka'ba a on od Allahovog Poslanika ﷺ.

El-Awfi je, također, od njega navodi kao mewkuf predaju. Ez-Zuhri navodi od Ubejdullaha ibn Abdullaha ibn Utbe ibn Mes'uda, a on od Ibn Abbasa, da su on i el-Hurr ibn Kajs ibn Hisn el-Fezzari jednom prilikom raspravljali o Musaovom prijatelju, pa je Ibn Abbas rekao da je to bio Hidr. Dok su oni raspravljali, pored njih je naišao Ubejj ibn Ka'b, pa ga je Ibn Abbas pozvao i rekao mu: "Ja i ovaj moj prijatelj raspravljamo o Musaovom prijatelju koga je Musa tražio da sretne. Jesi li ti od Allahovog Poslanika išta o tome čuo?" "On je odgovorio: "Jesam" i dalje naveo spomenuti hadis. Mi smo, hvala Allahu, tumačeći suru el-Kehf, ranije naveli verzije seneda i teksta tog hadisa.

Što se tiče riječi **što se onoga zida tiče - on je dvojice dječaka siročadi iz grada.*- es-Suhejli o njima kaže: "To su bili Asrem i Sarim, dva Kašihova sina, a za riječi *"*a pod njim je zakopano njihovo blago.*" Ikrime kaže da je to bilo zlato, a Ibn Abbas znanje.

Najvjerovatnije je da je to bila zlatna ploča, na kojoj je bilo ispisano znanje. El-Bezzar kaže: "Pričao nam je Ibrahim ibn Se'id el-Džewheri, da mu je pričao Bišr ibn el-Munzir, a njemu el-Haris ibn Abdullah el-Jahsibi, da je čuo od Ajaša ibn Abbasa el-Gassanija, on od Ibn Hudžejre, on od Ebu Zerra, a on od Poslanika ﷺ, da je rekao: "Blago koje Allah spominje u Svojoj Knjizi jeste ploča od zlata, a na njoj je bilo napisano: "Čudim se onome ko vjeruje u sudbinu kako se može truditi? Čudim se onome kome je na umu Džehennem kako se može smijati? Čudim se onome kome je na umu smrt kako može biti nemaran? Nema boga sem Allaha, a Muhammed je Allahov Poslanik." Verzije slične ovoj prenose se i od Hasana el-Basrija, Gafrinog oslobođenog roba Omera i Dža'fera es-Sadika.

"Otac njihov je bio dobar čovjek." Po jednima, on je bio njihov sedmi, a po drugima deseti predak. U svakom slučaju, iz toga se izvodi zaključak da se radi dobrog čovjeka čuva i njegovo potomstvo. A od Allaha tražimo pomoć.

Riječi *iz milosti Svoje* su dokaz da je on bio vjerovjesnik (nebijj) i da ništa nije radio po svom nahođenju, nego po Allahovom naređenju. Drugi kažu da je bio poslanik (resul), a treći da je bio evlija (welijj). Još je čudnije da neki tvrde da je bio melek. Mislim da je posebno čudan stav onih koji kažu da je bio faraonov sin. Ima i onih koji tvrde da je on bio sin Dahhaka, koji je hiljadu godina vladao svijetom.

Ibn Džerir kaže: "Većina ehli-kitabija vjeruje da je on živio u vrijeme Efridona." Ima mišljenja da je živio u početku vladavine Zulkarnejna za koga neki tvrde da je bio Efridon. Neki kažu da se radi o Zulferesu (konjaniku) koji je živio u vrijeme Ibrahima ﷺ, te da se napio Vode života, pa je postao besmrtan, i da je i danas živ.

Pored toga, ima mišljenja da se radi o potomku nekog od onih koji su povjerovali Ibrahimu ﷺ i sa njim učinili hidžru iz Babilona, te da mu je po jednima ime bilo Melkan, a po drugima Eremija ibn Halkija i da je u doba Sebasiba ibn Behrasiba bio poslanik.

Ibn Džerir kaže: "Svako ko je upućen u rodoslovlje između Efridona i Sebasiba, zna da je između njih dvojice bio dugi vremenski period" i dodaje: "Ispravno je mišljenje da je on živio dugo, od vremena Efridona do Musaa ﷺ čije poslanstvo pada u vrijeme Minušehra, perzijskog vladara, jednog od sinova Ebredža ibn Efridona, koji je od djeda Efridona naslijedio vlast i ostao poznat kao pravedan vladar. On je prvi izumio kopanje rovova i postavljenje starješine za svako naseljeno mjesto. Vladao je skoro sto pedeset godina, i smatra se da porijeklo vodi od loze Ishaka ibn Ibrahima. O njemu se pripovijedaju lijepe, poučne i korisne priče, pune rječitosti, koje plijene pažnju i izazivaju divljenje slušalaca što ukazuje na to da bi, a Allah, opet, najbolje zna, mogao biti od Ibrahimove ﷺ loze."

Uzvišeni Allah kaže: *Allah je od svakog vjerovjesnika, kome je Knjigu objavio i mudrost dao, obavezu uzeo: "Kada vam, poslije, dođe poslanik koji će potvrditi da je istina ono što imate, hoćete li mu sigurno povjerovati i sigurno ga pomagati? Da li pristajete i prihvaćate da se na to Meni obavežete?", Oni su odgovarali: "Pristajemo!" "Budite, onda, svjedoci", rekao bi On, "a i Ja ću s vama svjedočiti."* (Ali 'Imrān, 81.)

Ovim je Allah od svakog vjerovjesnika uzeo obavezu da će povjerovati i pomoći poslanika koji bude došao iza njega. Navedeno vjerovanje i zavjet odnose se na Muhammeda ﷺ, jer je on posljednji vjerovjesnik. Zato je bila obaveza svakom poslaniku, ukoliko ga doživi, da mu povjeruje i pomogne ga. Da je i Hidr bio živ u njegovo vrijeme, ne bi mu preostalo ništa drugo nego da ga slijedi, prikloni mu se i pomogne ga. U tom slučaju bio bi među onima koji su na Bedru bili pod njegovim barjakom, kao što je, uostalom, bio Džibril i drugi odabrani meleki.

Najviše što je Hidr ﵇ mogao biti je vjerovjesnik (nebijj) (što je i najopravdanije), ili poslanik (resul) kako kažu drugi, ili melek kako kažu treći. Ma šta od toga bio, nesporno je da je Džibril najodabraniji među melekima, i da je Musa odabraniji od Hidra. Da je kao takav, bio bi dužan povjerovati u Muhammeda ﷺ i pomoći ga, a da ne govorimo ako je bio evlija, kako mnogi tvrde? Ipak ispravnije je i vjerovatnije da se ubraja među poslanike. Ne postoji ni jedan - ni hasen ni da'if hadis koji bi potvrdio da je on ikada došao Allahovom Poslaniku ﷺ, ili da se susreo sa njim. Za hadis o saučešću u kome se spominje njegovo ime, iako ga navodi El-Hakim, mora se reći da mu je lanac prenosilaca slab (da'if). Allah, opet, najbolje zna. O Hidru ćemo, ipak, u zasebnom poglavlju nešto više reći.

Kratko kazivanje o Musau od početka do kraja kakvo se navodi u hadisu o iskušenjima

Imam Ebu Abdurrahman en-Nesai u svom *Sunenu*, tumačeći riječi Uzvišenog iz sure Tā-hā: *"A ti si ubio jednog čovjeka, pa smo te Mi brige oslobodili i na razna te iskušenja stavili."* (Tā-hā, 40.), navodi hadis o iskušenjima[1] u kojem kaže: "Pričao nam je Abdullah ibn Muhammed; pričao nam je Jezid ibn Harun; pričao nam je Asbeg ibn Zejd; obavijestio nas je el-Kasim ibn Ebi Ejjub da mu je Se'id ibn Džubejr pričao: "Upitao sam Abdullaha ibn Abbasa o riječima Uzvišenog upućenih Musau: *i na razna te iskušenja stavili,* kakva su to iskušenja?, pa mi je odgovorio: "Sačekaj dok svane, o Ibn Džubejre, to je duga priča!"

Kada je svanulo, poranio sam do Ibn Abbasa da ispuni što mi je obećao, i ispriča dugu priču o iskušenjima. Pa je rekao: - Faraon i njegova svita su se jednom prilikom sjetili Allahovog obećanja Ibrahimu ﵇ da će neke od

[1] Hadis bilježi Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 3/148-153/Haleb; u ovakvom obliku ga bilježi Nesaija u *es-Sunenu-l-kubra*.

njegovih potomaka učiniti poslanicima i vladarima, pa je jedan od njih rekao: - Izraelćani to iščekuju i u to nimalo ne sumnjaju. Mislili su da je to Jusuf ibn Ja'kub, ali kada je umro, rekli su da im Ibrahim nije tako obećao.

Tada je faraon rekao: - Pa šta predlažete? Raspravljajući o ovome dogovorili su se da među Izraelćane pošalju svoje ljude sa noževima i da pokolju svu mušku djecu koju među njima nađu. Tako su i uradili.

Međutim, kada su primjetili da stariji Izraelćani izumiru a mladi u ubijanju nestaju, pobojali su se da ne dođe do njihovog istrebljenja, pa da sami moraju raditi poslove koje su za njih oni radili, te su neki savjetovali: Jedne godine ubijajte samo mušku djecu, a druge godine nemojte kako bi odrasla i zauzela mjesto starijih.

Na taj način se preživjeli neće previše namnožiti da bi ih se bojali, niti izumrijeti pa da ostanete bez potrebne pomoći koju vam u poslovima pružaju.

Tako su i odlučili. Musaova majka zanijela je Haruna u godini u kojoj se novorođenčad nisu ubijala, pa ga je slobodno, ni od kog ne krijući, rodila.

Iduće godine zanijela je Musaa ﵇. Obuzimala ju je briga i tuga. Eto, to je jedno od iskušenja, o Ibn Džubejre! Još u utrobi majke vidjelo se da će imati neprijatnosti. Tada ju je Allah nadahnuo: **Ne strahuj i ne tuguj! Mi ćemo ti ga, doista, vratiti i poslanikom ga učiniti.* (El-Kasas, 7.) Zatim joj je naređeno da ga, kad ga rodi, stavi u sanduk i baci u vodu.

Kad ga je rodila tako je i učinila, ali joj je, kad je nestao iz vida, prišao šejtan i donio zlu misao: "Šta uradih sa svojim sinom?! Draže bi mi bilo da je preda mnom zaklan pa da ga pokopam i sahranim, nego što sam ga bacila morskim životinjama i ribama!"

Tako ga je voda odnijela do rukavca na obali rijeke, odakle su sluškinje faraonove žene uzimale vodu. Ugledavši sanduk, one su ga uzele i htjele da otvore, ali je jedna od njih rekla: "Unutra je blago, pa ako ga otvorimo, vladareva žena nam neće vjerovati koliko smo našle unutra." Zato su ga odnijele onakvog kakav je bio, ne izvadivši ništa, i predale joj ga. Kada ga je otvorila, ugledala je dijete, prema kome joj je Allah ulio ljubav kao ni prema kome drugom. *I srce Musaove majke ostade prazno* (El-Kasas, 10.), ne misleći ni o čemu drugom, osim o Musau. Međutim, kad su oni koljači čuli za njega, sa svojim noževima su došli faraonovoj ženi, da ga zakolju. Eto, i to je jedno od iskušenja, o Ibn Džubejre!

Međutim, ona im je rekla: "Ostavite ga, ovo jedno dijete neće povećati broj Israilovih potomaka. Kada faraon dođe, ja ću ga zamoliti da mi ga pokloni. Ako to uradi, dobro i lijepo ste postupili, a ako naredi da se zakolje, neću vam smetati!".

Zatim je otišla Faraonu i rekla: *"On će biti radost i meni i tebi!"* (El-Kasas, 9.) Faraon je odgovorio: "Neka bude tebi, ja nemam nikakve potrebe za njim." Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Tako mi Onoga kojim se zaklinjemo, da je faraon rekao da će mu biti radost, kao što je rekla njegova žena, Allah bi ga uputio kao i nju! Međutim, ovako je ostao lišen upute."

Faraonova žena je nakon toga, preko svojih sluškinja poručila da mu izaberu dojilju. Međutim, koja god bi ga uzela i pokušala zadojiti on bi odbio njene grudi, faraonova žena se zbog toga uplašila i pobojala da ne umre od gladi. Zato je naredila da ga iznesu na pijacu, prometno mjesto gdje se svijet skuplja, ne bi li se pronašla dojilja čije će grudi prihvatiti. Međutim, on ih je i dalje sve odbijao. Musaova majka je skrhana tugom rekla njegovoj sestri: "Prati ga i osluškuj vijesti o njemu, ne bi li šta o njemu čula; je li mi sin živ ili su ga životinje pojele!" Zaboravivši šta joj je Allah u vezi s njim obećao.

Njegova sestra *ga je ugledala iz daleka, a da oni nisu ništa primjetili.* (El-Kasas, 11.) Riječ, *el-džunub* (sa strane) se koristi kad se pogled navodno baca u daljinu a gleda nešto što je blizu. Primjetivši kako odbija sve dojilje ona je, sva radosna, rekla: *"Hoćete li da vam ja pokažem porodicu koja će vam se o njemu brinuti i koja će ga paziti?"* (El-Kasas, 12.) Na to su joj prišli i rekli: "Otkud ti znaš da će ga oni paziti? Ili da ga možda ne poznaješ?", sumnjajući u ono što govori. Eto, i to je jedno od tih iskušenja, o Ibn Džubejre! Ona je odgovorila: "Pazit će ga i brinuti se o njemu jer žele pomoći i biti od koristi vladaru." Kad su je pustili otišla je do majke i ispričala joj šta se desilo. Kad je došla njegova majka stavila ga je u krilo, primakla mu grudi i on je počeo halapljivo sisati. Muštulugdžija je odmah otrčao faraonovoj ženi sa radosnom viješću: "Našli smo dojilju za tvoje dijete!" Na to je ona odmah poslala da joj dovedu i nju i sina.

Ugledavši kako je slatko doji i uživa, faraonova žena je Musaovoj majki rekla: "Ostani ovdje i doji mi sina, jer nikada ništa nisam voljela kao što njega volim!" Musaova majka je rekla: "Ne mogu ostaviti svoju kuću i dijete, da propada. Ako nemaš šta protiv ja bih ga ponijela i pazila kod svoje kuće, jer ne mogu ostavljati kuću i svoje dijete." Musaova majka se tada prisjetila šta joj je Allah obećao, pa je bila čvrsta pred faraonovom ženom i uvjerena da će Allah ispuniti Svoje obećanje. Istog dana vratila se svojoj kući, gdje je Allah dao da ga lijepo odgoji, da poraste i sačuva ga za ono što mu je već bilo određeno. Izraelćani koji su stanovali u drugom dijelu grada, i dalje su bili izloženi nasilju i zlostavljanju.

Kada je dijete poraslo, faraonova žena je rekla Musaovoj majci: "Dovedi mi sina da ga vidim." Ona joj obeća da će ga jednog dana dovesti, pa je faraonova žena svojim čuvarima, slugama i upraviteljima rekla: "Neka svako od vas danas dočeka moga sina sa nekim poklonom! Ja ću poslati nekoga povjerljivog da prati šta će svako od vas darovati." Tako je cio put od kako je izašao iz kuće svoje majke, pa sve dok nije došao faraonovoj ženi bio obasipan poklonima i darovima. Kad je ušao kod nje i ona ga je počastila, i obradovala mu se. Nije zaboravila darovati ni njegovu majku, zato što ga je dobro pazila. Zatim je rekla: "Odvešću ga faraonu, pa neka ga i on daruje i počasti."

Kada ga je uvela, stavila mu ga je u krilo, Musa je uhvatio faraona za bradu i potegao prema zemlji. Na to su Allahovi neprijatelji rekli faraonu: "Zar ne vidiš ono što je Bog obećao Svom poslaniku Ibrahimu? On je tvrdio da će te taj

naslijediti, nadvisiti i pobijediti!" Čuvši ovo faraon je poslao po koljače, da dođu i da ga zakolju. Eto, i to je jedno od iskušenja, o Ibn Džubejre, kojima je već bio iskušan, ili koje će se poslije desiti.

U tom je faraonova žena dotrčala i rekla: "Šta hoćeš od ovog djeteta kojeg si mi poklonio?" On joj odgovori: "Zar ne vidiš da mi pokazuje kako će me svrgnuti i pobijediti?" Ona je nato rekla: "Učini nešto za što ćemo samo ja i ti znati, pa ćeš vidjeti šta je istina: Donesi dvije žeravice i dva dragulja, pa mu ih primakni! Ako ruku pruži za draguljima i ne dodirne žeravice, bit će ti jasno da shvaća, a ako uzme žeravice a ne dragulje, jasno ti je da ne shvaća, jer niko ko je razuman pored dragulja neće poletjeti za žeravicama." Faraon je tako i uradio pa je Musa uhvatio za žeravice. On mu ih je istrgnuo iz ruku, bojeći se da mu ne opeku ruku. Tada je žena faraonu rekla: "Zar ne vidiš?" Tako je Allah faraonu skrenuo pažnju sa dječaka, nakon što je htio da mu naudi. I tako je Allah ispunio Svoju odredbu u vezi sa njim.

Kada je odrastao i postao zreo čovjek, ni jedan faraonov čovjek pored njega nije mogao nanijeti nepravdu i zlo ni jednom jevreju, pa su tako bili dobro zaštićeni. Tako je Musa ﷺ jednom prilikom prolazeći kroz jedan grad ugledao dva čovjeka kako se tuku. Jedan je bio faraonov čovjek, a drugi Izraelćanin. Izraelćanin je Musaa pozvao da mu pomogne protiv faraonovog čovjeka. Musaa je naljutilo to što faraonov čovjek tuče Izraelćanina, iako je znao šta znači jevrejima i koliko ih štiti. Drugi ljudi, osim Musaove majke, nisu znali istinu o njemu i ko ga je dojio. Allah je dao da to sazna još jedino Musa.

Musa je udario i ubio faraonovog čovjeka a da to niko osim Uzvišenog Allaha i onog Izraelćanina nije vidio. Kad je vidio šta je uradio, Musa je rekao: *"Ovo je šejtanov posao. On je, zaista, otvoreni neprijatelj koji u zabludu dovodi."* (El-Kasas, 15.) Zatim je rekao: *"Gospodaru moj, ja sam sâm sebi zlo nanio, pa mi oprosti!" I On mu oprosti, On uistinu prašta i On je Milostiv. "Gospodaru moj", reče, "tako mi blagodati koju si mi ukazao, više nikada prestupnicima neću biti od pomoći!" I on u gradu osvanu prestrašen, očekujući šta će biti* (El-Kasas, 16.-18.), tj. šta će se desiti.

Kad je otišao kod faraona, Musau je rečeno: "Izraelćani su ubili jednog faraonovog čovjeka. Pravo presudi i nemoj prema njima popuštati!" A on reče: "Pronađite mi ubicu i očevica koji će protiv njega posvjedočiti. Vladar, ni kao prvak svog naroda, ne smije nikoga bez jasnog i čvrstog dokaza pogubiti. Rasvijetlite ovaj slučaj pa ćete dobiti što tražite."

I dok su se oni mučili da pronađu dokaz, Musa je sutradan ugledao onog istog Izraelćanina kako se svađa sa jednim drugim faraonovim čovjekom, pa ga je to iznenadilo. On se već bio pokajao za ono što je jučer uradio. Nije mu bilo drago što je vidio, pa je ukorio Izraelćanina koji je htio udariti faraonovog čovjeka. Grdeći Izraelćanina za ono što je samo dan prije toga uradio, Musa mu je rekao: *"Ti si zbilja u očitoj zabludi!"* (El-Kasas, 18.)

Izraelćanin je pogledao Musaa, pa vidjevši da je ljut kao i juče kada je ubio faraonovog čovjeka, i čuo ukor *"Ti si zbilja u očitoj zabludi!"* pobojao da sada hoće ubiti njega. Međutim, on to nije htio, nego je želio spriječiti faraonovog

čovjeka. Izraelćanin se uplašio i rekao: *"O Musa, zar ćeš da ubiješ i mene, kao što si juče ubio čovjeka?"* (El-Kasas, 19.) Ovo je rekao zato što se bojao da Musa ne ubije njega. Nakon ovoga Izraelćanin i faraonov čovjek su se rastavili.

Faraonov čovjek je otišao i ispričao šta je čuo od Izraelćanina kad je rekao Musau: *"Zar ćeš da ubiješ i mene, kao što si juče ubio čovjeka?"* Nato je Faraon smjesta poslao svoje koljače da ubiju Musaa. Oni su krenuli za Musaom dužim putem, ne žureći i ne misleći da bi im mogao umaći. Međutim, jedan od pristalica Musaa sa kraja grada je dotrčao kraćim putem, i Musau ispričao šta se sprema. Eto, i to je jedno od tih iskušenja, o Ibn Džubejre!

Onda se Musa uputio u pravcu Medjena. Prije toga nije imao nikakva iskustva o putu. Uzdao se samo u Uzvišenog Gospodara. Zato je rekao: **"Gospodar moj će mi pokazati pravi put." *I kad stiže do vode medjenske, zateče oko nje mnoge ljude kako napajaju stoku, a malo podalje od njih ugleda dvije ženske koje su je od vode odbijale"* (El-Kasas, 22.-23.) tj. svoju stoku, pa ih je upitao: *"Šta je sa vama dvjema?"*, tj. zašto ste se izdvojile od ostalog svijeta? One su odgovorile: "Nemamo snage da bi se sa njima gurale, pa čekamo ne bi li iza njih šta preteklo." Na to je on prije ostalih čobana napojio njihovu stoku, zagrabivši kofom dovoljno vode. Nakon toga one su otjerale stoku svome ocu, a Musa se sklonio u hlad jednog drveta, i rekao: *"Gospodaru moj, kakvo god mi dobro dao, zaista mi je potrebno!"* (El-Kasas, 24.)

Začudivši se kako su se njih dvije brzo vratile sa sitim ovcama, punih vimena, njihov otac je rekao: "Sigurno vam se danas nešto desilo?" Ispričale su mu šta je uradio Musa, pa je naredio jednoj od njih da ga pozove. Ona je otišla i pozvala ga. Kada mu je Musa ispričao šta se desilo, rekao mu je: *"Ne strahuj, spasio si se naroda nasilničkog!"* (El-Kasas, 25.), tj. faraon i njegov narod nemaju vlasti nad nama, jer nismo u njegovoj državi. Jedna od njih je rekla: *"O oče moj, uzmi ga u najam, najbolje je da unajmiš snažna i pouzdana."* (El-Kasas, 26.) Obuzet osjećajem ponosa zbog ovakvih riječi on je upitao: "Otkud znaš da je snažan i povjerljiv?" Ona je odgovorila: "Što se tiče snage, nikada nisam vidjela jačeg čovjeka od njega. Vidjela sam kako, kao niko ranije, crpa vodu i tegli kofu. Što se tiče povjerljivosti, kada sam se pojavila idući prema njemu, pogledao je u mene i kada je vidio da sam žensko, oborio je glavu i nije je podigao sve dok mu nisam prenijela tvoju poruku. Zatim mi je rekao: -Idi iza mene i pokazuj mi put. To je uradio samo zato što je čestit!" Tada se njen otac smirio, povjerovao joj i sa njom podijelio svoje mišljenje.

Zatim je rekao Musau: *"Ja želim da te oženim jednom od ove dvije moje kćeri, s tim da me služiš osam godina, a ako napuniš deset, to je od tebe. Ja ne želim da te na to silim. Vidjećeš, ako Bog da, da sam dobar."* (El-Kasas, 27.) To je i učinio. Allahovom poslaniku Musau je bila obaveza osam godina, dodatne dvije su bile njegova volja. Allah je odredio da ispuni rok, pa i da napuni deset godina.

Se'id - tj. ibn Džubejr - je rekao: "Jednom me je sreo jedan kršćanski učenjak i upitao: - Znaš li koji je od dva roka ispunio Musa? Ja sam mu odgovorio da ne znam, jer tada, zaista, nisam ni znao. Kada sam kasnije sreo

Ibn Abbasa, ispričao sam mu to, pa mi je rekao: - Zar nisi znao da je osam godina bila obaveza Allahovom poslaniku, i da on od toga ne bi ništa umanjio? Znaš da je Allah odredio Musau da ispuni i rok koji mu je obećao. Dakle, on je služio deset godina. Kada sam ponovo sreo onog kršćanina, rekao sam mu to, pa mi je odgovorio: - Onaj koga si pitao i dao ti takav odgovor o tome bolje zna od tebe. Ja sam rekao: - Da, sigurno je tako!"

Krenuvši sa svojom porodicom Musau su se desili slučajevi sa vatrom, štapom i rukom, o čemu Allah govori u Kur'anu.

Zatim se požalio Uzvišenom Allahu da strahuje od faraonovih pristalica zbog onog ubijenog čovjeka i na teškoću u izražavanju. Jezik mu se znao zapetljati, pa se u mnogim slučajevima nije mogao dobro izražavati. Pored ovoga, zamolio je Allaha da ga pomogne bratom Harunom, kako bi mu bio pri ruci i umjesto njega govorio kad mu se jezik zapetlja. Uzvišeni Allah je udovoljio njegovoj molbi. Dao mu je da mu se jezik više ne zapetljava i naredio Harunu da pođe sa njim.

I Musa je sa štapom krenuo, sreo se sa bratom mu Harunom pa su zajedno otišli do faraona. Došavši, neko vrijeme su čekali pred faraonovim vratima, budući da im dugo nije bio dozvoljen ulaz. Kada im je, nakon dugog čekanja dozvoljeno da uđu, rekli su: *"Mi smo poslanici Gospodara tvoga"* (Tā-hā, 47.) a on je upitao: *"A ko je Gospodar vaš?"* (Tā-hā, 49.) Odgovorivši mu onako kako Allah kazuje u Kur'anu, faraon ih je upitao šta hoće, podsjetivši na slučaj ubijenog čovjeka. Musa se pravdao - kao što si čuo, i rekao: "Hoću da povjeruješ u Allaha i sa mnom pošalješ Israilove potomke." Faraon je to odbio riječima: *"Ako si donio kakav dokaz pokaži ga, ako istinu govoriš!" I on baci svoj štap, kad on* (El-A'rāf, 106.-107.) ogromna zmija, otvorenih usta koja se okomila na faraona. Ugledavši kako ide prema njemu, faraon se uplašio, skočio sa prijestolja i zamolio Musaa da je od njega ukloni, što je on i učinio.

Zatim je Musa iz njedara izvukao svoju ruku, pa je vidio bijelu i bez ikakve bolesti, a onda ponovo zavukao i izvadio u normalnom, prvobitnom obliku. Na to je faraon upitao glavešine oko sebe šta oni misle o onom što su vidjeli, pa su rekli: *"Ova dvojica su čarobnjaci; hoće da vas vradžbinama svojim iz zemlje vaše izvedu i da unište vašu vjeru prelijepu"* (Tā-hā, 63.) Tj. da vas protjeraju sa vaših posjeda i ostave bez udobna života. Odbivši da Musau daju išta od onoga što je tražio, oni su faraonu rekli: "U tvojoj zemlji ima puno čarobnjaka, sakupi ih pa svojim čarobnjaštvom pobijedi čarobnjaštvo ove dvojice."

Tako je faraon poslao po svim gradovima, da mu skupe sve znane čarobnjake, koji su kad su došli faraonu upitali: "Sa čime radi ovaj čarobnjak?" Kad su im rekli da radi sa zmijama povikali su: "Tako nam Boga, na Zemlji nema niko ko sa užadima i štapovima zna dočarati zmije kao mi. Čime ćeš nas nagraditi ako mi pobijedimo?" A faraon je odgovorio: "Bit ćete meni bliski, imat ćete poseban status, i ispunit ću vam šta god zaželite." Dogovorili su se da vrijeme sastanka, *"bude praznik i da se narod izjutra okupi."* (Tā-hā, 59.)

Se'id kaže: "Ibn Abbas mi je pričao da je praznik u kome je Allah pomogao Musaa protiv faraona i čarobnjaka, bio Jewmi-ašura (deseti dan muharrema)."

Skupivši se na dogovorenom mjestu, ljudi su jedni drugima govorili: - Hajde da vidimo; *"da budemo uz čarobnjake, ako oni budu pobjednici."* (Eš-Šu'arā', 40.), misleći na Musaa i Haruna, i ismijavajući im se. Oklijevajući da prvi počnu sa svojim čarolijama, čarobnjaci su Musau rekli: *"Hoćeš li ti, ili ćemo mi prvi baciti?"* (El-A'rāf, 115.) Rekao im je da prvo bace oni: *i oni pobacaše svoje štapove i rekoše: "Tako nam dostojanstva faraonova, mi ćemo svakako pobijediti!"* (Eš-Šu'arā', 44.) Ugledavši njihove čarolije Musa se uplašio, pa mu je Allah objavio: *"Baci svoj štap"* (El-A'rāf, 117.) Bacivši ga štap se pretvorio u ogromnu zmiju otvorenih usta, koja je počela gutati njihovu užad, tako da nije ostalo ni jedno, a da ga zmija nije progutala. Vidjevši to čarobnjaci su povikali: "Da je ovo čarolija, ne bi se sa našom desilo što se desilo. Ovo je nešto što je od Uzvišenog Allaha! Vjerujemo u Allaha i vjerujemo u ono što je objavio Musau, i kajemo se Allahu za ono što smo prije radili!"

Tako je Allah porazio faraona i njegove sljedbenike, i pokazala se Istina, *I tako Istina na vidjelo izbi i pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili *i tu oni bijahu pobijeđeni i ostadoše poniženi.* (El-A'rāf, 118.-119.)

Cijelo to vrijeme faraonova žena držala se po strani i molila Allaha da pomogne Musau protiv faraona i njegovih pristalica. Ko bi je od faraonovih sljedbenika ugledao, pomislio bi da se ona izdvojila iz bojazni za faraonom i njegovim pristalicama. Međutim, ona se brinula i plašila za Musaa.

Musaovo iščekivanje zbog faraonovih lažnih obećanja se oteglo. Kada god bi mu pokazao neko čudo, faraon bi obećao da će pustiti da sa sobom povede jevreje, a kad bi prošlo, porekao bi obećanje i počeo govoriti: "Može li tvoj Gospodar dati još nešto, osim ovoga?"

Tako je Allah protiv faraonova naroda slao skakavce, krpelje, žabe i krv, sve jasne dokaze. Kod svakog slučaja faraon je molio Musaa i preklinjao ga da to od njih otkloni i obećavao da će mu dozvoliti da izvede Israilove potomke. Međutim, kada bi od njega nevolju otklonio, obećanje bi porekao, zavjet prekršio, sve dok Allah nije naredio Musau da izvede svoj narod, što je jedne noći i učinio.

Ugledavši, kad je osvanuo, da su oni već otišli, faraon je poslao da se po gradovima sakupi vojska s kojom je krenuo za Musaom. Allah je tada objavio moru: "Kada te Moj rob Musa udari svojim štapom, ti se rastavi na dvanaest mjesta kako bi prošli Musa i njegovi sljedbenici, a onda se ponovo sastavi nad faraonom i njegovim sljedbenicima, koji će iza njih naići." Musa je bio zaboravio da treba more udariti štapom, pa je kad mu se približio, opazio da se uzburkalo. Pobojalo se da ga Musa nenamjerno ne dotakne, pa da postane neposlušno prema Uzvišenom Allahu!

Kad su se dvije skupine ugledale i jedna drugoj približile, *Musaovi drugovi rekoše: "Samo što nas nisu stigli!"* (Eš-Šu'arā', 61.), tj. uradi što ti je Gospodar naredio. On i ti Istinu govorite. Musa je rekao: "Moj Gospodar mi je naredio da

se kada dođemo do mora podijelimo na dvanaest grupa, kako bi ga prešli. Zatim se prisjetio svog štapa, pa je njime udario po moru, u momentu kada su se prvi faraonovi vojnici približavali kraju kolone Musaovih sljedbenika. More se rastavilo, kako mu je Gospodar naredio i Musau obećao. Musa i svi njegovi sljedbenici su prešli preko mora, a faraon i njegovi sljedbenici su zagazili, pa se more nad njima sastavilo, jer mu je tako bilo naređeno. Kada je Musa prešao preko mora, njegovi sljedbenici su rekli: "Bojimo se da se faraon nije utopio i ne vjerujemo da je umro." Na to je Musa zamolio Gospodara, pa je izbacio faraonovo tijelo. Tada su se uvjerili da je on umro.

Zatim su naišli na ljude koji su obožavali kipove, pa su rekli: *"O Musa, napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!" "Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!", reče on.* *"Zaista će biti poništeno ono što ovi ispovijedaju i beskorisno će im biti ono što rade."* (El-A'rāf, 138.-139.) Vi ste vidjeli i čuli dovoljno pouka.

Nakon toga, ostavivši ih na jednom mjestu, Musa im je rekao: "Budite poslušni Harunu. Ja idem svome Gospodaru, koji vam je Haruna odredio za moga zamjenika." Rekao im je da će se vratiti u roku od trideset dana.

Došavši svome Gospodaru, nakon trideset dana i noći provedenih u postu, bilo mu je nezgodno da sa Gospodarom govori sa zadahom postača, pa se omrsio i sažvakao nekoliko listova jedne biljke, ali ga je Gospodar, kad je došao upitao zašto se omrsio, iako je dobro znao zašto je to učinio. Musa je odgovorio: "Gospodaru moj, bilo mi je neprijatno da s Tobom govorim, a da mi iz usta ne zaudara ugodan dah." Gospodar je rekao: "Musa, zar ne znaš da mi je zadah iz usta postača draži od mošusova mirisa? Zato se vrati i posti još deset dana, pa Mi onda dođi." Musa je tako i uradio.

Kada se Musa svome narodu nije vratio u obećano vrijeme, to im je teško palo. Harun im se obraćao i govorio im: "Kad ste izlazili iz Egipta sa sobom ste ponijeli dragocjenosti i nakit koje su vam faraonovi ljudi povjerili na čuvanje, a i kod njih je ostalo vaših stvari. Zato vam preporučujem da zapamtite šta je kod njih vaše, i da ni jednu njihovu stvar koju ste uzeli na čuvanje ne dirate. Ništa od toga im nećemo vraćati ni za sebe zadržati." Zatim je iskopao jednu rupu i svakom od svog naroda ko je imao kakvu dragocjenost ili tuđi nakit, naredio da ga baci u rupu. Zatim je na njoj zapalio vatru i rekao: "Neće više biti ni naše ni njihovo."

Samirijja je pripadao narodu koji je živio u susjedstvu sa Izraelćanima i koji su obožavali krave. Kad su Izraelćani krenuli, sa njima je krenuo i Samirijja. Njemu je bilo suđeno da ugleda jedan trag, pa je od njega uzeo jednu pregršt. Naišavši pored Haruna, Harun ga je upitao: "O Samirijja, zar nećeš i ti baciti to što ti je u rukama? Samirijja je prašinu držao čitavo vrijeme u ruci, da to niko ranije nije primijetio. On je rekao: "Ovo je pregršt zemlje sa traga iza izaslanika koji vas je preveo preko mora. Baciću je pod uvjetom da zamolite da bude što ja hoću!" Tako je on bacio, a Harun mu učinio dovu. Samirijja je rekao: "Želim da to postane tele!" Tada su se sve dragocjenosti: nakit, bakar i željezo - sve što je bilo u rupi skupile u obliku teleta. Ono nije imalo dušu, ali je bilo šuplje pa je davalo glas.

Ibn Abbas kaže: "Tako mi Allaha, ono nije mukalo, nego je vjetar ulazio u njega sa zadnje strane, a izlazio mu na usta, pa se od toga čuo glas."

Izraelćani su se zbog toga podijelili na nekoliko grupa. Jedni su rekli: "O Samirijja, ti najbolje znaš šta je ovo, pa nam reci." "Ovo je vaš bog; Musa je zalutao." Drugi su rekli: "Mi ovo nećemo poreći dok ne dođe Musa. Ako se uspostavi da je ono naš gospodar, mi ga nismo odbacili i ostali smo mu vjerni od kako smo ga ugledali, a ako nije naš gospodar, slijedićemo Musaa." Treći su rekli: "Ovo je šejtanovo djelo a ne Gospodar. Mi u ovo ne vjerujemo i nećemo ga slijediti." Četvrti su se zatrovali Samirijjinim riječima, pa su mu povjerovali da je tele bog, i nisu ga odbacili.

Harun ﷺ im je govorio: *"O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni. Gospodar vaš je Milostiv"?* (Tā-hā, 90.) tj. a ne ovo tele. Oni su zapitkivali: "Šta je sa Musaom - obećao nam je da će se vratiti za trideset dana, a onda porekao? Evo već je prošlo četrdeset dana a njega nema!" Najgori od njih rekoše: "Nije pronašao svoga Gospodara, pa ga traži!"

Kada je Allah govorio sa Musaom između ostalog mu je saopćio šta se desilo sa njegovim narodom poslije njega. *I Musa se svome narodu vrati srdit i žalostan.* (Tā-hā, 86.), Rekavši im ono što ste vidjeli da stoji u Kur'anu. *I brata svoga za glavu uze i poče ga vući sebi.* (El-A'rāf, 150.) Musa je u ljutnji bacio ploče. Saslušavši brata i uvaživši njegovu ispriku, zamolio je Allaha da mu oprosti, a onda prišao Samirijji i upitao: "Šta te je navelo na to što si uradio?" On mu je odgovorio: "Vi niste primjetili trag izaslanika a ja jesam. Uzeo sam šaku zemlje *i to bacio, i eto tako je u mojoj duši ponikla zla misao." "E onda se gubi", reče Musa, "čitavog svog života ćeš govoriti: 'Neka me niko ne dotiče!' a čeka te još i određeni čas koji te neće mimoići. Pogledaj samo u ovog svog boga kojem si se klanjao; mi ćemo ga sigurno spaliti i po moru mu prah razasuti."* (Tā-hā, 96.-97.) Da je tele bilo pravi Bog, ne bi mu se to moglo desiti.

Tako su se Israilovi potomci uvjerili da je to bilo iskušenje. Oni koji su mislili kao i Harun, obradovali su se, i rekli: "O Musa, zamoli Gospodara da nam otvori vrata pokajanja da nam oprosti za ono što smo uradili." Tada je Musa izabrao sedamdeset ljudi iz svoga naroda. Bili su to najbolji i najpobožniji Izraelćani koji nisu ni u jednom momentu počinili grijeh "širk." Musa je sa njima otišao da se pokaju, pa se zemlja ispod njih potresla.

Kada se desilo što se desilo, Allahov poslanik ﷺ se zastidio svog naroda i grupe koju je sa sobom poveo, pa je zamolio: *"Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši?"* (El-A'rāf, 155.) Među njima je bilo i onih za koje je Allah, bolje od njega, znao koliko su im srca zadojena ljubavlju prema teletu i vjerovanju u njega, zbog čega ih je zemlja i potresla svojim potresom. Allah je rekao: *A Moja milost obuhvaća sve; daću je onima koji budu bogobojazni, koji budu zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe u Tewratu i Indžilu zapisana nalaze.* (El-A'rāf, 156.-157.)

Ibn Abbas kaže: "Tako mi Allaha, ono nije mukalo, nego je vjetar ulazio u njega sa zadnje strane, a izlazio mu na usta, pa se od toga čuo glas."

Izraelćani su se zbog toga podijelili na nekoliko grupa. Jedni su rekli: "O Samirijja, ti najbolje znaš šta je ovo, pa nam reci." "Ovo je vaš bog; Musa je zalutao." Drugi su rekli: "Mi ovo nećemo poreći dok ne dođe Musa. Ako se uspostavi da je ono naš gospodar, mi ga nismo odbacili i ostali smo mu vjerni od kako smo ga ugledali, a ako nije naš gospodar, slijedićemo Musaa." Treći su rekli: "Ovo je šejtanovo djelo a ne Gospodar. Mi u ovo ne vjerujemo i nećemo ga slijediti." Četvrti su se zatrovali Samirijjinim riječima, pa su mu povjerovali da je tele bog, i nisu ga odbacili.

Harun ﷺ im je govorio: *"O narode moj, vi ste njime samo u iskušenje dovedeni. Gospodar vaš je Milostiv"?* (Tā-hā, 90.) tj. a ne ovo tele. Oni su zapitkivali: "Šta je sa Musaom - obećao nam je da će se vratiti za trideset dana, a onda porekao? Evo već je prošlo četrdeset dana a njega nema!" Najgori od njih rekoše: "Nije pronašao svoga Gospodara, pa ga traži!"

Kada je Allah govorio sa Musaom između ostalog mu je saopćio šta se desilo sa njegovim narodom poslije njega. *I Musa se svome narodu vrati srdit i žalostan.* (Tā-hā, 86.), Rekavši im ono što ste vidjeli da stoji u Kur'anu. *I brata svoga za glavu uze i poče ga vući sebi.* (El-A'rāf, 150.) Musa je u ljutnji bacio ploče. Saslušavši brata i uvaživši njegovu ispriku, zamolio je Allaha da mu oprosti, a onda prišao Samirijji i upitao: "Šta te je navelo na to što si uradio?" On mu je odgovorio: "Vi niste primjetili trag izaslanika a ja jesam. Uzeo sam šaku zemlje *i to bacio, i eto tako je u mojoj duši ponikla zla misao." "E onda se gubi", reče Musa, "čitavog svog života ćeš govoriti: 'Neka me niko ne dotiče!' a čeka te još i određeni čas koji te neće mimoići. Pogledaj samo u ovog svog boga kojem si se klanjao; mi ćemo ga sigurno spaliti i po moru mu prah razasuti."* (Tā-hā, 96.-97.) Da je tele bilo pravi Bog, ne bi mu se to moglo desiti.

Tako su se Israilovi potomci uvjerili da je to bilo iskušenje. Oni koji su mislili kao i Harun, obradovali su se, i rekli: "O Musa, zamoli Gospodara da nam otvori vrata pokajanja da nam oprosti za ono što smo uradili." Tada je Musa izabrao sedamdeset ljudi iz svoga naroda. Bili su to najbolji i najpobožniji Izraelćani koji nisu ni u jednom momentu počinili grijeh "širk." Musa je sa njima otišao da se pokaju, pa se zemlja ispod njih potresla.

Kada se desilo što se desilo, Allahov poslanik ﷺ se zastidio svog naroda i grupe koju je sa sobom poveo, pa je zamolio: *"Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši?"* (El-A'rāf, 155.) Među njima je bilo i onih za koje je Allah; bolje od njega, znao koliko su im srca zadojena ljubavlju prema teletu i vjerovanju u njega, zbog čega ih je zemlja i potresla svojim potresom. Allah je rekao: *A Moja milost obuhvaća sve; daću je onima koji budu bogobojazni, koji budu zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe u Tewratu i Indžilu zapisana nalaze.* (El-A'rāf, 156.-157.)

Na to je Musa rekao: "Gospodaru moj, tražio sam od Tebe tewbu za svoj narod, pa si mi rekao da si Svoju milost odredio nekom drugom a ne mom narodu. Kamo sreće da se još nisam rodio i da se pojavim kao sljedbenik tog čovjeka kome si se smilovao!" Allah mu je odgovorio: "Tewba im je da svaki od njih uzme mač i njime počne sjeći koga god sretne, ne vodeći računa o kome se radi, makar to bio otac ili rođeno dijete." Tako su se pokajali i oni za koje čak ni Musa ni Harun nisu znali ko su i šta su, Allah je dao da se pokažu njihovi grijesi i da ih oni priznaju. Zato što su poslušali Njegovo naređenje, Allah je oprostio i ubicama i ubijenim.

Musa ﷺ je zatim s njima krenuo ka Svetoj zemlji, pokupivši, nakon što ga je prošla srdžba, razbacane ploče. Kada im je naredio da kao i on izvršavaju propisane obrede, učinile su im se teškim, pa su odbili da ih prihvate. Na to je Allah iznad njih podigao brdo, kao da je oblak, a zatim spustio nisko iznad njihovih glava.

Bojeći se da ne padne na njih uzeli su knjigu u desnu ruku preko oka gledajući u brdo i tako u strahu da ih ne pritisne, krenuli u Svetu zemlju. Tamo su naišli na jedan grad čiji su stanovnici bili nemilosrdni i neodgojeni.

Navodi se da su plodovi koje su uzgajali bili izuzetno krupni. Musaovi sljedbenici su rekli: *"O Musa, u njemu je nemilosrdan narod"* (El-Mā'ide, 22.), mi nemamo snage da se borimo protiv njih. Zato u njega nećemo ulaziti sve dok su oni u njemu. *"Ako oni iz njega izađu, mi ćemo onda sigurno ući."* (El-Mā'ide, 22.)

Dva čovjeka koja su se Allaha bojala... rekoše: (El-Mā'ide, 23.) Upitan uči li se ovako ovaj ajet Jezid je odgovorio: "Uči. Njih dvojica su bili od onih nemilosrdnih. Povjerovali su u Musaa, došli mu i rekli: "Mi bolje od vas poznajemo svoj narod. Ako se plašite njihove brojnosti i gorostasne građe, znajte da nisu nimalo hrabri ni jaki, pa navalite na njihovu kapiju. Ako to učinite, sigurno ćete pobijediti." Drugi kažu da su ova dva čovjeka bila pripadnici Musaovog naroda.

Ali, strašljivci među Izraelćanima su rekli: *"O Musa, dok god su oni u njoj, mi nećemo u nju ulaziti. Hajde ti i Gospodar tvoj pa se bijte, mi ćemo ovdje čekati!* (El-Mā'ide, 24.)

Naljutivši se na njih Musa ih je prokleo i nazvao velikim griješnicima. Inače, do tada ih nije proklinjao za njihove prijestupe i grijehe. Allah je uslišao njegovu kletvu, Sam ih nazvao velikim griješnicima kao što je to i Musa uradio, i zabranio im ulazak u Svetu zemlju četrdeset godina. Odredio im je da cijelo ovo vrijeme lutaju po pustinji, bez ijednog dana odmora i mjesta stalnog prebivališta. Zatim im je Allah, dok su lutali pustinjom, dao da im oblak pravi hlad, spuštao im je manu i prepelice, i davao odjeću koja se nije habala ni prljala. Uz ovo, dao im je kockasti kamen, koji je Musa po Allahovom naređenju udario štapom, pa je iz njega provrelo dvanaest izvora, na svaku stranu po tri. Musa je svakom plemenu pokazao izvor sa kojeg će piti. Kud god bi krenuli i gdje god bi došli, našli bi kamen kod sebe, na istom mjestu kao i jučer.

Predaju ovog sadržaja Ibn Abbas pripisuje Poslaniku ﷺ. Potvrda za to mu je to što je Muawija čuvši Ibn Abbasa kako citira spomenuti hadis, odbacio mogućnost da je faraonov čovjek bio taj koji je otkrio da je Musa ubio čovjeka, postavivši pitanje: "Kako je on mogao proširiti vijest, kada za slučaj nije znao i kad je pravu istinu znao samo Izraelćanin koji je bio očevidac ubistva?"

Ibn Abbas je, naljutivši se, uzeo Muawiju za ruku, odveo ga do Sa'da ibn Malika ez-Zuhrija i upitao: "O Ebu Ishak, sjećaš li se kada nam je Allahov Poslanik ﷺ pričao o faraonovom čovjeku kojeg je ubio Musa? Ko je bio taj koji je raširio vijest, Izraelćanin ili faraonov čovjek?" On mu je odgovorio: - Faraonov čovjek, čuvši to od Izraelćanina koji je bio svjedok ubistva."

Ovaj hadis navodi i Imam Nesaija. Citiraju ga i Ibn Džerir i Ibn Ebi Hatim u svom *Tefsiru,* u verziji koju prenose od Jezida ibn Haruna. Allah najbolje zna šta je tačno. Izgleda, ipak, da su to Ibn Abbasove riječi. Sporno je da su to riječi Poslanika ﷺ. Većina sadržaja ove predaje je israilijjat. Samo jedan njen dio kako se iz konteksta vidi, mogle bi biti Poslanikove riječi. Pored toga, jedan dio ove predaje je sporan i neprihvatljiv, pa je vjerovatnije da su to riječi Ka'b el-Ahbara. Ovo sam čuo od našeg šejha hafiza Ebu el-Hadždžadža el-Mezzija. Allah, opet, najbolje zna šta je tačno.

Gradnja svetišta (Hrama)

U jevrejsko-kršćanskim knjigama se detaljno opisuje kako je Allah Musau naredio da podigne svetište od bagremovih dasaka, goveđe kože i ovčije vune. Naredio mu je da ga ukrasi svilom u boji, zlatom i srebrom, i da izradi deset zavjesa, od kojih bi svaka bila duga po dvadeset i osam lakata, a široka po četiri lakta. Svetište je imalo četvora vrata i zavjese izrađene od svile i damasta u boji. Unutra su bile police i ploče od zlata i srebra. Svaki je ulaz pored glavnog trebao imati još dvoja vrata. Zavjese su bile od svile u boji. Bilo je i drugih stvari sa kojima bismo oduljili ako bismo ih nabrajali. Također mu je naređeno da napravi kovčeg od bagremovih dasaka, dug dva i po, širok dva, a visok jedan i po lakat, te da ga iznutra i spolja obloži čistim zlatom, da mu na sva četiri ugla stavi po jednu halku, sa obje strane napravi po jednog zlatnog kerubina - jednog naspram drugog, tako da kao cjelina daje izgled dvaju meleka sa krilima. Ovo je izradio čovjek po imenu Besalel.

Zatim mu je naredio da napravi sto od bagremova drveta, dužine dva i širine dva i po lakta. Sto je imao zlatnu rezu i vijenac, četiri zlatna koluta sa strana, urezana u narevo drvo, presvučeno zlatom. Zatim mu je naredio da na stolu napravi vrčeve, zdjele, pehare i izradi zlatni svijećnjak sa šest zlatnih krakova; tri sa jedne i tri sa druge strane. Na svakom od krakova bile su po tri svijeće.

Svijećnjak je imao četiri čašice. Svijećnjak i sav njegov pribor bili su izrađeni od jednog kantara čistog zlata. To sve, i žrtvenik, također je napravio Besalel.

Svetište je podignuto na prvi dan njihove godine, tj. prvog dana proljeća. Tu je postavljen i Kovčeg svjedočanstva koji se, a Allah, opet, najbolje zna, - spominje u riječima Uzvišenog: *"Znak njegove vlasti", reče im vjerovjesnik njihov, "biće kovčeg koji će vam stići i koji će meleki nositi, u kome će biti smirenja za vas od Gospodara vašeg i ostatak onoga što su Musa i Harun ostavili. To vam je, doista, dokaz, ako ste vjernici!"* (El-Bekare, 248.)

Ovo je krajnje opširno opisano u njihovoj knjizi. Tamo su navedena pravila, propisi i način prinošenja žrtve.

Tu, također, stoji da je svetište bilo podignuto prije nego što su počeli obožavati tele, što je opet prethodilo njihovom dolasku u Jerusalim. Zatim se kaže da im je svetište bilo kao Ka'ba: u njoj su klanjali, prema njoj su se u molitvama okretali i kod nje su se Bogu umiljavali. Zatim se kaže da su, kad bi Musa ušao u svetište, oko njega stojali na nogama dok se na vrata spuštao oblak u obliku stuba, nakon čega bi pali na sedždu Uzvišenom Allahu. Allah bi iz stuba oblaka, koji je zapravo bio svjetlo, govorio Musau; obraćao mu se, naređivao i zabranjivao, dok bi Musa stojao uz kovčeg držeći se za kerubine. Kada bi se govor završio, odmah bi ga prenio Israilovim potomcima i upoznao ih o naređenjima i zabranama koje mu je Allah objavio.

Kada bi od njega zatražili da im po nekom pitanju presudi a Allah ništa nije objavio, odlazio bi u svetište, stao pored kovčega, uhvatio za kerubine i čekao glas koji bi bio rješenje datog problema.

Izraelćanima je u ono doba bila dozvoljena upotreba zlata, svile u boji i dragulja u hramu i mjestu gdje su se obraćali Bogu, što u našoj vjeri nije dozvoljeno. Štaviše, nama je zabranjeno previše ukrašavati i uljepšavati džamije, da to ne bi okupiralo pažnju klanjača.

Tako je Omer ibn el-Hattab, r.a., prilikom proširivanja Poslanikove džamije, majstorima zaduženim za taj posao rekao: "Napravite ljudima ono što će ih štititi i dobro pazite da ne koristite crvenu ili žutu boju, pa da ljude dovedete u iskušenje!" Ibn Abbas je rekao: "Ne ukrašavajte džamije kao što jevreji i kršćani ukrašavaju svoje bogomolje!"

Ovo je posebna počast za naš Ummet, jer on ne oponaša ni jedan prijašnji narod. Allah je, naime, propisao da svu svoju pažnju u namazu posvetimo Njemu.

Zato je naše poglede i ostala osjetila sačuvao tako što ne obraćamo pažnju i ne razmišljamo ni o čemu drugom osim o ibadetu koji obavljamo. Allahu hvala kada je tako.

Ovo svetište je Israilovim potomcima dok su lutali pustinjom bilo kao Ka'ba. Dok su obavljali molitvu okretali su se prema njemu, kao imam bio im je Musa ﷺ s kojim je Allah govorio. Žrtvu je prinosio njegov brat Harun ﷺ. Kada su Harun, pa poslije i Musa ﷺ umrli, Harunovi potomci su nastavili prinositi žrtvu kao što je to i njihov otac činio. Tako je ostalo sve do danas.

Poslove oko poslanstva i vođenja stvari nakon Musaa preuzeo je njegov sluga Jošua' ibn Nun ﷺ, koji je jevreje uveo u Jerusalim. O ovome će kasnije biti više riječi. Ovdje želimo navesti samo to da je on, nakon što je učvrstio svoju vlast u Jerusalimu, prenio svetište na jerusalimsku stijenu, pa su i dalje klanjali prema njemu. Kada je svetište nestalo, okretali su se prema mjestu na kojem je bilo, tj. prema stijeni. Zato je stijena bila kibla poslanicima nakon njega, sve do vremena Allahovog Poslanika ﷺ. Sam Muhammed ﷺ je klanjao prema njoj prije Hidžre, s tim što bi se namjestio tako da bi mu Ka'ba bila ispred njega. Kada je učinio Hidžru, također je naredio da se namaz klanja u pravcu Jerusalima. Na taj način klanjao je šesnaest, a po nekima sedamnaest mjeseci.

Druge godine po Hidžri, u mjesecu ša'banu, promijenio je pravac okretanja prema Ka'bi, koja je bila kibla i Ibrahimu ﷺ. To se desilo za vrijeme ikindije - a po nekima za vrijeme klanjanja podne-namaza - što smo opširno iznijeli u našem *Tefsiru,* tumačeći riječi Uzvišenog: *Neki ljudi kratke pameti će reći: "Šta ih je odvratilo od kible njihove prema kojoj su se okretali?"* (El-Bekare, 142.), do riječi Uzvišenog: *Mi vidimo kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš. Zato okreni svoje lice prema Časnom hramu!* (El-Bekare, 144.)

Karun i Musa ﷺ

Uzvišeni Allah kaže: **Karun je iz Musaova naroda bio, pa ih je tlačio, a bili smo mu dali toliko blaga da mu je ključeve od njega teško mogla nositi gomila snažnih ljudi. "Ne budi obijestan, jer Allah ne voli one koji su obijesni", govorili su mu ljudi iz naroda njegova, *"i nastoj da time što ti je Allah dao stekneš onaj svijet, a ne zaboravi svoj udio i na ovom svijetu i čini drugima dobro, kao što je i Allah tebi dobro učinio, i ne čini nered po Zemlji, jer Allah ne voli one koji nered čine." *"Ovo što imam stekao sam znanjem svojim, tako ja mislim", govorio je on. A zar nije znao da je Allah prije njega već uništio neke narode koji su bili od njega jači i koji su bili više nakupili - a zločinci neće o grijesima svojim ni ispitivani biti. *I on izađe pred narod svoj u svom sjaju. "Ah, da je i nama ono što je dato Karunu!", govorili su oni koji su čeznuli za životom na ovom svijetu, "on je, uistinu, presretan". *"Teško vama!", govorili su učeni, "onome koji vjeruje i čini dobra djela bolja je Allahova nagrada, a biće samo strpljivima pružena" *I Mi smo i njega i njegov dvorac u zemlju utjerali, i niko ga od Allahove kazne nije mogao odbraniti, a ni sam sebi nije mogao pomoći. *A oni koji su ranije priželjkivali da su na njegovu mjestu, stadoše govoriti: "Zar ne vidite da Allah daje obilje onome od robova Svojih kome On hoće, a i da uskraćuje. Da nam Allah nije milost Svoju ukazao, i nas bi u zemlju utjerao! Zar ne vidite da nevjernici nikad neće uspjeti?" *Taj drugi svijet daćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka sretan kraj!* (El-Kasas, 76.-83.)

El-A'meš navodi od el-Minhala ibn Amra a on od Se'ida ibn Džubejra, da je Ibn Abbas rekao: "Karun je bio Musaov amidžić." Tako isto navode i Ibrahim en-Nah'i, Abdullah ibn el-Haris ibn Newfel, Simak ibn Harb, Katade,

Malik ibn Dinar i Ibn Džurejdž. On dodaje: "Karun je bio sin Jasheba a on sin Kahisa, a Musa je bio sin 'Imrana sina Kahisovog." Ibn Džerir kaže: "Većina učenjaka smatra da je on bio Musaov amidžić", pobijajući Ibn Ishakovo mišljenje da je on bio Musaov amidža. Katade kaže: "Zvali su ga el-Munewer zato što je lijepo učio Tewrat, ali se Allahov neprijatelj kao i Samirijja, odmetnuo u dvoličnjaka, pa ga je imetak zanio i bogatstvo upropastilo."

Šehr ibn Hušib kaže: "Odjeću je iz oholosti prema drugima imao dužu za jedan pedalj."

Allah spominje da je imao toliko blaga da je čitavoj grupi snažnih ljudi bilo teško nositi ključeve od njega. Neki čak kažu da su oni bili od kože i da ih je nosilo šezdeset mazgi. Allah, opet, najbolje zna šta je tačno. Razboriti ljudi iz njegovog naroda su mu savjetovali i govorili: *"Ne budi obijestan"*, tj. ne budi umišljen zbog onog što ti je dato, i ne ponosi se nad drugima, jer Allah ne voli one koji su obijesni *"i nastoj da time što ti je Allah dao stekneš onaj svijet"*, tj. savjetovali su mu da stekne Allahovu nagradu na Ahiretu, jer je ona bolja i trajnija. Uz to, *"a ne zaboravi svoj udio i na ovom svijetu"*, tj. uživaj na dunjaluku imetak koji ti je Allah učinio halalom i naslađuj se lijepim nasladama *"i čini drugima dobro kao što je Allah tebi dobro učinio"*, tj. budi dobar prema Allahovim stvorenjima, kao što je njihov Stvoritelj dobar prema tebi. *"I ne čini nered po Zemlji"*, tj. ne čini im nikakvo zlo i ne unosi nered među njih, i ne odnosi se prema njima drugačije nego ti je naređeno, pa da te Allah kazni i oduzme ti ono što ti je dao, *"jer Allah ne voli one koji nered čine."*

Na ovako lijepe savjete svoga naroda on je odgovarao: *"Ovo što imam stekao sam znanjem svojim!"* Tj. nema potrebe da slušam što govorite i na što mi ukazujete. Meni je ovo Allah dao zato što zna šta zaslužujem i šta mi pripada. Da ja nisam kod Njega omiljen i da nije zadovoljan sa mnom, On mi to ne bi ni dao.

Pobijajući ovu njegovu tvrdnju, Uzvišeni Allah kaže: *A zar nije znao da je Allah prije njega već uništio neke narode koji su bili od njega jači i koji su bili više nakupili - a zločinci neće o grijesima svojim ni pitani biti!* Tj. Mi smo i u minulim narodima, radi njihovih grijeha i poroka, uništavali i snažnije i bogatije i one koji su imali više djece od Karuna. Da je tačno to što on tvrdi, Mi ne bismo kaznili nikoga ko je bio bogatiji od njega. Prema tome, to što je bogat, nije nikako dokaz da zaslužuje Našu ljubav i naklonost.

U tom smislu Uzvišeni kaže: *Ni bogatstva vaša, ni djeca vaša neće vas učiniti Nama bliskim; osim ko bude vjerovao i dobra djela činio.* (Sebe', 37.) On, također, veli: *Misle li oni - kad ih imetkom i sinovima pomažemo, da žurimo da im neko dobro učinimo. Nikako, samo oni toga nisu svjesni!* (El-Mu'minūn, 55.-56.)

Ovakav odgovor ukazuje na ispravnost našeg razumijevanja njegovih riječi: *"Ovo što imam stekao sam znanjem svojim."* Tvrdnje onih koji kažu da je Karun bio upućen u vještine alkemije ili da je poznavao Allahovo najveće ime (Ismu-l-A'zam), i da se time služio u stjecanju bogatstva nisu tačne. Alkemija je vještina pretvaranja oblika stvari, a ne njihovo stvaranje, te kao takva nije ni nalik umijeću Stvoritelja. S druge strane, tvrdnja da je on bogatstvo postizao

Allahovim najvećim imenom nije tačna, jer se dova nevjernika ne uslišava - a Karun je u duši bio nevjernik, a spolja munafik. Pored toga, ovakve tvrdnje su proizvoljne i među njima nema povezanosti, o čemu smo, hvala Allahu, detaljnije govorili u našem *Tefsiru*.

Uzvišeni Allah kaže: *I on izađe pred narod svoj u svom sjaju.* Više mufessira navodi da je tada izašao sa posebno pripremljenom odjećom, konjima i slugama. Ugledavši ga u ovakvom sjaju, oni koji su žudjeli za ovosvjetskim ukrasima - pozavidjeli su mu i poželili da je i njima postići ono što on ima. Kad su to čuli učeni, skromni i razboriti rekli su im: *"Teško vama! Onome koji vjeruje i čini dobra djela bolja je Allahova nagrada."* Tj. Allahova nagrada na Ahiretu je bolja, trajnija i vrednija. Uzvišeni Allah kaže: *a biće samo strpljivima pružena,* tj. gledajući ljepote i ukrase ovog svijeta, ovakav savjet i opredijeljenost za ovosvjetske vrijednosti u stanju je prihvatiti samo onaj koga uputi Allah, učvrsti njegovo srce i prosvijetli razum, dajući mu da mu se ostvare želje.

Kako divno je rekao jedan stari učenjak: "Allah voli oštroumnost kada se pojave sumnje i prisebnost kada se pojave strasti."

Uzvišeni Allah kaže: *I Mi smo i njega i njegov dvorac u zemlju utjerali i niko ga od Allahove kazne nije mogao odbraniti, a ni sâm sebi nije mogao pomoći!* Nakon što je Uzvišeni Allah opisao njegovu nadmenost i pompeznu pojavu pred svojim narodom On kaže: *I Mi smo i njega i njegov dvorac u zemlju utjerali.*

Predaju sličnu ovoj Buharija navodi i od Džerira ibn Zejda, koji ju je čuo od Salima, on od Ebu Hurejre, a ovaj od Poslanika ﷺ. Od Ibn Abbasa i es-Sudejja se prenosi da je Karun potplatio jednu prostitutku, da pred masom ljudi kaže Musau ﷷ: "Ti si sa mnom uradio to i to." Priča se da je Musa ﷷ, kad mu je to rekla, zadrhtao od straha, klanjao dva rekata, a onda joj prišao i zakleo je da mu kaže ko ju je navratio da to kaže. Rekla je da je to učinio Karun, a onda je od Allaha zatražila oprost i pokajala se. Na to je Musa Allahu pao na sedždu i prokleo Karuna. Allah je Musau objavio: "Naredio sam Zemlji da ti u pogledu njega bude pokorna." Musa je naredio Zemlji da proguta i njega i njegov dvorac, pa je to učinila. Allah, opet, najbolje zna!

Zatim se priča da je Karun, dok je Musa ﷷ svijetu govorio o Sudnjem danu, naišao sa svojom vojskom i konjicom, ponoseći se sa sjajem i opremom. Ugledavši ga, mnogi od ovih kojima se obraćao Musa ﷷ počeli su se diviti Karunu, pa ga je Musa ﷷ pozvao i upitao: "Zašto to radiš?" Karun je odgovorio: "O Musa, ako si me nadmašio u poslanstvu, ja sam tebe u bogatstvu! Ako hoćeš, izađi i prokuni me, a ja ću prokleti tebe!"

Tako su izašli Musa i Karun sa svojim ljudima. Musa ga je upitao: "Hoćeš li ti ili ću ja uputiti dovu?" "Ja ću", odgovorio je Karun. Kad Karunova kletva nije bila primljena, Musa ga je upitao: "Hoću li sad ja?" "Hajde", odgovorio je Karun. Musa je zamolio: "Allahu moj, naredi Zemlji da mi danas bude pokorna." Allah mu je objavio: "Ja sam to već odredio!" Tada Musa zamoli:

"Zemljo, daj da propadnu u tebe", pa su propali do članaka, pa do koljena a onda do ramena. Onda je Musa rekao: "Pokaži im Zemljo njihova blaga i imetke!", pa je pokazala. Pokazavši rukom, Musa ﷺ je rekao: "Nestanite, o sinovi Lawijevi!", pa ih je Zemlja progutala.

Od Katadea se prenosi da je rekao: "Oni svakog dana za svoju dužinu propadaju dublje, sve do Kijametskog dana."

Od Ibn Abbasa se prenosi da je rekao: "Oni su zatjerani do sedme Zemlje."

Mnogi mufessiri oko ovog slučaja navode brojne israilijjate, ali smo ih mi namjerno izostavili.

A riječi Uzvišenog: *i niko ga od Allahove kazne nije mogao odbraniti, a ni sam sebi nije mogao pomoći,* tj. niti mu je ko mogao pomoći niti je sām sebi mogao pomoći. U tom smislu Uzvišeni kaže: *Kad čovjek ni snage ni branioca neće imati.* (Et-Tārik, 10.)

Kad su vidjeli što se desilo sa Karunom i kako je propao u zemlju, izgubio bogatstvo, dvorce, porodicu i sve što je imao, oni koji su priželjkivali da je i njima ono što on ima, zahvalili su Uzvišenom Allahu, Koji Svojim robovima određuje sudbinu onako kako On hoće. Zato su rekli: "Da nam Allah nije Svoju milost ukazao, i nas bi u zemlju utjerao! Zar ne vidite da nevjernici nikada neće uspjeti." O riječima *wejke enne* spomenutim u ovom ajetu, opširnije smo govorili u našem *Tefsiru.*

Katade kaže da: *wejke enne* znači: *Zar nisi vidio da...* S njim se u pogledu značenja ovih riječi slaže i Hasan. Allah, opet, najbolje zna!

Uzvišeni, zatim, kaže da je: *onaj svijet* vječno boravište sretnika koji su zauvijek propustili nesretnici, pripremljen onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine. Izraz *uluw* u ovom ajetu znači: oholost, uobraženost, umišljenost i obijest, a izraz *fesad* znači: činjenje grijeha prema drugima; otimanjem njihovog imetka, zagorčavanjem života, nanošenjem zla i izbjegavanjem da im se pruži savjet i pomoć. Uzvišeni na kraju veli: *...a one koji se Allaha boje čeka sretan kraj.*

Možda se slučaj sa Karunom desio i prije njihovog izlaska iz Egipta, jer, Allah kaže: *I Mi smo i njega i njegov dvorac u zemlju utjerali.* Riječ *dar* (dvorac) označava građevinu. Ukoliko se to desilo poslije, dok su lutali po pustinji, u tom slučaju riječ *dar* znači i mjesto na kome su postavljali šatore. U tom značenju ovu riječ koristi Antara u sljedećem stihu:

O stanište (moje) Able u dolini,
progovori, - budi pozdravljeni,
stanište Able, i uzvrati pozdrav!

Allah, opet, najbolje zna!

Uzvišeni Allah na više mjesta u Kur'anu spominje u negativnom kontekstu Karuna. Tako On veli: *Mi smo Musaa sa Našim znamenjima i jasnim dokazom poslali faraonu i Hamanu i Karunu, pa su oni rekli: "Čarobnjak, lažov!"* (Mu'min, 23.-24.)

Nakon kazivanja o Adu i Semudu u poglavlju El-'Ankebūt, Uzvišeni veli: *I Karuna i faraona i Hamana. Musa im je jasne dokaze donio, ali su se oni na Zemlji oholo ponijeli i kaznu nisu izbjegli. I sve smo prema grijesima njihovim kaznili; na neke vjetar pun pijeska poslali, a neke strašnim glasom uništili; neke u zemlju utjerali, a neke potopili. Allah im nije učinio nepravdu, sami su sebi nepravdu nanijeli.* (El-'Ankebūt, 39.-40.)

Karun je, kako je ranije rečeno, bio onaj koji je u zemlju zatjeran, a potopljeni su faraon, Haman i njihova vojska. Oni su, zaista, bili griješnici.

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Ebu Abdurrahman, da je čuo od Se'ida, on od Ka'ba ibn Alkame, on od Isaa ibn Hilala es-Sudfija, a ovaj od Abdullaha ibn Amra, da je Poslanik ﷺ jednog dana govoreći o namazu, rekao: "Ko ga bude redovno obavljao, bit će mu svjetlo, jasni dokaz i spas na Kijametskom danu, a ko se prema njemu bude nemarno odnosio neće imati ni svjetla, ni jasna dokaza ni spasa na Kijametskom danu. Takvi će biti sa Karunom, faraonom, Hamanom i Ubejj ibn Halefom."[1]

Ovaj hadis prenosi jedino Ahmed - Allah mu se smilovao!

Vrline Musaa ﷺ

Uzvišeni Allah kaže: **I spomeni u Knjizi Musaa! On je bio iskren i bio je poslanik, vjerovjesnik. *Mi smo ga s desne strane Tura zovnuli i približili ga Sebi da čuje Naše riječi, *i darovali mu milošću Našom kao vjerovjesnika brata njegova Haruna.* (Merjem, 51.-53.) Uzvišeni, također, veli: *"O Musa", reče On, "Ja sam tebe odabrao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!"* (El-A'rāf, 144.)

Ranije je rečeno da se u Buharijinom *Sahihu* i Muslimovom *Sahihu* navodi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ne uzdižite me iznad Musaa. Ljudi će na Sudnjem danu pasti u nesvijest. Ja ću biti prvi koji će doći sebi i ugledati Musaa kako se drži za stub od Arša. Neću znati je li se osvijestio prije mene, ili mu je to nagrada što je prethodno na Turu pao u nesvijest." Također smo rekli da je Allahov Poslanik ﷺ ove riječi izgovorio iz skromnosti i poniznosti. Inače, on je, neka je Allahov blagoslov i mir sa njim, pečat vjerovjesnika i najodabraniji Ademov potomak i na ovom i na onom svijetu. U to apsolutno nema nikakve sumnje.

Uzvišeni, također, veli: **Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima poslije njega, a objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i potomcima, i Isau, i Ejjubu, i Junusu i Harunu, i Sulejmanu, a Dawudu smo dali Zebur, *i poslanicima o kojima smo ti prije kazivali i poslanicima o kojima ti nismo kazivali. A Allah je sigurno sa Musaom razgovarao.* (En-Nisā', 163.-164.)

Uzvišeni, također, kaže: *O vjernici, ne budite kao oni koji su Musaa uznemiravali, pa ga je Allah oslobodio onog što su govorili, a on je kod Allaha ugledan.* (El-Ahzāb, 69.)

[1] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu* 72/169/Haleb.

Imam Ebu Abdullah Buharija navodi: "Pričao nam je Ishak ibn Ibrahim ibn Ruh ibn Ubade da je čuo od Awfa, on od Hasana, Muhammeda i Halasa, a oni od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Musa je bio stidljiv čovjek. Pokrivao se tako, da mu se tijelo nije moglo vidjeti. Neki Izraelćani su ga uznemiravali i govorili: "Ovako se pokriva samo onaj ko na tijelu ima neku mahanu; šugu, kilu ili nešto slično. Uzvišeni Allah je htio da oslobodi Musaa od onoga što su oni govorili. Naime, Musa je jednoga dana, osamivši se, skinuo odjeću, stavio je na kamen i počeo se kupati. Kada je završio, okrenuo se prema odjeći da je uzme, ali nije bilo ni kamena ni odjeće. Musa je uzeo svoj štap i počeo tražiti kamen, govoreći: "Moja odjeća, kamenu! Moja odjeća, kamenu!", sve dok nije naišao na jednu grupu Izraelćana koji su ga ugledali naga u najljepšem liku kakvog ga je Allah stvorio. Tako ga je Allah oslobodio onog što su mu oni prigovarali, nakon čega se onaj kamen pojavio, pa je Musa uzeo odjeću, obukao je i počeo štapom udarati kamen. Tako mi Allaha, na kamenu je kao trag ostalo tri, četiri ili pet udaraca. O tome govore riječi Uzvišenog: *O vjernici, ne budite kao oni koji su Musaa uznemiravali, pa ga je Allah oslobodio onoga što su govorili, a on je kod Allaha ugledan.*[1]

Ovaj hadis navodi Imam Ahmed od Abdullaha ibn Šekika i Hemmama ibn Munebbiha, a oni od Ebu Hurejre, itd. Buharija i Muslim ga prenose od Abdurrezzaka, on od Ma'mera, a on od Hemmama. Pored toga, Muslim ga navodi od Abdullaha ibn Šekika el-Ukajlija, a on od Ebu Hurejre.

Jedan od učenjaka zdrave tradicije kaže: "Musa je bio ugledan kod Allaha, jer se kod Njega zauzeo za svoga brata i tražio da mu on bude pomoćnik. Allah je udovoljio njegovoj molbi, dao mu je ono što je tražio i učinio mu brata vjerovjesnikom. O tome Uzvišeni veli: *I darovali mu milošću Našom kao vjerovjesnika brata njegova Haruna.* (Merjem, 53.)

Buharija zatim navodi: "Pričao nam je Ebu el-Welid, da je njemu pričao Šu'be, a njemu El-A'meš, da je čuo Ebu Waila, da je Abdullah rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je jednom dijelio ratni plijen, pa je jedan čovjek rekao: - Ovom podjelom se nije željelo postići Allahovo zadovoljstvo! Ja sam otišao Poslaniku ﷺ i ispričao mu šta sam čuo, pa se toliko naljutio da sam ljutnju primjetio na njegovom licu. Rekao je: - Neka se Allah smiluje Musau. Bio je uznemiravan više od ovoga, pa se strpio!"[2]

Ovaj hadis Muslim navodi u više verzija, preko Sulejmana ibn Mehrana el-A'meša, itd. Imam Ahmed navodeći ga kaže: "Pričao nam je Ahmed ibn Hadždžadž da je čuo od Israila ibn Junusa, on od El-Welida ibn Ebi Hašima, oslobođenog Hemedanovog roba, on od Zejda ibn Ebi Zaida, a on od Abdullaha ibn Mes'uda, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao ashabima: "Neka mi niko od vas nikoga ne spominje po ružnu, jer ja hoću da pred vas izađem

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 5/20, 60/28; Muslim u svom *Sahihu* 3/75; Tirmizija u svome *Sunenu* 43/155-156 i ostali.

[2] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 80/19/6336/Haleb; Muslim u svom *Sahihu* u drugoj verziji 12/46/140.

neopterećenih grudi." Abdullah dalje dodaje: "Allahovom Poslaniku ﷺ je došao neki imetak pa ga je podijelio. Poslije toga sam ja naišao pored dva čovjeka dok je jedan drugom govorio: - Tako mi Allaha, Muhammed ovom podjelom nije želio postići ni Allahovo lice, ni ahiretsko boravište! Zastao sam kako bih čuo šta govore, pa sam otišao do Allahovog Poslanika i rekao mu: "Allahov Poslaniče, rekao si nam da ti ni o jednom od tvojih ashaba ništa ružno ne donosimo. Prolazeći pored tih i tih čuo sam kako govore to i to." Na to se lice Allahovog Poslanika ﷺ zacrvenilo i teško mu je to palo, pa je rekao: "Pusti nas na miru, Musa je uznemiravan više od toga, pa se strpio!"

Ovaj hadis navode i Ebu Dawud i Tirmizija od Israila, a on od El-Welida ibn Ebi Hašima i dalje istim slijedom. Oni ga u jednoj verziji prenose i od Ibn Abda, on od Israila, on od Es-Sudejja, a on od El-Welida, itd. Međutim, Tirmizija zatim kaže da je ova verzija garib.

U Buharijinom *Sahihu* i Muslimovom *Sahihu* u hadisima o Israu, se nalazi potvrda da je Allahov Poslanik ﷺ naišao pored Musaa, dok je bio na kijamu i klanjao u svom kaburu. To Muslim prenosi i od Enesa.

Također, u Buharijinom *Sahihu* i Muslimovom *Sahihu* stoji predaja koju oni prenose od Katadea, on od Enesa, on od Malika ibn Sa'saa, a on od Poslanika ﷺ, da je one noći kad je bio na Israu naišao pored Musaa na šestom nebu, pa mu je Džibril rekao: "Ovo je Musa. Nazovi mu selam!" Poslanik ﷺ kaže: "Ja sam mu nazvao selam, a on mi je odgovorio: - Dobro došao dobri poslaniče i dobri brate! Kada sam krenuo dalje, zaplakao je, pa mu je rečeno: "Zašto plačeš?" a on je odgovorio: "Plačem jer će iza mene kao poslanik doći jedan mladić čijih će sljedbenika više ući u Džennet nego mojih."[1]

Ibrahim navodi da se to desilo na sedmom nebu. O ovome je ovoliko zabilježeno.

U vezi hadisa kojeg prenosi Šurejk ibn Ebi Nimr od Enesa, u kojem stoji da je Ibrahim na šestom, a Musa, zbog razgovora sa Allahom, na sedmom nebu - više hafiza (vrhunskih hadiskih stručnjaka) navodi da je ispravniji stav onih koji smatraju da je Musa na šestom, a Ibrahim na sedmom nebu naslonjen leđima na nebesku Ka'bu (Bejtu-l-ma'mur), kroz koju svaki dan prođe po sedamdeset hiljada meleka, koji više nikada neće doći na red.

Uglavnom, sve predaje se slažu da je Muhammed ﷺ, nakon što je njemu i njegovim sljedbenicima Uzvišeni Allah propisao pedeset namaza u toku dana i noći, naišao pored Musaa, koji mu je rekao: "Vrati se svome Gospodaru i zamoli da tvome Ummetu olakša. Ja sam se prije tebe koliko god sam mogao trudio oko Israilovih potomaka. Tvoji sljedbenici slabije slušaju i manje su pronicljivi i srčani." Tako se Poslanik više puta vraćao od Musaa do Uzvišenog Allaha koji mu je svaki put smanjivao, dok nije sišlo na pet namaza u toku

---

[1] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* i to u dužoj predaji od ovdje navedene 18/1/349/ *Fethu-l-bari*; Muslim u svome *Sahihu* 1/259; Nesaija u svome *Sunenu* 5/1.

dana i noći. Uzvišeni Allah je tada rekao: "Pet namaza će biti kao pedeset!" - tj. uvećavanjem nagrade. Neka Allah ispred nas Muhammeda ﷺ i Musaa ؑ nagradi svakim dobrom!

Buharija navodi: "Pričao nam je Museddid Husajn ibn Numejr, da je čuo od Husajna ibn Abdurrahmana, a on od Se'ida ibn Džubejra, da je Ibn Abbas rekao: "Jednoga dana pred nas je izašao Božiji Poslanik ﷺ i rekao: "Pokazani su mi svi narodi. Vidio sam ogromnu masu koja je prekrila horizont. Rečeno mi je. "Ovo je Musa sa svojim narodom." Buharija ovaj hadis ovdje navodi u nešto skraćenoj verziji.

Imam Ahmed ga navodi u dužoj verziji i kaže: "Pričao nam je Šurejh, da je njemu pričao Hišam, da je čuo od Husajna ibn Abdurrahmana: "Bio sam kod Se'ida ibn Džubejra, pa je upitao: - Ko je od vas sinoć vidio zvijezdu koja je pala?" Ja sam rekao: "Ja nisam bio na namazu jer me nešto ujelo." Upitao me: "I šta si radio?" "Činio sam rukju (liječio se ajetima i dovama)." On me, opet, upitao: "A šta te je navelo na to?" Odgovorio sam: "Predaja koju smo čuli od eš-Ša'bija a on od Burejda el-Eslemija: "Rukja se čini samo protiv (urokljiva) pogleda i otrova."

Na to je Se'id - tj. Ibn Džubejr - rekao: "Dobro postupa onaj ko se drži onog što čuje!" Zatim je nastavio: "Ibn Abbas nam je pričao da je Poslanik ﷺ rekao: "Pokazani su mi svi narodi. Uz neke vjerovjesnike sam vidio malu skupinu sljedbenika, uz neke samo jednog ili dva čovjeka, a uz neke nije bilo nikoga. Odjednom sam ugledao ogromnu masu pa sam upitao: "Je li ovo moj Ummet?" Bilo mi je rečeno: "Ovo je Musa sa svojim narodom. Pogledaj prema horizontu!" Kad tamo - ogromna masa ljudi. Zatim mi je rečeno: "Pogledaj i na ovu stranu!" Kad i tamo - ogromna masa svijeta. Tada mi je rečeno: "Ovo je tvoj Ummet. Među njima je sedamdeset hiljada onih koji će bez polaganja računa i bez ikakve kazne ući u Džennet."

Zatim je Allahov Poslanik ﷺ ustao i ušao (u kuću), a ljudi su nastavili o tome raspravljati pitajući se: Ko su ti koji će bez polaganja računa i bez ikakve kazne ući u Džennet? Jedni su rekli: "Vjerovatno oni koji su živjeli sa Poslanikom ﷺ." Drugi su rekli: "Možda su to oni koji su rođeni u Islamu i nikada Allahu ni u čemu nisu pripisivali sudruga." I tako su navodili različite stvari.

Zatim je Allahov Poslanik ﷺ ponovo izašao i upitao: "O čemu to raspravljate?" Rekli su mu o čemu su raspravljali, pa im je rekao: "To su oni koji ne govore dvosmisleno, ne čaraju i nisu sujevjerni, i koji se na svoga Gospodara oslanjaju." Na to je Ukaša ibn Muhsin el-Esdi ustao i upitao: "Jesam li i ja među njima, Božiji Poslaniče?" "Jesi i ti", odgovorio je. Tada je još neko ustao i upitao: "Jesam li i ja među njima, Božiji Poslaniče?" "Preduhitrio te je Ukaša", odgovorio je.

Ovaj hadis ima više verzija, od kojih su neke sahih, neke hasen a neke nisu. Mi smo ih opširnije naveli u Poglavlju o Džennetu, kad smo govorili o Kijametskom danu i njegovim strahotama.

Uzvišeni Allah Musaa ﷺ na mnogo mjesta u Kur'anu spominje i hvali. Kazivanje o njemu u Kur'anu se ponavlja na više mjesta, negdje opširno, negdje kraće a negdje sasvim ukratko. Sve u svemu o njemu se svugdje pohvalno govori.

Allah ga često spominje zajedno sa Muhammedom ﷺ kao i Knjigu koja mu je objavljena, sa Kur'anom objavljenim Muhammedu ﷺ.

Tako u poglavlju "El-Bekare", Uzvišeni kaže: *I kad im je Poslanik od Allaha došao, potvrđujući da je istinito ono što već imaju, mnogi od onih kojima je Knjiga data, za leđa svoja Allahovu Knjigu odbacuju, kao da ne znaju.* (El-Bekare, 101.)

Uzvišeni, također, veli: **Elif Lam Mim. *Allah, je - nema boga osim Njega - Živi i Vječni! *On tebi objavljuje Knjigu, pravu Istinu, koja prethodne potvrđuje, a Tewrat i Indžil objavio je *još prije, kao putokaz ljudima, a objavio je i Furkan. One koji u Allahova znamenja ne vjeruju čeka teška patnja; - a Allah je silan i strog.* (Ali 'Imrān, 1.-4.)

U poglavlju El-En'ām, Uzvišeni veli: **Oni ne poznaju Allaha kako treba, - kad govore: "Ni jednom čovjeku Allah nije ništa objavio!" Reci: "A ko je objavio knjigu koju je donio Musa, kao svjetlo i putokaz ljudima, koju na listove stavljate i pokazujete, - a mnogo i krijete, i poučavate se onome što ni vi ni preci vaši nisu znali?" Reci: "Allah!" Zatim ih ostavi, neka se lažima svojim zabavljaju. *A ova Knjiga koju objavljujemo blagoslovljena je, ona potvrđuje onu prije nje, da opomeneš Mekku i ostali svijet. A oni koji u onaj svijet vjeruju - vjeruju i u nju i na svoj namaz dobro paze.* (El-En'ām, 91.-92.)

Dakle, Uzvišeni Allah je prvo pohvalio Tewrat, a zatim istakao Kur'an Časni. Pri kraju poglavlja Uzvišeni veli: **Zatim smo Musau Knjigu dali da učinimo potpunom blagodat onome koji će prema njoj postupati i kao objašnjenje svemu i uputu i milost - da bi oni povjerovali da će pred Gospodara svoga stati. *A ova Knjiga koju objavljujemo jest blagoslovljena, zato je slijedite i grijeha se klonite da bi vam se milost ukazala."* (El-En'ām, 154.-155.)

U poglavlju El-Ma'ide, Uzvišeni kaže: *Mi smo objavili Tewrat u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu predani, i čestiti ljudi i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za ono što malo vrijedi. A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici.* (El-Mā'ide, 44.) sve do Njegovih riječi: **I neka sljedbenici Indžila sude prema onome što je Allah u njemu objavio. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio, pravi su grešnici! *A tebi objavljujemo Knjigu, pravu istinu, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi.* (El-Mā'ide, 47.-48.)

Tako je Allah Kur'an stavio iznad svih drugih knjiga, njime ih kao objavu potvrdio i u njemu objasnio šta je sve u njima izmijenjeno i iskrivljeno. Od ehli-kitabija je traženo da ih čuvaju, ali to nisu bili u stanju, pa su njihove

knjige, zbog nemarnog odnosa prema njima, nedovoljnog poznavanja i pokušaja da prevare svoga Gospodara, neka su prokleti do Sudnjeg dana, pretrpjele brojne izmjene i iskrivljavanja!

Zato u njihovim knjigama ima bezbroj očevidnih, pogrešnih tekstova o Allahu i Njegovom Poslaniku. Njih ima toliko da ih je nemoguće sve nabrojati i opisati.

U poglavlju El-Enbijā' Uzvišeni veli: *"Mi smo Musau i Harunu dali Tewrat* (koji rastavlja istinu od neistine), *svjetlo i pouku za one koji se budu grijeha klonili, *za one koji se Gospodara svoga budu bojali i kada ih niko ne vidi, i koji od časa oživljenja budu strepjeli; *a i ovaj Kur'an je blagoslovljena pouka koju objavljujemo, pa zar da ga vi poričete.* (El-Enbijā', 48.-50.)

U poglavlju El-Kasas, Uzvišeni Allah veli: **A kad im dolazi istina od Nas, oni govore: "Zašto mu nije dato onako isto kao što je dato Musau?" A zar oni još davno nisu porekli ono što je Musau dato? Oni govore: "Dvije čarolije, jedna drugu podržava", i govore: "Mi ni u jednu ne vjerujemo". *Reci: "Pa donesite vi od Allaha knjigu koja bolje nego ove dvije na pravi put upućuje, nju bih slijedio, ako istinu govorite".* (El-Kasas, 48.-49.) Tako je Allah pohvalio ove dvije knjige i ova dva poslanika ﷺ.

Džinni su svom narodu rekli: *"O narode naš, mi smo slušali Knjigu koja se poslije Musaa objavljuje."* (El-Ahkāf, 30.)

A Wereka ibn Newfel, kad mu je Allahov Poslanik ﷺ ispričao šta je doživio početkom objave, i kad mu je proučio: **Čitaj, u ime Gospodara tvoga koji sve stvara! *Stvara čovjeka od ugruška! *Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj *koji poučava peru, *koji čovjeka poučava onome što ne zna!* (El-'Alek, 1.-5.), je uzviknuo: "Nadasve slavljeni Bože! Ovo je zakon koji je objavljen Musau ibn 'Imranu!"

Ukratko rečeno, Musaov ﷺ vjerozakon je bio veličanstven a ummet brojan. U njemu je bilo poslanika, učenih, pobožnih, skromnih i pametnih ljudi, vladara i vođa, uglednika i velikana. Ali, oni su bili i nestali. Promijenili su se kao što se i njihov vjerozakon promijenio, pa su pretvoreni u majmune i svinje. Njihov vjerozakon je vremenom dokinut, a oni sami počeli su doživljavati razne belaje i nevolje. Dugo bi bilo da to sve navodimo, pa ćemo navesti onoliko koliko će zadovoljiti onoga ko hoće da čuje o njima - ako da Allah, a u Njega se uzdamo i na Njega oslanjamo.

Musaov ﷺ hadždž

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Hišam, da je čuo od Dawuda ibn Ebi Hinda, on od Ebu el-Alija, a on od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ, prolazeći kroz Wadi-l-Ezrek, upitao: "Koja je ovo dolina?" "Wadi-l-Ezrek", odgovorili su.

On je rekao: "Kao da sada gledam Musaa kako se spušta niz ovaj brežuljak i glasno, Uzvišenom Allahu, izgovara telbijju (riječi koje izgovara hadžija)!" Kada je došao do brežuljka Herša, upitao je: "Koji je ovo brežuljak?" "Ovo je

brežuljak Herša", odgovorili su, a on je rekao: "Kao da sada gledam Junusa ibn Mettaa kako jaše na crvenoj devi. Na njemu je vunena džubba, a povodac deve je od lika" Hišam kaže: tj. od palminih vlakana "i izgovara telbijju!"[1]

Ovaj hadis od Dawuda ibn Ebi Hinda navodi i Muslim. Taberanija od Ibn Abbasa navodi da je Poslanik ﷺ rekao: "Musa je obavio hadždž na crvenom biku." Međutim, ovo je krajnje garib (čudna) predaja.

Imam Ahmed također navodi: "Pričao nam je Muhammed ibn Ebi Adijj od Ibn Awna, da je Mudžahid rekao: "Bili smo kod Ibn Abbasa, pa je neko spomenuvši Dedždžala, upitao: "Šta to kažu?" Neko je odgovorio: "Kažu da mu među očima piše "K F R".

On je na to rekao: "Nisam čuo od Poslanika da je to rekao, ali sam čuo ovo: "Ako hoćete da znate kako je izgledao Ibrahim, pogledajte u mene. Musa je bio smeđ čovjek, kudrave kose, na crvenoj devi, sa povocem od lika. Kao da ga sada gledam kako silazi niz dolinu i izgovara telbijju."[2] Hišam kaže: "Lika su palmina vlakna."

Imam Ahmed ovaj hadis navodi i od Esweda, on od Israila, on od Osmana ibn el-Mugire, on od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa: "Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Vidio sam Isaa sina Merjeminog, Musaa i Ibrahima: Isa je svijetlocrven, kudrav, širokih prsa, a Musa je smeđ, krupan i visok." Ashabi ga upitaše: "A Ibrahim?" On odgovori: "Pogledajte u mene!"[3]

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Junus, da je njemu pričao Šejban, da je čuo od Katadea, a on od Ebu el-Alije, da je amidžić našeg Poslanika, Ibn Abbas rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je rekao: -One noći kad sam bio na Israu vidio sam Musaa ibn 'Imrana, kao visokog čovjeka kovrdžave kose, kao da je iz plemena Šenu'e. Vidio sam i Isaa sina Merjeminog, prosječne visine, rumenkaste boje i duge kose."[4]

Ovaj hadis Buharija i Muslim navode preko Katadea, i dalje istim slijedom prenosilaca. Imam Ahmed navodi: "Abdurrezzak nam je pričao, da je čuo od Ma'mera, da je Ez-Zuhri rekao: "Se'id ibn el-Musejjeb mi je pričao, da je Ebu Hurejre rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je o onoj noći u kojoj je bio na Israu rekao: "Sreo sam Musaa", pa ga je opisao: "Bio je to čovjek", mislim da je tako rekao, "krupan, kovrdžave kose, kao da je iz plamena Šenu'e. Sreo sam i Isaa" - pa ga je Allahov Poslanik ﷺ opisao, rekavši: "srednje je rasti, rumene boje, kao da je izašao iz dimasa" - tj. kupatila. "Vidio sam i Ibrahima. Od njegovih potomaka ja sam mu najsličniji."

Većina ovih hadisa je navedena u kazivanju o miljeniku - Ibrahimu ﷺ.

---

[1] Hadis bilježi Muslim u svom *Sahihu* 1/74/268; Ahmed u svome *Musnedu* 1/215-216/ Haleb; Ibn Madže u svom *Sunenu* 25/4/2891.

[2] Hadis bilježi Buharija u svome *Sahihu* 60/8/3355/Fethu-l-bari.

[3] Hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu* 60/48/3438/Fethu-l-bari.

[4] Buharija u svome *Sahihu* od Ebu Hurejre 60/24/3394.

Musaova عليه السلام smrt

Buharija u svome *Sahihu* pod naslovom "Smrt Musaa عليه السلام" kaže: "Jahja ibn Musa nam je pričao, da je čuo od Abdurrezzaka, on od Ma'mera, on od Ibn Tawusa, a ovaj od svoga oca, da je Ebu Hurejre rekao: "Kada je Melek smrti poslan Musau عليه السلام i prišao mu da mu primi dušu, on ga je gurnuo i udario, pa se melek vratio Uzvišenom Gospodaru i rekao: "Poslao si me čovjeku koji još ne želi da umre". Gospodar mu je rekao: "Vrati se i reci mu neka svoju ruku stavi na leđa od vola, pa koliko god dlaka pritisne neka za svaku dlaku živi još po jednu godinu."

Kad mu je ovo rečeno Musa je upitao: "A šta onda Gospodaru?" "Opet smrt", odgovorio je Gospodar. "Onda, neka bude sada", odgovorio je Musa.

On dalje navodi: "Uzvišenog Allaha je zamolio da ga približi Svetoj zemlji, koliko se kamenom može dobaciti." Ebu Hurejre kaže da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Da sam tamo, pokazao bih vam njegov kabur pored puta, kod crvene dine."[1]

Buharija dalje kaže: "Slična predaja se prenosi od Poslanika ﷺ preko Ma'mera, a on od Hemana, a on od Ebu Hurejre."

Muslim prvu verziju ovog hadisa navodi od Abdurrezzaka i dalje, a Imam Ahmed od Hammada ibn Seleme, on od Ammara ibn Ebi Ammara, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ. Nju ćemo kasnije navesti.

Imam Ahmed navodi: "El-Hasan nam je pričao, da je njemu pričao Luhej'a, da je čuo od Ebu Junusa - tj. Selima ibn Džubejra, a on od Ebu Hurejre da je rekao (Imam Ahmed ove riječi, dakle, ne pripisuje Poslaniku): "Melek smrti je došao Musau عليه السلام i rekao mu: "Odazovi se svome Gospodaru!" Musa ga je udario i izbio mu oko, pa se melek vratio Allahu i rekao: "Poslao si me Svome robu koji ne želi da umre, i koji mi je izbio oko." Na to mu je Allah vratio oko i rekao: "Vrati se Mome robu i reci: - Hoćeš li da živiš? Ako to hoćeš, onda svoju ruku stavi na leđa vola, pa koliko god ti ruka pritisne dlaka, toliko ćeš još godina živjeti!" Musa je na to upitao: "A šta poslije?" Gospodar mu je odgovorio: "Opet smrt." Na to je Musa odgovorio: "Onda sada, Gospodaru, odmah!" Ovu verziju navodi samo Ahmed, i ona je u ovoj verziji mewkuf.

Ovaj hadis u svom *Sahihu* navodi i Ibn Hibban od Ma'mera, on od Ebu Tawusa, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre.

Ma'mer kaže: "Ovo mi je pričao čovjek koji je to čuo od El-Hasana, a on od Allahovog Poslanika ﷺ", a zatim citira hadis.

Ibn Hibban u vezi sa ovom predajom postavlja neka pitanja i odgovara na njih. Ovo se svodi na to da je Melek smrti Musau عليه السلام došao u nepoznatom liku, pa ga nije mogao poznati; kao što se Džibril pojavljivao u liku nekog beduina, i kao što su meleki došli Ibrahimu i Lutu u liku mladića, pa ih u početku ni Ibrahim ni Lut nisu poznali. Možda tako i Musa nije poznao Meleka smrti, pa

[1] Buharija u svom *Sahihu* 60/31/3407/*Fethu-l-bari*; Muslim u svom *Sahihu* 43/42/157 i ostali.

ga je udario i izbio mu oko, budući da je ušao bez dozvole. To je u skladu sa našim vjerozakonom, gdje je dozvoljeno izbiti oko onome ko pogleda unutar nečije kuće bez njegove dozvole.

On zatim ovu predaju navodi od Abdurrezzaka, on od Ma'mera, on od Hemama, a on od Ebu Hurejre koji kaže: "Allahov Poslanik ﷺ je rekao: "Melek smrti je došao Musau da mu uzme dušu, pa mu je rekao: - Odazovi se svome Gospodaru! Musa ga je gurnuo i izbio mu oko." On dalje navodi ovaj hadis do kraja, isto kao i Buharija.

On ovaj slučaj tumači tako da je melek rekao: "Odazovi se svome Gospodaru!" tek kada je Musa podigao ruku da ga udari. Međutim, ovo tumačenje nije u skladu sa navedenim tekstom hadisa. Da je ostao pri prvom tumačenju, bilo bi u redu, jer ga izgleda nije poznavao u tom liku. Pored toga, njegove riječi ne znače da su odgovarajuće, jer nije bilo jasno u tom presudnom momentu da je on plemeniti melek. Musa je s čežnjom iščekivao da se mnoge stvari dogode u njegovom životu, kao što je npr. kraj lutanja po pustinji i ulazak u Svetu zemlju. Međutim, Allah ﷻ je još prije bio odredio da on, nakon svoga brata Haruna, umre dok su još lutali po pustinji, o čemu ćemo, ako Bog da, zasebno govoriti.

Neki kažu da je Musa ﷺ bio taj koji je Izraelćane nakon lutanja po pustinji uveo u Svetu zemlju, što je u suprotnosti sa učenjem ehli-kitabija i većine muslimana.

Jedan od dokaza za to su i njegove riječi kada je izabrao smrt: "Gospodaru moj, približi me Svetoj zemlji, odakle se do nje može dobaciti kamenom!" Da je već bio u njoj, ne bi to tražio. Naprotiv, pošto je sa svojim narodom lutao po pustinji kada mu se smrt približila, poželio je da se Svetoj zemlji, prema kojoj je naumio učiniti hidžru, približi što više i da ohrabri svoj narod. Međutim, između njih i ulaska u Svetu zemlju ispriječila se sudbina, kad su bili nadomak koliko se može kamenom dobaciti.

Zato je najodabraniji čovjek ljudskog roda, Allahov Poslanik, rekao: "Da sam tamo, pokazao bih vam njegov kabur pored crvene dine."

Imam Ahmed navodi: "Pričao nam je Affan, da je njemu pričao Hammad, da je čuo od Sabita i Sulejmana et-Timija, a oni od Enesa ibn Malika, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "One noći kad sam bio na Israu, naišao sam pored Musaa. Bio je na kijamu, klanjajući u svom kaburu, kod crvene dine."

Ovaj hadis navodi i Muslim od Hammada ibn Seleme.

Es-Sudejj navodi od Ebu Malika i Ebu Saliha, Ibn Abbasa, Murrea, Ibn Mes'uda i još nekih ashaba, da su rekli: "Zatim je Allah objavio Musau: - Usmrtit ću Haruna, pa ga dovedi do tog i tog brda!"

Musa i Harun su krenuli prema tom brdu i iznenada se obreli pred jednim stablom kakvo nikada nisu vidjeli, pred novopodignutom kućom, pred namještenim krevetom odakle se osjećao ugodan miris. Ugledavši brdo, kuću i sve što je u njoj bilo, Harunu se dopalo, pa je rekao: "O Musa, volio bih odspavati na ovom krevetu." Musa je odgovorio: "Dobro, pa odspavaj!" Harun je rekao: "Bojim se da ne dođe vlasnik kuće i da se ne naljuti na mene." "Ne

boj se, ja ću te opravdati kod vlasnika kuće, samo ti spavaj", odgovorio je Musa. "O Musa, nemoj tako, nego i ti zaspi sa mnom, pa ako dođe vlasnik ove kuće, neka se naljuti na obadvojicu!", rekao je Harun. Kada su zaspali, smrt je zatekla Haruna. Osjetivši da će umrijeti, prije nego što je ispustio dušu, Harun je rekao: "O Musa, prevario si me." Kad je umro na nebo je dignuta i kuća, i drvo, i krevet, zajedno s Harunom.

Kada se Musa bez Haruna vratio svome narodu, oni su rekli: "Musa je iz zavidnosti što su ga Izraelćani voljeli ubio Haruna!" Harun je doista prema njima bio blag i popustljiviji više nego Musa, koji je prema njima bio prilično strog. Čuvši to Musa im je rekao: "Teško vama! On mi je bio brat. Zar mislite da bih ga mogao ubiti?!" Kad ih nije mogao ubijediti, ustao je i klanjao dva rekata i zamolio Allaha, pa je On spustio onaj krevet između neba i Zemlje tako da su vidjeli Haruna.

Dok je Musa ﵇ nakon toga putovao sa svojim slugom Jošu'om, zadesio ih je crni vjetar. Ugledavši to Jošu'a je pomislio da je došao Smak svijeta, pa se priljubio uz Musaa i rekao: "Hoću da budem uz Allahovog poslanika kad nastupi Smak svijeta!" Na to se Musa ﵇ izvukao iz košulje i nestao ostavljajući košulju u Jošu'inim rukama. Kada se Jošu'a sa košuljom vratio, Izraelćani su ga napali i rekli: "Ubio si Allahovog poslanika!" On se branio i zaklinjao da ga nije ubio nego mu se otrgnuo, ali mu oni nisu vjerovali pa su ga htjeli ubiti. Braneći se on je rekao: "Ako mi ne vjerujete, dajte mi tri dana roka." Predao se ibadetu i dovama pa je svakom čovjeku koji ga je čuvao, u snu došlo: "Jošu'a nije ubio Musaa, nego smo ga Mi podigli Sebi!" Nakon toga su ga pustili na miru. Svi koji su odbili da uđu u naselje onih silnika sa Musaom su pomrli i ni jedan nije dočekao očekivanu pobjedu.

Neki dijelovi ove predaje su garib i kao takvi nisu prihvatljivi. Allah, opet, najbolje zna.

Ranije smo rekli da iz pustinjskog lutanja niko, od onih koji su bili sa Musaom, nije izašao osim Jošu'a ibn Nuna i Kaliba ibn Jofne, muža Merjeme, Musaove i Harunove sestre. To su ona dva čovjeka naprijed spomenuta, koji su pozivali Izraelćane da napadnu one silnike.

Wehb ibn Munebbih navodi: "Musa ﵇ je naišao pored meleka koji su kopali jedan kabur. Nikada do tada nije vidio ljepšeg, svjetlijeg i uređenijeg kabura, pa je rekao: "O Allahovi meleki, kome kopate taj kabur?" Oni su odgovorili: "Jednom plemenitom Allahovom robu. Ako želiš da to budeš ti, uđi u ovaj kabur, lezi u njega, okreni se svome Gospodaru i ispusti dušu." On je tako i učinio, pa je umro. Meleki su mu klanjali dženazu i zakopali ga."

**Ehli-kitabije i još neki kažu da je umro kad je imao sto dvadeset godina.

Imam Ahmed navodi: "Umejje ibn Halid i Junus su nam pričali, da su čuli od Hammada ibn Seleme, on od Ammara ibn Ebi Ammara, a on od Ebu Hurejre, da je rekao (a Junus kaže da je Ebu Hurejre čuo od Božijeg Poslanika): "Melek smrti je ljudima dolazio javno, pa je tako došao i Musau ﵇, koji ga je udario i izbio mu oko.

Melek je otišao svome Gospodaru i rekao: "Gospodaru moj, Tvoj rob Musa mi je izbio oko. Da nije kod Tebe tako ugledan, prigovorio bih mu!" Junus kaže da je rekao: "Rastrgao bih ga!"

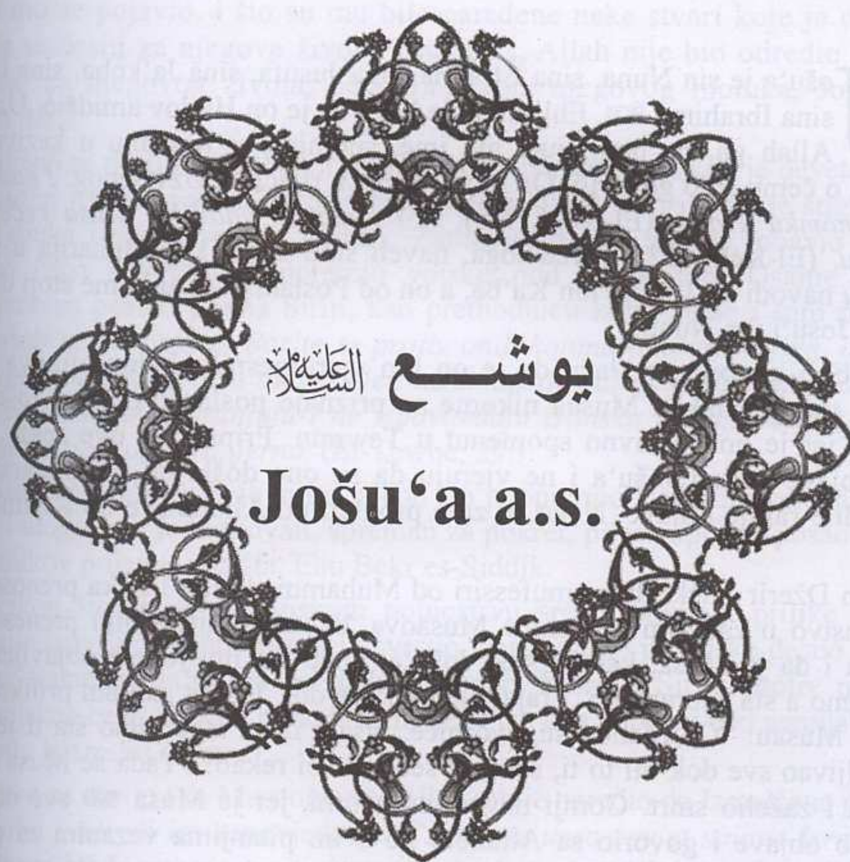
Gospodar mu je na to rekao: "Otiđi Mome robu i reci mu neka stavi ruku na volovsku kožu, pa neka za svaku dlaku živi još po jednu godinu!" Kada mu je melek došao i to ispričao, Musa je upitao: "A šta onda?" "Opet smrt", odgovorio je.

Nato je Musa rekao: "Neka to onda bude sada!" Nakon toga ga je samo pomirisao i uzeo mu dušu.[1]

Junus kaže: "Allah mu je povratio oko i od tada ljudima ne dolazi javno." Ovaj hadis navodi i Ibn Džerir od Ebu Kurejba, on od Mus'aba ibn el-Mikdama, a on od Hammada ibn Seleme i dalje istim senedom od Poslanika ﷺ.

[1] Taberanija u svom *Tarihu* 1/434/Mearif.

يوشع عليه السلام
Jošu‘a a.s.

JOŠU'INO POSLANSTVO I NJEGOVO PREUZIMANJE BRIGE O IZRAELĆANIMA NAKON MUSAA I HARUNA ﷺ

Jošu'a je sin Nuna, sina Efraima, sina Jusufa, sina Ja'kuba, sina Ishaka, sina Ibrahima ﷺ. Ehli-kitabije kažu da je on Hudov amidžić. Uzvišeni Allah ga, ne pominjući mu ime, spominje u Kur'anu u kazivanju o Hidru, o čemu smo govorili. On se spominje u riječima Uzvišenog: *I kad Musa reče momku svome* (El-Kehf, 60.), i: *I kada se udaljiše, Musa reče svom momku.* (El-Kehf, 62.) Pored toga, naveli smo hadis koji Buharija u svome *Sahihu* navodi od Ubejja ibn Ka'ba, a on od Poslanika ﷺ, u kome stoji da se tu radi o Jošu'i ibn Nunu.

**Ehli-kitabije se slažu da je on bio vjerovjesnik. Jedna njihova sekta, zvana samire, nakon Musaa nikome ne priznaje poslanstvo osim Jošu'i ibn Nunu, jer je on doslovno spomenut u Tewratu. Pripadnici ove sekte niječu sve objave nakon Jošu'a i ne vjeruju da su one došle od Gospodara da bi potvrdile ranije objave. Neka su zato prokleti od Allaha sve do Kijametskog dana!

Ibn Džerir i neki drugi mufessiri od Muhammeda ibn Ishaka prenose da je poslanstvo u zadnjim godinama Musaova života sa njega bilo preneseno na Jošu'a i da je Musa, kad bi sreo Jošu'a, pitao šta mu je sve objavljeno, šta naređeno a šta zabranjeno. Trajalo je ovo sve dok Jošu'a jednom prilikom nije rekao Musau: "O Allahov sugovorniče, nisam ni ja tebe pitao šta ti je Allah objavljivao sve dok mi to ti, sam od sebe, ne bi rekao!" Tada se Musa nasitio života i zaželio smrt. Gornji navodi su sporni, jer je Musa ﷺ sve do smrti primao objave i govorio sa Allahom po svim pitanjima vezanim za propise zabrana i naredbi. On je kod Allaha sve do smrti ostao ugledan, poštovan, cijenjen i uvažen, kao što smo već naveli, citirajući hadis iz Buharijinog *Sahiha* o tome kako je Meleku smrti izbio oko. Čak i nakon toga Uzvišeni Allah mu je ponovo poslao meleka i poručio mu ako želi još živjeti, neka stavi ruku na kožu bika, pa će za svaku dlaku koju mu ruka pritisne, živjeti još po jednu godinu. On je upitao: "A šta zatim?" Kad mu je odgovorio: "Opet smrt", rekao je: "Neka to onda bude sada, Gospodaru!" Zatim je zatražio da ga približi na domak Jerusalima odakle se može kamenom dobaciti, pa mu je to bilo udovoljeno.

Muhammed ibn Ishak ne navodi odakle je ovo preuzeo. Nije ni iz knjiga ehli-kitabija. U njihovoj knjizi zvanoj Tewrat (Tora) stoji da je objava Musau po svakom pitanju koje bi iskrslo, bez prekida stizala sve do kraja njegovog života. To se razumije iz konteksta njihove knjige, kada se govori o Kovčegu svjedočanstva u Svetištu.

U trećoj knjizi Mojsijevoj se navodi da je Allah Musau i Harunu naredio da Izraelćane podijele na plemena i da svakom od dvanaest plemena odrede glavešinu tj. zapovjednika. Ova zapovijed je imala za cilj bolju pripremu za borbu protiv silničkog naroda, kad budu izašli iz pustinjskog lutanja. Dakle, naređenje je došlo pred kraj onih četrdeset godina lutanja. Zato neki kažu: "Musa ﷺ je Meleku smrti izbio oko zato što ga nije prepoznao u liku u kom mu se pojavio, i što su mu bile naređene neke stvari koje je očekivao da će se desiti za njegova života. Međutim, Allah nije bio odredio da se to dogodi za njegovog života, nego za života njegovog momka, Jošu'a ibn Nuna ﷺ."

Slično se desilo Allahovom poslaniku Muhammedu ﷺ kad je devete godine po Hidžri namjeravao da se bori protiv Bizantijaca u Siriji, ali je stigao samo do Tebuka i vratio se iste godine. Zatim je, desete godine, obavio hadždž, nakon čega se vratio i opremio vojsku pod komandom Usame koju je namjeravao poslati prema Siriji, kao prethodnicu kojoj će se i sam pridružiti povodeći se za ajetom: *Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru, sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno.* (Et-Tewbe, 29.)

Allahov Poslanik ﷺ je umro nakon što je opremio Usaminu vojsku, Usama se bio ulogorio u jednoj uvali, spreman za pokret, pa je započeti posao dovršio Poslanikov prijatelj i halifa, Ebu Bekr es-Siddik.

Nakon što je na Arabijskom poluostrvu sredio stanje i prilike koje su zadesile tamošnje stanovništvo i učvrstio vlast, uputio je vojske desno i lijevo: prema Iraku, pristalicama perzijskog vladara Kisre, i Siriji, protiv pristalica bizantijskog cara. U ovim pohodima im je Allah dao pobjedu nad neprijateljima i učvrstio islamsku državu.

Tako se desilo i sa Musaom ﷺ. Allah mu je naredio da Izraelćane pripremi za borbu i odredi im zapovjednike: *"Allah je uzeo zavjet sinova Israilovih a između njih bili smo postavili dvanaest starješina - i Allah je rekao: "Ja sam s vama! Ako budete namaz obavljali, i zekat davali, i ako budete u poslanike Moje vjerovali, pomagali im i drage volje zajam Allahu davali, sigurno ću preći preko hrđavih postupaka vaših i uvest ću vas u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći. A onaj među vama koji ni poslije ovoga ne bude vjerovao - s puta pravog je skrenuo."* (El-Mā'ide, 12.) Ovim im je Allah poručio: Ako budete izvršavali ono što sam vam propisao i ne odustanete od borbe kao što ste učinili, sigurno ću vam dati da vam nagrada za ovo bude ukidanje kazne za ono prvo. Tako je Uzvišeni poručio i beduinima koji su izostali iza Poslanika ﷺ

u pohodu na Hudejbiju: *Reci beduinima koji su izostali: "Bićete pozvani da se borite protiv naroda veoma hrabrog i moćnog, sve dok se ne pokori. Pa ako poslušate, Allah će vam lijepu nagradu dati, a ako izbjegnete, kao što ste i do sada izbjegavali, na muke nesnosne će vas staviti!"* (El-Feth, 16.)

Ovako je Uzvišeni rekao i Israilovim potomcima: *A onaj među vama koji ni poslije ovoga ne bude vjerovao - s puta pravog je skrenuo.* Uzvišeni ih je zatim zbog njihovih hrđavih postupaka i neispunjavanja datih zavjeta ukorio. Isto tako, nakon njih, ukorio je i kršćane zato što su se razišli i podvojili u vjeri. O tome smo, hvala Allahu, opširno govorili u našem *Tefsiru*.

Sve u svemu Uzvišeni Allah je naredio Musau ﷺ da kao borce popiše sve Izraelćane koji mogu nositi oružje i boriti se, a starije od dvadeset godina, i da iz svakog plemena odredi po jednog poglavara. Prvo pleme je bilo Rubilovo, jer je on najstariji Jakubov sin. Imali su četrdeset šest hiljada i pet stotina boraca, a njihov poglavar je bio Elisur sin Šediura. Drugo pleme je bilo Šem'unovo. Imalo je pedeset devet hiljada i tri stotine ljudi. Poglavar im je bio Šlumijel sin Hurišdaja. Treće pleme je bilo Jehuzino (Judino). Bilo ih je sedamdeset četiri hiljade i šest stotina, a poglavar im je bio Nahšun sin Aminazaba. Četvrto pleme je bilo Isaharovo. Bilo ih je pedeset četiri hiljade i četiri stotine, a poglavar im je bio Nešail sin Sua'ra. Peto pleme je bilo Jusufovo ﷺ. Bilo ih je četrdeset hiljada i pet stotina, poglavar im je bio Jošu'a ibn Nun. Šesto pleme je bilo Mišino. Bilo ih je trideset jedna hiljada i dvije stotine, a poglavar im je bio Džemelijel sin Fedhesura. Sedmo pleme je bilo Benjaminovo. Bilo ih je trideset pet hiljada i četiri stotine, a poglavar im je bio Ebidan sin Džed'una. Osmo pleme je bilo Hadovo. Bilo ih je četrdeset pet hiljada i šesto pedeset ljudi. Poglavar im je bio Eljasaf sin Ruijela. Deveto pleme je bilo Eširovo. Bilo ih je četrdeset jedna hiljada i pet stotina. Poglavar im je bio Fedžajil sin Akrana. Deseto pleme je bilo Danovo. Bilo ih je šezdeset dvije hiljade i sedam stotina. Poglavar im je bio Ehjazer sin Amšidaja. Jedanaesto pleme je bilo Neftalijevo. Bilo ih je pedeset tri hiljade i četiri stotine. Poglavar im je bio Elbab sin Hajluna.

Tako stoji u njihovim knjigama, a Allah najbolje zna!

Među njima nisu navedeni "Lawijevi potomci". Allah je naime naredio Musau da ih ne ubraja među njih, jer su oni bili zaduženi za spomenuto svetište da ga održavaju, čuvaju i nose prilikom preseljenja i ponovno postavljaju. Oni su pripadali Musaovom i Harunovom ﷺ plemenu. Bilo ih je dvadeset dvije hiljade osoba, starijih od jednog mjeseca. Bilo ih je više loza. Po jedna skupina iz svake loze bila je zadužena da čuva, održava, prenosi i ponovno postavlja svetište.

Svi su bili raspoređeni oko svetišta i za vrijeme boravka i za vrijeme putovanja. Ukupan broj boraca je bio petsto sedamdeset jedna hiljada šesto pedeset šest ne računajući Lawijeve potomke. Neki kažu da je broj Izraelćana starijih od dvadeset godina koji su nosili oružje, bilo šesto tri hiljade petsto pedeset pet ljudi ne računajući Lawijeve potomke.

Ovi podaci su sporni, jer ukupan zbir prethodno navedenih cifara kako smo ih našli u njihovoj knjizi, ne odgovara zbiru koji oni navode. Allah, opet, najbolje zna!

Dakle, Lawijevi potomci su bili zaduženi za čuvanje svetišta (šatora). Bili su u sredini Izraelćana i činili njihovo jezgro. Na čelu desne strane bili su potomci Rubila, na čelu lijeve strane potomci Dana. Pozadinu su činili Neftalijevi potomci. Musa ﷺ je, prema naređenju Uzvišenog, naredio da se vjerski poglavari regrutuju iz Harunove loze kako je bilo i prije njih. To su bili: Nadab, najstariji sin, a zatim Ebiho, Elaazar i Jismer. Sve u svemu svi Izraelćani koji su odbili ući u naselje onih silnika i koji su rekli: *"Hajde ti i Gospodar tvoj pa se borite, a mi ćemo ovdje ostati!"* (El-Mā'ide, 24.), bili su izumrli.

Ovo mišljenje Es-Sewri navodi od Ebu Se'ida, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa. Ovog su mišljenja i Katade i Ikrime. U tome ih podržava i Es-Sudejj navodeći mišljenje Ibn Abbasa, Ibn Mes'uda i još nekih ashaba. Ibn Abbas i drugi učenjaci iz ranijih i kasnijih generacija doslovno kažu: "Obadvojica, i Musa i Harun umrli su prije njega dok su još lutali pustinjom."

Ibn Ishak tvrdi da je Musa taj koji je osvojio Jerusalem a da je Jošu'a prilikom ulaska bio u prvim redovima. On dalje navodi da se na putu za Jerusalem desio slučaj Bel'ana ibn Ba'ura, o kome Uzvišeni kaže: **I ispričaj im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio, pa ga je šejtan stigao i on je zalutao. *A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov primjer je kao primjer psa: ako ga potjeraš on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili. *Loš su primjer ljudi koji ne priznaju Naše dokaze; oni sami sebi nepravdu čine!* (El-A'rāf, 175.-177.)

Mi smo o slučaju sa Bel'amom ranije govorili u našem *Tefsiru* gdje smo rekli da je on - prema riječima Ibn Abbasa i još nekih - poznavao Allahovo najveće ime, i da je njegov narod od njega tražio da prokune Musaa i njegove sljedbenike, ali to nije htio uraditi. Budući da su u tome bili uporni on je uzjahavši na magaricu, krenuo prema mjestu gdje su bili Izraelćani.

Kada im se približio, magarica je kleknula, pa ju je udario i ona je ustala. Nedugo zatim magarica je ponovo kleknula, pa ju je ponovo udario. Ona je ustala, pa ponovo kleknula i rekla mu: "O Bel'ame, gdje ideš? Zar ne vidiš ispred mene meleke kako me odvraćaju? Kuda ideš? Da proklinješ Allahova poslanika i vjernike?" Ni nakon ovoga on nije htio da siđe sa magarice, nego ju je ponovo udario, pa ga je odnijela na brdo "Husban", koje je bilo iznad njih. Gledajući u mjesto gdje su se bili ulogorili Musa i Izraelćani, Bel'ami je počeo da ih proklinje ali mu se jezik spetljao, pa je za Musaa i njegov narod proučio dovu, a prokleo svoj narod. Njegove pristalice su ga zbog toga počele grditi, pa im se pravdao da ništa drugo nije mogao izustiti. Nakon toga jezik mu se otegnuo do prsa, pa je svojima rekao: "Sada sam izgubio i ovaj i onaj svijet, ostalo mi je jedino da se služim varkama i lukavštinom."

Zatim je svojim sljedbenicima naredio da izdvoje i nagizdaju žene, da ih pošalju Izraelćanima da prodaju robu i da im se prepuštaju ne bi li s njima počinili blud, budući da je to bio jedini način da postigne svoj cilj. Tako su svoje žene, nagizdavši ih, poslali u logor Izraelćanima. Jedna od njih, po imenu Kisbeta, dočepala se Zumrija ibn Šeloma, izraelćanskog prvaka, za koga se kaže da je bio poglavar potomaka Šem'una sina Jakubovog, i uveo je u svetište. Međutim, čim se sa njom osamio, Allah je među Izraelćane poslao kugu koja je počela da hara.

Kada je to čuo Fenhas ibn el-Ajzar ibn Harun, zgrabio je željezno koplje, provalio u svetište i oboje ih probo, a onda noseći ih na koplju koje je držao u ruci, naslonjeno na struk i priljubljeno uz bradu, izašao pred svijet. Zatim je podigavši ih uvis, rekao: "Gospodaru, ovako mi postupamo sa onima koji su Tebi neposlušni!" Tada je kuga prestala da hara, odnijevši prethodno sedamdeset hiljada žrtava.

Neki ovu brojku smatraju pretjeranom i kažu da je od kuge umrlo dvadeset hiljada. Fenhas je bio prvorođenac svoga oca el-Ajzara ibn Haruna. Zato Izraelćani njegovim potomcima od žrtve određuju kujruk, noge i dlaku (vunu) i namjenjuju najbolji dio imetka.

Bel'amov slučaj koga navodi Ibn Ishak je tačan jer ga u istom obliku navodi i više učenjaka iz ranijih generacija. Moguće je da se ovo ipak desilo neposredno nakon Musaovog izlaska iz Egipta kada je prvobitno namjeravao da uđe u Jerusalim. Moguće je da je tako mislio i Ibn Ishak i da su to iskrivili oni koji to prenose od njega. Mi smo djelimično o ovom slučaju naveli citat Tewrata, koji to potvrđuje. Allah, opet, najbolje zna!

Također je moguće da se ovdje radi o drugom slučaju koji se desio za vrijeme lutanja po pustinji, tim prije što se ovdje spominje brdo "Husban", a ono je daleko od Jerusalema. Moguće je i da se ovdje misli da je bio na putu za Jerusalim, kako izjavljuje Es-Sudejj. Allah, opet, najbolje zna!

U svakom slučaju, većina je na stanovištu da je Harun umro prije Musaa na otprilike dvije godine, dok su još lutali pustinjom. Musa je, kao što smo već naveli, umro za vrijeme lutanja po pustinji tražeći od svoga Gospodara da ga što više približi Jerusalemu, što mu je bilo i udovoljeno.

Izgleda ipak da je Jošu'a ibn Nun ﷺ bio taj koji je Izraelćane izveo iz pustinje i poveo ih prema Jerusalemu. Ehli-kitabije i neki historičari navode da je on sa Izraelćanima prešao rijeku Jordan i došao do Erihona, u to vrijeme do jednog od najutvrđenijih gradova, sa najvišim građevinama i najvećim brojem stanovnika. Nakon opsade od šest mjeseci, oni su jednog dana uzeli trube i svi u jedan glas izgovorili tekbir, pa se bedem u jednom potezu srušio, nakon čega su ušli u grad, pokupili zatečeni ratni plijen i pobili dvanaest hiljada ljudi i žena. Nakon toga su ratovali protiv mnogih vladara. Za Jošu'a se kaže da se borio protiv trideset i jednog šamskog vladara.

Oni zatim navode da se opsada završila u petak iza ikindije, kada je Sunce bilo na zalasku, ili je već bilo zašlo. Budući da je dolazila subota, propisani neradni dan u ovo vrijeme, Jošu'a je rekao Suncu: "Ti imaš svoja naređenja, ali i ja imam svoja! Gospodaru, zaustavi ga!"

Allah je uslišao njegovu dovu, zaustavio Sunce i naredio Mjesecu da sačeka sa izlaskom, sve dok ne završi sa osvajanjem. Izgleda da je to bila četrnaesta noć prvog mjeseca. O ovom događaju sa Suncem, govori se i u jednom hadisu kojeg ćemo kasnije citirati. Što se tiče priče o Mjesecu, o kojoj govore ehli-kitabije, ni to se ne kosi sa hadisom. Prije će biti da je to dodatan podatak, koji ne treba ni potvrđivati, a ni poricati. Međutim, sporno je to što oni navode da se to desilo prilikom osvajanja Erihona. Ispravnije je - a Allah, opet, najbolje zna - da se to desilo prilikom osvajanja Jerusalema, jer je Jerihon bio na putu do glavnog cilja. Allah, opet, najbolje zna!

Imam Ahmed navodi: "Eswed ibn Amir nam je pričao, da je čuo od Ebu Bekra, on od Hišama, on od Ibn Sirina, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: - Sunce se nije zaustavilo ni zbog koga, osim zbog Jošu'a u noćima dok je išao prema Jerusalemu."[1] Ovu verziju koja ispunjava uvjete Buharije, navodi jedino Ahmed.

Ovaj hadis je dokaz da je Jošu'a ibn Nun ﷺ osvojio Jerusalim a ne Musa, i da je Sunce zaustavljeno prilikom osvojenja Jerusalima a ne Erihona, o čemu smo maloprije govorili. Iz njega se da zaključiti da je to učinjeno samo jednom radi Jošu'a ﷺ. Iz njega se da zaključiti da je hadis u kome stoji da se Sunce povratilo da bi Alija ibn Ebi Talib klanjao ikindiju koju je propustio jednom prilikom, kada je Poslanik ﷺ spavao na njegovom krilu - da'if. U njemu se kaže da je zatražio od Allahovog Poslanika da mu Allah povrati Sunce kako bi klanjao ikindiju, pa se ono povratilo.

Ahmed ibn Ebi Salih el-Misri je taj hadis ocijenio kao sahih, iako ni po čemu ne spada ni u sahih ni u hasen hadise. Naprotiv sve govori obrnuto, jer ga prenosi jedna nepoznata žena, ehli-kitabijka, čiji život ni iz daleka nije poznat. Allah, opet, najbolje zna!

Imam Ahmed navodi: "Abdurrezzak nam je pričao, da je čuo od Ma'mera, on od Hemama, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Jedan od poslanika je krenuo u borbu, pa je rekao svome narodu: - Neka ne ide sa mnom onaj ko je spavao sa ženom i ko očekuje da mu se rodi dijete, niti onaj ko je napravio zgradu koju još nije pokrio, niti onaj ko je kupio stoku ili deve, pa očekuje da se izjanje ili istele."

On dalje kaže: "Boreći se kad su klanjali ikindiju, ili otprilike u to vrijeme, približili su se jednom naselju pa je spomenuti poslanik rekao Suncu: - Ti se krećeš po naređenju, ali ja imam svoja naređenja. Gospodaru moj, zaustavi mi ga malo!" Tako je Sunce zadržano dok mu Allah nije dao pobjedu. Kada su sakupili ratni plijen, došla je vatra da spali plijen, pa joj se plijen nije dao. Poslanik je rekao: "Neko od vas je ukrao nešto od ratnog plijena, pa neka mi po jedan čovjek iz svakog plemena da zakletvu!" Dok su to činili ruka jednog od njih zalijepila se za njegovu ruku, pa je rekao: "Neko od vašeg plemena je

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 2/325/Haleb.

ukrao pa neka mi cijelo pleme da zakletvu!" Pleme je tako i uradilo, pa su se ruke dvojice - ili trojice ljudi zalijepile za njegovu, na što je on rekao: "Kod vas je krađa, vi ste ukrali!"'[1]

On dalje kaže: "Tada su mu donijeli jedan zlatni predmet, veličine kravlje glave i stavili ga među ostali plijen na jednoj uzvisini, pa je vatra prišla i progutala sve. Ratni plijen nije bio dozvoljen nikome prije nas, Allah ga je nama dozvolio, znajući za našu slabost i lakomost."

Ovu verziju prenosi samo Muslim. Sličnu verziju prenosi i el-Bezzar od Mubareka ibn Fudale, on od Ubejdullaha ibn Se'ida el-Makberija, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ. On zatim kaže: "Tu verziju prenosi i Muhammed ibn Adžlan od Se'ida el-Makberija, a i Katade od Se'ida ibn el-Musejjeba, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ."

Sve u svemu, kada je s njima htio proći kroz kapiju grada, naređeno im je da prođu ponizno i pognuti, zahvaljujući Uzvišenom Allahu na velikoj pobjedi koju im je bio obećao, a sada ispunio. Prilikom ulaska bilo im je naređeno da izgovaraju riječi *hittatun,* tj: Oprosti nam grijehe koje smo počinili i što se prije nismo htjeli boriti.

Zato je Allahov Poslanik ﷺ, prilikom ulaska u Mekku, ušao jašući na devi držeći se ponizno, zahvaljujući i slaveći Allaha, tako da je kraj njegove brade dodirivao sedlo, jer je, iz poniznosti prema Uzvišenom Allahu, bio pogeo glavu. S njim je bilo boraca, naročito iz Zelenog odreda, kod kojih su se samo oči vidjele. To je bio odred u kome je bio i Allahov Poslanik ﷺ. On se zatim, ušavši u Mekku, okupao i klanjao osam rekata. Prema većini učenjaka to je bio namaz zahvalnosti za podarenu pobjedu. Neki kažu da je to bio duha-namaz i da su ga klanjali samo zato što je to bilo u vrijeme duha-namaza.

Izraelćani su postupili suprotno i nisu se pokorili naređenju; na kapiju grada ušli su natraške izgovarajući "habbetun fi ša'retin" (zrno u dlakama)! a po drugoj verziji: hintatun fi ša'retin" (pšenica u dlakama)! Sve u svemu iskrivili su zapovijed i ismijavali se onom što im je bilo naređeno. Uzvišeni o tome govori u poglavlju El-A'rāf, koje je objavljeno u Mekki: **A kada im je bilo rečeno: "Nastanite se u ovom gradu i jedite odakle hoćete i recite: "Oprosti!" (hittatun) a na kapiju uđite glava pognutih - oprostićemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela daćemo i više, - *onda su oni nepravedni među njima zamijenili drugom, riječ koja im je bila rečena, i Mi smo na njih s neba kaznu spustili zato što su stalno nepravedni bili.* (El-A'rāf, 161.-162.)

A u poglavlju El-Bekare, koje je objavljeno u Medini, govoreći o njima, Uzvišeni kaže: *i kada smo rekli: "Uđite u ovaj grad i jedite što god hoćete i koliko god hoćete, a na kapiju pognutih glava uđite, i recite: "Oprosti!" oprostićemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela daćemo i više!"* -

[1] Muslim u svom *Sahihu* 32/11/32; Buharija u svom *Sahihu* u skraćenom obliku 67/58/5157/ *Fethu-l-bari*; Ahmed u *Musnedu* 2/318.

onda su oni koji su bili nepravedni zamijenili drugom riječ koja im je bila rečena, i Mi smo na one koji su bili nepravedni s neba kaznu spustili, zato što nisu poslušali." (El-Bekare, 58.-59.)

Es-Sewri prenosi od El-A'meša, on od el-Minhala ibn Amra, a on od Se'ida ibn Džubejra, da je Ibn Abbas riječi: *a na kapiju pognutih glava uđite* protumačio: "uđite pognuti kroz mala vrata."

To navode i El-Hakim, Ibn Džerir i Ibn Ebi Hatim. El-Awfi to također navodi od Ibn Abbasa, a Es-Sewri od Ibn Ishaka, a on od El-Berra'a. Mudžahid, Es-Sudejj i Ed-Dahhak kažu: "Ovdje se misli na Kapiju oprosta u Jerusalimu."

Ibn Mes'ud kaže: "Oni su ušli uzdignutih glava, suprotno onome kako im je bilo naređeno." To se ne kosi sa riječima Ibn Abbasa da su ušli pužući natraške, kako stoji u hadisu koga ćemo kasnije navesti. Dakle, ušli su pužući, ali uzdignutih glava.

Slovo "waw" u riječima Uzvišenog: *we kulu hittatun* nije veznik, nego označava stanje, pa te riječi znače: pognutih glava uđite, izgovarajući riječ: "Oprost!" Ibn Abbas, Ata', El-Hasan, Katade i Er-Rebi'a kažu da im je ovim naređeno da traže oprost.

Buharija navodi: "Muhammed nam je pričao: da je čuo Abdurrahmana ibn Mehdija, da prenosi od Ibn el-Mubareka, on od Ma'mera, on od Hemama ibn Munebbiha, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Izraelćanima je rečeno: *Na kapiju pognutih glava uđite i recite: "Oprosti!" - oprostićemo vam grijehe vaše* - pa su to iskrivili i ušli pužući natraške i govoreći: "Zrno u dlakama!""[1]

Ovaj hadis djelimično navodi i Nesaija od Ibn el-Mubareka, a u cijelosti ga prenosi od Muhammeda ibn Ismaila ibn Ibrahima, a on od Ibn Mehdija (mewkuf) itd., s tim što ga navodi kao riječi Ebu Hurejre.

Abdurrezzak kaže: "Ma'mer nam je pričao, da je čuo od Hemama ibn Munebbiha, a on od Ebu Hurejre, da je rekao Allahov Poslanik ﷺ: "Allah je Izraelćanima naredio: *Na kapiju pognutih glava uđite i recite: "Oprosti!" - oprostićemo vam grijehe vaše.* Ali su to iskrivili i kroz kapiju ušli pužući natraške govoreći: "Zrno u dlakama!" Ovu verziju od Abdurrezzaka navode Buharija, Muslim i Tirmizija, a Tirmizija joj daje ocjenu: hasen-sahih.

Muhammed ibn Ishak kaže: "Kako mi je pričao Salih ibn Kejsan od Saliha, oslobođenog roba et-Tew'eme, on od Ebu Hurejre i još jednog pouzdanog čovjeka, a oni od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao da su oni iskrivili riječi: Pa su na kapiju kroz koju im je bilo naređeno da uđu pognutih glava, ušli pužući natraške govoreći: "Pšenica u dlačicama."

Esbat prenosi od es-Sudejja, on od Murrea, a on od Ibn Mes'uda, da je u pogledu riječi: *Onda su oni koji su bili nepravedni zamijenili drugom riječ koja im je bila rečena,* rekao: "Oni su izgovorili: "heta sekana ezme mezja", što na arapskom znači: "U crvenom probušenom zrnu pšenice je crna dlaka."

[1] Buharija 6/2, 3, 8/125, 228/*Fethu-l-bari* i drugi.

Uzvišeni Allah ih je zbog te neposlušnosti kaznio opasnom bolešću - kugom, kako stoji u Buharijinom *Sahihu* i Muslimovom *Sahihu*.

U hadisu koga prenosi ez-Zuhri, a on od Amira ibn Sa'da, kao i u hadisu koga prenosi od Malika, a on od Muhammeda ibn el-Munkedira i Salima Ebu en-Nadra, oni od Amira ibn Sa'da, a on od Usame ibn Zejda, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ova bol - ili bolest - je kazna (ridžz) kojom su kažnjeni neki narodi prije vas."[1]

Nesaija i Ibn Ebi Hatim navode - a ovo je verzija Ibn Ebi Hatima - od Es-Sewrije, on od Hubejba ibn Ebi Sabita, on od Ibrahima ibn Sa'da ibn Ebi Wekkasa, a on od svoga oca, on od Usame ibn Zejda i Huzejme ibn Sabita, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kuga je kazna (ridžz) kojom su kažnjeni narodi prije vas."[2]

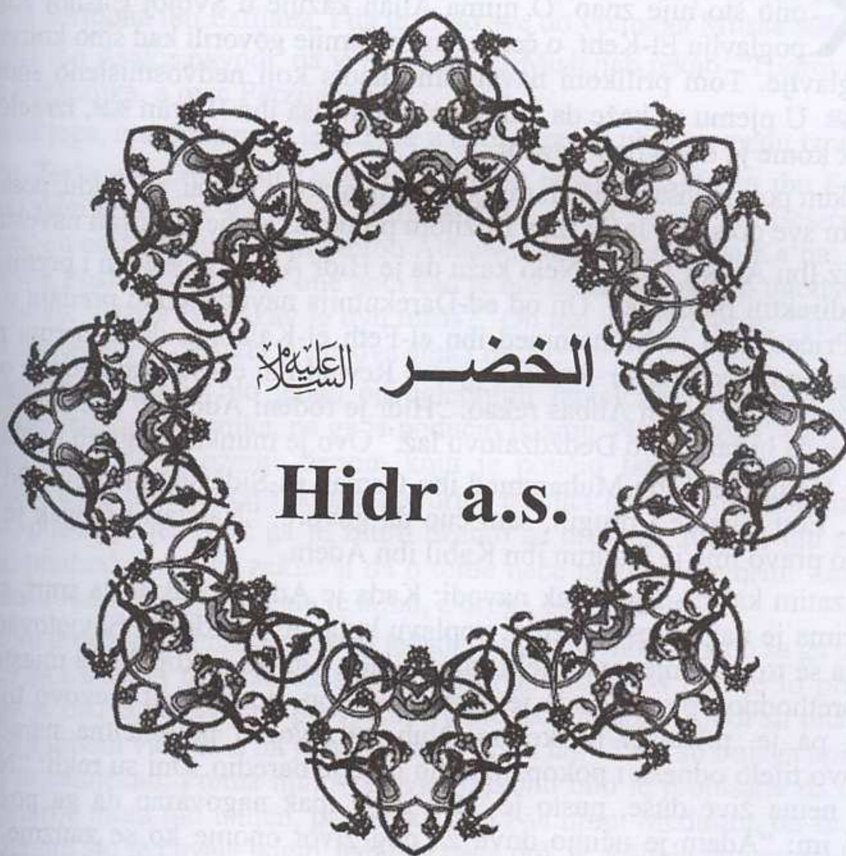
Ed-Dahhak kaže, da je Ibn Abbas rekao: "Ridžz znači kazna." Tako kažu i Mudžahid, Ebu Malik, Es-Sudejj, El-Hasan i Katade. Ebu el-Alijje kaže: "To znači srdžba." Eš-Ša'bi kaže: "Ridžz je ili kuga ili hladnoća." Se'id ibn Džubejr kaže: "To znači kuga."

Osvojivši Jerusalim Izraelćani su se nastanili u njemu zajedno sa Božijim Poslanikom Jošu'om, koji im je sudio prema Allahovoj knjizi Tewratu, sve dok ga Allah nije uzeo Sebi, u sto dvadeset sedmoj godini života. Dakle, nakon Musaa on je živio još dvadeset sedam godina.

[1] Buharija u svom *Sahihu* 19/13/6974/*Fethu-l-bari*; Ahmed u svom *Musnedu* 1/193/ Haleb.

[2] Ibn Kesir 1/155/*Umadetu-t-tefasir*.

الخضر عليه السلام

Hidr a.s.

KAZIVANJE O HIDRU ﷺ

Ranije smo rekli da je Musa ﷺ otišao do Hidra da bi od njega naučio ono što nije znao. O njima Allah kazuje u Svojoj Časnoj Knjizi u poglavlju El-Kehf, o čemu smo opširnije govorili kad smo komentirali ovo poglavlje. Tom prilikom naveli smo hadis koji nedvosmisleno spominje Hidra ﷺ. U njemu se kaže da mu je dolazio Musa ibn 'Imran ﷺ, izraelćanski poslanik kome je objavljen Tewrat.

O Hidru postoji više različitih mišljenja: o njegovom imenu, porijeklu, poslanstvu i o životu sve do sada. Ja ću ih, s Božijom pomoću, ovdje pokušati navesti.

Hafiz Ibn Asakir kaže: "Neki kažu da je Hidr Ademov ﷺ sin i prema tome njegov direktni potomak." On od ed-Darekutnija navodi jednu predaju u kojoj stoji: "Pričao nam je Muhammed ibn el-Feth el-Kalanisi, da je njemu pričao El-Abbas ibn Abdullah er-Rumi, a njemu Rewad ibn el-Džerraha, da je od Ed-Dahhaka čuo, da je Ibn Abbas rekao: "Hidr je rođeni Ademov sin. Život mu je produžen da bi razotkrio Dedždžalovu laž." Ovo je munkati' i garib predaja.

Ebu Hatim Sehl ibn Muhammed ibn Osman es-Sidžistani kaže: - Od naših učitelja, Ebu Ubejde i drugih, sam čuo da govore: "Najstariji čovjek je Hidr. Njegovo pravo ime je Hudrun ibn Kabil ibn Adem."

On zatim kaže: - Ibn Ishak navodi: Kada je Ademu ﷺ došla smrt, svojim potomcima je nagovijestio veliku poplavu koja će ih zadesiti. Savjetovao ih je da, kada se to desi, njegovo tijelo stave u lađu i da ga pokopaju na mjesto koje im je prethodno opisao. Kada je nastupio potop, ponijeli su njegovo tijelo sa sobom, pa je, pristavši na kopno, Nuh ﷺ svojim potomcima naredio da Ademovo tijelo odnesu i pokopaju tamo gdje je naredio. Oni su rekli: "Na tom mjestu nema žive duše, pusto je." On ih je ipak nagovarao da ga poslušaju rekavši im: "Adem je učinio dovu za dug život onome ko se zauzme da ga pokopa." I pored ovoga bojali su se da krenu i traže spomenuto mjesto. Tako je tijelo ostalo sa njima, sve dok se Hidr nije odlučio da pronađe mjesto i pokopa ga. Zato mu je Allah ispunio obećanje, pa živi sve dok to Allah bude htio."

Ibn Kutejbe u djelu *el-Me'arif* od Wehba ibn Munebbiha navodi da je Hidru ime "Belija" i da mu je puno ime Belija ibn Melkan ibn Falig ibn Abir ibn Salih ibn Erfahešd ibn Sam ibn Nuh ﷺ.

Ismail ibn Ebi Uwejs kaže: "Hidrovo ime je koliko smo čuli, a Allah opet najbolje zna, El-Mu'ammer ibn Malik ibn Abdullah ibn Nasr ibn el-Ezd." Drugi kažu da mu je ime Hidron ibn Amjajil ibn el-Jafez ibn el-Ajs ibn Ishak ibn Ibrahim ﷺ. Treći kažu da mu je ime: Eremija ibn Halkija, Allah najbolje zna šta je tačno.

Ima i onih koji tvrde da je Hidr sin faraona, vladara Egipta u Musaovo doba. Ovo mišljenje je krajnje sporno. Ibn el-Dževzi kaže da ovakvo mišljenje prenosi Muhammed ibn Ejjub od Ibn Luhej'a. Međutim, oba ova prenosioca su nepouzdani (da'if).

Ima mišljenja da je Hidr sin Malika, Ilijasova brata. Ovo mišljenje iznosi Es-Sudejj. O njemu će još biti govora. Sljedeći kažu da je Hidr bio u Zulkarnejnovoj prethodnici, a drugi opet da je bio sin nekog od onih koji su povjerovali Ibrahimu ﷺ i da je sa njim učinio hidžru. Sljedeći kažu da je bio poslanik u vrijeme Beštasiba ibn Behrasiba.

Ibn Džerir kaže: "Ispravno mišljenje je ono koje kaže da je on još od prije, iz vremena Efridona ibn Esfijana, i da je živio sve do vremena Musaa ﷺ."

Hafiz ibn Asakir navodi, da je Se'id ibn el-Musejjeb rekao: "Hidrova majka bila je Bizantijka, a otac Perzijanac."

Pored toga, ima dokaza da je se Hidr u doba faraona ubrajao među Izraelćane.

Ebu Zer'a u svom djelu *Delailu-n-nubuwe* navodi: "Safwan ibn Salih ed-Dimiški nam je pričao, da je čuo od El-Welida, on od Se'ida ibn Beširа, on od Katadea, on od Mudžahida, on od Ibn Abbasa, on od Ubejja ibn Ka'ba, a on od Allahovog Poslanika ﷺ da je one noći kad je bio na Israu, osjetio ugodan miris, pa je upitao: "Džibrile, kakav je ovo miris?" On mu je odgovorio: "To je miris kabura žene koja je češljala svoja dva sina i muža."

I dodaje: "Hidr je bio jedan od uglednijih Izraelćana. Nailazio je pored samostana jednog isposnika, pa ga je podučio Islamu. Nakon toga, kada je Hidr odrastao, otac ga je oženio ženom koju je poučio Islamu, zaklevši mu se prethodno da o tome neće nikome govoriti. Budući da sa njom kao muž nije spavao, pustio ju je. Otac ga je zatim oženio sa drugom, pa je i nju podučio Islamu, prethodno mu se zaklevši da o tome neće nikome govoriti. Zatim je i nju pustio. Jedna od njih čuvala je tajnu, a druga ga je izdala."

Potom je pobjegao i nastanio se na jednom ostrvu na moru. Tamo su ga ugledala dva čovjeka koji su tu došli da sakupljaju drva. Jedan od njih je to prikrio, a drugi ga je otkrio, rekavši po povratku: "Vidio sam Hidra!" Ljudi su pitali: "Ko ga je još s tobom vidio?" a on je odgovorio: "Taj i taj." Tada su i njega upitali, ali je ovaj to zanijekao. Prema njihovom vjerozakonu bilo je propisano da onaj ko nešto prikrije mora biti ubijen, pa je tako bilo i sa njim. Međutim, on se oženio onom ženom što je čuvala tajnu! Jednoga dana dok je češljala faraonovu kćerku, ispao joj je češalj iz ruke pa je rekla: - Propao faraon! Kćerka je ovo ispričala svome ocu, pa je on poslao da mu dovedu njenog muža i dva sina. Zatim je pokušao da ženu i njenog muža nagovori da napuste Islam, ali su to oni odbili, pa im je zaprijetio da će ih pogubiti. Oni su rekli: "Ako ćeš nas pogubiti onda nam bar ispuni želju, stavi nas u jedan kabur." Tako je i učinjeno. On dalje kaže: "Iako sam bio i u Džennetu, ugodnijeg mirisa od njihovog nisam osjetio!"

Priču o Maili, faraonovoj kćerci, naveli smo ranije. Moguće je da je u kazivanju o Hidru ona priča o češlju ubačena od strane Ubejja ibn Ka'ba ili Abdullaha ibn Abbasa. Allah, opet, najbolje zna! Neki kažu: Njegov nadimak je bio Ebu el-Abbas. Izgleda ipak da je njegovo ime Hidr bilo poznatije. Allah, opet, najbolje zna!

Buharija, Allah mu se smilovao, kaže: "Muhammed ibn Se'id el-Isbihani nam je pričao, da je čuo od Ibn el-Mubareka, on od Ma'mera, on od Hemama, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Hidr je ovim imenom nazvan zato što je jednom prilikom sjedio u pustinji bez igdje išta, pa se odjednom iza njega zazelenjela pustinja."[1]

Ovu verziju navodi samo Buharija. Abdurrezzak je navodi od Ma'mera, i dalje istim senedom.

Abdurrezzak kaže: "Riječ *ferwetun* znači: bijela trava i slično, sasušena od žege." El-Hatabi kaže: "Ebu Omer je za riječ *ferwetun* rekao da znači: gola zemlja, bez bilja." Neki kažu: "To je sasušena trava." Od istog korijena je izraz: *ferwetu-r-re'si,* tj. koža i kosa na glavi.

U tom smislu pjesnik Er-Ra'i kaže:

Oko naših kuća možeš vidjeti i Abesinca
Vesela što je našao nešto za pojesti
Okretna, male glave, kao da mu je kosa
Zasijana, pa s obje strane ponikao biber.

El-Hatabi kaže: "Hidr je tako nazvan zato što je bio lijep i što mu je lice zračilo." Ja dodajem: "Ovo se ne kosi sa hadisom koji navodi Buharija." Međutim, ako jednom mišljenju treba dati prednost, onda su to riječi u hadisu koji bilježi Buharija. Štaviše, dovoljan je ovaj hadis pa da se na drugačija mišljenja ne osvrćemo.

Ovaj hadis navodi i Hafiz Ibn Asakir preko Ismaila ibn Hafsa ibn Omera el-Eblija gdje stoji: "Osman, Ebu Džezijj i Hemmam ibn Jahja pričali su nam, da su čuli od Katadea, on od Abdullaha ibn el-Harisa ibn Newfela, a on od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ rekao: - Hidr je nazvan Hidrom zato što se pusta bijela zemlja na kojoj je klanjao, odjednom, iza njega zazelenjela." Međutim, ova predaja je garib.

Kubejsa od Es-Sewrija, a on od Mensura prenosi da je Mudžahid rekao: "Hidr (zeleni) je nazvan ovim imenom zato što bi se sve oko njega zazelenilo kada bi klanjao."

Ranije smo rekli da su Hidra, Musa i Jošu'a ﷺ, kada su idući svojim tragom nazad, našli na zelenoj prostirci na obali mora. Bio je zaogrnut odjećom, čije krajeve je bio stavio ispod glave i nogu.

Kada mu je Musa ﷺ nazvao selam, otkrio je lice, uzvratio selam i upitao: "Otkud u tvojoj zemlji selam? Ko si ti?" Kada mu je odgovorio: "Ja sam Musa." upitao je: "Je li onaj poslanik što je poslan Izraelćanima?", pa je Musa odgovorio potvrdno. Njihov daljnji razgovor navodi Allah u Svojoj Časnoj Knjizi.

Iz konteksta priče o Hidru ima dokaza da je on bio poslanik. Prvi dokaz su riječi Uzvišenog: *I nađoše jednog Našeg roba, kojem smo milost Našu darovali i o onome što Mi znamo naučili.* (El-Kehf, 65.)

[1] Buharija u svom *Sahihu* 60/27/3402/*Fethu-l-bari.*

Drugi dokaz su Musaove riječi Hidru: * *"Mogu li da te pratim", upita ga Musa, "ali da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen?"* * *"Ti sigurno nećeš moći sa mnom da izdržiš," reče onaj,* * *"a kako bi i izdržao ono o čemu ništa ne znaš?"* * *"Vidjet ćeš, da ću strpljiv biti, ako Bog da!" reče Musa, "i da ti se neću ni u čemu protiviti!" "Ako ćeš me već pratiti," reče onaj, "onda me ni o čemu ne pitaj dok ti ja o tome prvi ne kažem!"* (El-Kehf, 66.-70.)

Da je Hidr bio evlija (dobri), a ne poslanik, ne bi se Musau ovako obratio i ne bi mu ovako odgovarao. Vidimo da ga je Musa molio da bude u njegovom društvu kako bi ga poučio znanju koje mu je Allah podario, a nije Musau. Pored toga, da Hidr nije bio poslanik, ne bi bio sačuvan od grijeha. Musa kao odabrani poslanik i plemeniti vjerovjesnik sačuvan od grijeha - sigurno se ne bi toliko trudio da od Hidra nešto nauči da nije bio nepogrješiv i ne bi bio toliko uporan u traganju za njim, tim prije što je u tome proveo dugo vremena, po nekima osamdeset godina. Zatim, Musa je kada se sa njim sastao prema njemu bio ponizan, učtivo ga slijedeći da bi od njega nešto naučio i njegovim se znanjem okoristio. Sve to ukazuje da je i Hidr bio vjerovjesnik i da je i njemu kao i Musau dolazila objava, s tim što je Hidru bilo dato posebno znanje i upućenost u tajne poslanstva, što nije slučaj sa Musaom ﷺ, plemenitim izraelćanskim poslanikom. A Er-Rummani na potpuno isti način dokazuje da je Hidr ﷺ bio vjerovjesnik.

Treći dokaz je Hidrovo ubistvo onog dječaka. To je sigurno uradio samo po nadahnuću od Sveznajućeg, Vladara svjetova. Ovo je samo po sebi dovoljan dokaz da je Hidr bio vjerovjesnik i sačuvan od grijeha. Evliji nije dozvoljeno da izvrši ubistvo na osnovu svoga mišljenja, zato što njegovo mišljenje ne podrazumijeva nepogrješivost. Naime o mogućoj pogrješivosti evlije saglasni su svi učenjaci. Hidr je ubio dječaka koji još nije bio punoljetan, znajući da će on, ako odraste, biti nevjernik i da će svoje roditelje s obzirom da su ga pretjerano voljeli odvesti na krivi put i nevjerstvo. Zato je bilo bolje ubiti dječaka nego ga ostaviti živa, jer je to bio jedini način da mu se sačuvaju roditelji, da ne padnu u nevjerstvo i ne zasluže kaznu.

Sve to ukazuje da je Hidr bio vjerovjesnik i da ga je u nepogrješivosti Allah pomagao.

Primijetio sam da je šejh Ebu el-Feredž ibn el-Džewzi koristio upravo ovaj metod u dokazivanju da je Hidr poslanik. Taj isti metod koristi i Er-Rummani.

Četvrti dokaz je to što je Hidr, objasnivši Musau svoje postupke i suštinu problema, rekao: *"kao milost tvog Gospodara. Ja to nisam uradio po svome rasuđivanju."* (El-Kehf, 82.) Tj. ja to nisam uradio po svom nahođenju, nego po naređenju koje mi je objavljeno.

Ovo su dokazi da je Hidr bio vjerovjesnik, što ne isključuje mogućnost da je istovremeno bio i evlija - i obratno, kao što kažu drugi. Što se tiče mišljenja da je Hidr bio melek, može se reći da je to krajnje začuđujući stav. Ako je utvrđeno da je bio poslanik - kao što smo već naveli - onda nikakvog uporišta niti oslonca nemaju oni koji kažu da je on bio samo evlija i da su evlije upućene u suštinu stvari, a ne vjerovjesnici koji su utemeljili vjerozakon.

U vezi neslaganja da li je Hidr živ sve do danas navest ćemo sljedeća mišljenja: Većina učenjaka smatra da je danas živ. Jedni kažu da je to zato što je pokopao Adema ﷺ nakon potopa, i da je to rezultat dove njegovog praoca Adema za dug život. Drugi kažu da je to zato što se napio sa izvora Vode života. Oni koji ovako misle navode predaje koje potvrđuju da je on živ sve do danas. Mi ćemo sve predaje kao i neke druge, ako Bog da, i navesti:

Postoji više munkati' predaja o Hidrovim riječima upućenim Musau ﷺ: *"Sada se rastajemo ja i ti, pa da ti objasnim zbog čega nisi mogao da se strpiš."* (El-Kehf, 78.) Bejhekija kaže: "Ebu Se'id ibn Ebi Amr nam je pričao, da je čuo od Ebu Abdullaha es-Siffara, on od Ebu Bekra ibn Ebi ed-Dunje, on od Ishaka ibn Ismaila, on od Džerira, da je Ebu Abdullah el-Melti pričao: "Kada se Musa rastajao od Hidra, rekao mu je: - Daj mi kakav savjet!, pa mu je rekao: "Budi od koristi a ne od štete! Budi vedar a ne ljutit. Ne budi tvrdoglav i ne idi nikuda bez potrebe!" U jednoj drugoj predaji, sa nešto drugačijim senedom, stoji još i ovo: "I ne smiji se, osim kad ti se nešto dopadne!"

Wehb ibn Munebbih kaže: "Hidr je rekao: - O Musa, ljudi na ovom svijetu pate onoliko koliko su njime zaokupljeni."

Bišr ibn el-Haris el-Hafi kaže: "Musa je zatražio od Hidra da ga posavjetuje, pa mu je rekao: - Allah ti olakšao da Mu budeš pokoran!" O ovome Ibn Asakir preko Zekerijje ibn Jahjaa el-Wekkada (iako je Zekerijja bio veliki lažov) navodi jednu predaju koja se pripisuje Poslaniku ﷺ u kojoj se kaže: "Abdullah ibn Wehb u mome prisustvu je čuo da je Es-Sewri rekao: - Mudžahid je pričao, da je čuo Ebu el-Weddaka, on Ebu Se'ida el-Hudrija, on Omera ibn el-Hattaba da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: - Moj brat Musa je rekao: - Gospodaru moj... i zatim rekao ono što je rekao, pa mu je došao Hidr - mladić lijepog mirisa u bijeloj odori koju je pridržavao - pa rekao: "Neka je na tebe mir i Allahova milost, o Musa ibn 'Imrane! Tvoj Gospodar ti šalje selam!" Musa je na to rekao: "On je Selam i Njemu pripada selam! Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Onome čije blagodati ne mogu izbrojati i Kome se ne mogu zahvaliti, osim sa Njegovom pomoći."

Zatim je Musa rekao: "Volio bih da me nešto posavjetuješ što će mi koristiti kod Allaha i kada ti odeš." Hidr mu je odgovorio: "O ti koji tražiš znanje, znaj da se onaj koji govori manje zamara od onoga koji sluša, pa nemoj kad govoriš biti dosadan onima koji te slušaju! Znaj da je srce posuda, pa pazi čime ćeš je napuniti! Čuvaj se dunjaluka, zabaci ga iza leđa, jer ti on nije ni kuća ni mjesto stalnog boravka, nego je stvoren kao sredstvo za život i za opskrbu ljudima za Sudnji dan. Dušu zadovolji strpljenjem sačuvat ćeš se grijeha!"

"O Musa, ako žudiš za znanjem onda mu se posveti, jer ono pripada onome ko mu se posveti! Ne brbljaj i nemoj nesmotreno govoriti o znanju, jer previše priče predstavlja nedostatak učenih i razotkriva glupaka! Budi u svemu umjeren, jer je to pravi put do uspjeha! Kloni se neznalica i onog što ih zaokuplja! Izbjegavaj glupake, jer tako rade mudraci. To je ukras učenih ljudi! Ako te neznalica uvrijedi, dobrodušno to prešuti i odlučno ga zaobiđi, jer je to što te je napao i uvrijedio krupnije i teže!"

"O sine 'Imranov, ne misli da ti je znanja dato, osim malo, a srljanje i samovolja dolaze od nepromišljenosti i oholosti! O sine 'Imranov, ne otvaraj vrata koja ne znaš zatvoriti, i ne zatvaraj vrata koja ne znaš otvoriti! O sine 'Imranov, kako može biti skroman (zahid) onaj koga zaokupljaju brige o dunjaluku, žali se na svoje stanje, krivi Allaha za svoju sudbinu koju mu je propisao? Može li ukrotiti onaj ko se prepustio da ga savladaju njegovi prohtjevi, ili, da li će mu koristiti to što traži znanje, ako je neznanje svuda oko njega. Može li postići Ahiret onaj ko je svim silama okrenut prema dunjaluku?"

"O Musa, kad nešto učiš, uči da bi radio po njemu, a ne da bi o tome pričao drugima, pa da to za tebe bude propast, a za druge svjetlo. O Musa sine 'Imranov, neka ti skromnost i bogobojaznost budu odjeća, a znanje i sjećanje na Allaha tvoj govor! Čini mnogo dobrih djela, jer imaš mnogo grijeha! Uzdrmaj svoje srce strahom od tvoga Gospodara, jer će to Njega zadovoljiti! Čini dobra djela, jer sigurno imaš grijeha! Eto, ja ti uputih savjete, ako si ih upamtio!"

On dalje kaže: "Hidr je zatim otišao, a Musa tužan i zabrinut ostao plačući."

Ovaj hadis nije vjerodostojan (sahih). Mislim da ga je izmislio Zekerijja ibn Jahja el-Wekkad el-Misiri. Mnogi hadiski stručnjaci su ga proglasili lašcem, pa je zaista čudo da je to hafiz Ibn Asakir prešutio.

Hafiz Ebu Ne'im el-Asbehani navodi: "Sulejman ibn Ahmed ibn Ejjub et-Taberani nam je pričao da je čuo od: Amra ibn Ishaka ibn Ibrahima ibn el-Ala'a el-Humsija, on od Muhammeda ibn el-Fadla ibn 'Imrana el-Kindija, on od Bekijje ibn el-Welida, on od Muhammeda ibn Zijada, a on od Ebu Umame, da je Allahov Poslanik ﷺ svojim ashabima rekao: - Hoćete li da vam pričam o Hidru? Oni su odgovorili: "Hoćemo, Allahov Poslaniče!" Pa im je ispričao: "Jednom prilikom, dok je išao kroz čaršiju Izraelćana, ugledao ga je jedan siromah, pa mu rekao: "Allah te blagoslovio, udijeli mi nešto!" Hidr mu odgovori: "U Allaha vjerujem, ono što Allah hoće to i biva, ali ja nemam ništa da ti dam!" Na to je siromah rekao: "Molim te da mi u ime Allaha nešto udijeliš, jer sam, gledajući prema nebu ugledao tvoje lice, i kod tebe osjetio bereket!" Na to mu je Hidr rekao: "U Allaha vjerujem, ali ja ti zaista nemam ništa dati, jedino da me uzmeš i prodaš!" Siromah je tada upitao: "Je li ti to ozbiljno govoriš?" a on mu odgovori: "Da, istinu ti govorim. Zamolio si me sa krupnom stvari, pa te radi Allahovog zadovoljstva ne mogu odbiti. Prodaj me!"

Na to ga je prosjak odveo na pijacu i prodao ga za četiri stotine dirhema. Hidr je nakon izvjesnog vremena, vidjevši da mu čovjek koji ga je kupio, ništa ne naređuje, upitao: "Sigurno si me s nekim razlogom kupio, pa naredi mi da ti nešto pomognem!" Kupac mu je na to odgovorio: "Ti si starac, oslabio si, pa mi je neugodno da te opterećujem." "Nećeš me opteretiti!" odgovorio je Hidr, pa mu je kupac rekao: "Onda prenesi ovo kamenje," kamenja je bilo toliko da su ga šestorica trebala nositi cijeli dan. Čovjek je izašao radi nekih svojih poslova, pa kad se ubrzo vratio i ugledao da je svo kamenje već bilo prebačeno, rekao je: "Dobro si i lijepo ovo uradio. Mislio sam da nećeš moći to sām uraditi." Čovjek je zatim trebao otići na put pa je rekao Hidru: "Koliko vidim ti si povjerljiv čovjek, pa me u mom odsustvu zamijeni u mojoj porodici!" Na to je Hidr rekao: "Onda mi odredi neki posao!" "Neugodno

mi je da te opterećujem.", rekao je. "Nećeš me opteretiti!", odgovorio je Hidr. "Onda mi napravi dovoljno ćerpića za kuću, dok se ja vratim!", rekao je čovjek i krenuo na put. Kada se vratio, kuća je bila već napravljena!

Vidjevši to upitao je Hidra: "Tako ti Allaha, ko si ti i šta radiš?" Hidr je odgovorio: "Zakleo si me Allahom, a takva zakletva me je i dovela u ropstvo! Reći ću ti ko sam ja: Ja sam Hidr o kome si već čuo. Jedan siromah je tražio da mu nešto udijelim, ali ja nisam imao ništa da mu dam. Onda me je zakleo Allahom, pa sam mu ponudio da budem rob, pa me je prodao. Znaj da će onaj ko bude zaklet Allahom da nešto učini, pa ne učini, a u stanju je, na Kijametskom danu od straha drhtati i stojati bez tijela i kostiju!"

Na to je čovjek rekao: "Vjerujem u Allaha! Ja sam te, Allahov poslaniče, i ne znajući, opteretio!" "Sve je u redu, lijepo i ispravno si postupio", odgovorio je Hidr. Čovjek je rekao: "Božiji poslaniče, draži si mi od oca i majke! Presudi o mom imetku i porodici onako kako te je Allah podučio, ili da te pustim pa idi kuda hoćeš?" Hidr je rekao: "Volio bih da me oslobodiš, pa da se posvetim ibadetu." Čovjek ga je na to oslobodio pa je Hidr rekao: "Hvala Allahu, Koji me je doveo u ropstvo, a onda me oslobodio."

Ovu predaju je pogrešno pripisivati Poslaniku ﷺ. Vjerovatnije je da su to riječi nekog od ashaba. Pored toga, u njenom senedu ima i nepoznatih prenosilaca. Allah, opet, najbolje zna!

Ibn el-Dževzi ovu predaju navodi u svom djelu *Idžaletu-l-muntezir fi šerhi Hali-l-Hidr,* od Abdulwehhaba ibn ed-Dahhaka, a ona je, u verziji koja se prenosi od Bekijje, neprihvatljiva.

Hafiz Ibn Asakir ovu predaju navodi od Es-Sudejja koji kaže da su Hidr i Ilijas bili braća, a njihov otac je vladar.

Jednom prilikom, Ilijas je rekao ocu: "Oče, Hidr nema sklonosti za vlašću. Ako bi ga oženio, možda bi dobio sina kojem će pripasti vlast." Tako ga je otac oženio lijepom i mladom djevojkom, kojoj je Hidr rekao: "Ja nemam nikakve potrebe za ženom. Ako hoćeš pustit ću te, a ako nećeš ostani kod mene i posveti se ibadetu ali pod uvjetom da čuvaš tajnu." Ona je pristala na ovo drugo, i ostala kod njega godinu dana.

Kad je prošlo godinu dana vladar ju je pozvao i upitao: "Ti i moj sin ste mladi, hoće li biti novine?" "Porod daje Allah. Kome hoće On porod daje a kome neće ne daje", odgovorila je. Tada je naredio sinu da je pusti i oženi se drugom, koja se ranije udavala i imala djecu. Kada su se osamili, Hidr joj je rekao kao i onoj prvoj, pa je i ona pristala da ostane kod njega. Nakon godinu dana, vladar je i nju upitao za dijete, pa mu je rekla: "Tvome sinu ne treba žena." Vladar je tada poslao da mu dovedu sina, ali je pobjegao. Otac je za njim poslao potragu ali ga nisu uspjeli pronaći. Neki kažu da je Hidr ubio drugu ženu što je otkrila tajnu i da je zbog toga pobjegao, a da je pustio onu prvu.

Ova prva u ibadetu i pokornošću Gospodaru živjela je u gradu. Jednog dana čula je jednog čovjeka koji je pored nje prolazio da je rekao: "Bismillah," pa ga je upitala: "Odakle znaš za ovo ime?" pa joj je odgovorio da je on Hidrov drug. Kasnije

se udala za njega i rodila mu više djece. Zatim je dobila zadatak da češlja faraonovu kćerku, pa joj je jednoga dana dok ju je češljala, iz ruke ispao češalj i rekla: "Bismillah" (u ime Boga). Čuvši to faraonova kćerka je upita: "Je li u ime moga oca?" "Ne, nego u ime Allaha, Gospodara i mene i tebe i tvoga oca." Kćerka je ovo ispričala ocu, pa je naredio da se rastopi bakar i da se ova žena baci u njega. Ugledavši to, žena se prepala, ali joj je njen mali sin, koji je bio uz nju, rekao: "Strpi se majko! Ti si na pravom putu!" Na to se bacila u vatru i umrla - Allah joj se smilovao!

Ibn Asakir navodi od Ebu Dawuda el-A'ma Nefi'a, dokazanog lažova i falsifikatora, a on od Enesa ibn Malika, kao i u drugom senedu od Kesira ibn Abdullaha ibn Amra ibn Awfa, također lažova, on od svoga oca, a ovaj opet od svoga, da je: Hidr jedne noći došao i čuo Poslanika ﷺ kako u dovi izgovara: "Allahu moj, pomozi mi da se spasim od onog čega se bojim i usadi mi čežnju za onim za čime čeznu dobri!"

On je onda Allahovom Poslaniku ﷺ poslao Enesa ibn Malika, koji mu je, kad mu je nazvao selam, a on odgovorio, rekao: "Tebe je Allah odabrao nad ostalim vjerovjesnicima kao što je ramazan odabrao nad ostalim mjesecima, a tvoje sljedbenike nad ostalim narodima kao što je petak odabrao nad ostalim danima!"

Ovaj hadis je izmišljen i nije vjerodostojan ni po lancu prenosilaca, a ni po tekstu. Kako to, npr. da se Hidr nije lično pojavio i došao Allahovom Poslaniku ﷺ kao musliman, da bi nešto naučio?!

Neki ljudi u svojim pričama koje pripisuju svojim učiteljima, navode kako im je Hidr dolazio, s njima se pozdravljao, spominjao ih po imenima, znao njihova stanja i sl.. Kako onda Hidr nije znao za Musaa ibn 'Imrana, poslanika s kojim je Allah govorio; najodabranijeg čovjeka u svoje doba? Kako ga je, onda, mogao pitati da li je on Musa, poslanik koji je poslan Izraelćanima!?

Hafiz Ebu el-Hasan ibn el-Munadi, navodeći ovaj hadis kojeg prenosi Enes kaže: "Hadiski stručnjaci se slažu da je sened ovog hadisa neprihvatljiv, da mu tekst nije vjerodostojan i da se iz njega vidi da je krivotvoren."

Hafiz Ebu Bekr el-Bejheki ovaj hadis navodi u sljedećoj verziji: "Ebu Abdullah el-Hafiz nam je pričao, da je čuo od Ebu Bekra ibn Baleweja, on od Muhammeda ibn Bišra ibn Metara, on od Kamila ibn Talhe, on od: Abbada ibn Abdussameda, a on od Enesa ibn Malika, da je rekao: "Kada je Allahov Poslanik ﷺ umro, ashabi su se sakupili oko njega i počeli plakati. Tada je došao jedan krupan i lijep čovjek prosijede brade, prošao naprijed prekoračujući ostale i zaplakao. Zatim se okrenuo prema ashabima Allahovog Poslanika ﷺ i rekao: - Allah je utjeha za svaku nevolju, nadoknada za sve što nestane i zamjena za sve što propadne. Zato se Allahu obraćajte i Njemu težite! On vas prati u nevolji pa dobro pazite, jer je u nevolji onaj kome niko ne pomaže! Nakon ovoga je nestao, a prisutni su jedni druge upitali: - Poznajete li ovog čovjeka? Ebu Bekr i Alija odgovoriše: - Da, to je bio Hidr عليه السلام, brat Allahovog Poslanika ﷺ."

Ovu predaju sa istim senedom od Kamila ibn Talhe navodi i Ebu Bekr ibn Ebu ed-Dunja, s tim što se tekst djelimično razlikuje od Bejhekijevog.

Bejhekija na kraju kaže: "Abbad ibn Abdussamed je nepouzdan, pa se ova predaja ni u kom slučaju ne može prihvatiti."

Ja dodajem: "Spomenuti Abbad je ibn Ma'mer el-Basri, koji je od Enesa prenosio predaje." Ibn Hibban i el-Ukajli kažu da je većina predaja koje on prenosi izmišljena. Buharija kaže da se na njegove riječi ne može osloniti, Ebu Hatim kaže da su njegove riječi krajnje nepouzdane i da se kao takve ne mogu prihvatiti. Ibn Adijj kaže: "Ogromna većina predaja koje on prenosi govore o hazreti Alijinim vrlinama, on je krajnje nepouzdan budući da je zagriženi šiija."

Eš-Šafi'i u svom *Musnedu* navodi: "El-Kasim ibn Abdullah ibn Omer nam je pričao, da je čuo od Dža'fera ibn Muhammeda, on od svoga oca, a on od svoga djeda, da je Alijj ibn el-Husejn rekao: "Kada je Allahov Poslanik ﷺ umro, čuli su nečiji glas utjehe koji je govorio: - Allah je utjeha za svaku nevolju, zamjena za sve što propadne i nadoknada za sve što nestane. Zato se u Allaha uzdajte i Njemu se obraćajte. Pravi nesrećnik je onaj ko ostane bez nagrade! Na to je Alijj ibn el-Husejn rekao: - Znate li ko je ovo? Ovo je Hidr."

Međutim, Eš-Šafi'ijev prenosilac el-Kasim el-Amri je nepouzdan i njegove riječi se ne mogu prihvatiti. Ahmed ibn Hanbel i Jahja ibn Mu'in za njega kažu da je lažov, a Ahmed dodaje da je izmišljao hadise. Pored toga, ova predaja je mursel, a na takvu se predaju u ovakvim pitanjima ne može osloniti. Allah, opet, najbolje zna!

Ova predaja se prenosi i drugim, slabim senedom od Dža'fera ibn Muhammeda, on od svoga oca, on od svoga djeda, on od svoga oca, a on od Alije. Međutim, ni ova verzija nije vjerodostojna.

Abdullah ibn Wehb prenosi od nekog ko je njemu pričao, da je čuo od Muhammeda ibn Adžlana, a on od Muhammeda ibn el-Munkedira, da je Omer ibn el-Hattab jednom prilikom, klanjajući nekom dženazu čuo jedan tajni glas kako govori: "Sačekaj i nas, Allah ti se smilovao!" Pa ga je sačekao dok se i on nije priključio saffu, pa je u dovi mrtvom proučio: "Ako ga kazniš, imaš zašto, jer je prema Tebi griješio, a ako mu oprostiš, Tvoja milost mu je tamo potrebna."

Kada je umrli ukopan, ovaj je rekao: "Blago tebi, ukopani, ukoliko nisi bio kakav korisnik, poreznik, rizničar, pisar ili čuvar!" Na to je Omer rekao: "Zadržite tog čovjeka, da ga upitamo ko je on i kakav mu je ovo namaz." Međutim, on je nestao i kad su pogledali vidjeli su samo trag njegovih stopala, veličine jednog lakta. Na to je Omer rekao: "Tako mi Allaha, to je bio Hidr, o kome nam je pričao Allahov Poslanik ﷺ!"

U lancu ove predaje ima prekid, jedan prenosilac je nepoznat, pa ni ova verzija nije vjerodostojna.

Hafiz Ibn Asakir navodi od Es-Sewrija, on od Abdullaha ibn el-Muhriza, a on od Jezida ibn el-Esamma, da je Alija ibn Ebi Talib rekao: "Jedne noći sam, počevši tawafiti oko Ka'be, ugledao čovjeka kako se drži za njen prekrivač i govori: "O Ti, Koji sve i svakoga čuješ, Koga ničija molba ne navede na grešku i kome ne dosađuju uporne molbe onih koji mole, nagradi me Tvojim oprostom i slašću Tvoje milosti!" Alija dalje priča: "Rekao sam mu da to ponovi, pa me on

upitao: "Zar si to čuo?" Odgovorio sam da jesam, pa mi je rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci Hidrova duša - a to je bio Hidr - koji god rob to izgovori iza redovnog namaza, Allah će mu oprostiti grijehe, pa makar bili poput morske pjene, lišća na drveću i broja zvijezda - sigurno će mu ih Allah oprostiti!"

Ova predaja je slaba, jer se riječi Abdullaha ibn el-Muhriza ne mogu prihvatiti. S druge strane Jezid ibn el-Esamm nije živio u vrijeme Alije. Dakle, ova predaja ne može biti vjerodostojna. Allah najbolje zna.

Nju navodi i Ebu Ismail et-Tirmizi: "Malik ibn Ismail nam je pričao, da je čuo od Saliha ibn Ebu el-Esweda, on od Mahfuza ibn Abdullaha el-Hadremija, a on da je Muhammed ibn Jahja rekao: "Dok je Alija ibn Ebi Talib jedne prilike tawafio oko Ka'be, ugledao je jednog čovjeka kako držeći se za njen prekrivač izgovara: "O Ti, Koji sve i svakoga čuješ, Koga oni koji uporno mole ne navode na grešku i Kome ne dosađuju uporni što mole, nagradi me Tvojim oprostom i slašću Tvoje milosti!" Na to mu je Alija rekao: "Allahov robe, ponovi još jednom tu dovu!", a on je upitao: "Zar si je čuo?" Kada mu je rekao da jeste, odgovorio mu je: "Onda je uči nakon svakog namaza, jer, tako mi Onoga u čijoj ruci je Hidrova duša, kada bi imao grijeha koliko je zvijezda na nebu i kapi kiše, i koliko je kamenčića i prašine na Zemlji, biće ti oprošteni ako to budeš radio, prije nego što oko trepne!"

Međutim, ova predaja je munkati', jer u lancu njenih prenosilaca ima nepoznatih imena. Allah, opet, najbolje zna.

Ovu predaju navodi i Ibn el-Džewzi od Ebu Bekra ibn Ebi ed-Dunje koji kaže da mu je pričao Jakub ibn Jusuf, a njemu je pričao Malik ibn Ismail i dalje..., a zatim je navodi i na kraju daje svoje mišljenje: "Ovaj sened je munkati' i u njemu su imena nepoznatih prenosilaca. U ovoj predaji nema ništa što ukazuje da je spomenuti čovjek bio Hidr."

Hafiz Ebu el-Kasim ibn Asakir navodi: "Ebu el-Kasim ibn el-Husajn nam je pričao, da je čuo od Ebu Taliba Muhammeda ibn Muhammeda, on od Ebu Ishaka el-Muzekkija, on od Muhammeda ibn Ishaka ibn Huzejme, on od Muhammeda ibn Ahmeda ibn Jezida koji je pričao u Abadanu, da je čuo Amra ibn Asima, on el-Hasana ibn Rezina, on Ibn Džurejdža, a on Ata'a da je ibn Abbas rekao, - a ja mislim da su to riječi Poslanika ﷺ -: "Hidr i Ilijas se svake godine sretnu na hadždžu, pa jedan drugom obriju glavu, a onda rastajući se izgovore ove riječi: "U ime Allaha. Mašallah! Dobro daje samo Allah, mašallah! Nesreću otklanja samo Allah, mašallah! Sve blagodati su samo od Allaha, mašallah! Nema snage ni moći, bez Allaha!"[1]

On zatim dodaje: "Ibn Abbas je rekao: - Ko ovo izgovori svakog jutra i večeri po tri puta, Allah će ga sačuvati od požara, krađe i utapanja", a zatim kaže: "Mislim da je rekao i: - i od šejtana, zla vladara, zmije i škorpiona."

Ed-Darekutni u djelu *el-Efrad* kaže: "Ovaj hadis koji se prenosi preko Ibn Džurejdža je garib. Preko njega ga prenosi samo ovaj starac tj. El-Hasan ibn Rezin." Pored toga, ova predaja se prenosi i preko Muhammeda ibn Kesira el-

[1] Hadis da'if, bilježi Ibn el-Džewzi u svom djelu *el-Mewduat* 1/195-197/Haleb.

Abdija, ali za njega hafiz Ebu Ahmed ibn Adijj kaže da nije poznat. Hafiz Ebu-Dža'fer el-Ukajli za njega kaže da je nepoznat i da se na njegove riječi ne može osloniti.

Ebu el-Hasan ibn el-Munadi kaže: "Ovaj hadis je slab zbog El-Hasana ibn Rezina." Sličan hadis navodi Ibn Asakir od Alije ibn el-Hasana el-Džuhdumija - a on je lažac - on od Damre ibn Hubejba el-Makdisija, on od svoga oca, on od El-Ala'a ibn Zijada el-Kušejrija, on od Abdullaha ibn el-Hasana, on od svoga oca, on od djeda, a on od Alije ibn Ebi Taliba, da je Poslanik ﷺ rekao: "Svakog Dana Arefata (9. zu-l-hidždžeta) sastanu se Džibril, Mikail, Israfil i Hidr."

On zatim navodi veoma dugi tekst hadisa. S obzirom da je hadis apokrifan, ovdje ga, hvala Allahu, nećemo ni navoditi.

Ibn Asakir navodi od Hišama ibn Halida, on od el-Hasana ibn Jahjaa el-Hašenija, a on od Ibn Ruvada, da je rekao: "Ilijas i Hidr svaki mjesec ramazan poste u Jerusalemu, svake godine obave hadždž i napiju se vode Zemzema, što im je dovoljno do sljedeće godine."

Ibn Asakir također navodi da je Welid ibn Abdulmelik ibn Merwan - koji je sagradio glavnu džamiju u Damasku - jednom prilikom poželio da u džamiji provede noć u ibadetu, pa je svijetu naredio da mu te noći džamiju ostave praznu, što su i učinili. Kada je nastupila noć, otišao je u džamiju i ušao kroz vrata zvana "Babu-s-sa'ah". Tamo je zatekao jednog čovjeka kako klanja između njega i Zelenih vrata, pa je rekao: "Zar vam nisam naredio da je ispraznite?" Oni su mu odgovorili: "O vladaru pravovjernih, to je Hidr! On svake noći dolazi i tu klanja."

Ibn Asakir zatim navodi: "Ebu el-Kasim ibn Ismail ibn Ahmed nam je pričao, da je on čuo od Ebu Bekra ibn et-Taberija, on od Ebu el-Husejna ibn el-Fadla, on od Abdullaha ibn Dža'fera, on od Jakuba - tj. Ibn Sufjana el-Fesewija, on od Muhammeda ibn Abdulaziza, on od Damre, a on od Es-Serijja ibn Jahjaa, da je Rebbah ibn Ubejde rekao: "Jednom prilikom sam vidio kako se neki čovjek naslonio na Omera ibn Abdulaziza, pa sam u sebi pomislio: "Zaista je ovaj čovjek blag!" Kada je završio namaz, prišao sam Omeru i upitao: "Ko je onaj čovjek što se maloprije bio naslonio na tebe?", a on mene upitao: "Zar si ga vidio, o Rebbahu?" Odgovorio sam da jesam, pa mi je rekao: "Siguran sam da si dobar čovjek! To je bio moj brat Hidr. Donio mi je radosnu vijest da ću postati vladar i biti pravedan."

Šejh Ebu el-Feredž ibn el-Džewzi kaže: "Učenjaci ne prihvaćaju riječi er-Rumelija." Ebu el-Hasan ibn el-Munadi smatra da su nepouzdani Damre, Es-Serijj i Rebbah. Zatim on navodi druge predaje u kojima stoji da se Omer ibn Abdulaziz sreo sa Hidrom, ali ih sve ocjenjuje kao slabe.

Ibn Asakir navodi jednu predaju u kojoj stoji da se Hidr sreo sa Ibrahimom et-Timijem, Sufjanom ibn Ujejnom i drugim ljudima, čije bi nas navođenje odvelo daleko.

Sve ove predaje i priče služe kao dokaz onima koji smatraju da je Hidr i danas živ. Međutim, svi ovi hadisi koji se pripisuju Poslaniku su vrlo slabi (da'if), pa ne mogu biti dokaz u vjeri.

Što se tiče priča, većina njih ima slab sened. U najboljem slučaju i one koje imaju pouzdan sened, sežu do nekog ashaba, ali ni one nisu sasvim pouzdane jer je i ashab mogao pogriješiti. Allah najbolje zna.

Abdurrezzak kaže: "Ma'mer nam je pričao, da je čuo od Zuhrije, on od Ubejdullaha ibn Abdullaha ibn Utbeta, a ovaj od Ebu Se'ida da je rekao: - Allahov Poslanik ﷺ nam je jednom prilikom dugo govorio o Dedždžalu, pa je, između ostalog, rekao: "Dedždžal će sigurno doći. Bit će mu zabranjen ulazak u Medinu. Pred njega će izaći čovjek, najbolji od svih ili jedan od najboljih, - i reći će mu: "Ja tvrdim da si ti onaj Dedždžal o kojem nam je Allahov Poslanik ﷺ govorio." Na to će Dedždžal reći: "Šta mislite, ako bi ja ovog čovjeka ubio pa ga ponovo oživio, bi li i dalje sumnjali?" Odgovorili su: "Ne bi." Tada će ga ubiti i oživjeti, čovjek će, opet, kad bude proživljen, reći: "Tako mi Allaha, sada sam još više ubijeđen da si ti Dedždžal!" Na to će Dedždžal ponovo htjeti da ga ubije, ali neće moći.[1]

Ma'mer kaže: "Čuo sam da će on o vratu nositi bakarnu pločicu i da je Hidr onaj čovjek kojeg će Dedždžal ubiti i oživjeti."

Ovaj hadis od Zuhrije navode i Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*.

Fikhski stručnjak i rawija, Ebu Ishak Ibrahim ibn Muhammed ibn Sufjan kaže da je Muslim rekao: "Ispravno je da je taj čovjek Hidr." Za Ma'merovu ili nečiju drugu verziju koja počinje riječima: "Čuo sam...", nema dokaza da je tačna. U nekim verzijama ovog hadisa stoji: "Uzet će mladića u punom jeku snage i mladosti, pa ga ubiti." Riječi "o čemu nam je pričao Allahov Poslanik ﷺ" ne moraju značiti da se to direktno čulo od Poslanika, nego se može odnositi i na indirektno kazivanje."

Šejh Ebu el-Feredž ibn el-Džewzi, Allah mu se smilovao, je u svom djelu *Adžalatu-l-muntezir fi šerh hajati-l-Hidr* obradio hadise koji se prenose od Poslanika na tu temu i objasnio da su oni lažni. Što se tiče predaja od ashaba, tabiina i onih poslije njih, u njima je i pojasnio slabost seneda i neupućenost njihovih prenosilaca. U svemu tome dao je izuzetno vrijednu kritiku.

Među učenjake koji vjeruju da je Hidr umro spadaju i Buharija, Ibrahim el-Harbi, Ebu el-Hasan Ibn el-Munadi i šejh Ebu el-Feredž ibn el-Džewzi. Ebu el-Feredž je o tome napisao knjigu pod naslovom, *Adžalatu-l-muntezir fi šerh hajati-l-Hidr* u kojoj podržava njihovo mišljenje navodeći više dokaza. Jedan od njih su riječi Uzvišenog: *"Ni jedan čovjek prije tebe nije bio besmrtan."* (El-Enbijā', 34.) Ukoliko je Hidr bio čovjek onda se sigurno i na njega odnosi ovaj ajet. Njegovo izuzimanje iz značenja ovog ajeta nije moguće, osim ako ima vjerodostojan dokaz za to. Zato se polazi sa stanovišta da takvog dokaza nema, sve dok se ne utvrdi da postoji. Sve u svemu, od Poslanika se nigdje ne prenosi takav dokaz koji bi se morao prihvatiti.

---

[1] Buharija u svom *Sahihu* 29/9, 76/30, 97/31; Muslim 15/485 i drugi.

Drugi Ebu el-Feredžov dokaz za ovo su riječi Uzvišenog Allaha: *Allah je od svakog vjerovjesnika kome je Knjigu objavio i znanje dao - obavezu uzeo: "Kada vam poslije dođe poslanik koji će potvrditi da je istina ono što imate, hoćete li mu sigurno povjerovati i sigurno ga pomagati? Da li pristajete i prihvatate da se na to Meni obavežete?" Oni su odgovorili: "Pristajemo!" "Budite onda svjedoci, rekao bi On, a i Ja ću s vama svjedočiti!"* (Ali 'Imrān, 81.)

Buharija od Ibn Abbasa navodi, da je rekao: "Allah nije poslao ni jednog vjerovjesnika a da od njega nije uzeo zavjet da će sigurno povjerovati u Muhammeda i pomoći ga, ukoliko se pojavi za njegovog života. Svakom vjerovjesniku je bilo naređeno da od svoga naroda uzme obećanje da će i oni sigurno povjerovati u Muhammeda i pomoći ga, ukoliko se pojavi za njihova života.

Dakle, bez obzira da li je Hidr bio poslanik ili evlija, on je dao ovaj zavjet. Da je bio živ za vrijeme Allahovog Poslanika ﷺ, najbolje što bi mogao uraditi bilo bi da bude uz njega, da vjeruje u ono što mu je Allah objavio i da ga čuva od neprijatelja. Ako je Hidr bio evlija, Ebu Bekr je bolji od njega, a ako je bio poslanik, Musa je bio bolji od njega."

Imam Ahmed u svom *Musnedu* navodi: "Šurejh ibn en-Nu'man nam je pričao, da je čuo od Hušejma, on od Mudžalida, on od eš-Ša'bija, a on od Džabira ibn Abdullaha, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, da je Musa sada živ, ne bi mu preostalo ništa drugo nego da me slijedi!" Ovo je kategorički dokaz koji se po Islamu mora prihvatiti. Na to ukazuje i gore citirani ajet časni: Da je kojim slučajem svim poslanicima bilo suđeno da žive u vrijeme Allahovog Poslanika ﷺ, svi bi bili dužni da njega slijede i da se pokoravaju odredbama njegova Šerijata. Tako je, kada se sa njima sastao u noći Israa, uzdignut iznad sviju njih, a kada su se s njim spustili u Jerusalem i nastupilo namasko vrijeme, Džibril je, po Allahovom naređenju, njemu rekao da im bude imam, što je i uradio, iako je to bilo mjesto njihovog boravka. Sve to potvrđuje da je on najodabraniji imam i posljednji, najviše cijenjeni i odabrani Poslanik, neka je Allahov salawat i selam na njega i na sve njih.

Kada se ovo zna - a to zna svaki vjernik - sasvim je jasno da bi Hidr, da je bio živ, slijedio Muhammeda ﷺ i njegov Šerijat i da mu ništa drugo ne bi preostalo.

Tako će Isa sin Merjemin, kada siđe pred Smak svijeta, suditi po Muhammedovom ﷺ čistom Šerijatu i neće iz njega izlaziti niti od njega odstupati, iako je jedan od pet najodabranijih poslanika (ulu-l-azm) i posljednji izraelski poslanik. Poznato je da nema ni jedne sahih, ni hasen predaje, koja potvrđuje da se Hidr ijednom sreo sa Allahovim Poslanikom ﷺ, ili da je sa njim učestvovao makar u jednoj borbi!

Allahov Poslanik ﷺ je pred Bitku na Bedru, obraćajući se Uzvišenom Gospodaru i od Njega tražeći pomoć i pobjedu nad onima koji ga ne priznaju, izgovarao: "Gospodaru, ako dopustiš da propadne ova grupa niko Te na Zemlji poslije nje više neće obožavati!" Spomenuta grupa bila je sastavljena od tada najboljih muslimana i najodabranijih meleka, uključujući i Džibrila عليه السلام.

Hassan ibn Sabit o tome pjeva u jednoj svojoj kasidi, za koju su neki rekli da je vrhunac svega što su Arapi, ikad, ispjevali:

I na izvorima Bedra kad su ih u bijeg natjerali -
Džibril i Muhammed pod našim bajrakom.

Dakle, da je tada Hidr bio živ, najčasnije mjesto bi mu bilo da se nađe pod tim bajrakom.

Kadija Ebu Ja'la Muhammed ibn el-Husejn ibn el-Ferra' el-Hanbeli kaže: "Jedan od naših učenjaka upitan da li je Hidr umro, odgovorio je da jeste." Čuo sam da je slično postupio i Ebu Tahir ibn el-Gubari, kada je rekao: "Da je Hidr bio živ, pristupio bi Allahovom Poslaniku ﷺ." Sve ovo navodi Ibn el-Džewzi u svom djelu *Adžaletu-l-muntezir fi šerhi Hali-l-Hidr*.

Ako neko kaže da je Hidr možda bio prisutan na svim tim mjestima, samo ga niko nije vidio, odgovor glasi: "Ovakva pretpostavka u osnovi je malo vjerovatna, jer bi to značilo izuzimanje iz pravila općepoznatih vrijednosti na osnovu pukih slutnji."

Zatim se postavlja pitanje; šta bi ga moglo navesti da se tako prikriva, kada bi njegova fizička pojava podrazumijevala veću nagradu, istaknutiji stepen i ubjedljivije čudo? Zar nije, u slučaju da je još živ, od Allahovog Poslanika ﷺ mogao prenositi hadise i kur'anske ajete, demantirati lažne hadise, iskrivljene predaje i pobijati pojave krivog učenja. Da je tako sigurno bi s muslimanima učestvovao u borbi, prisustvovao okupljanjima, pomagao u otklanjanju zlih namjera neprijatelja, upućivao učenjake i vladare da poduzimaju prave poteze i sl. Bilo bi to korisnije nego da se o njemu pričaju priče; kako se skriva po zabitim mjestima, putuje pustinjama i dalekim krajevima, kako se sastaje sa ljudima od kojih je većina nepoznata, i kako im, mimo ostali svijet, otkriva tajne. Ni jedan pametan čovjek se neće dvoumiti oko ovoga što smo naveli, Allah upućuje na pravi put onoga koga On hoće."

U *Sahihima* Buharije i Muslima, kao i drugim djelima, od Abdullaha ibn Omera se prenosi, da je Allahov Poslanik ﷺ jedne noći kad je klanjao jaciju, rekao: "Vidite li ovu večerašnju noć? Za sto godina niko od onih koji su danas na licu Zemlje neće biti živ!", a u drugom riwajetu stoji: "od onih koji trepću očima".

Ibn Omer dalje kaže: "Ljudi su se od ovih riječi Allahovog Poslanika ﷺ prepali." Time je mislio na kraj stoljeća.[1]

Imam Ahmed navodi: "Abdurrezzak nam je pričao, da je čuo od Ma'mera, on od ez-Zuhrije, on od Salima ibn Abdullaha i Ebu Bekra ibn Sulejmana ibn Ebi Hajseme, da je Abdullah ibn Omer rekao: "Jedne noći, pred kraj života, Allahov Poslanik ﷺ je klanjao jaciju, pa je kad je predao selam, ustao i rekao: - Vidite li ovu noć? Za sto godina neće biti nikoga ko je sada na licu Zemlje!"[2]

Buharija i Muslim ovaj hadis također navode od Ez-Zuhrija.

---

[1] Muslim u svom *Sahihu* 44/53/217; Buharija u svom *Sahihu* 3/41/116/*Fethu-l-bari*.

[2] Ahmed u svom *Musnedu* 2/88/Haleb; Buharija i Muslim.

Imam Ahmed, također, navodi: "Muhammed ibn Ebi Adijj nam je pričao, da je čuo od Sulejmana et-Timija, on od Ebu Nadreta, a on od Džabira ibn Abdullaha, da je Allahov Poslanik ﷺ, na mjesec dana - ili malo prije svoje smrti, rekao: - Nema ni jedne žive duše - ili: od vas nema niko ko je danas živ - da će nadživjeti sljedećih sto godina."[1]

Imam Ahmed dalje navodi: "Musa ibn Dawud nam je pričao, da je čuo od Ibn Luhej'a, on od Ebu ez-Zubejra, a on od Džabira, da je Poslanik ﷺ, na mjesec dana prije nego što će umrijeti, rekao: "Pitaju me o Smaku svijeta. To samo Allah zna. Kunem se Allahom da danas na Zemlji nema ni jedne žive duše koja će živjeti još sto godina!"[2]

Hadis sličan ovom navodi i Muslim, preko Ebu Nadreta i Ebu ez-Zubejra, a njih dvojica preko Džabira ibn Abdullaha.

Tirmizija navodi: "Abbad nam je pričao da je čuo od Ebu Muawije, on od el-A'meša, on od Ebu Sufjana, a on od Džabira, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Nema žive duše na Zemlji koja će živjeti još sto godina!" Ovaj hadis ispunjava i Muslimove uvjete.

Ibn el-Džewzi kaže: "Ovi sahih hadisi pobijaju tvrdnju da je Hidr još živ."

Oni zatim kažu: "Dakle, sve gotovo kategorički govori u prilog tvrdnji da Hidr nije doživio vrijeme Allahovog Poslanika ﷺ. Čak i da je doživio vrijeme Božijeg Poslanika ﷺ, Hidr, po ovome hadisu, nije mogao živjeti duže od sto godina poslije Poslanika. Dakle, on je sada sigurno mrtav a ne živ, jer i on ulazi u značenje ovih hadisa, jer iz njega nije izuzet, sve dok se za to ne bi našao vjerodostojan dokaz, koji se mora prihvatiti." Allah, opet, najbolje zna.

Hafiz Ebu el-Kasim es-Suhejli u svom djelu *et-Ta'rif we-l-'Ilam* navodi mišljenje Buharije i njegovog učitelja Ebu Bekra el-Arebija da je Hidr možda živio za vrijeme Poslanika ﷺ, ali je, u skladu sa ovim hadisom, poslije njega umro.

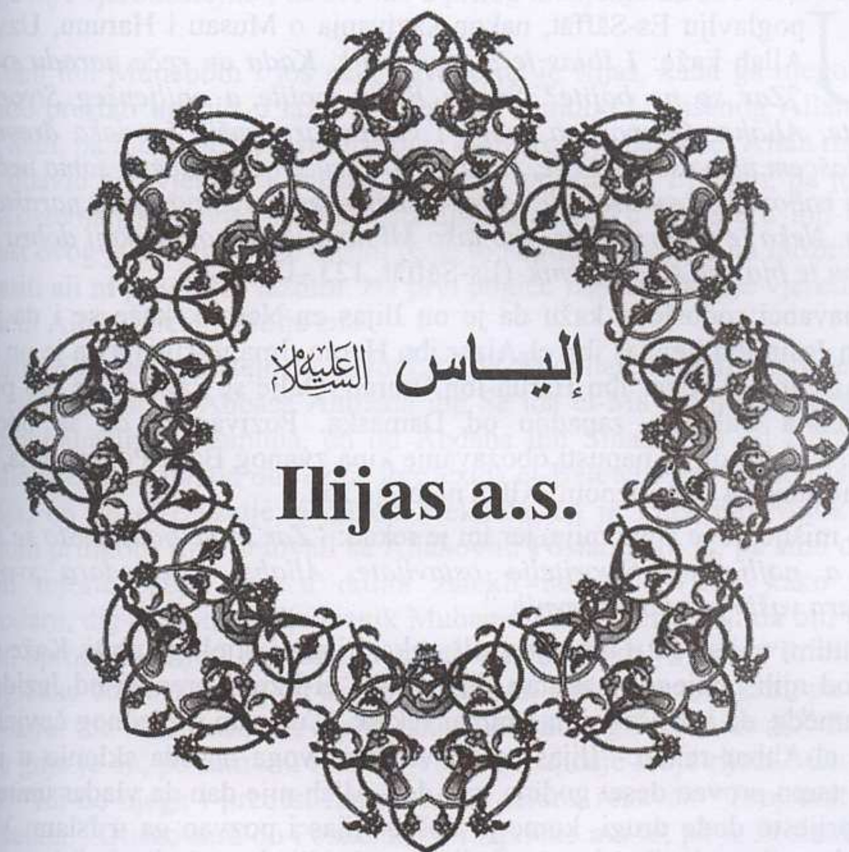
Međutim, sporno je da je Buharija tvrdio da je Hidr doživio vrijeme Poslanika ﷺ.

Es-Suhejli dozvoljava mogućnost da je on to ipak doživio i u tom smislu takav stav prenosi od drugih. On kaže: "Što se tiče Hidrovog života sve do doba Poslanika ﷺ i njegovog žaljenja za Poslanikom zajedno sa ehli-bejtom, o tome postoji i vjerodostojna predaja", a zatim navodi predaje koje smo mi ranije citirali. Istina, on ne navodi njihove senede. Allah, opet, najbolje zna.

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 3/305, 306/Haleb; Muslim u svom *Sahihu* 44/53/218.

[2] Ahmed u svom *Musnedu* 3/245, međutim ova predaja je slaba ali je pojačava predaja koja je kod Muslima i koja joj je identična 44/53/218.

إلياس عليه السلام

Ilijas a.s.

KAZIVANJE O ILIJASU ﷺ

U poglavlju Es-Sāffāt, nakon kazivanja o Musau i Harunu, Uzvišeni Allah kaže: *I Ilijas je bio poslanik. Kada on reče narodu svome: "Zar se ne bojite? Što se Ba'lu molite, a najljepšeg Stvoritelja ostavljate, Allaha, Gospodara svoga i Gospodara vaših predaka drevnih?" Oni ga lašcem nazvaše i zato će, sigurno, u vatru svi biti bačeni, samo neće oni Allahovi robovi koji su Mu bili odani. I sačuvasmo mu spomen u naraštajima kasnijim. Neka je u miru Ilijas. Eto tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine, a on je bio rob Naš, vjernik.* (Es-Sāffāt, 123.-132.)

Poznavaoci rodoslova kažu da je on Ilijas en-Nešebi, kaže se i da je on Ilijas ibn Jasin ibn Fenhas ibn el-Ajzar ibn Harun. Ima mišljenja da je on Ilijas ibn el-Azir ibn el-Ajzar ibn Harun ibn 'Imran. Dalje se kaže da je bio poslan stanovnicima Balbeka, zapadno od Damaska. Pozivao je da se obožava Uzvišeni Allah i da se napusti obožavanje kipa zvanog Ba'l. Po drugima, to je bila jedna žena sa tim imenom. Allah najbolje zna.

Prvo mišljenje je ispravnije, jer im je rekao: *"Zar se ne bojite? Što se Ba'lu molite, a najljepšeg Stvoritelja ostavljate, Allaha, Gospodara svoga i Gospodara vaših predaka drevnih."*

Međutim, oni su ga u laž utjerivali, prkosili mu i htjeli ga ubiti. Kaže se da je zato od njih pobjegao i nestao. Ebu Jakub el-Ezre'i prenosi od Jezida ibn Abdussameda, da je Hišam ibn Ammar rekao: "Čuo sam od jednog čovjeka da je Ka'b el-Ahbar rekao: "Ilijas se od vladara svoga naroda sklonio u jednu pećinu i tamo proveo deset godina, sve dok Allah nije dao da vladar umre i na njegov prijesto dođe drugi, kome je došao Ilijas i pozvao ga u Islam. Veliki broj vladarevih podanika, izuzimajući desetak hiljada, primilo je Islam, pa je naredio da se svi do posljednjeg pobiju."

Ibn Ebi ed-Dunja navodi: "Ebu Muhammed el-Kasim ibn Hašim nam je pričao, da je čuo od Omera ibn Se'ida ed-Dimiškija, a on od Se'ida ibn Abdulaziza, da je jedan od učenih ljudi Damaska rekao: "Ilijas ﷺ je, bježeći od svoga naroda, u jednoj pećini u planini proveo dvadeset noći - ili je rekao: četrdeset noći - gdje su mu gavranovi donosili hranu."

Muhammed ibn Sa'd, El-Wakidijev pisar, navodi: "Hišam ibn Muhammed ibn es-Saib el-Kelbi nam je pričao, da je njegov otac rekao: "Prvi vjerovjesnik koji je poslan bio je Idris. Zatim su bili: Nuh, Ibrahim, Ismail, Ishak, Jakub,

Jusuf, Lut, Hud, Salih, Šuajb, Musa i Harun - 'Imranovi sinovi, i Ilijas en-Nešebi ibn el-Azir ibn Harun ibn 'Imran ibn Kahis ibn Lawi ibn Jakub ibn Ishak ibn Ibrahim عليهم السلام." Međutim, redoslijed koga on navodi je sporan.

Mekhul preko Ka'ba navodi: "Četvorica vjerovjesnika su još živi. Dvojica su pod zemljom: Ilijas i Hidr, a dvojica na nebu: Idris i Isa عليهم السلام."

Mi smo ranije naveli da neki kažu da se Ilijas i Hidr svake godine u ramazanu sastaju u Jerusalemu i da svake godine obave hadždž, napiju se Zemzema i da im je to dovoljno do sljedeće godine. Također smo naveli i hadis u kome stoji da se oni svake godine sastaju na Arefatu. Pojasnili smo da ništa od toga nije vjerodostojno i da sve ide u prilog mišljenju da su i Hidr i Ilijas عليهم السلام umrli.

Wehb ibn Munebbih i još neki navode da je Ilijas, kada ga njegov narod nije htio prestati ugoniti u laž i maltretirati, zamolio Uzvišenog Allaha da ga uzme Sebi, pa mu je došla životinja boje vatre koju je uzjahao. Allah mu je dao krila, obavio ga svjetlom i oduzeo mu želju za hranom i pićem, pa je postao nebesko-zemaljski čovjek-melek, ostavljajući oporuku El-Jese'u ibn Uhtubu. Tačnost ovog je sporna. Prije će biti da je to israilijjat, koji se ne može tek tako prihvatiti ali ni proglasiti lažnim. Na prvi pogled izgleda da nije vjerodostojan. Uzvišeni Allah, opet, najbolje zna.

Hafiz Ebu Bekr el-Bejheki navodi: "Ebu Abdullah el-Hafiz nam je pričao, da je čuo od Ebu el-Abbasa Ahmeda ibn Se'ida el-Ma'danija el-Buharije, on od Abdullaha ibn Mahmuda, on od Abdana ibn Sinana, on od Ahmeda ibn Abdullaha el-Berkija, on od Jezida ibn Jezida el-Belewija, on od Ebu Ishaka el-Fizarija, on od el-Ewzaije, a on od Mekhula, da je Enes ibn Malik pričao: "Jednom prilikom smo putovali sa Allahovim Poslanikom ﷺ, pa smo odsjeli u nekom mjestu, gdje smo u dolini zatekli nekog čovjeka kako moli: - Gospodaru, daj da budem sljedbenik Muhammeda ﷺ, jer će njima biti ukazana milost, oprošteni grijesi i primljeno pokajanje." Enes dalje kaže: "Približio sam se i ugledao čovjeka višeg od tri stotine lakata. Upitao me ko sam, pa sam mu odgovorio: "Ja sam Enes ibn Malik, sluga Allahovog Poslanika ﷺ." Zatim me upitao gdje je on, pa sam mu rekao: "Tu je blizu, čuje tvoje riječi." On je na to rekao: "Idi do njega i prenesi mu od mene selam, rekavši: "Tvoj brat Ilijas ti šalje selam." Otišao sam do Poslanika ﷺ i ispričao mu to, pa je Poslanik otišao do njega, nazvao mu selam i zagrlio ga. Zatim su sjeli i počeli razgovarati. Ilijas mu je rekao: "Allahov Poslaniče, ja samo jednom godišnje jedem, na današnji dan, pa sjedi da zajedno jedemo!" Enes dalje nastavlja: "Zatim se spustila sofra sa neba sa bijelim hljebom, ribom i celerom. Njih dvojica su jeli; dadoše i meni da nešto pojedem, pa smo klanjali ikindiju. Zatim ga je Poslanik ispratio, a ja sam ga gledao kako se na oblaku diže prema nebu."[1]

U vezi s ovim hadisom, ponovićemo ono što je sam Bejhekija o njemu rekao: "Ovo je bez sumnje slab hadis." (da'if)

[1] Ibn el-Dżewzi *el-Mewduat* 1/200, i kaže da je hadis apokrifan i da nema nikakve osnove.

Začuđujuće je da ga El-Hakim Ebu Abdullah en-Nejsaburi navodi u djelu *el-Mustedreku* kao sahih, pa to treba ispraviti. To je apokrifan hadis i ni po čemu; ni po tekstu, ni značenju nije vjerodostojan, tim prije što smo ranije citirali hadis koji se nalazi i u Buharijinom i Muslimovom *Sahihu,* u kome je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Allah je stvorio Adema šezdeset lakata visokog... Ljudi su od tada, sve do danas, niži rastom."

Osim toga u ovom hadisu stoji da Ilijas nije prišao Allahovom Poslaniku ﷺ, nego je on njemu. Ni to nije ispravno, jer bi bilo preče da Ilijas požuri prema posljednjem Allahovom Poslaniku, a ne obrnuto. U ovom hadisu dalje stoji da on jede samo jednom godišnje, a ranije je od Wehba navedeno da mu je Allah oduzeo želju za hranom i pićem. Također je navedeno da on svake godine jedanput pije vodu Zemzem i da mu je to dovoljno do sljedeće godine. Dakle, sve su to nepodudarne, lažne verzije od kojih nijedna nije vjerodostojna.

Ovaj hadis sa nešto drugačijim senedom navodi i Ibn Asakir, ali priznaje da je slab. Ovo začuđuje, jer kako bi mogao reći nešto protiv hadisa koga on sam navodi preko Husejna ibn Arefe. Ovaj ga prenosi od Hani'a ibn el-Hasana, on od Bekijjeta, on od El-Ewzaija, on od Mekhula, on od Wasile a on od Ibn el-Eska'a. Ova verzija je slična prethodnoj, samo je nešto duža.

U njoj se npr. kaže da se to desilo za vrijeme pohoda na Tebuk i da je Allahov Poslanik ﷺ do njega poslao Enesa ibn Malika i Huzejfu ibn el-Jemana, pa su rekli: "Ilijas je bio viši od nas za dva ili tri lakta. Navodno se pravdao da ne može doći jer bi mu se deve razbježale."

U njoj dalje stoji da su Allahov Poslanik ﷺ i Ilijas, kada su se sreli, jeli džennetsku hranu. Ilijas je tada rekao: "Svaki četrdeseti dan dobijem obrok. Na sofri je: hljeb, šipak, grožđe, banane, hurme i razno povrće, osim prase."

U spomenutoj verziji dalje stoji da ga je Allahov Poslanik ﷺ upitao za Hidra, pa mu je rekao: "Sreo sam ga na početku godine, pa mi je rekao: - Ti ćeš ga sresti prije nego ja, pa ga od mene poselami."

Ovo ukazuje na to da se Hidr i Ilijas, pod pretpostavkom da su bili živi i da je ovaj hadis ispravan, sa Poslanikom nisu sreli prije devete godine po Hidžri. Međutim, to je po Islamu nemoguće, pa se vjeruje da je i ovo izmišljeno.

Ibn Asakir u više verzija navodi ljude koji su se sastajali sa Ilijasom. Međutim, nijedna od njih nije prihvatljiva što zbog slabog seneda, što zbog neznanja onoga kome se ona pripisuje.

Sa najmanje nepoznanica je ona koju prenosi Ebu Bekr ibn Ebu ed-Dunja, u kojoj kaže da mu je pričao Bišr ibn Muaz, njemu Hammad ibn Wekid, a njemu Sabit: "Jednom prilikom smo bili sa Mus'abom ibn ez-Zubejrom u blizini Kufe, pa sam ušao u nekakvu bašču da klanjam dva rekata namaza. Počeo sam učiti: *Ha Mim. Knjigu objavljuje Allah, Silni i Sveznajući, Koji prašta grijehe i prima pokajanje, Koji žestoko kažnjava i obilno nagrađuje."* (El-Mu'min, 1.-3.)

U tom momentu iza sebe sam vidio čovjeka na crno-bijeloj mazgi, sa jemenskom odjećom na sebi. Čovjek mi je rekao: "Kada proučiš: *koji prašta grijehe,* reci: O Ti Koji primaš pokajanje, primi i moje, a kad proučiš: *Koji*

žestoko kažnjava, onda reci: "O Ti Koji žestoko kažnjavaš, nemoj me kazniti!", a kada proučiš: *i obilno nagrađuje* onda reci: O Ti Koji obilno nagrađuješ, nagradi me Svojom milošću!" Tada sam se okrenuo ali nikoga nisam vidio, pa sam izašao i upitao: "Je li prošao pored vas jedan čovjek na crno-bijeloj mazgi u jemenskoj odjeći?" "Niko pored nas nije prošao!", odgovorili su. Tada su zaključili da bi to mogao biti samo Ilijas."

Riječi Uzvišenog: *Oni ga lašcem nazvaše i zato će, sigurno, u vatru svi biti bačeni,* tj. znače da će biti izloženi kazni, bilo na obadva svijeta, bilo samo na Ahiretu.

Učenjaci, prije svega mufessiri, kažu da je prvi stav ispravniji. Pod riječima Uzvišenog: *samo neće oni Allahovi robovi koji su Mu bili odani* - misli se na one koji su vjerovali, a pod riječima: *I sačuvasmo mu spomen u naraštajima kasnijim* - misli se da će se samo lijepim spominjati poslije odlaska.

Zato Uzvišeni na kraju kaže: *Neka je u miru Ilijas (Iljasin)!* Što se tiče ovog "in" na kraju riječi, Arapi imaju običaj harf "n" dodavati ili mijenjati sa drugim harfom u mnogim imenima. Tako npr. znaju reći: "Ismain" umjesto "Ismail" i "Israin" umjesto "Israil" i "Iljasin" umjesto "Iljas". Po jednom kiraetu, ovo se čita: *Selamun ala Ali ja sin,* tj: "Neka je mir među Muhammedovim sljedbenicima!" Ibn Mes'ud i još neki to čitaju: *Selamun ala Idrasin.*

Ishak od Ubejde ibn Rebi'a, a on od Ibn Mes'uda prenosi da je Ilijas zapravo Idris. Tog stava su i Ed-Dahhak ibn Muzahim, Katade i Muhammed ibn Ishak. Međutim, iz ranije navedenog se vidi da je ispravno da su to dvije različite osobe. Allah, opet, najbolje zna!

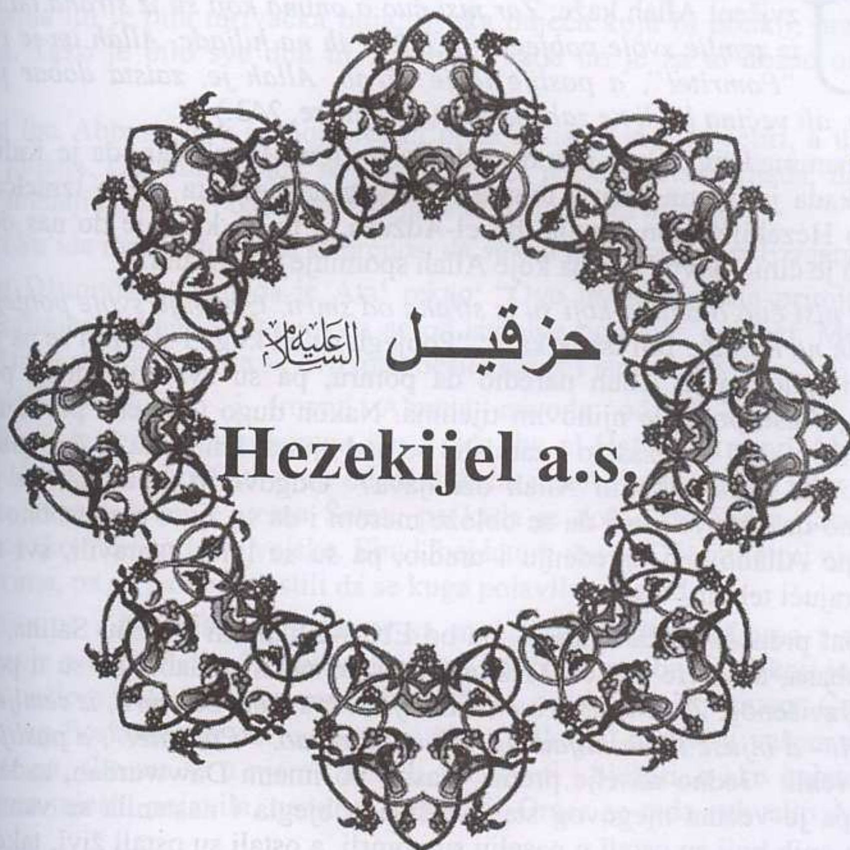
IZRAELĆANSKI VJEROVJESNICI NAKON MUSAA ﷺ

Ibn Džerir u svojoj *Historiji* kaže da se i muslimanski i nemuslimanski historičari i poznavaoci događaja sa drevnim narodima, slažu da je brigu o Israilovim potomcima nakon Jošu'a preuzeo Kalib ibn Jofna, jedan od Musaovih ﷺ drugova i muž njegove sestre Merjeme. On i Jošu'a su bili ona dva čovjeka koji su se bojali Allaha i koji su, kad su se Izraelćani uplašili borbe i odbili je, rekli: *"Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete bićete sigurno pobjednici! I na Allaha se oslonite, ako ste vjernici!"* (El-Ma'ide, 23.)

Ibn Džerir, također, navodi: "Nakon njega, vodstvo među Izraelćanima preuzeo je Hezekijel ibn Buzi. To je onaj što je zamolio Allaha, pa je oživio one što su pobjegli iz svojih kuća bojeći se smrti, a bilo ih je na hiljade."[1]

[1] Et-Taberi u svom *Tarihu* 1/447/Mearif.

حزقيل عليه السلام
Hezekijel a.s.

KAZIVANJE O HEZEKIJELU ﷺ

Uzvišeni Allah kaže: *Zar nisi čuo o onima koji su iz straha od smrti, iz zemlje svoje pobjegli - a bijaše ih na hiljade. Allah im je rekao: "Pomrite!", a poslije ih je oživio. Allah je, zaista dobar prema ljudima, ali većina ljudi ne zahvaljuje!* (El-Bekare, 243.)

Muhammed ibn Ishak prenosi od Wehba ibn Munebbiha, da je Kalib ibn Jofna, kada je nakon Jošu'a umirao, za svog nasljednika među Izraelćanima odredio Hezekijela ibn Buzija ibn el-Adžuza, a to je, kako je do nas doprlo, onaj što je činio dovu ljudima koje Allah spominje u Kur'anu.

Zar nisi čuo o onima koji su iz straha od smrti, iz zemlje svoje pobjegli - a bijaše ih na hiljade. Ibn Ishak kaže: "Pobjegli su od kuge i sklonili se na jednoj uzvišici gdje im je Allah naredio da pomru, pa su svi do jednog pomrli. Životinje nisu prilazile njihovim tijelima. Nakon dugo vremena pored njih je naišao Hezekijel ﷺ, zastao i zamislio se nad njima. Iznenada je čuo glas: "Bi li volio da vidiš kako ih Allah oživljava?" Odgovorio je da bi, pa mu je naređeno da pozove kosti da se oblože mesom i da se živci međusobno spoje. To je po Allahovom naređenju i uradio, pa su se ljudi uspravili, svi složno izgovarajući tekbir."

Esbat prenosi od Es-Sudejja, on od Ebu Malika, on od Ebu Saliha, on od Ibn Abbasa, a Murre od ibn Mes'uda i od još nekih ashaba, da su u pogledu riječi Uzvišenog: *Zar nisi čuo o onima koji su iz straha od smrti, iz zemlje svoje pobjegli - a bijaše ih na hiljade. Allah im je rekao: "Pomrite!", a poslije ih je oživio* rekli: "Jedno naselje prema Wasiti, po imenu Dawwurdan, zadesila je kuga, pa je većina njegovog stanovništva pobjegla i nastanila se van grada. Većina onih koji su ostali u naselju su pomrli, a ostali su ostali živi, tako da ih sve ukupno nije puno pomrlo. Kada je kuga prošla, u naselje su se vratili oni koji su bili pobjegli, pa su im oni koji su bili ostali, rekli: "Ovi su bili odlučniji od nas! Da smo i mi postupili kao oni, svi bismo preživjeli. Zato ćemo, ako se kuga ponovo pojavi, i mi izaći s njima!" Kada se ona ponovo pojavila, svi su pobjegli, a bilo ih je trideset i nekoliko hiljada i nastanili se u jednoj prostranoj dolini. Jedan melek s vrha, a drugi sa dna doline povikaše: "Pomrite!", pa su pomrli i tijela su im tu ostala sve dok pored njih nije naišao vjerovjesnik po imenu Hezekijel, koji je, kad ih je ugledao, zastao i zamislio se nad njima, skupljajući usne i savijajući prste. Allah mu je u tom momentu objavio: "Bi li da ti pokažem kako ih oživljavam?" "Bih", odgovorio je. Zapravo, on je

upravo bio razmišljao kako je Allah moćan nad njima. Zatim mu je rečeno: "Pozovi ih!", pa je povikao: "O kosti, Allah vam naređuje da se sastavite." Na to su se kosti počele sastavljati dok nije došla svaka na svoje mjesto i formirale kosture. Zatim mu Allah naredi da poviče: "O kosti, Allah vam naređuje da se obložite mesom." Na to su se one zaodjele u meso i odjeću u kojoj su pomrli, a po tijelima je kružila krv. Zatim mu je ponovo rečeno da ih zovne, pa ih je pozvao: "O tijela, Allah vam naređuje da ustanete!", pa su se uspravila."[1]

Esbat kaže: "Mensur prenosi od Mudžahida da su tijela kada su oživljena, rekla: - Slava i hvala pripada samo Tebi, Gospodaru. Nema boga osim Tebe! Zatim su se proživljeni vratili svojim sunarodnjacima svjesni da su bili umrli. Na licima im je bila mrtvačka boja. Svaka odjeća koju bi obukli, brzo bi se habala. Tako je bilo sve dok nisu pomrli, kada im je za to došao određeni rok."

Od Ibn Abbasa se u jednoj predaji prenosi da ih je bilo četiri, a u drugoj osam hiljada. Od Ebu Saliha se prenosi da ih je bilo devet hiljada, dok se u trećoj predaji od Ibn Abbasa kaže da ih je bilo četrdeset hiljada.

Od Se'ida ibn Abdulaziza se prenosi da su oni bili stanovnici Ezreata.

Ibn Džurejdž navodi da je Ata' rekao: "Ovo je samo jasan primjer." Tj. jasan primjer iz koga se izvodi da se od sudbine ne može pobjeći. Međutim, stav većine učenjaka je da se ovo ipak desilo što je i ispravnije.

Buharija, Muslim i Imami Ahmed navode od Ez-Zuhrije, on od Abdulhamida ibn Abdurrahmana ibn Zejda ibn el-Hattaba, on od Abdullaha ibn el-Harisa ibn Newfela, a on od Abdullaha ibn Abbasa, da je Omer ibn el-Hattab jednom krenuo prema Šamu, pa kada je došao do Serga, sreo se sa emirima (komandantima) vojske, Ebu Ubejdetom ibn el-Džerrahom i njegovim drugovima, pa su ga obavijestili da se kuga pojavila u Šamu.

Zatim se citira njegov razgovor sa muhadžirima i ensarijama i njihovo neslaganje o kugi. Zatim je Omeru prišao Abdurrahman ibn Awf, koji je zauzet nekim poslom zakasnio, pa mu rekao: "I ja o tome nešto znam. Čuo sam Allahovog Poslanika ﷺ da je rekao: - Ako se (kuga) pojavi u vašem mjestu, nemojte ga, ako ste se u njemu zatekli, napuštati i bježati, a ako čujete da se u drugom mjestu pojavila, nemojte tamo ići" Omer se tada zahvalio Allahu i otišao.

Imam Ahmed navodi: "Hadždžadž i Jezid el-Mufti su nam pričali, da su čuli od Ibn Ebi Zi'ba, on od Ez-Zuhrije, on od Salima, a on od Abdullaha ibn Amira ibn Rebi'a, da je Abdurrahman ibn Awf ispričao Omeru, dok je bio u Šamu, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ovom bolešću su već kažnjavani narodi prije vas. Zato kada čujete da se pojavila u nekom mjestu, ne idite u njega, a ako čujete da se pojavila u mjestu u kome ste vi, nemojte iz njega izlaziti i bježati." On zatim kaže: "Na to se Omer vratio iz Šama." Hadis sličan ovom navode i Buharija i Muslim od Malika, a on od Ez-Zuhrije.

[1] Bilježi et-Taberi u svom *Tarihu* 1/448/Mearif.

Ibn Ishak kaže: "Ne zna se koliko je Hezekijel živio među Izraelćanima. Kada je Hezekijel umro, Izraelćani su zaboravili na zavjet dat Allahu, pa su počeli činiti velike grijehe, između ostalog i obožavati kipove. Jedan od kipova, koje su obožavali, bio je kip "Ba'l". Zatim im je Allah poslao Ilijasa ibn Jasina ibn Fenhasa ibn el-Ajzara ibn Haruna ibn 'Imrana.

Kazivanje o Ilijasu naveli smo odmah iza kazivanja o Hidru, jer se oni pretežno zajedno spominju i jer je u suri Es-Sāffāt navedeno odmah iza kazivanja o Musau.

Muhammed ibn Ishak navodi da je čuo, da je Wehb ibn Munebbih rekao: "Zatim im je, nakon Ilijasa, poslan bio El-Jese' ibn Uhtub ﷺ."

اليسع عليه السلام
El-Jese‘ a.s

KAZIVANJE O EL-JESE'U ﷺ

Uzvišeni Allah u poglavlju "El-En'ām" uz druge vjerovjesnike spominje i El-Jese'a u riječima: *I Ismaila i El-Jese'a i Junusa i Luta - i svima njima smo dali prednost nad ostalim svjetovima!* (El-En'ām, 86.) On također kaže: *I sjeti se Ismaila i El-Jese'a i Zulkifla - svi su oni bili dobri!* (Sād, 48.)

Ibn Ishak kaže: "Bišr Ebu Huzejfe nam je pričao, da je čuo od Se'ida, a on od Katadea, da je El-Hasan rekao: "Nakon Ilijasa, vjerovjesnik je bio El-Jese' ﷺ. Živio je koliko je Allah htio da živi, pozivajući Izraelćane da vjeruju u Allaha, pridržavajući se vjerozakona i upute. Nakon njegove smrti, među Izraelćanima su se pojavili brojni poroci i grijesi. Između ostalog među njima su se pojavili mnogi silnici, koji su čak i poslanike ubijali. Kaže se da je među njima bio i jedan nepravedan vladar, tiranin, kome je Zulkifl obećao (tekeffele) da će, ako se pokaje, ući u Džennet. Zato je i nazvan Zulkifl."

Muhammed ibn Ishak kaže: "To je bio El-Jese' ibn Uhtub."

Hafiz Ebu el-Kasim ibn Asakir u svojoj *Historiji* pod slovom "J", kaže: "El-Jese' je El-Esbat ibn Adijj ibn Šutlim ibn Efraim ibn Jusuf ibn Jakub ibn Ishak ibn Ibrahim el-Halil.

Kaže se da je on bio amidžić poslanika Ilijasa ﷺ. Također se kaže da je zajedno sa njim bio pobjegao i sklonio se na brdu Kasijun od vladara Balbeka i da su se kasnije ponovo vratili. Kada je Ilijas umro u narodu ga je zamijenio El-Jese' kome je Allah nakon njega povjerio vjerovjesništvo."

To navodi Abdulmu'min ibn Idris ibn Sinan od svoga oca, a on od Wehba ibn Munebbiha, a zatim kaže: "Drugi kažu da je El-Esbat bio u Banijašu."

Ibn Asakir dalje navodi kako se riječ El-Jese' čita sa tešdidom i bez njega, kao: "El-lej-se'". Sve u svemu, radi se o imenu jednog od Allahovih poslanika.

Kazivanje o Zulkiflu smo naveli nakon kazivanja o Ejjubu ﷺ, zato što se kaže da mu je on bio sin. Uzvišeni Allah, opet, najbolje zna.

DODATAK

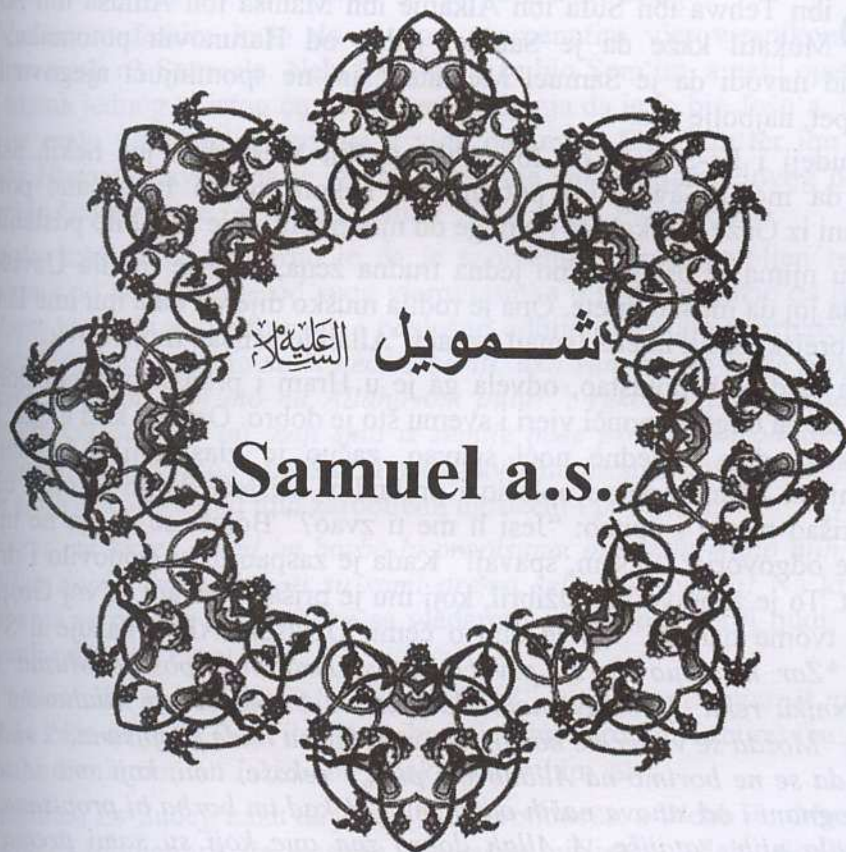
Ibn Džerir i neki drugi navode: "Nakon ovoga, u narednom periodu među Izraelćanima su se pojavili poroci i grijesi svih vrsta. To je išlo tako daleko da su čak i neke vjerovjesnike ubijali. Zato im je Allah, umjesto poslanika, slao vladare tiranine, koji su im nepravdu činili i krv prolijevali. Među ovim vladarima bilo je i onih koji su bili sa strane. Kako je ranije navedeno, oni su u borbi sa neprijateljima dugo vremena sa sobom nosili zavjetni kovčeg iz svetišta. Zahvaljujući ovom kovčegu, smirenosti i zaostavštini Musaove i Harunove porodice, oni su dugo vremena pobjeđivali neprijatelja.

Međutim, u jednom od tih ratova, stanovnici Gaze i Askalana su ih pobijedili i dograbili se kovčega. Kada je za to čuo tadašnji izraelćanski vladar od žalosti mu je klonula glava i umro je.

Tako su Izraelćani poput ovaca ostali bez pastira, sve dok im Allah nije poslao jednog vjerovjesnika po imenu Samuel, od koga su tražili da im odredi vladara, kako bi se mogli oduprijeti neprijateljima. Kasnije će se njima desiti ono o čemu Allah govori u Svojoj knjizi. O tome ćemo nešto kasnije govoriti."

Ibn Džerir kaže: "Od smrti Jošu'a ibn Nuna do vremena kada je Uzvišeni Allah poslao Samuela ibn Balija bilo je prošlo četiri stotine i šezdeset godina." On zatim govori i u detalje navodi imena vladara koji su vladali u tom periodu. Međutim, mi smo taj dio namjerno izostavili.

شمويل عليه السلام
Samuel a.s..

KAZIVANJE O SAMUELU ﷺ

Samuel ili Išmael je sin Balija ibn Alkame ibn Jerhama ibn el-Jehua ibn Tehwa ibn Sufa ibn Alkame ibn Mahisa ibn Amusa ibn Azrija. Mukatil kaže da je Samuel jedan od Harunovih potomaka, dok Mudžahid navodi da je Samuel Melkatov sin, ne spominjući njegovu lozu. Allah, opet, najbolje zna.

Es-Sudejj i Es-Sa'lebi od Ibn Abbasa, Ibn Mes'uda i još nekih ashaba navode da među Sawijevim potomcima, nakon što su Izraelćane porazili Amalićani iz Gaze i Askalana i mnoge od njih pobili, nije više bilo poslanika.

Među njima je ostala samo jedna trudna žena, koja je molila Uzvišenog Allaha da joj da muško dijete. Ona je rodila muško dijete i dala mu ime Išmael. To je hebrejski oblik imena Ismail i znači "Allah je uslišao moju dovu."

Kada je dječak porastao, odvela ga je u Hram i predala jednom dobrom čovjeku da ga odgoji i pouči vjeri i svemu što je dobro. Ostavši kod njega, kada je odrastao, dok je jedne noći spavao, začuo je glas koji je dolazio iz unutrašnjosti Hrama, pa se uplašio i probudio. Misleći da ga je onaj učitelj zvao, prišao mu je i upitao: "Jesi li me ti zvao?" Bojeći se da ga ne uplaši, učitelj je odgovorio: "Jesam, spavaj!" Kada je zaspao to se ponovilo i drugi i treći put. To je zapravo bio Džibril, koji mu je prišao i rekao: "Tvoj Gospodar te šalje tvome narodu." To je ono o čemu Uzvišeni Allah kazuje u Svojoj Knjizi: **Zar nisi čuo da su prvaci sinova Israilovih poslije Musaa svom vjerovjesniku rekli: "Postavi nam vladara, da bismo se na Allahovom putu borili!" "Možda se vi nećete boriti, ako vam borba bude propisana?", reče on. "Zašto da se ne borimo na Allahovom putu," rekoše, "mi, koji smo iz zemlje naše prognani i od sinova naših odvojeni?" A kad im borba bi propisana, oni, osim malo njih, zatajiše. A Allah dobro zna one koji su sami prema sebi nepravedni! * "Allah vam je odredio Taluta za vladara!", reče im vjerovjesnik njihov. "Odakle da nam još on bude vladar, kad smo mi preči od njega da vladamo? Njemu ni veliko bogatstvo nije dato", rekoše oni. "Allah je njega da vam vlada izabrao", reče on, "i velikim znanjem i snagom tjelesnom ga obdario, a Allah daje vlast kome On hoće. Allah je neizmjerno dobar i On sve zna." * "Znak njegove vlasti", reče im vjerovjesnik njihov, "bit će kovčeg koji će vam stići i koji će meleki nositi, u kome će biti smirenje za vas od Gospodara vašeg i ostatak od onoga što su Musa i Harun ostavili. To vam je, zaista, dokaz ako ste vjernici!" *I kad Talut vojsku izvede, reče: "Allah će vas staviti na iskušenje kraj jedne rijeke; onaj ko se napije iz nje nije moj, a onaj*

*ko se ne napije, jedino ako šakom zahvati, je moj." I oni se, osim malo njih, napiše iz nje. I kad je pređoše, on i oni koji su s njim vjerovali povikaše: "Mi danas ne možemo izaći na kraj s Džalutom i vojskom njegovom!" Ali oni koji su čvrsto vjerovali da će pred Allaha izaći rekoše: "Koliko su puta malobrojne čete, Allahovom voljom, nadjačale mnogobrojne čete! A Allah je na strani izdržljivih." *I kad nastupiše prema Džalutu i vojsci njegovoj oni zamoliše: "Gospodaru naš, nadahni nas izdržljivošću i učvrsti korake naše i pomozi nas protiv naroda koji ne vjeruje!" *I oni ih, Allahovom voljom, poraziše i Dawud ubi Džaluta, i Allah mu dade vlast i mudrost i nauči ga onome čemu je On htio. A da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, na Zemlji bi, doista, nered nastao - ali Allah je dobar svim svjetovima.* (El-Bekare, 246.-251.)

Većina mufessira kaže da se pod spomenutim vjerovjesnikom u ovim ajetima misli na Samuela. Neki kažu da je to bio Šem'un, a neki opet da su to dva imena jednog te istog čovjeka. Ima mišljenja da je to bio Jošu'a. Međutim, ovo je malo vjerovatno, imajući u vidu da Imam Ebu Dža'fer ibn Džerir u svojoj *Historiji* navodi da je između Jošu'ine smrti i Samuelovog poslanstva proteklo četiri stotine i šezdeset godina. Allah, opet, najbolje zna.

Bilo kako bilo, nesporno je da je spomenuti narod iscrpljen ratovima i porazima od neprijatelja, od svog vjerovjesnika u to doba tražio da mu odredi vladara, kome bi se pokoravali i poslušno odbijali nasrtaje neprijatelja. Na to im je on rekao: *"Možda se vi nećete boriti, ako vam borba bude propisana?" "Zašto da se ne borimo na Allahovom putu?", rekoše,* tj. šta bi nas moglo spriječiti od borbe, *"mi, koji smo iz zemlje naše prognani i od sinova naših odvojeni",* tj. kad smo opljačkani i obespravljeni, pa smo dužni da se borimo za naše sinove, koji su kod njih zarobljeni, ugroženi i potlačeni.

Uzvišeni kaže: *A kad im borba bi propisana, oni, osim malo njih, zatajiše. A Allah dobro zna one koji su sami prema sebi nepravedni!* Na kraju ovog kazivanja se navodi da je rijeku sa vladarom prešao mali broj ljudi. Ostali su odustali od borbe i vratili se.

"Allah vam je odredio Taluta za vladara!", reče im vjerovjesnik njihov. Es-Sa'lebi kaže da je to Talut ibn Kajš ibn Efjel ibn Saro ibn Tahuret ibn Efjeh ibn Enis ibn Benjamin ibn Jakub ibn Ishak ibn Ibrahim ﷺ.

Ikrime i Es-Sudejj kažu da je ranije bio vodonoša, a Wehb ibn Munebbih da je radio na štavljenju kože. Postoje i drugačija mišljenja. Allah najbolje zna.

Zato su rekli: *"Odakle da nam još on bude vladar, kad smo mi preči od njega da vladamo? Njemu ni veliko bogatstvo nije dato."* Navodi se da su vjerovjesnici bili iz Lawijevog potomstva, a vladari iz Jehuzinog. Pošto je Talut bio iz Benjaminove loze, oni su se suprotstavili i pokušali mu osporiti pravo na vlast, riječima: "Mi smo preči od njega da vladamo." Uz to su dodali da je siromašan i da nema puno imetka, pa kao takav ne može biti vladar?

Na to je vjerovjesnik rekao: *"Allah je njega da vam vlada izabrao i velikim znanjem i snagom tjelesnom ga obdario!"* Kaže se da je Allah objavio Samuelu da će izraelćanski vladar biti onaj ko bude visok koliko i štap i od koga će kad

dođe zamirisati rog sa blagoslovljenim uljem u njemu. Kad su počeli ulaziti i mjeriti se o štap, niko osim Taluta nije bio visok koliko i štap. Kada je prišao Samuelu, onaj rog je zamirisao, pa ga je pomazao uljem i odredio im ga za vladara rekavši: "Allah je njega da vam vlada izabrao i velikim znanjem ga obdario." Jedni kažu da to znači "vještinom ratovanja", a drugi općenito. Riječi Uzvišenog *"i tjelesnom snagom"* znače: visokim rastom i ljepotom. Iz konteksta se razumije da je on, nakon njihovog poslanika ﷺ, bio najljepši i najučevniji. *A Allah daje vlast kome On hoće,* tj. On je vladar svega, On sve stvara i sve određuje, *Allah je neizmjerno dobar i On sve zna.*

"Znak njegove vlasti", reče im vjerovjesnik njihov, "bit će kovčeg koji će vam stići i koji će meleki nositi, u kome će biti smirenje za vas od Gospodara vašeg i ostatak od onoga što su Musa i Harun ostavili. To vam je, zaista, dokaz ako ste vjernici!" Zahvaljujući blagoslovu ovog dobrog čovjeka koji im je vladao, Allah im je vratio kovčeg koji je ranije bio nestao. Zahvaljujući njemu pobjeđivali su svoje neprijatelje. *"U kome će biti smirenje za vas od Gospodara vašeg."* Jedni kažu da se pod time misli na zlatni legen u kojem su se nekada prali poslanici. Drugi kažu da se misli na žestok vjetar, a treći, na životinju poput mačke koja je pred borbu puštala glas i Izraelćanima najavljivala pobjedu. *"I ostatak onoga što su Musa i Harun ostavili."* Kaže se da su to bili komadići Musaovih ploča i ostaci hrane "menn" koja im je silazila dok su lutali pustinjom. *"Koji će meleki nositi"*. Tj. meleki će vam dolaziti i na očigled sviju nositi kao znamenje od Allaha i znak da je istina ono što vam govorim u pogledu vladara što će vam biti postavljen. Zato se kaže: *"To vam je, zaista, dokaz ako ste vjernici!"*

Dalje se kaže da su Amalićani kovčeg, kad su ga se domogli i odnijeli u svoju zemlju, stavili ispod jednog svog kipa. Međutim, kada su ujutro osvanuli, kovčeg je bio na glavi toga kipa. Ponovo su ga stavili ispod kipa, ali je on sutradan opet osvanuo na njemu. Kad se to ponovilo nekoliko puta, vidjeli su da je to od Boga, pa su kovčeg odnijeli u jedno selo, koje je ubrzo pogodila opaka bolest. Kad bolest nije prestajala harati selom, uzeli su kovčeg, stavili ga na kola, svezali i poslali nazad na dvije upregnute krave. Dalje se kaže da su meleki gonili krave i dotjerali ih pred okupljene Izraelćane, koji su sve gledali upravo onako kao što im je rekao i njihov poslanik. Allah najbolje zna kako su meleki donijeli kovčeg! Iz ajeta se razumije da su ga donijeli meleki, iako mnogi mufessiri, bar većina - navode prvo mišljenje. Allah, opet, najbolje zna.

I kada Talut vojsku izvede, reče: "Allah će vas staviti na iskušenje kraj jedne rijeke; onaj ko se napije iz nje - taj nije moj, a onaj ko se ne napije, jedino ako šakom zahvati, je moj." Ibn Abbas i više mufessira kažu: "Ovdje se radi o rijeci Jordan, koja se također naziva i eš-Šeri'a. Allah je naredio poslaniku, a on Talutu, pa je kod ove rijeke iskušao i ispitao svoju vojsku: "Ko se napije ove vode, neka sa mnom ne ide u borbu. U borbu sa mnom će ići samo oni koji se ne napiju, osim malo."

Uzvišeni Allah kaže: *I oni se, osim malo njih, napiše iz nje.* Es-Sudejj kaže: "Vojnika je bilo osamdeset hiljada. Od tog broja njih sedamdeset šest hiljada se napilo vode, i sa Talutom je ostalo samo četiri hiljade."

Buharija u svom *Sahihu* navodi od Israila, Zuhejra i Es-Sewrije, oni od Ebu Ishaka, a oni od El-Beraa ibn Aziba, da je rekao: "Mi, ashabi Muhammeda ﷺ, smo govorili da je broj ashaba na Bedru bio isti koliki i broj Talutovih vojnika koji su sa njim prešli rijeku. A taj broj je bio nešto preko tri stotine i deset vjernika." Es-Sudejjeve riječi da ih je ukupno bilo osamdeset hiljada su sporne, jer se u ono doba na prostoru Jerusalema nije moglo okupiti toliko vojnika. Allah, opet, najbolje zna.

Uzvišeni Allah dalje kaže: *I kad je pređoše on i oni koji su s njim vjerovali, povikaše: "Mi danas ne možemo izaći na kraj s Džalutom i vojskom njegovom!"* Tj. mislili su da ih je malo i da se nisu u stanju suprotstaviti neprijatelju, jer je neprijatelj brojniji od njih. *Ali oni koji su čvrsto vjerovali da će pred Allaha izaći rekoše: "Koliko su puta malobrojne čete, Allahovom voljom, nadjačale mnogobrojne čete! A Allah je na strani izdržljivih!"* Dakle, heroji i junaci, među njima, sa čvrstom vjerom i ubjeđenjem, su bili odvažni, pa su ostale hrabrili na ustrajnost i borbu.

I kada nastupiše prema Džalutu i vojsci njegovoj oni zamoliše: "Gospodaru naš, nadahni nas izdržljivošću i učvrsti korake naše i pomozi nas protiv naroda koji ne vjeruje", tj. tražili su od Allaha da ih obaspe strpljenjem kako bi im srca bila čvrsta i nepokolebljiva, da im učvrsti korake na bojnom polju kada se junaci sukobe. Dakle, tražili su i vanjsku i unutarnju podršku, da im Allah dā pobjedu nad njihovim neprijateljima, koji u Njega ne vjeruju, Njegova znamenja i blagodati poriču. Na to im je Uzvišeni, Svemoćni, Sveznajući, Mudri i Onaj koji sve čuje, udovoljio molbi i dao da postignu ono što su željeli.

Zato on kaže: *I oni ih, Allahovom voljom, poraziše.* Tj. poraziše ih Allahovom moći i snagom - a ne svojom snagom i brojem, iako je neprijatelj bio brojniji od njih. To je slično riječima Uzvišenog, u kojima kaže: *Allah vas je pomogao i na Bedru, kad ste bili malobrojni. Zato se Allaha bojte, da biste bili zahvalni!* (Ali 'Imrān, 123.)

I Dawud ubi Džaluta, i Allah mu dade vlast i mudrost i nauči ga onom čemu je On htio. Ovo govori da je Dawud ﷺ bio hrabar i da je njegovo ubistvo Džaluta oslabilo neprijateljsku vojsku i ulilo joj strah u kosti. A kud će bolja pobjeda od one u kojoj pogine neprijateljski vladar i dođe se do bogatog ratnog plijena, zarobe se neprijateljski vojnici i pobijedi vjera nad neznaboštvom, proslave se Allahovi miljenici nad Njegovim neprijateljima i zavlada Istina nad laži.

Es-Sudejj između ostalog navodi da je Dawud ﷺ bio najmlađi sin od trinaestoro muške djece svog oca. On je čuo kako Talut, izraelski vladar, bodri Izraelćane na borbu protiv Džaluta i njegove vojske, obećavajući da će onoga ko ubije Džaluta oženiti svojom kćerkom i dati mu visoko mjesto. Dawud ﷺ je bio vješt u gađanju praćkom. Dok je marširao sa Izraelćanima, jedan kamen ga je dozvao i rekao: "Uzmi me, sa mnom ćeš ubiti Džaluta!" Uzeo ga je; to isto ponovi drugi i treći kamen, te ih je uzeo sva tri i stavio u svoju torbu. Kada su se vojske utaborile jedna naspram druge, Džalut je iskoračio naprijed i

pozvao na dvoboj. Dawud je izašao pred njega, pa mu je Džalut rekao: "Vrati se, jer ne bih želio da te ubijem!", ali mu je Dawud uzvratio: "Ali ja bih volio da tebe ubijem!" Dawud je, zatim, uzeo ona tri kamena, stavio ih u praćku i zavrtio, pa ih, kad su postali kao jedan, baci na Džaluta. Kamenovi su mu raspolovili glavu, a njegova vojska se, poražena, od straha razbježala. Talut je nakon toga ispunio svoje obećanje, oženio Dawuda svojom kćerkom i postavio ga na visoko mjesto na vlasti. Tako se Dawud ﷺ proslavio kod Izraelćana, koji su ga počeli voljeti i cijeniti više nego samog Taluta. Kaže se da mu je Talut na tome pozavidio, pa je pripremio plan da ga ubije, ali mu to nije pošlo za rukom. Učene ljude koji su ga od toga odvraćali, Talut je pohvatao i pogubio. Samo mali broj se uspio spasiti. Nakon toga Talut se pokajao za ono što je uradio, pa je počeo plakati i tugovati. Često je odlazio na usamljeno mjesto i plakao toliko dugo da bi svojim suzama natapao zemlju. Jednog dana, dok je tako plakao, čuo je glas: "O Talute, pobio si nas dok smo bili živi a sad nas uznemiravaš kad smo mrtvi!" Čuvši to još se više zabrinuo i plakao. Nakon toga počeo se raspitivati za kakva učena čovjeka koji bi mu odgovorio ima li ikakva načina da se pokaje, pa mu je odgovoreno: "A jesi li ijednom učenom čovjeku poštedio život?" Na kraju je odveden do jedne pobožne žene, koja ga je odvela do Jošu'inog ﷺ kabura. Kažu da je, kada je zamolila Allaha da joj oprosti, Jošu'a ustao iz kabura i upitao: "Je li to Sudnji dan?" Ona mu je odgovorila da nije nego da ovo Talut pita ima li za njega pokajanja. "Ima, pod uvjetom da se odrekne vlasti i da krene u borbu na Allahovom putu, sve dok ne pogine", odgovorio je Jošu'a i ponovo pao mrtav.

Talut nakon toga prepusti vlast Dawudu ﷺ i uključi se u borbu na Allahovom putu, sve dok nisu i on i svih njegovo trinaestoro djece izginuli.

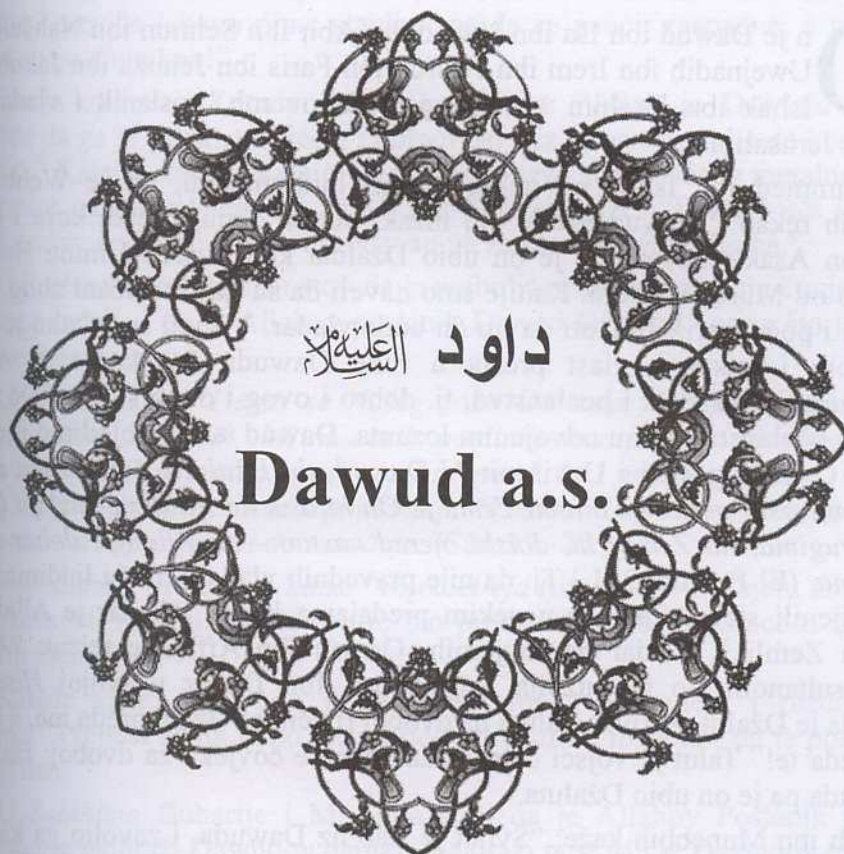
Kaže se da se na taj slučaj misli pod riječima Uzvišenog: *A Allah mu dade vlast i mudrost i pouči ga onome čemu je On htio.*

Ibn Džerir ovaj slučaj navodi u svojoj *Historiji*, citirajući Es-Sudejja. Međutim, ima tu stvari koje nisu za prihvatiti i koje su sporne. Allah, opet, najbolje zna.

Ibn Džerir također navodi da je Muhammed ibn Ishak rekao: "Poslanik koji je Talutu rekao kako će se pokajati bio je El-Jese' ibn Uhtub."

Es-Sa'lebi navodi da je ona žena Taluta dovela do Samuelova kabura, pa ga je Samuel ukorio za ono što je uradio poslije njega, što je možda i najbliže istini. Moguće je da je to bilo u snu. Malo je vjerovatno da je Samuel živ ustao iz kabura, jer se takve mu'džize dešavaju poslanicima, a ona žena nije bila poslanik. Allah, opet, najbolje zna. Ibn Džerir dalje kaže: "Sljedbenici Tewrata kažu da je od Talutovog dolaska na vlast do njegove pogibije sa svojim sinovima prošlo četrdeset godina." Allah najbolje zna.

داود عليه السلام

Dawud a.s.

DAWUD ﷺ

On je Dawud ibn Iša ibn Uwejd ibn Abir ibn Selmun ibn Nahšun ibn Uwejnadib ibn Irem ibn Hasron ibn Faris ibn Jehuza ibn Jakub ibn Ishak ibn Ibrahim ﷺ. Bio je Allahov rob, poslanik i vladar na području Jerusalima.

Muhammed ibn Ishak od nekih učenih ljudi navodi, da je Wehb ibn Munebbih rekao: "Dawud ﷺ je bio nizak, plavih očiju, rijetke kose i čista srca." Ibn Asakir navodi da je on ubio Džaluta kod dvorca Ummu Hakim, nedaleko od Murdžussafera. Ranije smo naveli da su ga Izraelćani zbog toga zavoljeli i počeli priželjkivati da im on bude vladar. Vidjeli smo kako je bilo s Talutom i kako je vlast prešla u ruke Dawuda ﷺ kome je Allah istovremeno dao i vlast i poslanstvo, tj. dobro i ovog i onog svijeta. Do tada su vlast i poslanstvo bili u odvojenim lozama. Dawud ﷺ je objedinio i jedno i drugo. O tome govori i Uzvišeni: **I Dawud ubi Džaluta, i Allah mu dade vlast i mudrost i nauči ga onome čemu je On htio. A da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, na Zemlji bi, doista, nered nastao - ali Allah je dobar svim svjetovima.* (El-Bekare, 251.) Tj. da nije pravednih vladara među ljudima, jači bi iskorijenili slabe. Zato se u nekim predajama kaže: "Vladar je Allahova sjena na Zemlji." Vladar pravovjernih, Osman ibn Affan je rekao: "Allah suzbija sultanom što ne suzbija Kur'anom." Ibn Džerir u svojoj *Historiji* navodi da je Džalut izazivao Taluta na dvoboj riječima: "Izađi preda me, a ja ću izaći preda te!" Talut je vojsci ostavio da odabere čovjeka za dvoboj: izabrali su Dawuda pa je on ubio Džaluta.

Wehb ibn Munebbih kaže: "Svijet je stao uz Dawuda, i zavolio ga kao da Talut uopće i ne postoji. Skinuli su ga sa vlasti i na njegovo mjesto postavili Dawuda. Neki kažu da je to bilo po Samuelovu naređenju, pa čak i da ga je postavio za vladara prije te bitke."[1]

Ibn Džerir kaže: "Ipak većina učenjaka smatra da je Dawud postavljen za vladara nakon Džalutovog ubistva." Allah, opet, najbolje zna!

Ibn Asakir navodi da je Se'id ibn Abdulaziz rekao: "On je Džaluta ubio kod dvorca Ummu Hakim. Rijeka koja tuda protječe je ona rijeka koja se spominje u ajetu." Allah, opet, najbolje zna!

[1] Navodi Ibn Asakir u svom *Tarihu* 5/190/ Tehzib.

Uzvišeni kaže: **Mi smo Dawudu Našu milost ukazali - "O brda, ponavljajte zajedno s njim hvalu, i vi ptice!", i učinili da mu mekano gvožđe bude. *Pravi prostrane pancire i čestito ih pleti! - i činite dobro jer Ja vidim šta radite vi!* (Sebe', 10.-11.)

Uzvišeni, također, kaže: **I potčinismo planine i ptice da s Dawudom Allaha hvale; to smo Mi bili kadri učiniti. *I naučismo ga da izrađuje pancire za vas, da vas štite u borbi s neprijateljem, - pa zašto niste zahvalni?* (El-Enbijā', 79.-80.)

Dakle, Allah je Dawuda nadahnuo i poučio kako će praviti oklope od željeza, kako bi što uspješniji bio u borbi sa neprijateljem. Tako mu je rekao: *i čestito ih pleti!* Mudžahid, Katade, El-Hakem i Ikrime kažu da to znači: "Nemoj previše labavo nitne stavljati pa da se pancir raspadne, a ni prejako pritezati pa da pukne!"

Hasan el-Basri, Katade i El-A'meš kažu: "Allah je Dawudu omekšao gvožđe da ga je rukama mijesio i obrađivao bez ikakve potrebe da koristi vatru i čekić." Katade, zatim, dodaje: "Kao oklop prvo su korišćene metalne pločice, a kasnije panciri pleteni od žice." Ibn Šewzeb kaže: "Dawud ﷺ je svakog dana pravio po jedan pancir i prodavao ga za šest hiljada dirhema."

U Poslanikovom hadisu stoji da je najbolja opskrba ona koju čovjek svojim rukama zaradi, i da je Allahov poslanik Dawud živio od onoga što je svojom rukom zarađivao.

Uzvišeni kaže: **I sjeti se Našeg roba Dawuda, čvrstog u vjeri, koji se uvijek Allahu obraćao. *Mi smo brda potčinili da zajedno s njim hvale Allaha prije nego što Sunce zađe i poslije pošto grane, *a i ptice okupljene - svi su oni zbog njegova hvaljenja hvalu ponavljali. *I učvrstili smo carstvo njegovo i dali mu mudrost i sposobnost da rasuđuje.* (Sād, 17.-20.)

Ibn Abbas i Mudžahid kažu: "Riječ *el-ejd* (moć) u ovom ajetu znači snagu u pokornosti Allahu. Dakle, on je bio predan ibadetu i neumoran u činjenju dobrih djela."

Katade kaže: "Dawudu je bila data snaga u ibadetu i razumijevanju Islama." Prenosi se da je po čitavu noć provodio u ibadetu i da je postio svaki drugi dan.

U *Sahihima* Buharije i Muslima stoji da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Allahu je najdraži Dawudov namaz. Najdraži post Mu je Dawudov post. Imao je običaj da spava polovinu noći, trećinu noći provodio u ibadetu a zadnju šestinu bi opet spavao. Jedan dan bi postio a drugi mrsio. Nikada, kada bi se sukobio sa neprijateljem, nije uzmicao."[1]

**Mi smo brda potčinili da zajedno s njime hvale Allaha prije nego što Sunce zađe i poslije pošto grane, *a i ptice okupljene - svi su oni zbog njegova hvaljenja hvalu ponavljali.* (Sād, 18.-19.) U drugom ajetu se kaže: *O brda, ponavljajte zajedno s njim hvalu, i vi ptice!* (Sebe', 10.)

[1] Buharija 30/54, 56, 58, 59 - 60/37,38 - 66/34 - 79/38; Muslim 13/181, 182, 186, 187, 189-193, 196 i drugi.

Ibn Abbas, Mudžahid i još neki, tumačeći ajet: *Mi smo brda potčinili da zajedno s njime hvale Allaha prije nego što Sunce zađe i poslije pošto grane* kažu da to znači krajem i početkom dana, jer mu je Allah dao lijep glas kakav niko nije imao. Kad bi počeo da uči Knjigu (Zebur) ptice bi zastale u zraku i za njim ponavljale veličanje i slavljenje Allaha. To isto činila su i brda i večeri i sa njim slavila i veličala, neka je Allahov blagoslov i mir na njega!

El-Ewzai kaže: "Abdullah ibn Amir mi je pričao da je Dawudu bio dat tako lijep glas kakav nikome prije nije, da bi se ptice i životinje uz njega skupljale i tako dugo slušale da su umirale od gladi i žeđi. Zbog ljepote njegova glasa znale su se i rijeke zaustavljati!" Wehb ibn Munebbih kaže: "Ko god bi Dawuda čuo kako uči, počeo bi poskakivati od zanosa kao da pleše." On bi Zebur učio tako lijepim glasom kakav uši prije nisu nikada čule, da su se i džinni i ljudi i ptice i životinje okupljale i slušale tako dugo, da bi neke od njih znale umrijeti od gladi." Ebu Awane el-Esfirajini kaže: "Ebu Bekr ibn Ebi ed-Dunja nam je pričao da je čuo od: Muhammeda ibn Mensura et-Tusija, on od Subejha Ebu Turaba, Allah mu se smilovao, a u drugoj predaji, da je čuo od Ebu Awana, on od Ebu el-Abbasa el-Medenija, on od Muhammeda ibn Saliha el-Adewija, on od Sejjara - tj. Ibn Hatima, a on od Dža'fera, da je Malik rekao: "Kada bi Dawud ﷺ počeo učiti Zebur, djevice bi znale izgubiti djevičanstvo." Međutim, ova predaja je garib!

Abdurrezzak od Ibn Džurejdža prenosi: - Pitao sam Ataa o učenju uz muziku, pa mi je odgovorio: "Šta u tome ima loše?" Čuo sam Ubejdu ibn Omera da je rekao: "Dawud ﷺ bi uzimao harfu pa na nju svirao i učio u jedan glas." Time je htio reći da su i on i harfa od zanosa plakali.

Imam Ahmed navodi: "Abdurrezzak nam je pričao da je čuo od Ma'mera, on od Ez-Zuhrije, a on od Urwe, da je Aiša rekla: "Allahov Poslanik ﷺ je jednom prilikom čuo Ebu Musaa el-Eš'ariju kako uči, pa je rekao: - Ebu Musau je dat lijep glas kao Dawudu!"[1]

Ovaj hadis ispunjava uvjete Buharije i Muslima, ali oni ne navode ovu verziju.

Imam Ahmed, također, navodi: "Hasan nam je pričao, da je čuo od Hammada ibn Seleme, on od Muhammeda ibn Omera, on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ebu Musa je kao i Dawud nadaren lijepim glasom."[2] Ovaj hadis ispunjava Muslimove uvjete.

Ranije smo naveli da je Ebu Osman et-Tirmizi rekao: "Slušao sam i harfu (ud) i frulu, ali nisam čuo ljepšeg glasa od onoga što ga ima Ebu Musa el-Eš'ari!"

Pored lijepog glasa kako navodi Imam Ahmed, Dawud ﷺ je bio nadaren i brzim učenjem svoje objave, Zebura.

On kaže: "Abdurrezzak nam je pričao, da je čuo od Ma'mera, on od Hammama, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Dawud je lahko i brzo učio. Znao bi narediti da mu se osedla jahalica, pa bi prije proučio Kitab, nego što bi mu ona bila osedlana. Jeo je samo od zarade svojih ruku."

[1] Bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu* 6/37/167/Haleb.

[2] Ahmed u svom *Musnedu* 2/369/Haleb; Ibn Madže u svom *Sunenu* 5/176/1341.

Ovaj hadis navodi i Buharija od Abdullaha ibn Muhammeda, on od Abdurrezzaka, i dalje istim senedom. Tekst hadisa glasi: "Dawud je lahko i brzo učio. Znao bi narediti da se osedlaju jahalice, pa bi prije proučio Kitab, nego što bi one bile osedlane. Jeo je samo od zarade svojih ruku."[1] Buharija zatim kaže: "Ovaj hadis prenosi i Musa ibn Ukbe od Safvana - tj. ibn Selima - on od Ataa ibn Jesara, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ."

Ibn Asakir u svojoj *Historiji*, u poglavlju o životu Dawuda عليه السلام, navodi ovaj hadis sa više seneda od Ibrahima ibn Tahmana, a on od Musaa ibn Ukbea i jednim senedom od Ebu Asima, on od Ebu Bekra es-Sebrija, on od Safwana ibn Selima, i dalje gore navedenim senedom.

Pod izrazom "Kitab" u ovom hadisu, misli se na Zebur, koji mu je Allah objavio i spustio. Izgleda da su ove predaje vjerodostojne. Dawud عليه السلام je bio vladar i imao je svoje sljedbenike. Znao bi proučiti Zebur za onoliko vremena koliko je bilo potrebno da se jahalice osedlaju. To je ipak brzo, jer ga je učio skrušeno sa razumijevanjem, razgovijetno i melodično - neka je Allahov blagoslov i mir na njega.

Uzvišeni Allah kaže: *a Dawudu smo dali Zebur.* (En-Nisā', 163. i El-Isrā' 55.) Zebur je poznata knjiga. Mi smo u našem *Tefsiru* naveli hadis kojeg bilježe Ahmed i drugi, u kome stoji da je Zebur objavljen u ramazanu. Zebur u sebi, kao što je poznato onima koji su ga čitali, sadrži pouke i mudrosti.

I učvrstili smo carstvo njegovo i dali mu mudrost i sposobnost da rasuđuje. Ibn Džerir i Ibn Ebi Hatim navode da je Ibn Abbas ovo protumačio: "Dali smo mu veliko carstvo i izvršnu vlast."

Ibn Džerir i Ibn Ebi Hatim od Ibn Abbasa navode: "Dva čovjeka su se sporila kod Dawuda عليه السلام o jednoj kravi. Jedan od njih optužio je onog drugog da ju je preoteo od njega. Optuženi je to poricao, pa im je Dawud عليه السلام rekao da dođu sutra. Te noći Allah mu je objavio da ubije onoga što tuži. Ujutro mu je Dawud rekao: "Allah mi je naredio da te ubijem i ja ću to, bez sumnje, učiniti, ali, reci mi prije toga šta je po srijedi sa ovom tužbom?" Ovaj mu je odgovorio: "Tako mi Allaha, Božiji Poslaniče, ja sam u pravu za ono što sam ga optužio. Međutim, ja sam prije toga ubio njegovog oca", pa je Dawud naredio da se ubije. Nakon toga Izraelćani su još više počeli uvažavati Dawuda i slušati ga. Ibn Abbas kaže: "Na to se aludira riječima Uzvišenog: *I učvrstili smo carstvo njegovo i dali mu mudrost.* tj. vjerovjesništvo. U pogledu riječi *sposobnost da rasuđuje,* Šurejh eš-Ša'bi, Katade, Ebu Abdurrahman es-Sulemi i drugi kažu da se misli na svjedoke i zakletvu, aludirajući na pravilo: "Na tužitelju je da dokaže, a na optuženom da se zakune da optužba nije tačna."[2] Mudžahid i es-Sudejj kažu: "Time se misli na pravilnu presudu i njeno razumijevanje." Mudžahid, također, kaže: "Time se misli na sposobnost u rasuđivanju i odlučnost u vladanju." To mišljenje prihvata i Ibn Džerir, i ono se ne kosi sa ovim što se prenosi od Ebu Musaa, da se time misli na riječi: *emma ba'd,* tj. "a zatim" (riječi koje se koriste nakon uvoda u govoru)

---

[1] Buharija u svom *Sahihu* 60/37/3417/Fethu-l-bari.

[2] Ovako bilježi Ibn Asakir u svom *Tarihu* 5/196/Tehzib, u istom značenju ga bilježi Buharija u svom *Sahihu* 48/6/2514/*Fethu-l-bari* i drugi.

Wehb ibn Munebbih kaže: "Nakon što se griješenje i lažno svjedočenje kod Izraelćana povećalo masovno, Dawudu je dat lanac za presuđivanje. Lanac je bio od zlata, a visio je o nebu, tačno na stijeni u Jerusalimu. Kada bi se dvojica oko nečeg sporila, onaj ko je bio u pravu mogao ga je dohvatiti, a onaj drugi nije. Tako se radilo sve do slučaja kada je jedan čovjek svoj dragulj povjerio drugom na čuvanje, pa to ovaj poslije zanijekao i stavio ga u svoj štap. Kada su došli do stijene, tužitelj je odjednom uhvatio onaj lanac. Kada je optuženom bilo rečeno da ga prihvati, on je svoj štap sa draguljom dao tužitelju i rekao: "Gospodaru moj, Ti znaš da sam mu ga vratio", zatim prišao lancu i dohvatio ga. To je izazvalo pometnju kod Izraelćana, i lanac se ubrzo podigao i nestao."

Više mufessira u ovom smislu navode ovaj slučaj. Navode ga i Ishak ibn Bišr od Idrisa ibn Sinana, a on od Wehba ibn Munebbiha.

**A da li je do tebe doprla vijest o parničarima, kad su preko zida hrama prešli? *Kada su Dawudu upali, pa se on od njih uplaši; "Ne boj se!", rekli su, "mi smo dvojica parničara, jedan drugom smo nažao učinili, pa nam po pravu presudi. Ne budi pristrasan i na pravi put nas uputi: *'Ovaj brat moj ima devedeset i devet ovaca, a ja samo jednu i on mi reče: 'Daj ti nju meni!", i u prepirci me pobijedi. *"Učinio ti je, doista, nepravdu!", reče Dawud, "time što je tražio da tvoju doda ovcama svojim; mnogi ortaci čine nepravdu jedni drugima, ne čine jedino oni koji vjeruju i rade dobra djela; a takvih je malo." I Dawud se uvjeri da smo Mi baš njega na kušnju stavili, pa oprost od Gospodara svoga zamoli, pade licem na tle i pokaja se. *I Mi smo mu to oprostili, i on je, doista, blizak nama i divno prebivalište ga čeka.* (Sūd, 21.-25.)

U vezi sa ovim više mufessira iz ranijih i kasnijih generacija ovdje navodi predaje i priče, od kojh su većina israilijjati, a ima ih koje su, zasigurno, izmišljene. Zato ih namjerno ovdje nećemo navoditi, nego ćemo se ograničiti samo na ovo kur'ansko kazivanje i to će biti dovoljno. Allah upućuje na pravi put koga On hoće.

Što se tiče pitanja da li je sedžda u ovim ajetima sure Sād obavezna ili je dobrovoljna (iz zahvalnosti), učenjaci o tome imaju dva stava:

Buharija navodi: "Muhammed ibn Abdullah nam je pričao, da je čuo od Muhammeda ibn Ubejde et-Tanafisija, a on od El-Awama, da je Mudžahida upitao o sedždi iz poglavlja Sād, pa mu je rekao: "Ja sam pitao Ibn Abbasa zbog čega se ta sedžda čini, pa mi je odgovorio: "Pa zar ne učiš: *I od potomaka njegovih Dawuda i Sulejmana* (El-En'ām, 84.) i: *To su oni koje je Alah uputio, zato slijedi njihov pravi put!* (El-En'ām, 90.) Dakle, Dawud je jedan od onih koji su našem Poslaniku ﷺ naređeni da ih slijedi, pa pošto je Dawud ﷺ učinio sedždu, činio ju je i Allahov Poslanik ﷺ."

Imam Ahmed navodi: "Ismail tj. ibn Alijje - nam je pričao, da je čuo od Ejjuba, a on od Ikrime, da je Ibn Abbas o sedždi iz poglavlja Sād rekao: "Ona nije obavezna, ali sam vidio Allahovog Poslanika ﷺ da je čini."

Ovu predaju od Ejjuba navode: Buharija, Ebu Dawud, Tirmizija i Nesaija. Tirmizija za nju kaže da je hasen-sahih. Nesaija kaže: "Ibrahim ibn el-Hasan el-Maksemi mi je pričao, da je čuo od Hadždžadža ibn Muhammeda, on od

Omera ibn Zerra, on od svoga oca, on od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ jednom prilikom učinio sedždu iz poglavlja Sād i rekao: "Dawud je ovu sedždu učinio iz pokajanja, a mi je činimo iz zahvalnosti." Ovu predaju čiji su prenosioci pouzdani, navodi Ahmed.

Ebu Dawud navodi: "Ahmed ibn Salih nam je pričao, da je čuo od Ibn Wehba, on od Amra ibn el-Harisa, on od Se'ida ibn Ebi Hilala, on od Ijada ibn Abdullaha ibn Se'ida ibn Ebi Serha, a on od Ebu Se'ida el-Hudrija, da je rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je jednom prilikom na minberu učio suru Sād, pa kad je došao do sedžde, sišao je i učinio sedždu, zajedno sa prisutnima. Drugog dana ponovo je proučio istu suru, pa su se ljudi kad je došao do sedžde pripremili da je učine, a on im je ovaj put rekao: "Ovu sedždu učinio je jedan vjerovjesnik iz pokajanja. Vidim da ste se i vi pripremili", pa je sišao i učinio sedždu."[1] Ovu predaju navodi jedino Ebu Dawud. Njen sened ispunjava Buharijine uvjete.

Imam Ahmed navodi: "Affan nam je pričao, da je čuo od Jezida ibn Zurej'a, on od Humejda, on od Bekra ibn Omera i Ebu es-Siddika en-Nadžija, da je Ebu Se'id el-Hudri jednom prilikom sanjao kako piše suru Sād i da je, kad je došao do sedžde, ugledao da su divit, pero i sve što je bilo u blizini, palo na sedždu. To je ispričao Poslaniku ﷺ, pa je kad god bi, nakon toga, proučio ovaj ajet činio sedždu. Ovu predaju navodi jedino Ahmed.

Tirmizija i Ibn Madže navode od Muhammeda ibn Jezida ibn Hunejsa, on od el-Hasana ibn Muhammeda ibn Ubejdullaha ibn Ebi Jezida, da je rekao: "Ibn Džurejdž mi je pričao, da mu je moj djed Ubejdullah ibn Ebi Jezid pričao, da je Ibn Abbas rekao: "Jedan čovjek je došao Poslaniku ﷺ i rekao: - Allahov Poslaniče, sanjao sam da klanjam iza jednog drveta i učim ajet u kome je spomenuta sedžda u suri Sād, pa je drvo zajedno sa mnom učinilo sedždu izgovarajući: - Gospodaru, upiši mi kod Sebe, zbog ove sedžde, nagradu, učini je kod Sebe mojom zalihom, olakšaj mi njom teret i primi je od mene, kao što si je primio od Svoga roba Dawuda!"

Ibn Abbas dalje kaže: "Zatim sam vidio Poslanika ﷺ kako je ustao, proučio ajet sa ovom sedždom i učinio sedždu. Čuo sam kako na sedždi izgovara riječi za koje je onaj čovjek pričao da ih je drvo izgovaralo." Tirmizija zatim kaže: "Ova predaja je garib. Znamo samo za ovu njenu verziju."

Mudžahid, El-Hasan i još neki mufessiri kažu da je Dawud عليه السلام ostao na sedždi četrdeset dana. U tom smislu postoji i jedan Poslanikov hadis, koga prenosi Jezid er-Rikaši. Međutim, ovaj prenosilac je nepouzdan i od njega se ne može prihvatiti.

Uzvišeni Allah kaže: *I Mi smo mu to oprostili, i on je, doista, blizak Nama i divno prebivalište ga čeka!* Tj. Dawud će na Kijametskom danu biti blizak Allahu. To je bliskost kojom će ga Allah približiti Svojoj Svetosti, kao što stoji

[1] Ebu Dawud u *Sunenu* 1/223.

u hadisu: "Pravednici će biti na govornicama od svjetla, s desne strane Milostivog, čije su obje ruke desnice. To će biti oni koji su pravedni prema svojim porodicama, prema onima kojima vladaju i čime upravljaju."

Imam Ahmed u svom *Musnedu* navodi: "Jahja ibn Adem nam je pričao, da mu je pričao Fudajl, da je čuo od Atijje, a on od Ebu Se'ida el-Hudrije, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Na Kijametskom danu Allahu najdraži i najbliži će biti pravedan vladar, a najomraženiji i najžešćoj kazni bit će izložen nepravedni vladar."[1] Ovaj hadis navodi i Tirmizija preko Fudajla ibn Merzuka el-Egarra. Tirmizija kaže: "Samo u ovoj verziji se ova predaja navodi kao Poslanikove riječi."

Ibn Ebi Hatim navodi: "Ebu Zer'a nam je pričao, da je čuo od Abdullaha ibn Ebi Zijada, on od Sejjara, a on od Dža'fera ibn Sulejmana, da je Malik ibn Dinar o riječima Uzvišenog: *"On je, doista, blizak Nama i divno prebivalište ga čeka."* rekao: "Na Kijametskom danu Dawud će stajati kod stuba od Arša, pa će mu Allah reći: -Dawude, hvali Me i sada tim svojim lijepim i melodičnim glasom, sa kojim si Me i na dunjaluku slavio! On će reći: - Kako, kad si mi ga oduzeo? - Evo, sada ti ga vraćam!, odgovorit će Allah. Tada će Dawud pustiti glas, pa će stanovnici Dženneta zanemariti džennetske blagodati slušajući njega."

O Dawude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi i ne povodi se za strašću da te ne odvede s Allahovog puta! One koji skreću s Allahova puta čeka teška patnja na onom svijetu, zato što su zaboravljali na Dan u kome će se računi polagati. (Sād, 26.)

Ovo su riječi kojima se Allah obratio Dawudu. Namijenjene su onima kojima je povjerena vlast i reguliranje odnosa među ljudima. Takvim Allah naređuje da budu pravedni i da slijede Istinu koju je On objavio, a ne nešto drugo, kao što su strasti i lično mišljenje. On zatim prijeti onima koji se nečim drugim rukovode i onda po drugačijim normama sude.

Dawud ﵇, u to vrijeme, bio je uzor na koji se trebalo ugledati u pogledu pravednosti, pobožnosti i dobrih dijela kojima se postiže Allahova blizina. Uz njega i njegova porodica je danonoćno bdjela u ibadetu, o čemu Uzvišeni kaže: *Trudite se i budite zahvalni, o čeljadi Dawudova! A malo je zahvalnih među robovima Mojim!* (Sebe', 13.)

Ebu Bekr ibn Ebi ed-Dunja navodi: "Ismail ibn Ibrahim ibn Bisam nam je pričao, da je čuo od Saliha el-Muzzija, on od Ebu 'Imrana el-Džewlija, da je Ebu el-Džild rekao: "Pročitao sam da je Dawud ﵇ rekao: - Gospodaru moj, kako da ti se odužim i zahvalim, kad to samo Tvojom milošću mogu postići, nakon čega mu je stigla objava: - O Dawude, zar ne znaš da si takav kakav si postao samo Mojom milošću?, pa je odgovorio: - Znam, Gospodaru! Allah mu je na to rekao: - Time sam s tobom zadovoljan."

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 3/22/Haleb; Tirmizija u svom *Sunenu* 12/4/1329.

El-Bejheki navodi: "Hafiz Ebu Abdullah nam je pričao, da je čuo od Ebu Bekra ibn Baliwejha, on od Muhammeda ibn Junusa el-Kiršija, on od Rewha ibn Ubadeta, a on od Abdullaha ibn Lahika, da je Ibn Šihab pričao, da je Dawud govorio: "Hvala Allahu onako kako dolikuje plemenitosti Njegovog lica i Njegovoj Uzvišenosti!" Allah je na to objavio: "O Dawude, opteretio si meleke-pisare!"

Predaju sličnu ovoj navodi i Ebu Bekr ibn Ebi ed-Dunja od Alije ibn el-Dža'da, a on od Es-Sewrije.

Abdullah ibn el-Mubarek u djelu *ez-Zuhd* kaže: "Sufjan es-Sewri nam je pričao, da je čuo od jednog čovjeka, da je Wehb ibn Munebbih rekao: - Jedna od Dawudovih mudrih izreka glasi: "Pametan ne smije zanemariti četiri momenta: čas u kojem se obraća svome Gospodaru, čas u kome se obračunava sām sa sobom, čas koji posvećuje iskrenim prijateljima, koji mu ukazuju na sopstvene mahane i o njemu govore ono što misle, i čas u kojem će dati oduška svojoj duši i osjetiti slast i ljepotu dozvoljenog. Ovaj četvrti će mu pomoći da mirne duše ostala tri provede kako treba. Pametnom je dužnost da bude svjestan vremena u kojem živi, da čuva jezik i da se uhvati u koštac sām sa sobom.

Pametan je dužan da putuje samo u tri slučaja: radi opskrbe za onaj svijet, radi potrebe za život i radi stjecanja halal nafake."[1]

Tu predaju navodi i Ebu Bekr ibn ed-Dunja od Ebu Bekra ibn Ebi Hejseme, on od Ibn Mehdija, on od Sufjana, a on od Ebu el-Egare, a on od Wehba ibn Munebbiha. On je također navodi i od Alijja ibn el-Dža'da, on od Omera ibn el-Hejseme er-Rikašija, on od Ebu el-Egara, a on od Wehba ibn Munebbiha. Ibn Asakir kaže da je Ebu el-Egar onaj prenosilac koga Ibn el-Mubarek nije spomenuo u senedu svoje predaje.

Predaju sličnu ovoj navodi i Abdurrezzak, u kojoj kaže: "Bišr ibn Rafi' nam je pričao, da je čuo od jednog čovjeka iz Sane po imenu Ebu Abdullah, da je čuo od Wehba ibn Munebbiha..." i navodi istu predaju.

Hafiz Ibn Asakir u poglavlju o životu Dawuda ﷺ navodi mnogobrojne mudre izreke koje se pripisuju Dawudu, kao što je: "Budi prema siročetu poput milostivog oca. Znaj da ćeš požnjeti onako kako posiješ!" On navodi i jedan hadis od Poslanika, ali sa garib senedom, po kome je Dawud rekao: "O ti koji siješ zlo, sam ćeš žeti njegovo trnje i bodlje!"

Od Dawuda ﷺ se prenosi da je rekao: "Onaj koji gluposti pred svijetom prosipa, liči na onog koji pjeva pored mrtvaca." Također je rekao: "Ružno li je siromaštvo nakon bogatstva! Gore od toga je kad neko nakon upute zaluta." Također je rekao: "Pogledaj šta ne voliš od onog što se o tebi priča pred svijetom, pa to nemoj raditi kad si sām!" Dawud je također rekao: "Ne ostaj kod prijatelja duže nego što bi ti njega mogao ugostiti, jer se tim ruši zajedničko prijateljstvo."

[1] Ibn el-Mubarek u svom djelu *ez-Zuhd* 1/105/313.

Muhammed ibn Sa'd navodi: "Muhammed ibn Omer el-Wakidi nam je pričao, da je čuo od Hišama ibn Se'ida, on od Omera, oslobođenog Afrinog roba, da je rekao: "Kada su jevreji vidjeli da Allahov Poslanik ﷺ ima više žena, rekli su: - Pogledaj ovoga koji se ne može hranom zasititi, ni ženama zadovoljiti! Zavidjeli su mu što je imao više žena, pa su mu prebacivali, govoreći: - Da je, zaista, poslanik, ne bi žudio za ženama.

Najžešći u tome bio je Hujejj ibn Ahtab. Međutim, Allah ih je utjerao u laž i dao im do znanja da je Svome Poslaniku ﷺ dao blagodati i dobra: *Zavide li oni ljudima što im je Allah iz obilja Svoga darovao?* Ovdje se pod izrazom ljudi misli na Allahovog Poslanika ﷺ. *Mi smo Ibrahimovim potomcima Knjigu i mudrost dali i carstvo im veliko darovali.* Ovdje se misli na Dawuda i Sulejmana ibn Dawuda ﷺ. Sulejman ﷺ je imao hiljadu žena: sedam stotina uz mehr i tri stotine robinja, dok je Dawud ﷺ imao stotinu žena, od kojih je bila i Urija, Sulejmanova majka, kojom se Dawud oženio nakon onog iskušenja. Dakle, imali su više žena nego Muhammed ﷺ. Slično navodi i El-Kelbi, koji kaže da je Dawud ﷺ imao stotinu žena, a Sulejman hiljadu, od kojih su tri stotine bile robinje.

Hafiz u svom *Tarihu*, govoreći o životopisu Sadke ed-Dimiškija, navodi od Ibn Abbasa preko el-Feredža ibn Fudale el-Homsija, on od Ebu Hurejre el-Homsija, a on od Sadke ed-Dimiškija, da je jedan čovjek upitao Ibn Abbasa o postu, pa mu je on odgovorio: "Ispričat ću ti jedan hadis koji sam zabilježio u svojoj zbirci! Ako hoćeš, reći ću ti kakav je bio Dawudov post: "Bio je ustrajan u postu i ibadetu. Bio je hrabar, nikada nije uzmicao kada bi se susreo sa neprijateljem. Jedan je dan postio, a drugi mrsio. Allahov Poslanik ﷺ je rekao: - Najbolji post je Dawudov post. Znao je učiti Zebur na sedamdeset načina, sve drugačijim glasom. Noću bi klanjao i rasplakivao i sebe i sve oko sebe. Svojim lijepim glasom olakšavao je bol bolesnim i razbijao brige zabrinutim.

Ako hoćeš reći ću ti kako je postio i njegov sin Sulejman: - Na početku mjeseca postio bi tri dana, u sredini tri i na kraju mjeseca tri dana. Dakle, svaki mjesec je počinjao postom i završavao ga postom.

Ako hoćeš, reći ću ti kako je postio Isa, sin Merjemin, sin čedne djevice: - Postio je svaki dan, jeo je ječam i nosio grubu odjeću. Jeo je ono što ima i nikada nije pitao za ono što nema. Nije imao djeteta pa da se boji da mu ne umre, ni kuće pa da se sruši. Gdje god bi ga noć zatekla, stupio bi u namaz i klanjao do jutra. Vješto je gađao, i nikada ulov koji bi naciljao ne bi promašio. Nailazio je pored mjesta gdje su se Izraelćani okupljali pa bi rješavao što su od njega tražili.

Ako hoćeš, reći ću ti o postu arapskog vjerovjesnika, koji nije znao ni čitati ni pisati. (tj. o postu Muhammeda ﷺ): "Postio je po tri dana od svakog mjeseca i govorio: - To je kao da se posti cijelo vrijeme."

Imam Ahmed navodi od Ebu en-Nadra, on od Feredža ibn Fudale, on od Ebu Herema, on od Sadke, on od Ibn Abbasa, a on od Poslanika, hadis o Dawudovom postu.

Koliko je Dawud ﵇ živio i kako je umro

U hadisima koji govore o stvaranju Adema, a koje smo ranije naveli, stoji da je Adem kada je Allah iz njegove kičme izveo potomstvo, među njima vidio vjerovjesnike, od kojih je jedan bio vedrog lica, pa je upitao: "Ko je ovaj, Gospodaru?" "Tvoj potomak Dawud", odgovorio je Gospodar. "Koliko će živjeti, Gospodaru?", upitao je Adem. "Šezdeset godina", odgovorio je Gospodar. "Gospodaru, produži mu život!", zamolio je Adem. "Jedino da mu dam od tvog života", odgovorio je Gospodar. Ademu je bilo određeno da živi hiljadu godina, pa mu je od svog života dao četrdeset godina. Kada je vrijeme prošlo, Ademu je došao Melek smrti, kome je Adem rekao: "Ostalo mi je još četrdeset godina života!" Bio je zaboravio da je svom potomku Dawudu poklonio četrdeset. Allah je dao Ademu da napuni hiljadu godina, a Dawudu sto.

Ovu predaju navode: Ahmed od Ibn Abbasa, Tirmizija od Ebu Hurejre, Ibn Hibban i Ibn Huzejme. Tirmizija kaže da je sahih. El-Hakim kaže da ispunjava Muslimove uvjete. Senede i verzije ovog hadisa naveli smo u kazivanju o Ademu ﵇.

Ibn Džerir kaže: "Ehli-kitabije vjeruju da je Dawud živio sedamdeset sedam godina." Ovo nije tačno i njihova se tvrdnja ne može prihvatiti. Oni kažu da je vladao četrdeset godina. Ovo bi se možda moglo prihvatiti, jer u našoj vjeri nema ništa što bi to moglo ni demantirati ni potvrditi.

U vezi s Dawudovom ﵇ smrću, Imam Ahmed u svom *Musnedu* kaže: "Kutejbe nam je pričao, da je čuo od Jakuba ibn Abdurrahmana ibn Muhammeda ibn Amra ibn Ebi Amra, on od el-Muttaliba, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Dawud ﵇ je bio jako ljubomoran, pa bi, kada bi izlazio iz kuće, zaključao vrata, kako niko među njegovu čeljad ne bi ulazio dok se ne vrati.

Jednog dana je izašao ostavivši iza sebe zaključanu kuću. Obilazeći kuću njegova žena je iznenada ugledala jednog čovjeka kako stoji nasred kuće, pa je ukućane upitala: "Kako je ovaj čovjek ušao, kada su vrata zaključana? Tako mi Allaha, osramotićemo se pred Dawudom!" Kada se Dawud vratio i ugledao onog čovjeka kako stoji nasred kuće, upitao je: "Ko si ti?" "Onaj koji se ne boji vladara i za koga nema prepreka", odgovorio je čovjek. "Onda si ti, tako mi Allaha, Melek smrti, pa bujrum, odazivam se Allahovom naređenju." Zatim mu je uzeo dušu. Kad je okupan, zamotan u ćefine i kada je sve bilo spremno, Sunce ga je obasjalo, pa je Sulejman rekao pticama: "Napravite hlad Dawudu!" One su poslušale i pravile mu hlad sve dok ga zemlja nije zasula. Tada je Sulejman rekao pticama: "Skupite krila!" Ebu Hurejre kaže: "Allahov Poslanik ﷺ je počeo pokazivati kako su to ptice uradile, skupljajući svoju šaku." Toga dana najviše je bilo dugokrilih."[1]

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 2/419/ Haleb.

Ovaj hadis navodi jedino Imam Ahmed. Sened mu je dobar i jak a ravije pouzdane. Riječi: "Toga dana najviše je bilo dugokrilih", znače da su hlad najviše pravili dugokrili, tj. orlovi sa dugim krilima. El-Dževheri također kaže: "To su orlovi dugih krila."

Es-Sudejj navodi od Ebu Malika, a on od Ibn Malika, da je Ibn Abbas rekao: "Dawud ﷺ je umro iznenada. Bila je subota. Ptice su mu pravile hlad." Es-Sudejj također navodi od Ebu Malika, da je Se'id ibn Džubejr rekao: "Dawud ﷺ je iznenada umro u subotu."

Ishak ibn Bišr navodi od Se'ida ibn Ebi 'Arube, a on od Katadea, da je El-Hasan rekao: "Kada je Dawud ﷺ umro, imao je sto godina. Umro je u srijedu, iznenada." Ebu es-Sekan el-Hidžri kaže: "Ibrahim, Dawud i njegov sin Sulejman su umrli iznenada - neka je Allahov blagoslov i mir na sve njih." To navodi Ibn Asakir.

Neki navode da mu je Melek smrti došao dok je silazio iz Hrama, pa je Dawud ﷺ rekao: "Pusti me prvo ili da siđem, ili da se popnem." Na to je melek rekao: "Allahov poslaniče, isteklo je vrijeme. Nema više ni godina, ni mjeseci, ni nafake!" Na to je Dawud ﷺ pao na sedždu na jednoj od stepenica, pa mu je melek uzeo dušu na sedždi."

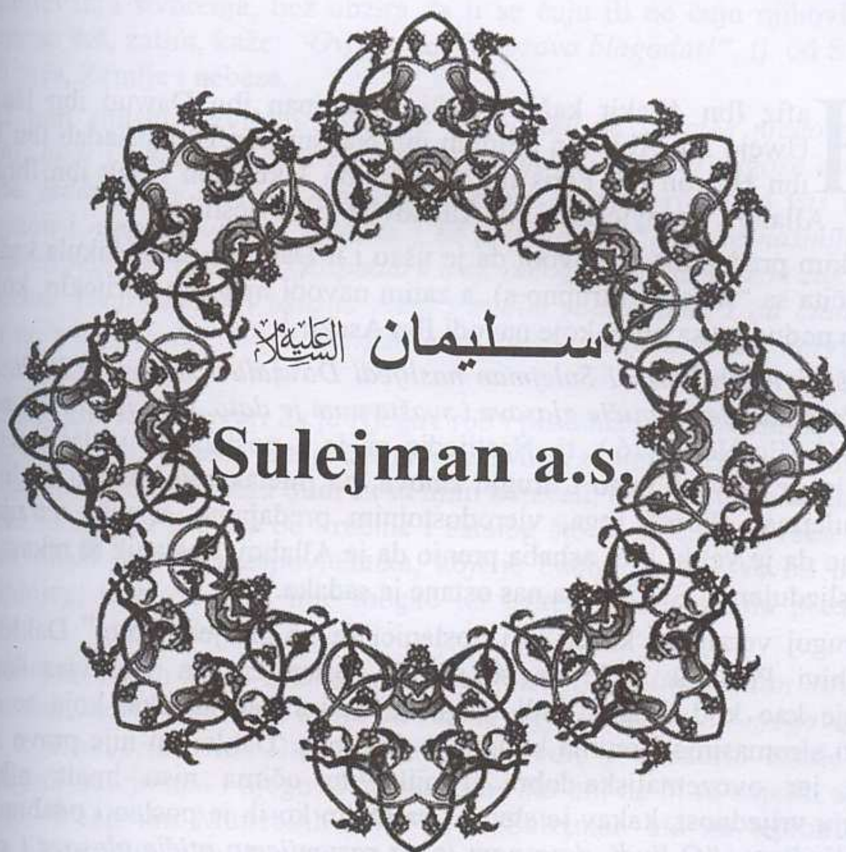
Ishak ibn Bišr navodi: "Wafir ibn Sulejman nam je pričao, da je čuo od Ebu Sulejmana el-Filistinija, da je Wehb ibn Munebbih rekao: "Svijet se sakupio na Dawudovu ﷺ dženazu, pa su sjeli na sunce, na vrelom ljetnom danu.

Pored ostalih ljudi, na ispraćaju njegove dženaze bilo je četrdeset hiljada isposnika, obučenih u ogrtače sa kukuljicama. Nakon Musaa i Haruna među Izraelćanima nije niko umro da su ga više žalili od Dawuda ﷺ. Kada im je vrućina dodijala, zamolili su Sulejmana ﷺ da ih zaštiti od sunca, pa je pozvao ptice i kad su se odazvale, naredio im je da naprave hlad ljudima, pa su se poredale jedna uz drugu sa svih strana. Nestalo je povjetarca, pa su se ljudi počeli gušiti od sparine. Požalili su se Sulejmanu ﷺ na sparinu, pa je rekao pticama: "Zaštitite ljude samo od sunca, a oslobodite stranu sa koje dolazi vjetar!" Ptice to i učiniše, pa su ljudi ostali u hladu, dok je povjetarac puhao. To je bilo prvo što su ljudi vidjeli od vladara Sulejmana."

Hafiz Ebu Ja'la navodi: "Ebu Hemam el-Welid ibn Šudža' nam je pričao, da je čuo od El-Welida ibn Muslima, on od El-Hejsema ibn Humejda, on od El-Wedina ibn Ata'a, on od Nasra ibn Alkame, on od Džubejra ibn Nefira, a on od Ebu ed-Derdaa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Allah je Dawuda između njegovih sljedbenika uzeo, a da to nije imalo za posljedicu da se izmjene i iskvare. Isaovi sljedbenici stotine godina su se držali njegovog pravca i upute."

Ovo je garib hadis i pitanje je da li su to Poslanikove riječi, tim prije što je El-Wedin ibn Ata' bio nepouzdan u prenošenju hadisa. Allah, opet, najbolje zna!

سليمان عليه السلام
Sulejman a.s.

KAZIVANJE O SULEJMANU, SINU DAWUDOVOM ﷵ

Hafiz Ibn Asakir kaže: "On je Sulejman ibn Dawud ibn Iša ibn Uwejd ibn Abir ibn Selmun ibn Nahšun ibn Umejnaadab ibn Irem ibn Hasron ibn Faris ibn Jehuza ibn Jakub ibn Ishak ibn Ibrahim Ebirrebi', Allahov vjerovjesnik i sin Allahovog vjerovjesnika."

U nekim predajama se navodi da je ušao i u Damask. Ibn Makula kaže da se Faris čita sa "sadom" (krupno s), a zatim navodi njegovo porijeklo, koje se približno podudara sa onim koje navodi Ibn Asakir.[1]

Uzvišeni Allah kaže: *I Sulejman naslijedi Dawuda i reče: "O ljudi, dato nam je da razumijemo ptičje glasove i svašta nam je dato. Ovo je, zaista, prava blagodat!"* (En-Neml, 16.), tj. Naslijedio ga je u poslanstvu i vlasti, a ne u imetku, jer je Dawud imao i drugih sinova, pa imetak nije mogao naslijediti samo Sulejman. Pored toga, vjerodostojnim predajama, u više verzija, je potvrđeno da je veliki broj ashaba prenio da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Mi se ne nasljeđujemo. Sve što iza nas ostane je sadaka."

U drugoj verziji se kaže: "Mi poslanici se ne nasljeđujemo." Dakle, naš istinoljubivi Poslanik kaže da se imetak, ostavljen iza vjerovjesnika, ne nasljeđuje kao kod drugih ljudi, nego se tretira kao sadaka, koja se treba podijeliti siromasima i onima kojima je potrebna. Dakle, on nije pravo samo rodbine, jer ovozemaljska dobra u njihovim očima nisu imala nikakvu značajniju vrijednost, kakav je slučaj i sa Onim ko ih je poslao i odabrao nad ostalim ljudima. *"O ljudi, dato nam je da razumijemo ptičje glasove i svašta nam je dato!"* Dakle, Sulejman ﷵ je mogao razumjeti govor ptica na njihovim jezicima i ljudima prenositi njihove želje i namjere.

Hafiz Ebu Bekr el-Bejheki kaže: "Pričao nam je Ebu Abdullah el-Hafiz, da je čuo od Alijja ibn Haššada, on od Ismaila ibn Kutejbe, on od Alijja ibn Kudame, on od Ebu Dža'fera el-Istewaija - tj. Muhammeda ibn Abdurrahmana, on od Ebu Jakuba el-Ammijja, da je Ebu Malik pričao: - Sulejman ibn Dawud je jednom prilikom naišao pored vrapca koji je salijetao ženku, pa je prisutne upitao: "Znate li šta joj govori?" "A šta joj govori, Allahov poslaniče?", rekli

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 6/252, 253/Tehzib.

su. "Udvara joj se i prosi je riječima: - Udaj se za mene, stanovat ćeš u kojoj god odaji u Damasku želiš!" Sulejman je zatim rekao: "Kuće u Damasku su sazidane od kamena pa u njima nijedna ptica ne može napraviti gnijezdo, ali svaki prosac laže, pa i ovaj!"[1]

Ovo navodi i Ibn Asakir od Ebu el-Kasima Zahira ibn Tahira, a on od Bejhekija, i dalje istim senedom. Pored toga, on je razumijevao govor drugih životinja i ostalih stvorenja. Dokaz za to su njegove riječi u ovom ajetu: *"i svašta nam je dato."* Tj. sve što je vladaru potrebno: oprema, oruđe, vojska, skupine džinna, ljudi, ptica, životinja i svojeglavih šejtana, znanje i sposobnost razumijevanja stvorenja, bez obzira da li se čuju ili ne čuju njihovi glasovi. Sulejman ﷺ, zatim, kaže: *"Ovo je, zaista, prava blagodat!"*, tj. od Stvoritelja živih bića, Zemlje i nebesa.

U tom smislu Uzvišeni kaže: **I Sulejmanu se skupiše njegove vojske: džinni, ljudi i ptice, sve četa do čete, postrojeni., *i kada stigoše do mravlje doline, jedan mrav reče: "O mravi, ulazite u stanove svoje da vas ne izgazi Sulejman i njegova vojska, a da to i ne primijete!" *I on se nasmija glasno riječima njegovim i reče: "Gospodaru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati Tvojoj koju si ukazao meni i mojim roditeljima, i da činim dobra djela na zadovoljstvo Tvoje, i uvedi me, Milošću Svojom, među dobre robove Svoje!"* (En-Neml, 17.-19.)

Ovdje Uzvišeni govori da je Njegov rob i poslanik, sin poslanika, Sulejman ibn Dawud ﷺ, jednog dana krenuo sa svom svojom vojskom: džinnima, ljudima i pticama. Džinni i ljudi su sa njim koračali, a ptice su iznad njih letjele i štitile ih svojim krilima od vrućine i ostalog što bi smetalo. Svaka od te tri vojske imala je svoga zapovjednika, koji je budno pratio sve od prvog do posljednjeg, tako da niko nije mogao ići ispred ili iza njemu predviđenog mjesta.

Uzvišeni Allah kaže: *i kada stigoše do mravlje doline, jedan mrav reče: "O mravi, ulazite u stanove svoje da vas ne izgazi Sulejman i njegova vojska, a da to i ne primijete!* Dakle, mrav je naredio i upozorio ostale mrave, pravdajući Sulejmana i njegovu vojsku time što oni ne bi ni osjetili ako bi ih izgazili. Wehb ibn Munebbih kaže da je Sulejman bio na tepihu kada je naišao na tu dolinu, da je to bilo u Taifu i da je tome mravu bilo ime Džeres, te da je bio iz plemena koje se zvalo Benu-š-šejsaban i da je bio veličine vuka.

Međutim, sve ovo je sporno. Štaviše, kontekst ovih ajeta ukazuje da je Sulejman bio u povorci i jahao sa ostalim konjanicima, a ne da je bio na tepihu, kao što to neki kažu, jer, da je tako bilo, ne bi bilo bojazni da će se mravima išta desiti i da će biti zgaženi s obzirom da je na tepihu bilo sve što je potrebno: vojnici, konji, deve, oprema, šatori i stoka, dok su ptice iznad njih letjele. O ovome ćemo, ako Bog da, kasnije opširnije govoriti.

---

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 6/253/Tehzib.

Sve u svemu, htjelo se reći da je Sulejman عليه السلام razumio šta je onaj mrav rekao ostalim mravima, pa se nasmijao. Učinio je to iz sreće i radosti što ga je time Allah odlikovao mimo ostalih ljudi, a ne zato, kao što neke neznalice govore, da su se životinje prije Sulejmana obraćale ljudima, pa je on od njih uzeo zavjet da se više neće obraćati ljudima. Tako mogu govoriti samo prave neznalice. Da je tako, po čemu bi se Sulejman razlikovao od ostalih, ako su i oni razumjeli glasove životinja. Da je tačno da je od životinja uzeo zavjet da neće govoriti ni s kim osim sa njim, to sa stanovišta njegove odabranosti nad drugim ljudima ne bi ništa posebno značilo. Zato je rekao: *"Gospodaru moj, omogući mi i nadahni me da budem zahvalan na blagodati Tvojoj koju si ukazao meni i mojim roditeljima i da činim dobra djela na zadovoljstvo Tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!"* Dakle, od Allaha je tražio da mu pomogne da bude zahvalan na blagodati koju mu je dao, mimo ostale ljude, da mu olakša da čini dobra djela i da ga, nakon smrti, pridruži Svojim dobrim robovima. Uzvišeni Allah mu je udovoljio molbi.

Sulejmanovi roditelji, Dawud عليه السلام i majka, bili su vjernici i pobožni robovi Uzvišenog. Njegova majka je bila izuzetno pobožna žena. To potvrđuje Senid ibn Dawud koji je čuo od Jusufa ibn Muhammeda ibn el-Munkedira, on od svoga oca, on od Džabira, a on od Poslanika ﷺ da je rekao: "Majka Sulejmana ibn Dawuda je rekla: "Sine moj, nemoj noću puno spavati, jer pretjerano spavanje čini čovjeka siromahom na Kijametskom danu!" Sličnu predaju navodi i Ibn Madže od četvorice svojih učitelja, a oni od Senida ibn Dawuda.

Abdurrezzak navodi od Ma'mera a on od Ez-Zuhrije, da je jednom prilikom Sulejman ibn Dawud عليه السلام sa svojim sljedbenicima krenuo da mole za kišu, pa je ugledao mrava kako stoji i, podigavši jednu nogu, moli za kišu. Na to je Dawud عليه السلام svojim sljedbenicima rekao: "Vratite se, biće kiše. Ovaj mrav je molio za kišu, pa mu je primljena dova!"

Ibn Asakir kaže: "Ove riječi se prenose i od Poslanika, ali se Sulejman ne spominje poimence. Ovu predaju on navodi od Muhammeda ibn Aziza, on od Selame ibn Rewha ibn Halida, on od Ukajla, a on od Ibn Šihada: "Ebu Seleme mi je pričao, da je Ebu Hurejre rekao, da je čuo Allahovog Poslanika ﷺ da je rekao: - Jedan Allahov vjerovjesnik je izašao sa svijetom da od Allaha mole kišu, pa su naišli na mrava koji je digao nogu prema nebu, pa je vjerovjesnik rekao: - Vratite se, dova vam je uslišana radi ovog mrava!"[1]

Es-Sudejj navodi: "Za vrijeme Sulejmana عليه السلام suša je pogodila narod, pa je naredio svijetu da izađu i mole za kišu. Kada su izašli vidjeli su jednog mrava kako stoji na zadnjim nogama, a prednje ispružio prema nebu i moli: - Gospodaru, i ja sam Tvoje stvorenje. Ukaži i nama Svoju milost. Zatim kaže: "I Allah je spustio obilnu kišu."

---

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 6/271/ Tehzib.

Uzvišeni Allah kaže: **I on izvrši smotru ptica, pa reče: "Zašto ne vidim pupavca, da nije odsutan? *Ako mi ne donese valjano opravdanje, teškom ću ga kaznom kazniti ili ću ga zaklati!" *I ne potraja dugo, a on dođe, pa reče: "Doznao sam ono što ti ne znaš, iz Sabe ti donosim pouzdanu vijest! *Vidio sam da jedna žena njima vlada i da joj je svega i svačega dato, a ima i prijesto veličanstveni. *Vidio sam da se ona i narod njezin Suncu klanjaju, a ne Allahu - šejtan im je prikazao lijepim postupke njihove i od pravog puta ih odvratio, te oni ne umiju naći pravi put, *pa da se klanjaju Allahu, koji izvodi ono što je skriveno na nebesima i Zemlji, i koji zna ono što krijete i ono što na javu iznosite. *Allah je, nema boga osim Njega, Gospodar Arša veličanstvenog." *"Vidjećemo," reče Sulejman, "da li govoriš istinu ili ne. *Odnesi ovo moje pismo pa im ga baci, a onda se od njih malo izmakni i pogledaj šta će jedni drugima reći." "O velikaši!", reče ona, "meni je dostavljeno jedno poštovanja vrijedno pismo *od Sulejmana je, i glasi: 'U ime Allaha, Milosnika, Milostivog! *Ne pravite se veći od mene i dođite da mi se pokorite.' *O velikaši!", reče ona, "savjetujte me šta trebam u ovom slučaju da uradim, ja bez vas ništa neću da odlučim!" *"Mi smo vrlo jaki i hrabri!", rekoše oni, "a ti se pitaš, pa pogledaj šta ćeš uraditi!" *"Kad vladari osvoje neki grad", reče ona, "oni ga razore, a ugledne stanovnike njegove učine poniženim; eto tako oni rade. *Poslaću im jedan dar i vidjeću sa čime će se izaslanici vratiti." I kada on pred Sulejmana izađe, ovaj mu reče: "Zar da blagom mene pridobijete? Ono što je Allah meni dao bolje je od onoga što je vama dao! Vi se onome što vam se daruje radujete! *Vrati se njima! Mi ćemo im dovesti vojske, kojima se neće moći oduprijeti i istjerat ćemo ih iz Sabe ponižene i pokorene!"* (En-Neml, 20.-37.)

Ovdje Uzvišeni navodi kako je tekao razgovor između Sulejmana i pupavca. Naime, svaka vrsta ptica je imala svoga pretpostavljenog, koji je izvršavao ono što se tražilo od njega. Jedan za drugim dolazili su kod Sulejmana i podnosili izvještaj po ustaljenoj praksi vojske prema vladaru.

Prema onome što navodi Ibn Abbas i još neki, pupavac je bio zadužen da u toku putovanja kroz pustinju brine za vodu i izvidi da li u okolini ima vode. Allah mu je dao moć da vodu može primijetiti ispod površine zemlje. Kad bi im pokazao neko mjesto, tu bi kopali i pronašli vodu, pa su je crpali i koristili za svoje potrebe.

Desilo se da kada ga je Sulejman ﷺ jednog dana zatražio, nije bio na mjestu gdje je morao biti, pa je rekao: *"Zašto ne vidim pupavca, da nije odsutan?"* Tj. zašto ga nema ovdje, da nije nestao, pa ga ne vidim ovdje? *"teškom ću ga kaznom kazniti!"* Zaprijetio mu je kaznom oko koje se komentatori razilaze.

Mufessiri navode kakva bi mogla biti. *"ili ću ga zaklati, ako mi ne donese valjano opravdanje!"*, tj. opravdan razlog koji će ga spasiti opasnosti.

Uzvišeni Allah kaže: *I ne potraja dugo,* tj. pupavac nije bio dugo odsutan, nego je došao i rekao Sulejmanu: *"Doznao sam ono što ti ne znaš!"*, tj. upoznao sam nešto što ti nisi, *"iz Sabe ti donosim pouzdanu vijest!"*, tj. istinitu vijest.

"Vidio sam da jedna žena njima vlada i da joj je svega i svačega dato, a ima i prijesto veličanstveni!" Tj. počeo je opisivati kako je u Sabi, u Jemenu - velikoj carevini krunisanih kraljeva - vlast prešla u ruke jedne žene koju su podanici postavili za kraljicu.

Es-Sa'lebi i još neki navode: "Nakon njenog oca, narod je bio postavio jednog čovjeka za vladara, ali je zbog njegove nespretnosti zavladao veliki nered. Na to mu je ova žena ponudila brak, pa se njome oženio. Kada je ušla kod njega, ona ga je opila vinom, odsjekla mu glavu i objesila je na vrata. Svijet se skupio i nju postavio za vladara. Bila je to Belkisa, kći Es-Sejreha, tj. El-Hedhada. Drugi kažu da je to bila kćerka Šerahila ibn Zi Džedena ibn es-Sejreha ibn el-Harisa ibn Kajsa ibn Sajfijja ibn Sebe'a ibn Ješdžeba ibn Ja'reba ibn Kahtana. Otac joj je bio poznati vladar koji je odbio da se oženi iz Jemena. Kaže se da se oženio jednom džinkinjom, po imenu Rejhana bintu es-Seken, i da mu je rodila ovu kćerku koja se zvala Telkama. Njeno drugo ime bilo je Belkisa."

Es-Sa'lebi navodi od Se'ida ibn Beširа, on od Katadea, on od en-Nadra ibn Enesa, on od Beširа ibn Nuhejka, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Jedan od Belkisinih roditelja je bio džinn". Međutim, ovo je garib hadis i sened mu je slab.

Es-Sa'lebi, također, navodi: "Ebu Abdullah ibn Kabhune mi je pričao, da je čuo od Ebu Bekra ibn Hardžea, on od Ibn Ebi el-Lejsa, on od Ebu Kurejba, on od Ebu Muawije, on od Ismaila ibn Muslima, on od El-Hasana, a on od Ebu Bekra, da je jednom prilikom u prisustvu Allahovog Poslanika ﷺ spomenuta Belkisa, pa je rekao: "Narod koji vlast povjeri ženi neće uspjeti!" Ismail ibn Muslim, koji se navodi kao prenosilac, je iz Mekke i slovi kao nepouzdan.

Buharija u svom *Sahihu* navodi hadis od Awfa, on od El-Hasana, a on od Ebu Bekra, u kome stoji da je Allahov Poslanik ﷺ, kada je čuo da su Perzijanci za vladara postavili Kisrinu kćerku, rekao: "Narod koji vlast povjeri ženi neće uspjeti!"[1]

Sličan hadis navode i Tirmizija i Nesaija od Humejda, on od El-Hasana, on od Ebu Bekreta, a on od Poslanika ﷺ.

Tirmizija ga zatim ocjenjuje kao hasen-sahih. *"I svega i svačega joj je dato"*, tj. svega što je potrebno vladaru. *"A ima i prijesto veličanstveni"*, tj. prijestolje njene carevine bilo je ukrašeno najrazličitijim draguljima, biserima, zlatom i blistavim nakitom.

Pupavac zatim govori o njihovom bezboštvu, obožavanju Sunca, o tome kako ih je šejtan zaveo i odvratio ih od obožavanja Uzvišenog Allaha, koji ni u čemu nema druga, koji izvodi i razotkriva sve što je skriveno na Zemlji i na nebesima, i koji zna i ono što se skriva i ono što se javno iznosi. *"Allah je, nema boga osim Njega, Gospodar Arša veličanstvenog."*, tj. On ima veličanstveni prijesto kakvog nijedno stvorenje nema.

[1] Buharija u svom *Sahihu* 92/18 i drugi.

Tada im je Sulejman عليه السلام poslao pismo sa pozivom da se pokore Allahu i Njegovom Poslaniku, da mu se bez oklijevanja pokore i budu lojalni. Zato im je poručio: *"Ne pravite se većim od mene!"*, tj. ne odbijajte da mi budete pokorni i poslušni. *"I dođite da mi se pokorite!"*, tj. pristupite mi poslušni i pokorni, bez ikakva protivljenja! Poruku joj je donijela ptica i to je prvi put da su ljudi počeli koristiti ptice kao pismonoše. Razlika između tog i ostalih pisama je kao između neba i Zemlje! To pismo je uručio povjerljivi pismonoša, koji je razumijevao šta mu se kaže. Više mufessira navodi da joj je pupavac uručio to pismo dok je bila u svojoj sobi na dvoru, nakon čega se izdvojio u stranu, čekajući njen odgovor. Ona je sakupila namjesnike, vezire i velikane svoga carstva na dogovor, pa je rekla: *"O velikaši, meni je dostavljeno jedno poštovanja vrijedno pismo!"* Prvo im je pročitala od koga je poslano *"od Sulejmana je"*, a onda ga je pročitala: *"i glasi: 'U ime Allaha, Milosnika, Milostivog! Ne pravite se većim od mene i dođite da mi se pokorite!"* Zatim se sa njima, kako najljepše može biti, posavjetovala šta da se radi i okupljenima rekla: *"O velikaši, savjetujte me šta trebam u ovom slučaju da uradim, ja bez vas ništa neću da odlučim!"*, tj. sama bez vas neću donijeti odluku. *"Mi smo vrlo jaki i hrabri!"*, *rekoše oni*, *"a ti se pitaš! Pa pogledaj šta ćeš uraditi!"*, tj. potvrdili su poslušnost i lojalnost, i upoznali je sa snagom kojom raspolažu, te sve stavili njoj na raspolaganje, pa neka odluči šta je najpametnije i za nju i za njih da urade.

I, doista, njeno mišljenje je bilo bolje i ispravnije od njihovog. Ona je znala da se autoru pisma ne može suprotstaviti, spriječiti ga, niti obmanuti. *"Kad vladari osvoje neki grad"*, *reče ona*, *"oni ga razore, a ugledne stanovnike njegove učine poniženim; eto, tako oni rade!"* Ispravno razmišljajući, ona je rekla: - Ako bi ovaj vladar osvojio naše carstvo, ja bih bila odgovorna, samo bi na mene pala krivica, nezadovoljstvo i gnjev. *"Poslaću im jedan dar i vidjeću sa čime će se izaslanici vratiti!"* Ona je šaljući poklone htjela zaštititi i sebe i podanike svoga carstva, ne znajući da Sulejman عليه السلام u ovakvom slučaju od njih ne bi ništa primio, jer su bili nevjernici, a on i njegova vojska jači od njih.

I kad on pred Sulejmana iziđe, ovaj mu reče: "Zar da blagom mene pridobijete? Ono što je Allah meni dao bolje je od onoga što je vama dao! Vi se onome što vam se daruje radujete!" Mufessiri navode da se poklon sastojao od dragocjenih stvari i da je bio vrijedan.

Sulejman je zatim u prisustvu svijeta koji je slušao, njenom izaslaniku rekao: *"Vrati se njima! Mi ćemo im dovesti vojske kojima se neće moći oduprijeti i istjerat ćemo ih iz Sabe ponižene i pokorene."*, tj. rekao mu je da vrati poklone tamo odakle ih je i donio, jer mu je Allah poklonio i blaga, i bogatstva, i ljudi puno više nego što vrijedi taj poklon. To je bolje od onoga čemu se vi veselite i zbog čega se ponosite! *"Mi ćemo im dovesti vojske kojima se neće moći oduprijeti"*, tj. sigurno ću im poslati takve vojske protiv kojih se neće moći boriti i kojima se neće moći oduprijeti. Ove vojske će ih sigurno poraziti i istjerati iz njihovih gradova i carstva ponižene i pokorene. Allah ih ponizio i uništio!

Kada su oni od Allahovog poslanika dobili odgovor nije im preostalo ništa drugo nego da se pokore i poslušaju. Zato su požurili da mu odmah odgovore, pa su svi kraljičini velikaši krenuli da iskažu svoju poslušnost i pokornost. Kada je Sulejman ﷺ čuo da dolazi njihova delegacija, džinnima oko sebe koji su mu bili potčinjeni, je rekao - a o tome Allah govori u Kur'anu: *"O dostojanstvenici, koji će mi od vas donijeti njen prijesto, prije nego što oni dođu da mi se pokore?" * "Ja ću ti ga donijeti", reče Ifrit - jedan od džinna, "prije nego ustaneš sa svoga mjesta! Ja sam za to snažan i pouzdan." * "Ja ću ti ga donijeti", reče onaj koji je imao znanje iz Knjige, "prije nego okom trepneš!" I kad Sulejman vidje da je prijesto već pred njega postavljen, uzviknu: "Ovo je blagodat Gospodara moga, koji me iskušava da li ću Mu zahvalan ili nezahvalan biti. A ko je zahvalan - u svoju je korist zahvalan, a onaj ko je nezahvalan - pa, Gospodar moj je neovisan i plemenit." * "Promijenite izgled njezina prijestolja, da vidimo hoće li ga ili neće prepoznati!" *I kad ona dođe, bi joj rečeno: "Je li ovakav tvoj prijesto?" "Kao da je on." A nama je prije nego njoj dato znanje i mi smo muslimani. *A da nije ispravno vjerovala nju su omeli oni, kojima se ona, mimo Allaha klanjala, jer je ona narodu nevjerničkom pripadala. * "Uđi u dvoranu!", bi joj rečeno. I kada je ona pogleda, pomisli da je duboka voda, pa zadiže haljinu uz noge svoje. "Ova je dvorana uglačanim staklom popločana", reče on. "Gospodaru moj!", uzviknu ona, "ja sam se prema sebi ogriješila i u društvu sa Sulejmanom predajem se Allahu, Gospodaru svjetova."* (En-Neml, 38.-44.)

Kada je Sulejman zatražio od džinna da mu donesu Belkisin prijesto na kome je sjedila dok je vladala - prije nego što dođe, Ifrit je rekao: *"Ja ću ti ga donijeti prije nego ustaneš sa svoga mjesta!"*, tj. prije nego što završiš današnje poslove. Priča se da je od ujutru do pred podne obavljao redovne poslove, pomagao Izraelćanima u rješavanju tekućih problema. *"Ja sam za to snažan i pouzdan."* Tj. ja ti ga sigurno mogu donijeti i možeš mi povjeriti da ništa od dragocjenosti prijestolja neće nestati. *Onaj koji je imao znanje iz Knjige, reče:* Najpoznatije mišljenje je da je to bio Asif ibn Berhija, Sulejmanov tetić. Drugi kažu da je to bio jedan od džinna-vjernika, koji je navodno znao Allahovo najveće ime (Ismu-l-A'zam). Treći kažu da je to bio jedan od izraelćanskih učenih ljudi. Ima opet mišljenja da je to bio lično Sulejman. Međutim, to mišljenje je krajnje začuđujuće i Suhejli ga označava slabim, tvrdeći da nije u skladu sa kontekstom navedenih ajeta. On zatim dodaje da postoji i mišljenje da je to bio Džibril. *"Ja ću ti ga donijeti prije nego što okom trepneš."* Neki kažu da riječi *kable en jertedde ilejke tarfuke* znače: "prije nego ode neko koga pošalješ dokle ti pogled seže i vrati se." Drugi kažu: "prije nego što dođe do tebe najudaljeniji čovjek kojeg možeš vidjeti." Treći kažu: "prije nego što ti dosadi očima kada oduljiš pogled, pa trepneš." I konačno, neki kažu da to znači: "Prije nego što ti se vrati pogled kada gledaš u najudaljeniju tačku, pa zažmiriš." Ovo mišljenje je najispravnije.

I kad Sulejman vidje da je prijesto već pred njega postavljen, tj. kada je vidio da je za treptaj oka prijesto bio prenesen iz Jemena u Jerusalim, rekao je: *"Ovo je blagodat Gospodara moga, koji me iskušava da li ću Mu zahvalan ili nezahvalan biti."* Tj. ovo je Allahova blagodat meni i Njegovim robovima, da bi nas iskušao hoćemo li biti zahvalni ili nećemo. *"A ko je zahvalan - u svoju korist je zahvalan",* tj. to će njemu koristiti, *"A ko je nezahvalan - pa, moj Gospodar je neovisan i plemenit",* tj. On je neovisan od ljudske zahvalnosti i nikakvu Mu štetu ne nanosi nevjerovanje nevjernika.

Sulejman ﷺ je naredio da se njen prijesto preuredi i da se zamijene dragulji na njemu, kako bi vidio je li mudra i pametna. Zato je rekao: *"Da vidimo hoće li ga ili neće prepoznati!"* I kada ona dođe, bi joj rečeno: *"Je li ovakav tvoj prijesto?"* Ona reče: *"Kao da je on."* Ovdje je pokazala oštroumnost i nadarenost, jer nije vjerovala da je to njen prijesto, budući da ga je ostavila iza sebe u Jemenu, a nije znala da neko može učiniti ovako veliko čudo i prebaciti prijesto.

Govoreći o Sulejmanu i njegovom narodu, Uzvišeni Allah kaže da je Sulejmanu rekao: *A nama je prije nego njoj dato znanje i mi smo muslimani. A da nije ispravno vjerovala nju su omeli oni, kojima se ona, mimo Allaha klanjala, jer je ona narodu nevjerničkom pripadala.* Tj. ona i njen narod su, slijedeći vjeru svojih predaka, za što nisu imali nikakva dokaza da je ispravna, obožavali Sunce. To ju je odvratilo od ispravnog vjerovanja.

Sulejman je prethodno bio naredio da mu se napravi dvorana kroz čiji je prolaz, popločan staklom, tekla voda sa ribama i drugim vodenim životinjama. Bilo joj je rečeno da uđe u dvoranu, u kojoj je Sulejman sjedio na svom prijestolju. *I kada je ona pogleda, pomisli da je duboka voda, pa zadiže haljinu uz noge svoje. "Ova je dvorana uglačanim staklom popločana!", reče on. "Gospodaru moj", uzviknu ona, "ja sam se prema sebi ogriješila i u društvu sa Sulejmanom predajem se Allahu, Gospodaru svjetova."*

Kaže se da su se džinni pobojali da je Sulejman ne uzme sebi za ženu, jer joj je majka bila džinkinja, pa da uz njega i nju ne budu morali slušati. Zato su htjeli da je Sulejmanu prikažu ružnom tako što će otkriti noge obrasle dlakama i zgaditi mu je. Drugi kažu da su joj stopala bila poput papaka. Međutim, ova verzija je malo vjerovatna, a prva je sporna. Allah najbolje zna!

Dalje se kaže da je Sulejman, odlučivši da se njome oženi, htio da joj ukloni maljavost, pa je pitao ljude kako da to uradi. Pomenuli su mu britvu, ali ona na to nije htjela pristati. Zatim je pitao džinne, pa su napravili smolu za uklanjanje dlaka i pripremili kupatilo.

Međutim, desilo se da je on prvi ušao u kupatilo, pa je, kad se smola zalijepila, zajadio: "Ah, što boli, ah!" Taberanija ovo navodi kao Poslanikove riječi. Međutim, to je sporno.

Es-Sa'lebi i još neki navode: "Nakon što se Sulejman njome oženio, vratio ju je u Jemen i postavio je za tamošnjeg namjesnika. Posjećivao ju je jednom mjesečno i kod nje ostajao tri dana, a onda se ponovo vraćao na tepihu. Džinnima je naredio, pa su mu podigli, tri dvorca: Gamdan, Salihin i Bejtun." Allah, opet, najbolje zna!

Ibn Ishak od nekih učenjaka navodi, da su čuli od Wehba ibn Munebbiha, da je rekao: "Sulejman nju nije uzeo sebi za ženu, nego ju je udao za vladara plemena Hemdan, kome je povjerio upravu nad Jemenom. Zewbei, vladaru džinna, u Jemenu je naredio pa joj je napravio gore spomenuta tri dvorca u Jemenu." Prvo mišljenje je poznatije i logičnije. Allah, opet, najbolje zna!

U poglavlju Sād, Uzvišeni kaže: **Mi smo Dawudu poklonili Sulejmana. Divan je on bio rob i mnogo se kajao! *Kad su jedne večeri preda nj bili izvedeni punokrvni konji, koji su na tri noge stojali, a četvrtom jedva zemlju doticali, *on reče: "Umjesto da mislim na Gospodara svoga, ja pokazujem ljubav prema blagu!" i oni se izgubiše iz vida. *"Vratite mi ih!" - i on ih poče gladiti po nogama i vratovima. *Mi smo Sulejmana u iskušenje doveli i njegovo bolesno tijelo na prijestolju zadržali, ali je poslije ozdravio. *"Gospodaru moj!", rekao je, "oprosti mi i daruj mi vlast kakvu niko osim mene neće imati! Ti, uistinu, bogato daruješ." *I Mi smo mu dali da mu služe; vjetar koji je prema zapovjedi njegovoj blago puhao onamo kuda je on htio, *i šejtani, sve graditelji i gnjurci, *i drugi u bukagije okovani. *"Ovo je Naš dar, pa ti oslobodi ili zadrži; nećeš zbog toga odgovarati!" *On je, doista, blizak Nama i čeka ga krasno prebivalište.* (Sād, 30.- 40.)

Ovdje Uzvišeni kaže da je Dawudu ﷺ darovao Sulejmana ﷺ, koga Uzvišeni hvali: *Divan je on rob bio i mnogo se kajao!*, tj. mnogo se obraćao Allahu i bio Mu pokoran. Zatim Uzvišeni govori šta se desilo sa njim i punokrvnim konjima, koji su na tri noge stajali, a četvrtom su jedva zemlju doticali. Oni su bili *džijad*, tj. izdresirani i brzi.

On reče: "Umjesto da mislim na Gospodara svoga, ja pokazujem ljubav prema blagu!" - i oni se izgubiše iz vida. Ovim se, prema jednom mišljenju, misli na zalazak Sunca, a prema drugom na konje, o čemu ćemo kasnije govoriti. *"Vratite mi ih!" - i on ih poče gladiti po nogama i vratovima.* Jedni kažu da im je sabljama posjekao noge i vratove, a drugi da im je potirao znoj od utrkivanja.

Većina sljedbenika zdrave tradicije se opredjeljuje za prvo mišljenje. Oni kažu da su ga konji zanijeli pa se zaboravio, da mu je prošlo ikindijsko vrijeme i Sunce zašlo. Ovo se prenosi od Alije ibn Ebi Taliba i još nekih. Sve u svemu, on namaz nije propustio namjerno i bez opravdanog razloga, osim, ako je tačno kako neki tvrde da je u njihovom šerijatu bilo dozvoljeno odgoditi namaz radi džihada, u što spada i priprema konja.

Što se tiče Poslanikovog ﷺ odgađanja ikindija-namaza prilikom Bitke na Hendeku, neki učenjaci smatraju da je to do tada bilo dozvoljeno, pa je poslije dokinuto propisivanjem namaza u strahu. Ovog su mišljenja Eš-Šafija i još

neki. Mekhul i el-Ewza'i kažu: "Ne, nije dokinuto, nego taj propis važi i danas, i dozvoljeno je odgoditi namaz zbog žestoke borbe." Mi smo o tom govorili opširno, tumačeći namaz u strahu, u suri En-Nisā'. Treći pak kažu: "Ne, nego je Poslanik ﷺ tada iz zaborava propustio ikindiju, pa ju je poslije naklanjao." Ako je tako, onda bi moglo biti da se i sa Sulejmanom عليه السلام desilo nešto slično. Allah, opet, najbolje zna!

Neki učenjaci kažu da se riječi: *i oni se izgubiše iz vida* odnose na konje i da Sulejman عليه السلام tada nije propustio namaz, nego da se pod riječima: *"Vratite mi ih!" - i on ih poče gladiti po nogama i vratovima,* misli da im je brisao znoj sa nogu i vratova.[1] Za ovakvo mišljenje koje prenosi el-Walibi od Ibn Abbasa, opredjeljuje se i Ibn Džerir, koji ga obrazlaže time što Sulejman nije mogao klati i uništavati dragocjene životinje bez opravdanog razloga, jer hajvan nije kriv. Međutim, njegovo mišljenje je sporno, jer je to, možda, u ono doba bilo dozvoljeno. Pored toga, neki učenjaci smatraju da je muslimanima dozvoljeno poklati svoj hajvan ako postoji opravdana bojazan da će ga se domoći neprijatelj i njime ojačati. U tom smislu je i postupak Dža'fera ibn Ebi Taliba, kada je u Bici na Mu'ti zaklao svoga konja. Kaže se da je Sulejmanova عليه السلام konjica bila veličanstvena. Jedni kažu da je tu bilo deset, a drugi dvadeset hiljada konja. Također se kaže da je među njima bilo dvadeset konja sa krilima.

Tako Ebu Dawud u svom *Sunenu* navodi: "Muhammed ibn Awf nam je pričao, da je čuo od Se'ida ibn Ebi Merjema, on od Jahjaa ibn Ejjuba, on od Ammara ibn Gazijje, on od Muhammeda ibn Ibrahima, a on od Muhammeda ibn Ebi Seleme ibn Abdurrahmana, da je Aiša pričala da joj je na ulazu u sobu bio zastor kad se Allahov Poslanik ﷺ vratio sa Tebuka, ili sa Hajbera, te da je vjetar puhao i podigao zastor, otkrivši Aišine lutke u igri. Vidjevši to, on je upitao: "Šta je ovo, Aiša?", pa mu je odgovorila: "To su moje kćerke." "Među njima je ugledao jednog konja sa krilima od platna, pa je ponovo upitao: "A šta ti je ovo među njima?" "Konj", odgovorila je. "A šta je ono na njemu?", upitala je. "Krila", odgovorila je. "Konj sa krilima?!", upitao je, a ona je rekla: "Zar nisi čuo da je Sulejman imao konje sa krilima?" Na to se Poslanik ﷺ nasmijao da mu je kutnjake vidjela."[2]

Neki učenjaci kažu: "Kada se Sulejman عليه السلام radi Allaha prošao konja, Allah mu je umjesto njih dao nešto još bolje; vjetar, koji je i ujutro i navečer prevaljivao razdaljinu od mjesec dana", o čemu će biti više govora.

U tom smislu Imam Ahmed navodi: "Ismail nam je pričao, da je čuo od Sulejmana ibn el-Mugire, on od Humejda ibn Hilala, on od Ebu Katade i Ebu ed-Dehmaa - koji su često išli do Ka'be - da su rekli: "Jednom prilikom smo naišli na beduina, koji nam je rekao: -Jednom prilikom me je Allahov Poslanik ﷺ

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 6/258, 259/Tehzib.

[2] Ebu Dawud u svom *Sunenu* 2/305.

uzeo za ruku i počeo učiti onome što je njega Uzvišeni Allah naučio, pa mi je rekao: - Nema ni jedne stvari koju ćeš, bojeći se Allaha, ostaviti, a da ti Uzvišeni Allah neće dati bolju od nje."

Mi smo Sulejmana u iskušenje doveli i njegovo bolesno tijelo na prijestolju zadržali, ali je poslije ozdravio. U pogledu ovih riječi Ibn Džerir, Ibn Ebi Hatim i još neki mufessiri navode više predaja od učenjaka iz prvih generacija od kojih su većina, a možda i sve israilijati. U mnogima od njih ima krajnjih gluposti. Na to smo detaljnije ukazali u našem *Tefsiru*, a ovdje ćemo se ograničiti samo na citiranje kur'anskog teksta.

Ukratko, oni navode da je Sulejman ﷺ bio četrdeset dana odsutan sa svoga prijestolja, pa je kad se vratio na prijesto, naredio da se podigne Hram u Jerusalimu (Sulejmanov hram), veličanstveno djelo kome nije bilo ravna. Zapravo, on ga je obnovio na temeljima ranijeg hrama, koji je podigao Israil ﷺ, o čemu smo govorili kada smo citirali predaju koju prenosi Ebu Zerr: "Upitao sam: "Allahov Poslaniče, koji hram je najstariji?" "El-Mesdžidu-l-haram (džamija u Mekki)", odgovorio je. Zatim sam opet upitao: "A koji iza njega?" "Hram u Jerusalimu", odgovorio je. Zatim sam upitao: "Kolika je vremenska razlika između njihove gradnje?" "Četrdeset godina", odgovorio je.

Međutim, poznato je da je između Ibrahima koji je sagradio Ka'bu, i između Sulejmana ibn Dawuda ﷺ bilo više od hiljadu godina. Zato ne može biti govora o četrdeset godina. Sulejman ﷺ je tražio od Allaha vlast kakvu poslije njega niko neće imati. Ovo je bilo nakon završetka gradnje Hrama u Jerusalimu.

U tom smislu Imam Ahmed, Nesaija, Ibn Madže, Ibn Huzejme, Ibn Hibban i El-Hakim navode predaju od Abdullaha ibn Firuza ed-Dejlemija, koji je čuo Abdullaha ibn Amra ibn el-Asa da je pričao, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kada je Sulejman sagradio Bejtu-l-makdis, zamolio je Uzvišenog Gospodara da mu dā tri stvari. Date su mu dvije, a mi se nadamo da će treća biti data nama. Prvo je tražio da mu se presuda slaže sa Njegovom presudom, pa mu je to Allah dao. Zatim je tražio vlast kakvu niko nakon njega neće imati, pa mu je i to Allah dao. Treće što je tražio bilo je da svakom ko ode da klanja u njegovom hramu budu oprošteni grijesi i da iz Hrama od njih izađe čist, kao kad ga je majka rodila. Mi se nadamo da je Allah ovo dao nama."

U pogledu slaganja njegove presude sa presudom Uzvišenog Allaha, Allah hvali njega i njegova oca riječima: *I Dawudu i Sulejmanu, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle i Mi smo bili svjedoci u suđenju njihovu. I učinismo da Sulejman pronikne u to, i obadvojici smo mudrost i znanje dali.* (El-Enbijā', 78.-79.) Šurejh el-Kadi i još neki učenjaci iz prvih generacija navode da su ljudi o kojima se govori imali vinograd, pa su tuđe ovce noću upale u njega i svega ga uništile. Oni su od Dawuda ﷺ tražili da presudi, pa je presudio da se onima čiji je bio vinograd isplati šteta koja je

učinjena. Kada su nakon toga izašli pred Sulejmana, upitao ih je: "Kako vam je presudio Allahov poslanik?" Pa su rekli tako i tako, na šta je on rekao: "Da sam presuđivao ja - presudio bih drugačije; ovce bih dao vlasnicima vinograda, neka od njih koriste priplod i mlijeko, sve dok njihovi vlasnici ne poprave vinograd i vrate ga u prvobitno stanje, i tek bi im tada vratio ovce." To je čuo Dawud ﷺ pa je onda tako i presudio.

Sličan slučaj se navodi u *Sahihima* Buharije i Muslima. Oni ga bilježe od Ebu ez-Zinada, on od El-A'redža, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Dvije žene su čuvale svoja dva sina, pa ih je napao vuk i jednoj od njih odnio sina. Na kraju su se posvađale, pa je starija rekla mlađoj: "Vuk je odnio tvog sina!" Mlađa je rekla: "Ne, nego je tvoga!" Zatim su se sporile kod Dawuda, pa je dijete dosudio starijoj ženi. Nakon toga su otišle kod Sulejmana, pa je rekao: "Dajte mi nož da ga raspolovim, pa svaka uzmite po pola." Na što je mlađa rekla: "Nemoj, Allah ti se smilovao, sin je njen", pa joj ga je dao.[1]

Možda su ove obje presude bile ispravne u njihovom šerijatu, ali je ipak Sulejmanova presuda ispravnija.

Allah ga, zato što ga je nadahnuo, i hvali, ali ne izostavlja ni njegova oca jer kaže: **A obojici smo mudrost i znanje dali. I potčinismo planine i ptice da s Dawudom Allaha hvale - to smo Mi bili kadri učiniti. *I naučili smo ga da izrađuje pancire za vas, da vas štiti u borbi s neprijateljem - pa zašto niste zahvalni?* (El-Enbijā', 79.- 80.)

On dalje kaže: *I Sulejmanu vjetar jaki* - tj. i Sulejmanu jaki vjetar poslušnim učinismo - **po zapovijedi njegovoj je puhao prema zemlji koju smo blagoslovili. A Mi sve dobro znamo, *i šejtane neke da zbog njega rone, a radili su i druge poslove, i nad njima smo Mi bdjeli."* (El-Enbijā', 81.-82.)

U poglavlju Sād Uzvišeni kaže: **I Mi smo dali da mu služe vjetar - koji je prema zapovijedi njegovoj blago puhao onamo kuda je on htio, *i šejtani, sve graditelji i gnjurci, *i drugi u bukagije okovani. *"Ovo je Naš dar, pa ti oslobodi ili zadrži, nećeš zbog toga odgovarati!" *On je, doista, blizak Nama i čeka ga krasno prebivalište.* (Sād, 36.-40.)

Kada je iz Allahovog zadovoljstva napustio konje, Allah je Sulejmanu umjesto njih dao vjetar - jači, brži i snažniji od konja, prema kome nije imao nikakvih obaveza u pogledu izdržavanja, *koji je prema zapovijedi njegovoj blago puhao onamo kuda je on htio,* tj. u kom god je pravcu htio. Sulejman je imao jedan ogroman tepih od drveta, na koji je moglo stati sve što mu je bilo potrebno: kuće, dvorci, šatori, roba, konji, deve, razna oprema, ljudi, džinni, ptice i ostale životinje. Kad bi htio da negdje putuje, da razgleda carstvom ili da se bori protiv kakva vladara i neprijatelja ma gdje bio, ovo bi stavio na tepih i naredio vjetru, pa bi se to sve podiglo uvis. Kad bi se to sve zaustavilo u zraku, naredio bi povjetarcu, pa bi to nosio. Ako bi želio brže, naredio bi jakom

[1] Buharija u svom *Sahihu* 41/4 - 85/30 - 60/40; Muslim 5/33 - 30/20 i drugi.

vjetru, pa bi ga nosio nevjerovatnom brzinom i spustio ga gdje bi zaželio. Tako bi ga vjetar ujutro znao ponijeti iz Jerusalima, a navečer spustiti u Istaharu na udaljenosti od mjesec dana hoda, gdje bi proveo vrijeme do kraja dana, da bi ga vjetar ponovo vratio u Jerusalim.

Uzvišeni, također, veli: **A Sulejmanu vjetar - ujutro bi prevaljivao rastojanje od mjesec dana, a navečer rastojanje od mjesec dana; i učinili smo da mu iz izvora rastopljen bakar teče i da džinni voljom njegovog Gospodara pred njim rade; a kad bi neko od njih otkazao poslušnost naređenju Našem, učinili bismo da ognjenu patnju osjeti. *Oni su mu izrađivali šta god je htio: hramove i spomenike, i zdjele kao čatrnje, i kotlove nepokretne - "Trudite se i budite zahvalni, o čeljadi Dawudova! A malo je zahvalnih među robovima Mojim."* (Sebe', 12.-13.)

Hasan el-Basri kaže: "Sulejman bi ujutro iz Damaska otišao u Istahar, pa bi tamo ručao, a onda predveče otišao u Kabul i tamo zanoćio, a rastojanje između Damaska i Istahara je mjesec dana hoda, i još toliko između Istahara i Kabula."

Na to ja dodajem: "Ljudi koji su izučavali gradove i civilizacije, kažu da su džinni Sulejmanu izgradili Istahar - kojim je nekada Turska carevina vladala - i još mnoge druge gradove, kao npr. Tedmur, Jerusalim, Babu Džebron i Bab el-Burejd. Ova dva posljednja grada bila su u blizini današnjeg Damaska."

Za riječ *el-kitr* spomenutu u ovom ajetu, Ibn Abbas, Mudžahid, Ikrime, Katade i još neki kažu da znači: "rastopljeni bakar." Katade kaže: "Allah mu je dao da u Jemenu provrije izvor bakra."

Es-Sudejj dodaje: "Za samo tri dana je uzeo sve što mu je trebalo: za građevine i ostalo."

Da džinni voljom njegova Gospodara pred njim rade; a kad bi neki od njih otkazao poslušnost naređenju Našem, učinili bismo da ognjenu patnju osjeti. (Sebe', 12.) Tj. Allah mu je džinne učinio slugama koji su pokorno radili šta god je on htio i koji mu nisu smjeli otkazivati poslušnost. U slučaju da bi mu neki bio neposlušan, on bi ga žestoko kaznio. *Oni su mu izgrađivali što god je htio: hramove,* tj. prelijepe građevine i prostore za okupljanje, spomenike (tj. slike po zidovima, što je u njihovom šerijatu tada bilo dozvoljeno) *zdjele kao čatrnje.* Ibn Abbas kaže: "Posude kao čatrnje u zemlji", a u drugoj verziji kaže: "kao bazene" (za napajanje deva). Tako smatraju i Mudžahid, El-Hasan, Katade, Ed-Dahhak i drugi. Prema ovoj predaji, riječ *džewab* bi značila: "rezervoari u kojima se sakuplja voda."

U tom smislu pjesnik El-A'ša kaže:

Muhallekovih bazen je velik i
prostran poput šejh Irakijeve čatrnje "prepune".

Za izraz *el-kuduru-r-rasijat* (nepokretni kotlovi), Ikrime, Mudžahid i još neki kažu da se misli na ogromne kazane koji se nisu prenosili sa jednog mjesta na drugo, budući da su bili napravljeni za pripremanje hrane za ljude i pojenje stoke.

Uzvišeni kaže: *Trudite se i budite zahvalni, o čeljadi Dawudova. A malo je zahvalnih među čeljadi Mojom.* (Sebe', 12.) Uzvišeni, zatim, kaže: **I šejtani, sve graditelji i gnjurci, *i drugi u bukagije okovani.* (Sād, 37.-38.)

Dakle, Allah mu je neke dao da grade, a druge da rone u vodu i da vade bisere i dragulje kojih samo tamo ima. Riječi: *i drugi u bukagije okovani* - znače da su neposlušni bili okovani po dvojica u bukagije, tj. u okove. Sve je to samo dio od onoga što mu je Allah dao i potčinio, upotpunjavajući mu vlast koju neće imati niko poslije njega - kao što je nije imao ni prije njega.

Buharija kaže: "Muhammed ibn Beššar nam je pričao, da je čuo od Muhammeda ibn Dža'fera, on od Šu'bea, on od Muhammeda ibn Zijada, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Jedan Ifrit od džinna juče je nasrnuo na mene da mi prekine namaz, ali mi je Allah pomogao pa sam ga uhvatio. Htio sam da ga svežem za jedan od stubova ove džamije kako bi ga svi vidjeli, pa sam od toga odustao jer sam se sjetio dove moga brata Sulejmana: *"Gospodaru moj, oprosti mi i pokloni mi vlast kakvu niko nakon mene neće imati!"*, i otjerao ga poniženog."[1]

Muslim i Nesaija ovaj hadis u navedenoj verziji prenose i od Šu'bea.

Muslim navodi: "Muhammed ibn Seleme el-Muradi nam je pričao, da je čuo Abdullaha ibn Wehba, da je Muawija ibn Salih rekao: -Rebi'a ibn Jezid mi je pričao od Ebu Idrisa el-Hawlanija, a on od Ebu ed-Derda'a: "Jednom prilikom Allahov Poslanik ﷺ je počeo klanjati, pa smo ga čuli kako govori tri puta: - Utječem se Allahu od tebe! Proklinjem te Allahovim prokletstvom! ispruživši ruke kao da hoće nešto da uhvati. Kada je završio sa namazom, upitali smo ga: - Allahov Poslaniče, čuli smo te sada kako u namazu nešto govoriš što prije nismo čuli i vidjeli smo da si ispružio ruke? On je odgovorio: -Allahov neprijatelj Iblis je bio prišao da mi glavnju vatre baci u lice, pa sam tri puta rekao: - Utječem se Allahu od tebe! Zatim sam također tri puta rekao: - Proklinjem te Allahovim potpunim prokletstvom! Htio sam da ga uhvatim, i tako mi Allaha, da nije dove našeg brata Sulejmana, on bi osvanuo svezan, pa bi se medinska djeca poigravala sa njim!"[2] Ovu verziju navodi i Nesaija od Muhammeda ibn Seleme, istim senedom.

Ahmed navodi: "Ebu Ahmed nam je pričao, da je čuo od Murrea ibn Ma'beda, a on od Ebu Ubejde Hadžiba Sulejmana da je rekao: "Vidio sam Ata'a ibn Jezida el-Lejsija kako klanja, pa sam htio proći ispred njega, ali me je odgurnuo i rekao: "Ebu Se'id el-Hudri nam je pričao, da je Allahov Poslanik ﷺ jednom prilikom klanjao sabah-namaz, a on za njim, pa se u učenju pomeo. Kada je završio namaz rekao je: - Da ste samo vidjeli kako sam se borio sa Iblisom. Ščepao sam ga rukom i davio toliko da sam osjetio hladnoću njegove pljuvačke između svojih prsta: palca i kažiprsta. Da nije dove moga brata

[1] Buharija u svom *Sahihu* 8/75 - 60/40 - 65/2238 i drugi.

[2] Muslim u svom *Sahihu* 5/40; Nesaija u svom *Sunenu* 17/19.

Sulejmana, osvanuo bi svezan za jedan od stubova ove džamije, pa bi se medinska djeca sa njim poigravala! Zato, ko od vas može, neka mu se kad klanja, niko ne isprečava prema Kibli."[1]

Od ovog hadisa Ebu Dawud navodi zadnju rečenicu: "Zato ko od vas može..." od Ahmeda ibn Surejdža, a on od Ahmeda ez-Zubejrija, i dalje istim senedom.

Više učenjaka iz prvih generacija navodi da je Sulejman imao hiljadu žena: sedam stotina vjenčanih sa mehrom i tri stotine robinja. Neki kažu da je taj broj bio obrnut: tri stotine vjenčanih i sedam stotina robinja. Sve u svemu, bio je u mogućnosti da uživa sa velikim brojem žena.

Buharija navodi: "Halid ibn Muhaled nam je pričao, da je čuo od Mugire ibn Abdurrahmana, on od Ebu ez-Zinada, on od El-A'redža, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: - Sulejman ibn Dawud je jednom rekao: - Večeras ću spavati sa sedamdeset žena, od kojih će svaka zanijeti viteza koji će se boriti na Allahovom putu! Na to mu je jedan prijatelj rekao: "Ako Bog da." Ali, on to nije rekao, pa žene, osim jedne, nisu zatrudnile. Čak je i ova što je zatrudnila, rodila sakato dijete. Zatim je Poslanik ﷺ rekao: - Da je rekao: "Ako Bog da", svi bi se borili na Allahovom putu!"[2] Šuajb i Ibn Ebu ez-Zinad kažu da se radilo o devedeset žena i to je ispravnije. Ovu verziju navodi jedino Buharija.

Ebu Ja'la kaže: "Zuhejr nam je pričao, da je čuo od Jezida, on od Hišama ibn Hasana, on od Muhammeda, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Sulejman ibn Dawud je jednom prilikom rekao: - Večeras ću spavati sa stotinu žena od kojih će svaka roditi muškarca koji će se sa sabljom u ruci boriti na Allahovom putu! ali, nije rekao: "Ako Bog da." Te noći je spavao sa stotinu žena, ali mu je samo rodila jedna žena i to napola sakato dijete. Allahov Poslanik ﷺ je zatim rekao: - Da je rekao: "Ako Bog da", svaka bi mu rodila muško dijete koje bi se sa sabljom u ruci borilo na Allahovom putu!"[3]

Ovaj sened ispunjava uvjete Buharije, ali on ipak ne navodi ovu verziju.

Imam Ahmed kaže: "Hušejm nam je pričao, da je čuo od Hišama, a on od Ibn Sirina, da je Ebu Hurejre rekao: "Sulejman ibn Dawud je jednom prilikom rekao: - Noćas ću spavati sa stotinu žena, od kojih će svaka roditi muško dijete koje će se boriti na Allahovom putu!, ali nije rekao: "Ako Bog da", pa je samo jedna od njih rodila, i to polusakato dijete. Allahov Poslanik ﷺ je rekao: - Da je rekao: "Ako Bog da", rodilo bi mu se stotinu momaka i svi bi se borili na Allahovom putu."[4] Ovu verziju navodi jedino Ahmed.

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 3/82.

[2] Buharija u svom *Sahihu* 83/4/6639/*Fethu-l-bari*.

[3] Ibn Asakir u svom *Sahihu* 6/266/Tehzib i drugi.

[4] Ahmed u svom *Musnedu* 2/229/Haleb.

Imam Ahmed, također, navodi: "Abdurrezzak nam je pričao, da je čuo od Ma'mera, on od Ibn Tawusa, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Sulejman ibn Dawud je jednom prilikom rekao: - Noćas ću spavati sa stotinu žena, od kojih će svaka roditi muško dijete koje će se boriti na Allahovom putu! - ali je zaboravio reći: "Ako Bog da." Spavao je sa njima, ali mu je samo jedna rodila i to polusakato dijete. Allahov Poslanik ﷺ je rekao: - Da je rekao: "Ako Bog da", ne bi se prevario i postigao bi ono što je želio."[1]

Verziju sličnu ovoj navode Buharija i Muslim u svojim *Sahihima* od Abdurrezzaka, i dalje istim senedom.

Ishak ibn Bišr kaže: "Mukatil nam je pričao, da je čuo od Ebu ez-Zinada, i od Ibn Ebi Zinada, on od svoga oca, on od Abdurrahmana, a on od Ebu Hurejre, da je Sulejman ibn Dawud imao četiri stotine žena i šest stotina robinja, pa je jednog dana rekao: - Večeras ću spavati sa hiljadu žena, pa će svaka od njih zanijeti konjanika koji će se boriti na Allahovom putu! - ali nije rekao: "Ako Bog da." Spavao je sa njima, ali je samo jedna zatrudnila i rodila mu polusakato dijete. Allahov Poslanik ﷺ je rekao: - Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, da je rekao: "Ako Bog da", rodili bi mu se konjanici o kojima je govorio i borili bi se na Allahovom putu!"

Ali, ovaj sened je slab, jer se u njemu nalazi Ishak ibn Bišr, od koga se hadis ne može prihvatiti, tim prije što se ova verzija ne slaže sa vjerodostojnim hadisima.

Sulejman ﷺ je imao što nije niko prije njega, niti će Allah dati ikome poslije njega: vlast, carstvo i najrazličitije vojske. On je o tome rekao: *"Svega i svačega nam je dato."* (En-Neml, 16.) *"Gospodaru moj, oprosti mi i pokloni mi vlast kakvu niko nakon mene neće imati! Ti, uistinu, bogato daruješ."* (Sād, 35.) Riječi Allahovog Poslanika ﷺ potvrđuju da mu je to bilo dato.

Uzvišeni Allah, nakon što je opisao kakve mu je sve blagodati dao, kaže: *Ovo je Naš dar, pa ti oslobodi ili zadrži, nećeš zbog toga odgovarati!* (Sād, 39.), tj. daj kome hoćeš, a ne moraš kome nećeš. Nećeš biti odgovoran za to bogatstvo kako god sa njim da postupiš, jer ti je Allah dozvolio da s njim radiš kako hoćeš i neće te za to pitati.

Ovo je razlika između vjerovjesnika - vladara od poslanika - roba, koji nikome ništa ne može dati bez Allahove dozvole. Našem Poslaniku Muhammedu ﷺ je dato da bira jedno od toga dvoga, pa je odabrao da bude poslanik - rob. U nekim predajama se navodi da se po tom pitanju posavjetovao sa Džibrilom, pa mu je Džibril rekao da bude skroman, te je on ﷺ odabrao da bude poslanik - rob. Allah je dao hilafet i vlast njegovim sljedbenicima nakon njega sve do Smaka svijeta, tako da će jedan broj njegovih sljedbenika biti na pravom putu do Kijametskog dana - hvala Allahu na tome.

[1] Ahmed u *Musnedu* 2/275/Haleb.

Nakon što navodi dunjalučke blagodati koje je darovao Svome poslaniku Sulejmanu ﷺ, Uzvišeni spominje šta mu je pripremio na Ahiretu: obilnu i lijepu nagradu, blizinu kojom će se Njemu približiti, veliku pobjedu i počast pred Njim. To će se desiti na Dan proživljenja i obračuna, kao što Uzvišeni kaže: *On je, doista, blizak Nama i čeka ga krasno prebivalište!* (Sād, 40.)

Smrt Sulejmana ﷺ

Uzvišeni Allah kaže: *A kad smo odredili da umre, crv koji je bio rastočio štap njegov - upozorio ih je da je umro, i kad se on srušio, džinni shvatiše da ne bi na muci sramnoj ostali da su budućnost prozrijeti mogli!* (Sebe', 14.)

Ibn Džerir, Ibn Ebi Hatim i još neki navode od Ibrahima ibn Tahmana, on od Ataa ibn es-Saiba, on od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ rekao: "Kada bi Sulejman ﷺ klanjao, ugledao bi kako pred njim niče drvo, pa bi ga upitao: "Kako se zoveš?" Ono bi odgovorilo: "Tako i tako." Zatim bi ga upitao: "A čemu ti služiš?" Ako bi bilo za sađenje, presadio bi ga, a ako bi bilo ljekovito, pustio bi ga da raste. Dok je tako jednom klanjao, ispred sebe je ugledao jedno drvo, pa ga je upitao: "Kako se zoveš?" Ono mu odgovori: "El-Harub." Onda ga je upitao: "A čemu služiš?" "Za rušenje ovog hrama", odgovorilo je. Tada je Sulejman zamolio: "Gospodaru moj, sakrij od džinna moju smrt, kako bi ljudi znali da džinni ne poznaju gajb!" Od onog drveta je istesao štap i ostao naslonjen na njega godinu dana, a džinni su stalno radili. Kada je crv istočio štap i Sulejman pao, ljudi su shvatili da džinni ne bi ostali godinu dana u ponižavajućoj kazni da su poznavali gajb." Ibn Abbas je tako i čitao ovaj ajet: "Džinni su se zahvalili crvu i poslije su mu donosili vodu." Ovo je Ibn Džerirova verzija. U hadisu kojeg navodi El-Horasanija ima nekih neprihvatljivih stvari.

Hafiz Ibn Asakir ovu predaju navodi od Seleme ibn Kuhejla, a on od Se'ida ibn Džubejra, kao Ibn Abbasove riječi - što je vjerovatno i ispravnije. Allah, opet, najbolje zna.

Es-Sudejj u predaji koju navodi od Ebu Malika i Ebu Saliha, a oni od Ibn Abbasa i još nekih ashaba, kaže: "Sulejman ﷺ je imao običaj da se osamljuje u Jerusalimu, nekad po godinu, nekad po dvije, nekad po mjesec, nekad po dva, nekad više, a nekad manje od toga. Hranu i ostale potrepštine sam bi sa sobom ponio. Tako je učinio i ovaj put kad će umrijeti. Tada je svakog jutra, kada bi osvanuo, u Jerusalimu zaticao da je izraslo neko drvo, pa bi mu prišao i upitao ga: "Kako ti je ime?", a ono bi odgovaralo: "Tako i tako." Ako bi bilo za presaditi, on bi ga presadio, a ako bi bilo za lijeka, reklo bi: "Ja sam lijek za to i to."

Tako je bilo dok jednom nije izniklo drvo koje se zvalo El-Harub. On ga je upitao: "Kako ti je ime?", a ono je odgovorilo: "Ja sam El-Harub." Zatim ga je upitao: "A čemu služiš?", a ono mu je odgovorilo: "Niklo sam da bih srušilo ovaj Hram." Na to je Sulejman rekao: "Allah ga ne bi srušio dok sam živ i pred

mojim očima. Znači, ti mi najavljuješ smrt i rušenje Jerusalima." Zatim ga je iščupao i posadio u krugu Hrama, a onda stao da klanja, oslonivši se na svoj štap.

Tako je i umro, a da to šejtani nisu znali. Oni su radili, bojeći se da će izaći i kazniti ih. Šejtani su se znali sakupljati oko ćelije u kojoj je bio Sulejman. Ćelija je imala dva ulaza: jedan sprijeda, a drugi od pozadi. Šejtan koji bi htio otkazati poslušnost morao bi biti hrabar i na jedna vrata ući, a na druga izaći. Međutim, koji god šejtan bi pogledao u Sulejmana dok je bio u ćeliji, sagorio bi. Jedan od šejtana jednom je prošao kroz ćeliju i vidio da Sulejman ne daje glasa. Zatim je ponovo prošao i opet mu nije čuo glas. Tada je pogledao Sulejmana i vidio da je mrtav, pa je izašao i svijetu saopćio da je Sulejman umro. Tada su otišli do Sulejmanova tijela i iznijeli ga. Tu su našli i njegov "minse'et" - što na abesinskom znači "štap" i vidjeli da ga je crv rastočio. Pošto nisu znali prije koliko vremena je umro, onog crva su ponovo stavili u štap i pustili ga da ga rastače dan i noć. Na osnovu toga su izračunali da je Sulejman umro prije godinu dana. Tako ispada po Ibn Mes'udovom čitanju. Tako su džinni i šejtani čitavu godinu nakon Sulejmanove smrti radili a da nisu znali da je umro. Otuda su ljudi zaključili da džinni lažu da znaju gajb stvari, jer da znaju, znali bi i za Sulejmanovu smrt i ne bi godinu dana bili u patnji, radeći za njega. Na to ukazuju riječi Uzvišenog Allaha: *Crv, koji je bio rastočio njegov štap - upozorio ih je da je umro, i kad se on srušio, džinni shvatiše da ne bi na muci sramnoj ostali da su budućnost prozrijeti mogli.* Dakle, ljudima je postalo jasno da su im džinni lagali. Kaže se da su šejtani rekli crvu: "Da jedeš hranu, donosili bi ti najukusniju hranu, i da piješ, donosili bi ti najbolje piće! Zato ćemo ti donositi vodu i glinu." To su mu donosili gdje god je bio. Zar nisi primijetio zemlju u šupljini drveta? To je donose šejtani iz zahvalnosti prema crvu.

U ovoj predaji ima israilijjata, koji se kao takvi ne mogu ni prihvatiti ni odbaciti.

Ebu Dawud u poglavlju o sudbini kaže: "Osman ibn Ebi Šejbe nam je pričao, da je čuo od Kubejsa, on od Sufjana, on od El-A'meša, a on od Hajseme, da je Sulejman ibn Dawud rekao Meleku smrti: "Kada mi budeš htio primiti dušu, prethodno mi daj neki znak!" Pa mu je rekao: "Ni ja o tome ništa više od tebe ne znam. Samo mi se dostave knjige u kojima su imena onih koji trebaju umrijeti."

Asbeg ibn el-Feredž i Abdullah ibn Wehb prenose od Abdurrahmana ibn Zejda ibn Eslema, da je Sulejman rekao Meleku smrti: "Kad ti bude naređeno da mi primiš dušu, prethodno me obavijesti." Pa mu je došao i rekao: "Sulejmane, naređeno mi je da ti uzmem dušu i ostalo ti je samo malo da živiš." Tada je Sulejman naredio džinnima da mu naprave prostoriju od stakla, bez vrata, a on je naslonivši se na štap klanjao. Melek smrti je došao i uzeo mu dušu dok je bio naslonjen na štap. Sulejman ovo nije uradio bježeći od Meleka smrti, nego da bi džinni i dalje radili gledajući u njega i misleći da je još živ. Zatim je Allah poslao crva da rastoči njegov štap. Kada je crv rastočio štap

iznutra, štap se slomio, pa se Sulejmanovo tijelo srušilo. Kada su to džinni ugledali, otišli su. Na to ukazuju Njegove riječi: *Crv koji je bio rastočio štap njegov - upozorio ih je da je umro, i kada se on srušio, džinni shvatiše da ne bi na muci sramnoj ostali da su budućnost prozrijeti znali.*

Asbeg zatim dodaje: "Od drugih sam čuo da je crv cijelu godinu rastakao štap dok Sulejman nije pao." Slično se prenosi i od nekih učenjaka iz prvih generacija, a i kasnijih. Allah, opet, najbolje zna.

Ishak ibn Bišr navodi od Muhammeda ibn Ishaka, a on od Ez-Zuhrije i još nekih, da je Sulejman živio pedeset dvije godine i da je vladao četrdeset godina. Ishak kaže: "Ebu Rewk nam je pričao, da je čuo od Ikrime, a on od Ibn Abbasa, da je Sulejman vladao dvadeset godina."

Allah, opet, najbolje zna. Ibn Džerir kaže: "Sulejman ibn Dawud je ukupno živio pedeset i nekoliko godina."

Kaže se da je u četvrtoj godini svoje vladavine Sulejman ﷺ počeo graditi Jerusalim. Ibn Džerir kaže da je nakon njega njegov sin Ruhbuam vladao još sedamnaest godina, a onda je došlo do raspada Izraelskog carstva.

❀ ❀ ❀

IZRAELĆANSKI VJEROVJESNICI ZA KOJE SE NE ZNA PRECIZNO KADA SU ŽIVJELI, OSIM DA SU BILI IZMEĐU DAWUDA ﷺ I ZEKERIJJAA I JAHJAA

Jedan od njih je Ša'ja ibn Emsija. Muhammed ibn Ishak kaže da je živio prije Zekerijjaa i Jahjaa, i da je najavio dolazak Isaa i Muhammeda ﷺ. U njegovo doba Izraelćanima na prostorima Jerusalima vladao je Hizekija, koji se u svemu pokoravao Ša'jau i onome što mu je naređivao i onome što mu je zabranjivao.

Prilike Izraelćana u njegovo doba bile su se u znatnoj mjeri pogoršale. Vladar se bio razbolio tako što mu se na nozi pojavio opasan čir, dok je prema Jerusalimu nadirao tadašnji vladar Babilona, Senharib "sa šest stotina hiljada zastava", kako navodi Ibn Ishak.

Na to se svijet preplašio, pa je kralj Hizekija upitao poslanika Ša'jaa: "Šta ti je Allah objavio u pogledu Senhariba i njegove vojske?", pa mu je odgovorio: "Još mi ništa o njima nije objavljeno." Zatim mu je stigla objava da se Hizekiji približila smrt i da treba za svoga nasljednika odrediti koga on hoće. Kada mu je to poslanik saopćio, okrenuo se prema Kibli i klanjao, zahvalio se Allahu, i kroz suze mu uputio dovu izgovarajući je ponizno i skrušena srca: "Allahu moj, Gospodaru svih gospodara, Bože iznad svih božanstava, Svemilosni, Milostivi, Ti kojeg ne obuzima ni drijemež ni san, sjeti me se po mom trudu i po mom lijepom upravljanju Izraelćanima. Sve je to bilo od Tebe i Ti bolje od mene znaš i ono što sam tajno i ono što sam javno radio!"

Allah mu je uslišao dovu i smilovao se, pa je objavio Ša'jau da ga obraduje viješću da se Allah smilovao njegovom plaču i da mu je odgodio smrt za petnaest godina, te da će ga spasiti od njegovog neprijatelja Senhariba. Kada mu je to on rekao, nestala je bol, tegoba i tuga, pa je ponovo pao na sedždu i zamolio: "Allahu moj, Ti daješ vlast kome hoćeš a uzimaš je od koga hoćeš, uzdižeš koga hoćeš a ponižavaš koga hoćeš, Ti znaš i viđeno i neviđeno, Ti si Prvi i Posljednji, Pojavni i Skriveni, i Ti si onaj koji se odaziva i uslišava dovu nevoljnika!"

Kada je digao glavu sa sedžde, Allah je objavio Ša'jau da mu naredi da uzme smokvinog soka i da njime pomaže čir, pa će mu noga ozdraviti. Tako je i uradio, pa mu je noga zamladila.

Allah je zatim na Senharibovu vojsku poslao smrt pa su uništeni svi osim Senhariba i petorice njegovih ljudi, među kojima je bio i Bahtenessar (Nabukodonosor). Izraelćanski vladar je poslao po njih, naredio da se okovani provedu kroz cijelu carevinu. Ovoj kazni i poniženju bili su izloženi sedamdeset dana, pri čemu su dnevno dobijali po dvije ječmene pogačice za jelo. Zatim ih je strpao u tamnicu, pa je Allah ﷻ objavio Ša'jau da naredi vladaru da ih pusti i vrati odakle su i došli, kako bi svom narodu pokazali šta se sa njima desilo. Kada su se tamo vratili, Senharib je sakupio svijet i ispričao im šta im se desilo, pa su astrolozi i vračari rekli: "Govorili smo ti o njihovom Gospodaru i poslanicima, ali nas nisi poslušao! To je narod kome, zbog njihova Gospodara, niko ništa ne može." Tako ih je Allah Senharibovim slučajem uplašio. Senharib je sedam godina poslije toga umro.

Ibn Ishak zatim kaže: "Kada je izraelski kralj Hizekija umro, iza njega, među Izraelćanima, se pojavio nered i poroci svih vrsta. Uzvišeni Allah je objavio Ša'jau, pa je stao pred njih i počeo ih savjetovati, podsjećati na Allaha onako kako treba i upozoravajući ih na Njegovu moć i kaznu, ukoliko Mu ne budu poslušni i ukoliko Ga ne budu priznavali. Kada je završio govor, nasrnuli su na njega da ga ubiju, ali je on uspio pobjeći. Bježeći naišao je pored jednog drveta koje se rastupilo, pa je ušao u njega. Međutim, šejtan ga je sustigao, pa je dio njegove odjeće izvukao napolje da viri. Kad su to vidjeli, donijeli su pilu i prerezali drvo zajedno sa njim. Svi smo Allahovi i Njemu se vraćamo![1]

[1] Za ove događaje nemamo potporu u islamskim predajama. Dakle, to su israilijjati, a oni se apriori ne prihvaćaju kao istina, niti se za njih kaže da su laž, osim ako su u kontradikciji sa našim vjerodostojnim predajama.

أرميا عليه السلام
Eremija a.s.

EREMIJA IBN HALKIJA IZ LOZE LAWIJA IBN JAKUBA

Neki kažu da je on Hidr. Ed-Dahhak to prenosi od Ibn Abbasa. Međutim, ovo je garib predaja i kao takva ne može se prihvatiti. Ibn Asakir navodi: "U nekim predajama stoji da je on stao na krv Jahjaa ibn Zekerijjaa u Damasku, i rekao joj: "O krvi, uznemirila si svijet, stani! , pa je zastala i nestala."[1]

Ebu Bekr ibn Ebi ed-Dunja navodi: "Alijj ibn Ebi Merjem mi je pričao, da je čuo od Ahmeda ibn Habbaba, da je Abdullah ibn Abdurrahman rekao, da je Eremija upitao: "Gospodaru moj, koji robovi su ti najdraži?", pa mu je odgovorio: "Oni koji Me se najviše sjećaju. Oni koje sjećanje na Mene zaokuplja, pa nemaju kada misliti na druga stvorenja. Oni koje ne pokolebavaju misli o prolaznosti, niti se zavaravaju da će vječno živjeti. Oni kojima ne znači puno život na dunjaluku i obraduju se kada im se taj život završi. To su oni kojima ću ukazati Svoju ljubav i kojima ću dati više nego što i sami žele."

Rušenje Jerusalema

Uzvišeni Allah kaže: **A Musau smo Knjigu dali i uputstvom je sinovima Israilovim učinili: "Mjesto Mene - Gospodara drugoga ne uzimajte, *o potomci onih koje smo sa Nuhom nosili!" On je, doista, bio rob zahvalni. *I mi smo u Knjizi objavili sinovima Israilovim: "Vi ćete doista dva puta nered na Zemlji učiniti i preko mjere oholi postati. *I kad dođe vrijeme prve od te dvije prijetnje, poslat ćemo protiv vas robove Naše, silno moćne, oni će uzduž i poprijeko Zemlju vašu pregaziti i prijetnja će se ispuniti. *Zatim ćemo vam dati pobjedu protiv njih i pomoći ćemo vas imecima i sinovima, i učinit ćemo vas brojnijim. *Sve što činite - činite sebi, dobro i zlo. - A kad dođe vrijeme druge prijetnje, poslat ćemo ih da na licima vašim tugu i jad ostave i da u Hram kao i prvi put, ponovo provale i da sve što osvoje do temelja poruše. *I Gospodar će vam se vaš opet smilovati; ako vi ponovo započnete, započet ćemo i Mi. A Džehennem smo za nevjernike tamnicom učinili.* (El-Isrā', 2.- 8.)

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/384/Tehzib.

Wehb ibn Munebbih kaže: "Kada su se među Izraelćanima pojavili svakojaki grijesi, Allah je jednom njihovom poslaniku, po imenu Eremija, objavio da ustane i ode među svoj narod i da im kaže da imaju srca ali njima ne shvaćaju, da imaju oči ali ne vide, da imaju uši ali ne čuju, i da se Allah zahvaljujući dobru njihovih predaka, sažaljava na njihove potomke. Allah mu je dalje objavio da ih upita kakvi su bili rezultati poslušnosti prema Njemu i je li iko bio sretan - ko Mu je bio nepokoran, i nesretan - ko Mu je bio pokoran? Poslanik im je dalje rekao da se i životinje prisjećaju svoga zavičaja pa se tamo vraćaju, a da su oni pogazili sve blagodati koje su date njihovim precima i počeli počast tražiti na drugom mjestu.

Dalje im je rekao da su njihovi učeni ljudi zaboravili na obaveze prema Bogu a pobožnjaci su počeli obožavati druge mimo Njega, da se isposnici ne pridržavaju onoga što znaju, a vladari poriču i Boga i Njegove poslanike, tajeći lukavstva u svojim srcima i prepuštajući jezike lažima. Gospodar se kune Svojom svemoći da će na njih poslati narode koji neće razumjeti njihov jezik, koji ih neće poznavati niti se smilovati nad njihovim plačem. On će im poslati nemilosrdnog vladara sa brojnom vojskom poput oblaka i povorke sa svih strana, čije će se zastave vihoriti poput orlova kad lete, a konjica jurišati poput ptica grabljivica. Oni će građevine još jednom do zemlje porušiti, a naselja opustošiti. Teško Jerusalemu i njegovim stanovnicima! Tako ću ih izložiti ubijanju i ropstvu! Tako će se nakon svadbenih pjesmi začuti krici, nakon rzanja konja zavijanje vukova, nakon raskoša po dvorovima, jazbine za zvijeri, umjesto raskošnih svjetiljki dim buktinja, poniženje nakon dostojanstva i ropstvo nakon blagostanja! Sigurno ću miris njihovih žena zamijeniti prašinom, a umjesto jahanja na udobnim sedlima ići će pješke. Sigurno ću njihova tijela učiniti đubrivom za zemlju, kosti da ih prži Sunce! Sigurno ću ih podvrgnuti najrazličitijim patnjama, a onda narediti nebu da bude željezni svod, a Zemlja kao od bakra izljevena, pa kad kiša i padne, Zemlja neće rađati, a ako nešto kroz bakar i prođe, to će biti iz Moje milosti prema životinjama! Padavine neće padati u vrijeme sjetve, nego tek u vrijeme žetve! Ako nešto i posiju daću da to oboli, a ako šta i ostane uzeću bereket od toga! Ako Me budu molili neću im se odazvati, ako budu tražili neću im dati, ako budu plakali neću im se smilovati, a ako Mi se skrušeno obrate Ja ću okrenuti lice od njih!"

Ovo je citat Ibn Asakira.[1]

Ishak ibn Bišr navodi: "Idris nam je pričao da je Wehb ibn Munebbih rekao: "Kada su se kod Izraelćana svakojaki poroci pojavili, Allah im je poslao Eremiju, pa su bili neposlušni i počeli ubijati poslanike. Tada je Allah dao da Nabukodonosor počne razmišljati da krene protiv njih i napadne ih, jer je Allah htio da ih preko njega kazni. Tada je Allah objavio Eremiji: "Ja ću uništiti Izraelćane i osvetiti im se, pa idi na stijenu jerusalimsku, pa će ti tamo

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/388, 389, 390/Tehzib.

doći Moja objava i zapovijed. On je otišao tamo, pocijepao svoju odjeću, posuo se prašinom po glavi, pao na sedždu i zamolio: "Gospodaru moj, volio bih da me majka nije ni rodila, nego što si me odredio da budem posljednji poslanik Izraelćanima, pa da se zbog mene razruši Jerusalim i nastradaju Izraelćani." Na to mu je Gospodar rekao: "Podigni glavu!", pa ju je podigao i kroz plač upitao: "Gospodaru, kojeg ćeš sad tiranina na vrat natovariti?" "Obožavaoce vatre", odgovorio je, "oni se ne boje Moje kazne i ne nadaju se Mojoj nagradi. Ustani, Eremija, i poslušaj šta ću ti o tebi i Izraelćanima reći: Odabrao sam te prije nego što sam te stvorio, blagoslovio te prije nego što sam te oblikovao u utrobi majke, učinio te čistim prije nego što sam te izveo iz materice, počeo ti se obraćati prije nego što si odrastao, i odabrao te za veliku stvar prije nego što si postao zreo! Zato budi uz vladara i upućuj ga!" Tako je bio uz vladara i upućivao ga. Objava od Allaha mu je silazila, dok poroci nisu prevršili svaku mjeru i Izraelćani zaboravili kako ih je Allah spasio od neprijatelja Senhariba i njegove vojske. Tada je Allah objavio Eremiji: "Ustani i ispričaj im što ti naređujem. Podsjeti ih na Moje blagodati prema njima i objasni im šta se dešava sa njima!" Eremija je na to rekao: "Gospodaru moj, ja sam slab ako me Ti ne ojačaš, nemoćan ako me Ti ne pomogneš, griješnik ako me Ti ne uputiš, sićušan ako me Ti ne osnažiš i bijedan ako me ti ne uzdigneš!" Allah ga je upitao: "Zar ne znaš da se sve dešava Mojom voljom, a Ja stvaram i određujem, da su sva srca i jezici u Mojoj vlasti i da ih okrećem kako Ja hoću, pa su mi pokorni? Ja sam Onaj kome ništa nije slično. Mojom riječju su nastala nebesa i Zemlja i ono što je na njima! Zar ne znaš da je ispravno vjerovati samo u Mene i da sva moć pripada samo Meni, da ono što je kod Mene ne poznaje niko osim Mene. Ja sam Onaj koji se obraća morima, pa moje riječi razumiju, koji naređujem pa izvršavaju Moje zapovijedi, koji im je odredio granice, pa iz njih ne izlaze. Ona nose valove poput brda, ali kada dođu do granice koju sam im odredio, zaustavljaju se ponizno priznajući Moje naređenje? Zar ne znaš da sam uz tebe iako nisam kod tebe, da sam te poslao Svojim stvorenjima da im preneseš Moje poslanice i zaslužiš nagradu svih onih koji te budu slijedili, bez umanjivanja njihove nagrade? Idi svome narodu, stani pred njih i reci im: "Allah vas se sjeća po dobru vaših predaka, pa vas je u životu ostavio. O potomci poslanika! Šta su vaši preci doživjeli zato što su Meni bili pokorni, a šta ste vi doživjeli zato što ste mi neposlušni? Jeste li ikoga vidjeli da se usrećio ako je prema Meni bio neposlušan? Znate li ikoga sretnog da je Meni bio nepokoran? I životinje se vraćaju svojim zavičajima kada se sjete njihovih ljepota, a vi uživate u onome što vas vodi propasti, zaboravljajući čime sam sve počastio vaše pretke, i tražite počast na drugoj strani! Vaši rabini i učenjaci su Moje robove uzeli sebi za sluge. Od njih su napravili svoje robove i prema njima ne postupaju po Mojoj Knjizi, pa su ih odvratili od Mene i od sjećanja na Mene i Moje zakone, i zaveli su ih, pa su Moji robovi pokorni njima onako kako to samo Meni trebaju biti, a pokornošću prema njima su nepokorni prema Meni.

Vaši vladari i pretpostavljeni su nezahvalni na Mojim blagodatima. Oni se ne boje Moje kazne i dunjaluk ih je zaveo do te mjere da su zabacili Moju Knjigu i zaboravili obećanje Meni dato. Oni iskrivljuju Moju Knjigu, dižu se protiv Mene i napadaju Moje poslanike! Neka je slavljena Moja uzvišenost, Moja veličanstvenost i Moja veličina! Da li je Meni potreban sudrug u Mojoj vlasti? I da li je ikome potrebno da se njemu pokorava i time Meni bude nepokoran? I da li je Meni trebalo da stvaram robove i da ih poslije učinim bogovima pored Mene, ili da ikome dozvolim da bude pokoran nekome onako kako to treba biti samo prema Meni?

Vaši pobožnjaci i poznavaoci vjerozakona izučavaju ono što oni odaberu. Pokoravaju se vladarima i slijede ih u novotarijama koje uvode u Moju vjeru. Pokoravaju im se u onome čime griješe prema Meni i ispunjavaju zavjete prema njima kojima krše zavjete prema Meni! Zato su oni neznalice pored svega svoga znanja i ne koriste se ničim što su naučili iz Moje Knjige.

Potomci naših poslanika su okahareni i podlegli iskušenjima. Oni se sa ostalim svijetom upuštaju u što ne bi smjeli. Priželjkuju Moju pomoć kao što sam pomogao njihovim precima i očekuju počast koju sam njima ukazao. Oni neiskreno i bez razmišljanja tvrde da su oni najpreči, a zaboravljaju koliko su njihovi preci saburili, koliki trud su radi Mene ulagali kada je svijet bio zaveden, i koliko su svoje krvi i života žrtvovali, sabureći i potvrđujući Istinu sve dok se nije ojačala i osnažila Moja vjera!

Ja sam sa velikim strpljenjem postupao prema njima ne bi li Me se zastidjeli i vratili Mi se, prelazio sam preko njihovih grešaka, davao im duge živote i pravdao ih ne bi li se oni dosjetili. Svo to vrijeme davao sam im kišu sa neba, bilje iz zemlje, zdravlje u tijelu i pomagao ih protiv neprijatelja, a oni su bili sve više neposlušni i udaljavali se od Mene! Pa dokle tako? Je li to oni Mene izigravaju, Mene izazivaju, Mene varaju i protiv Mene se okreću? Kunem se Svojom veličinom: Sigurno ću im dati takva iskušenja da se ni mudrac neće moći snaći i da će uzalud biti mišljenje razumnih i mudrost mudrih! Zatim ću sigurno nad njima vlast dati tvrdokornom silniku i oholom vladaru, kojem ću dati da bude strašan. Iz njegova srca ću iščupati samilost i sažaljenje, i daću da ga slijedi većina ljudi, poput noćne tmine! Vojnika će imati poput oblaka, povorke će mu stizati sa svih strana, vihorenje njegovih zastava će biti poput leta orlova, a konjica poput velikih jata ptica! Oni će građevine ponovo srušiti a sela ostaviti pustim. Na Zemlji će veliki nered napraviti i sve će porušiti do čega god dođu! Bit će okorjelih srca, ni na koga neće obraćati pažnju, niti pokazivati sažaljenje ili samilost, neće gledati ni slušati nikoga! Ulicama će tako jako uzvikivati da će to ličiti na riku lavova, pa će se kože ježiti od straha od njih a blagi ljudi će pamet gubiti kada ih čuju! Govorit će nerazumljivim jezicima, a lica će im biti gruba i nepoznata. Tako Mi Moje veličine, sigurno ću dati da iz njihovih kuća nestane Mojih knjiga i Moga blagoslova. Sigurno ću dati da njihova sastajališta opuste od razgovora i

predavanja, i sigurno ću dati da im se hramovi ne podižu i da se ne obilaze! Oni su ih radi drugih, a ne radi Mene, uljepšavali i u njima su se molili i činili ibadet samo zato da bi preko vjere dunjaluk stekli! U njima su izučavali i stjecali saznanja radi nečeg drugog, a ne radi vjere i rada po njoj! Sigurno ću njihovim vladarima dati poniženje nakon veličine, strah umjesto sigurnosti, siromaštvo umjesto bogatstva, glad umjesto blagostanja, različite nevolje umjesto zdravlja i izobilja, grubu odjeću i sukno umjesto svile i kadife, leševe ubijenih umjesto lijepih i pametnih osoba, i bukagije, lance i okove umjesto kraljevskih odora!

Zatim ću im dati ruševine umjesto prostranih dvoraca i utvrđenih tvrđava i kula; zavijanje vukova umjesto hrzanja konja; umjesto svjetlosti svjetiljki dim požara; umjesto druželjubivosti divljinu i pustoš! Zatim, sigurno ću njihovim ženama dati željezne okove umjesto zlatnih narukvica i ogrlica od bisera i dragulja, prašinu i prljavštinu umjesto mirisa i mošusa, gaženje preko rijeka i tumaranje noću po ulicama umjesto putovanja u sedlima, i nezadovoljne duše, lutanja, ulice i otkrivanje lica umjesto ženskih odaja i zarova! Zatim ću ih sigurno namučiti različitim vrstama kazni, koje će stići i onoga ko pobjegne na neko visoko mjesto! Ja ću doista iskazati počast onome ko Mene poštuje, a poniziti onoga ko Mene ponižava.

Zatim ću sigurno nebu i Zemlji narediti pa će ispod neba biti sloj željeza, a na Zemlji sloj bakra, tako da iz neba neće padati kiša, a iz Zemlje neće nicati usjevi! A ako i padne nešto kiše, Ja ću poslati zarazu na to što nikne, a ako od toga nešto i ostane, uzet ću bereket iz njega! Ako Me budu zvali neću im se odazvati, ako Mi budu nešto tražili neću im dati, ako budu plakali neću se na njih sažaliti, ako Mi se ponizno obrate Ja ću okrenuti lice od njih, a ako Mi kažu: Allahu naš, Ti si Svojom milošću i dobrotom stvorio i nas i naše pretke prije nas, zato što si nas Sebi odabrao, pa si nam dao poslanike, Knjigu i hramove, dao si nam vlast i upravu na Zemlji, Svojom blagodati si i nas i naše pretke odgojio da budemo skromni i Svojom milošću si i nas i njih sačuvao kada smo postali oholi, Ti daješ blagodati ako se i pokvarimo, pa nemoj Ti promijeniti Svoje postupke ako se mi i promijenimo, i upotpuni nam Svoju blagodat, dobrotu, dar i dobročinstvo! Ako Mi oni tako kažu, Ja ću im reći: - Ja prvi Svojim robovima ukažem milost i dam Svoje blagodati. Pa ako to oni prihvate, Ja to upotpunim, ako traže još Ja im dam još, ako budu zahvalni Ja im to uduplam, a ako se promijene onda se i Ja promijenim! Ako se oni ne promijene Ja se rasrdim, a ako se rasrdim Ja i kažnjavam - ništa se ne može Mojoj srdžbi suprotstaviti!"

Ka'b kazuje: - Zatim je Eremija zavapio: "Tvojom milošću evo učim od Tebe. A da li ja to zaslužujem, jer ja nisam vrijedan i nisam dostojan da govorim pred Tobom. Samo si me Ti Svojom milošću ostavio u životu do današnjeg dana. A nema nikoga od mene prečeg da se boji ove prijetnje i kazne, jer si mi Ti dao da živim i boravim među ovim grešnicima i oni su u

mojoj blizini prema Tebi griješili a da ih nisam promijenio i odvratio od toga! Ako me kazniš, to sam i zaslužio, a ako mi se smiluješ, to i očekujem od Tebe. Zatim je zamolio: - Gospodaru moj, slavljen neka si i hvaljen i veličanstven i uzvišen! Gospodaru moj, zar ćeš uništiti ovo boravište i njegovu okolinu, a ono je boravište Tvojih poslanika i mjesto silaska Tvoje objave? Gospodaru moj, slavljen neka si i hvaljen i veličanstven i uzvišen, ako i srušiš ovaj hram i ostale građevine i džamije koje su sagrađene radi sjećanja na Tebe! Gospodaru moj, slavljen neka si i hvaljen i veličanstven i uzvišen ako i pobiješ ovaj narod i ako ih kazniš! Ali, oni su potomci Tvoga miljenika Dawuda! Gospodaru moj, koja naselja i koji narodi će biti sigurni od Tvoje prijetnje i kazne ako to neće biti potomci Tvoga miljenika Ibrahima, sljedbenici Tvoga sugovornika Musaa i narod Tvoga namjesnika Dawuda? Zar ćeš nad njima ovlastiti one koji vatru obožavaju?" Allah mu na to odgovori: - O Eremija, onaj ko je Meni neposlušan neka očekuje moju kaznu! Ja sam tom narodu dao počast zato što su Mi bili pokorni, a da to nisu bili, Ja bih ih nastanio tamo gdje neposlušni trebaju živjeti - osim ako bi ih sustigla Moja milost."

Eremija tada reče: "Gospodaru moj, Ibrahima si odabrao za Svoga miljenika i njime si nas sačuvao, a Musaa si Sebi približio radi razgovora, pa Te molimo da nas sačuvaš, a ne da nas kazniš i naše neprijatelje nad nama ovlastiš!" A Allah mu objavi: "O Eremija, Ja sam te blagoslovio još u utrobi tvoje majke i dao ti da živiš do današnjeg dana. Da se tvoj narod brinuo o jetimima, siromasima, bijednicima i putnicima, Ja bih ih pomogao i kod Mene bi zaslužili Džennet u kojem ima divnih voćki i pitke vode - voda je tamo stalno čista, a voće se ne kvari i ne može ga nestati! Ali, moram ti se požaliti na Izraelćane: Ja sam im bio poput brižnog pastira; uvijek sam od njih otklanjao sušu i svaku nevolju; davao sam im svega u izobilju, a oni su postali poput ovnova koji se tuku! Teško njima! I opet: Teško njima! Ja ukazujem počast onome ko Mene poštuje, a ponižavam onoga ko Mene hoće poniziti. Generacije prije njih su sakrivale griješenje prema Meni, a ovaj narod se s tim ponosi, pa javno griješe u hramovima, na ulicama, na vrhovima brda i u hladu drva, tako da Mi se na njh puno žale i nebo i Zemlja i brda, a životinje su od njih pobjegle u najudaljenije krajeve Zemlje. Nikako ne prestaju sa tim i nimalo se ne koriste onim što su naučili iz Knjige."

Kada im Eremija prenese poruku od Allaha i kada čuše za prijetnju i kaznu u njoj, oni se uzbuniše, utjeraše ga u laž i optužiše ga, govoreći mu: "Lažeš i puno na Allaha izmišljaš tvrdeći da će Allah na svojoj Zemlji i u svojim hramovima dokinuti Svoju Knjigu i robovanje i obožavanje Njega! A ko će Ga onda obožavati ako na Zemlji ne ostane ni jedan pobožnjak, hram ili Knjiga? Zaista si krupnu stvar slagao na Allaha i sigurno te je ludilo spopalo!" Zatim ga ščepaše, okovaše i u tamnicu baciše. Tada Allah posla na njih Nabukodonosora, pa im on priđe sa svojim vojskama i opkoli ih, pa se desi ono što je Uzvišeni

rekao: *pa će oni pregaziti vaše kuće* (El-Isrā', 5) Tj. nakon što im je dodijala opsada, oni pristadoše na njegovu vlast i otvoriše im kapije i pustiše ih unutra. Na to se misli u riječima: *pa će oni pregaziti vaše kuće!* Nabukodonosor postupi prema njima kao bezbožnik i tiranin: jednu trećinu pobi, drugu trećinu uze u ropstvo, a ostavi samo ostarjele, iznemogle i slabe. Na njih je navalio konjicom, srušio je Bejtu-l-makdis, poveo sa sobom mladiće, žene je ostavio na ulicama otkrivene, pobio je borce, razrušio je tvrđave i porušio hramove, a spalio Tewrat. Zatim je upitao za Danijala, koji je već imao Knjigu. Kada su ga pronašli, on je već bio umro, pa mu je njegova porodica iznijela Knjigu koju Nabukodonosor dokrajči. A od Danijalove porodice su bili: Danijal ibn Hazekiel mlađi, Mišail, Azrail i Mihail. Danijal ibn Hazekijel je naslijedio Danijala starijeg. Tako je Nabukodonosor ušao u Jerusalim, opustošio cijeli Šam i pobio Izraelćane do te mjere da ih je skoro potpuno uništio. Kada je to uradio, vratio se noseći njihova blaga i vodeći sa sobom zarobljene. Među njima je bilo devedeset hiljada dječaka, potomaka njihovih učenjaka i vladara. On je u jerusalimskoj džamiji napravio smetljište i tu je klao svinje! Zarobljeni dječaci su bili: sedam hiljada Dawudovih potomaka, jedanaest hiljada potomaka Jusufa ibn Jakuba i njegovog brata Benjamina, osam hiljada potomaka Ejše ibn Jakuba, četrnaest hiljada potomaka Zubalona i Neftalija ibn Jakuba, četrnaest hiljada potomaka Dana ibn Jakuba, osam hiljada potomaka Jistahra ibn Jakuba, dvije hiljade potomaka Zijuna ibn Jaua, četiri hiljade potomaka Rubila i Lawija, i dvanaest hiljada ostalih Izraelćana. On je sa njima otišao u Babilon.

Ishak ibn Bišr kaže da je Wehb ibn Munebbih kazivao: "Nakon što je to uradio, rečeno mu je: "Među njima je bio jedan koji ih je upozoravao na ovo što im se desilo, koji im je tebe nagovijestio i o tebi im govorio. On im je predskazao da ćeš ih ubijati, da ćeš porobiti njihovo potomstvo, da ćeš im porušiti džamije i da ćeš im popaliti hramove. Međutim, oni su ga u laž utjerivali i optuživali, pa su ga pretukli, okovali i u tamnicu bacili." Na to Nabukodonosor naredi da se Eremija dovede iz zatvora, pa ga upita: "Jesi li zaista upozoravao svoj narod na ovo što im se desilo?" On odgovori da jeste, a on ga upita: "A odakle si znao za to?" On mu odgovori: "Allah me je njima poslao, ali su me oni u laž utjerivali." On ga opet upita: "Poricali su te, tukli i u tamnicu bacili?" On odgovori: "Da." A on reče: "Kako je loš narod koji poriče svoga poslanika i poslanicu svoga Gospodara! Ako hoćeš ostani kod mene pa ću te paziti i častiti, a ako hoćeš vrati se u svoj kraj, ja ti garantiram sigurnost." Eremija mu na to reče: "Ja sam pod Allahovom zaštitom neprestano od kako sam u nju ušao. Da i Izraelćani nisu izašli iz nje, ne bi se bojali ni tebe niti nekog drugog, niti bi im ti mogao išta uraditi." Kada je Nabukodonosor čuo ove riječi od njega, pustio ga je, pa se on nastanio u Jerusalimu, na svom području.

U ovoj predaji ima mudrih, poučnih i zadivljujućih stvari, ali je ona čudna zato što se pripisuje Arapima.

Hišam ibn Muhammed ibn es-Saib el-Kelbi kaže: "Nabukodonosor je bio namjesnik perzijskog kralja Lehrasiba i vladao je prostorom od Ehvaza do Bizanta. On je izgradio grad Belh, koji se zove i el-Hansa'. Lehrasib je također vodio rat protiv Turaka, pa ih je satjerao na vrlo mali prostor. Zatim je poslao Nabukodonosora u Šam da bi se borio protiv Izraelćana; ali, kada je on došao u Šam, njegovi stanovnici su sa njim sklopili mir." Neki opet kažu da je Behmen, perzijski kralj nakon Beštasiba ibn Lehrasiba, poslao tamo Nabukodonosora i to zato što su se Izraelćani suprotstavljali njegovim izaslanicima.

A Ibn Džerir navodi od Junusa ibn Abdula'laa, on od Ibn Wehba, on od Sulejmana ibn Bilala, on od Jahjaa ibn Se'ida el-Ensarije, a on od Se'ida ibn el-Musejjeba, da je Nabukodonosor, došavši u Damask, zatekao krv kako izvire na smetljištu, pa je upitao stanovnike: "Otkud ova krv?" Oni su mu odgovorili: "To smo zatekli još od naših predaka - kada god se tu nađe smeće, pojavi se i krv." Tu je on ubio sedamdeset hiljada muslimana i nemuslimana, pa je krv stala.

Ovaj sened je ispravan do Se'ida ibn el-Musejjeba. Naprijed su navedene riječi hafiza Ibn Asakira, koje ukazuju na to da je ta krv bila od Jahjaa ibn Zekerijjaa. Međutim, to nije tačno, jer je Jahja ibn Zekerijja živio određeno vrijeme nakon Nabukodonosora. Dakle, jasno je da je to krv nekog prethodnog poslanika, ili nekog dobrog čovjeka ili nekog drugog, koga Allah bolje zna.

Hišam ibn el-Kelbi kaže: "Kada je Nabukodonosor došao u Jerusalim, tadašnji vladar, koji je bio iz Dawudove loze, sklopio je sa njim primirje i tako ga odvratio od Izraelćana. Nabukodonosor je uzeo od njih neke ljude kao taoce i vratio se; ali, kada je stigao do Tiberijskog jezera čuo je da su se Izraelćani pobunili protiv svog vladara i ubili ga, zato što je sklopio mir sa njim. Na to je poubijao taoce, vratio se i silom zauzeo Jerusalim, pobio pobunjenike a njihovo potomstvo odveo u ropstvo.

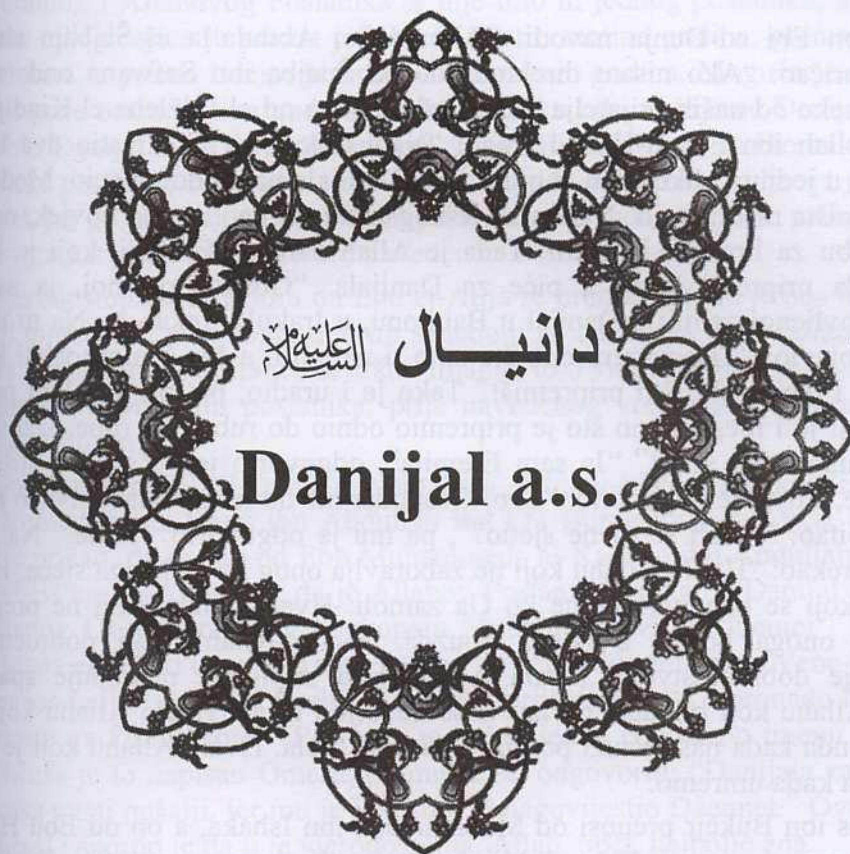
On zatim kaže: "Čuli smo da je Nabukodonosor u zatvoru pronašao poslanika Eremiju i da ga je oslobodio. On mu je ispričao šta se sa njim desilo, da je upozoravao svoj narod na opasnost, pa su ga u laž utjerivali i bacili ga u tamnicu. Na to je Nabukodonosor rekao: - Kako je loš narod koji je neposlušan Božijem poslaniku! Zatim ga je pustio i lijepo prema njemu postupio. Nakon toga, oko njega su se okupili nemoćni Izraelćani i rekli: - Mi smo zaista zlo radili i nepravedni bili. Kajemo se Uzvišenom Allahu za ono što smo radili, pa zamoli Allaha da nam oprosti. On je zamolio Allaha da im oprosti, ali mu je On objavio: - Ako istinu govore neka sa tobom ostanu u ovom gradu. Kad im je saopćio šta im je Allah odredio oni su rekli: - Kako ćemo ostati u ovom gradu, kada je on srušen i kada se Allah već rasrdio na njegove stanovnike!, odbivši da ga poslušaju."

Ibn el-Kelbi kaže: "Od tada su se Izraelćani razišli po svijetu, pa su se neki nastanili u Hidžazu, neki u Jesribu (Medini), neki u Mekki, dok su neki otišli u Egipat. Nabukodonosor se tada pismom obratio egipatskom vladaru sa

zahtjevom da ih otuda protjera, ali je ovaj odbio da to učini, pa je Nabukodonosor krenuo sa vojskom protiv njega, pobijedio ga i odveo ih u ropstvo. Zatim je nastavio pohod prema zemljama magriba, odakle se vratio, vodeći sa sobom veliki broj zarobljenika iz Sjeverne Afrike, Egipta, Jerusalima, Palestine i Jordana, među kojima je bio i Danijal.

Ja na to dodajem: Prema onome što kaže Wehb Ibn Munebbih, to je bio Danijal ibn Hazekijal mlađi, a ne stariji. Allah najbolje zna.

دانيــال عليه السلام

Danijal a.s.

KAZIVANJE O DANIJALU ﷺ

Ibn Ebi ed-Dunja navodi: "Ahmed ibn Abdula'la eš-Šejbani nam je pričao: "Ako nisam direktno čuo od Šuajba ibn Safwana onda mi je neko od naših prijatelja prenio od njega, a od el-Edžleha el-Kindija, da je Abdullah ibn Ebi el-Huzejl rekao: "Nabukodonosor je uhvatio dva lava i bacio ih u jednu veliku rupu, a onda uzeo Danijala pa ga dole bacio. Međutim, oni mu ništa nisu učinili. Nakon izvjesnog vremena kao i svaki čovjek, osjetio je potrebu za hranom i pićem. Tada je Allah naredio Eremiji, koji je bio u Šamu da pripremi hranu i piće za Danijala. "Gospodaru moj, ja sam u Blagoslovljenoj zemlji a Danijal u Babilonu, u Iraku!", rekao je. Na to mu je Allah objavio: "Ti pripremi ono što smo ti naredili, a Mi ćemo poslati ko će odnijeti i tebe i ono što pripremiš!" Tako je i uradio, pa mu je Allah poslao onog koji je i njega i ono što je pripremio odnio do ruba one rupe. Danijal je tada upitao: "Ko si ti?" "Ja sam Eremija", odgovorio je. "Zašto si došao?", upitao je, a ovaj je odgovorio: "Tvoj Gospodar me do tebe poslao." Na to je on, opet, upitao: "Allah se mene sjetio?", pa mu je odgovorio: "Jeste." Na to je Danijal rekao: "Hvala Allahu koji ne zaboravlja onog ko se Njega sjeća. Hvala Allahu koji se odaziva onome ko Ga zamoli. Hvala Allahu koji ne prepušta drugom onoga ko se u Njega pouzda. Hvala Allahu koji dobročinstvo nagrađuje dobročinstvom. Hvala Allahu koji strpljenje nagrađuje spasom. Hvala Allahu koji otklanja od nas naše nevolje i brige. Hvala Allahu koji nas čuva i onda kada nas rastuži pomisao na naša djela. Hvala Allahu koji je naša uzdanica kada umremo."

Junus ibn Bukejr prenosi od Muhammeda ibn Ishaka, a on od Ebu Halida ibn Dinara, da mu je Ebu el-Alije pričao: "Kada smo osvojili Tustar, u Hurmuzanovoj kući smo između ostalog našli jedan ležaj na kome je ležao jedan mrtvac, sa knjigom pored glave. Knjigu smo odnijeli Omeru ibn el-Hattabu, pa je pozvao Ka'ba, pa ju je preveo na arapski jezik. Ja sam bio prvi Arap koji ju je pročitao. Čitao sam je kao i Kur'an. Tada sam upitao Ebu el-Alija: "A šta je bilo u njoj?", pa mi je rekao: "O našim životima i događajima, te o našim govorima i o onome što se još nije dogodilo." Zatim sam ga upitao: "A šta ste uradili sa mrtvacem?" "U toku dana smo iskopali trinaest razasutih mezarova, pa smo ga navečе pokopali u jedan od njih, a zatrpali svih trinaest, kako bi ga sakrili od svijeta da ga ne iskopaju." Ja sam ga opet upitao: "A šta su htjeli od njega?" On je odgovorio: "Kada bi bila suša oni bi ga iznijeli na

ležaju, pa bi im pala kiša." "Šta ste zaključili, ko je bio taj čovjek?, upitao sam, pa je rekao: "Čovjek po imenu Danijal." "Šta ste primijetili, koliko je prošlo od njegove smrti?", upitao sam. "Tri stotine godina", odgovorio je, a ja sam ponovo upitao: "Ništa se na njemu nije izmijenilo?" "Ništa, osim nešto kose sa glave, jer tijela poslanika ne truhnu u zemlji i životinje ih ne jedu", odgovorio je.

Ovaj sened je ispravan sve do Ebu el-Alije. Međutim, ako je tačno da je onaj čovjek umro prije tri stotine godina, onda to nije poslanik, nego neki dobar čovjek. Prema hadisu koji se nalazi u Buhariji, između Isaa sina Merjeminog i Allahovog Poslanika ﷺ nije bilo ni jednog poslanika, a razmak između njih dvojice je prema jednim bio četiri stotine godina, prema drugim šest stotina, a prema trećim šeststotina i dvadeset godina. Moguće je da je on umro i prije osam stotina godina, što bi otprilike bilo u vrijeme Danijala. Ako je to bio Danijal onda se slaže vrijeme. Međutim, možda je to bio neko drugi, bilo neki poslanik, bilo neki evlija. Ipak, najviše se pretpostavlja da je to bio Danijal, jer ga je perzijski vladar uhapsio, pa je on jedno vrijeme proboravio u njegovom zatvoru, kao što je već navedeno.

Vjerodostojnim senedom od Ebu el-Alija se prenosi da mu je nos bio jedan pedalj dugačak. Pored toga, dobrim senedom se od Enesa ibn Malika prenosi da mu je dužina nosa bila jedan aršin. Imajući to u vidu, moguće je da se radi o jednom od davnašnjih poslanika, prije navedenog vremena. Uzvišeni Allah, opet, najbolje zna.

Ebu Bekr ibn Ebi ed-Dunja u svom djelu *Ahkamu-l-kubur* navodi: "Ebu Bilal Muhammed ibn el-Haris ibn Abdullah ibn Ebi Burde ibn Ebi Musa el-Eš'ari nam je pričao, da je čuo od Ebu Muhammeda el-Kasima ibn Abdullaha, on od Ebu el-Eš'asa el-Ahmerija, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Danijal je molio Uzvišenog Gospodara da ga pokopaju Muhammedovi sljedbenici". Kada je Ebu Musa el-Eš'ari osvojio Tustar, našao ga je u jednom tabutu. Vene i arterije su mu još radile! Allahov Poslanik ﷺ je još prije rekao: "Ko pronađe Danijala, obradujte ga Džennetom!" Pošto ga je našao jedan čovjek po imenu Hurkus, Ebu Musa je to napisao Omeru, pa mu je on odgovorio: "Danijala zakopaj, a Hurkusa meni pošalji, jer mu je Poslanik ﷺ nagovijestio Džennet." Ova verzija je mursel i sporno je da li je vjerodostojna. Allah, opet, najbolje zna.

Ibn Ebi ed-Dunja zatim navodi: "Ebu Bilal nam je pričao, da je čuo od Kasima ibn Abdullaha ibn Anbesea ibn Se'ida, učenog čovjeka, da je Ebu Musa uz Danijala našao jednu knjigu i jedan vrč sa lojem, nešto dirhema i njegov pečat. Ebu Musa je o tome obavijestio Omera, pa mu je Omer poslao poruku da Knjigu pošalje njemu s komadom loja, a da se s ostatkom liječe muslimani koji su uz njega, da dirheme podijele među sobom, a da pečat zadrži za sebe."

U više verzija Ibn Ebi ed-Dunja dalje navodi da je Musa kad je pronašao Danijala, prišao mu, zagrlio ga i poljubio. Zatim je poslao pismo Omeru u kome mu je sve napisao, između ostalog da je uz njega našao sandučić sa

približno deset hiljada dirhema. Taj novac je svijetu pozajmljivao. Oni koji ga ne bi vratili, razbolili bi se. Omer mu je naredio da Danijala okupa vodom i lotosom, da ga zamota u ćefine i zakopa ne kazujući nikome gdje je to mjesto. Naredio je da se novac stavi u Bejtu-l-mal (državnu kasu), a da mu se sandučić donese, pa mu je iz njega poklonio pečat.

Pored toga, od Ebu Musaa se prenosi da je četvorici zarobljenika naredio da pregrade neku rijeku i u njenom koritu iskopaju kabur, i u njega ga zakopaju. Nakon toga dao je da se zarobljenici pogube, tako da je samo Ebu Musa el-Eš'ari - Allah mu se smilovao - znao gdje je ukopan.

Ibn Ebi ed-Dunja dalje navodi: - Ibrahim ibn Abdullah mi je pričao, da je čuo od Ahmeda ibn Amra ibn Serhea, on od Ibn Wehba, a on od Abdurrahmana ibn Ebi ez-Zinada, da mu je otac pričao: "Na ruci Ibn Ebi Burdea ibn Musaa el-Eš'arije sam vidio prsten sa dva lava uklesana na ploči, koji ližu čovjeka koji sjedi između njih." Ebu Burde je pričao da je to prsten onog mrtvog čovjeka za koga ovdašnji svijet misli da je bio Danijal. Ebu Musa ga je uzeo kada je pokopavao Danijala. Zatim je Ebu Burde rekao: "Ebu Musa je upitao učene ljude u tom naselju o tom klesanju, pa su mu oni odgovorili: "Vladaru u čije vrijeme je živio Danijal su jednom došli astrolozi i učeni ljudi, pa su mu rekli: "Taj i taj mladić će se roditi i on će omesti i dokrajčiti tvoju vlast.", a vladar je na to rekao: "Tako mi Boga, odmah te noći ću ubiti tog mladića!" Tako su uzeli Danijala i bacili ga lavovima. Međutim lav i lavica su ga lizali, ne nanoseći mu nikakvo zlo.

Zatim mu je došla majka i našla ga kako ga lavovi ližu. Tako ga je Allah spasio i on je živio onoliko koliko je živio. Zatim Ebu Burde reče da je Ebu Musa rekao: "Učeni ljudi tog naselja su mi zatim rekli: "Tako je Danijal uklesao na kamenu svoga prstena svoju sliku i sliku dva lava kako ga ližu, da ne bi zaboravio Allahovu blagodat koju mu je tada dao."

Ovaj sened je dobar.

PONOVNA IZGRADNJA JERUSALIMA I OKUPLJANJE IZRAELĆANA NAKON ŠTO SU BILI RAZASUTI PO SVIM KRAJEVIMA ZEMLJE

Uzvišeni Allah čije su riječi najistinitije, u Svojoj Časnoj Knjizi kaže: *Ili za onoga koji je prolazeći pored jednog do temelja porušenog grada, povikao: "Kako će Allah oživjeti ove što su pomrli?" I Allah učini, te on umre i tako ostade stotinu godina, a onda ga oživje i zapita: "Koliko si ostao?" "Dan ili dio dana", odgovori. "Ne", reče On, "ostao si stotinu godina! Pogledaj jelo svoje i piće svoje - nije se pokvarilo; a pogledaj i magarca svoga - da te učinimo dokazom ljudima, - a pogledaj i kosti - vidi kako ih sastavljamo, pa onda ih mesom oblažemo!" I kada njemu bi jasno, on povika: "Ja znam da Allah sve može!"* (El-Bekare, 259.)

Hišam ibn el-Kelbi kaže: "Prema onom što sam čuo, Allah je zatim objavio Eremiji عليه السلام: "Ja ću ponovo podići Jerusalim, pa idi i tamo se nastani!" Kada je tamo došao vidio je sve porušeno, pa se zapitao: "Slava Allahu! Naredio mi je da dođem u ovaj grad i rekao da će ga ponovo podići. Kada će ga Allah izgraditi i oživjeti, kad je mrtav?"

Zatim je legao i zaspao, ostavivši pored sebe magarca i sepet sa hranom. Tako je ostao spavajući sedamdeset godina, sve dok Nabukodonosor nije umro, i vladar Lehrasib, pod čijom je komandom bio. Ovaj je vladao sto dvadeset godina, a nakon njegove smrti na vlast je došao sin mu Beštasib ibn Lehrasib.

Kada je Nabukodonosor umro, do Beštasiba su stigle vijesti da po Šamu vlada pustoš i da su se po Palestini zvijeri namnožile i da u njoj nema nigdje žive duše. Zato je Izraelćanima u Babilonu dao proglas da se u Šam može vratiti ko hoće. Odredivši im za vladara jednog od Dawudovih potomaka kome je naredio da ponovo sagradi Jerusalim i podigne Hram u njemu.

Kada su se vratili i počeli graditi, Allah je otvorio Eremijine oči, pa je vidio kako se grad podiže i zida. Zatim je nastavio spavati sve dok se nije napunilo sto godina sna, nakon čega ga je Allah oživio, pa je pomislio da je spavao samo malo. Znao je da je grad bio razrušen, pa je kada ga je ugledao izgrađenog i nastanjenog, uzviknuo: "Ja znam da Allah sve može!"

Hišam dalje kazuje: "Tako su se Izraelćani ponovo nastanili u Jerusalimu, gdje im je Uzvišeni Allah ponovo dao da žive bezbrižno sve dok ih Bizantinci nisu počeli potiskivati. Kasnije su, nakon pojave kršćanstva, izgubili svaku vlast i kontrolu nad ovim prostorima.

Tako navodi i Ibn Džerir u svojoj *Historiji*. On navodi: "Lehrasib je bio pravedan vladar i vješto je upravljao svojim carstvom. Bili su mu pokorni mnogi ljudi, pokrajine, vladari i vojskovođe. Bio je poznat po izgradnji tvrđava i naselja. Kada je nakon sto i nešto više godina osjetio slabljenje moći, predao je vlast svome sinu Beštasibu. U njegovo vrijeme pojavila se nova vjera čiji su sljedbenici obožavali vatru.

Naime, jedan čovjek po imenu Zeredušt se jedno vrijeme družio sa Eremijom عليه السلام. Naljutivši se na njega Eremija عليه السلام ga je prokleo. Obolivši od lepre, on se odmetnuo u oblasti Azerbejdžana, gdje je sreo Beštasiba i počeo se sa njim družiti. Zeredušt je sam izmislio vjeru vatropoklonika i ponudio da u nju pređe i Beštasib. Ovaj je to učinio i silom počeo u nju uvoditi i ostali svijet, tako da je pobio veliki broj onih koji je nisu htjeli prihvatiti.

Nakon Beštasiba na vlast je došao Behmen ibn Beštasib. To je jedan od poznatih perzijskih kraljeva i narodnih junaka o kojima se prepričavaju brojne priče. Nabukodonosor je živio dugo vremena, tako da je nadživio svu trojicu - Allah ga prokleo!"

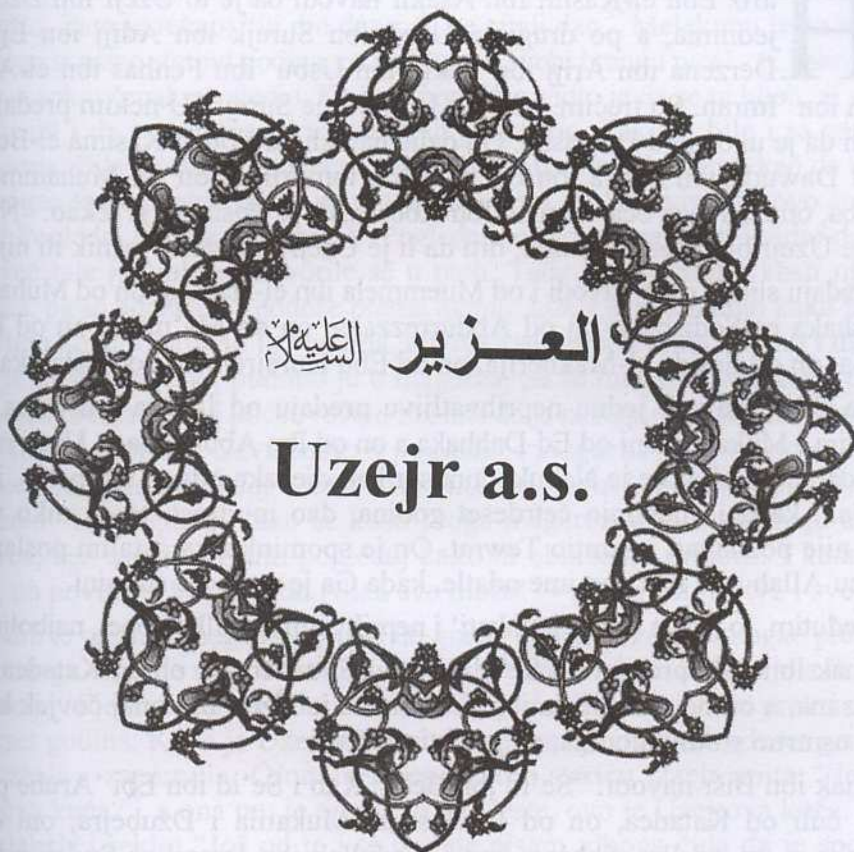
Ibn Džerir dakle navodi da je Eremija bio taj koji je naišao pored onog srušenog naselja.

Tog mišljenja je Wehb ibn Munebbih, Abdullah ibn Ubejda ibn Umejr i drugi. Uzimajući u obzir navedenu predaju, njihov stav ima dobru podlogu.

Međutim, od Alije, Abdullaha ibn Selame, Ibn Abbasa, El-Hasana, Katadea, Es-Sudejja, Sulejmana ibn Burde i drugih, se prenosi da je to bio Uzejr.

Ovaj stav je poznatiji kod mnogih učenjaka i iz prvih i iz kasnijih generacija. Allah, opet, najbolje zna.

Uzejr a.s.

KAZIVANJE O UZEJRU ﷺ

Hafiz Ebu el-Kasim Ibn Asakir navodi da je to Uzejr ibn Džerwe po jednima, a po drugima Uzejr ibn Surejk ibn Adijj ibn Ejjub ibn Derzena ibn Arijj ibn Tekijj ibn Usbu' ibn Fenhas ibn el-Azer ibn Harun ibn 'Imran. Po trećim, ocu mu je bilo ime Surejh. U nekim predajama se navodi da je ukopan u Damasku. On dalje navodi od Ebu el-Kasima el-Begawija, on od Dawuda ibn Amra, on od Hibbana ibn Alijja, on od Muhammeda ibn Kurejba, on od svoga oca, a on od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ne znam da li je Uzejr bio prodan ili nije, niti da li je Uzejr bio vjerovjesnik ili nije."

Predaju sličnu ovoj navodi i od Muemmela ibn el-Hasana, on od Muhammeda ibn Ishaka es-Sedžezija, on od Abdurrezzaka, on od Ma'mera, on od Ibn Ebi Zuejba, on od Se'ida el-Makberija, on od Ebu Hurejre a on od Poslanika ﷺ.

On zatim navodi jednu neprihvatljivu predaju od Ishaka ibn Bišra, on od Džubejra i Mukatila, oni od Ed-Dahhaka a on od Ibn Abbasa da je Uzejr navodno bio jedan od onih koje je Nabukodonosor kao dječaka odveo u ropstvo, i da mu je Allah, kada je napunio četrdeset godina, dao mudrost, te da niko više od njega nije poznavao i pamtio Tewrat. On je spominjan sa ostalim poslanicima, dok mu Allah nije izbrisao ime odatle, kada Ga je upitao o sudbini.

Međutim, to je sve slabo, munkati' i neprihvatljivo. Allah, opet, najbolje zna.

Ishak ibn Bišr prenosi od Se'ida, on od Ebu 'Arube, on od Katadea, on od El-Hasana, a on od Abdullaha ibn Selama, da je Uzejr bio onaj čovjek kojeg je Allah usmrtio stotinu godina, pa ga zatim oživio.

Ishak ibn Bišr navodi: "Se'id ibn Bešir, Kab i Se'id ibn Ebi 'Arube prenose da su čuli od Katadea, on od El-Hasana, Mukatila i Džubejra, oni od Ed-Dahhaka, a on od Ibn Abbasa, kao i Abdullah ibn Ismail es-Sudejj od svoga oca, on od svoga djeda Wehba ibn Munebbiha i dalje da su mu svi kazivali o Uzejru, s manje ili više detalja, da je Uzejr bio dobar i mudar čovjek. Jednog dana izašao je da obiđe imanje, pa ga je na povratku, u vrijeme podneva, spopala vrućina, te je htio da se skloni u neke ruševine. Pošto je bio na magarcu, sjahao je i sa sobom ponio krošnju smokvi i krošnju grožđa. Kada je sjeo u hlad tih ruševina, izvadio je čanak koji je nosio sa sobom i u njega nacijedio sok od onog grožđa, izvadio suh hljeb i stavio ga u čanak da se nakvasi kako bi mogao jesti. Zatim je legao na leđa, naslonivši noge uza zid i uperivši pogled prema ostacima krovova kuća. Vidjevši u kakvom su stanju, da su gotovo do temelja porušene i da su ih stanovnici napustili, i okolo truhle

kosti, pomislio je: Kako će ovo Allah nakon njegove smrti oživjeti? On nije sumnjao da to Allah može uraditi, nego je to rekao iz čuđenja. Na to je Allah poslao Meleka smrti pa mu je uzeo dušu i tako ga ostavio sto godina.

U tih sto godina kod Izraelćana se mnogo šta promijenilo. Kada se napunilo stotinu, Allah je Uzejru poslao meleka koji mu je prvo stvorio srce i oči, da bi mogao razumijevati i gledati kako Allah oživljava mrtve. Tako je gledao dok mu je melek formirao kosti i oblagao ih mesom, a onda kožom i kosom. Na kraju mu je udahnuo dušu. Sve je to posmatrao i bio svjestan šta se dešava. Zatim je sjeo pa ga je melek upitao: "Koliko si ostao ovdje?" "Ostao sam dan ili dio dana", odgovorio je. Tako je mislio jer je tu došao oko podne, a proživljen je pred kraj dana, kad Sunce još nije bilo zašlo. Zato je rekao: "ili dio dana, tj. ne cijeli dan." Melek mu je na to rekao: "Ne, nego si ostao stotinu godina, pa pogledaj u svoju hranu i piće! - tj. kako se hljeb osušio, a sok u čanak nacijedio. Kada je pogledao vidio je da se ni hljeb, ni sok nisu promijenili i da su ostali onakvi kakve ih je ostavio. Tako je bilo i sa grožđem i smokvama. Bile su svježe i ništa se nisu bile izmijenile. Međutim, kao da to Uzejr nije mogao srcem povjerovati, pa mu je melek rekao: "Ne vjeruješ ovo što sam ti rekao? Pogledaj u svoga magarca!" Pogledao je prema magarcu i vidio da su mu kosti već bile istruhle i pretvorile se u prah. Tada melek zovnu kosti njegovog magarca, pa se odazvaše i pođoše prema njemu. Uzejr je posmatrao kako je melek sastavljao kosti, obavijao ih venama, žilama i mesom, a onda kožom i dlakama. Kada je to sve završio, puhnuo je u magarca, pa se magarac uspravio, podigao glavu i uši prema nebu i počeo revati, misleći da je nastupio Kijametski dan. Na to se misli pod riječima Uzvišenog: *a pogledaj i magarca svoga - da te učinimo dokazom ljudima, pogledaj i kosti - vidi kako ih sastavljamo, pa onda ih mesom oblažemo!* Tj. pogledaj kako se kosti tvoga magarca slažu i sklapaju u obliku magarca, bez mesa, a zatim pogledaj kako ih oblažemo mesom! I kada mu bi jasno, on povika: "Ja znam da Allah sve može!" - tj. oživjeti mrtve i sve drugo.

Zatim je uzjahao magarca i otišao do grada, gdje nikoga nije mogao prepoznati, niti ko njega. Zgrade su bile drugačije. Pred svojom kućom, koja je bila drugačija, zatekao je slijepu i nepokretnu staricu. Bila je robinja i imala je preko stotinu i dvadeset godina. Kada je Uzejr otišao od njih, ona je imala dvadeset godina, pa ga je znala i zapamtila. Oronulu i nepokretnu staricu Uzejr upita: "Je li ovo Uzejrova kuća?", a ona mu je odgovorila: "Jeste, ovo je Uzejrova kuća." Zatim je zaplakala i rekla: "Još od te i te godine nisam nikoga čula da je spomenuo Uzejra, svijet ga je zaboravio!" On je tada rekao: "Evo me, ja sam Uzejr. Allah me je bio umrtvio sto godina, pa me je sada oživio!" Ona je na to rekla: "Slava Allahu! Uzejr nam je nestao prije sto godina, od tada ništa o njemu nismo čuli." On joj je ponovio: "Ja sam Uzejr!", a ona je rekla: "Uzejrova dova je bila primana, kada je činio dovu bolesniku i nevoljniku za zdravlje i olakšanje. Zato učini dovu Allahu da mi vrati vid i da te vidim, pa ako si ti Uzejr, poznat ću te."

Na to je on zamolio Allaha da joj povrati vid potravši je rukama po očima, pa je progledala. Zatim ju je uzeo za ruku i rekao: "Ustani, sa Allahovom dozvolom!" Allah joj je povratio snagu, pa se kao zdrava digla na noge, kao da je bila svezana pa odvezana. Zatim ga je pogledala i rekla: "Svjedočim da si ti Uzejr.'"

Nakon toga ona je zajedno sa njim otišla do mjesta gdje se sastaju i okupljaju Izraelćani. Tu je bio Uzejrov sin, starac od sto osamnaest godina, i njegovi sinovi, svi u godinama. Ona ih je pozvala i rekla: "Evo Uzejra, došao vam je!" Oni joj nisu mogli povjerovati pa je rekla: "Ja sam nekad bila vaša sluškinja! On je zamolio Allaha, pa mi je povratio vid i izliječio noge. Uzejr kaže da ga je Allah bio umrtvio stotinu godina i da ga je ponovo proživio." Na to je svijet skočio prema njemu i počeo ga gledati. Sin mu je rekao: "Moj otac je imao crni mladež između plećki", pa je otkrio svoje plećke i uvjerili su se da je to Uzejr. Na to su Izraelćani rekli: "Čuli smo da je samo Uzejr znao napamet Tewrat, koji je Nabukodonosor spalio. Od Tewrata je bilo sačuvano samo ono što su ljudi znali napamet. Hajde nam ponovo napiši Tewrat!" Njegov otac Seruha je bio za vrijeme Nabukodonosorovog pohoda zakopao jedan primjerak Tewrata na mjesto za koje je još samo Uzejr znao. On ih je odveo do tog mjesta, odakle su iskopali primjerak Tewrata. Međutim, listovi su mu bili istruhli i knjiga uništena.

Zatim je Uzejr sjeo u hlad jednog drveta, a Izraelćani oko njega da im ponovo izdiktira Tewrat. Dva plamena su sišla s neba i ušla u njega, pa se prisjetio Tewrata i obnovio im ga. Jevreji su ga zbog toga prozvali "Božijim sinom". Osim toga što je obnovio Tewrat, Uzejr je nastavio predvoditi Izraelćane. Tewrat mu je ponovljen kod Hazekijelovog hrama, u oblasti Sewad. Umro je u naselju koje se zove Sajrabaz.

Ibn Abbas kaže: "Tako se obistinilo ono što je Uzvišeni Allah rekao: *Da te učinim dokazom ljudima*, tj. Izraelćanima. Naime, on je kao mlađi čovjek sjedio sa svojim sinovima, koji su bili starci, jer je bio umro sa četrdeset godina, i jer ga je Allah proživio u istom dobu kao i kada je umro. Ibn Abbas i El-Hasan kažu da je proživljen nakon Nabukodonosorove smrti.

Ebu Hatim es-Sidžistani je o onome što je Ibn Abbas rekao spjevao sljedeće stihove:

U njeg' kosa crna, a sin mu osijedi -
kao i unuk, koji je od njeg' izgledao stariji!
Gleda sina, starca kako se poštapa -
a njegova brada i kosa crne!
Sin mu iznemogao i slab -
ide i posrće kao dijete.
Sin mu je star devedeset ljeta -
i već dvadeset godina ide sa štapom i posrće.
On ima ljeta četrdeset - a unuk pređe devedeset!
Ako si pametan, trebaš se čuditi -
a ako nisi, nije ti ni zamjeriti!

DODATAK

Općepoznato je da je Uzejr jedan od izraelćanskih poslanika i da je živio u periodu između Dawuda i Sulejmana s jedne, i Zekerijjaa i Jahjaa s druge strane, te da je među Izraelćanima jedno vrijeme Tewrat bio zaboravljen, pa ga je Allah nadahnuo da ga zapamti i da im ga izrecituje.

Wehb ibn Munebbih kaže: "Allah je naredio jednom meleku da spusti malo svjetla i stavi ga u Uzejra, pa je Uzejr doslovno zapisao cio Tewrat, od početka do kraja."

Ibn Asakir navodi da je Ibn Abbas upitao Abdullaha ibn Selama, šta znače riječi Uzvišenog: *jevreji govore: "Uzejr je Allahov sin."* (Et-Tewbe, 30.), i zašto ga oni nazivaju sinom, pa je Ibn Selam rekao da je Uzejr zapamtio Tewrat i zapisao im ga. Na to su oni rekli: "Musa nam je Tewrat kazivao samo iz knjige, a Uzejr nam ga je kazao napamet!" Neki su otišli još dalje, pa rekli: "Uzejr je Allahov sin." Zato mnogi učenjaci kažu da je kontinuitet predaje Tewrata od strane velikog broja prenosilaca prekinut za vrijeme Uzejra.

Međutim, ukoliko Uzejr nije bio poslanik - kao što to kažu Ata' ibn Rebbah i Hasan el-Basri - onda je to pogrešno.

Ishak ibn Bišr, između ostalog, prenosi od Mukatila ibn Sulejmana, on od Ata'a, kao i od Osmana ibn Ata'a el-Horasanija, on od svoga oca i Mukatila, da je Ata' ibn Ebi Rebbah rekao: "U isto vrijeme je bilo devet stvari: Nabukodonosor, vrtovi San'e, vrtovi Sabe, slučaj sa rovovima (u kojima su spaljivani vjernici), slučaj Hasure, slučaj sa mladićima u pećini, napad na Ka'bu sa slonom, slučaj sa gradom Antakijom i slučaj sa Tubbe'om".

Pored toga, Ishak ibn Bišr navodi: "Se'id nam je pričao, da je čuo od Katadea, a on od El-Hasana da je rekao: "Slučaj sa Uzejrom se desio za vrijeme Nabukodonosora."

U Buharijinom *Sahihu* je potvrđeno da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Nema niko bliži ni preči Merjeminom sinu od mene. Između mene i njega nije bilo poslanika."[1]

Wehb ibn Munebbih kaže: "Uzejr je živio u periodu između Sulejmana i Isaa ﷺ."

[1] Muslim u svom *Sahihu* 43/40/143,144, a bilježi ga i u drugom riwajetu 43/40/145.

Ibn Asakir navodi od Enesa ibn Malika i Ata'a ibn es-Saiba, da je Uzejr živio u vrijeme Musaa ibn 'Imrana i da se najavio kod njega, ali mu on nije dozvolio da uđe - zbog onoga što je on pitao o sudbini - pa se on vratio, rekavši: "Stotinu puta umrijeti je lakše od sahata poniženja!" Povodom te Uzejrove izjave, jedan pjesnik je spjevao:

Čovjek i udarac sablje može lakše podnijeti nego nepravdu
I rađe bi umro, nego - da nema čime gosta počastiti.

Što se tiče Ibn Asakirovih i navoda od Ibn Abbasa, Newfa el-Bikalija, Sufjana es-Sewrija i drugih, u kojima stoji da je Uzejr pitao o sudbini pa mu je izbrisano ime među imenima poslanika, oni se ne mogu prihvatiti jer je njihova vjerodostojnost sumnjiva. Vjerovatno su uzeti iz israilijjata.

Tako Abdurrezzak i Kutejbe ibn Se'id prenose od Dža'fera ibn Sulejmana, a on od Ebu 'Imrana el-Džewnija, da je Newf el-Bikali rekao: "Obraćajući se Allahu, Uzejr je, između ostalog, rekao: "Gospodaru moj, Ti svakog stvaraš, a onda upućuješ koga hoćeš i ostavljaš u zabludi koga hoćeš?" Na to mu je rečeno: "Kloni se toga!", ali je to ponovo upitao, pa mu je rečeno: "Ili ćeš prestati s tim, ili ću ti izbrisati ime iz reda poslanika! Mene niko neće pitati šta radim, a svi će drugi biti pitani." Međutim, na osnovu samo ovoga ne mora značiti da je njegovo ime izbrisano, makar da je i ponovio pitanje."

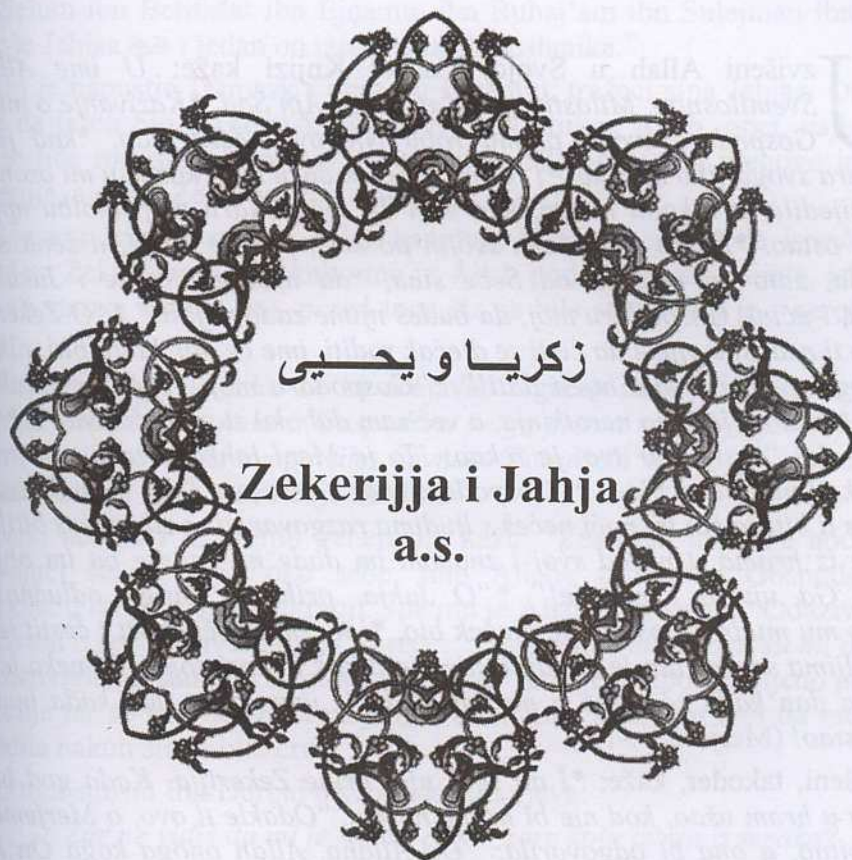
Najpoznatiji autori hadiskih zbirki, osim Tirmizije, navode od Junusa ibn Jezida, on od Se'ida i Ebu Seleme, a oni od Ebu Hurejre, a također i od Šuajba, on od Ebu ez-Zinada, on od El-A'redža, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Jedan od poslanika se sklonuo pod drvo, pa ga je ujeo mrav. Naredio je da se pronađe i kada je izvađen, naredio je da se spali u vatri. Na to mu je Allah objavio: "Ne, nijednog mrava!"[1]

Ishak ibn Bišr prenosi od Ibn Džurejdža, a on od Abdulwehhaba ibn Mudžahida, da je njegov otac rekao: "To je bio Uzejr."

Također se prenosi i od Ibn Abbasa i Hasana el-Basrija da je to bio Uzejr. Allah najbolje zna.

[1] Muslim u svom *Sahihu* 39/39/148,149,150; Buharija u svom *Sahihu* 59/16/3319/ *Fethu-l-bari* i drugi.

زكريا و يحيى

Zekerijja i Jahja a.s.

KAZIVANJE O ZEKERIJJAU I JAHJAU

Uzvišeni Allah u Svojoj Časnoj Knjizi kaže: *U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog. *Kaf Ha Ja Ajn Sad. *Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu, Zekerijjau, *kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo, *i rekao: "Gospodaru moj, kosti su mi oronule i glava osijedila, a nikada nisam, kad sam Ti, Gospodaru moj, molbu uputio, nesretan ostao. *Bojim se rođaka svojih po krvi, poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina, *da naslijedi mene i Jakubovu porodicu, i učini, Gospodaru moj, da budeš njime zadovoljan." *"O Zekerijja, javljamo ti radosnu vijest da će ti se dječak roditi, ime će mu Jahja biti, nikome prije njega to ime nismo htjeli dati!" *"Gospodaru moj", reče on, "kako ću imati sina kad mi je žena nerotkinja, a već sam duboku starost doživio?" *"Eto tako!", reče, "Gospodar tvoj je rekao: 'To je Meni lahko, i tebe sam ranije stvorio, kad nisi ništa bio." *"Gospodaru moj", reče on, "daj mi neki znak!" "Znak će ti biti to što tri noći nećeš s ljudima razgovarati, a zdrav ćeš biti!" *I on izađe iz hrama u narod svoj i znakom im dade na znanje pa im objavi: "Slavite Ga ujutro i naveče!" *"O Jahja, prihvati Knjigu odlučno!", a dadosmo mu mudrost još dok je dječak bio, *i nježnost i čednost i čestit je bio *i roditeljima svojim bio je dobar, i nije bio drzak i nepristojan. *I neka je mir njemu na dan kada se rodio, i na dan kada je umro i na dan kada bude iz mrtvih ustao!* (Merjem, 1.-15.)

Uzvišeni, također, kaže: **I da se o njoj brine Zekerijja. Kada god bi joj Zekerijja u hram ušao, kod nje bi hrane našao. "Odakle ti ovo, o Merjema?", on bi upitao, a ona bi odgovorila: "Od Allaha, Allah onoga koga On hoće opskrbljuje bez računa." *Tu Zekerijja zamoli Gospodara svoga: "Gospodaru moj", reče, "podari mi od Sebe čestita potomka, jer se Ti, uistinu, molbi odazivaš." *I dok se on stojeći u hramu molio, meleki ga zovnuše: "Allah ti javlja radosnu vijest: rodiće ti se Jahja, koji će u Allahovu knjigu vjerovati i koji će prvak biti, i čedan, i vjerovjesnik, potomak onih dobrih." *"Gospodaru moj", reče, "kako ću imati sina kad me starost ophrvala, i žena mi je nerotkinja?" "Eto tako!", reče On, "Allah čini ono što On hoće." *"Gospodaru moj", zamoli on, "daj mi neki znak!" "Znak će ti biti", reče, "što tri dana nećeš moći govoriti, osim znakovima. I često spominji Gospodara svoga i hvali Ga krajem dana i izjutra."* (Ali 'Imrān, 37.-41.)

U poglavlju El-Enbijā', Uzvišeni kaže: **I Zekerijjau se, kada zamoli Gospodara svoga: "Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama, a Ti si najbolji od nasljednika!" *odazvasmo i izliječismo mu ženu, i Jahjaa mu poklonismo. Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i u strahu, i bili su prema Nama ponizni.* (El-Enbijā', 89.-90.) Zatim, Uzvišeni veli: *I Zekerijjaa, i Jahjaa, i Isaa, i Ilijasa - svi oni su bili dobri.* (El-En'ām, 85.)

Hafiz Ebu el-Kasim Ibn Asakir u svom poznatom i sadržajnom djelu *et-Tarih* kaže: "On je Zekerijja ibn Sajjad po jednim, po drugim Zekerijja ibn Dan, a po trećim: Zekerijja ibn Ledun ibn Muslim ibn Saduk ibn Hanšeban ibn Dawud ibn Sulejman ibn Muslim ibn Siddika ibn Berhija ibn Bel'ata ibn Nahor ibn Šelum ibn Behfašat ibn Ejnamin ibn Ruhaj'am ibn Sulejman ibn Dawud. Otac je Jahjaa ﷷ i jedan od izraelćanskih poslanika."

On je napustio Damask i otišao u Betaniju, tražeći sina Jahjaa. Drugi opet kažu da je on bio u Damasku kada je Jahja ubijen. Allah, opet, najbolje zna. Što se tiče rodoslova, postoje i drugačija mišljenja. Jedni njegovo ime čitaju Zekerijja, a drugi Zekerijj - bez vokala "a" na kraju.

Sve u svemu, Uzvišeni Allah naređuje Muhammedu ﷺ da ispriča svijetu slučaj sa Zekerijjaom ﷷ, kako mu je Allah podario muško dijete, iako je bio oronuli starac, a žena mu, pored toga što je bila stara, bila je i nerotkinja do tada.

To zbog toga da niko ne bi očajavao i gubio nadu u Allahovu milost i dobrotu: *Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu, Zekerijjau, kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo.* Tumačeći ove riječi, Katade kaže: "Allah poznaje čisto srce i čuje tihi glas."

Neki učenjaci iz ranijih generacija kažu: "Zekerijja je jedne noći ustao i skrivajući se od onih oko sebe, tiho Allaha zamolio: "Gospodaru moj, Gospodaru moj, Gospodaru moj!", pa mu je Allah odgovorio: "Odazivam ti se, odazivam ti se, odazivam ti se!"; i reče: *"Gospodaru moj, kosti su mi oronule"*, tj. iznemogle od starosti, *"i glava osijedila."* Ovdje je upotrijebljeno preneseno značenje jer se tako kaže za paljenje vatre, čime se htjelo reći da mu je kosa osijedila nakon što je bila crna.

U tom smislu Ibn Durejd u svojoj kasidi pjeva:

Zar ne vidiš da mi je kosa - poput zore koja izbija iz mraka?
Sijede se zapališe među crnim - poput vatre u žaru.
I osuši se drvo i oslabi, Bože, - nakon što bi prepuno soka.

Dakle, on govori da ga je slabost obuzela i spolja i iznutra. Tako je rekao i Zekerijja ﷷ: *"Kosti su mi oronule i glava osijedila. A nikada nisam, kad sam Ti, Gospodaru moj, molbu uputio, nesretan ostao"*, tj. navikao sam da mi udovoljiš svakoj mojoj molbi.

Da se odluči da uputi ovu dovu, naveo ga je jedan događaj. Naime, kad god bi ušao kod Merjeme, kćeri 'Imrana ibn Masana, za koju se bio obavezao da će je paziti, kod nje bi u sobi, gdje se molila, nalazio voća kojeg nije bilo u

to vrijeme. To je bio jedan od kerameta ewlija. Otuda je vidio da Onaj ko daje voće i van njegove sezone, može i njemu dati dijete, iako je bio već ostario. *Tu Zekerijja zamoli Gospodara svoga: "Gospodaru moj", reče, "podari mi od Sebe čestita potomka, jer se Ti, uistinu, molbi odazivaš."* On je također rekao: *"Bojim se rođaka svojih po krvi, poslije mene, a žena mi je nerotkinja."*

Kaže se da riječ *mewali* u ovom ajetu znači: rodbina. Izgleda da se bojao da će oni nakon njega među Izraelćanima kršiti Allahove propise i odredbe, pa je zamolio da mu se rodi muškarac koji će biti pravedan, bogobojazan i sa kojim će Allah biti zadovoljan. Zato je rekao: *"Zato mi pokloni od Sebe sina"*, tj. kako Ti možeš i znaš *"da naslijedi mene"*, tj. u poslanstvu i vlasti nad Izraelćanima, *"i porodicu Jakubovu i učini ga, Gospodaru moj, da budeš njime zadovoljan."* Dakle, kao što su njegovi preci iz Jakubovog potomstva bili poslanici, tako i njega daruj čime si i njih, tj. poslanstvom i objavom. Pod ovim se ne misli na nasljeđivanje imetka, kao što to tvrde neke šiije.

Ibn Džerir se u tom pogledu slaže sa njima. Takvo mišljenje prenosi od Ebu Saliha, kao stav nekih učenjaka iz prvih generacija.

To nije tačno iz sljedećih razloga:

Prvo: Već smo naveli da riječi Uzvišenog: *I Sulejman naslijedi Dawuda* (En-Neml, 16.) znače da ga je on naslijedio kao poslanik i vladar. To potvrđuje hadis kojeg prenose brojni hadiski stručnjaci, autori hadiskih djela *Sahiha, Musneda, Sunena* i ostalih, putem više seneda, od većeg broja ashaba.

U njemu stoji da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Mi se ne nasljeđujemo. Ono što ostavimo je sadaka."[1]

Ovo je dokaz iz hadisa da se Muhammed ﷺ nije mogao naslijediti. Zato je Ebu Bekr zabranio da se njegove lične stvari, koje je posjedovao za svoga života, daju ikome od onih kojima bi to dao da nije toga hadisa. To su: kćerka mu Fatima, devet njegovih žena i amidža mu El-Abbas - neka je Allah zadovoljan sa njima svima!

Dakle, Ebu Bekr je ovaj hadis uzeo kao dokaz da im se te stvari ne mogu dati. Hadis od Allahovog Poslanika ﷺ također prenose: Omer ibn el-Hattab, Osman ibn Affan, Alija ibn Ebi Talib, El-Abbas ibn Abdulmuttalib, Abdurrahman ibn Awf, Talha, Ez-Zubejr, Ebu Hurejre i ostali - neka je Allah s njima zadovoljan!

Drugo: Tirmizija taj hadis navodi u kontekstu koji se odnosi i na ostale poslanike: "Mi poslanici se ne nasljeđujemo." Zatim ga ocjenjuje kao sahih.[2]

---

[1] Buharija u svom *Sahihu* 85/3/6727, 6728/*Fethu-l-bari*; Muslim u svom *Sahihu* 32/ 16/49 i drugi.

[2] Ovakva predaja se ne navodi u Tirmizijinoj zbirci. U njegovoj zbirci stoji: "Mi se ne nasljeđujemo, ono što ostavimo je sadaka." Hadis se prenosi od Enesa ibn Malika 22/44/1610.

Treće: Dunjaluk je u odnosu na poslanike isuviše ništavan da bi se na njega osvrtali i gomilali ga, ili da bi od Allaha tražili da im da djecu, koja bi imetak nakon njih naslijedila. Čak i onaj ko nije ni blizu njihovom stepenu skromnosti, ne bi došao dotle da traži dijete koje će ga naslijediti u materijalnom pogledu.

Četvrto: Zekerijja ﷺ je bio tesar. Svojim rukama je zarađivao i time se hranio, kao što je to činio i Dawud ﷺ. Logično je da se čovjek - a pogotovo poslanik - ne trudi previše da bi gomilao bogatstvo, koje će poslije njega drugi naslijediti. To je s Božijom pomoći sasvim jasno svakom ko o tome zdravo razmišlja i prosuđuje.

Imam Ahmed navodi: "Jezid - tj. Ibn Harun - nam je pričao, da je čuo od Hammada ibn Seleme, on od Sabita, on od Ebu Rafiwa, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Zekerijja je bio tesar."[1] Ovaj hadis navode i Muslim i Ibn Madže sa više seneda do Hammada ibn Seleme.

O Zekerijja, javljamo ti radosnu vijest da će ti se dječak roditi, ime će mu Jahja biti, nikome prije njega to ime nismo htjeli dati! Ovaj ajet je protumačen drugim ajetom: *I dok se on stojeći u hramu molio, meleki ga zovnuše: "Allah ti javlja radosnu vijest: rodiće ti se Jahja koji će u Allahovu knjigu vjerovati i koji će prvak biti, i čedan, i vjerovjesnik, potomak onih dobrih."*

Kada mu je radosna vijest o dječaku došla, on se, začuđen, počeo raspitivati kako to u ovim godinama može biti. *"Gospodaru moj", reče on, "kako ću imati sina kad me starost ophrvala i žena mi je nerotkinja?"*, tj. kako će oronuli starac imati dijete. Kaže se da je tada imao sedamdeset sedam godina. Međutim, prije će biti da je imao više. Allah, opet, najbolje zna. *"Kad mi je žena nerotkinja"*, tj. ona ni u svojoj mladosti nije mogla rađati. Allah, opet, najbolje zna.

Tako je rekao i Ibrahim: *"Zar mi donosite radosnu vijest sad kad me je starost ophrvala", reče on, "čime me radujete!?"* (El-Hidžr, 54.) Sara je rekla: **"Jadna ja!", reče, "zar da ja rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star. Ovo je, zaista, nešto neobično!" *"Zar se čudiš Allahovoj moći!", rekoše oni, "Allahova milost i blagoslov Njegov su na vama, obitelji vjerovjesnička! On je dostojan hvale i On je plemenit!"* (Hūd, 72.-73.)

Tako je odgovoreno i Zekerijjau ﷺ. Melek mu je prenio objavu od Allaha: *"Eto tako!", reče, "Gospodar tvoj je rekao: "To je meni lahko"*, tj. bez ikakve teškoće će se to dogoditi, *"i tebe sam ranije stvorio, kad nisi ništa bio."* Tj. stvorio sam te nakon što nisi postojao, pa zar ti se ne može roditi sin kad ti već postojiš?

Zatim Uzvišeni kaže: *Mi mu se odazvasmo i izliječismo mu ženu, i Jahjaa mu poklonismo. Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i u strahu, i bili su prema Nama ponizni.* (El-Enbijā', 90.) Pod liječenjem

[1] Muslim u svom *Sahihu* 43/45/165.

žene ovdje se misli da je dobila menstruaciju, nakon što ju je prestala dobijati. Prema drugom mišljenju, jezik joj nije bio u redu, nije se mogla izražavati kako treba.

"Gospodaru moj", reče, "daj mi neki znak!" Tj. daj mi znak da će mi žena zatrudnjeti i roditi najavljenog sina. *On reče: "Znak će ti biti to što tri noći nećeš s ljudima razgovarati, a zdrav ćeš biti."* Dakle, Allah mu je rekao da će mu znak biti to što tri dana neće moći govoriti, osim išaretom, iako će biti potpuno zdrav. Također mu je rečeno da u tim danima ujutro i naveče, od srca, veliča Allaha. Kada je dobio radosni znak, sav sretan je izašao iz hrama u kome je činio ibadet, pred svoj narod, pa objavio: *"Hvalite Ga ujutro i naveče!"* Ne zna se tačno kako im je ovo objavio. Moguće je da je to bilo napisano - kao što kažu Mudžahid i Es-Sudejj, ili znakom - kao što to kažu Wehb, Katade i Mudžahid u drugoj predaji. Mudžahid, Ikrime, Wehb, Es-Sudejj i Katade kažu: "Jezik mu se bio oduzeo, iako nije bio bolestan." Ibn Zejd kaže: "Mogao je učiti Knjigu i spominjati Allaha, ali nije mogao ni s kim razgovarati."

"O Jahja, prihvati Knjigu odlučno!", a dadosmo mu mudrost još dok je dječak bio. Ovim Uzvišeni potvrđuje da se Zekerijjau rodio sin, kao što je prethodno i bilo najavljeno, te da ga je Allah vrlo rano, dok je još bio dijete, podučio Knjizi i mudrosti.

Abdullah ibn el-Mubarek kaže da je Ma'mer rekao: "Jednom su prilikom Jahjau, Zekerijjaovu sinu, ostala djeca rekla: "Hajde sa nama da se igramo!", pa im je odgovorio: "Nismo stvoreni radi igre!" Zatim Ma'mer kaže: "Na to se ukazuje riječima: *A dadosmo mu mudrost još dok je dječak bio.*

U pogledu riječi Uzvišenog: *nježnost i čednost*, Ibn Džerir navodi od Amra ibn Dinara, a on od Ikrime, da je Ibn Abbas rekao: "Ne znam šta znači riječ *hanan* (samilost)." U drugim predajama od Ibn Abbasa, Mudžahida, Ikrime, Katadea i Ed-Dahhaka se kaže da te riječi znače: "Našu milost kad smo se Zekerijjau smilovali i poklonili mu sina."

Ikrime kaže: "Riječ *hanan* znači: "Iz ljubavi prema njemu." Moguće je da se pod ovim misli na Jahjaovu samilost prema ljudima, a prije svega prema roditeljima, odnosno njegova ljubav, pažnja i dobročinstvo prema njima.

Riječ *zekat* u ovom ajetu znači čednost i čistoću osobe koja ničim nije iskvarena. Pod riječju *tekijja* misli se na pokornost Allahu u izvršavanju Njegovih naređenja i klonjenju od Njegovih zabrana.

Zatim Uzvišeni spominje njegovo dobročinstvo prema roditeljima, i kaže da je prema njima bio poslušan, da je činio ono što su mu naređivali, a klonio se onoga što su mu zabranjivali: *i roditeljima svojim bio je dobar i nije bio drzak i nepristojan.* Uzvišeni zatim kaže: *I neka je mir njemu na dan kada se rodio, i na dan kada je umro i na dan kada bude iz mrtvih ustao!* Ova su tri najteža momenta vezana za čovjeka, jer u svakom od njih prelazi iz jednog svijeta u drugi, i napušta onaj prvi koji je upoznao i na koji se navikao, a odlazi

u drugi u kome ne zna šta ga čeka. Zato glasno plače kada napušta majčinu utrobu i rastavlja se sa udobnošću i sigurnošću, a dolazi na ovaj svijet gdje se izlaže svakodnevnim nevoljama i problemima.

Isto se dešava i kada se rastaje sa ovim svijetom i prelazi u svijet Berzeha, između ovog prolaznog i drugog vječnog svijeta, gdje nakon domova i dvoraca, boravi u kaburu, staništu mrtvih, čekajući dok se ne puhne u sur (rog) na Dan ponovnog proživljenja. Tamo će biti: veseo i zadovoljan ili tužan i zabrinut, pobjednik ili poražen, u društvu džennetlija ili džehennemlija.

Divno li je rekao jedan pjesnik:

Kada te majka rodi ti se dereš i plačeš
Dok se drugi oko tebe smiju i vesele
Ti nastoj da, kad za tobom budu plakali,
Na samrti budeš veseo i nasmijan!

Budući da su ova tri momenta za čovjeka najteža, Allah Jahjau za svaki od njih kaže da će biti spokojan. *I neka je mir njemu na dan kada se rodio, i na dan kada je umro i na dan kada bude iz mrtvih ustao!*

Se'id ibn Ebi 'Arube prenosi od Katadea, da je El-Hasan rekao: "Jahja i Isa su se jednom prilikom sreli, pa je Isa rekao Jahjau: "Zamoli da mi se oprosti, jer si ti bolji od mene!", na što je Jahja rekao: "Zamoli ti da se meni oprosti, jer si ti bolji od mene!" Na ovo je Isa rekao: "Ti si bolji od mene, jer sam ja sam za sebe rekao mir i spokoj, a za tebe je to rekao Allah!" Tada je Jahja shvatio šta to znači. Međutim, Allah ih je obojicu odabrao."

I koji će prvak biti, i čedan, i vjerovjesnik, potomak onih dobrih. (Ali 'Imrān, 39.) Za riječ *hasur*, jedni kažu da označava onoga koji ne prilazi ženama. Međutim, postoje i druga mišljenja o tome. Najbliže je ono koje se podrazumijeva pod riječima: *"Podari mi od Sebe čestita potomka."* (Ali 'Imrān, 38.)

Imam Ahmed navodi da mu je Affan pričao: "Hammad nam je pričao, da je čuo od Alijja ibn Zejda, on od Jusufa ibn Mehrana, a on od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Nema ni jednog čovjeka a da nije učinio neki grijeh ili pomislio da ga učini, osim Jahjaa ibn Zekerijjaa. I, niko ne kaže: "Ja sam bolji od Junusa ibn Metaa."

Više hadiskih stručnjaka se kritički osvrću na spomenutog Alijja ibn Zejda ibn Džed'ana i kažu da je nepovjerljiv, pa se od njega hadis sa sigurnošću ne može prihvatiti. Ovaj hadis u nešto dužoj verziji navode i Ibn Huzejme i Ed-Darekutni od Ebu Asima el-Abadanija, a on od Alijja ibn Zejda ibn Džed'ana i dalje istim senedom. Ibn Huzejme kaže: "Ovaj hadis ne ispunjava sve potrebne uvjete"

Ibn Wehb navodi: "Ibn Luhej'a mi je pričao, da je čuo od Akila, da je Ibn Šihab rekao: "Jednog dana ashabi su govorili o odabranosti pojedinih poslanika, pa je Allahov Poslanik ﷺ pred njih izašao, a jedan od njih je rekao:

"Musa je sa Allahom govorio." Drugi je rekao: "Isa je Allahov duh i riječ." Treći je rekao: "Ibrahim je Allahov prijatelj." Tako su govorili, dok im Poslanik nije rekao: "A gdje vam je šehid sin šehida koji je, bojeći se grijeha, oblačio kostrijet i jeo lišće sa drveća?" Ibn Wehb kaže da je time mislio na Jahjaa ibn Zekerijjaa.

Ovaj hadis navodi i nepouzdani Muhammed ibn Ishak od Jahjaa ibn Se'ida el-Ensarije, on od Se'ida ibn el-Musejjeba i kaže: "Ibn el-As mi je pričao, da je čuo Allahovog Poslanika ﷺ da je rekao: "Svaki čovjek će na Kijametski dan doći noseći neki grijeh, osim Jahjaa, sina Zekerijjaovog."

Ovu predaju prenosi Ibn Ishak za koga smo rekli da je nepouzdan. Pored toga, ona se prenosi u formi "od...od..." (mu'an'an predaja). Abdurrezzak je navodi od Ma'mera, on od Katadea, a on od Se'ida ibn el-Musejjeba, kao mursel predaju.

Pored toga, našao sam da Ibn Asakir tu predaju navodi od Ebu Usame, on od Jahjaa ibn Se'ida el-Ensarije. Nju Ibn Asakir navodi i od Ibrahima ibn Jakuba el-Džuzdžanija - damaskog hatiba. Muhammed ibn el-Isbihani nam je pričao, da je čuo od Ebu Halida el-Ahmera, on od Jahjaa ibn Se'ida, a on od Se'ida ibn el-Musejjeba, da je Abdullah ibn Amr rekao: "Nema nikoga da će pred Allaha izaći bez grijeha, osim Jahjaa, Zekerijjaovog sina." Zatim je proučio: *i koji će prvak biti, i čedan*. Zatim je uzeo malo prašine i rekao: "Imao je samo ovoliko", a onda je svirepo zaklan!

U ovom obliku radi se o mewkuf predaji, i to je ispravnije, nego da se pripisuje Poslaniku ﷺ. Allah, opet, najbolje zna.

Pored toga, Ibn Asakir ovu predaju navodi putem više seneda od Ma'mera. Jedna od njih je i ona koju prenosi od Ishaka ibn Bišra - a on je nepouzdan, on od Osmana ibn Sibaha, on od Sewra ibn Jezida, on od Halida ibn Mi'dana, on od Muaza a on od Poslanika ﷺ. Tekst ove predaje je sličan prethodnoj.

Ona se dalje prenosi i od Ebu Dawuda et-Tajalisija i još nekih, oni od el-Hakema ibn Abdurrahmana ibn Ebi Nu'ajma, on od svoga oca, a on od Ebu Se'ida, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Iza tetića Jahjaa i Isaa عليهما السلام, Hasan i Husejn su prvaci džennetskih mladića."

Hafiz Ebu Ne'im el-Asbehani navodi: "Ishak ibn Ahmed nam je pričao, da je čuo od Ibrahima ibn Jusufa, a on od Ahmeda ibn Ebu el-Hawarija, da je Ebu Sulejman pričao: "Isa sin Merjemin i Jahja sin Zekerijjaov su jednom prilikom krenuli da prošetaju, pa je Jahja okrznuo jednu ženu, na što mu je Isa rekao: "Tetiću, danas si učinio grijeh koji se nikad neće oprostiti!" "Koji tetiću?" - upitao je, a on mu je odgovorio: "Sudario si se sa jednom ženom!" "Tako mi Allaha, ni osjetio je nisam!", rekao je. Na to je Isa rekao: "Slava Allahu! Tijelo ti je sa mnom, a gdje ti je duša?" On je odgovorio: "Priljubljena je za Arš. Da mi se srce smirilo i uz Džibrila, pomislio bih da ni jednog trenutka nisam spoznao Allaha!"

Ova predaja je garib i vjerovatno potiče od israilijjata.

Israil prenosi od Ebu Husajna da je Hajseme pričao: "Isa, sin Merjemin, i Jahja, sin Zekerijjaov, su bili tetići. Isa je oblačio vunenu odjeću, a Jahja kostrijet. Nijedan od njih nije imao ni dinara ni dirhema, ni roba ni robinju, niti mjesto gdje bi se sklonili; gdje bi ih noć zatekla, tu bi i noćili. Kada su se trebali rastati, Jahja je rekao Isau: "Daj mi kakav savjet!", pa mu je rekao: "Nemoj se ljutiti." "Ne mogu da se ne ljutim.", pa mu je Isa rekao: "Nemoj se kititi blagom!" "E kad je to u pitanju nadam se da ću moći", odgovorio je.

U pogledu Zekerijjaove smrti; da li je umro prirodnom smrću ili je bio ubijen, od Ibn Munebbiha se prenose dvije verzije. U jednoj Abdulmun'im ibn Idris ibn Sinan od svoga oca prenosi, da je Wehb ibn Munebbih rekao: - Zekerijja je pobjegao od svoga naroda i sklonio se u jedno šuplje drvo, ali su ga stigli i počeli pilom rezati i drvo i njega. Kada je pila došla do njegovih rebara zavapio je, pa mu Allah objavi: "Ako ne prestaneš pomagati, prevrnut ću i Zemlju i sve što je na njoj!" Tako se strpio i ušutio, pa su ga prerezali na dva dijela. Ovo se navodi i u jednom hadisu od Poslanika ﷺ, koji ćemo, ako Allah da, kasnije navesti.

Ishak ibn Bišr prenosi od Idrisa ibn Sinana, da je Wehb rekao: "Drvo se rastavilo Ša'ji, a ne Zekerijjau koji je umro prirodnom smrću." Allah, opet, najbolje zna.

Imam Ahmed navodi: "Affan nam je pričao, da je čuo od Ebu Halefa Musaa ibn Halefa - za koga kažu da je bio izuzetno pobožan, on od Jahjaa ibn Ebi Kesira, on od Zejda ibn Selama, on od svoga djeda Memtura, a on od El-Harisa el-Eš'arija, da je Poslanik ﷺ rekao: "Allah je Jahjau, sinu Zekerijjaovu i Izraelćanima naredio pet stvari da ih se pridržavaju, pa ih umalo nije zaboravio prenijeti. Na to mu je Isa عليه السلام rekao: "Naređeno ti je da se pridržavaš pet stvari i da ih preneseš Izraelćanima da ih se i oni pridržavaju. Hoćeš li to prenijeti, ili da to učinim ja?" Na to mu je Jahja rekao: "Brate, ako bi to ti uradio, bojim se da bih bio kažnjen i ponižen." Zatim je Jahja sakupio Izraelćane u Jerusalimu, gdje se hram napunio, sjeo na istaknuto mjesto, zahvalio se Allahu i rekao: "Uzvišeni Allah ﷻ mi je naredio da se pridržavam pet stvari i da vama naredim da ih se i vi pridržavate. Prvo je da obožavate Allaha, i da Mu nikoga ne smatrate ravnim. To bi bilo slično kao kada bi čovjek svojim ličnim sredstvima - novcem ili zlatom - kupio sebi roba, pa ovaj počne raditi i zaradu davati nekom drugom. Ko bi od vas volio da ima takvog roba? Allah vas je stvorio i dao vam nafaku, pa Ga obožavajte i nemojte Mu ni u čemu sudruga pripisivati! Drugo, naređujem vam da klanjate namaz, jer Allah okreće Svoje lice prema Svome robu, sve dok se on ne okrene od Njega. Zato se nemojte okretati u namazu! Treće, naređujem vam da postite, jer to Allah poredi sa čovjekom koji se namirisao mošusom, pa svi oko njega osjećaju njegov miris. Zaista je zadah iz usta postača Allahu draži od miomirisa miska! Četvrto, naređujem vam da dajete sadaku (zekat), jer to liči na čovjeka koga je zarobio neprijatelj, svezao mu ruke oko vrata i pošao da ga posiječe, a on zamoli: "Hoćete li da se

otkupim?" I tako on počne davati i malo i puno, dok se potpuno ne iskupi! Peto, naređujem vam da puno spominjete Allaha ﷻ jer to liči na čovjeka koga neprijatelj užurbano prati po njegovom tragu, pa se domogne dobro utvrđene tvrđave i tu se skloni. Čovjek je najzaštićeniji od šejtana dok se Allaha ﷻ sjeća!"

Zatim je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "I ja vama naređujem pet stvari, koje je Allah meni naredio: zajedništvo (džema'at), poslušnost, pokornost, hidžru i borbu na Allahovom putu. Onaj ko se izdvoji iz džema'ta makar i jedan pedalj, skinuo je sa sebe obilježje Islama, sve dok se ne vrati. Ko zagovara povratak neznaboštvu (džahilijjetu) bit će džehennemska prašina!" Na to je neko upitao: "Allahov Poslaniče, je li i ako posti i klanja?" "Čak i ako posti i klanja, i tvrdi da je musliman!", odgovorio je, "Zato muslimane zovite njihovim imenima, onako kako ih je Uzvišeni Allah nazvao: muslimanima, mu'minima i Allahovim robovima!"[1]

Hadis u ovoj verziji prenosi i Ebu Ja'la od Hudbe ibn Halida, on od Ebana ibn Zejda, a on od Jahjaa ibn Ebi Kesira i dalje istim senedom. Također ga navodi i Tirmizija od Ebu Dawuda et-Tajalisija i Musaa ibn Ismaila, a njih obojica od Ebana ibn Jezida el-Attara itd.

Ibn Madže ga navodi od Hišama ibn Ammara, on od Muhammeda ibn Šu'ajba ibn Sabura, on od Muawije ibn Selama, on od svoga brata Zejda ibn Selama, a on od Ebu Selama, a on od el-Harisa el-Eš'arija itd.

El-Hakim ga navodi od Merwana ibn Muhammeda et-Tatrija, on od Muawije ibn Selama, a on od svog brata itd. On dalje kaže: "Od Muawije ibn Selama ga prenosi jedino Merwan et-Tatri."

Ja mislim da to nije tačno, jer ga Et-Taberani navodi od Muhammeda ibn Abdeta, on od Ebu Tewbe er-Rebi' ibn Nafi'a, on od Muawije ibn Selama, on od Ebu Selama, a on od El-Harisa el-Eš'arija, itd. On, naime, navodi sličnu predaju, u kojoj nema "od Zejda ibn Selama", nego: od Ebu Selama, a on od El-Harisa el-Eš'arija.

Hafiz Ibn Asakir navodi od Abdullaha ibn Dža'fera er-Razija, a on od svoga oca, da je Er-Rebi' ibn Enes rekao: "Neki ashabi su nam pričali, da su čuli od nekih jevrejskih učenjaka da je Jahjau sinu Zekerijjaovom bilo naređeno pet stvari. On zatim navodi verziju koja je slična navedenoj."

Kaže se da se Jahja u puno osamljivao i vrijeme provodio u pustinji, hraneći se lišćem od drveća i pijući vodu iz rijeka, te da je ponekad jeo i skakavce. Imao je običaj reći: "O Jahja, kome je više nego tebi dato blagodati?"

Ibn Asakir navodi da su ga roditelji, jednom prilikom, krenuli tražiti, pa su ga našli kod jordanskog jezera. Kada su ga pronašli, svojim ibadetom i bogobojaznošću ih je toliko dirnuo da su zaplakali.

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 40/202/Haleb i drugi.

Ibn Wehb prenosi od Malika, a on od Humejda ibn Kajsa, da je Mudžahid rekao: "Jahja, sin Zekerijjaov se hranio travom. Toliko je plakao iz bogobojaznosti, da bi se i kamen od njegovog plača rastopio kada bi mu se stavio na oči."

Muhammed ibn Jahja ez-Zuheli prenosi: - El-Lejs nam je pričao, da je čuo od Ukajla, da je Ibn Šihab rekao: "Jednog dana sam sjeo do Ebu Idrisa el-Hawlanija dok je kazivao, pa je upitao: - Hoćete li da vam kažem ko se hranio najljepšom hranom? Primjetivši da ga ljudi samo gledaju, rekao je: - Jahja, sin Zekerijjaov je imao najljepšu hranu. Hranio se sa životinjama, izbjegavajući da se hrani i živi sa ljudima."

Ibn el-Mubarek navodi da je Wuhejb ibn el-Werd rekao: "Zekerijja je jednom prilikom bio izgubio sina Jahjaa tri dana, pa je krenuo u pustinju da ga traži. Našao ga je u kaburu koji je sam sebi iskopao, kako stoji i plače. Kad ga je upitao: "Sine moj, gdje si? Već tri dana te tražim, a ti stojiš i plačeš u kaburu kojeg si sam sebi iskopao!" On mu je odgovorio: "Oče, zar mi ti nisi sam rekao da između Dženneta i Džehennema ima jedna pustinja, koja se može pregaziti samo suzama?" Na to mu je on rekao: "Nastavi sinko i ja ću s tobom."

Predaja slična ovoj se prenosi i od Wehba ibn Munebbiha i Mudžahida.

Ibn Asakir navodi da je on rekao: "Džennetlije ne spavaju zbog blagodati koje ih okružuju. Tako i iskreni vjernici ne trebaju spavati iz ljubavi prema Uzvišenom Allahu, koja im je usađena u njihova srca!" Zatim je dodao: "A koliko je razlika između tih blagodati!" Pored toga, navodi se da je Jahja toliko plakao, da su mu na obrazima bili tragovi od plača.

Zašto je Jahja ﷺ ubijen?

U vezi sa Jahjaovim pogubljenjem navodi se više razloga. Jedan od njih je da je tadašnji vladar Damaska htio oženiti svoju blisku rodicu (mahrem) ili neku koju zakonski nije mogao oženiti, pa ga je Jahja u odvraćao od toga, zbog čega mu se ona zamjerila. Kada se između vladara i nje desilo što se desilo, od njega je zatražila Jahjaovu glavu. Obećavši joj da će joj ispuniti želju, poslao je nekog ko će ga ubiti i donijeti mu njegovu glavu i krv u posudi. Kada je to učinjeno, kaže se, da je ona istog momenta umrla.

Prema drugom mišljenju, vladareva žena se zaljubila u njega, pa je poručila da joj dođe. Kad je odbio da joj se pokori, a ona izgubila svaku nadu da će ga pridobiti, od vladara je zatražila da joj ga pokloni. On je to u prvi mah odbio, ali se poslije predomislio i poklonio joj ga. Tada je poslala po njega da se ubije i da joj donesu njegovu glavu i krv u posudi.

Tako se navodi i u hadisu kojeg bilježi Ishak ibn Bišr u svom djelu *el-Mubtede*. U njemu stoji: "Jakub el-Kufi nam je pričao, da je čuo od Amra ibn Mejmuna, on od svoga oca, a on od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ one noći kada je bio na Mi'radžu, vidio Zekerijjaa na nebu, pa mu je nazvao selam

i upitao ga: "O oče Jahjaov, ispričaj mi kako si ubijen i zašto su te Izraelćani ubili?", pa mu je on odgovorio: "O Muhammede, reći ću ti da je Jahja bio najbolji od svih ljudi svoga vremena, najljepši i najblistavijeg lica.

Bio je onakav kako ga Uzvišeni opisuje: *i koji će prvak biti, i čedan.* On nije osjećao potrebu za ženama, ali ga je razvratna žena tadašnjeg izraelćanskog vladara poželjela. Poslala je po njega da joj dođe, ali ga je Allah spasio grijeha, pa je odbio njen poziv. Na to se ona odlučila da ga ubije. Izraelćani su imali jedan praznik kojeg su svake godine slavili. Običaj je bio da vladar što tada obeća ne porekne i ne slaže.

Kada je vladar krenuo na proslavu sa njim je pošla i žena. Pošto ga ranije nije pratila na proslave, to mu se dopade, pa joj reče: "Zatraži nešto, šta god zatražiš, dat ću ti!" "Želim krv Jahjaa, sina Zekerijjaovog!", rekla je. "Zatraži nešto drugo", rekao joj je. "Samo to", ponovila je. Tada joj je rekao: "Imaš ga, tvoj je." Tada je poslala stražare po Jahjaa. Ja i on smo jedan do drugog bili u hramu i klanjali. Uhvatili su ga, zaklali i njegovu glavu i krv odnijeli joj u lavoru. Na to ga je Allahov Poslanik ﷺ upitao: "Kako si mogao to podnijeti?" "Nisam ni namaz prekinuo", odgovorio je.

Kada mu je glava donesena i stavljena pred nju, te noći je Allah dao da vladar, njegova porodica i posluga propadnu u zemlju. Kad su osvanuli i vidjeli šta se desilo, Izraelćani su rekli: "Zekerijjaov bog se naljutio na Zekerijjaa, pa hajde da se i mi naljutimo na našeg vladara i ubijemo Zekerijjaa." Tako su me počeli tražiti da me ubiju. Meni je o tome došao glas, pa sam pobjegao. Oni su me gonili na čelu sa Iblisom, koji im je pokazivao gdje sam. Kad sam vidio da im ne mogu umaći, bježeći od njih naišao sam na jedno drvo koje se isprriječilo preda mnom i pozvalo: "Ovamo, ovamo!" Ono se rastavilo, pa sam ušao u njega.

Ali, Iblis me sustigao i uhvatio za kraj odjeće. Drvo se sastavilo, ali je kraj moje odjeće ostao da viri. Kada su Izraelćani došli, Iblis im je rekao: "Zar niste vidjeli da je ušao u ovo drvo? Evo kraja njegove odjeće. Unutra je ušao svojom čarolijom!" Oni su na to rekli: "Zapalimo ovo drvo!" Iblis im je rekao: "Ne, nego ga prerežite pilom!" Tako smo i ja i drvo prerezani pilom."

Poslanik ﷺ ga je upitao: "Jesi li osjetio rezanje ili bol?", a on je odgovorio: "Ja nisam, ali jeste drvo u kome je Allah dao da bude moja duša."

Ova predaja je krajnje čudna i nevjerovatna. Ona se ne može u cjelosti pripisivati Poslaniku ﷺ. U njoj u svakom slučaju ima stvari koje se ne mogu prihvatiti. U svakom slučaju, ni u jednom hadisu o Isra'u i Mi'radžu se ne spominje Zekerijja ﵇, osim u ovom. Sve je o ovom vjerodostojno preneseno u sahih-hadisima o Mi'radžu. Tamo stoji: "Pa sam prošao pored dvojice tetića, Jahjaa i Isaa." Prema većini učenjaka, oni su bili tetići, kao što se i razumije iz ovog hadisa, jer je Jahjaova majka Ešja', bila sestra Merjemina, a otac im je bio 'Imran. Po drugom mišljenju, Zekerijjaova žena, Jahjaova majka Ešja', bila je sestra 'Imranove žene, Merjemine majke - Hane. U tom slučaju, Jahja je bio Merjemin tetić. Allah, opet, najbolje zna.

Oko Jahjaovog ubistva, postoji još jedno neslaganje; da li se ono desilo u Jerusalemskom hramu (el-Mesdžidu-l-Aksa) ili na nekom drugom mjestu. O tome postoje dva mišljenja. Es-Sewri prenosi od El-A'meša, da je Šemle ibn Atijje rekao: "Na stijeni u Jerusalimu je ubijeno sedamdeset poslanika, među kojima je i Jahja, sin Zekerijjaov ﷺ."

Ebu Ubejde el-Kasim ibn Selam kaže: "Abdullah ibn Salih nam je pričao, da je čuo od El-Lejsa, a on od Jahjaa ibn Se'ida, da je Se'id ibn el-Musejjeb rekao: "Kada je Nabukodonosor stigao u Damask, još je iz Zekerijjaovog sina Jahjaa tekla krv. Pitao je o tome, pa su mu rekli; na što je on dao da se na tom mjestu pogubi sedamdeset hiljada ljudi, nakon čega je krv prestala teći. Ovaj sened je vjerodostojan do Se'ida ibn el-Musejjeba. Prema ovoj predaji, Jahja je ubijen u Damasku, a slučaj sa Nabukodonosorom se odigrao poslije Isaa. Tako kažu Ata' i Hasan el-Basri. Allah, opet, najbolje zna.

Hafiz Ibn Asakir navodi od El-Welida ibn Muslima da je Zejd ibn Vakid rekao: "Kada su htjeli podići džamiju u Damasku, ja sam vidio glavu Zekerijjaovog sina Jahjaa ispod temelja prednjeg zida, u dijelu iza mihraba sa istočne strane. Koža i kosa su joj bile očuvane i ništa se nisu bile promijenile." U drugoj predaji stoji: "kao da je tek ubijen."

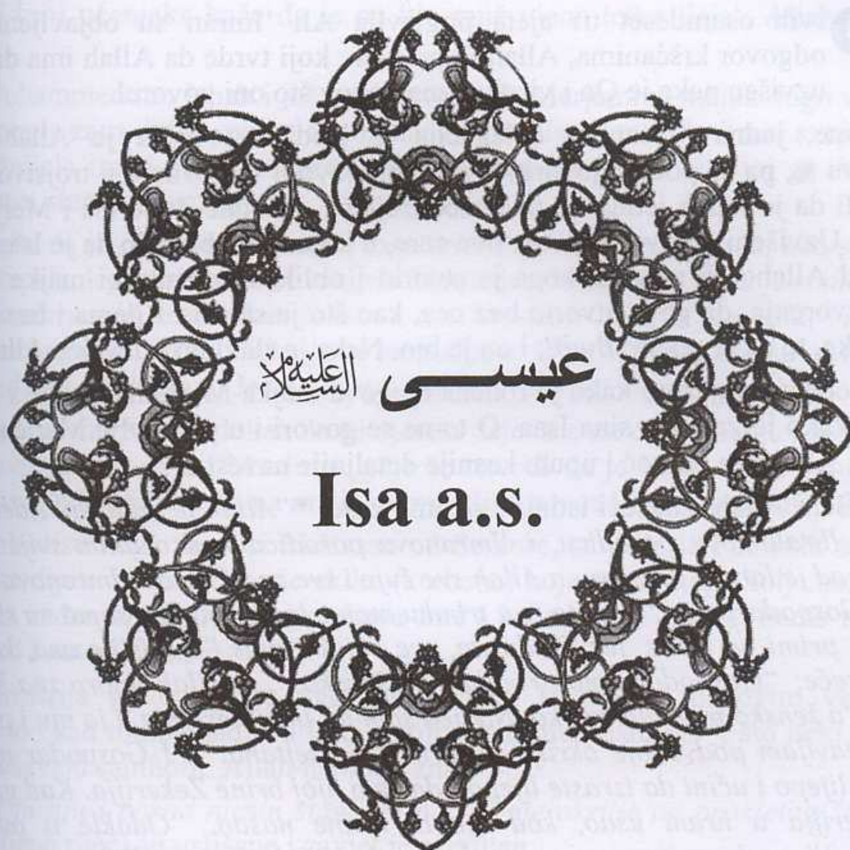
U vezi sa gradnjom džamije u Damasku, navodi se da je ona podignuta na mjestu drevnog stuba poznatog kao stub "es-Sekasiketu". Allah, opet, najbolje zna.

Hafiz Ibn Asakir u djelu *el-Mustaksa fi fedail el-Aksa* navodi od El-Abbasa ibn Subha, on od Merwana, a on od Se'ida ibn Abdulaziza, da je Kasim, Muawijin oslobođeni rob, rekao: "Vladar ovoga grada - tj. Damaska - je bio Heddad ibn Heddar. Svoga sina bio je oženio kćerkom svoga brata Erijela, kraljicom od Sajde, u čijem je posjedu, između ostalog, bio i Trg kraljeva u Damasku - a to je jedan otvoreni prostor. Desilo se da ju je tri puta puštao. Nakon trećeg puta htio je da je ponovo vrati, pa je zatražio mišljenje od Zekerijjaovog sina Jahjaa, koji mu je rekao: "Ne možeš je oženiti dok se ne uda za nekog drugog i nakon toga se ne razvede. Ona se zbog toga naljutila na njega, pa je, po nagovoru majke, od vladara zatražila Jahjaovu glavu. Vladar je to u početku odbijao, ali je kasnije popustio i pristao. Tada je naredio da mu se donese Jahjaova glava, koji je, dok se kovao plan, klanjao u hramu u Džebronu.

Kada je to urađeno, Jahjaova glava mu je počela govoriti: "Nije mu dozvoljeno da je oženi dok se ne uda za drugog!" Ona je tada uzela posudu i na glavi je odnijela do majke. Jahjaova glava je stalno isto ponavljala. Kada je ušla kod majke, propala je u zemlju do članaka, a onda do slabina. Na to joj je majka zapomagala, a sluškinje počele plakati i udarati se po licima. Zatim je propala u zemlju do ramena. Tada je majka naredila čuvaru da joj odsiječe glavu, kako bi se makar sa njenom glavom tješila. Kada je to čuvar uradio, zemlja je izbacila tijelo. Tako su se ponizili i osramotili. Jahjaova krv je bez prestanka tekla, sve dok nije došao Nabukonodosor i na tom mjestu ubio sedamdeset pet hiljada ljudi."

Se'id ibn Abdulaziz kaže: "To je bila krv svih poslanika. Ona je bez prestanka tekla sve dok Eremija ﷺ nije stao iznad nje i rekao joj: "O krvi, prestani teći Allahovom dozvolom. Ovako ćeš iscrpiti ove Izraelćane." Tada je krv prestala teći, a mač siječi. Mnogi stanovnici Damaska su pobjegli i sklonili se u Jerusalim. Međutim, Nabukodonosor ih je tamo sustigao i pobio toliko da se nisu mogli ni prebrojati. Jedan dio je zarobio, pa se, ostavivši ih tamo, vratio nazad.

عيسى عليه السلام

Isa a.s.

KAZIVANJE O ISAU, SINU MERJEMINOM

Prvih osamdeset tri ajeta poglavlja Ali 'Imrān su objavljeni kao odgovor kršćanima, Allah ih prokleo, koji tvrde da Allah ima dijete - uzvišen neka je On i visoko iznad onog što oni govore!

Naime, jedna kršćanska delegacija iz Nedžrana došla je Allahovom Poslaniku ﷺ, pa su počeli govoriti o zabludi u svom vjerovanju u trojstvo. Oni su tvrdili da je Allah jedna od tri osobe trojstva, a ostale dvije Isa i Merjema. Na to je Uzvišeni objavio početak ove sure, u kojem je objasnio da je Isa samo jedan od Allahovih robova, koga je stvorio i oblikovao u utrobi majke kao i ostala stvorenja, da ga je stvorio bez oca, kao što je stvorio Adema i bez oca i bez majke, te da je rekao: *Budi!*, i on je bio. Neka je slavljen i uzvišen Allah.

Također je objasnio kako je rođena njegova majka Merjema, šta se s njom desilo i kako je zanijela sina Isaa. O tome se govori i u poglavlju Merjem, što ćemo uz Allahovu pomoć i uputu kasnije detaljnije navesti.

Uzvišeni Allah iznoseći istinu o ovome kaže: * *"Allah je odabrao Adema, i Nuha, i Ibrahimovu porodicu, i 'Imranovu porodicu nad ostalim svijetom - *sve porod jedan od drugog - a Allah sve čuje i sve zna. *Kada 'Imranova žena reče: "Gospodaru moj, ovo što je u trbuhu mome ja zavjetujem samo na službu Tebi, pa primi od mene, jer Ti, doista, sve čuješ i znaš." *Poslije ona, kad je rodila, reče: "Gospodaru moj, rodila sam žensko!", a Allah dobro zna šta je rodila, "a žensko nije kao muško. Nadjea sam joj ime Merjema, i ja nju i porod njezin stavljam pod Tvoje okrilje od prokletog šejtana."*I Gospodar njezin primi je lijepo i učini da izraste lijepo i da se o njoj brine Zekerijja. Kad god bi joj Zekerijja u hram ušao, kod nje bi hrane našao. "Odakle ti ovo, o Merjema?", on bi upitao, a ona bi odgovorila: "Od Allaha, Allah onoga koga On hoće bez računa opskrbljuje."* (Ali 'Imrān, 33.-37.)

Uzvišeni, dakle, govori kako je odabrao Adema ﷺ i iskrene vjernike njegovog potomstva, koji su slijedili šerijat i pokoravali Mu se, posebno ističući *i Ibrahimovu porodicu,* u koju spadaju i Ismailovi potomci.

On, zatim, ukazuje na čestitost i odabranost 'Imranove porodice. Ovdje se misli na Merjeminog oca 'Imrana, neka je mir sa njima.

Muhammed ibn Ishak kaže da je to 'Imran ibn Hašim ibn Emon ibn Miša ibn Hizkija ibn Ahrik ibn Mewsin ibn Azazija ibn Emsija ibn Jawiš ibn Uhrejh ibn Jazim ibn Jehfašat ibn Ejša ibn Ejan ibn Ruhaj'am ibn Dawud.

Ebu el-Kasim Ibn Asakir kaže da je Merjema, kći 'Imrana ibn Masana ibn el-Azer ibn el-Jud ibn Ahnez ibn Saduk ibn Ajazuz ibn el-Jakim ibn Ebjud ibn Zerbabil ibn Šaltal ibn Juhina ibn Berša ibn Emon ibn Miša ibn Hizkija ibn Ahaz ibn Musam ibn Azrija ibn Juram ibn Jušafat ibn Ejša ibn Ejba ibn Ruhbu'am ibn Sulejman ibn Dawud ﷺ. Dakle, ovo se ne podudara sa navodom Muhammeda ibn Ishaka.

Međutim, nema neslaganja oko toga da je Merjema iz potomstva Dawuda ﷺ. Njen otac 'Imran je predvodio Izraelćane u namazu, a majka joj, Hana bint Fakud ibn Kubejl, je bila izrazito pobožna žena. Zekerijja je bio poslanik u tom vremenu, i on je, prema većini učenjaka, bio muž Merjemine sestre Ešja'. Manji broj učenjaka kaže da je on bio muž njene tetke Ešja'. Allah najbolje zna.

Muhammed ibn Ishak i još neki navode da Merjemina majka dugo vremena nije mogla zatrudnjeti, pa je jednog dana ugledala pticu kako hrani svoje mlado te poželjela imati dijete, zavjetujući se Allahu da će ga, ako joj ga Allah da, posvetiti službi u Jerusalimu.

Kažu da je neposredno nakon toga dobila menstruaciju, pa je, kad se nakon nje okupala, legla sa mužem i zanijela Merjemu. *Poslije ona, kada je rodila, reče: "Gospodaru moj, rodila sam žensko", a Allah dobro zna šta je rodila, "a žensko nije kao muško"*, tj. u služenju u Jerusalimu. U to vrijeme oni su zavjetovali svoju djecu za službu u Jerusalimu. *"Nadjela sam joj ime Merjema."*

Ovo se uzima kao dokaz da se djetetu daje ime na dan rođenja kao što stoji u *Sahihima* Buharije i Muslima, gdje se navodi da je Enes odnio svoga brata Allahovom Poslaniku ﷺ, pa mu je on protrljao nepce i dao mu je ime Abdullah.

U hadisu koga prenosi El-Hasan od Semure, stoji da je Poslanik ﷺ rekao: "Svako dijete zavisi od svoje akike (kurbana) koja se za njega kolje sedmi dan (nakon rođenja), kad mu se nadjeva ime i brije glava."[1] Ovaj hadis navodi i Ahmed i autori *Sunena*.

Tirmizija ga ocjenjuju kao sahih-hadis. U nekim njegovim verzijama umjesto "kad mu se nadjeva ime", stoji: "kad mu pušta krv", što neki također proglašavaju sahihom. Allah najbolje zna.

"I ja nju i porod njezin stavljam pod Tvoje okrilje od prokletog šejtana." Ove njene riječi su uslišane i zavjet je primljen.

Imam Ahmed navodi da mu je pričao Abdurrezzak, da je čuo od Ma'mera, on od Ez-Zuhrije, on od Ibn el-Musejjeba, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Svako dijete kada se rodi šejtan dohvati, pa onako glasno zaplače. Jedino to nije bio slučaj sa Merjemom i njenim sinom." Ebu Hurejre je rekao: "Ako hoćete, proučite: *I ja nju i porod njezin stavljam pod Tvoje okrilje od prokletog šejtana.*"[2]

[1] Ebu Dawud u svom *Sunenu* 16/21; Tirmizija u svom *Sunenu* 17/21 i drugi.

[2] Buharija u svom *Sahihu* 60/44/3431/*Fethu-l-bari*; Ahmed u svom *Musnedu* 2/274/ Haleb. 36. ajet u suri Ali Imrān.

Buharija i Muslim ovaj hadis navode i od Abdurrezzaka, dok ga Ibn Džerir u sličnoj verziji navodi od Ahmeda ibn el-Feredža, on od Bekijje, on od Abdullaha ibn ez-Zubejdija, on od Ez-Zuhrije, on od Ebu Selemea, on od Ebu Hurejre a ovaj od Poslanika ﷺ.

Imam Ahmed navodi: "Ismail ibn Omer nam je pričao, da je čuo od Ibn Ebi Zu'ejba, on od El-Mešme'ilovog oslobođenog roba Adžlana, da je Poslanik ﷺ rekao: "Svako dijete od Ademovih potomaka šejtan, kad se rodi, dohvati svojim prstom. Jedino nije dohvatio Merjem, 'Imranovu kćer i njenog sina Isaa."[1]

Ovu verziju navodi jedino Ahmed. Verziju sličnu ovoj navodi i Muslim od Ebu et-Tahira, on od Ibn Wehba, on od Omera ibn el-Harisa, on od Ebu Junusa, on od Ebu Hurejre a on od Poslanika ﷺ.

Imam Ahmed zatim navodi: "Hušejm nam je pričao, da je čuo od Hafsa ibn Mejsere, on od el-Ala'a, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Koje god dijete rodi majka, šejtan ga udari u bokove. Jedino nije udario Merjemu i njenog sina.

Zar nisi vidio kako dijete vrišti kad se rodi?" Ashabi su rekli: "Vidjeli smo, Allahov Poslaniče", a on je odgovorio: "To je zato što ga šejtan udara u bokove."[2]

Ova verzija ispunjava Muslimove uvjete, ali je on ne navodi. Kajs navodi od El-A'meša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Nema ni jednog novorođenčeta a da ga šejtan nije stisnuo jednom ili dvaput, osim Isaa, sina Merjeminog i Merjeme." Zatim je Allahov Poslanik ﷺ proučio: *"I ja nju i porod njezin stavljam pod Tvoje okrilje od prokletog šejtana."*

Verziju sličnu ovoj po značenju navodi i Muhammed ibn Ishak od Jezida ibn Ubejdullaha ibn Kusejta, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ.

Imam Ahmed navodi: "Abdulmelik nam je pričao, da je čuo od El-Mugire - Ibn Abdurrahmana el-Hizamija - on od Ebu ez-Zinada, on od El-A'redža, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Svakog Ademovog potomka kad se rodi, šejtan udari sa strane. Jedino nije udario Isaa, sina Merjemina. I njega je htio udariti, ali je pogodio u zastor."[3] Ovaj hadis ispunjava uvjete Buharije i Muslima, ali ga oni u ovoj verziji ne navode.

I Gospodar njezin primi je lijepo i učini da uzraste lijepo i da se o njoj brine Zekerijja. Više mufessira navodi da je Merjemina majka, kad je rodila Merjemu umotala u pelene i odnijela u hram, gdje ju je predala vjernicima koji su tamo klanjali. Pošto je to bila kćerka njihovog imama koji ih je predvodio u namazu, počeli su se utrkivati ko će je uzeti. Izgleda, ipak, da ju je predala tek nakon perioda dojenja i brige o njoj u početnom dobu života.

[1] Muslim u svom *Sahihu* 43/40/147; Ahmed u svom *Musnedu* 2/288, 292/Haleb.

[2] Ahmed u svom *Musnedu* 2/368/Haleb.

[3] Ahmed u svom *Musnedu* 2/523/Haleb.

Predavši im je, oni su se sporječkali ko će se o njoj brinuti. Njihov poslanik Zekerijja htio je da je zadrži kod sebe, jer joj je njegova žena, po jednima bila sestra, a po drugima tetka po majci. Međutim, ostali nisu na to pristali, nego su zatražili da se baci kocka. Ipak, sudbina mu je bila naklonjena pa je kocka pala na njega. A kako i ne bi kad je tetka na stepenu majke?

Uzvišeni Allah kaže: *I učini da se o njoj brine Zekerijja,* tj. tako što je kocka pala na njega. Uzvišeni veli: *To su nepoznate vijesti koje ti objavljujemo. Ti nisi bio među njima kada su pera svoja od trske pobacali da bi vidjeli koji će se od njih o Merjemi brinuti, i ti nisi bio među njima kad su se prepirali.* (Ali 'Imrān, 44.)

Kaže se da je svaki od njih bacio svoje pero, unaprijed označeno, da su ih odnijeli na jedno mjesto i ostavili, a onda rekli jednom malodobnom dječaku da uzme i donese samo jedno. Bilo je to Zekerijjaovo ﷺ pero. Neki se nisu složili pa su tražili da se kocka ponovo baci tako što će svoja pera pobacati u rijeku, pa čije pero bude plovilo uzvodno, taj je pobjednik. Tako su i uradili, pa je Zekerijjaovo pero zaplovilo uzvodno, a njihova nizvodno. Međutim, neki su zatražili da probaju i treći put, tako da pobjednik bude onaj čije pero bude išlo nizvodno, a ostala plovila uzvodno. Kocku su bacili ponovo, pa je Zekerijja opet izašao kao pobjednik, jer je on bio najpreči Merjemi sa šerijatskog stanovišta, iz više razloga.

Uzvišeni Allah veli: *Kad god bi joj Zekerijja u hram ušao, kod nje bi hranu našao. "Odakle ti ovo, o Merjema?", on bi upitao, a ona bi odgovorila: "Od Allaha, Allah onoga koga On hoće bez računa opskrbljuje."* (Ali 'Imrān, 37.) Mufessiri kažu da joj je Zekerijja u hramu odredio posebno mjesto, gdje je samo ona ulazila. Tu je činila ibadet i kad bi na nju došao red, obavljala redovne poslove, kao što je čuvanje ključa i otvaranje hrama. Dane i noći provodila je u ibadetu, tako da se među Izraelćanima njena pobožnost navodila kao primjer. Bila je poznata po lijepim osobinama i vanrednim stanjima, da je Božiji vjerovjesnik Zekerijja u njenom kutku gdje je činila ibadet, zaticao svega i svačega što se nije moglo naći van sezone. Tako je ljetno voće kod nje zaticao zimi, a zimsko ljeti, pa ju je upitao: *"Odakle ti ovo?"* Ona je odgovorila: *"Od Allaha!"* Tj. hrana kojom je Allah opskrbljuje. *"Allah onoga koga On hoće bez računa opskrbljuje!"*

Vidjevši to, Zekerijja je poželio da je i njemu dobiti potomka, iako je već bio ostario i oronuo. *"Gospodaru moj", reče, "podari mi od Sebe čestita potomka, jer se Ti, uistinu, molbi odazivaš!"* (Ali 'Imrān, 38.) Neki kažu da je on tada rekao: "O Ti koji opskrbljuješ Merjemu plodovima kada im nije vrijeme, podari i meni dijete, iako nije vrijeme." O njemu, i o događajima sa njime, ranije smo govorili.

**I kada meleki rekoše: "O Merjema, tebe je Allah odabrao i čistom stvorio, i boljom od svih žena na svijetu učinio. *O Merjema, budi poslušna svome Gospodaru, i čini sedždu, i čini ruku' sa onima koji ga čine!" *To su nepoznate vijesti koje ti objavljujemo. Ti nisi bio među njima kad su svoja pera od trske*

*pobacali da bi vidjeli koji će se od njih o Merjemi brinuti, i ti nisi bio među njima kad su se prepirali. A kad meleki rekoše: "O Merjema, Allah ti javlja radosnu vijest, od Njega Riječ; ime će mu biti Mesih, Isa, sin Merjemin, biće viđen i na ovom i na onom svijetu i jedan od Allahu bliskih; on će govoriti ljudima još u kolijevci, a i kao odrastao, i biće čestit." Ona reče: "Gospodaru moj, kako ću imati dijete, kad me nijedan muškarac nije ni dodirnuo?" "Eto tako!", reče, "Allah stvara što On hoće. Kada nešto odluči, On samo za to rekne: 'Budi' - i ono bude." *I poučit će ga Knjizi, i mudrosti, i Tewratu i Indžilu; *i poslati kao poslanika sinovima Israilovim: "Donosim vam dokaz od Gospodara vašeg; napraviću vam od ilovače nešto poput ptice i puhnuću u nju, i biće, Allahovom voljom, prava ptica. I iscijeliću slijepa od rođenja, i gubavca, i oživljavaću mrtve voljom Allahovom, i kazivaću vam šta jedete i šta u domovima svojim gomilate; to će, uistinu, biti dokaz za vas, ako pravi vjernici budete: *i da potvrdim istinitost Tewrata, objavljenog prije mene, i da vam dopustim nešto što vam je bilo zabranjeno. I donosim vam dokaz od Gospodara vašeg, zato se Allaha bojte i mene slušajte, *Allah je, doista, i moj i vaš Gospodar, pa Njega obožavajte; to je pravi put!"* (Ali 'Imrān, 42.-51.)

Ovdje Uzvišeni navodi da su meleki donijeli radosnu vijest Merjemi da ju je Allah odabrao nad ostalim ženama tog vremena, time što će joj dati da joj se rodi dijete bez oca koje će biti plemeniti poslanik *i govoriti ljudima još u kolijevci.* Tj. još kao dijete će ih pozivati da obožavaju samo Allaha, koji nema nikakva sudruga, a to će raditi i kad odraste. To je bio dokaz da će doživjeti punoljetstvo i da će ljude pozivati Allahu kad odraste. Merjemi je naređeno da bude pobožna i da što više klanja i Allahu čini sedždu kako bi bila dostojna ukazane joj počasti i zahvalna na toj blagodati. Kaže se da je znala toliko stajati u namazu, da su joj stopala pucala - neka je Allah zadovoljan sa njom i neka se smiluje i njoj i njenim roditeljima!

"O Merjema, tebe je Allah odabrao", tj. mimo ostalih izabrao *"i čistom stvorio"*, tj. bez ikakvih ružnih osobina i dao ti sve što je lijepo. *"i boljom od svih žena na svijetu učinio."*

Moguće je da se ovdje misli na ljude toga vremena, kao što je za Musaa rekao: *"Ja sam te odlikovao nad ostalim svijetom"* (El-A'rāf, 144.) ili kao što je rečeno za Izraelćane: *I doista smo ih znanjem odabrali nad svjetovima.* (Ed-Duhān, 32.) A poznato je da je Ibrahim odabraniji od Musaa, te da je Muhammed ﷺ odabraniji od njih obadvojice. Također su sljedbenici Muhammeda ﷺ odabraniji i brojniji i znaniji od Izraelćana i drugih naroda koji su bili prije njih.

Moguće je da riječi *"i boljom od svih žena na svijetu učinio"* imaju opće značenje, i da je ona bila najodabranija žena na ovome svijetu - od onih prije i poslije nje.

Jedni kažu da su od žena poslanici bile: ona, Ishakova mati Sara i Musaova mati, a kao dokaz uzimaju to što su im se meleki obraćali i prenosili im Allahove riječi. Tog stava su Ibn Hazm i još neki. Ako su one i bile poslanici,

nema smetnje da Merjema bude odabranija od njih dvije, jer su riječi *"i boljom od svih žena na svijetu učinio"* općenitog značenja, pošto ne postoji dokaz da je drugačije. Allah, opet, najbolje zna.

Ebu el-Hasan el-Eš'ari i još neki navode da je stav većine sljedbenika Sunneta i džema'ata da su poslanici bili samo muškarci i da ni jedna žena nije bila poslanik. Dakle, po njima, Merjema bi najviše mogla biti ono što za nju Uzvišeni Allah kaže: *Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik - i prije njega su dolazili i odlazili poslanici - a majka njegova je uvijek istinu govorila.* (El-Mā'ide, 75.) Ni u ovom slučaju nema smetnje da ona bude najodabranija od svih žena vjernica (siddikat) prije i poslije nje. Allah, opet, najbolje zna.

A njeno ime se spominje zajedno sa imenima: Asje, kćerke Muzahimove, Hatidže, kćerke Huwejlidove i Fatime, kćerke Muhammedove ﷺ - neka je Allah zadovoljan sa njima a i one sa Njim!

Tako Imam Ahmed, Buharija, Muslim, Tirmizija i Nesaija u više predaja navode od Hišama ibn Urwe, on od svoga oca, on od Abdullaha ibn Dža'fera, a on od Alije ibn Ebi Taliba, r.a., da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Najbolja žena od svih je Merjema, kćerka 'Imranova, a najbolja Muhammedova ﷺ žena je Hatidža, kćerka Huwejlidova."[1]

Pored toga, Imam Ahmed navodi da mu je Abdurrezzak pričao, da je čuo od Ma'mera, on od Katadea, a on od Enesa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kao primjer su ti dovoljne samo četiri žene na svijetu: Merjema, kćerka 'Imranova, Asja, žena faraonova, Hatidža, kćerka Huwejlidova i Fatima, kćerka Muhammedova."[2]

Ovaj hadis navodi i Tirmizija od Ebu Bekra ibn Zinddžewejha, a on od Abdurrezzaka itd. i ocjenjuje ga sahih. Ibn Mirdewejh ga navodi od Abdullaha ibn Ebi Dža'fera er-Razija, a Ibn Asakir od Temima ibn Zijada, a obojica od Ebu Dža'fera er-Razija, on od Sabita, a on od Enesa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Najodabranije žene svih vremena su: Merjema, kćerka 'Imranova, Asja, žena faraonova, Hatidža kćerka Huwejlidova i Fatima, kćerka Muhammeda, Allahovog poslanika."

Imam Ahmed također navodi: "Abdurrezzak nam je pričao, da je čuo od Ma'mera, on od Ez-Zuhrije, on od Ibn el-Musejjeba, on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Najbolje žene koje su ikad jahale deve su Kurejšijke. One su najsamilosnije prema maloj djeci i najviše vode računa o imetku svoga muža." Na ovo je Ebu Hurejre dodao: "Merjema nikada nije jahala devu."[3]

Ovaj hadis navodi i Muslim u svom *Sahihu* od Muhammeda ibn Rafi'a i Abda ibn Humejda, a oni obadvojica od Abdurrezzaka itd.

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 640, 938/ Šakir.

[2] El-Hakim u *el-Mustedreku* 3/197,198/Hajdarabad.

[3] Ahmed u svom *Musnedu* 7637/ Šakir i Muslim 2/270.

Ahmed navodi: "Zejd ibn el-Habbab nam je pričao, da je čuo od Musaa ibn Alijja, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Najbolje žene koje su ikad jahale deve su Kurejšijke. One su najsamilosnije prema maloj djeci i najsaosjećajnije sa mužem kad je u nestašici." Ebu Hurejre dodaje: "A Allahov Poslanik ﷺ je znao da 'Imranova kćerka nije jahala deve."

Ovu verziju bilježi jedino Ahmed. Ona ispunjava Buharijine uvjete. Ovaj hadis ima više verzija, čiji senedi idu preko Ebu Hurejre.

Ebu Ja'la el-Musili navodi: "Junus ibn Muhammed nam je pričao, da je čuo od Dawuda ibn Ebu el-Ferata, on od Ibn Ahmera, a on od Ikrime, da je Ibn Abbas rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je jednom prilikom po zemlji povukao četiri linije, i upitao: "Znate li šta je ovo?" "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju", odgovorili su, pa je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Najodabranije žene koje će ući u Džennet su: Hatidža, kćerka Huwejlidova, Fatima, kćerka Muhammedova, Merjema, kćerka 'Imranova i Asja, kćerka Muzahimova, žena faraona." Ovaj hadis preko više lanaca navodi i Nesaija od Dawuda ibn Ebi Hinda.

Ibn Asakir od Ebu Bekra Abdullaha ibn Ebi Dawuda Sulejmana ibn el-Eš'asa navodi, da je Jahja ibn Hatim el-Askeri čuo od Bišra ibn Mehrana ibn Hamedana, on od Muhammeda ibn Dinara, on od Dawuda ibn Ebi Hinda, a on od eš-Ša'bija, da je Džabir ibn Abdullah rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je rekao: - Od njih su ti kao primjer dovoljne četiri najodabranije žene svih vremena: Fatima, kćerka Muhammedova, Hatidža, kćerka Huwejlidova, Asja, kćerka Muzahimova i Merjema, kćerka 'Imranova."

Ebu el-Kasim el-Begawi navodi: "Wehb ibn Bekijje nam je pričao, da je čuo od Halida ibn Abdullaha el-Wasitija, on od Muhammeda ibn Amra, on od Ebu Seleme, a ona od Aiše, da je Fatimu upitala: "Šta ti je Allahov Poslanik, kad si se nad njega nadnijela, pa zaplakala, a onda se nasmijala rekao?"

Ona joj je odgovorila: "Rekao mi je da ovu bolest neće preboljeti i da će umrijeti, pa sam zaplakala. Zatim sam se nad njega ponovo nadnijela, pa mi je rekao da ću od njegove porodice ja biti prva koja će iza njega umrijeti i da sam poslije Merjeme, kćerke 'Imranove, najodabranija žena Dženneta, pa sam se nasmijala."

Hadis u ovom smislu nalazi se u Buharijinom *Sahihu*. U njemu stoji da je Merjema prva među četiri odabrane žene. Ovaj hadis ispunjava Muslimove uvjete.

Imam Ahmed navodi: "Osman ibn Muhammed nam je pričao, da je čuo od Džerira, on od Jezida - tj. Ibn Ebi Zijada - on od Abdurrahmana ibn Ebi Na'ma, a on od Ebu Se'ida, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Fatima je poslije Merjeme, kćerke 'Imranove, najodabranija žena u Džennetu."[1]

Tirmizija za ovaj hadis, čiji je sened dobar, kaže da je sahih, ali ga ne navodi. Sličan hadis se prenosi i od Alije ibn Ebi Taliba, s tim što u njegovom senedu ima nekih nedostataka (da'if).

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 3/64, 80.

Sve u svemu, iz navedenog se vidi da su Merjema i Fatima od spomenute četiri žene najodabranije. Moguće je da je Merjema odabranija i od Fatime, a moguće je i da su po svojim vrlinama jednake.

Ipak, postoji jedan hadis - ako je vjerodostojan - koji ukazuje na prvu mogućnost. Njega navodi hafiz Ebu el-Kasim Ibn Asakir: "Ebu el-Husejn ibn el-Ferra' i el-Bennaovi sinovi Ebu Galib i Ebu Abdullah su nam pričali, da su čuli od Ebu Dža'fera ibn el-Mesleme, on od Ebu Tahira Muhlisa, on od Ahmeda ibn Sulejmana, on od ez-Zubejra - tj. ibn Bikara, on od Muhammeda ibn el-Hasana, on od Abdulaziza ibn Muhammeda, on od Musaa ibn Ukbeta, on od Kurejba, a on od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Najodabranija žena u Džennetu je Merjema, kćerka 'Imranova, zatim Fatima, zatim Hatidža i zatim Asja, žena faraonova."

Ako je ovaj tekst doslovno prenesen, uključujući i ono "zatim" koje zahtijeva redoslijed, onda on potvrđuje jednu od dvije mogućnosti stepenovanja među te četiri žene. Prije toga smo naveli neke hadise u kojima stoji "i", što ne uvjetuje redoslijed, iako ga ne pobija. Allah, opet, najbolje zna.

Ovaj hadis navodi i Ebu Hatim er-Razi od Dawuda el-Dža'ferija, on od Abdulaziza ibn Muhammeda - tj. Ed-Derawerdija - on od Ibrahim ibn Ukbea, on od Kurejba, on od Ibn Abbasa, a on od Poslanika ﷺ, s tim što se u njemu umjesto "zatim" koje podrazumijeva redoslijed, navodi veznik "i". Dakle, on se od prethodnog hadisa razlikuje u senedu i u samom tekstu. Allah, opet, najbolje zna.

Ibn Mirdewejh navodi hadis od Šu'bea, on od Muawije ibn Kurreta, a on od svoga oca, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Među muškarcima je više onih koji su dostigli stepen potpunosti, a među ženama samo tri: Merjema, kći 'Imranova, Asja, žena faraonova i Hatidža, kćerka Huwejlidova. Aiša je bolja od ostalih žena, kao što je popara bolja od ostalih jela."

Sličan hadis navode i autori najpoznatijih hadiskih zbirki, izuzev Ebu Dawuda. Ovaj hadis ima više seneda koji idu preko Šu'bea, Amra ibn Murrea, Murrea el-Hemedanija, Ebu Musaa el-Eš'arije, do Allahova Poslanika ﷺ koji je rekao: "Među muškarcima je više onih koji su postigli stepen potpunosti, a među ženama samo Asja, žena faraonova i Merjema, kćerka 'Imranova. Aiša je bolja od ostalih žena kao što je popara bolja od ostalih jela."

Kao što se vidi, ovaj hadis je vjerodostojan, jer ga navode i Buharija i Muslim. Međutim, po njegovom tekstu stepen potpunosti kod žena ograničava se samo na Merjemu i Asju. Moguće je da se time misli na žene samo iz njihova vremena, jer su se i jedna i druga brinule o dvojici poslanika dok su bili još mali. Asja se brinula o Musau, s kojim će Allah kasnije govoriti, a Merjema se starala o svome sinu Isau, Allahovom robu i poslaniku. Dakle, to ne isključuje mogućnost da je i u našem Ummetu bilo žena koje su dostigle stepen potpunosti, kao što su npr. Hatidža i Fatima.

Hatidža se brinula o Allahovom Poslaniku ﷺ petnaest godina prije početka objave, i više od deset godina poslije toga. Pored toga, ona mu je bila vjerni pomagač svojim životom i imetkom - neka je Allah zadovoljan sa njom, a i ona sa Njim!

Fatima, kćerka Allahovog Poslanika ﷺ, je najodabranija od svojih sestara po tome što je bila pogođena smrću Allahovog Poslanika ﷺ, dok su njene sestre umrle još za njegova života. Što se tiče Aiše, ona je Allahovom Poslaniku ﷺ bila najdraža od svih žena i što je samo nju oženio kao djevicu. Pored toga, ne zna se da je i jedna žena ovog Ummeta - a ni nekog drugog - bila učenija i znanija od nje. Allah joj je direktno pomogao kada su je potvorili i kroz svih sedam nebesa objavio da je čedna i da nije počinila grijeh. Ona je poslije Allahovog Poslanika ﷺ živjela još blizu pedeset godina, prenoseći od njega Kur'an i Sunnet, dajući muslimanima fetve i mireći one koji su se razilazili. Neki učenjaci i prijašnjih i potonjih generacija, kažu da je ona najodabranija od svih Poslanikovih žena, čak i od Hatidže, koja mu je izrodila i mušku i žensku djecu. Međutim, bolje je ne ulaziti u to koja od njih dvije je odabranija i zaslužnija, jer se Poslanikove ﷺ riječi: "Aiša je bolja od svih ostalih žena, kao što je popara bolja od ostalih jela" mogu odnositi na sve žene, pa i na spomenute četiri. Moguće je da se odnose samo na ostale, a ne i na ove četiri. Allah, opet, najbolje zna.

Sve u svemu, ovdje smo htjeli navesti ono što je vezano za Merjemu, kćerku 'Imranovu ﷺ, Allah je odabrao nad ostalim ženama u njeno vrijeme. Moguće je da se misli i nad svim ženama, uopće, kako smo ranije naveli. U nekim hadisima stoji da će ona kao i Asja, kćerka Muzahima, biti Poslanikova ﷺ žena u Džennetu.

Mi smo o tome govorili u našem *Tefsiru* kad smo tumačili riječi Uzvišenog: *"hudovica i djevica."* (Et-Tahrīm, 5.), gdje smo od nekih učenjaka iz ranijih generacija naveli da se pod hudovica misli na Asju, a pod djevica na Merjemu, kćerku 'Imranovu. Allah, opet, najbolje zna.

Taberanija kaže: - Abdullah ibn Nadžije nam je pričao, da je čuo od Muhammeda ibn Sa'da el-Awfija, on od svoga oca, on od svog amidže El-Husejna, on od Junusa ibn Nefi'a, on od Sei'da ibn Džunadeta - tj. El-Awfija - da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Allah će mi u Džennetu za žene dati Merjem, kćerku 'Imranovu, faraonovu ženu i Musaovu sestru."[1]

Ovaj hadis navodi i Ibn Dža'fer el-Ukajli od Abdu en-Nura itd, s tim što kod njega još stoji: "A ja na to rekoh: "Prijatno ti bilo, Allahov Poslaniče!" El-Ukajli dodaje: "Ali, to nije vjerodostojno."

Ez-Zubejr ibn Bikar navodi: "Muhammed ibn el-Hasan mi je pričao, da je čuo od Ja'laa ibn el-Mugire, da je Ebu Dawud rekao: "Dok je Hatidža bila u bolesti od koje će i umrijeti, Allahov Poslanik ﷺ je ušao kod nje i rekao joj:

---

[1] Hadis bilježi Ebu eš-Šejh u *et-Tarihu* 288, Albani u *Silsiletu-l-ehadisi-d-da'ife* 2/812/ El-Mektebu-l-Islamij.

"Hatidža, teško mi te ovakvu gledati, ali je Allah i u onome što je teško dao veliki hajr. Znaš li da će mi Allah pored tebe u Džennetu za ženu dati i Merjem, kćerku 'Imranovu, Kulsum, Musaovu sestru i Asju, faraonovu ženu. Na to je ona rekla: "Čuo si da će ti Allah tako dati, o Allahov Poslaniče?" "Jesam", odgovorio je, a ona je rekla: "Sa slogom i sinovima!"

Ibn Asakir navodi od Muhammeda ibn Zekerijjaa el-Galabija da je čuo od el-Abbasa ibn Bikara, on od Ebu Bekra el-Hezlija, on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ ušao kod Hatidže dok je bila na samrti i rekao joj: "O Hatidža, prenesi od mene selam svojim inačama kada ih sretneš", našto ga je ona upitala: "O Allahov Poslaniče, zar si prije mene bio oženjen?" "Nisam", odgovorio je, "nego će mi Allah za žene dati Merjem, kćerku 'Imranovu, Asju, kćerku Muzahimovu i Kulsum, sestru Musaovu."

Ibn Asakir, također, navodi od Suwejda ibn Se'ida da je čuo od Muhammeda ibn Saliha ibn Omera, on od Ed-Dahhaka i Mudžahida, da je Ibn Omer rekao: "Jednom prilikom je Džibril sišao Allahovom Poslaniku ﷺ, pa je kad mu je počeo prenositi objavu, naišla Hatidža, pa je Džibril upitao: "Ko je ovo, Muhammede?" "Ovo je prva vjernica u mom Ummetu", odgovorio je, na što je Džibril rekao: "Imam za nju poruku od Uzvišenog Gospodara: On joj šalje selam i radosnu vijest o kući od dragulja u Džennetu, koja je daleko od vatre i u kojoj neće biti nikakva zamora, niti buke."

Na to je ona rekla: "Allah je Selam, od Njega je selam i neka je na vas dvojicu selam. Neka je na Allahovog Poslanika Njegova milost i blagoslov! Kakva je to kuća od dragulja?"

Na to je Poslanik odgovorio: "Od izdubljenog zrna bisera, između kuće Merjemine, kćerke 'Imranove, i kuće Asjine, kćerke Muzahimove. I one će mi biti žene na Kijametskom danu."

U Buharijinom *Sahihu* postoji osnova da je Allah poslao selam Hatidži i najavio joj da će u Džennetu imati kuću od bisera u kojoj neće biti zamaranja niti galame. Međutim, ova predaja sa dodacima je veoma čudna. Senedi svih hadisa koji o ovome govore su sporni.

Ibn Asakir zatim navodi od Ebu Zer'a ed-Dimiškija da je čuo od Abdullaha ibn Saliha, on od Muawije, on od Safwana ibn Amra, on od Halida ibn Ma'dana, a on od Ka'bu-l-Ahbara, da ga je Muawija upitao o stijeni u Jerusalimu, pa mu je odgovorio: "Stijena stoji na palmi a ispod palme je jedna od džennetskih rijeka. Ispod palme su Merjema, kćerka 'Imranova i Asja, kćerka Muzahimova. One će sve do Smaka svijeta Džennetlijama nizati struke bisera."

Sličnu predaju on navodi i od Ismaila, on od Ajaša, on od Sa'lebe ibn Muslima, on od Mes'uda, on od Abdurrahmana, on od Halida ibn Ma'dana, on od Ubade ibn es-Samita, a on od Poslanika ﷺ. Međutim, ova verzija se ne može prihvatiti, jer je ona apokrifna.

Ebu Zer'a navodi od Abdullaha ibn Saliha, on od Muawije ibn Mes'uda ibn Abdurrahmana, a on od Ibn Abida, da je Muawija upitao Ka'ba o jerusalimskoj stijeni ... navodeći dalje sličnu predaju.

Hafiz Ibn Asakir kaže: "Najprije će biti da su to riječi Ka'b el-Ahbara."

Ja još dodajem: "Ove riječi je Ka'b el-Ahbar preuzeo iz israilijjata u kojima ima krivotvorenih i lažnih stvari, što su ih izmislili neki njihovi otpadnici ili neznalice. Ovo je jedan od takvih slučajeva. Allah, opet, najbolje zna."

Isaovo ﷺ rođenje

Uzvišeni Allah kaže: **I spomeni u Knjizi Merjemu: kada se od ukućana svojih na istočnu stranu povukla *i jedan zastor da se od njih zakloni uzela. Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali i on joj se prikazao u liku pravog muškarca. *"Utječem se Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš!", uzviknu ona. *"A ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga", reče on, "da ti poklonim dječaka čista." *"Kako ću imati dječaka", reče ona, "kad me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljala!" *"To je tako!", reče on. "Gospodar tvoj je rekao: 'To je Meni lahko!' i zato da ga učinimo znamenjem ljudima i znakom milosti Naše. Tako je unaprijed određeno! *I ona zanese i bremenita se skloni daleko negdje. *I porođajni bolovi prisiliše je da dođe do stabla jedne palme. "Kamo sreće da sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala!", uzviknu ona. *I melek je, koji je bio niže nje, zovnu: "Ne žalosti se, Gospodar tvoj je dao da niže tebe potok poteče. *Zatresi palmino stablo, posuće po tebi datule svježe, *pa jedi i pij i budi vesela! Ako vidiš čovjeka kakva, ti reci: "Ja sam se zavjetovala Milostivom da ću šutjeti i danas ni s kim neću govoriti." *I dođe ona s njim porodici svojoj, noseći ga. "O Merjemo!", rekoše oni, "učinila si nešto nečuveno! *Ej ti, koja u čednosti ličiš Harunu, otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila nevaljala!" *A ona im na njega pokaza. "Kako da govorimo djetetu u bešici?", rekoše. *"Ja sam Allahov rob!", ono reče, "meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti, *i učinit će me, gdje god budem, blagoslovljenim, i narediće mi da dok sam živ namaz obavljam i zekat dajem *i da majci svojoj dobar budem, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan. *I neka je mir nadamnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustao." To je Isa, sin Merjemin, - to je prava riječ istine o njemu - onaj u koga oni sumnjaju. *Nezamislivo je da Allah ima dijete, hvaljen neka je On! Kada nešto odluči; On za to rekne samo: 'Budi!' - i ono bude. *Allah je, uistinu, i moj i vaš Gospodar, zato samo Njega obožavajte. To je pravi put. *I sljedbenici Knjige su se o njemu u mišljenju podvojili, pa teško onima koji ne vjeruju, kada budu na Danu velikom prisutni!* (Merjem, 16.-37.)

Ovdje, kao i u poglavlju Ali 'Imrān, Uzvišeni navodi ovo kazivanje nakon kazivanja o Zekerijjau, koje mu služi kao uvod i priprema. Ova dva kazivanja, jedno iza drugog, On iznosi i na još jednom mjestu, u poglavlju El-Enbijā', gdje kaže: **"I Zekerijjau se, kada zamoli Gospodara svoga: 'Gospodaru moj,*

*ne ostavljaj me sama, a Ti si najbolji od nasljednika!' *Odazvasmo i izliječismo mu ženu, i Jahjaa mu poklonismo. Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni; *i onu koja je sačuvala djevičanstvo svoje, u njoj život udahnusmo, i nju i sina njezina znamenjem svjetovima učinismo.* (El-Enbijā', 89.-91.)

Ranije je rečeno da je Merjemu njena majka posvetila službi u hramu u Jerusalimu, i da je brigu o njoj preuzeo muž njene sestre ili tetke, u to doba poslanik, Zekerijja عليه السلام. On joj je u hramu odredio posebno mjesto za ibadet, gdje joj niko osim njega nije ulazio.

Kada je odrasla bila je toliko pobožna da joj u ibadetu, u to vrijeme, niko nije bio ravan. U stanjima zanosa i ibadeta, počeli su joj se javljati pojedini doživljaji, na kojima joj je i Zekerijja zavidio. Zatim su joj se počeli obraćati meleki, donoseći joj radosnu vijest da ju je Allah odabrao i da će joj pokloniti čista dječaka, koji će postati plemeniti i ugledni poslanik, potpomognut mu'džizama. Ona se začudila rođenju djeteta bez oca, jer nije bila udana, a ni nepoštena žena. Meleki su joj govorili da je Allah svemoćan, i da, kada On nešto hoće, samo rekne: *'Budi!' - i ono bude.* Tada se s tim pomirila i predala Allahovoj volji, znajući da će naići na veliko iskušenje, i da će je svijet, ne znajući o čemu se radi, bez razmišljanja optuživati i ogovarati.

U periodu menstruacije iz hrama je izlazila samo u nuždi radi neophodnih poslova, donošenja vode, hrane i sl. Tako se, izašavši jednog dana radi neke potrebe povukla, tj. osamila istočno od Jerusalima, gdje joj je Allah poslao povjerljivog Duha, Džibrila عليه السلام *koji joj se prikazao u liku pravog muškarca.* Ugledavši ga, ona je uzviknula: *"Utječem se Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš!"* Ebu el-Alije kaže da je znala da je po držanju mogao biti bogobojazan i razuman čovjek. Ovo opovrgava mišljenje onih koji tvrde da se ovim misli na jednog Izraelćanima po imenu Tekijj, koji je bio poznat po nemoralu. To mišljenje je glupo i nema nikakva osnova.

"A ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga", reče on. Tj. melek ti se obraća i ja nisam čovjek, nego me je Allah poslao *"da ti poklonim dječaka čista"*, tj. čestito dijete muško.

"Kako ću ja imati dječaka", reče ona, tj. kako ću imati dječaka ili odakle meni sin, *"kada me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljala!"* Tj. kada nemam muža i ne činim sramna djela. *"To je tako!", reče on. "Gospodar tvoj je rekao: 'To je Meni lahko!"* Tj. melek joj je na njeno čuđenje da će tako roditi sina, odgovorio: *"To je tako! Gospodar tvoj je rekao"*, tj. On je obećao da ćeš roditi dijete, iako nemaš muža i ne činiš sramna djela! *To je Meni lahko!* Tj. To mu je lahko, On to može, jer On može sve što hoće.

I zato da ga učinim znamenjem ljudima, tj. njegovo stvaranje na ovaj način biće dokaz da možemo stvarati kako god hoćemo. Uzvišeni je Allah Adema stvorio i bez muška i bez ženska. Hawu je stvorio od muška a bez ženska. Isaa je stvorio od ženska a bez muška, dok je ostale ljude stvorio od ženska i od

muška. *I znakom milosti Naše,* tj. to će biti Naša milost prema ljudima, jer će ih pozivati da vjeruju u Allaha, i kao dijete, i kao odrastao čovjek. Pozivaće ih da ibadet čine samo Allahu, koji nema nikakva sudruga, ni družicu, djecu, ni suparnike.

Riječi *"Tako je unaprijed određeno"* možda je Džibril rekao, pa bi značile: To je stvar koju je Allah odredio, odlučio i naredio. Tog mišljenja je Muhammed ibn Ishak i Ibn Džerir. Allah, opet, najbolje zna.

Ove bi riječi mogle značiti i: I desi se ono što je određeno, pa bi se u tom slučaju odnosile ne Džibrilovo udahnuće u nju, kao što to Uzvišeni kaže: *Merjemu, kćer 'Imranovu, koja je nevinost svoju sačuvala, a Mi smo udahli u nju Duha Našeg.* (Et-Tahrīm, 12.)

Više učenjaka iz prvih generacija kaže da je Džibril puhnuo kroz rupu na njenoj haljini, pa se taj dah spustio do njenog stidnog mjesta, te je ona odmah zanijela, kao što druge žene zatrudne od kontakta sa mužem. Oni koji kažu da joj je puhnuo na usta ili da joj se tada oglasio Duh, koji joj je na usta ušao, nisu u pravu, jer se to kosi sa onim što se razumije iz kur'anskih navoda o ovom slučaju. Iz konteksta kazivanja se razumije da joj je poslan jedan od meleka, tj. Džibril ﷺ, te da je on udahnuo u njenu haljinu, pa se odatle dah spustio do njenog stidnog mjesta i tu zastao. U tom smislu Uzvišeni kaže: *a Mi smo udahli u nju od Duha Našeg.* To je dokaz da je dah ušao u njeno stidno mjesto, a ne na usta. Ovo mišljenje Es-Sudejj prenosi i od nekih ashaba.

Zato Uzvišeni kaže: *I ona zanese,* tj. zanese svoje dijete *i bremenita se skloni na daleko mjesto.* To je uradila zato što tu nije mogla ostati kada je zatrudnila. Znala je da će joj mnogi ljudi prigovarati. Tako više učenjaka iz prvih generacija, među kojima i Wehb ibn Munebbih, navodi: "Kada su se na njoj pojavili znaci trudnoće, prvi koji je to primjetio bio je njen daidžić po imenu Jusuf ibn Jakub, jedan od izraelćanskih pobožnjaka, koji se nije mogao čudu načuditi, jer je dobro znao za njenu pobožnost, odanost i ibadet. Primjetivši da je trudna, on joj je to jednog dana u razgovoru prebacio riječima: "O Merjemo, može li nići usjev bez sjemena?" "Može, jer ko je prvo sjeme stvorio?", odgovorila je. Zatim je upitao: "Može li se roditi dijete bez muška?" "Može", odgovorila je. "Allah je Adema stvorio bez i oca i majke." Tada ju je upitao: "Reci mi šta se s tobom desilo." **Allah me je obradovao "Riječju od Sebe, ime će mu biti Mesih, Isa, sin Merjemin, biće viđen i na ovom i na onom svijetu i jedan od Allahu bliskih. *On će govoriti ljudima još u kolijevci, a i kao odrastao i bit će čestit!"* (Ali 'Imrān, 45.-46.)

Također se prenosi da ju je to upitao i Zekerijja ﷺ, pa mu je na isti način odgovorila. Allah, opet, najbolje zna.

Es-Sudejj, pozivajući se na ashabe, navodi da je Merjema jednom prilikom ušla kod svoje sestre, pa ju je sestra upitala: "Primjećuješ li da sam trudna?", pa joj je Merjema rekla: "A primjećuješ li ti da sam i ja trudna?" Na to ju je Jahjaova majka zagrlila i rekla: "Ja osjećam da ovo u mojoj utrobi čini sedždu

tome u tvojoj utrobi." Na to se odnose riječi Uzvišenog: *koji će u Allahovu riječ vjerovati.* (Ali 'Imrān, 39.) Ovdje se pod izrazom sedžda misli na pokornost i poštivanje, što je u ranijim vjerozakonima bilo dozvoljeno činiti prilikom nazivanja selama, i kao što je Allah melekima naredio da Ademu učine sedždu.

Ibn Ebi Hatim navodi od Ebu el-Kasima, da je Malik rekao: "Do mene je doprlo da su Isa, sin Merjemin i Jahja, sin Zekerijjaov tetići i da su ih majke u isto vrijeme nosile.

Tako sam čuo da je Jahjaova mati rekla Merjemi: "Primjećujem da ovo što je u mojoj utrobi čini sedždu onom što je u tvojoj."

Zatim Malik kaže: "Mislim da je to zbog toga što je Isa ﷺ bio odabraniji, jer mu je Allah dao da oživljava mrtve i liječi slijepe i gubave."

Od Mudžahida se prenosi da je rekao: "Merjema je rekla: "Kada bih se osamila, on je pričao i razgovarao sa mnom, a kada bih bila među svijetom, slavio bi Allaha u mom stomaku."

Zatim, razumljivo je da ga je ona nosila devet mjeseci, koliko inače nose žene i nakon toga rađaju. Da je bilo drugačije, to bi sigurno bilo spomenuto.

Od Ibn Abbasa i Ikrime se prenosi da ga je nosila samo osam mjeseci. U drugoj predaji od Ibn Abbasa se kaže da ga je rodila odmah nakon što ga je zanijela. Neki opet kažu da ga je nosila samo devet sahata, razumijevajući to iz riječi Uzvišenog: *I ona zanese, i bremenita se skloni daleko negdje. I porođajni bolovi prisiliše je da dođe do stabla jedne palme.*

Međutim, ispravno je da svaku stvar treba procjenjivati shodno njenoj naravi. Npr. riječi Uzvišenog: *Pa zemlja postane zelena.* (El-Hadždž, 63.) Ili, riječi Uzvišenog: *Pa onda kap sjemena ugruškom učinili, zatim od ugruška grudu mesa stvorili, pa od grude mesa kosti napravili, a onda kosti mesom zaodjenuli i poslije ga kao drugo stvorenje oživljujemo, pa neka je uzvišen Allah, najljepši Stvoritelj!* (El-Mu'minūn, 14.) U hadisu koji prenosi i Buharija i Muslim je potvrđeno da između svaka ta dva stanja protekne četrdeset dana.

Muhammed ibn Ishak kaže: "Među Izraelćanima se pronijela i proširila vijest da je ona noseća, tako da ni jedna porodica nije pretrpjela ono što je pretrpjela Zekerijjaova porodica."

On, zatim, kaže: "Neki bezbožnici su je potvorili da je zgriješila sa Jusufom, koji je u hramu ibadet činio u isto vrijeme kad i ona. Zato je ona otišla i sakrila se od njih na jedno daleko mjesto. *I porođajni bolovi je prisiliše da dođe do stabla jedne palme.* Tj. porođajni bolovi je prisiliše da se skloni pod stablo jedne palme. Prema hadisu koji Nesaija navodi sa senedom koji nije loš, od Enesa a on od Poslanika, kao i Bejhekija sa senedom za kojeg kaže da je sahih, od Šeddada ibn Ewsa, a on također od Poslanika ﷺ, to je bilo u Betlehemu. Jedan od bizantijskih kraljeva je poslije tu izgradio ogromnu građevinu, kako ćemo poslije vidjeti.

"Kamo sreće da sam ranije umrla i da sam potpuno u zaborav pala!", uzviknu ona. Ovo je dokaz da se pri velikim iskušenjima može poželjeti smrt. Naime, ona je znala da joj svijet neće vjerovati, nego da će je potvoriti i utjerivati u laž kada im dođe sa djetetom u naručju, bez obzira na to što je bila primjer pobožnih žena, koja se osamila i povukla u samoću hrama, bez obzira što je bila iz pobožne i poslaničke kuće. Zbog toga su je brige navele pa je poželjela da je prije toga umrla, ili da je *"potpuno u zaborav pala"*, tj. da nije nikako ni stvorena. *I melek je, koji je bio niže nje, zovnu:*

O tome ko ju je zovnuo, postoje dva mišljenja. Prvo je da je to bio Džibril. Takvo mišljenje El-Awfi prenosi od Ibn Abbasa, koji je rekao: "Isa nije progovorio dok nije došao među ljude." Tog stava su i Se'id ibn Džubejr, Amr ibn Mejmun, Ed-Dahhak, Es-Sudejj i Katade. Mudžahid, El-Hasa, Ibn Zejd i Se'id ibn Džubejr, na osnovu jedne predaje, kažu da je to bio njen sin Isa. To mišljenje je izabrao i Ibn Džerir.

"Ne žalosti se, Gospodar tvoj je dao da niže tebe potok poteče." Prema većini učenjaka, ovdje se pod izrazom *serijj* misli na potok. U tom smislu postoji i hadis kojeg navodi Taberanija, ali on nije vjerodostojan. Mora da se Ibn Džerir rukovodio tim hadisom.

El-Hasan, Er-Rebi', Ibn Enes, Eslema i još neki smatraju da se pod tim izrazom misli na njenog sina. Međutim, prvo mišljenje je ispravno, jer Uzvišeni riječima: *"Zatresi palmino stablo, posuće se po tebi datule svježe!"* spominje i hranu i piće. *Zato kaže: "Pa jedi i pij i budi vesela!"*

Jedni kažu da je stablo palme bilo suho, a drugi da je bilo zeleno i okićeno plodovima. Allah najbolje zna. Moguće je ipak da se radilo o zelenoj palmi, ali da na sebi nije imala plodova, i da je Isa rođen u zimskom periodu, kada plodovi ne rađaju. To bi se moglo razumjeti iz riječi Uzvišenog, koje ukazuju na to da je to poseban dar: *"Posuće po tebi datule svježe!"*

Amr ibn Mejmun kaže: "Za porodilje nema ništa bolje od svježih i suhih hurmi", a zatim je citirao ovaj ajet. Ibn Ebi Hatim navodi: "Alijj ibn el-Husejn nam je pričao, da je čuo od Šejbana, on od Mesrura ibn Se'ida et-Temimija, on od Abdurrahmana ibn Amra el-Ensarija, on od Urweta ibn Ruwejma, a on od Alije ibn Ebi Taliba, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Cijenite svoje palme. One su stvorene od ilovače od koje je stvoren i Adem, i jedino je drvo koje se oplođava."[1]

Allahov Poslanik ﷺ je, također, rekao: "Dajte vašim porodiljama da jedu svježe hurme, a ako nemate svježe, onda suhe. Kod Allaha nema plemenitijeg drveta od onoga pod koje se sklonila Merjema, kćerka 'Imranova."

[1] Ibn Asakir u svom *Tarihu* 2/343/Tehzib.

Ovaj hadis navodi i Ebu Ja'la u svom *Musnedu* od Šejbana ibn Feruha, a on od Mesruka ibn Se'ida - a prema drugoj verziji od Mesrura ibn Sa'da, čije je puno ime Mesrur ibn Se'id et-Temimi. Ovaj hadis prenosi Ibn Adijj od el-Ewzaije itd., i kaže: "Od njega se hadis ne može prihvatiti. Ja sam za njega čuo jedino u senedu ovog hadisa."

Ibn Hibban kaže: "Od Ewzaije se mnogo šta prenosi što se ne može prihvatiti niti poslužiti kao bilo kakav dokaz."

"A ako vidiš čovjeka kakva, ti reci: Ja sam se zavjetovala Milostivom da ću šutjeti i danas ni s kim neću govoriti." Ovo su zadnje riječi onog ko ju je zovnuo ispod nje. Dakle, on joj je rekao: *"Pa jedi i pij i budi vesela! A ako vidiš čovjeka kakva"*, tj. nekog od ljudi, *"reci"*, tj. pokaži mu išaretom: *"Ja sam se zavjetovala Milostivom da ću šutjeti"*, tj. da neću govoriti. Katade, Es-Sudejj i Ibn Eslem kažu da je u njihovom šerijatu post obuhvaćao sustezanje i od hrane i od govora. Na to upućuju i riječi: *"i danas ni s kim neću govoriti."* Po našem Šerijatu, mekruh je postaču šutjeti cijeli dan.

**I ona ode s njim porodici svojoj, noseći ga. "O Merjemo!", rekoše oni, "učinila si nešto nečuveno! *Ej ti koja u čednosti ličiš na Haruna, otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila nevaljala."* (Merjem, 27.-28.) Više učenjaka iz ranijih generacija, prenoseći mišljenje ehli-kitabija, kažu: "Kada ih je ona napustila i osamila se, krenuli su da je traže, pa kad su došli do mjesta gdje je bila, oko nje su ugledali svjetlost. Prišavši joj i vidjevši je kako drži dijete, rekli su joj: *"O Merjemo, učinila si nešto nečuveno!"*, tj. ružno i nemoralno. Međutim, to što oni navode je sporno, jer se pojedini dijelovi ove verzije međusobno isključuju.

Iz teksta Časnog Kur'ana se razumije da je ona lično došla i donijela ga. Ibn Abbas kaže da se to desilo nakon što joj je prošao nifas od četrdeset dana.

Sve u svemu, kada su je ugledali kako nosi dijete, *rekli su: "O Merjemo, učinila si nešto nečuveno!"* Izraz *nečuveno* znači veliki grijeh u vidu riječi ili djela.

Zatim su joj rekli: *"Ej ti, koja u čednosti ličiš na Haruna!"* Se'id ibn Džubejr kaže da su je ovim poredili sa jednim pobožnjakom iz toga vremena, koji se zvao Harun, koga je u pobožnosti bila nadmašila. Drugi kažu da su je time poredili po pobožnosti sa Musaovim bratom Harunom. Muhammed ibn Ka'b el-Kurezi griješi kad tvrdi da je ona rođena sestra Musaa i Haruna, jer je između nje i njih velika vremenska razlika, što zna svako ko se imalo razumije u ovu oblast. Zato njegovo mišljenje treba bez imalo sumnje odbaciti kao netačno. Moguće je da ga je na to navelo to što u Tewratu stoji da je Musaova i Harunova sestra udarala u def na dan kada je Allah spasio Musaa i njegov narod a potopio faraona i njegove ljude, i da je povjerovao da se radi o istoj osobi.

To, međutim, ni u kom slučaju nije tačno, jer se kosi sa Kur'anom i vjerodostojnim hadisima, o čemu smo, hvala Allahu, opširno govorili u našem *Tefsiru*.

U sahih hadisu postoji dokaz da je Merjema imala brata koji se zvao Harun. Međutim, u kazivanju o njenom rođenju i posvećivanju službi u hramu ne nailazimo ni na što što bi ukazivalo na to da ona nije imala ni jednog brata. Allah, opet, najbolje zna.

Imam Ahmed navodi: "Abdullah ibn Idris nam je pričao, da je čuo od svoga oca, on od Semaka, a on od Alkame ibn Wa'ila, da je Mugire ibn Šu'be rekao: "Allahov Poslanik ﷺ me je poslao u Nedžran, pa su mi tamo rekli: "Zar ne vidiš šta vi učite: *"O sestro Harunova"*, zar Musa nije toliko i toliko živio prije Isaa?" Kad sam se vratio, ispričao sam to Allahovom Poslaniku ﷺ pa mi je rekao: "Zašto ih nisi pitao zašto i oni svojoj djeci nadijevaju imena poslanika i dobrih ljudi koji su živjeli prije njih?"

Ovaj hadis od Abdullaha ibn Idrisa navode i Muslim, Nesaija i Tirmizija. Tirmizija još dodaje: "Ovaj hadis je hasen-sahih-garib, iako se samo od njega prenosi." U drugoj verziji stoji: "Zašto ih nisi pitao zašto i oni svojoj djeci nadijevaju imena svojih dobrih ljudi i poslanika?"

Katade i još neki navode da su ime Harun toliko nadijevali, da je na jednoj velikoj dženazi bilo četrdeset hiljada Haruna. Allah, opet, najbolje zna.

Sve u svemu, oni su rekli: *"O sestro Harunova."* Navedeni hadis ukazuje na to da je ona imala rođenog brata koji se zvao Harun i bio poznat po pobožnosti i čestitosti. Zato su i rekli: *"Otac ti nije bio nevaljao, a ni mati tvoja nije bila nevaljala"*, tj. nisi iz porodice u kojoj je bilo nevaljalih, i tako nešto nisu radili ni tvoj brat, ni majka, ni otac, da bi te optuživali za razvrat i teški grijeh.

Ibn Džerir u svojoj *Historiji* navodi da su i Zekerijjaa optužili da je to on sa njom napravio i da su ga htjeli ubiti. Međutim, on je od njih pobjegao i sklonio se u jedno drvo koje se pred njim rascijepilo, ali im je Iblis pokazao gdje se sakrio, pa su ugledavši kraj odjeće koji je virio, prerezali i drvo i njega, o čemu smo ranije govorili. Neki dvoličnjaci su je optuživali da je grijeh počinila sa svojim daidžićem, Jusufom ibn Jakubom en-Neddžarom.

U momentu kada je situacija postala teška i mučna i kada nije mogla govoriti, preostalo joj je jedino da se osloni na Svemoćnog *i ona im na njega pokaza,* tj. pitajte dijete pa će vam odgovoriti šta je istina! Tada su oholi i nesretni među njima rekli: *"Kako da govorimo djetetu u bešici?"* Tj. zašto nas upućuješ da nam govori dijete koje ne zna govoriti ni razlikovati kajmak od mlijeka? Ono je još dojenče u kolijevci! Time što nas upućuješ da nam dijete u kolijevci odgovara ti nam se samo ismijavaš, rugaš, ponižavaš i omalovažavaš!

Ali, ono je tada reklo: **"Ja sam Allahov rob, meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti, *učinit će me, gdje god budem, blagoslovljenim, i naredit će mi da dok sam živ namaz obavljam i zekat dajem *i da majci svojoj dobar budem, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan. *I neka je mir nadamnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustao!"*

Ovo su bile prve riječi koje je Isa, sin Merjemin, izgovorio. Dakle, prvo što je rekao bilo je: *"Ja sam Allahov rob!"*, čime je priznao da mu je Uzvišeni Allah jedini Gospodar, i iz svojih usta u laž utjerao one koji će kasnije tvrditi da je on sin Božiji. Naprotiv, on je potvrdio da je Njegov rob i poslanik i sin Njegove robinje. Zatim je pobio optužbe maloumnika koji su potvorili njegovu majku za nemoral *"meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti"*, tj. Allah nikome ko je onakav kao što su oni - Allah ih prokleo i ocrnio - ne daje poslanstvo. U tom smislu Uzvišeni na drugom mjestu kaže: *I zbog nevjerovanja njihova i zbog iznošenja teških kleveta protiv Merjeme.* (En-Nisā', 156.) Naime, jedna grupa tadašnjih jevreja je Merjemu optužila da je zatrudnila usljed bluda, i to u vrijeme menstruacije - Allah ih prokleo! Allah je gornjim riječima brani od klevete i potvrđuje da je ona iskrena vjernica, a njenog sina odabire za poslanika i vjerovjesnika, i to jednog od pet najodabranijih. Zato je on rekao: *"i učinit će me, gdje god budem, blagoslovljenim."* I zaista, kud god je išao, pozivao je da se vjeruje u Allaha koji nema nikakva sudruga, a odvraćao od pripisivanja Allahu bilo kakvih nedostataka, kao što je tvrdnja da je On sebi uzeo družicu i dijete - neka je daleko i uzvišen od toga! *"naredit će mi da dok sam živ namaz obavljam i zekat dajem."* Namaz je obaveza ljudi prema Svemoćnom i hvaljenom Allahu, a zekat je obaveza i dobročinstvo prema Njegovim stvorenjima, čime se duša čisti od loših osobina, a imetak prečišćava dajući dio onima koji ga nemaju za doček gostiju, pomoć ženama, za oslobađanje robova, pomaganje rodbine i za ostale vidove lijepih i hairli djela.

On je zatim rekao: *"I da majci svojoj dobar budem, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan."* Tj. učinio me da prema svojoj majci budem čestit. Naime, radi se o tome da je bio svjestan obaveze prema svojoj majci, jer mu je ona bila jedini roditelj. Neka je slavljen Onaj Koji je sve stvorio, a svakom stvorenju uputu dao! *"a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan."*, tj. neće dopustiti da budem grub i ohol. Zato se ni jedna moja riječ ni djelo neće kositi sa Allahovim naređenjem da Mu budem odan i pokoran.

"I neka je mir nadamnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustao!" O ova tri momenta opširnije smo govorili u kazivanju o Jahjau, sinu Zekerijjaovom ﷺ.

Nakon što je Uzvišeni jasno iznio kazivanje o Isau ﷺ i rasvijetlio sve pojedinosti o njemu, On kaže: **To je Isa, sin Merjemin, - to je prava riječ istine o njemu - onaj u koga oni sumnjaju. *Nezamislivo je da Allah ima dijete, hvaljen neka je On. Kad nešto odluči, On za to rekne samo: "Budi!" - i ono bude.* U tom smislu Uzvišeni, nakon kazivanja o njemu, u poglavlju Ali 'Imrān kaže: **Ovo što ti kazujemo jesu ajeti i Kur'an mudri. *Isaov slučaj u Allaha je isti kao i slučaj Ademov; od zemlje ga je stvorio a zatim rekao: "Budi!" - i on bi. *Istina je od Gospodara tvoga, zato ne sumnjaj. *A onima koji se s tobom o njemu budu raspravljali, pošto si već pravu istinu saznao, ti reci: "Dođite, pozvat ćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu*

*govore prizvati! *To je, zaista, istinito kazivanje i nema boga osim Allaha! Allah je, doista, Silan i Mudar. *A ako oni glave okrenu - pa, Allah sigurno dobro zna smutljivce!"* (Ali 'Imrān, 58.-63.)

Kada je delegacija od šezdeset konjanika iz Nedžrana došla, u njoj je bilo četrnaest poglavica, među njima trojica najodabranijih: El-Akib, Es-Sejjid i Ebu Harise ibn Alkame. Oni su počeli raspravljati o Mesihu, pa je Allah povodom toga objavio početak poglavlja Ali 'Imrān, u kome je iznio kazivanje o Isau, kako je njega i njegovu majku prije njega stvorio i naredio Svome Poslaniku da ih prokune, ukoliko se ne odazovu i ne povjeruju. Kada su osjetili da kletva samo što ih nije stigla, ustuknuli su i priklonili se miru i sporazumu. Jedan od njih, El-Akib Abd el-Mesih je rekao: "O skupino kršćana! Vidite da je Muhammed zaista poslanik i vjerovjesnik. On vam je rekao pravu istinu o vašem Isau. Vi dobro znate da nijedan narod nikada nije prokleo svoga poslanika, a da kletva nije stigla njih, pa ni staro ni mlado nije ostalo u životu. Ako to učinite, nestaće vas! Ako ostajete istrajni u svojoj vjeri i pri svojim stavovima o Isau, onda sklopite sporazum sa ovim čovjekom i vratite se svojoj kući." Tako su i uradili, pa su od Allahovog Poslanika ﷺ zatražili da im odredi džizju i da sa njima pošalje jednog svog povjerljivog čovjeka. Allahov Poslanik je sa njima poslao Ebu Ubejdu ibn el-Džerraha, o čemu smo detaljnije govorili prilikom tumačenja poglavlja Ali 'Imrān, gdje smo opširno opisali ovaj događaj iz Poslanikova života.[1]

Sve u svemu, Uzvišeni Allah je opisujući Isaov slučaj Svome Poslaniku rekao: *To je Isa, sin Merjemin, - to je prava riječ istine o njemu - onaj u koga oni sumnjaju.* Tj. oni sumnjaju da je on ljudsko biće, rođeno od žene koja je bila Allahov rob. Zato Uzvišeni kaže: *Nezamislivo je da Allah ima dijete, hvaljen neka je On.*

Kad nešto odluči, On za to rekne samo: "Budi!" - i ono bude. Tj. Njemu ništa nije teško i ništa Ga ne zamara. On je Svemoguć i radi ono što On hoće. *I zaista, On može, kad nešto hoće samo za to da rekne: "Budi!" - i ono bude* (Jā-sin, 82.) Na drugom mjestu On kaže: *Allah je, uistinu, i moj i vaš Gospodar. Zato samo Njega obožavajte! To je pravi put!* (Merjem, 36.) Ovo su zadnje Isaove riječi koje im je uputio iz kolijevke. Tim riječima im je dao do znanja da je Allah i njegov i njihov Gospodar, njegov i njihov Bog i da je to pravi put.

Uzvišeni Allah, zatim, kaže: *I sljedbenici Knjige su se o njemu u mišljenju podvojili, pa teško onima koji ne vjeruju, kad budu na Danu velikom prisutni!* (Merjem, 37.) Tj. tadašnja generacija i one poslije nje su se razišle u pogledu Isaa.

Tako jevreji ustrajavajući u nevjerstvu i inatu kažu da je on vanbračno dijete. Nasuprot njima neki kršćani, nevjernici, kažu da je Isa bog, a drugi Sin Božiji!?

---

[1] Vidi *Poslanikov životopis* (sira) od Ibn Kesira 4/10/108/Haleb.

Vjernici kažu da je on Allahov rob i poslanik, sin Njegove robinje, Riječ koju je udahnuo u Merjemu. Oni su ti koji će uspjeti i biti nagrađeni i potpomognuti. Svi koji drugačije, po bilo kom pitanju vezanom za Isaa, tvrde, su nevjernici i zalutale neznalice, kojima Uzvišeni, Moćni, Mudri i Sveznajući prijeti: *Pa teško onima koji ne vjeruju kada budu na Danu velikom prisutni!*

Buharija navodi: "Sadeka ibn el-Fadl nam je pričao, da je čuo od El-Welida, on od El-Evza'ija, on od Umejra ibn el-Hamija, on od Džunade ibn Ebi Umejje, a on od Ubade ibn es-Samita, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ko posvjedoči da nema boga osim jednog Allaha koji nema sudruga, i da je Muhammed Njegov rob i poslanik, i da je Isa Allahov rob i poslanik i Njegova riječ koju je udahnuo Merjemi i Duh od Njega, i da je Džennet istina i da je Džehennem istina, Allah će ga, prema njegovim djelima, uvesti u Džennet."

El-Welid dodaje: "Abdurrahman ibn Jezid ibn Džabir mi je pričao od Umejra, a on od Džunade da je još dodao: "na koja god htjedne od osam Džennetskih vrata."

Ovaj hadis navodi i Muslim od Dawuda ibn Rešida, on od El-Welida, a on od Džabira, itd., a u drugoj verziji od El-Ewza'ije itd.

Uzvišeni Allah nema djeteta

Pri kraju poglavlja Merjem, Uzvišeni Allah kaže: **Oni govore: "Milostivi je uzeo dijete!" *Vi, doista, nešto odvratno govorite!* (Merjem, 88.-89.), tj. krupne laži i neistinu. **"Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe *što Milostivom pripisuju dijete! *Nezamislivo je da Milostivi ima dijete, - *ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište! *On ih je sve zapamtio i tačno izbrojao, *i svi će Mu na Kijametskom danu doći pojedinačno.* (Merjem, 90.-95.)

Ovim Uzvišeni objašnjava da Mu nikakvo dijete nije potrebno, jer je On stvorio svaku stvar i On njome upravlja. Sve je o Njemu ovisno i sve Mu je potčinjeno. Svi stanovnici nebesa i Zemlje su Njegovi robovi, a On je njihov Gospodar - nema boga ni gospodara osim Njega. U tom smislu Uzvišeni kaže: **Nevjernici smatraju džinne ravne Allahu, a On je njih stvorio i izmislili su, ne misleći šta govore, da On ima sinove i kćeri. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onoga kako Ga oni opisuju! *On je stvoritelj nebesa i Zemlje. Otkud Njemu dijete, kad nema žene; On sve stvara i samo On sve zna. *To vam je Allah, Gospodar vaš, nema drugog boga osim Njega, Stvoritelja svega; zato Njega obožavajte; On nad svim bdi! *Pogledi do Njega ne mogu doprijeti, a On do pogleda dopire; On je Milostiv i upućen u sve!* (El-En'ām, 100.-103.)

Ovdje Uzvišeni objašnjava da je On Stvoritelj svega, pa kako da ima dijete? Dijete se rađa samo od roditelja slične vrste, a Uzvišenom Allahu nema niko sličan, ni ravan. On nema ni žene, pa ne može imati ni djeteta.

Uzvišeni, također, kaže: **Reci: "On je Allah - Jedan! *Allah je utočište svakom! *Nije rodio i rođen nije, *i niko Mu ravan nije!"* (El-Ihlas, 1.-4.) Ovim Uzvišeni potvrđuje da je On Jedan i Jedini, Koji Sebi nema sličnog, ni u

Njegovom biću, ni u svojstvima, ni u djelima. On je *Es-Samed.* Tj. Gospodar sa savršenim znanjem, mudrošću, milosti i svojstvima. *Nije rodio,* tj. On nema djeteta. *I rođen nije,* tj. On nije rođen ni od koga prije Njega. *I niko Mu ravan nije!* Tj. Njemu nema nikoga sličnog, ni ravnog. Tako On odbacuje svaku mogućnost postojanja nekog ko bi Mu bio ravan, ili iznad Njega, pobijajući tvrdnju da ima dijete, jer dijete može postojati samo ako postoje i njegovi roditelji, koji su iste ili slične vrste. Allah je Uzvišen i daleko iznad toga!

Uzvišeni i Svemogući Allah, zatim, kaže: **O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u svojem vjerovanju i o Allahu govorite samo istinu! Mesih, Isa, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio, i Duh od Njega; zato vjerujte u Allaha i Njegove poslanike i ne govorite: "Trojica su!" Prestanite, bolje vam je! Allah je samo jedan Bog - hvaljen neka je On! Zar On da ima dijete?! Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, i Allah je dovoljan kao zaštitnik. *Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim. A one kojima bude zazorno da Njega obožavaju i koji se budu oholili; Allah će ih sve pred Sebe sakupiti; *vjernike koji su dobra djela činili On će prema zasluzi nagraditi i još će im iz obilja Svoga više dati; a one koji su zazirali i oholili se - na nesnosne muke će staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača.* (En-Nisā', 171.-173.)

Ovim riječima Uzvišeni Allah odvraća ehli-kitabije i njima slične od zastranjivanja i skretanja u vjeri, tj. od prelaženja određenih granica. Tako su kršćani - Allah ih prokleo - pretjerali i zastranili u vjerovanju u Mesiha i prešli granicu dozvoljenog.

Oni su bili dužni da vjeruju da je Isa Allahov rob i poslanik, sin Njegove čedne robinje, koja je bila djevica i kojoj je Allah poslao meleka Džibrila, i on je, po Allahovom naređenju, udahnuo u nju duh od kog je zanijela sina Isaa ﷺ. Ono što je do nje od Džibrila dospjelo je Duh, koji se iz počasti i poštovanja naziva Allahovim duhom, kao što se npr. kaže: Allahova kuća, Allahova deva i Allahov rob. Tako je i on iz počasti nazvan Allahovim duhom, a i njega je, kao i sve ostalo, Allah stvorio. Isa se, također, naziva tim Duhom, jer je on rođen bez oca. On je također Riječ, jer je pomoću nje i stvoren, kao što kaže Uzvišeni: *Isaov slučaj je u Allaha isti kao i slučaj Ademov; od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: "Budi!" i on bi.* (Ali 'Imrān, 59.)

Uzvišeni, također, veli: *Oni govore: "Allah je uzeo Sebi dijete!" Hvaljen neka je On! Naprotiv, Njegovo je sve što je na nebesima i na Zemlji, Njemu se sve pokorava; On je stvoritelj nebesa i Zemlje, i kad nešto odluči, za to samo rekne: "Budi!" i ono bude.* (El-Bekare, 116.-117.)

Uzvišeni, također, kaže: *Jevreji govore: "Uzejr je Allahov sin", a kršćani kažu: "Mesih je Allahov sin". To su riječi njihove, iz usta njihovih. Oponašaju riječi nevjernika prijašnjih - ubio ih Allah! Kuda se odmeću?* (Et-Tewbe, 30.)

Ovim riječima Uzvišeni kaže da i jevreji i kršćani - neka je Allahovo prokletstvo na njih - na Allaha izmišljaju laži, tvrdeći da On ima dijete - neka je On uzvišen i visoko iznad onog što oni govore! Zatim kaže da za svoje tvrdnje oni nemaju nikakva dokaza, osim svojih laži kojima oponašaju one što su bili ranije, tj. onih koji su još prije njih lagali i čija su srca zastranila.

Naime, filozofi su, neka je Allahovo prokletstvo na njih, ustvrdili da je Prvi Razum proizašao iz nužno-postojećeg, koga oni nazivaju Uzrokom svih uzroka i Prvim početkom, i da je iz Prvog Razuma proizašao Drugi razum, duša i nebeska sfera. Zatim kažu da su iz njih proizlazili sljedeći, i da je tako nastalo deset razuma i devet duša i nebeskih sfera. Međutim, njihove tvrdnje nisu tačne i bez ikakvog su osnova. Ovo nije mjesto da se o njima opširno govori i dokazuje njihovo neznanje i maloumnost.

Tako su neke sekte arapskih idolopoklonika, zbog svog neznanja, tvrdile da su meleki Allahove kćeri i da su se iz braka između Njega i džinkinje izrodili meleki - neka je On uzvišen iznad onog što govore i daleko od širka koji čine! Tako Uzvišeni veli: *Oni meleke koji su robovi Milostivog, ženama nazivaju. Zar su oni prisustvovali stvaranju njihovu? Njihova tvrđenja će biti zapisana i oni će odgovarati!* (Ez-Zuhruf, 19.) Uzvišeni, također, kaže: **A upitaj ih: "Zar su za Gospodara tvoga - kćeri, a za njih - sinovi; *zar smo u njihovu prisustvu meleke kao žene stvorili?" *Eto, oni, zbog toga što lažu, govore: *"Allah je rodio", oni su, zaista, lažljivci. *Zar je On kćeri sinovima pretpostavio? *Šta vam je, kako rasuđujete? *Zašto ne razmislite? *Ili gdje vam je dokaz očiti? *Donesite Knjigu svoju, ako istinu govorite! *Mnogobošci između Njega i džinna srodstvo uspostavljaju, a džinni odavno znaju da će oni koji tako govore u Vatru biti bačeni; *hvaljen neka je Allah i daleko od onoga kako Ga oni predstavljaju. *Allahovi iskreni robovi nisu za to krivi."* (Es-Sāffāt, 149.-160.).

Uzvišeni, zatim, kaže: **Oni govore: "Milostivi ima dijete." Hvaljen neka je On. A meleki su samo robovi poštovani. *Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi. *On zna šta su radili i šta će raditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati; a oni su i sami, iz strahopoštovanja prema Njemu, brižni. *A onoga od njih koji bi rekao: "Ja sam, doista, pored Njega, bog!" - kaznili bismo Džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo silnike."* (El-Enbijā', 26.-29.)

Na početku poglavlja El-Kehf, objavljenog u Mekki, Uzvišeni kaže: **Hvaljen neka je Allah, Koji Svome robu objavljuje Knjigu, i to ne iskrivljenu, nego *ispravnu, da teškom kaznom, koju će On dati, opomene, a da vjernike koji čine dobra djela divnom nagradom obraduje, *u kojoj će vječno boraviti, *i da opomene one koji govore: "Allah je Sebi uzeo sina!" *O tome oni ništa ne znaju, a ni preci njihovi. Kako krupna riječ izlazi iz usta njihovih! Oni ne govore drugo do neistinu!* (El-Kehf, 1.-5.)

Uzvišeni, također, veli: **Oni govore: "Allah je Sebi uzeo dijete!" Hvaljen neka je On! On ni o kom ovisan nije. Sve što je na nebesima i na Zemlji Njegovo je! Vi za to nikakve dokaze nemate. Zašto o Allahu govorite ono što ne*

*znate! *Reci: "Oni koji o Allahu laži iznose neće postići ono što žele. *Uživat će kratko na ovom svijetu, a zatim će se Nama vratiti, i Mi ćemo im dati da iskuse nesnosnu patnju zato što nisu vjerovali."* (Jūnus, 68.-70.)

Ovi časni ajeti, objavljeni u Mekki, su najbolji odgovor svim nevjerničkim frakcijama filozofa, arapskih idolopoklonika, jevreja i kršćana, koji bez ikakva dokaza tvrde da Allah ima dijete - slava Njemu i neka je Uzvišen i daleko iznad onoga što silnici i otpadnici govore!

Budući da su kršćani, neka je na njih Allahovo prokletstvo sve do Kijametskog dana, najvatreniji pobornici ovako nastranih tvrdnji, Kur'an ih često spominje i pobija njihove tvrdnje, i ukazuje na kontradiktornost u njihovu učenju i njihovo totalno nepoznavanje istine. Njihovi nevjernički stavovi su različiti, jer laži ima više vrsta. Zato je kršćanstvo prepuno frakcija, isključivosti i neslaganja.

Istina je sasvim drugačija; u njoj nema nikakva neslaganja ni isključivanja. Tako Uzvišeni Allah kaže: *Da je on od nekog drugog a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge protivrječnosti.* (En-Nisā', 82.) Time On ukazuje da je istina podudarna i skladna, a neistina protivrječna i isključiva. Tako neke njihove sekte u zabludi i neznanju tvrde da je Mesih Uzvišeni Allah. Druga sekta tvrdi da je on sin Božiji, a treća da je on jedna od osoba trojstva - uzvišen neka je Allah iznad toga!

Uzvišeni Allah u suri El-Mā'ida kaže: *Nevjernici su oni koji govore: "Bog je Mesih, sin Merjemin!" Reci: "Ko može spriječiti Allaha da, ako On hoće, uništi Mesiha, sina Merjemina i majku njegovu i sve one koji su na Zemlji?" Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i na onome što je između njih! On stvara što hoće i Allah sve može.* (El-Mā'ide, 17.) Gornjim riječima Uzvišeni ih je, dakle, opisao kao nevjernike i neznalice, i dao do znanja da je jedino On Svemoćni Stvoritelj i Gospodar svega što postoji. Pri kraju ovog poglavlja, On kaže: **Nevjernici su oni koji govore: "Bog je Mesih, sin Merjemin!" A Mesih je govorio: "O sinovi Israilovi, obožavajte Allaha, i mog i vašeg Gospodara! Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti; a nevjernicima neće niko pomoći!". *Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!" A samo je jedan Bog! I ako se oni ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići onoga od njih koji nevjernik ostane. Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega; ta Allah prašta i samilostan je. *Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik - i prije njega su dolazili i odlazili poslanici; a majka njegova je uvijek istinu govorila i oboje su hranu jeli. Pogledaj kako im Mi iznosimo jasne dokaze i pogledaj, zatim, njih kako se odmeću."* (El-Mā'ide, 72.-75.)

Presuđujući da su oni i po Šerijatu i određenju nevjernici, Uzvišeni kaže da su se kao takvi opredijelili, iako im je kao poslanik poslan Isa, sin Merjemin. U gornjim ajetima Uzvišeni im daje do znanja da je Isa kao rob Božiji, stvoren i oblikovan u utrobi majke i da će ih pozivati da obožavaju samo Allaha, koji nema nikakva sudruga. On im, u slučaju da budu suprotno postupili, prijeti

Džehennemom, poniženjem i propašću na onom vječnom svijetu. Tako im je govorio: *"Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti; a nevjernicima neće niko pomoći!"*

Uzvišeni, zatim, kaže: *Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!" A samo je jedan Allah!* Ibn Džerir i još neki kažu da se pod tim misli na njihovo vjerovanje u tri hipostaze trojstva: Oca, Sina i Riječ, koja se od Oca stopila u Sinu. I u tome su se oni, neka je Allahovo prokletstvo na njh, podvojili na carsku sektu, jakobite i nestorijance.

Mi ćemo se nešto kasnije osvrnuti na to kako su se o ovome podvojili i na, o tome, tri održana koncila u doba cara Konstantina ibn Kustusa, oko tri stotine godina nakon Isaa i tri stotine godina prije Muhammedovog poslanstva.

Zato Uzvišeni kaže: *A samo je jedan Bog!* Tj. nema boga osim Jedinog Allaha, Koji nema nikakva sudruga, nikoga ko bi Mu bio ravan i sličan, i koji nema ni žene ni djeteta. Zatim ih straši i prijeti im riječima: *I ako se oni ne okane onoga što govore, nesnosna patnja će, zaista, stići onoga od njih koji nevjernik ostane.* Zatim ih blago i na lijep način poziva da se pokaju i zatraže oprosta za velike i teške grijehe, za koje je kazna jedino Džehennem. Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega; ta Allah prašta i samilostan je.

On, zatim, objašnjava Mesihov slučaj i kaže da je on rob i poslanik, a da je njegova majka iskrena vjernica, te da nije nikakva razvratnica kao što to tvrde jevreji, Allah ih prokleo. U ovom ajetu je dokaz da ona nije bila poslanik, kako neki naši učenjaci tvrde. Iz riječi Uzvišenog: *i oboje su hranu jeli* - se vidi da su kao i ostali ljudi jeli, pili i obavljali fiziološke potrebe i da kao takvi nisu mogli biti nikakvi bogovi. Neka je Allah visoko iznad njihovih riječi i neznanja!

Es-Sudejj i još neki kažu da se pod riječima Uzvišenog: *Nevjernici su oni koji govore: "Allah je jedan od trojice!"* misli na njihovu tvrdnju da su Isa i njegova majka božanstva pored Allaha.

Njihovu tvrdnju u tom smislu, Allah je pobio pri kraju ove sure gdje kaže: **A kada Allah rekne: "O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: 'Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha!"; on će reći: "Hvaljen neka si Ti! Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš; Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš; samo Ti jedini sve što je skriveno znaš. *Ja sam im samo govorio što si mi Ti naredio: 'Obožavajte Allaha, i mog i vašeg Gospodara'; ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kada si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svim bdiš! *Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si!"* (El-Mā'ide, 116.-118.)

Ovdje Uzvišeni kaže da će na Kijametskom danu, iz počasti prema njemu, ukoravajući one koji su ga obožavali, izmišljajući laži na njega da je Allahov sin, ili da je on Bog, ili Njegov sudrug - neka je uzvišen Allah

iznad onog što oni govore! - Isaa upitati, iako On zna da on nije uradio to što će ga upitati, nego da bi ukorio one koji su na njega slagali - sljedeće: *"Jesi li ti govorio ljudima: 'Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha!"; on će reći: "Hvaljen neka si Ti!"*, tj. Ti si uzvišen iznad toga da imaš sudruga. *"Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo"*, tj. o tome samo Ti imaš pravo da govoriš. *"Ako sam ja govorio, Ti to već znaš. Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš; samo Ti jedini sve što je skriveno znaš!"*

Ovo je primjer kako se razgovara i raspravlja. *"Ja sam im samo govorio što si mi Ti naredio!"*, tj. nisam im govorio ništa drugo do ono što si mi Ti naredio kada si me njima poslao i objavio mi Knjigu, koju sam im prenio. Zatim to pojašnjava riječima: *"Obožavajte Allaha, i mog i vašeg Gospodara!"*, tj. Onoga Ko je i mene i vas stvorio, i Ko i mene i vas opskrbljuje. *"Ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kad si mi dušu uzeo"*, tj. kad si me Sebi digao u momentu kada su me htjeli ubiti i razapeti, pa si mi se smilovao i spasio me, a dao da jedan od njih ima moj izgled, da bi njega ubili. Od tada *"Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svim bdiš!"*

On će, zatim, odričući se kršćana i prepuštajući ih Uzvišenom Allahu, reći: *"Ako ih kazniš, robovi su Tvoji"*, tj. oni to i zaslužuju, *"a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si!"* Ovo, uvjetno rečeno, prepuštanje Allahovoj volji da im oprosti ne znači da će nužno tako i biti. Zato će i reći: *"silan i mudar Ti si!"* a neće reći: *"Ti opraštaš i milostiv si!"*[1]

Mi smo u našem *Tefsiru* naveli slučaj koji bilježi Imam Ahmed od Ebu Zerra, da je Allahov Poslanik ﷺ cijelu noć, sve do zore, proveo učeći na noćnom namazu: *"Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si!"*, nakon čega je rekao: "Molio sam Uzvišenog Gospodara da mi da šefa'at za moj Ummet, pa mi ga je dao, i on će, ako Bog da, obuhvatiti sve one koji Mu ne budu druge ravnim smatrali.

Uzvišeni kaže: **Mi nismo stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih da se zabavljamo. *Da smo htjeli da se zabavljamo, zabavljali bi se onako kako Nama dolikuje, ali Mi to ne činimo, *nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laž nestane; a teško vama zbog onoga što o Njemu iznosite! *Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! A oni koji su kod Njega, ne zaziru da Mu se klanjaju i ne zamaraju se, *hvale Ga noću i danju, i ne malaksavaju.* (El-Enbijā', 16.-20.)

Uzvišeni, također, veli: **Da je Allah htio da dijete ima, izabrao bi između onih koje je stvorio, onoga koga bi On htio. Hvaljen neka je On; On je Allah, Jedini i Svemogući! *Nebesa i Zemlju je sa ciljem stvorio; On noću zavija dan i danom zavija noć. On je Sunce i Mjesec potčinio, svako se kreće do roka određenog. On je Silni, On mnogo prašta.* (Ez-Zumer, 4.-5.)

---

[1] Ebu Dawud i Et-Tajalisi u svom *Musnedu* 2638; Buharija u svom *Sahihu* 8/215/ *Fethu-l-bari* i drugi.

Uzvišeni, također, kaže: **Reci: "Kad bi Milostivi imao sina, ja bih se prvi klanjao! *Neka je uzvišen Gospodar nebesa i Zemlje, Onaj Koji svemirom vlada i Koji je iznad onoga kako Ga oni opisuju."* (Ez-Zuhruf, 81.-82.) Zatim, Uzvišeni veli: *I reci: "Hvala Allahu, Koji Sebi nije uzeo djeteta, i Koji u vlasti nema ortaka i Kome ne treba zaštitnik zbog nemoći, - i hvaleći Ga veličaj!"* (El-Isrā', 111.)

Uzvišeni, također, kaže: **Reci: "On je Allah Jedan! *Allah je utočište svakom! *Nije rodio i rođen nije! *I niko Mu ravan nije!"* (El-Ihlas, 1.-4.)

U Buharijinom *Sahihu* je potvrđeno da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: - Uzvišeni Allah kaže: "Čovjek Me vrijeđa, a na to nema pravo. Tvrdi da imam dijete, a nemam, jer sam Jedan i Jedini. Nisam rodio niti sam rođen, i Meni niko ravan nije!"[1]

U Buharijinom *Sahihu* se također navodi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Niko na uvredu koju čuje nije strpljiviji od Allaha. Pripisuju Mu da ima sina, a On im daje nafaku i zdravlje!"[2]

U *Sahihu* je također potvrđeno da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Allah odgađa kaznu nasilniku, ali kada ga prihvati, više ga ne pušta!", a zatim je proučio: *Eto tako Gospodar tvoj kažnjava kad kažnjava sela i gradove koji su nasilje činili. Kažnjavanje Njegovo je, zaista, bolno i strašno!* (Hūd, 102.)

U tom smislu Uzvišeni, također, kaže: *A koliko je bilo naselja čiji su žitelji bili nepravedni, kojima sam Ja kaznu odlagao, da bih najzad kaznio! A Meni se sve vraća!* (El-Hadždž, 48.)

Uzvišeni, također, veli: *Mi im dajemo da kratko uživaju, a onda ćemo ih natjerati u patnju neizdrživu.* (Lukman, 24.)

Uzvišeni, također, kaže: **Reci: "Oni koji o Allahu laži iznose neće postići ono što žele." *Uživat će kratko na ovom svijetu, a zatim će se Nama vratiti, i Mi ćemo im dati da iskuse nesnosnu patnju, zato što nisu vjerovali.* (Jūnus, 69.-70.)

Uzvišeni također veli: *Zato nevjernicima još malo vremena daj, još koji trenutak ih ostavi!* (Et-Tārik, 17.)

Isaov عليه السلام zavičaj, djetinjstvo i početak objave

Ranije je rečeno da je Isa عليه السلام rođen u Betlehemu, u blizini Jerusalima. Wehb ibn Munebbih kaže da je rođen u Egiptu i da je Merjema sa Jusufom ibn Jakubom en-Nedždžarom za Egipat otputovala na golom magarcu. Ova njegova tvrdnja nije tačna, jer se iz hadisa koje smo ranije naveli vidi da je rođen u Betlehemu. Sve što je u suprotnosti sa njim nije tačno.

Wehb ibn Munebbih zatim navodi da su se kipovi, širom zemlje, kad se on rodio, porušili, a šejtani uznemirili i uspaničili. Njihov vođa, Iblis, saopćio im je da se rodio Isa, pa su se dali u potragu za njim, dok ga nisu našli kako ga

[1] Buharija u svom *Sahihu* 59/1/3193/*Fethu-l-bari*; Nesaija u svom *Sunenu* 21/118.

[2] Muslim u svom *Sahihu* 45/15/2583, također ga bilježi Buharija u svom *Tefsiru*.

majka, okružena melekima, drži u krilu. Wehb ibn Munebbih dalje navodi da se, kad se rodio, na nebu pojavila blistava zvijezda i da se perzijski kralj zbog toga jako zabrinuo, pa je pozvao mage da mu objasne o čemu se radi. Oni su mu rekli da je to zbog rođenja nekog velikog čovjeka. Na to je kralj poslao svoje izaslanike sa zlatom, tamjanom i poklonima za Isaa. Kad su došli u Šam, tamošnji vladar ih je upitao zbog čega su došli, pa su mu ispričali. Raspitavši se i on o ovom slučaju, saznao je da se te noći u blizini Jerusalima rodio Isa, sin Merjemin, o kome se vijest brzo proširila, budući da je kao novorođenče progovorio u bešici. I ovaj vladar je sa magima poslao poklone po jednom povjerljivom čovjeku sa zadatkom da, kada se magi vrate, ubije Isaa. Nakon što su magi pronašli Merjemu i predali joj poklone, rečeno joj je da su izaslanici šamskog vladara došli da ubiju dijete, zbog čega ga je uzela i sa njim pobjegla u Egipat (Misr), gdje su ostali sve dok nije napunio dvanaest godina. Još u ranim godinama njegova djetinjstva počela su mu se dešavati čuda i natprirodne pojave. Tako se, između ostalog, priča da je kod poglavara kod kojeg su boravili, jednom prilikom nestalo blago pohranjeno u kući. Budući da su u kući stanovali samo siromašni, nemoćni i ubogi, domaćin nije znao ko bi ga mogao ukrasti. Taj slučaj se teško dojmio Merjeme i u brigu bacio domaćina i ostale.

Primjetivši to Isa ﷺ je u masi svijeta prišao jednom slijepcu i jednom nepokretnom čovjeku, i rekao slijepcu: "Uzmi ovog nepokretnog čovjeka i pronosaj ga!", pa mu je odgovorio da ne može, na što mu je Isa ﷺ uzvratio: "Možeš, isto onako kao što ste uradili kada ste uzeli blago iz one rupe u zidu!" Oni su na to priznali da su to oni uradili, pa su vratili ukradeno. Tako je Isa, još kao dječak, u očima ljudi stekao veliki ugled i poštovanje.

Također se kaže da je poglavicin sin jedne prilike pripremio gozbu povodom sunećenja svojih sinova. Kada se svijet sakupio i na gozbi se nahranio, domaćin je htio da ih još napoji vinom, po starom običaju toga vremena, ali se začudio kad je vidio da su mu svi vrčevi prazni. Domaćinu to teško padne, pa je Isa, primijetivši to, ustao i prolazeći pored vrčeva, nadnio ruku iznad njihovih otvora, pa su odmah ostajali puni najboljeg vina. Svijet se tome jako začudio i počeo ga još više uvažavati, ponudivši njemu i njegovoj majci veliko bogatstvo. Međutim, oni su to odbili primiti, nego su se vratili u Jerusalim. Allah, opet, najbolje zna.

Ishak ibn Bišr navodi: "Osman ibn Sadž i još neki su nam pričali, da su čuli od Musaa ibn Werdana, on od Ebu Nadreta, a on od Ebu Se'ida i Mekhula, da je Ebu Hurejre rekao: "Nakon što je kao dojenče progovorio, prvo što je Isa, sin Merjemin, rekao kada mu je to Allah dopustio, bile su riječi slave Allahu kakve do tada niko nije čuo. Pri tome on nije zaboravio spomenuti i Sunce, Mjesec, brdo, rijeku i izvor. On je rekao: "Gospodaru moj, iako si visoko Ti si blizu, iako si blizu Ti si visoko. Ti si Uzvišen iznad svih Svojih stvorenja. Ti si Svojom riječju u beskrajnom prostranstvu stvorio sedam nebesa, pa su Ti se iz strahopoštovanja odazvala i pokorila Tvojoj zapovjedi. Na njima su Tvoji

meleki, koji Te stalno slave i hvale. Ti si na njima postavio svjetiljku u noćnoj tami, a Sunčevo svjetlo po danu. Ti si na njima postavio grom, koji Te slavi i hvali. Tvojom veličinom svjetlo nadvladava tamu. Ti si na njima postavio svjetiljke, pomoću kojih zalutali u tami nalazi put. Slavljen neka si, Gospodaru moj. Stvorio si nebesa i Zemlju učinio zaravnatom, iznad obilnih valova vode. Ti si je učinio pokornom i to se vidi: i njeni neukrotivi dijelovi su Ti ostali pokorni, povinovala se Tvom naređenju. Njene vode su poslušne Tvojoj veličini, pa si Ti na njoj nakon mora stvorio rijeke, nakon rijeka potočiće i nakon potočića mnogobrojne izvore, zatim si dao iz nje rijeke, drveće i plodove. Na njoj si stvorio brda i njima je učvrstio na vodi, te su Ti se pokorila i njena brda i stijenje. Slavljen neka si, Gospodaru moj! Ko bi mogao svojim svojstvima i osobinama dostići Tvoja svojstva i osobine? Ti tjeraš oblake, oslobađaš robove i sudiš prema Istini i Ti si najbolji sudija. Nema boga osim Tebe, slava Tebi! Ti si naredio da od Tebe tražimo oprost za svaki grijeh. Nema boga osim Tebe, slava Tebi! Ti si zaklonio nebesa od ljudi. Nema boga osim Tebe, slava Tebi! Tebe se Tvoji pametni robovi boje. Svjedočimo da Ti nisi božanstvo koje smo mi izmislili, niti gospodar na kojeg prestaje sjećanje. Ti nemaš sudruga, pa da se njemu obraćamo a Tebe zapostavimo. Niko Ti nije pomogao kad si nas stvarao, pa ne sumnjamo u Tebe. Svjedočimo da si Ti Jedan, Vječni, da nisi rodio i da nisi rođen, i da Tebi nema ravnog."

Ishak ibn Bišr također navodi od Džuwejbira i Mukatila, oni od Ed-Dahhaka, a on od Ibn Abbasa, da je Isa, sin Merjemin, nakon što je kao dojenče progovorio, ponovo prestao govoriti dok nije odrastao kao dječak, kada mu je Allah dao da se mudro i jasno izražava. Jevreji su puno naklapali o njemu i njegovoj majci i nazivali su ga kopiletom. Na to se odnose riječi Uzvišenog: *I zbog nevjerovanja njihova i zbog iznošenja teških kleveta protiv Merjeme.* (En-Nisā', 156.)

Zatim on kaže: "Kada je napunio sedam godina majka ga je dala u mekteb, gdje se pokazalo da zna sve što ga je učitelj pitao. Tako ga je učitelj jednom prilikom trebao podučiti skraćenici "Ebu Džad", pa ga je Isa upitao: "Šta znači Ebu Džad?", a on mu je odgovorio da ne zna, pa mu je Isa rekao: "Kako ćeš me učiti ono što ni sam ne znaš?" "Onda ti mene uči!", odgovorio je učitelj. Na to je Isa rekao: "Prvo onda ustani sa svoga mjesta!" Kada je ustao a Isa sjeo na njegovo mjesto, rekao mu je: "Sada me pitaj!", pa ga je učitelj upitao šta znači Ebu Džad? Isa mu je odgovorio: "Elif označava Allahove blagodati, slovo ba Allahov sjaj, a slovo džim Allahovo svjetlo i ljepotu." Učitelj se iznenadio, jer mu je Isa prvi protumačio skraćenicu Ebu Džad.

On dalje navodi da je Osman upitao Allahovog Poslanika ﷺ o tome, pa mu je on na svaku riječ odgovorio u jednom dugom hadisu. Međutim, to je izmišljeno, pa se u to ne treba upuštati.

Ibn Adijj navodi od Ismaila ibn Ajaša, on od Ismaila ibn Jahjaa, on od Ibn Ebi Melike, on od Ibn Mes'uda, on od Mes'ar ibn Kidama, on od Ibn Atije, on od Ebu Se'ida, a on od Poslanika ﷺ o tome kako je Isa išao u mekteb i kako je

svoga učitelja poučio značenju skraćenice Ebu Džad. Međutim, on je dug i nema ga potrebe navoditi, jer Ibn Adijj nakon toga kaže: "Ovaj hadis s ovim senedom je izmišljen, jer ga osim Ismaila ne prenosi niko drugi."

Ibn Asakir navodi od Ibn Luhej'a, a on od Abdullaha ibn Hubejreta. Abdullah ibn Omer je pričao da se Isa, sin Merjemin, kao dječak imao običaj igrati sa ostalom djecom, i govoriti im: "Hoćeš li da ti kažem šta ti je majka sakrila i taji?" Kada bi dijete odgovorilo da hoće, on bi mu rekao: "Sakrila ti je to i to." Zatim bi dječak otišao svojoj majci i rekao: "Daj mi da pojedem ono što si sakrila za mene." Ona bi ga upitala: "A šta sam to sakrila za tebe?", pa bi joj rekao: "To i to", a ona bi ga upitala: "A ko ti je to rekao?" Ono bi odgovorilo: "Isa, sin Merjemin". Zato je svijet govorio: "Tako nam Boga, ako pustite svoju djecu sa Merjeminim sinom, sigurno će ih pokvariti!"

Tako su jednom prilikom svoju djecu skupili u jednu kuću i zaključali ih. Isa je krenuo da ih traži i kad ih je, čuvši njihovu galamu, pronašao, upitao je ko je unutra, pa su mu ljudi rekli: "To su majmuni i svinje", na što je on rekao: "Gospodaru moj, neka to i budu!", pa su se pretvorili u majmune i svinje. Ovo bilježi Ibn Asakir.

Zatim, Ishak ibn Bišr navodi od Džuwejbira i Mukatila, a oni od Ed-Dahhaka, da je Ibn Abbas rekao da je Isa još u djetinjstvu bio nadahnut od Allaha, pa su mu se dešavale neuobičajene stvari. To se pročulo među jevrejima, pa su, kad je odrastao, počeli da ga prate i drže na oku. Njegova majka se zbog toga zabrinula, pa joj je Allah objavio da sa njim ode u Egipat.

Na to ukazuju sljedeće riječi Uzvišenog: *I sina Merjemina i majku njegovu smo znakom učinili. Mi smo njih na jednoj visoravni sa tekućom vodom nastanili.* (El-Mu'minūn, 50.)

Mufessiri i učenjaci prvih generacija se ne slažu šta se misli pod ovom visoravni za koju Allah ﷻ kaže da kroz nju teče voda.

U svakom slučaju moralo je biti lijepo uzvišenje koje se široko prostire, sa bogatom tekućom vodom. Jedni kažu da se pod tim misli na mjesto gdje je rođen Isa ﷺ u blizini Jerusalima, jer je rečeno: *I melek je, koji je bio niže nje, zovnu: "Ne žalosti se, Gospodar tvoj je dao da niže tebe potok poteče!"* (Merjem, 24.). Prema većini mufessira time se misli na potok, dok se od Ibn Abbasa sa valjanim senedom prenosi da su to rijeke Damaska. Moguće je da se pod time misli na sličnost ovog mjesta sa rijekama Damaska.

Neke ehli-kitabije i oni koji su to od njh prihvatili, tvrde da je to mjesto u Egiptu. Allah, opet, najbolje zna. A treći opet tvrde da je to Remala (u Palestini).

Ishak ibn Bišr kaže: "Idris nam je pričao da je njegov djed Wehb ibn Munebbih rekao: "Kada je Isa napunio trinaest godina, Allah mu je naredio da se iz Egipta vrati u Jerusalim. Tada je po njih došao Merjemin daidžić Jusuf, koji ih je na magarcu prebacio u Jerusalim, gdje je Isa ostao sve dok mu Allah nije objavio Indžil i poučio ga Tewratu, te mu dao da može oživljavati mrtve i liječiti bolesne i kazivati ljudima šta imaju u svojim kućama.

Svijet je počeo pričati o njegovom dolasku, i čuditi se kakve sve neuobičajene stvari može činiti. On ih je tamo počeo pozivati da vjeruju u Allaha, pa se vijest o njemu brzo proširila.

Kada i kako su objavljena četiri velika kitaba?

Ebu Zer'a ed-Dimiški kaže: "Abdullah ibn Salih nam je pričao, da je čuo od Muawije ibn Saliha, a on od nekog drugog da je rekao: "Tewrat je objavljen Musau šeste noći mjeseca ramazana. Zebur je objavljen Dawudu dvanaeste noći mjeseca ramazana, četiri stotine osamdeset i dvije godine poslije Tewrata. Indžil je objavljen Isau, sinu Merjeminu, osamnaeste noći mjeseca ramazana, hiljadu i pedeset godina poslije Zebura, a Furkān je objavljen Muhammedu ﷺ dvadeset četvrte noći mjeseca ramazana."

Mi smo u našem *Tefsiru,* tumačeći riječi Uzvišenog: *U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana.* (El-Bekare, 185.), naveli hadise koji o tome govore. U njima, između ostalog, stoji da je Indžil objavljen Isau, sinu Merjeminu osamnaeste noći mjeseca ramazana.

Ibn Džerir u svojoj *Historiji* navodi da je Isau objavljen Indžil kada je imao trideset godina, i da je živio do trideset treće godine života, kada je uzdignut na nebo. O tome će, ako Bog da, biti još govora.

Ishak ibn Bišr navodi: "Se'id ibn Ebi 'Arube nam je pričao, da je čuo od Katadea, kao i Mukatil, a on od Abdurrahmana ibn Adema, da je Ebu Hurejre rekao: "Uzvišeni Allah je Isau, sinu Merjeminom, objavio: - O Isa, budi vrijedan i ne shvaćaj olahko Moje zapovjedi! Slušaj i pokoravaj se, o čedni prvorođenče, sine djevice! Ti nemaš oca, jer sam te stvorio kao znamenje svjetovima! Mene obožavaj i na Mene se oslanjaj! Snažno prihvati Knjigu i tumači je Sircima! Prenosi ljudima oko sebe da sam Ja Živi i Vječni, Onaj Kojeg ne nestaje! Vjerujte u dolazak poslanika koji neće znati ni čitati ni pisati, Arapa, koji će jahati devu i nositi krunu (tj. turban), dugi ogrtač, sandale i štap. Imat će krupne i lijepe oči, glatko i blistavo čelo, istaknute obraze, kovrdžavu kosu, gustu bradu, sastavljene obrve, povijen nos i razmaknute zube, bez dlaka ispod donje usne. Vrat će mu izgledati kao da je srebreni ibrik, a pleća će mu biti kao da se zlato niz njih slijeva. Imat će dlake od gornjeg dijela prsa do pupka, u obliku štapa, a pored njih na prsima i stomaku neće imati ni jednu dlaku. Dlanovi i stopala će mu biti jaki. Kada se bude okretao, okretat će se cijelim tijelom, a kada bude išao, ići će kao da skače niz liticu ili se spušta niz padinu. Znoj na njegovom licu bit će poput bisera i miomiris miska će se od njega širiti. Niko ni prije, ni poslije njega neće biti ljepše građe ni ugodnijeg mirisa. Više će se puta ženiti i malobrojno potomstvo će imati, koje će mu jedna blagoslovljena žena izroditi. Kuća će joj u Džennetu od dragulja biti, u kojoj buke ni umora neće biti. O Isa, ona će se o njemu pred kraj svoga života brinuti, kao što se Zekerijja starao o tvojoj majci. Ona će mu roditi dva ptića, koji će biti pozvani da posvjedoče. On je kod Mene na stepenu kakav neće niko drugi imati. Govor će mu biti Kur'an, vjera Islam a pozdrav selam. Blago li se (Tuba) onom ko dočeka da sa njim živi i da sluša njegove riječi!"

Isa je upitao: "Gospodaru moj, šta je to Tuba?", pa mu je odgovoreno: "Sadnica drveta, koju sam Ja Svojom rukom zasadio i koja će se nad svim džennetskim baščama nadvijati: korijen će joj biti od Ridwana, voda sa Tesnima; hladna kao kamfor, ukusna kao zendžebil a poput mirisa mošusa. Ko se nje napije, nikada više neće ožednjeti."

"Gospodaru moj, napoji me tom vodom", zamolio je Isa. On mu je odgovorio: "Ni jednom poslaniku neće biti dozvoljeno da se napije prije tog Poslanika (tj. Muhammeda) i ni jedan ummet se ranije neće napiti dok se ne napije Ummet tog Poslanika."

Zatim je On rekao: "O Isa, Ja ću te Sebi uzdići!", pa je Isa upitao: "Gospodaru moj, zašto ćeš me uzdići?" On mu je odgovorio: "Podići ću te, pa ću te pred kraj svijeta ponovo spustiti, da se diviš sljedbenicima tog Poslanika i da ih pomogneš u borbi protiv prokletog Dedždžala. Spustiću te za vrijeme namaza, ali im ti nećeš tada imamiti, jer sam se tom Ummetu smilovao, pa nakon njihova poslanika neće biti drugog."

Hišam ibn Ammar prenosi od El-Welida ibn Muslima, a on od Abdurrahmana ibn Zejda, da je njegov otac rekao: "Isa je zamolio: "Gospodaru moj, reci mi kojem si se to ummetu smilovao?", pa mu je odgovorio: "To je Ahmedov Ummet. Bit će učeni i mudri, poput poslanika. Bit će zadovoljni sa malim što ću im davati, pa ću i Ja biti zadovoljan sa njihovim malobrojnim djelima, i uvesti ih u Džennet samo zbog izgovaranja: *La ilahe illellah* (nema boga osim Allaha).

O Isa, oni će biti najbrojniji stanovnici Dženneta. Nikada jezici ni jednog naroda nisu toliko izgovarali: *La ilahe illellah* kao što će to njihovi jezici. Nikada vratovi ni jednog naroda nisu bili toliko na sedždi kao što će to biti njihovi vratovi." Ovo prenosi Ibn Asakir.

On, također, navodi od Abdullaha ibn Bedila el-Ukajlija, da je Abdullah ibn Awsedže rekao: "Allah je objavio Isau, sinu Merjeminu: "Nemoj Me smatrati opterećenjem, već Onim Ko će ti pomoći na Ahiretu! Približi Mi se nafilama, pa ću te zavoljeti! Nemoj nekog drugog osim Mene za zaštitnika uzeti, jer ću ti onda uskratiti pomoć! Strpi se u nedaći i budi zadovoljan sa sudbinom. Trudi se da s tobom budem zadovoljan, a Ja sam zadovoljan kad Mi se neko pokori i ne prkosi. Budi Mi blizak i jezikom na Mene oživljavaj sjećanje! Neka u tvom srcu bude ljubav prema Meni! Budi budan i oprezan u momentima opuštenosti i prosuđuj oštroumno! Žudi za Mnom i boj Me se umrtvljujući svoje srce strahopoštovanjem! Provodi noći u ibadetu radi Mog zadovoljstva, a dane u čežnji da se kod Mene napiješ. Svoj trud ulaži u dobra djela i priznaj Moju dobrotu, ma gdje da si! Prenesi ljudima Moje savjete i pravedno sudi Mojim robovima! Dao sam ti lijek protiv onog koji u grudi došaptava, da liječiš zaborav i skidaš koprenu što muti vid. Ne sjedi na jednom mjestu kao da si mrtav, kad si živ i vitalnošću odišeš!

O Isa, sine Merjemin, niko u Mene nije povjerovao a da nije skrušen, i niko nije skrušen postao a da Moju nagradu ne očekuje. Tebe uzimam za svjedoka da ni jedno stvorenje neće biti kažnjeno, sve dok ne skrene i Moju uputu ne pogazi.

O Isa, sine Merjemin, prvorođenče čedni, plači nad sobom cijelog života, kao što plače onaj ko je otišao od svoje porodice, zapostavio dunjaluk i ostavio njegove slasti onima kojim pripadaju, i koji žudi samo za onim što se nalazi kod Boga! Pri tome budi blage riječi i širi selam. Budi budan dok svijet spava! Nek ti je stalno na umu onaj svijet, potresi, strahote i užasi koji će doći, kad ni rodbina ni imetak neće moći pomoći. Svoje oči namaži surmom tuge, dok se dokoni ljudi smiju i vesele. Budi strpljiv i nadaj se nagradi na Ahiretu. Blago tebi ako postigneš ono što sam obećao strpljivima. Još na ovom svijetu moli Allaha da ti dā dobro na Dan proživljenja i da ti na onom svijetu dā da uživaš ono čega si se odricao na ovom. Od dunjaluka uzmi samo onoliko koliko ti je potrebno za život i zadovolji se sa onim što je na njemu grubo i kruto, jer vidiš kakav je kraj.

Pazi kako postupaš, jer ćeš biti pitan. Kada bi vidio šta sam pripremio Svojim dobrim robovima, srce bi ti se istopilo i duša bi ti napustila tijelo."

Ebu Dawud u "Poglavlju o sudbini" navodi sljedeće: "Muhammed ibn Jahja ibn Faris nam je pričao, da je čuo od Abdurrezaka, on od Ma'mera, on od Ez-Zuhrije, a on od Ibn Tawusa, da je njegov otac rekao: - Isa, sin Merjemin, je jednom prilikom sreo Iblisa, pa mu je rekao: "Zar ne znaš da ti se neće desiti ništa što ti nije već propisano?" Iblis je rekao: "Onda se popni na vrh ovog brda i baci se sa njega, pa ćeš vidjeti hoćeš li ostati živ ili nećeš!"

Ibn Tawus dalje kaže da mu je otac pričao, da je Isa Iblisu na to odgovorio: "A zar ti ne znaš da je Uzvišeni Allah rekao: - Neka Me Moj rob ne iskušava, jer Ja radim ono što Ja hoću!", a Ez-Zuhri još dodaje: "Rob ne može iskušavati svoga Gospodara, nego Allah iskušava Svoga roba."

Ebu Dawud navodi da je Ahmed ibn Abdet pričao, da je čuo od Sufjana, a on od Amra, da je Tawus rekao: "Šejtan je jednom prilikom došao Isau, sinu Merjeminom, i rekao: "Zar za sebe ne tvrdiš da vjeruješ u sudbinu? Ako je tako, onda se slobodno baci u provaliju!" Isa mu je na to odgovorio: "Teško tebi! Zar Allah nije rekao: - O sine Ademov, ne traži smrt od Mene, jer Ja radim ono što Ja hoću!"

Ebu Tewbe er-Rebi' ibn Nafi' nam je pričao, da je Husejn ibn Talha pričao, da je čuo od Halida ibn Jezida kako govori: "Šejtan je sa Isaom činio ibadet deset godina - ili dvije godine.

Jednog dana su bili na vrhu jednog brda, pa mu je šejtan rekao: "Šta misliš, ako bih se bacio, da li bi mi se desilo nešto što mi nije već određeno?", našto mu je Isa odgovorio: "Ja nisam takav da iskušavam svoga Gospodara, nego Gospodar iskušava mene kada to On hoće." Tada je Isau postalo jasno da je to šejtan, pa ga je napustio."

Ebu Bekr ibn ed-Dunja navodi da je Šurejh ibn Junus pričao, da je čuo od Alijja ibn Sabita, on od El-Hattaba ibn el-Kasima, a on od Ebu Osmana da je rekao: "Isa ﷺ je klanjao na vrhu jednog brda, pa mu je došao Iblis i upitao ga: "Jesi li ti onaj što tvrdi da se sve događa prema sudbini i određenju?", pa mu je Isa rekao da jeste, našto je Iblis rekao: "Onda se baci sa ovog brda i reci: - To mi je bilo određeno!

Na to je Isa rekao: "O prokletniče, Allah iskušava Svoje robove, a ne iskušavaju oni Allaha ﷻ."

Ebu Bekr ibn Ebi ed-Dunja, također, navodi da je El-Fadl ibn Musa el-Basri pričao, da je čuo od Ibrahima ibn Beššara, a on od Sufjana ibn Ujejneta, da je rekao: "Jednom prilikom je Isa, sin Merjemin, sreo Iblisa, pa mu je Iblis rekao: "O Isa, sine Merjemin, ti si zahvaljujući svojoj božanstvenosti još kao dijete progovorio u kolijevci, kao niko prije tebe!", pa mu je Isa rekao: "Nipošto, božanstvenost pripada samo Bogu, Koji mi je dao da govorim, i Koji će me usmrtiti i kasnije me ponovo oživjeti." Iblis opet reče: "Zahvaljujući svojoj božanstvenosti, ti oživljavaš mrtve!", pa mu je Isa rekao: "Nipošto, božanstvenost pripada samo Allahu, Koji život i smrt daje onome što sam ga proživio i Koji će ga ponovo nakon smrti proživjeti." Na to je Iblis ponovo rekao: "Tako mi Allaha, ti si bog i neba i Zemlje!" Na to ga je Džibril udario krilima tako jako da ga je odbacio na kraj svijeta gdje Sunce izlazi, a onda ga je ponovo udario krilima i bacio ga na drugu stranu gdje Sunce zalazi. Onda ga je udario treći put, stjeravši ga na dno sedmog mora. U drugom riwajetu stoji: - stjeravši ga na dno mora, gdje je osjetio gorčinu dna, govoreći kad je izašao: "Niko nikoga nije natjerao na ovako nešto, našto si ti mene, o sine Merjemin!"

Slično se prenosi i u jednoj drugoj predaji. U njoj Hafiz Ebu Bekr el-Hatib kaže da je čuo od Ebu el-Hasana ibn Rizkawejha, on od Ebu Bekra Ahmeda ibn Sejdija, on od Ebu Muhammeda el-Hasana ibn Alijja el-Kattana, on od Ismaila ibn Isaa el-Attara, on od Alijja ibn Asima, on od Ebu Seleme Suwejda, da mu je jedan prijatelj pričao: "Jednom prilikom Isa se, nakon što je u Jerusalimu klanjao, zaputio i na jednoj uzbrdici naišao na Iblisa, koji mu je zatvorio put i počeo mu govoriti: "Ne priliči tebi da budeš obični rob." Dodijavši mu, Isa ga se pokuša riješiti i proći putem, ali je Iblis bio uporan pa je nastavio ponavljati: "Ne priliči tebi, o Isa, da budeš običan rob." Na to je Isa zamolio za pomoć od svog Gospodara, pa su se pojavili Džibril i Mikail. Kada ih je Iblis ugledao, sklonio se, ali mu je na vrhu brda ponovo prišao, gdje su meleki odbranili Isaa tako što je Džibril svojim krilom udario Iblisa i bacio ga u provaliju. Međutim, Iblis se, znajući da je melekima naređeno samo to, ponovo pojavio i nastavio govoriti: "Već sam ti rekao da ti nisi obični rob, jer tvoja srdžba nije kao kod običnog roba. Vidio si šta me je snašlo kada si se naljutio. Nego, pozivam te da budeš kao što ti i priliči. Ja ću narediti šejtanima, pa će ti biti pokorni. Kada to svijet vidi, počet će te obožavati. Pazi, ja ti ne kažem da si samo ti bog i da pored tebe nema drugog boga. Allah je Bog na nebu, a ti budi bog na Zemlji!" Kada je to Isa čuo, ponovo je zatražio pomoć od svoga Gospodara, bolno zaplakavši. Na to je uz Džibrila i Mikaila sišao i Israfil, pa je Iblis prestao. Kad je vidio da nije pobjegao, Israfil ga je udario svojim krilom i bacio tamo gdje izlazi Sunce. Zatim ga je ponovo udario, pa se opet vratio. Zatekavši Isaa na svom mjestu, Iblis mu je rekao: "O Isa, danas si me na veliku nevolju stavio." Zatim ga je Israfil bacio u daleki mutni izvor gdje Sunce zalazi, i gdje je bilo sedam čuvara koji su ga nagonili da zaroni u blato. Kada god bi iz njega izašao, ponovo bi ga natjerali da zaroni. Rawija kaže: "Tako mi Allaha, nikada se više Iblis nije približio Isau."

On dalje kaže: - Ismail el-Attar nam je pričao, da je slušao kad je Ebu Huzejfe rekao: "Zatim su se oko njega okupili šejtani i rekli mu: "Poglavaru, zadesila te velika nesreća!" Na to im je on rekao: "Zaista je Isa zaštićeni rob i ja mu ništa ne mogu, ali ću zato njime zavesti mnoge ljude: dat ću im razne prohtjeve, podijeliti ih na sekte, pa će njega i njegovu majku, pored Allaha obožavati."

Allah je u Kur'anu, govoreći o blagodatima koje je dao Isau, objavio da ga je pomogao i zaštitio od Iblisa: *O Isa, sine Merjemin, sjeti se blagodati Moje prema tebi i majci tvojoj; kada sam te Džibrilom pomogao* (El-Mā'ide, 110.), tj. kada sam te Džibrilom pojačao *pa si s ljudima u bešici i kào zreo muž razgovarao, i kad sam te Knjizi i mudrosti, Tewratu i Indžilu naučio, i kada si voljom Mojom od blata nešto poput ptice napravio...* (El-Mā'ide, 110.) itd, do kraja ajeta. "Kada sam učinio da ti siromasi budu društvo, prijatelji i pomoćnici sa kojima si zadovoljan, i oni s tobom kao predvodnikom zadovoljni, koji ćeš ih uputiti; uvesti u Džennet zadovoljni.

A znaj da su to dvije velike stvari - ko Mi kao takav dođe, došao je kako najljepše može biti i kako sam Ja najzadovoljniji."

Izraelćani će ti reći: "Postimo ali nam post nije primljen, klanjamo ali nam namazi nisu primljeni, dajemo sadaku ali nam ona nije primljena, plačemo poput deva kada riču, ali nam ni zbog toga Milost nije ukazana!", a ti im reci: "Zašto je to tako i zašto im Svoju milost ne ukazujem. Jesam li Ja siromašan? Zar kod Mene nisu riznice nebesa i Zemlje iz kojih dijelim kako Ja hoću? Ili, da nisam škrt? Zar Ja nisam bolji od svih onih od kojih se traži i zar od sviju više ne dajem? Ili da sam nedovoljno samilostan? Svi milostivi se pozivaju na Moju milost i zahvaljujući tome su samilosni!"

"O Isa, da oni nisu zastranili od mudrosti koja se nalazi u njihovim srcima i da ne daju prednost dunjaluku nad Ahiretom, znali bi šta je sa njima i vidjeli bi da su sami sebi najveći neprijatelji. Kako ću primiti njihov post, kada zapaštaju sa haram hranom? Kako ću primiti njihov namaz, kada su im srca okrenuta prema onima koji se bore protiv Mene i koji ne poštuju Moje zabrane? Kako ću primiti njihovu sadaku, kada njome izazivaju bijes svijeta, jer je uzimaju odakle nije halal? O Isa, Ja ću za nju nagraditi one kojima i pripada. Kako ću se smilovati njihovom plaču, kada im sa ruku kaplje krv poslanika?! Naprotiv, još više sam ljut na njih.

O Isa, Ja sam još onog dana kada sam nebesa i Zemlju stvorio, odredio da ću one koji Me budu obožavali i kao ti i tvoja majka vjerovali, nagraditi, da će zajedno s tobom na onom svijetu biti i s tobom položaj i počast dijeliti. Također sam još onoga dana kada sam nebesa i Zemlju stvorio, odredio da ću one koji tebe i tvoju majku uz Allaha budu obožavali, u najniže dubine Džehennema baciti.

Ja sam još onog dana kada sam nebesa i Zemlju stvorio, odredio da ću Islam učvrstiti preko Moga roba Muhammeda koji će biti posljednji poslanik i vjerovjesnik. Rodit će se u Mekki, Hidžru će učiniti u Tajjibu (Medinu) i

Šamom zavladati. Neće biti osor i grub. Neće dizati buku po čaršiji, kititi se nevaljalim, niti govoriti vulgarno. Upućivat ću ga na ono što je lijepo i dati mu da ga krasi sve što je plemenito. Dat ću da mu savjest odiše bogobojaznošću, razum mudrošću, narav vjernošću, život pravednošću, Šerijat istinom, a sljedbenici Islamom. Ime će mu biti Ahmed. Uputit ću ga nakon što za pravi put nije znao, podariti mu znanje nakon neznanja, obogatiti nakon siromaštva i uzdići na stepen na kome nije bio.

Preko njega ću upućivati druge, gluhim ušima da pročuju, a nemarnim i zapečaćenim srcima da se otvore. Njegove sljedbenike ću učiniti najboljim Ummetom koji se ikada na svijetu pojavio, koji će duboko vjerujući u Mene i potvrđujući ono što su poslanici objavili, naređivati dobro, a zabranjivati zlo. Nadahnut ću ih da Me hvale i veličaju u svojim džamijama, u kućama i gdje god se budu sastajali i okupljali. Klanjat će stojeći, sjedeći i ruku' i sedždu čineći. Borit će se na Mom putu i u redovima, u velikom broju jurišati. Prolijevajući vlastitu krv, Meni će se približavati. Objavu će u svojim grudima čuvati. Bit će im dozvoljeno da jedu kurbansko meso. Noći će provoditi u ibadetu kao isposnici, a danju poput lavova jurišati na neprijatelja. To je blagodat koju dajem kome Ja hoću, a Ja sam neizmjerno dobar."

Kasnije ćemo, ako Bog da, navesti neke ajete iz poglavlja El-Ma'ide i Es-Saff, koji potvrđuju većinu ovih navoda.

Ebu Huzejfe Ishak ibn Bišr u više seneda prenosi riječi Ka'ba el-Ahbara, Wehba ibn Munebbiha, Ibn Abbasa i Selmana el-Farisije. U jednoj od ovih, međusobno isprepletenih, verzija stoji: "Kada se Isa, sin Merjemin, pojavio kao poslanik i donio dokaze, licemjeri i nevjernici među Izraelćanima su ga počeli ismijavati i govoriti mu: "Šta je taj i taj jučer jeo i šta skriva u svojoj kući?" On im je na to odgovarao, pa su vjernici u svom vjerovanju postajali još čvršći, a nevjernici i licemjeri u svom nevjerstvu još zajedljiviji.

I pored toga Isa nije imao svoje kuće. Putovao je po zemlji, bez stalnog mjesta prebivališta i boravka. Prvi slučaj proživljenja mrtvaca se desio kad je jednog dana naišao pored jedne žene koja je sjedila pored kabura i plakala, pa je upitao: "Šta ti je, ženo?" "Umrla mi kćerka, jedinica, pa sam se zaklela Gospodaru da ni ja neću otići sa ovoga mjesta dok ne okusim smrt kao i ona, ili dok mi je Allah ne proživi, pa da je ponovo vidim", odgovorila je. Na to je Isa rekao: "Šta misliš, ako bi je ponovo vidjela bi li otišla?" "Bih", odgovorila je. Na to je Isa klanjao dva rekata namaza, prišao mezaru, sjeo pored njega i povikao: "O ti, ta i ta, ustani, voljom Svemilosnog Allaha, i izađi!" Na to se kabur zadrmao, a on ponovo povikao, pa se kabur Allahovom voljom rastavio. Zatim je zovnuo i po treći put, pa je ustala, otresajući prašinu sa glave. Isa je tada upitao: "Zašto nisi odmah ustala?" "Kada mi je došao prvi poziv", rekla je, "Allah mi je poslao meleka koji mi je dao lik. Zatim mi je došao drugi poziv, pa mi je udahnuo dušu, a kada mi je došao treći poziv, pobojala sam se da je to poziv za Kijametski dan, pa sam od straha sva osijedila i kosa, i obrve i trepavice na očima." Ona se tada okrenula svojoj majci, i rekla: "Majko, šta te

je navelo, pa da dva puta kušam gorčinu smrti? Majko, strpi se i osloni na Allaha, jer ja za ovim svijetom nemam nikakve potrebe. O Duhu Božiji, i Riječi Njegova, zamoli Gospodara da me vrati na onaj svijet i da mi olakša gorčinu smrti." Zatim je Isa to zatražio od svoga Gospodara, pa ju je ponovo uzeo Sebi i u zemlju je propala. Kad su to čuli, jevreji su još više na njega postali kivni.

Mi smo pred kraj kazivanja o Nuhu rekli da su Izraelćani tražili od Isaa da im proživi Nuhovog sina Sama, i da je on zamolio Uzvišenog Allaha, pa ga je proživio, nakon čega im je ispričao slučaj sa Nuhovom lađom, te da je Isa ponovo zamolio, pa je opet postao zemlja.

Es-Sudejj od Ebu Saliha i Ebu Malika, a oni od Ibn Abbasa, navode jednu predaju u kojoj stoji da je jedan izraelski kralj umro i bio stavljen na tabut da se nosi, tada je Isa ﷺ prišao i zamolio Uzvišenog Allaha, pa ga je Allah oživio. Tako je svijet prisustvovao veličanstvenom i nesvakidašnjem prizoru.

Uzvišeni Allah, čije su riječi najistinitije, kaže: **I kad Allah rekne: "O Isa, sine Merjemin, sjeti se blagodati Moje prema tebi i majci tvojoj: kad sam te Džibrilom pomogao, pa si s ljudima u bešici i kao zreo muž razgovarao, i kad sam te Knjizi i mudrosti, Tewratu i Indžilu naučio, i kada si voljom Mojom od blata nešto poput ptice napravio i u nju udahnuo, i kada je ona, voljom Mojom, postala ptica, i kada si, voljom Mojom, od rođenja slijepa i gubavca iscijelio, i kada si, voljom Mojom, mrtve dizao i kada sam od tebe Israilove sinove odbio kad si im jasne dokaze donio, pa su oni među njima koji nisu vjerovali - povikali: "Ovo nije ništa drugo do prava vradžbina!" *I kada sam učenicima naredio: "Vjerujte u Mene i Poslanika Moga!", oni su odgovorili: "Vjerujemo, a Ti budi svjedok da smo muslimani."* (El-Mā'ide, 110.-111.)

Ovdje Uzvišeni podsjeća Isaa na blagodat koju mu je dao i ukazano mu dobročinstvo. On ga je stvorio bez oca jer ga je majka rodila a da s muškarcem nije bila. Uzvišeni ga je učinio znamenjem ljudima i dokazom Svoje svemoći i nakon svega ovoga kao poslanika ljudima poslao. On dalje podsjeća da je njegovu majku odabrao nad ostalim ženama, darujući je ovom blagodati i iznoseći dokaz da ona nema ništa sa onim što su joj neznalice pripisale. Zato On kaže: *I kad sam te Džibrilom pomogao!*, tj. koji je nadahnuo tvoju majku i pomogao ti protiv nevjernika dok si im objavu prenosio *pa si s ljudima u bešici i kao zreo muž razgovarao*, tj. pa si i kao dječak u bešici i kao odrastao čovjek pozivao ljude da vjeruju u Allaha. *I kada sam te Knjizi i mudrosti naučio*, tj. pismenosti i razumijevanju, kako kažu neki učenjaci iz prvih generacija, *Tewratu i Indžilu, i kada si voljom Mojom od blata nešto poput ptice napravio*, tj. kada si, po Mom naređenju, od gline napravio i izvajao oblik ptice; *i u nju udahnuo, i kada je ona, voljom Mojom, ptica postala*, tj. po Mom naređenju. Uzvišeni ovdje naglašava da je sve ovo Isa uradio sa Njegovom dozvolom, da bi se otklonila bilo kakva sumnja.

I kada si od rođenja slijepog, iscijelio Neki učenjaci iz prvih generacija kažu da se pod ovim misli na od rođenja slijepu osobu koju nikakvi liječnici ne mogu izliječiti, *i gubavca,* kojem nema lijeka, jer je od lepre obolio do te mjere da se ne može izliječiti; *i kada si mrtve dizao,* tj. iz grobova koje si Mojom voljom oživio. O tome smo naveli dovoljno dokaza da se desilo više puta; *I kad sam od tebe sinove Israilove odbio kad si im jasne dokaze donosio, pa su oni među njima koji nisu vjerovali - povikali: "Ovo nije ništa drugo do prava vradžbina",* tj. kad su ga htjeli razapeti, pa ga je Allah Sebi digao i iz njihovih ga ruku iščupao i spasio kako to samo On zna i umije, a da mu nisu ništa mogli nauditi.

I kada sam učenicima naredio: "Vjerujte u Mene i Poslanika Moga!", oni su odgovorili: "Vjerujemo, Ti budi svjedok da smo muslimani." Jedni kažu da se pod ovim izrazom misli na objavu kao inspiraciju, pa bi to značilo da ih je Allah nadahnuo i na to uputio. U tom smislu, Uzvišeni na drugom mjestu kaže: *"Gospodar Tvoj je pčelu nadahnuo"* (En-Nahl, 68.); ili kao što je rekao: *I Mi nadahnusmo Musaovu majku: "Doji ga, a kad se uplašiš za njegov život, baci ga u rijeku."* (El-Kasas, 7.) Drugi kažu da se ovdje misli na objavu posredstvom poslanika i pripremu njihovih srca da prihvate istinu. Zato su i odgovorili: *"Vjerujemo, a Ti budi svjedok da smo muslimani."*

To je samo jedna od niza blagodati koje je Allah podario Svome robu i poslaniku, Isau, sinu Merjeminom; pružio mu je pomoć i dao pomagače koji su mu pomagali i zajedno sa njim pozivali da se vjeruje u jednog Allaha, koji nema nikakva sudruga.

Uzvišeni, također, kaže za Svoga roba Muhammeda ﷺ: **On te podržava Svojom pomoći i vjernicima, *i On je sjedinio srca njihova. Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ti ne bi sjedinio srca njihova, ali ih je Allah sjedinio, On je, zaista, silan i mudar!"* (El-Enfāl, 62.-63.)

Uzvišeni, zatim, kaže: **I poučit će ga Knjizi i mudrosti i Tewratu i Indžilu, *i poslati kao poslanika sinovima Israilovim: "Donosim vam dokaz od Gospodara vašeg; napravit ću vam od ilovače nešto poput ptice i puhnut ću u nju, i bit će, voljom Allahovom, prava ptica. I iscijelit ću slijepa od rođenja, i gubava, i oživljavat ću mrtve, voljom Allahovom, i kazivati vam šta jedete i šta u domovima svojim gomilate; to će, uistinu, biti dokaz za vas, ako pravi vjernici budete; *i da potvrdim istinitost Tewrata, objavljenog prije mene i da vam dopustim nešto što vam je bilo zabranjeno. I donosim vam dokaz od Gospodara vašeg, zato se Allaha bojte i mene slušajte. Allah je, doista, i moj i vaš Gospodar, pa Ga obožavajte! To je pravi put!" *A kada se Isa uvjerio da oni neće da vjeruju, uzviknuo je: "Koji će biti pomagači moji na Allahovom putu? " "Mi", rekoše učenici, "mi ćemo biti pomagači Allahove vjere, mi u Allaha vjerujemo, a ti budi svjedok da smo mi poslušni Njemu. *Gospodaru naš, mi u ono što Ti objavljuješ vjerujemo, mi Poslanika slijedimo, zato nas upiši među vjernike!" *I nevjernici počeše smišljati spletke, ali ih je Allah otklonio, jer On to umije najbolje.* (Ali 'Imrān, 48.-54.)

Svaki poslanik je imao mu'džize u skladu sa vremenom u kome je živio. Tako su mu'džize Musaa عليه السلام bile u duhu vremena u kome je živio; kad su harali vješti čarobnjaci. On je pokazao u svoje vrijeme čuda koja su zaslijepila poglede i kojim su se, budući da su čarobnjaci u njegovo doba bili vješti i da su lahko mogli ocijeniti šta je istina a šta čarolija, oni odjednom, bez kolebanja, primili Islama, čim su vidjeli to što su vidjeli: čuda koja su mogla doći samo od onoga koga Allah pomaže i podržava.

Isa, sin Merjemin, je poslan u vrijeme kada je liječništvo bilo na zavidnom nivou. Date su mu'džize iz te oblasti koje su im bile nedostupne i koje nisu mogli izvoditi, a otkud bi ljekar mogao iscijeliti od rođenja slijepa čovjeka, kad to nije obično stečeno slijepilo. Ili, kako bi mogao iscijeliti gubavca, ili nekoga ko je obolio od lepre i slične neizlječive bolesti? Ili, kako bi bilo ko mogao dospjeti dotle, da iz kabura proživi mrtva čovjeka.

Svakome je jasno da takve mu'džize potvrđuju istinitost onoga kome se dešavaju, i svemoć Onoga Ko ga je poslao.

Muhammed ﷺ je poslan u vrijeme kada je govorništvo i pjesništvo bilo na vrhuncu. Zato mu je Allah objavio Časni Kur'an, kome je strana laž s bilo koje strane, jer je to Objava Mudrog i Hvaljenog. Kur'anske riječi su mu'džiza i njime se upućuje izazov i ljudima i džinnima da izmisle nešto slično njemu, ili deset poglavlja, ili makar samo jedno. Kur'an nedvosmisleno potvrđuje da to oni ne mogu učiniti ni tada, ni u budućnosti, jer kaže: *"ako to ne učine - a neće učiniti!"* Tako je rečeno samo zato što je to govor Uzvišenog Tvorca, Allaha, Kome niko nije sličan ni po svome biću, ni po osobinama, a ni po djelima.

Sve u svemu, htjelo se reći da su i nakon što im je Isa عليه السلام donio jasne dokaze i potvrdu, ostali uporni u svom nevjerovanju, u svojoj zabludi i drskosti. Samo je jedna grupa dobrih ljudi stala uz njega, podržavala ga, pomagala i slušala kako treba. Tako je bilo i kad su se Izraelćani okrenuli protiv njega i oklevetali kod vladara toga vremena. Bili su odlučni u namjeri da ga razapnu i ubiju, ali ga je Uzvišeni Allah spasio i uzdigao Sebi, davši da jedan od njegovih sljedbenika, kojeg su uhvatili, razapeli i ubili, liči na njega, tako da su mislili da su ubili Isaa. Mnogi kršćani su povjerovali u njihovu tvrdnju, ali to nije tačno; svi koji u to vjeruju, griješe. Uzvišeni kaže: *I nevjernici počeše smišljati spletke, ali ih je Allah otklonio, jer On to umije najbolje.* (Ali 'Imrān, 54.)

Uzvišeni, također, kaže: **A kada Isa, sin Merjemin, reče: "O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik, da vam potvrdim prije mene objavljeni Tewrat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije će ime biti Ahmed, koji će poslije mene doći."; i kad im on donese jasne dokaze oni rekoše: "Ovo je prava vradžbina!" *A ima li nepravednijeg od onoga koji o Allahu laži iznosi dok se u Islam poziva? A Allah neće ukazati na pravi put narodu koji nepravdu čini. *Oni žele da ugase Allahovo svjetlo ustima svojim, a Allah će učiniti da svjetla Njegova uvijek bude, makar krivo bilo nevjernicima."* (Es-Saff, 6.-8.) Uzvišeni, zatim, kaže: *"O vjernici, pomozite Allahovu vjeru kao što*

su učenici rekli: "Mi ćemo pomoći Allahovu vjeru", a kad ih je Isa, sin Merjemin, upitao: "Hoćete li me pomoći Allaha radi?" I neki od sinova Israilovih su povjerovali, a drugi nisu, pa smo Mi one koji su povjerovali - protiv neprijatelja njihovih pomogli i oni su pobijedili. (Es-Saff, 14.)

Isa ﷺ je posljednji izraelski poslanik. On im je u svojim obraćanjima najavio dolazak posljednjeg poslanika, koji će doći poslije njega. Rekao im je kako će se zvati i opisao ga, kako bi ga mogli prepoznati i slijediti ga kada se pojavi. To je bio dokaz i Allahovo dobročinstvo prema njima, kao što kaže Uzvišeni: *Onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni, piše, kojeg oni kod sebe, u Tewratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će im naređivati dobro a zabranjivati zlo, koji će im lijepa jela dozvoljavati, a ružna zabranjivati. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali, i svjetlo po njemu poslano slijedili - postići ono što budu željeli."* (El-A'rāf, 157.)

Muhammed ibn Ishak navodi: - Sewr ibn Jezid mi je pričao, da je čuo od Halida ibn Ma'dana, da su ashabi jednom prilikom Allahovog Poslanika ﷺ zamolili: "O Allahov Poslaniče, reci nam nešto o sebi", pa im je rekao: - Ja sam dova moga oca Ibrahima i nagovijest Isaova. Moja majka je, kada me je zanijela, vidjela kao da je iz nje izašla svjetlost koja je obasjala dvorce Busre u Šamu".

Hadis sličan ovome se prenosi i od Irbada ibn Sarije i Ebu Umame, a oni od Poslanika ﷺ, s tim što u njemu stoji: "Ja sam dova moga oca Ibrahima i nagovijest Isaova, jer je Ibrahim, kada je sagradio Ka'bu, zamolio: *"Gospodaru naš, pošalji im poslanika jednog od njih."* (El-Bekare, 129.) Kada se poslanstvo među Izraelćanima završavalo sa Isaom, on im je rekao da među njima više neće biti poslanika, i da će nakon njega poslanik biti Arap, koji neće znati ni čitati ni pisati, posljednji od svih poslanika, po imenu Ahmed, a to je ustvari Muhammed ibn Abdullah ibn Abdulmuttalib ibn Hašim, iz loze Ibrahimovog ﷺ sina Ismaila.

Uzvišeni Allah kaže: - *I kada im je on donio jasne dokaze, oni rekoše: "Ovo je prava vradžbina!"* Moguće je da se ovo odnosi na Isaa ﷺ a moguće je i na Muhammeda ﷺ.

Uzvišeni, zatim, bodri Svoje robove - vjernike da pomognu Islam i muslimane, tako što će pomoći i stati uz Njegovog Poslanika u širenju Islama: *O vjernici, pomozite Allahovu vjeru, kao što su učenici rekli: "Mi ćemo pomoći Allahovu vjeru!", kad ih je Isa, sin Merjemin, upitao: "Hoćete li me pomoći Allaha radi?"*, tj. ko će mi od vas pomoći u pozivanju Allahu? To se desilo u Nazaretu, po kome su kršćani i dobili ime. Uzvišeni Allah kaže: *I neki od sinova Israilovih su povjerovali, a drugi nisu,* tj. u ono u što je on Izraelćane i druge pozivao da vjeruju, pa su jedni povjerovali, a drugi nisu. Među onima koji su povjerovali bili su i svi stanovnici Antakije, kako navodi više historičara i mufessira. Njima je Isa, naime, bio poslao trojicu izaslanika, među kojima je bio i Šem'un, pa su se odazvali i povjerovali. Sve u svemu, ovdje se

ne misli na one koji se spominju u suri Jā-sin, o čemu smo govorili u kazivanju o "stanovnicima jednog grada." Drugi Izraelćani, bar većina njih nisu povjerovali. Allah je poslije pomogao one koji su povjerovali protiv onih koji nisu, pa su ih oni nadvladali i pobijedili. O tome Uzvišeni kaže: *I kada Allah reče: "O Isa, dušu ću ti uzeti i k Sebi te uzdignuti i spasit ću te od nevjernika i učinit ću da tvoji sljedbenici budu iznad nevjernika, sve do Smaka svijeta."* (Ali'Imrān, 55.) Dakle, ko god mu je bio bliži, pobjeđivao je onog drugog. Tako su muslimani, pošto su o njemu govorili nesumnjivu istinu, tj. da je on Allahov rob i poslanik, pobjeđivali kršćane koji su zastranili i pretjerivali, pripisujući mu više nego što je Allah preko njega objavio.

Isto tako, dok su kršćani sveukupno gledajući ispravnije u njega vjerovali nego jevreji, neka je Allahovo prokletstvo na njih, pobjeđivali su jevreje, u periodu do ponovne pojave Islama i muslimana.

Spuštanje sofre

Uzvišeni Allah kaže: **I kada učenici rekoše: "O Isa, sine Merjemin, može li nam Gospodar tvoj trpezu s neba spustiti", on reče: "Bojte se Allaha, ako ste vjernici!" *"Mi želimo", rekoše oni, "da s nje jedemo i da srca naša budu smirena i da se uvjerimo da si nam istinu govorio, i da o njoj budemo svjedoci." *Isa, sin Merjemin, reče: "O Allahu, Gospodaru naš, spusti nam s neba trpezu da nam bude praznik, i prvima od nas i onima kasnijim, i čudo Tvoje, i nahrani nas, a Ti si hranitelj najbolji!" *"Ja ću vam je spustiti", reče Allah, "ali ću one među vama koji i poslije ne budu vjerovali, kazniti kaznom kakvom nikoga na svijetu neću kazniti!"* (El-Mā'ide, 112.-115.)

Mi smo u našem *Tefsiru* naveli predaje od Ibn Abbasa, Selmana el-Farisija, Ammara ibn Jasira i drugih, u kojima se govori o spuštanju sofre. U njima stoji da je Isa ﵇ naredio učenicima da poste trideset dana. Kada su ispostili, zatražili su od Isaa da im spusti sofru s neba da sa nje jedu i da im se srca smire, kao znak da im je Allah primio post i udovoljio njihovoj molbi. Također su htjeli da im to bude praznik, pa da toga dana kada im prestaje post s nje jedu i da im što je na sofri bude dovoljno od prvog do posljednjeg, i bogatom i siromašnom. Isa ﵇ ih je počeo savjetovati, bojeći se da neće biti zahvalni kako treba i da nisu sve ispunili kako treba. Međutim, oni su bili uporni da on zamoli Uzvišenog Gospodara da im to da. Vidjevši da ne odustaju, on je prišao do mjesta gdje je klanjao, obukao grubu odjeću od kostrijeti, mirno stao, oborio glavu, zaplakao, te skrušeno zamolio Allaha da im da što su tražili. Na to je Uzvišeni Allah, na očigled svijeta, spustio sofru s neba. Pojavila se između dva oblaka i malo po malo se približavala. Kako se spuštala, Isa je molio Uzvišenog Gospodara da je učini milošću, blagoslovom i spasom, a ne kaznom. Tako se spuštala, dok se nije spustila tačno ispred Isaa ﵇. Pošto je bila prekrivena boščom, Isa je počeo otkrivati, izgovarajući: "U ime Allaha, najboljeg opskrbljivača." Na njoj je bilo sedam riba i sedam pogačica. Jedni kažu da je bilo još i sirće, a drugi i šipak i drugo voće. Od nje se osjećao lijep

miris. Allah je rekao: *"Budi",* i ona je bila. Isa je zatim rekao da jedu, a oni su odgovorili da neće prije njega. Na to je Isa rekao da su je oni prvi tražili. Pošto su odbili da prvi počnu jesti, Isa je naredio da se podijeli siromasima, bijednicima, bolesnim i oduzetim kojih je bilo oko hiljadu i tri stotine. Kad su jeli sa sofre, svi koji su bili bolesni i oduzeti su ozdravili, pa su se ostali, kad su to vidjeli, pokajali što i oni nisu jeli. Dalje se kaže da je sofra silazila svaki dan po jedanput, i da je svijet s nje jeo, a da nikom nije bilo malo, jer je isto jeo i prvi i posljednji, iako ih je ponekad bilo i po sedam hiljada osoba. Zatim je silazila svakog drugog dana, kao što je i Salihov narod pio mlijeko od deve svakog drugog dana. Zatim je Allah naredio Isau da sa nje jedu samo siromašni, mimo bogatih. To je, međutim, mnogima teško palo. Dvoličnjaci su se počeli buniti i prigovarati, pa je prestala silaziti, a oni koji su prigovarali bili su pretvoreni u sviñje.

Ibn Ebi Hatim i Ibn Džerir navode da je El-Hasan ibn Kaz'a el-Bahili pričao, da je čuo od Sufjana ibn Habiba, on od Se'ida ibn Ebi'Arube, on od Katadea, on od Hallasa, a on od Ammara ibn Jasira, da je Poslanik ﷺ rekao: "Na sofri, koja je bila spuštana s neba, bilo je meso i hljeb. Onima kojima je spuštana bilo je naređeno da ne taje, ne lakome se i uzimaju za sutra. Međutim, bili su lakomi, pa su uzimali i gomilali, zbog čega su se pretvorili u majmune i svinje."[1]

Ovu predaju Ibn Džerir navodi i od Bendara, on od Ibn Ebi Adijja, on od Se'ida, on od Katadea, on od Hallasa, a on od Ammara, kao mewkuf i to je ispravnije. On je također navodi i od Simaka, on od jednog čovjeka iz plemena Benu Adžl, a on od Ammara, kao mewkuf što je ispravnije. Allah, opet, najbolje zna. Između Ammara i Hallasa nedostaje jedan prenosilac. Sve u svemu, da je sigurno da je ova predaja od Poslanika, ona bi bila presudna u ovom slučaju.

Učenjaci se ne slažu da li je ova sofra uopće bila spuštana ili nije. Većina ih smatra da je bila spuštana, jer na to ukazuju navedene predaje, a tako se da razumjeti i iz vanjskog smisla kur'anskog teksta, pogotovu iz riječi: *Ja ću vam nju spustiti;* Tako navodi Ibn Džerir, a Allah, opet, najbolje zna.

Pored toga, Ibn Džerir vjerodostojnom predajom navodi da su Mudžahid i Hasan ibn Ebi el-Hasan el-Basri rekli: "Sofra nije spuštena, jer su oni odustali kada je Allah rekao: *ali ću one među vama koji i poslije ne budu vjerovali, kazniti kaznom kakvom nikoga na svijetu neću kazniti!*

Zato se kaže da kršćani za slučaj sa sofrom ništa ne znaju, jer se taj slučaj ne spominje u njihovoj knjizi; iako se o njemu u više predaja govori. Allah, opet, najbolje zna.[2]

Mi smo o ovom slučaju u našem *Tefsiru* opširnije govorili, pa ko želi neka to tamo potraži. Hvala Allahu na Njegovoj dobroti.

---

[1] Et-Taberi u svom *Tefsiru* 2/130, 4/130; Tirmizija 4/102.

[2] Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 4/262/Mearif.

Ebu Bekr ibn Ebi ed-Dunja navodi da mu je jedan čovjek, čijeg se imena ne sjeća, pričao da je Hadždžadž ibn Muhammed pričao, da je čuo od Ebu Hilala Muhammeda ibn Sulejmana, on od Bekra ibn Abdullaha el-Muznija da je rekao: "Učenici su jednom prilikom izgubili svoga poslanika Isaa, pa im je rečeno da se uputio prema moru, te su krenuli u potragu za njim, pa su kad su došli do mora, ugledali kako hoda po vodi i kako ga valovi čas dižu a čas spuštaju. Bio je napola obučen, a napola zaogrnut svojom odjećom. Kad im je prišao, jedan od njih, za koga Ebu Hilal kaže da misli da je bio najbolji, je rekao: "Da ti priđem, Allahov poslaniče!?", pa mu je odgovorio: "Priđi!" Ovaj je, stavivši jednu nogu na vodu, zakoračio drugom, povikao: "Uh! Utopih se, Allahov poslaniče!" "Daj mi ruku, lakovjerni!", odgovorio je Isa, "da čovjek, koliko jednu dlaku iskreno vjeruje, bez ikakvih teškoća bi hodao po vodi."

Sličnu predaju navodi i Ebu Se'id ibn el-A'rabi od Ibrahima ibn Ebi el-Džehima, on od Sulejmana ibn Harba, a on od Ebu Hilala ibn Bekra.

Ibn Ebi ed-Dunja dalje navodi: "Muhammed ibn Alijj ibn el-Hasan ibn Sufjan nam je pričao, da je čuo od Ibrahima ibn el-Eš'asa, a on El-Fudajla ibn Ijada da je rekao: - Upitan kako može ići po vodi, Isa je odgovorio: "Zahvaljujući imanu i čvrstom ubjeđenju." "Vjerujemo kao i ti i čvrsti smo kao i ti!", odgovorili su, pa im je rekao: "Pa hajde, onda hodajte i vi!" Kad su, krenuvši za njim, potonuli, upitao ih je: "Šta vam je?", odgovorili su mu: "Strah nas je valova." "A zar vas nije strah Gospodara valova?!", upitao je. Zatim je, kad ih je izvadio i izvukao na kopno, zgrabio rukama pijesak i otvorio. U jednoj ruci mu je bilo zlato, a u drugoj zemlja ili pijesak. "Šta vam je od ovo dvoje draže?", upitao je, pa su odgovorili: "Zlato." Na to je on rekao: "Kod mene je i jedno i drugo isto."

U kazivanju o Jahjau, sinu Zekerijjaovom, ranije smo rekli da se od nekih učenjaka iz prvih generacija navodi da je Isa عليه السلام nosio odjeću od kostrijeti i jeo lišće sa drveća, da nije imao stana, porodice ni imetka, niti išta što je ostavljao za sutra. Neki od njih kažu da je jeo od zarade svoje majke, koja je prela vunu. Neka je Allahov blagoslov i mir na njega.

Ibn Asakir navodi da je Eš-Ša'bi rekao: "Kada bi se u Isaovom عليه السلام prisustvu spomenuo Sudnji dan, on bi vrisnuo i rekao: "Ne priliči sinu Merjeminom da šuti kada mu se spomene Sudnji dan." Od Abdulmelika ibn Se'ida ibn Ebdžera se prenosi da bi Isa, kada bi čuo vaz, zaplakao poput majke kojoj je dijete umrlo.

Abdurrezzak navodi da je čuo od Ma'mera, on od Dža'fera ibn Belkana da je Isa imao običaj reći: "Allahu moj, ja ne mogu otkloniti ono što ne volim, niti mogu pribaviti ono što želim. Ja sam u vlasti drugog i ovisan sam o svojim djelima. Zato od mene nema većeg siromaha! Allahu moj, ne dozvoli da se neprijatelj raduje mojoj nesreći i preko mene ne unesreći moga prijatelja. Ne dopusti da me u vjeri snađe nevolja i ne dozvoli da me se domogne onaj ko prema meni nema milosti."

Fudajl ibn Ijad prenosi od Junusa ibn Ubejde, da je Isa govorio: "Niko neće istinski vjerovati sve dok bude brinuo šta će na ovom svijetu jesti." Fudajl također kaže da je Isa govorio: "Razmišljao sam o stvorenjima, pa sam zaključio da je po meni srećniji onaj ko nikako nije ni stvoren!"

Ishak ibn Bišr od Hišama ibn Hasana prenosi da je El-Hasan rekao: "Na Sudnjem danu će Isa biti prvi među isposnicima." On, također, kaže: "Oni koji se budu klonili grijeha, na Sudnjem danu će biti proživljeni sa Isaom."

On dodaje: "Jednog dana je Isa, stavivši kamen pod glavu umjesto jastuka, legao i duboko zaspao, pa je naišao Iblis i rekao: "O Isa, zar ne tvrdiš da ti od ovog svijeta ništa nije potrebno? Pa i taj kamen je jedna od dunjalučkih stvari!" Na to je Isa ustao, uzeo kamen i bacio ga prema njemu i rekao: "Eto ti ga, zajedno sa dunjalukom!"

Mu'temir ibn Sulejman kaže da je Isa jednom prilikom izašao pred svoje drugove, zaogrnut samo vunenim ogrtačem, koji mu je pokrivao samo ono najnužnije. Bio je bos, uplakan, razbarušene kose, požutio od gladi i ispucalih usana od žeđi. "Neka je na vas mir, o potomci Israilovi!", rekao je: "Ja sam, Allahovom voljom, dao dunjaluku mjesto koje mu i pripada - ne diveći se i ne hvaleći ga. Znate li gdje mi je kuća?" "Gdje ti je kuća, Duhu Božiji?", upitali su, pa im je rekao: "Moje kuće su džamije, miris: voda, začin: glad, a noćna svjetiljka Mjesec. Zimi namaz obavljam gdje Sunce obasjava, mirisna trava mi je zemaljsko zelenilo, a vuna odjeća. Znak mi je strah od Gospodara, a prijatelji su mi nepokretni i ubogi siromasi. Omrknem i osvanem bez igdje ičega, dobre sam duše i mirne savjesti. Ima li iko bogatiji od mene?" Ovo prenosi Ibn Asakir.

U životopisu Muhammeda ibn el-Welida ibn Ebbana ibn Hibbana Ebi el-Hasana el-Ukajlija el-Misrija se navodi: "Hani' ibn Mutevekkil el-Iskenderani nam je pričao, da je čuo od Hajweta ibn Šurejha, on od El-Welida ibn Ebu el-Welida, on od Šefijja ibn Mati'a, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Uzvišeni Allah je objavio Isau: - O Isa, seli se iz jednog u drugo mjesto, kako te ne bi prepoznali i uznemiravali. Tako mi Moje moći i veličine, dat ću ti za žene hiljadu hurija, prirediti ti svadbenu gozbu od četiri stotine godina!"

Ipak je začuđujuće da se ova predaja pripisuje Poslaniku. Moguće je da je ona mewkuf i da ju je Šefijj ibn Mati' preuzeo od Ka'ba el-Ahbara ili nekog drugog ko prenosi israilijjate. Allah, opet, najbolje zna.

Abdullah ibn el-Mubarek kaže: "Sufjan ibn Ujejne prenosi od Halefa ibn Hušiba, da je Isa rekao učenicima: "Kao što su vladari vama prepustili mudrost, tako i vi njima prepustite dunjaluk."

Katade navodi da je Isa ﷺ rekao: "Pitajte me! Ja sam blaga srca i sām u svojim očima mali!"

Ismail ibn Ajjaš prenosi od Abdullaha ibn Dinara da je Ibn Omer pričao, da je Isa svojim učenicima savjetovao: "Jedite ječmeni hljeb, pijte čistu vodu i sa ovim se svijetom rastavite mirne savjesti i bezbrižni. Tako mi onoga što

govorim, slast ovog svijeta podrazumijeva gorčinu onoga, a gorčina ovoga, slast i uživanje na onom svijetu. Allahovi robovi ne žive raskošno. Tako mi mojih riječi, najgori od vas je učen čovjek koji svojim prohtjevima daje prednost nad znanjem i želi da svi ljudi budu poput njega." Predaju sličnu ovoj prenosi i Ebu Hurejre.

Ebu Mus'ab prenosi od Malika da je čuo, da je Isa rekao: "O Israilovi potomci, uzimajte bistru vodu, poljsku zelen i ječmeni hljeb, a čuvajte se pšeničnog hljeba, jer na njemu nećete biti zahvalni."

Ibn Wehb prenosi od Sulejmana ibn Bilala, da je Jahja ibn Se'id pričao da je Isa govorio: "Neka vam ovaj svijet bude mjesto kroz koje ćete prolaziti, a ne koje će te graditi."

Također je govorio: "Ljubav prema dunjaluku je uzrok svakom grijehu. Pogled u srcu izaziva strast." Wuhejb ibn el-Werd prenosi sličnu predaju i još dodaje: "A koliko je strasti u srcima ljudi dovelo do dugog oplakivanja."

Od Isaa عليه السلام se prenosi da je rekao: "O ti čovječe slabiću, boj se Allaha ma gdje bio. Na ovom svijetu budi gost prolaznik. Neka ti kuće budu džamije. Oči navikni na plač, tijelo na sabur a srce na razmišljanje i nemoj brinuti za sutrašnju nafaku, jer je to greška!"

Također se od njega prenosi da je rekao: "Kao što niko od vas ne može napraviti kuću na morskom valu, neka tako ni ovaj svijet ne smatra boravištem."

U tom smislu Sabik el-Berberi spjeva:

Sabljama ste uzeli sebi kuće -
a da li se na vodi pravi kuća od ilovače!

Sufjan es-Sewri kaže da je Isa, sin Merjemin, rekao: "Ne može u srcu vjernika istovremeno postojati ljubav i prema dunjaluku i prema Ahiretu, kao što u jednoj posudi ne mogu biti voda i vatra."

Ibrahim el-Harbi prenosi od Dawuda ibn Rešida, da je Ebu Abdullah es-Sufi rekao: - Isa je rekao: "Onaj ko traži dunjaluk je poput onog ko pije morsku vodu: što je više pije više žedni, sve dok ga ne ubije."

Od Isaa عليه السلام se, također, prenosi da je rekao: "Šejtan je uz dunjaluk. On sa imetkom zavarava, uljepšava prohtjeve i budi strasti."

El-A'meš od El-Hajseme prenosi da je rekao: "Isa bi stavio hranu pred svoje prijatelje, pa bi ustao i rekao: "Tako i vi počastite ostale ljude."

Jedna žena je rekla Isau عليه السلام: "Blago li se krilu koje te je nosilo i grudima koje su te dojile!" On je na to rekao: "Blago li se onom ko uči Allahovu Knjigu i po njoj radi!"

On je, također, rekao: "Blago li se onom ko plače kad se sjeti svojih grijeha, ko čuva svoj jezik i kome nije tijesna njegova kuća." Od njega se, također, prenosi da je rekao: "Blago li se onom ko spava i ne razmišlja o grijehu, nego razmišlja o onome što nije grijeh."

Malik ibn Dinar kaže: "Jednom je prilikom Isa sa svojim sljedbenicima naišao pored lešine, pa su rekli: "Kako zaudara!", a on je rekao: "Kako ima bijele zube!", da bi ih odvratio od ogovaranja."

Ebu Bekr ibn Ebi ed-Dunja navodi, da je Husejn ibn Abdurrahman pričao, da je Zekerijja ibn Adijj rekao: - Isa, sin Merjemin, je rekao: "O učenici, budite zadovoljni i sa malo dunjaluka ako je sa vjerom sve u redu, kao što su dunjalučari zadovoljni i sa malo vjere ako je sa dunjalukom sve u redu!"

Neki je pjesnik prepjevao Zekerijjaove riječi:

Vidim kako su neki ljudi zadovoljni i sa minimumom u vjeri,
ali neće da se zadovolje sa minimumom u životnim potrebama.
U korist vjere odreci se dunjaluka koji pripada vladarima,
kao što se vladari odriču vjere u korist dunjaluka!

Ebu Mus'ab prenosi od Malika da je Isa, sin Merjemin, rekao: "Ne govorite puno, osim ako spominjete Allaha, jer će vam srca, a da i ne znate, postati gruba, a grubo srce je daleko od Allaha. Ne odnosite se prema ljudskim grijesima kao gospodari, nego kao robovi! Ljudi je dvije vrste: jedni koji su dobro i drugi koji pate. Smilujte se onima koji pate i zahvaljujte Allahu ako ste dobro!"

Es-Sewri prenosi da je od svoga oca čuo, da je Ibrahim et-Timi pričao, da je Isa svojim sljedbenicima rekao: "Istinu vam govorim: - Ko traži Firdews neka se hrani crnim hljebom od ječma i spava na smetljištu sa psima."

Malik ibn Dinar kaže da je Isa rekao: "Za postizanje Firdewsa se ne traži puno: treba se zadovoljiti sa crnim ječmenim hljebom iz luga i logom sa psima na smetljištu."

Abdullah ibn el-Mubarek kaže da je čuo od Sufjana, on od Mensura, da je Salim ibn Ebi el-Dža'd pričao, da je Isa rekao: "Radite radi Allaha a ne radi svojih stomaka. Pogledajte ptice koje omrknu i osvanu, a ne siju i ne žanju, nego im Allah daje nafaku. Ako kažete da su vam stomaci veći nego kod ptica, onda pogledajte divlje konje i krave: oni također osvanu a da ne siju i ne žanju, nego ih Allah opskrbljuje."

Sefwan ibn Amr prenosi od Šurejha ibn Abdullaha, da je Jezid ibn Mejsere pričao, da su učenici jednom prilikom upitali Mesiha: "O Božiji vjerovjesniče, pogledaj kako je ova džamija lijepa!", pa im je rekao: "Amin, Amin! Istinu vam govorim, Allah od ove džamije neće ostaviti ni jedan kamen, a da ga zbog ljudskih grijeha neće srušiti. Allah ne ukazuje svoju milost zbog zlata, ni srebra ni ovog kamenja, kome se divite. Njemu su od svega toga draža čista srca vjernika. Zahvaljujući njima, Allah daje život na Zemlji i zbog njih, kad se iskvare, razara Zemlju."

Hafiz Ebu el-Kasim ibn Asakir u svom *Tarihu* navodi: "Ebu Mensur ibn Muhammed es-Sufi nam je pričao, da je čuo od Aiše bintu el-Hasan ibn Ibrahim el-Werkanijje, ona od Ebu Muhammeda Abdullaha ibn Omera ibn

Abdullaha ibn el-Hešima, on od El-Welida ibn Ebana, on od Ahmeda ibn Dža'fera er-Razija, on od Suhejla ibn Ibrahima el-Hanzalija, on od Abdulwehhaba ibn Abdulaziza, on od El-Mu'temira, on od Mudžahida, a on od Ibn Abbasa, da je Poslanik ﷺ rekao: - Jednom prilikom je Isa عليه السلام naišao pored jednog pustog grada.

Zadivivši se njegovim građevinama, rekao je: "Gospodaru moj, naredi ovom gradu da mi se odazove", pa je Allah objavio tom gradu: "O pusti grade, odgovori Isau!" Grad je na to zovnuo: "Dragi Isa, šta želiš od mene?", pa je upitao: "Šta se desilo sa tvojim drvećem, sa rijekama, dvorcima i stanovnicima?", pa je grad odgovorio: "Dragi Isa, obistinilo se obećanje tvoga Gospodara, pa mi se drveće osušilo, potoci presušili, dvorci porušili a stanovnici grada pomrli!" "A gdje je njihovo blago?", upitao je Isa, pa mu je grad odgovorio: "Skupljali su ga i od halala i od harama, pa sada truhne u mojoj utrobi. Allahu pripada sve što je na nebesima i na Zemlji." Na to je Isa عليه السلام rekao: "Čudim se trojici: onom ko traži dunjaluk, a smrt mu je za petama, onom ko gradi dvorce, a kabur mu je stanište i onom ko se previše smije, a Džehennem je ispred njega! Čovječe, nezasit si sa velikim a nezadovoljan sa malim. Svoj imetak skupljaš onom ko te neće pohvaliti i daješ ga onom ko te neće opravdati. Ti si rob svoga stomaka i strasti, a stomak ćeš zasititi tek kad uđeš u kabur. I ti ćeš vidjeti, čovječe, da će imetak što skupljaš tuđi postati." Ovaj hadis je garib, ali smo ga naveli zato što sadrži lijepe savjete.

Sufjan es-Sewri prenosi od svoga oca, a on od Ibrahima et-Timija da je Isa عليه السلام rekao: "O učenjaci, neka vam vaše riznice budu na nebu, jer je ljudsko srce tamo gdje mu je i riznica."

Sewr ibn Zejd prenosi od Abdulaziza ibn Zebjana da je Isa, sin Merjemin, rekao: "Onaj ko uči drugoga, podučava i radi, u Carstvu nebeskom zvat će se velikim." Ebu Kurejb kaže da se prenosi da je Isa عليه السلام rekao: "Nema koristi od znanja koje te prati u slasti, a iznevjerava u teškoćama."

Ibn Asakir sa garib senedom navodi od Ibn Abbasa da je Poslanik ﷺ rekao: "Isa je ustao i pred Izraelćanima rekao: "O učenici, nemojte mudrosti govoriti onima koji ih ne zaslužuju, jer ćete im nepravdu učiniti, a nemojte ih kriti od onih koji ih zaslužuju, jer ćete tada i njima nepravdu učiniti. Znanje se dijeli na tri vrste: ono koje je sigurno pa ga slijedite, ono koje je krivo pa ga se klonite i ono koje je nesigurno, pa sud o njemu prepustite Uzvišenom Allahu."

Abdurrezzak navodi da je čuo od Ma'mera, a on od jednog čovjeka, da je Ikrime pričao, da je Isa rekao: "Ne bacajte bisere pred svinje, jer one sa njima ništa neće uraditi i ne dajite mudrost onom ko je ne želi, jer je mudrost bolja od bisera a onaj ko je ne želi gori je od svinje!"

Wehb i još neki navode da je Isa svojim učenicima rekao: "Vi ste učenjaci na Zemlji, pa kada se vi pokvarite nema vam lijeka. Vi imate dva svojstva neznalica: smijete se bez razloga i ujutro kasno ustajete, a da prethodno niste noć u ibadetu proveli."

Prenosi se da je upitan ko od ljudi najviše sije nered, odgovorio da su to greške učenih, jer kad učeni pogriješe, griješi i ostali svijet.

Također se kaže da je rekao: "O zli učenjaci, dunjaluk ste stavili u glave, a Ahiret pod noge! Riječi su vam lijek, a djela bolest. Vi ste poput drveta oleander - lijepo izgleda, ali se onaj ko ga okusi otruje."

Wehb kaže da je Isa rekao: "O zli učenjaci, sjedite pred džennetskim kapijama, a u njega ne ulazite niti siromašne pozivate da u njega uđu. Kod Allaha je najgori čovjek učenjak, koji svojim znanjem traži imetak."

Mekhul kaže da su se jednom prilikom sreli Jahja i Isa, pa su se rukovali, a Isa se smijao. Na to ga je Jahja upitao: "Šta je to, tetiću, vidim te nasmijanog kao da si siguran za sebe?", pa mu je Isa odgovorio: "A šta je to pa te vidim namrgođenog, kao da si pao u očaj?" Na to je Allah objavio: "Od vas dvojice Mi je draži onaj ko se onom drugom nasmijao."

Wehb ibn Munebbih kaže: "Jednom prilikom je Isa sa svojim učenicima stao iznad kabura u koji je spuštan mrtvac, pa su počeli govoriti o kaburu i o njegovoj tjeskobi, pa je Isa rekao: "Vi ste već bili tamo gdje je tješnje nego u kaburu: u utrobama svojih majki. Kada Allah hoće, On dadne da i tijesno mjesto bude široko i udobno."

Ebu Omer ed-Darir kaže: "Čuo sam da bi Isau, kada bi se sjetio smrti, krv kapala iz kože."

O ovome postoji više predaja. Mi smo prenijeli samo jedan dio onoga što navodi Hafiz Ibn Asakir. Allah upućuje onome što je ispravno.

Isaovo عليه السلام uzdizanje na nebo - jevreji i kršćani su izmislili slučaj o raspeću

Uzvišeni Allah kaže: **I nevjernici počeše smišljati spletke, ali ih je Allah otklonio, jer On to umije najbolje. *I kada Allah reče: "O Isa, dušu ću ti uzeti i k Sebi te uzdignuti i spasiću te od nevjernika i učiniću da tvoji sljedbenici budu iznad nevjernika, sve do Smaka svijeta. Meni će se poslije svi povratiti i Ja ću vam o onom u čemu se niste slagali presuditi."* (Ali'Imrān, 54.-55.)

Uzvišeni, također, kaže: **Ali zato što su zavjet prekršili i što u Allahove dokaze nisu povjerovali, što su ni krive ni dužne vjerovjesnike ubijali i što su govorili: "Naša su srca okorjela" - Allah im je zbog nevjerovanja njihova srca zapečatio, pa ih je samo malo vjerovalo; *i zbog nevjerovanja njihova i zbog iznošenja teških kleveta protiv Merjeme, *i zbog riječi njihovih: "Mi smo ubili Mesiha, Isaa, sina Merjemina, Allahovog poslanika!" A nisu ga ubili ni razapeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu razilazili; oni su sami o tome u sumnji bili, o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali, a sigurno je da ga nisu ubili, *već ga je Allah uzdigao Sebi. A Allah je silan i mudar. *I nema ni jednog sljedbenika Knjige koji, kada bude umirao, neće u njega onako kako treba povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih svjedočiti.* (En-Nisā', 155.-159.)

Ovdje Uzvišeni govori da je Isaa, nakon što ga je obavio snom, uzdigao na nebo. Ovakvo razumijevanje ajeta je najvjerodostojnije i najispravnije. Tako ga je spasio od jevreja koji su mu željeli nanijeti zlo, pa su ga oklevetali jednom tadašnjem vladaru nevjerniku.

Hasan el-Basri i Muhammed ibn Ishak kažu da se vladar zvao Dawud ibn Nura i da je on naredio da se Isa razapne i ubije, pa su ga u jednoj kući u Jerusalimu u petak navečer, uoči subote opkolili. Kada su trebali provaliti i ući u kuću, Allah je dao da jedan od učenika liči na Isaa, a Isa je kroz otvor na kući uzdignut na nebo, naočigled prisutnih. Kada su čuvari ušli unutra, našli su tog mladića koji je izgledao kao Isa, pa su ga uhvatili - misleći da je Isa - i razapeli ga, bacajući mu trnje na glavu da bi ga ponizili. Većina kršćana, koji nisu prisustvovali tom događaju sa Isaom, povjerovala je jevrejima da je razapet, pa su tako zalutali na krivi put.

Uzvišeni Allah, zatim, kaže: *I nema ni jednog sljedbenika Knjige koji, kada bude umirao, neće u njega onako kako treba povjerovati,* tj. kada se pred Smak svijeta, pred kraj vremena, spusti na Zemlju. On će tada, naime, ubiti svinju, slomiti krst i ukinuti džizju i uvažavati samo Islam.

Mi smo o tome opširnije govorili kad smo govorili o prvom ajetu iz sure En-Nisā'. Tu smo naveli hadise koji govore o tome. Također smo o tome opširno govorili i u djelu *el-Fitenu we-l-Melahimu*, gdje smo naveli predaje koje govore o silasku Mesiha Isaa ﷺ, po Allahovom naređenju, da ubije lažljivca Dedždžala koji će pozivati na krivi put.

Evo predaja koje govore o tome kako je Isa uzdignut na nebo.

Ibn Ebi Hatim navodi da je Ahmed ibn Sinan pričao, da je čuo od Ebu Muawije, on od El-Minhala ibn Amra, a on od Se'ida ibn Džubejra, da je Ibn Abbas rekao: "Kada je Allah htio podići Isaa na nebo, on se u jednoj kući pojavio pred svojim sljedbenicima, tačnije dvanaestoricom svojih učenika. U kuću je ušao i pred njima se pojavio mokre glave, kao da je iz vode izašao i rekao: "Među vama ima jedan koji će me dvanaest puta zanijekati, nakon što je povjerovao u mene!" Zatim je upitao: "Ko od vas pristaje da liči na mene i da umjesto mene bude ubijen uz obećanje da će na mom stepenu biti?" Na to se javio jedan mladić, najmlađi od svih. Isa mu je rekao da sjedne, a zatim ponovo upitao, pa je opet onaj mladić ustao i rekao: "Ja ću." Na to je Isa rekao: "Dobro, ti si taj.", pa je primio Isaov izgled, a onda je Isa kroz otvor na kući uzdignut na nebo.

On dalje kaže: "Zatim je došla jevrejska potjera, pa su uhvatili onog ko je ličio na Isaa, ubili ga i razapeli. Jedan od njih je dvanaest puta porekao Isaa, nakon što je u njega vjerovao. Oni su se kasnije podijelili u tri frakcije. Jedni su govorili: "Među nama je bio bog dokle je htio, pa se onda popeo na nebo." To su bili jakobiti. Drugi su govorili: "Među nama je bio Sin Božiji dokle je htio, pa ga je onda Bog podigao sebi." To su bili nestorijanci. Treći su govorili: "Među nama je bio Božiji rob i poslanik dokle je htio, pa ga je onda Allah

uzdigao Sebi." To su bili muslimani. Prve dvije grupe su se ujedinile protiv muslimana i pobile ih, tako da pravog Islama nije bilo sve dok Allah nije poslao Muhammeda ﷺ.

Ibn Abbas kaže: "Na to se odnose riječi Uzvišenog: *Pa smo Mi one koji su povjerovali - protiv neprijatelja njihovih pomogli i oni su pobijedili.* (Es-Saff, 14.)[1]

Sened ove predaje je vjerodostojan do Ibn Abbasa i ispunjava Muslimove uvjete. Prenosi je i Nasaija od Ebi Kurejba, on od Ebu Muawije itd., kao i Ibn Džerir od Muslima ibn Džunade, a on od Ebu Muawije.

U tom smislu govori više učenjaka iz prvih generacija, među kojima i Muhammed ibn Ishak ibn Jesar, koji to navodi opširno. Tako on kaže: "Isa ﷺ je počeo moliti Allaha ﷻ da mu produži život, kako bi izvršio poslanički zadatak i upotpunio misiju, u želji da što više svijeta pristupi Allahovoj vjeri. Kaže se da je uz njega bilo dvanaest učenika: Butros, Jakub ibn Zedba, Juhnus - Jakubov brat, Endrawis, Filips, Ebrusulma, Metta, Tomas, Jakub ibn Halkija, Tedaus, Fetjatija i Judus Kerjajuta (Juda Iskariotski), koji je izdao Isaa jevrejima."

Ibn Ishak dalje kaže: "Među njima je bio još jedan čovjek po imenu Serdžus, koga kršćani prikrivaju, a kojem je dat Isaov izgled i koji je razapet umjesto njega. Neki kršćani pak vjeruju da je Judus ibn Kerjajuta bio taj kome je dat Isaov izgled, i koji je umjesto njega razapet. Allah najbolje zna!

Ed-Dahhak navodi da je Ibn Abbas rekao: "Isa im je za vođu odredio Šem'una, a jevreji su ubili Judusa, kojem je dat Isaov izgled."

Ahmed ibn Merwan kaže: Muhammed ibn el-Džehm nam je pričao: "Čuo sam el-Ferraa da o riječima Uzvišenog: *I nevjernici počeše smišljati spletke, ali ih je Allah otklonio, jer On to umije najbolje*, kaže: "Isa dugo vremena nije bio kod svoje tetke, pa je došao da je obiđe. Čuvši za njega jevrej Re'su-l-Džalut je krenuo da ga uhvati. Tako su opkolili kuću i razvalili vrata, pa je Re'su-l-Džalut ušao da uhvati Isaa. Međutim, Allah mu nije dopustio da ga ugleda, pa je svojim ljudima sa isukanim mačem povikao: "Nisam ga vidio." Međutim, oni su povikali: "Pa ti si Isa!", jer Allah mu je bio dao Isaov izgled, pa su ga uhvatili, pretukli i razapeli. Zato Uzvišeni kaže: *A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo.*

Ibn Džerir navodi da je Ibn Humejd pričao, da je čuo od Jakuba el-Kummija, on od Heruna ibn Antare, da je Wehb ibn Munebbih rekao: "Isa je sa svojih sedamnaest učenika ušao u jednu kuću, pa su ih opkolili. Kada su ušli, Allah im je svima dao da liče na Isaa. Na to su povikali: "Opčarali ste nas; ali, ili ćete nam pokazati Isaa, ili ćemo vas sve pobiti!" Isa je rekao svojim učenicima: "Ko će od vas danas dati svoj život za Džennet?" Jedan od njih je rekao: "Ja ću", pa je izašao pred njih i rekao: "Ja sam Isa". A pošto je Allah

[1] Ibn Kesir u svom *Tefsiru* 4/31/Umdetu-t-tefasir.

dao da liči na Isaa, oni su ga uhvatili, ubili i razapeli. Tako se njima pričinilo, pa vjeruju da su ubili Isaa. Kršćani također vjeruju da je to bio Isa. Međutim, toga dana je Allah uzdigao Isaa.

Ibn Džerir[1] također, navodi da je čuo od Ishaka, on od Ismaila ibn Abdulkerima, on od Abdussameda ibn Ma'kala, a on od Wehba da je rekao: "Kada je Allah dao do znanja Isau, sinu Merjeminu, da uskoro odlazi sa ovog svijeta, prepao se smrti i to mu je teško palo, pa je pozvao učenike, pred njih stavio da jedu i rekao im: "Dođite mi večeras, jer ste mi nešto potrebni."

Kada su mu te večeri došli, poslužio ih je večerom i počeo dvoriti. Kada su završili sa jelom, svojom rukom im je oprao ruke, polio im da uzmu abdest, svojom odjećom ih posušio. Činilo im se da je to previše, pa im je bilo neugodno. Međutim, on im je rekao: "Ko večeras odbije bilo šta od onoga što radim nije moj, niti sam ja njegov!" Tada su mu pustili, a on je, kada je s tim završio, rekao: "To što sam večeras učinio za vas; poslužio vas jelom; svojom rukom oprao vaše ruke, neka bude za primjer. Vi znate da sam ja najbolji od vas, pa neka se niko od vas ne uzdiže nad onim drugim. Jedni drugima budite sluge, kao što sam ja bio vama! A što se tiče moje potrebe zbog koje sam vas pozvao, to je da molite Allaha i da mu skrušeno dove uputite, kako bi mi produžio život."

Međutim, kada su se pripremili i htjeli početi sa dovama, obuzeo ih je san, pa nisu mogli učiti dove. Vidjevši to, on ih je počeo buditi i govoriti: "Slava Allahu! Zar se ne možete sa mnom strpiti jednu noć i pomoći mi?" "Tako nam Allaha, ne znamo šta je sa nama!", govorili su. "Tako nam Allaha, znali smo i više noći bdjeti, ali sada ne možemo ni jednu jedinu noć! Kad smo trebali uputiti dovu nešto nas je spriječilo." Na to je on rekao: "Ode pastir, a stado se raspade!", jadikujući tako sam sa sobom.

Zatim je rekao: "Noćas će me jedan od vas zanijekati tri puta, prije nego što pijetao zakukuriče, a drugi će me jeftino prodati za nekoliko dirhema, i njima se hraniti." Nakon toga, oni su izašli i razišli se. Jevreji su nastavili tragati za njim, pa su naišli na Šem'una, jednog od učenika i rekli: "On je jedan od njegovih učenika." On je to porekao rekavši: "Nisam ja njegov učenik", pa su ga pustili. Zatim su ga pronašli drugi, pa je opet porekao da je Isaov učenik. U tom momentu je čuo pijetla kako kukuriče, pa se rastužio i zaplakao.

Kad je svanulo, jedan od učenika je otišao jevrejima i rekao: "Šta ćete mi dati ako vam kažem gdje je Mesih?" Oni su mu dali trideset dirhema, pa ih je odveo do njega. Međutim, to je bio neko drugi, samo što je ličio na njega, pa su ga misleći da je on Isa, uhvatili, svezali konopcem i poveli sa sobom, govoreći mu: "Ti si oživljavao mrtve, rastjerivao šejtane i liječio lude, pa zar ne možeš sebe spasiti od ovog konopca?!" Zatim su ga pljuvali i bacali na njega trnje, sve dok ga nisu doveli do stuba na kojem su ga htjeli razapeti. Međutim, Allah je Isaa uzdigao Sebi, a oni su razapeli onog što je izgledao kao on i taj je ostao tako sedam dana.

[1] Et-Taberi u svom *Tarihu* 1/601, 602/Mearif.

Zatim su Isaova majka i još jedna žena koju je on liječio, pa ju je Allah oslobodio ludila, počele plakati na mjestu raspeća, pa im je Isa došao i upitao ih: "Zašto plačete?" One su odgovorile: "Zbog tebe."

On je rekao: "Mene je Allah uzdigao Sebi i nikakvo me zlo nije pogodilo, a ovo se njima pričinilo. Nego, recite učenicima da mi dođu na to i to mjesto." Na zakazano mjesto došlo je njih jedanaest, bez onoga koji ga je prodao i prokazao jevrejima. On ih je upitao za njega, pa su mu rekli da se pokajao zbog svoga postupka i da je izvršio samoubistvo, udavivši se. "Da se doista pokajao, Allah bi mu primio pokajanje?", odgovorio je.

Zatim ih je upitao za mladića po imenu Jahja koji ih je stalno pratio i rekao: "On je sa vama, pa krenite! Svaki od vas će govoriti jezikom drugog naroda, pa ih opominjite i pozivajte na pravi put!"

Međutim, ova je predaja čudna i garib. Ipak, ona je tačnija od kazivanja kršćana, Allah ih prokleo, u kojima stoji da je Mesih došao Merjemi, koja je sjedila i plakala kod njegovog kabura, pa joj je pokazao ubode od čavli na svom tijelu i objasnio joj da mu je samo duša uzdignuta, a da mu je tijelo razapeto. To je sigurno laž i izmišljotina, koja je ubačena u Indžil. To nije tačno i kosi se sa činjenicama i vjerodostojnim dokazima.

Hafiz Ibn Asakir navodi senedom od Jahjaa ibn Habiba da je, kako je on čuo, sedam dana nakon raspeća Merjema tražila od vladara da se skine tijelo razapetog čovjeka, jer je mislila da joj je to sin. On joj je tome udovoljio, pa je tijelo zatim pokopano. Merjema je rekla Jahjaovoj majci: "Zar nećeš sa mnom otići da posjetimo Mesihov kabur?" Kad su otišle i prišle kaburu, Merjema je rekla Jahjaovoj majci: "Zar se nećeš prekriti?", pa je upitala: "Od koga?", a ona joj je rekla: "Od onog čovjeka pored kabura." "Ja nikoga ne vidim", odgovorila je, pa je Merjema pomislila da bi to mogao biti Džibril, koga odavno nije srela. Jahjaova majka je zastala, a ona je nastavila ići prema kaburu. Kada se približila kaburu, poznala je Džibrila, koji ju je upitao: "O Merjemo, kuda si pošla?" "Pošla sam da posjetim Mesihov kabur", odgovorila je, "da mu nazovem selam i da ga se prisjetim." "Merjemo, Mesih nije ovdje. Allah ga je uzdigao i očistio od nevjernika", odgovorio je. "Ovdje je mladić kome je dat njegov izgled, i koji je umjesto njega razapet i ubijen. Dokaz za to je i to što ga nema u njegovoj porodici, pa ne znaju šta se s njim desilo i plaču za njim. Nego, ti dođi tog i tog dana kod tog i tog šipražja, pa ćeš sresti Mesiha."

Džibril se zatim digao, a ona se vratila svojoj sestri i ispričala joj o Džibrilu i šipražju o kojem je govorio. Kada je došao zakazani dan, otišla je tamo i našla Isaa. Kada ju je Isa ugledao, on je pohitao prema njoj, sagnuo se i poljubio je u glavu, i počeo za nju moliti, kao što je i prije činio. Zatim joj je rekao: "Majko, nisam ubijen, nego me je Allah uzdigao Sebi. Dozvolio mi je da se susretnem s tobom, a smrt će ti doći brzo, pa se strpi i mnogo Allaha spominji." Zatim se i on digao uvis i više ga nije srela sve do svoje smrti.

Na kraju, on kaže: "Čuo sam da je Merjema poslije Isaa živjela još pet godina i da je imala pedeset i tri godine kada je umrla - neka je Allah zadovoljan sa njom i ona sa Njim."

Hasan el-Basri kaže: "Isa عليه السلام je imao trideset i četiri godine kada je uzdignut." U jednom hadisu stoji: "Džennetlije će ući u Džennet kao golobradi mladić, namazan surmom. Imat će trideset i tri godine". U drugom hadisu se dodaje: "kao i Isa, Hasan i Jusuf."

Tako i Hammad Ibn Seleme navodi od Alije ibn Jezida, da je Se'id ibn el-Musejjeb rekao: "Kada je Isa uzdignut imao je trideset i tri godine."

El-Hakim u svom *Mustedreku* i Jakub ibn Sufjan el-Fesewi u svom *Tarihu* navode hadis od Se'ida ibn Ebi Merjema, on od Nafi'a ibn Jezida, on od Ammareta ibn Gazijjeta, a on od Muhammeda ibn Abdullaha ibn Amra ibn Osmana, da mu je njegova majka, Fatima bintu el-Husejn, pričala da je njoj Aiša govorila: - Fatima mi je pričala da joj je Allahov Poslanik ﷺ rekao da je svaki poslanik živio samo pola života od poslanika prije njega i da joj je rekao: "Isa, sin Merjemin, živio je stotinu dvadeset, pa ja pretpostavljam da ću umrijeti kad pređem šezdeset godina." Ovo je El-Fesewijev citat. Međutim, ovaj hadis je garib.

Hafiz Ibn Asakir kaže: "Nije tačno da je Isa živio toliko godina, nego se time misli na trajanje njegovog učenja u njegovom ummetu, jer Sufjan ibn Ujejne prenosi od Amra ibn Dinara, a on od Jahjaa ibn Dža'deta, da je Fatima rekla: - Allahov Poslanik ﷺ mi je rekao: "Isa, sin Merjemin, je četrdeset godina boravio među Israilovim potomcima." A ovaj hadis je munkati'.

Pored toga Džerir i Es-Sewri navode od El-A'meša, a on od Ibrahima, da je Isa boravio u svom narodu četrdeset godina.

Od vladara pravovjernih, hazreti Alije, se prenosi da je Isa عليه السلام uzdignut dvadeset i druge noći mjeseca ramazana. U toj noći je umro i sām hazreti Alija, pet dana nakon atentata.

Ed-Dahhak od Ibn Abbasa navodi da je rekao: "Kada je Isa عليه السلام trebao da bude podignut na nebo, došao mu je jedan oblak i približio mu se, pa je on sjeo na njega. Merjema je došla da ga isprati, pa je plakala. On je uzdignut, dok je ona to posmatrala. Isa joj je bacio svoj ogrtač i rekao: "Ovo je znak između tebe i mene na Kijametskom danu." Svoj turban je bacio Šem'unu. Poslije toga majka ga je nastavila gledati, pokazujući prstom na njega, sve dok joj se nije izgubio iz vida. Voljela ga je puno, jer joj je iskazivao ljubav kao prema oba roditelja budući da nije imao oca. Od njega se zato nije odvajala ni kada je bio na putu, ni kada je bio kod kuće.

Osjećala se, kao što reče jedan pjesnik:

I rastanak od jednog sata pada mi teško, kao smrt,
a kako ću izdržati onaj do Sudnjeg dana?

Ishak ibn Bišr od Mudžahida ibn Džubejra prenosi da je rekao: "Kada su jevreji razapeli onog čovjeka, pričinilo im se da je to Mesih. Većina kršćana im je iz svoga neznanja to povjerovala. Poslije toga jevreji su počeli tlačiti njegove

sljedbenike, ubijati ih, tući, zatvarati i progoniti, pa je za to čuo bizantijski car, koji je u ono doba vladao i u oblasti Damaska. Njemu je rečeno: "Jevreji proganjaju sljedbenike jednog čovjeka koji im je govorio da je Allahov poslanik i koji je oživljavao mrtve, liječio slijepe i gubave, i činio druga čuda. Jevreji su se okrenuli protiv njega i ubili ga, a njegove sljedbenike ponižavaju, progone i hapse." Na to je on poslao po njih, pa su mu ih doveli. Među njima su bili: Jahja, sin Zekerijjaov, Šem'un i još neki, pa ih je pitao o slučaju sa Isaom. Kad su mu ispričali o njemu, on je prihvatio njihovu vjeru, pa je istina pobijedila. Tako se desilo da su kršćani dokazali da jevreji nisu u pravu. Vladar je naredio da se onaj razapeti skine sa stuba na kojem je razapet i da se stub donese. On ga je veličao, pa zbog toga kršćani veličaju krst. I na taj način je kršćanstvo ušlo među Bizantijce.

Međutim, ovo je sporno iz više razloga:

1. Jahja, sin Zekerijjaov, je bio poslanik i bio je sačuvan od grijeha, a znao je istinu, pa on nije mogao reći da je Isa razapet.

2. Bizantijci su prihvatili Mesihovu vjeru tek nakon tri stotine godina, u vrijeme Konstantina ibn Kustina, graditelja grada koji se zove po njemu, o čemu ćemo poslije govoriti.

3. Nakon što su jevreji razapeli onog čojeka, oni su ga bacili zajedno sa stubom i taj prostor odrediše za mjesto gdje će se bacati smetlje, izmet, otpaci i leševi. Tako se radilo sve do vremena već spomenutog Konstantina. Tada je njegova majka Helena el-Haranijja el-Fundukanijja izvadila njegovo tijelo odatle, misleći da je to Mesih. Pri tome je nađen i stub na kome je izvršeno raspeće i kaže se da bi ozdravio bilo koji bolesnik kada bi ga dodirnuo. Allah najbolje zna je li to bilo ili nije; je li to bilo zato što se neki dobri čovjek žrtvovao, ili je to bilo veliko iskušenje za kršćane u ono doba. Sve u svemu, oni su taj komad drveta počeli držati kao svetinju, pa su ga obložili zlatom i draguljima. Od tada oni raspeće prihvaćaju kao istinu i krst kao simbol mučeništva.

Zatim je Helena, majka spomenutog vladara, naredila, pa je to smetlje uklonjeno i na tom mjestu je napravljena ogromna crkva, luksuzno ukrašena. To je crkva koja je i danas poznata u Jerusalimu, a zove se El-Kamama, s obzirom na to šta je prije nje tu bilo (kumame - smetlje). Također je nazivaju i El-Kijama, aludirajući na to da će Mesihovo tijelo tu biti proživljeno. Zatim je Helena naredila da se gradsko smetlje, prljavština i otpaci bacaju na stijenu, koja je kibla jevrejima. Tako je bilo sve dok Omer ibn el-Hattab nije osvojio Jerusalim i očistio stijenu od prljavštine, izmeta i smetlja. Džamiju nije napravio iza nego ispred nje, tamo gdje je Allahov Poslanik ﷺ klanjao sa ostalim poslanicima u noći Israa i Mi'radža. Ta džamija se zove El-Mesdžidu-l-Aksa.

Osobine i vrline Isaa ﷺ

Uzvišeni Allah kaže: *Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik - i prije njega su dolazili i odlazili poslanici, a majka njegova je uvijek istinu govorila.* (El-Mā'ide, 75.)

Kaže se da je on nazvan Mesihom (onaj koji potire) zato što je trao Zemlju, tj. što je puno po njoj putovao, bježeći i sklanjajući se sa svojom vjerom od nereda koje su u to doba svojim lažima i spletkama izazivali jevreji, izmišljajući svakojake ljage na njega i njegovu majku. Drugi kažu da je nazvan Mesihom, zato što je imao glatka stopala.

Uzvišeni, također, veli: *Zatim smo poslije njih jednog za drugim Naše poslanike slali, dok nismo Isaa, sina Merjemina, poslali, kojem smo Indžil dali.* (El-Hadīd, 27.) Uzvišeni, također, kaže: *A Isau, sinu Merjeminu, smo očigledne dokaze dali i Džibrilom ga pomogli.* (El-Bekare, 87. ; 253.) Osim ovih, ima još puno ajeta u tom smislu. Mi smo još ranije naveli hadis koji navode i Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*, u kome stoji: "Svako dijete kada se rodi šejtan udari sa strane, pa glasno zbog toga zaplače. Jedino tako nije bilo sa Merjemom i njenim sinom. I tada je htio udariti, ali je pogodio u štitnik." Također smo naveli hadis koji se prenosi od Umejra ibn-Hani'a, on od Džunadeta, a on od Ubadeta, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Ko posvjedoči da nema drugog boga osim Jedinog Allaha, koji nema nikakva sudruga, i da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik, i da je Isa Allahov rob i Njegov poslanik i Njegova Riječ, i Duh koji je udahnuo u Merjemu i da su Džennet i Džehennem istina, Allah će ga uvesti u Džennet shodno njegovim djelima." Ovaj hadis navode i Buharija i Muslim, a ovo je Buharijin citat.

Buharija i Muslim, također, navode od eš-Ša'bija, on od Ebu Burdea, on od Ebu Musaa, a on od svoga oca, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Kada neko lijepo odgoji svoju robinju i lijepo je poduči, a zatim je oslobodi pa je oženi ima duplu nagradu. Kada povjeruje u Isaa, sina Merjeminog, pa poslije povjeruje i u mene, također ima duplu nagradu. I kada se rob boji Allaha, i istovremeno je pokoran i svome gospodaru, i on također ima duplu nagradu." Ovo je Buharijin citat.

Buharija također navodi: "Ibrahim ibn Musa nam je pričao, da je čuo od Hišama, on od Ma'mera i Mahmuda, on od Abdurrezzaka da je pričao, da je čuo od Ma'mera, on od Ez-Zuhrije, on od Se'ida ibn el-Musejjeba, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: - One noći kada sam bio na Israu, sreo sam Musaa." Zatim, on kaže: "Pa ga je opisao: "On je čovjek", mislim da je rekao, "kovrdžave kose, kao da je iz plemena Šenu'e." Poslanik kaže da je sreo i Isaa koga je opisao kao: "srednjeg rasta, rumena lica, kao da je tek izašao iz kupatila." "Vidio sam i Ibrahima. Od njegovih potomaka ja sam mu najsličniji." Ovaj hadis je već naveden u kazivanjima o Ibrahimu i Musau.

Buharija dalje navodi: - Muhammed ibn Kesir nam je pričao, da je čuo od Israila, on od Osmana ibn el-Mugire, on od Mudžahida, a on od Ibn Omera, da je Poslanik ﷺ rekao: "Vidio sam Isaa, Musaa i Ibrahima. Isa je bio rumene puti, kovrdžave kose i širokih prsa. Musa smeđ, krupan i visok, kao da je iz plemena ez-Zutt." Ovaj hadis navodi samo Buharija.

Ibrahim ibn Munzir nam je pričao, da je čuo od Ebu Damre, on od Musaa ibn Ukbea, a on od Nafi'a, da je Abdullah ibn Omer rekao: "Poslanik ﷺ je jednog dana među ljudima govorio o Mesihu ed-Dedždžalu, pa je rekao: "Allah nije ćorav, a Mesih ed-Dedždžal je ćorav u desno oko, kao da mu je truhlo zrno grožđa u oku. Noćas sam se sanjao kod Ka'be i tamo sam vidio smeđeg čovjeka, lijepog kako se može samo zamisliti. Uvojci kovrdžave kose mu padaju niz pleća, a sa glave mu kaplje znoj. Vidio sam kako ruke drži na ramenima dvojice ljudi i čini tawaf oko Ka'be. "Ko je ovo?", upitao sam, pa su mi rekli: "Mesih, sin Merjemin." Zatim sam iza njega vidio čovjeka jako kovrdžave kose, ćoravog u desno oko, od ljudi koje sam vidio najviše je ličio na Ibn Katana, pa sam upitao: "Ko je ovo?" "Mesih ed-Dedždžal", odgovorili su.

Ovaj hadis navodi i Muslim od Musaa ibn Ukbea, a Buharija za njega kaže: "Prenosi ga i Abdullah ibn Nafi'." Zatim, on ovaj hadis navodi od Ez-Zuhrije, a on od Salima ibn Omera.

Ez-Zuhri kaže: "Ibn Katan je čovjek iz plemena Huza'a koji je umro u doba džahilijjeta."

Ovim je Poslanik ﷺ opisao dvojicu Mesiha: jednog koji je na pravom putu, i drugog na krivom, da bi vjernici, kad siđe, prepoznali i vjerovali u prvog i bili na oprezu od drugog.

Buharija navodi: - Abdullah ibn Muhammed nam je pričao, da je Abdurrezzak pričao, da je čuo od Ma'mera, a on od Hemmama ibn Munebbiha, a on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: "Ugledavši jednog čovjeka da krade, Isa mu je rekao: "Jesi li krao?" "Nisam, tako mi Allaha", odgovorio je. Na to je Isa rekao: "Vjerujem u Allaha, a ne vjerujem svojim očima." Ovaj hadis navodi i Muslim od Muhammeda ibn Rafi'a, a on od Abdurrezzaka.

Ahmed navodi: - Affan nam je pričao, da je čuo od Hammada ibn Seleme, on od Et-Tawila, a on od El-Hasana i još nekih, da je Ebu Hurejre rekao: "Samo od Poslanika ﷺ sam čuo da je rekao: "Ugledavši jednog čovjeka da krade, Isa mu je rekao: "O ti, taj i taj jesi li ukrao?" "Tako mi Allaha, nisam ukrao!", odgovorio je. Na to je Isa rekao: "Vjerujem u Allaha, a ne vjerujem svojim očima."

Ovo govori koliko je njegova narav bila čista. Čovjeku koji se krivo zakleo Allahom više je povjerovao nego svojim očima, pa mu je primio opravdanje i, pripisujući grešku sebi, rekao: "Vjerujem u Allaha", tj. vjerujem ti da si se pravo zakleo, a ne vjerujem svojim očima šta su vidjele.

Buharija navodi: - Muhammed ibn Jusuf nam je pričao, da je čuo od Sufjana, on od El-Mugire ibn en-Nu'mana, on od Se'ida ibn Džubejra, a on od Ibn Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Bit ćete proživljeni bosi, goli i neosunećeni."

Zatim je proučio: *Onako kako smo prvi put iz ništa stvarali, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti, - to je obećanje Naše. Mi smo, doista, kadri to učiniti.* (El-Enbijā', 104.) "Prvo stvorenje koje će biti zaodjeveno je Ibrahim. Zatim će neki moji ashabi biti izdvojeni desno, a neki lijevo, pa ću ja reći: "Moji ashabi!", ali će mi se reći: "Oni su se jedan iza drugog nakon tebe odmetali.", pa ću, kao što je dobri rob Isa, sin Merjemin, i ja reći: *"Ja sam nad njima bdio, dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svima bdiš. *Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si."* (El-Mā'ide, 117.-118.).[1]

Ovu verziju Muslim ne navodi.

Buharija, također, navodi: "Abdullah ibn ez-Zubejr el-Humejdi nam je pričao, da je čuo od Sufjana, on od Ez-Zuhrija, on od Abdullaha ibn Abdullaha, da je Ibn Abbas čuo Omera kako sa minbera govori: "Čuo sam Allahovog Poslanika ﷺ da je rekao: Ne ukivajte me u zvijezde, kao što su sa Isaom, sinom Merjeminim, činili kršćani. Ja sam Božiji rob, pa me zovite Božijim robom i poslanikom!"

Buharija, zatim, navodi da je čuo od Ibrahima, on od Džerira ibn Hazima, on od Muhammeda ibn Sirina, on od Ebu Hurejre, da je Poslanik ﷺ rekao: - Samo su trojica progovorila u kolijevci. Jedan od njih je Isa. Među Izraelćanima je bio jedan čovjek po imenu Džurejdž. Dok je klanjao, majka ga je zovnula, pa je počeo razmišljati da li da joj se odazove ili da klanja. Čekajući da joj se odazove, rekla je: "Da Bog da ne umro dok ne vidiš lica bludnica!" Džurejdž je živio u samostanu, pa mu se jedna žena ponudila, ali ju je odbio. Žena se kasnije pustila jednom pastiru, zatrudnila i rodila muško dijete. Kada su je upitali: "Čije je?", rekla je da je Džurejdžovo. Na to su njeni otišli, srušili samostan, izbacili ga i počeli grditi. Uzevši abdest, klanjao je a onda prišao djetetu i upitao ga: "Ko ti je otac, dječače?", pa je odgovorilo: "Taj i taj pastir." Na to su mu rekli: "Hoćeš li da ti napravimo samostan od zlata?" "Ne, nego od ilovače", odgovorio je. Treći slučaj je bio kada je jedna žena među Izraelćanima dojila svoje dijete i pored nje je naišao naočit čovjek na konju, pa je rekla: "Allahu moj, daj da moj sin bude poput njega", pa je dijete pustilo dojku, okrenulo se prema jahaču i reklo: "Ne daj Bože da budem poput njega!", a onda ponovo prihvatilo dojku i nastavilo sisati. Ebu Hurejre je rekao: "Kao da sada gledam Poslanika ﷺ kako pokazujući sisa svoj prst." "Zatim je provedena neka robinja, pa je dječakova majka rekla: "Ne daj Bože da mi sin bude kao ona", na što je dijete opet pustilo dojku i reklo: "Da Bog da bio kao ona!", pa ga je upitala: "A zašto to?", pa je odgovorilo: "Onaj konjanik je silnik, a ovu robinju potvaraju da je ukrala i blud počinila, a ona to nije učinila."

[1] Buharija u svom *Sahihu* 81/45; Muslim u svom *Sahihu* 51/6/5805 i drugi.

Buharija, također, navodi: "Ebu-l-Jeman nam je pričao, da je čuo od Šuajba, on od Ez-Zuhrije, on od Ebu Selemea, da je Ebu Hurejre rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika ﷺ kako govori: - Ja sam najpreči čovjek Merjeminom sinu - svi poslanici su braća, samo što ih nije ista majka izrodila. Između mene i njega nije bilo poslanika." Ovu verziju navodi samo Buharija.

Ovaj hadis navodi i Ibn Hibban u svom *Sahihu*, ali preko Ebu Dawuda el-Hafrija, on od Es-Sewrije, on od Ebu ez-Zinada, on od Ebu Selemea, a on od Ebu Hurejre.

Navodeći ovaj hadis, Ahmed kaže: "Weki' nam je pričao od Sufjana - tj. es-Sewrija, on od Ebu ez-Zinada, a on od El-A'redža, da je Ebu Hurejre rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je rekao: - Ja sam najpreči čovjek Isau ﷺ. Poslanici su braća, samo što ih jedna majka nije izrodila. A između mene i Isaa nije bilo poslanika."

Ovaj sened je sahih i ispunjava uvjete Buharije i Muslima, mada ga oni u ovoj verziji ne navode. Ahmed također navodi hadis sličan ovom, i to od Abdurrezzaka, on od Ma'mera, on od Hemmama, on od Ebu Hurejre, a on od Poslanika ﷺ. Ibn Hibban također navodi hadis sličan ovom, i to preko Abdurrezzaka.

Ahmed, također, navodi: "Jahja nam je pričao, da je čuo od Ebu 'Arube, on od Katadea, on od Abdurrahmana ibn Adema, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Poslanici su braća, samo što ih nije jedna majka rodila. Vjera im je jedna, a majke su različite. Ja sam najpreči čovjek Isau, sinu Merjeminom, jer između mene i njega nije bilo ni jednog poslanika. On će sići, pa ga prepoznajte kada ga ugledate. On je čovjek srednjeg rasta, bijele puti i glatke kose, kao da mu sa glave kaplje voda iako nije izašao iz vode. Slomit će krst, ubiti svinju, ukinuti džiziju i sve vjere staviti van snage, koje će u njegovo doba propasti, osim Islama. U njegovo doba Allah će uništiti lažnog Mesiha ed-Dedždžala.

Na Zemlji će biti takva sigurnost da će zajedno biti deve i lavovi, tigrovi i krave, vukovi i stoka, a djeca će se igrati sa zmijama, a da niko nikome neće zlo misliti. Ostaće koliko Allah bude htio. Zatim će umrijeti, pa će mu muslimani klanjati dženazu i pokopati ga."

Ahmed zatim ovaj hadis navodi od Affana, on od Hemmama, on od Katadea, on od Abdurrahmana, a on od Ebu Hurejre itd., s tim što u njemu stoji: "Boravit će četrdeset godina, a onda će umrijeti, pa će mu muslimani klanjati dženazu."

Sličan hadis navodi i Ebu Dawud od Hudbe ibn Halida, a on od Hemmama ibn Jahjaa itd.

Hišam ibn Urwe prenosi od oslobođenog Ebu Hurejrinog roba, Saliha, a on od Ebu Hurejre, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: "Boraviće na Zemlji četrdeset godina."

Njegov silazak pred kraj svijeta mi smo objasnili u djelu *el-Melahim*, a to smo također iznijeli i u našem *Tefsiru*, tumačeći riječi Uzvišenog u suri En-Nisā': *I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, kad bude umirao, neće u njega onako kako treba povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih svjedočiti!* (En-Nisā', 159.), i: *On je predznak Smaka svijeta!* (Ez-Zuhruf, 61.).

Tamo smo naveli da će se on spustiti na bijelu munaru u Damasku kad se bude proučio ikamet za sabah-namaz, pa će mu imam reći: "Prođi naprijed, pa nam imami, o Duhu Božiji", a on će mu odgovoriti: "Ne, vas je Allah počastio da jedni druge predvodite."

U drugom riwajetu stoji da će mu Isa reći: "Ikamet je za tebe proučen", pa će klanjati za njim. Zatim će sa muslimanima krenuti u potragu za Dedždžalom, i stići, kod Babi Ludda i svojom ga plemenitom rukom ubiti.

Također smo naveli da se u iščekivanju svega navedenog, pojačala nada kada je u istočnom dijelu Damaska podignuta munara od bijelog kamena. Ona je izgrađena od sredstava kršćana, nakon što su onu prije nje sa okolnim zgradama zapalili, pa se srušila. Isa, sin Merjemin, će se spustiti na nju, pa će ubiti svinju i slomit krst, i ni od koga neće prihvatiti ni jednu vjeru osim Islama.

Krenut će iz mjesta er-Rewha da obavi hadždž ili umru, ili obadvoje. Živjet će četrdeset godina, pa će umrijeti i biće pokopan - po nekima - u Poslanikovoj sobi, kod Allahovog Poslanika ﷺ i njegove dvojice ashaba.[1]

O tome da će on biti ukopan sa Allahovim Poslanikom ﷺ, Ebu Bekrom i Omerom u Poslanikovoj sobi, postoji hadis kojeg Ibn Asakir u svom djelu u poglavlju o životopisu Mesiha ﷺ, navodi preko Aiše od Poslanika ﷺ. Međutim, sened mu nije sahih.

Ebu Isa et-Tirmizi navodi: "Zejd ibn Ahzem et-Ta'i nam je pričao, da je čuo od Ebu Kutejbe Muslima ibn Kutejbe, on od Ebu Mewduda el-Medenija, on od Osmana ibn ed-Dahhaka, on od Muhammeda ibn Jusufa ibn Abdullaha ibn Selama, on od svog oca, a on od njegovog djeda, da je rekao: "U Tewratu stoji opis Muhammeda i da će Isa, sin Merjemin ﷺ, biti ukopan kod njega." Ebu Dawud kaže: "U Poslanikovoj sobi ostalo je mjesto za još jedan kabur."

Tirmizija, zatim, kaže da je ovaj hadis hasen. A ispravno je: "Ed-Dahhak ibn Osman el-Medeni (a ne onako kako je navedeno)." A Buharija kaže: "Za mene ovaj hadis nije vjerodostojan i sa njim se ne može saglasiti."

Buharija navodi od Jahjaa ibn Hammada, on od Ebu Awane, on od Asima el-Ahwela, on od Ebu Osmana en-Nehdija, a on od Selmana: "Između Isaa i Muhammeda ﷺ je bio period od šest stotina godina." Od Katadea se prenosi da je rekao: "Petsto šezdeset godina." Neki opet kažu petsto četrdeset godina, a od Ed-Dahhaka se prenosi da je rekao: "Četristo trideset i nešto godina."

---

[1] Ahmed u svom *Musnedu* 7271/ Mearif; Muslim u svom *Sahihu* 1/356, 357 i drugi.

Sve u svemu, najpoznatiji stav je da je to bilo šest stotina godina, s tim da neki kažu da je to bilo šesto dvadeset mjesečevih godina, odnosno šest stotina sunčevih godina. Allah, opet, najbolje zna.

Ibn Hibban u svome *Sahihu*, pod naslovom "Koliko je Isaov ummet slijedio njegovu uputu", navodi: "Ebu Ja'la nam je pričao, da je čuo od Ebu Hemmama, on od El-Welida ibn Muslima, on od el-Hejsema ibn Humejda, on od El-Wedina ibn Ataa, on od Nasra ibn Alkame, a on od Džubejra ibn Nefira, da je Ebu ed-Derda' rekao: "Allahov Poslanik ﷺ je rekao: - Allah je Dawuda između njegovih sljedbenika uzeo, pa među njima nije nastao nered i ništa nisu izmijenili. Mesihovi sljedbenici su dvije stotine godina ostali na njegovom putu i uputi." Ovaj hadis je potpuno garib, iako Ibn Hibban kaže da je sahih.

Ibn Džerir od Muhammeda ibn Ishaka navodi da je Isa ﷺ, prije nego što je uzdignut, oporučio svojim učenicima da pozivaju svijet, vjeruju u Jedinog Allaha, koji nema nikakva sudruga, i svakom od njih odredio koji će narod ko pozivati: u Šamu, na Istoku i zemljama Magriba. Kaže se da je svaki od njih odjednom progovorio jezikom naroda kome ih je Mesih poslao.

Više njih (kršćana) navodi da su Indžil od njega prenijela četvorica: Luka, Matija, Marko i Jovan (Luka, Metta, Markos i Johanna). Međutim, među sve četiri verzije Indžila postoje velike protivrječnosti, jer je u nekim tekst dodavan, a u drugim oduziman. Od te četvorice dvojica su živjela sa Mesihom i vidjeli ga: Metta i Johanna, a druga dvojica: Marko i Luka su zapamtili samo njegove učenike.

Jedan od stanovnika Damaska koji je povjerovao u Mesiha i priznao ga, bio je i čovjek po imenu Dina. On se sakrivao u jednoj pećini unutar Istočne kapije blizu crkve u obliku krsta, jer se bojao Polusa (Pavla), jevreja. On je obrijao glavu svoga bratića, kada je povjerovao u Mesiha. Pavle je bio okorjeli razbojnik i mrzio je Mesiha. Kada je uhvatio Dinu, vodao ga je gradom, a onda kamenovao do smrti.

(Druga verzija:) Kada je Pavle čuo da je Mesih ﷺ krenuo prema Damasku, spremio je svoje mazge i krenuo da ga ubije. Sustigao ga je kod Kewkebe, pa kad je pošao prema Mesihovim učenicima, ščepao ga je jedan melek, udario po licu svojim krilom i oslijepio ga. Kada ga je to snašlo, povjerovao je u Mesiha, pa mu je prišao i izvinuo se za ono što je ranije činio. Kad je priznao da vjeruje, bilo mu je oprošteno. Zatim je zatražio od Mesiha da mu potare oči kako bi mu Allah vratio vid, pa mu je rekao: "Otiđi do Dine, koji je kod tebe u Damasku, na istočnom dijelu duge čaršije, pa će ti on učiniti dovu." On je otišao, pronašao ga, ovaj mu je potrao oči i proučio dovu pa mu se vid povratio. Pavle je vjerovao u Mesiha ﷺ: da je Allahov rob i poslanik. Poslije mu je napravljena crkva koja se zvala po njegovom imenu. To je Pavlova crkva u Damasku, poznata od vremena kada su ga ashabi osvojili (neka je Allah zadovoljan sa njima), pa sve dok se nije srušila.

Nakon što je Mesih عليه السلام uzdignut na nebo, njegovi sljedbenici su se podvojili u više frakcija po pitanju kako u njega vjerovati. To iznosi Ibn Abbas i još neki učenjaci iz prvih generacija, a mi smo o tome opširno govorili tumačeći riječi Uzvišenog: *pa smo Mi one koji su povjerovali - protiv neprijatelja njihovih pomogli i oni su pobijedili.* (Es-Saff, 14.)

Ibn Abbas i još neki kažu da su jedni počeli tvrditi: "Među nama je bio Allahov rob i poslanik, pa je uzdignut na nebo." Drugi su govorili: "On je bog." Treći su govorili: "On je Sin Božiji." Prvi stav je istinit, a ostala dva su nevjerstvo. O tome Uzvišeni kaže: *I sljedbenici Knjige su se o njemu u mišljenju podvojili, a teško onima koji ne vjeruju kad budu na Danu velikom prisutni!* (Merjem, 37.)

Što se tiče Indžila, oni ga prenose u četiri različite verzije sa puno izmjena, iskrivljivanja, dopuna, oduzimanja i isključivosti. Tri stotine godina nakon Mesiha desila se najveća nesreća i najveći belaj u pogledu njega: Četiri patrijarha i svi svećenici, monasi, kaluđeri i đakoni su se razišli po pitanju Mesiha na toliko mišljenja, da se ne mogu prebrojati i precizirati. Svi su se skupili na prvom skupu takve vrste i zatražili od cara Konstantina, graditelja Konstantinopolja, da im presudi. On se priklonio najbrojnijoj frakciji, koja je zastupala jedno od tih mišljenja, pa su nazvani vladarevom frakcijom, a ostali su odbili, pa ih je odstranio sve skupa. Frakcija koju je predvodio Abdullah ibn Erjus, koji je ustrajao u vjerovanju da je Isa jedan od Allahovih robova i poslanika, se izdvojila i nastanila po pustinjama i stepama. Oni su pravili isposničke kolibe, kućice i ćelije, bili su zadovoljni sa asketskim životom i nisu se miješali sa ostalim skupinama i frakcijama. Pripadnici vladareve frakcije su gradili ogromne crkve, ugledajući se na grčke građevine, pa su im oltare okretali prema istoku, a do tada su bili okrenuti prema sjeveru, u pravcu Polarne zvijezde.

Gradnja Betlehema (Bejtu-l-lahm) i El-Kamame

Car Konstantin je izgradio Betlehem na mjestu gdje je Mesih rođen, a Helena je napravila El-Kamamu na kaburu onog što je razapet. Kršćani vjeruju jevrejima da je to bio Isa.

I jevreji i kršćani krivo vjeruju i izmišljaju lažne propise i zakone, od kojih su neki u suprotnosti sa Tewratom. Tako su učinili dozvoljenim neke stvari koje su Tewratom zabranjene, kao što je na primjer svinjsko meso. Zatim, u molitvama su se počeli okretati prema istoku, a Mesih je uvijek klanjao u pravcu stijene u Jerusalimu. Pored toga svi poslanici nakon Musaa su se tako okretali, pa čak i Muhammed, posljednji poslanik, je nakon Hidžre u tom pravcu klanjao šesnaest - ili sedamnaest - mjeseci. Tek nakon toga se okretao prema Ka'bi, koju je sagradio Ibrahim عليه السلام.

Zatim, oni slikaju slike u bogomoljama, iako toga prije nije bilo. Zatim, oni su izmislili svoje vjerovanje, koje im uče i ljudi, i žene, i djeca i koje nazivaju vjernošću, a ono je ustvari najveći kufr i nevjernost.

A svi, i vladareva frakcija, i nestorijanci - sljedbenici Nestorusa - kao druga frakcija, i jakobiti - sljedbenici Jakuba el-Berazi'ija - kao treća frakcija, vjeruju u načela tog vjerovanja, samo se razlikuju u njihovim tumačenjima.

Ja ću sada ta mišljenja navesti, jer onaj ko samo govori o kufru nije kafir - zajedno sa jadnim riječima u njima i otvorenim kufrom i zabludom, koja vodi njenog sljedbenika u žestinu Džehennema. Oni tako kažu: "Vjerujemo u jednog Boga Koji sve nadzire, Stvoritelja nebesa i Zemlje i svega vidljivog i nevidljivog. I vjerujemo u jednog gospodara Isusa, Mesiju, Jedinca Sina Božijeg, rođenog od oca prije mnogo vremena. On je svjetlo od svjetla, istinski od istinitog Boga, sin Onoga Koji nije stvoren i jednak ocu po suštini, kojom se sve događa. Radi nas ljudi i radi našeg spasa, on se spustio sa neba i utjelovio se od svetog duha i djevice Marije, poprimivši ljudski lik. On je razapet u doba Nabatejaca Malatisa u mukama. Zatim je pokopan, pa je treći dan nakon toga uskrsnuo, kako stoji u knjigama. Zatim je otišao na nebo i sjeo do oca na desnu stranu. On će sići sa svojim tijelom da bi upravljao i živima i mrtvima, i njegova vladavina će biti vječna. A sveti duh je gospodar koji daje život. On je emanirao iz oca i sa ocem. Božiji sin zaslužuje da mu se klanja. Tako mi hvale onog koji je govorio o poslanicima. Crkva je samo jedna, sveobuhvatna, sveta, Božija.

Vjerujemo u jedinstveno krštenje, kojim se praštaju grijesi. I vjerujemo da će on biti živ i kada mrtvi budu proživljavani, te da je on stalan i vječan, AMIN.

MANJE POZNATE RIJEČI

ashab - musliman koji je dolazio u kontakt sa Muhammedom ﷺ

Bejtu-l-makdis - Jerusalim; džamija u Jerusalimu

Berzah - boravište duša od smrti do proživljenja (zagrobni život)

bint - kćerka

da'if - slab

džubbe - ogrtač

ehli-kitabije - Jevreji i kršćani

Ehlu-s-sunneh we-l-džema'ati - Sljedbenici sunneta i zajednice muslimana, najispravnija i najbrojnija grupacija muslimana

gajb - nepoznato, ljudskom umu nedokučivo

garib - neobičan, nejasan

hafiz - osoba najvećeg stepena stručnosti u hadiskoj nauci

hasen - dobar

hawarijjuni - učenici Isaa ﷺ

ibn - sin

israilijjati - predaje od jevreja i kršćana

Levhu-l-mahfuz - "Čuvana ploča", u kojoj je unaprijed zapisano sve što će se desiti

mewkuf - predaja koja se veže za nekog od ashaba

mu'džiza - nadnaravno djelo koje su mogli samo poslanici, a.s., uraditi uz Allahovu pomoć.

mufessir - tumač Kur'ana

munkati' - predaja čiji sened nije potpuno povezan

mursel - hadis u čijem je senedu ispušten ashab

rawija - prenosilac predaje ili hadisa

sahih - vjerodostojan

sened - lanac prenosilaca

suhufi - manje objave poslanicima

sunen - vrsta zbirke hadisa

šefa'at - zauzimanje za nekog na Ahiretu
tabi'in - musliman koji je dolazio u kontakt sa ashabom
tawaf - kruženje oko Ka'be
tefsir - tumačenje Kur'ana
telbijja - zikr vezan za hadždž i umru
ummet - svi sljedbenici nekog od poslanika
ﷺ **(sallallahu 'alejhi we sellem)** - neka je Allahov mir i spas na njega
('alejhis-selam) - neka je mir na njega
('azze we dželle) - Uzvišeni
(subhanehu we te'ala) - Slavljen i Uzvišen neka je Allah
(dželle dželaluhu) - Uzvišeni Allah

SADRŽAJ

KAZIVANJA O VJEROVJESNICIMA

Hafiz
Ibn Kesi